Novell

IOANNIS

BARCLAII

ARGENIS.

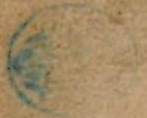

PARISIIS,

Apud NICOLAVM BVON, in via Iacobæa, ſub ſignis S. Claudij, & Hominis Silueſtris.

M. DC. XXI.

Cum Priuilegijs Summ. Pontif. & Regis Chriſtianiſſ.

SERENISSIMO
ET POTENTISSIMO PRINCIPI
LVDOVICO XIII.
GALLIÆ ET NAVARRÆ
Regi Christianissimo, &c.

IO. BARCLAIVS S. D.

OVO *isti generi scriptionis, nec forsitan in Latinis antea viso,* LVDOVICE *Rex Christianissime, vt faueas ipse, & fauoris publici viam regiâ humanitate aperias, facilè poteris exorari. Nunquam enim hæc bella, hos casus, regnorúmque discrimina, & amores pudicæ iuuen-*

tutis, quos habet iste liber; Tu illo flore ætatis, illâ viuidæ indolis læticiâ, tam capaci ad seria & remissionem ingenio contemnes. Videbis virtutum vitiorúmque certamina, nullibi quàm vestris in Aulis atrociora. Despicies quid indulgentia Regum peccauerit, quidve audacia. Oderis publicæ paci infestos, gaudebísque mulctari; Tuas sæpè virtutes reperies; Tua in aliis Heroibus simpliciùs facta miraberis; Popularem denique tuum, tot fatis, tot hostibus exercitum Poliarchum, ipsâ virtutis & dignitatis similitudine habebis chariorem; Nec pollues sanctitatem famæ tuæ, quæ Te virum & Regem ab inassueti candoris fortitudine celebrat, si amabis Argenidem. Satis denique se hic liber Tuæ Maiestati probabit, si intelliges, in illo aliquot Principum laudes referri. Tuâ enim

intereſt, vt qui tot hiſtoriarum materiam Orbi daturus es, iam nunc literis faueas Regum vitam quacunque ratione narrantibus; Ibunt Muſæ, exemplo licentiáque quam feceris, per Optimatum domos, miſcebúntque ſe iuuentutis colloquiis, & prouectiorum ſeria vtiliſsimè excolent. Nec aliud ingerent ſæpiùs quàm tui nominis dotes, in quo omnia ad æternitatem famæ conſpirant, nobiliſsimo regno, & indole nobiliori. Nam altiſsimâ Europæ in ſcenâ, ſolio emines gentis illius quæ nunc armis peragrauit arcana Orientis adhuc Francicum nomen horrentis; nunc vicinioribus bellis eo fato efferbuit, vt regiones ægrè reperias quæ non aliquando Gallicæ gloriæ ditionique acceſſerint; cuius denique viribus, vbi ipſa ſibi conſentit, nihil nimium eſt, nihil imperuium; quæ

autem pietate, & religionum amore præcipua, nescit posse quod posse non debet. Iam verò iis Tuam Maiestatem moribus numen finxit; iis casibus pueritiam & iuuentutem Tuam erudiit, vt videatur aliquid à fortunâ Tuâ maius Gallia expectare, quàm dederit ipsa Tibi. Eo enim parente es genitus, qui vel confeßione hostium, sæculi sui summus, Magni cognomen ferre viuus debuerat, quod Vos modestiùs extincto addidistis. Tali scilicet authore ingenerari debuit Tibi virtus, & ad gloriæ succeßionem cupiditas inseri. Is autem vix octuenni Tibi raptus; Quippe hoc modo elucere optimè potuit numinis cura Tuæ Majestati propitia, propriæque virtuti seges dari, ne omnia Patri deberes. Nam eo sublato motus sensim exarsere in Gallicis animis ple-

rumque ad vicariam contumacibus poteſtatem, & mox arma ciuilia; dum Tu, Nobiliſsime Regum, iam virilis conſcius ſensûs properares enatare ex pueritiâ ad ætatem firmiorem. Præueniſti tandem annos, momentóque compoſuiſti patriam penè euerſam. Sed vt crebrioribus triumphis tua ſe fama per hominum ora inueheret; ſæpe deinde arma gentilia nouis ac pene anniuerſariis tumultibus exſonuere; totiéſque oppreſsiſti factiones hoc ipſo ſtupentes, quòd præter ſpem Tui vindex adeſſes. Iuiſti, circumtuliſti regia ſigna, denique pugnauiſti. Illico multis ceciderunt ſponte arma, multis excuſſa ſunt. Hi Tuam virtutem amauerunt, illi timuerunt fœlicitatem. Tu verò magnitudine animi effeciſti, vt omnes dubitent plus fuerit in fortitudine an clementiâ tuâ. Victor enim

eas vt plurimùm leges ſcripſiſti, propter quas vincere iſti voluerant.

Cæterùm quamquam imbutus regiâ armorum voluptate, non his tamen plus iuſto indulgens, paſſus es belli malis pacem eſſe infeſtam; nec acrior ſceptri vindex fuiſti quàm deinde ſalutis ſingulorum; impio more ſublato, qui iubebat Gallos tuos leuibus inter ſe rixis commiſſos, paſsim iugulum ſuum dare, aut petere alienum. Hæc atrox & peſtilens lues tantum Gallici cruoris exhauſit; vt vix plura gladiatorum paria olim Romanorum arena conſpexerit. Vſu quoque & famâ populari inualuerat inſania; quia illi vitio ex virtute, ſed corruptâ, erat ſemen. Quoties totæ ſtirpes exciſæ? quoties emeritorum patrum ſenium, aut ignaram miſeræ prolis pueritiam hæc furia orbauit? An ſpes eſſet adeò ef-

ferum morem, qui multorum toties Regum, & ipsa maximi tui Patris edicta; contumaci audaciâ eluserat, ad Tuæ adolescentiæ vocem expiraturum? Voluisti; sed non perfunctorio nutu: Strinxisti auctoritatis tuæ arma; haud mora confectus est. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos quos à iuuentute Gallicâ perire vetuisti. Tibi illa seruabit, & si Tuæ Maiestatis, & patriæ res exposcent, spiritum reddet, quem priuata & intempestiua odia, nisi cauisses, geminatâ morte mersissent.

Magnæ hæ quidem, Rex Christianißime, pace bellóque laudes. Adhuc tamen mihi intactum est quod in tuis præconiis potißimum eminet; Religionis cura, Numinis cultus; subactæ prouinciæ vt sanitatem pati incipiant; & in vltimâ illâ ad Iberiam Galliæ orâ, templis reddita sa-

cra, ſacris Pontifices, Pontificibus ſecuritas. Sed hæc magna maioribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non indies expectamus? Quoſcunque Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obſtupeſcunt, ſe fœlices exiſtimant, quòd tuo ſæculo viuunt; pluréſque vero affectu congerunt in Maieſtatem tuam laudes, quàm adulatio in immeritos Principes ſolet.

Dum hæc ſcribo, dum plura quæ ſcribam occurrunt, vix mihi habeo fidem de annorum tuorum paucitate. Nam veræ hæ laudes multis celebrium Principum ad Senectutem ſuffecerint. Tu porrò adhuc ſtas in iuuentutis exordio; Nec parces ad illum cumulum laureas addere, diuinæ indolis Princeps, ac quod fœliciſſimum in Rege eſt, labore atque cu-

ris à pueritiâ exercitæ. Vt hic ergo verißimæ triumphus gloriæ per posteritatis seriem inoffensos agat cursus, ineundum est cum literis fœdus; quò & illis præsens faueas, & Tibi illæ aliquando absenti æternum, parémque virtutibus tuis locum inter Heroas constituant. Parum enim est in hominum memoriâ, si eam non vetat consenescere scribentium fides. Hoc Orientis domitor Alexander, hoc Cæsar, hoc veterum Regum nobilißimi sensere; nec aliam sperauerunt triumphis suis sortem quàm quæ ex eruditorum fauore contigisset.

Magis anxiè de literarum præstantiâ ad alium scriberem, Augustißime LVDOVICE. *Sed diu est quòd mutuis beneficiis Reges Christianißimi cum ijs coïuistis. Scimus totius Orbis bono quantum Musis regnum*

ſit in Franciâ tuâ; quæ duplici quoque nomine Tuæ Maieſtati deuinctæ ſunt. Nam præterquam quòd Regum liberalitate, curâ, hortatu, nunc in Galliis pulcherrimè vigent; Italia quoque Medicæorum Principum munus agnoſcit, eas à patrum veterno excitatas: quam laudem Sereniſſima illa gens pulcherrimo ſtudio augere non deſinit. Ita paterno atque materno iure, Tu patronus literarum, Tu omnes amabis. Sed hìc arctiùs liber, Chriſtianiſſime Rex, à Tua Maieſtate expectat foueri, quem multiplici ſuauiorum Muſarum mixturâ regij amores, regia odia, ſpiritus denique regij implent. Vale. Romæ. Kal. Iul.

M. DC. XXI.

Priuilegium Summi Pontificis.

GREGORIVS. PP. XV.

AD FVTVRAM REI MEMORIAM. Cum sicut accepimus, dilectus filius Ioannes Barclaius cubicularius noster opusquoddam *Argenis* inscriptũ à se compositum in lucem edere intendat, & vereatur, ne postquam in lucem prodierit, alij qui ex alieno labore lucrum quærunt, idipsum opus imprimi facere curent in ipsius Ioannis præiudicium; Nos eius indemnitati, ne ex impressione huiusmodi aliquod dispendium patiatur, prouidere, illumque specialibus fauoribus, & gratiis prosequi volẽtes, & à quibusuis excommunicationis, suspẽsionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis siquibus innodatus existit ad effectum pręsentium duntaxat consequendum harũ serie absoluentes, & absolutũ fore censentes, supplicationibus ipsius Ioannis nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, eidem Ioanni vt decennio proximo à primæua dicti operis, dũmodo tamen antea à dilecto filio Magistro sacri palatij apostolici approbatum sit, impressione computat durante, nemo tã in vrbe quã in reliquo statu ecclesiastico mediatè, vel immediatè nobis subiecto opus pręd ictũ sine speciali dicti Ioannis, aut eius heredũ & successorũ, vel ab eis eam habẽtiũ licẽtia imprimere, aut ab alio, vel alijs impressum vendere, seu venale habere, seu proponere possit, & valeat apostolica auctoritate tenore præsẽtium cõcedimus, & indulgemus. Inhibẽtes propterea vniuersis & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus, præsertim librorum impressoribus sub quingentorũ ducatorũ auri de Camera, & amissionis librorũ, & typorum omnium pro vna Cameræ nostræ apostolicæ, ac pro alia eidem Ioanni, ac pro reliqua tertijs partibus accusatori, ac iudici exequenti irremissibiliter applicandi, & eo ipso absque vlla declaratione incurrentibus pœnis. Ne dicto decennio durante opus supradictum, aut aliquam eius partẽ tam in vrbe, quàm in reliquo statu ecclesiastico sine huiusmodi licentia imprimere, aut ab alijs impressum vendere, vel venale

habere, ſeu proponere quoquo modo audeant, ſeu præſumant. Mandantes propterea dilectis filijs noſtris & Apoſtolicæ ſedis de latere Legatis, ſeu eorum Vicelegatis, aut Præſidentibus Gubernatoribus, Prætoribus & aliis Iuſtitiæ miniſtris, Prouinciarũ, Ciuitatum, Terrarũ, & locorum ſtatus noſtri eccleſiaſtici prędicti, quatenus eidē Ioãni, eiuſque heredibus, & ſucceſſoribus, ſeu ab eis cauſam habentibus huiuſmodi in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes quandocumque ab eodem Ioannē ſeu aliis prædictis fuerint requiſiti, pœnas prædictas cõtra quoſcumque inobedientes irremiſſibiliter exequantur, Nonobſtãte conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis ſtatutis, & conſuetudinibus & iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum conceſſis, confirmatis, & approbatis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem, quòd præſentium tranſumptis & in ipſo opere impreſſis manu alicuius Notarij publici ſuſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forēt exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die xiii. Iulij M. D C. X X I. Pontificatus Noſtri Anno primo.

S. CAR. S. SVSANNÆ.

Tranſport dudit Priuilege à N. Buon.

IE ſoubs ſigné fais foy que i'ay permis & permets au ſieur Nicolas Buon marchand Libraire en l'Vniuerſité de Paris, d'imprimer & vendre en tout l'eſtat Eccleſiaſtique vn mien liure intitulé *Argenis*, ſelon le priuilege qui m'en a eſté concedé par noſtre S P. le Pape en datte du XIII. Iuillet de ceſte preſente année, ſans vouloir qu'autre que ledit ſieur Buon iouïſſe de ce priuilege. Eſcrit & ſigné de ma main à Rome le 28. Iuillet 1621.

IEAN DE BARCLAY.

PRIVILEGE DV ROY.

OVYS par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre, A nos amez & feaux les Gens tenans nos Cours de Parlement de Paris, Thoulouze, Roüen, Bourdeaux, Dijon, Aix, Grenoble & Bretagne, Baillifs, Preuosts, & Seneschaux desdits lieux, & à tous nos autres Officiers, Salut. Receu auons l'humble supplication de nostre bien amé Nicolas Buon, l'vn de nos Libraires & Imprimeurs en nostre Vniuersité de Paris, disant qu'il a recouuert vn liure tres rare, intitulé *Ioannis Barclaij Argenis*, lequel ledit suppliant desireroit imprimer, tant en langue Latine, comme l'Autheur l'a composé, qu'en langue Françoise, selon la version qui en sera faicte par personne capable: Mais il doubte qu'autres Libraires & Imprimeurs que luy ne voulussent faire le semblable, & le frustrer par ce moyen de ses labeurs, frais & despenses, sous ombre de quelque particuliere addition, version & traduction, ou autre couleur dont ils pourroient prendre pretexte, au grand preiudice dudit Exposant, si par Nous ne luy estoit pourueu, & permis iceluy imprimer. Pour ces causes, desirant iceluy Exposant n'estre frustré de ses labeurs, frais & despenses; Luy auons par ces presentes permis, & permettons pouuoir imprimer ou faire imprimer & mettre en lumiere, vendre & distribuer par tout nostre Royaume & terres de nostre Obeïssance, ledit liure & version d'iceluy en François, en toutes les formes & marges qu'il verra bon estre, faisant tres expresses inhibitions & deffences à tous autres de quelque qualité & condition qu'ils soient ou puissent estre, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & distribuer ledit liure, ny mesme sous pretexte de quelque version, & traduction, addition, changement, ou quelque autre forme & desguisement que l'on voudroit prendre & y apporter en quelque maniere que ce soit, ny en Latin ny en François; sinon de ceux qui auront esté imprimez & seront faicts par ledit Buon & de son consentement, pour le temps & espace de dix ans entiers, à compter du iour que ledit liure aura esté acheué d'imprimer en Latin &

en François. Declarans dés à present comme pour lors, tous les autres exemplaires de quelque sorte & maniere qu'ils soient ou puissent estre, acquis & confisquez audit Buon, qu'il pourra faire saisir par Officiers de Iustice en quelques lieux qu'ils puissent estre trouuez, nonobstant oppositions ou appellations quelconques, & sans preiudice d'icelles. Voulans en outre que les contreuenans soient condamnez aux dommages & interests dudit Buon, & de telle amende arbitraire qu'il appartiendra, comme contreuenans & infracteurs de nostre vouloir & intention. Si vous mandons, & à chacun de vous commettõs endroit soy, si comme à luy appartiendra, que de nostre present Priuilege, & de tout le contenu en iceluy, vous faictes & souffrez iceluy suppliant ioüir & vser plainement & paisiblement, ensemble ceux qui auront charge de luy, & à ce faire souffrir & obeïr, contraigniez tous ceux qui pour ce seront à contraindre par toutes voyes deuës & raisonnables Et en mettant par ledit suppliant au commencemẽt ou à la fin dudit liure, le contenu ou l'extrait du present Priuilege; Voulons qu'il soit pour deuëment signifié: & à la charge qu'iceluy Buon mettra deux exemplaires dudit liure en blanc dans nostre Bibliotheque, à peine de descheãce du fruict du present Priuilege: Car tel est nostre plaisir. Donné au Camp de Sainct Iean d'Angely le troisiesme iour de Iuin, l'an de grace mil six cents vingt & vn, & de nostre Regne le douziesme.

Par le Roy en son Conseil,

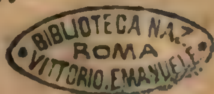
LAMY.

Scellé du grand Sceau
de cire iaune.

Acheué d'imprimer pour la premiere fois le 31. iour d'Aoust mil six cens vingt & vn.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER I.

ONDVM Orbis adorauerat Romam, nondum Oceanus decesserat Tybri, cùm ad oram Siciliæ, quà fluuius Gelas maria ſubit, ingentis ſpeciei iuuenem peregrina nauis expoſuit. Serui ope nautarum cultum domini militarem ex alto comportabant, ſuſpenſóſque per præcincta ilia equos demittebant ad littora.

Ille insuetus nauigij malis, procubuerat in arenam, quærebátque circumactum pelagi erroribus caput sopore componere: cùm acutissimus clamor primùm quiescentis mentem implacidâ imagine confundens, mox propiùs aduolutus somni ocium horrore submouit. Sylua erat in conspectu, raris quidem, sed in ingens spacium effusis arboribus, subter quas tumuli, fruticum dumorúmque caligine, velut ad insidias surrexerant. Hinc repentè in campum erumpit fœmina optimi vultûs, sed quæ corruperat oculos fletu, sparso quoque in funebrem modum crine terribilis. Incitatus verberibus equus non sufficiebat in cursum effusæ, nec mitiùs quàm in Phrygio aut Thebano furore vlulanti. Concussere illico iuuenis mentem præter fauorem in miseros pronum, etiam reuerentia sexûs, gemendíque atrocitas: Omen quoque in spectaculo captabat quod in-

tranti Siciliam primum occurrerat. At illa, vbi potuit exaudiri; ô quicunque es, ſi virtutem, inquit, amas, ah ſuccurre Siciliæ, quam in fortiſſimo viro prædones nefarij oppugnant. Nec diu me orare patitur inſtans malum; nec leuiter deprecari pro Poliarcho poſſum, quem non hinc procul graſſatorum ferox turba circumſedit improuiſo facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportunè, nec plus forſitan in illius ſalutem quàm in gloriam tuam vidi. Hos quoque (nam dum ipſa loquitur ſerui acceſſerant) ſeu iuberi ſeu rogari à te fas eſt, prouoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc vt mulier inter anhelitus & ſuſpiria effudit, ad galeam ille enſémque reſpexit: & dum equum miniſtri admouent; ego, inquit, ô matrona, modò in Siciliam veni. Liceat hactenus homini extero nomen Poliarchi ignoraſſe. Sed fortunæ beneficium debebo, ſi qualem memoras ſtre-

nuum virum meo aduentu leuari voluerit. His dictis in equum exilijt, & duceret ergo iussit. Serui omnino duo erant. Vnus, & ipse armatus, dominum sequebatur; alius præsidio sarcinarum quæ colligi tam turbulentâ profectione non poterant, mansit in littore.

Iámque peruenerant ad syluæ confinia; cuius aditus in semitas variè sectus memoriam mulieris sic confudit, vt dubia quà quæri Poliarchum oporteret, nouis gemitibus cœlum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hospes, an progredi præstaret, an hærere; cùm strepente subitò sylua, clamor, & arma, & venientium equorum vestigia mentem ad præsentiora pericula aduertunt. Quippe tres armati veniebant, admissis habenis incitati, nudo ferro, vultúque aliquid ingens vel auso vel timente. Veritus ille insidias, & vt in subitis quæ timeri vix debent occurrunt, de matronæ fide solicitus,

exigit, híne essent in quos pugnari ipsa vellet; simul digitis in amentum aptatis, hastam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant; diuersísque itineribus properabant elabi victori. Nam vrgebat fugientes vnus ille Poliarchus cui tam prolixè matrona timuerat. vltimúmque assequutus ita cecîdit, vt per caput ceruicémque continuatum vulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapso cùm peruicaciùs inueheretur in cæteros, humus scrobibus inæqualis deprehendit equi vestigium, qui dominum celeri quidem, sed innoxio casu, effudit in gramen. Subitóque matrona, (nam Poliarchum agnouerat) ex equo ad iacentis auxilium se aduoluit. Sed ille non lapsu, non vulneribus grauis, quæ duo acceperat, ne omisso quidem ense prosilijt. Cúmque ex Timocleâ (id mulieri erat

nomen) audiſſet, vt ipſa in peregrinum iuuenem incidiſſet, quámque ille humanus promiſiſſet auxilium, haud mora ad eum tanti beneficij gratias habiturus conuertitur. At ille iam equum reliquerat, priórque loquutus Poliarcho, Si dij voluiſſent, vir fortiſſime, inquit, me antehac tuæ virtutis conſcium eſſe, iſtius matronæ lachrymas accuſaſſem, quæ coëgit vt veniam petere debeam, quòd tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te verſos, quamuis eſt eximium, minùs tamen mirarer, niſi me illa vis quâ ex ijs tardiorem mulctauiſti, admoneret quàm iuſtus omnes terror in fugam abſtulerit. Poliarchus & ipſe blandiſſimus, egit gratias properati auxilij; neque ſuæ virtuti, ſed graſſatorum ignauiæ aiebat tribuendum, quòd illi fugiſſent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt; & ſalutatione mutuâ functis non

modò quid dicerent, ſed & cui loquerentur, vacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota peruênit; & hæſere mutuâ contemplatione perculſi, id quiſque miratus in alio quo ipſe viciſſim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminum vigor; pares anni, & quamuis in diuerſis frontibus vna maieſtas. Cum tanta ſpecie monſtrum erat fortitudinem conueniſſe. Neque minùs Timoclea fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occurſu coëgerat. Votum etiam fecit, ſi per eoſdem liceret, ſe tabulam, in quam pictor vultum vtriuſque tranſtuliſſet, Erycinæ Veneris templo daturam. Et quamquam varij caſus diſtulere id votum, eo tandem ſe exoluit, his carminibus ad oram tabulæ inſertis:

Sic roſeis ſtat forma genis, ſic frontis honoræ
Fulget apex, tales accendunt lumina flãmæ.

Humanum ne crede decus; non pulchrior altos
Phœbus agit currus. Non vnquam ſydere tanto
Oebalij micuere Dei, quos nauta ſolutis
Puppibus, & iam-iam vincentibus inuocat vndis.
Nec tu Lemniacis Mauors formoſior armis
Fræna quatis, Paphiiſve ſoles miteſcere blandus
Cultibus, ah miſero tantùm metuende marito!

Cùm deinde Poliarchus collegiſſet ſe ab hoſpitis vultu, matronam familiariùs intuitus, in illius exanimata ora ludebat, maximè quòd in latera atque tergum diſſipati tanquam ad rogum crines iacerent. Rogabat quoque per iocum, an incidiſſet in Satyros. Timoclea autem ſimplici riſu; ne hos putes, Poliarche, deſperatione diuulſos. Fugam inter virgulta præcipitabam tuo peri-

culo conterrita, cùm obuersantibus ramis solutus est verticis nodus, & profluentem comam laxauit. Dum loquútur, libertus interim Poliarchi, duóque Timocleæ serui, qui aberrauerant, superato callium flexu, haud procul à dominis emerserunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla iam deerat: sed & hanc procul vident pauido equo non benè moderari, & inutili virgâ cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conspectu huius scenæ iocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hospes Poliarchum rogabat, quæ illæ in eum insidiæ, quísve grassator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti facinoris audaciam nefarijs fecisset. Sed matrona sermonem occupauit, &, vtrique necessaria quies est, inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque hinc longè prædium meum. Illic rectiùs erit vobis; habebitísque leuandis corporibus, & mutuis sermonibus locum. Non æ-

grè annuerunt tam commodè admonenti; famulóque recepto qui ſarcinas ad littus ſeruabat, viam omnes exorſi ſunt.

Iam penè ad familiaritatem initiati iuuenes erant, docebátque quærentem hoſpitem Poliarchus, primo mane ſe è regijs caſtris egreſſum; Agrigentum petere negotij causâ: Per viam occurriſſe hanc Matronam in aulâ notiſſimam, quæ à Regis filiâ redibat. Aliquo fato ſeruos (vt incurioſi ibant) per viarum amfractus diuertiſſe in ſyluâ. Timocleam vnam cum ſuâ anu in eadem ſecum ſemitâ perſeueraſſe; cùm obliquo ad latus itinere proceſſerunt quinque latrones, & in ſe vnum tot equos effuderunt. Matronam ſuo & equi pauore diuertiſſe, & fœliciſſimo errore ad tantæ humanitatis hoſpitem eſſe delatam. Fatis autem, & prædonum ſcelere factum (inquit) quòd primo impetu omnium in me ictus incaſſum cecidere, ſuffecit-

que cædi illius qui primus occurrit, iaculum quod habebam. Conserto deinde certamine vnus dexteri mei cruris modicam partem libauit; alius ferrum leui vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione cõcitatus postquam meo dolori immolaui, aliúmque læsi in capite, infœlici flagitio territi omnes habenas verterunt; vt nec mihi liqueat, fœdiúsne aggressi sint scelus, an fugerint. Tunc quoque vnius celeritatem sic præcepi, vt sub vestris oculis dederit pœnas. Duos qui supererant, ipsi vidistis vt mihi equi casus fugientes subduxerit. Qui illi sint, nec suspicari possim, nisi ex Lycogenis castris latrones, qui vel obseruabant mea itinera, vel omnino per syluam ituris imminebãt.

Hæc loquente Poliarcho, iam ad prædium matronæ peruenerant, quod non procul Phthinthiâ, ad ripas Himeræ, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbustis inter se implicatis, & lentato

vimine miſcentibus nexus. Ipſam domum laterculo conditam, & in altum porrectam, latè fluminis camporúmque oblectabat ſpectaculum. Sylua quoque, & in proximo colles, commendauerant ſitum. Familia ampla, & ex dominæ moribus caſta; quæ elato pridem viro, integerrimâ famâ claritatem ſtirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hoſpites ſermonibus finem impoſuit, officioſè obſecrans, ne offenderentur tenuitate hoſpitij. Succeſſere illi in tectum; inuitauítque matronæ humanitas, & prouectæ lucis tempus, vt illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus delibuto aceto vulnera lauit, ne tumore arderent, oleóque deinde quod Aſcyri floribus tinctum erat permulſit; ſecurior notis inemptíſque remedijs, quàm in Medicorum fide iniquiſſimam mercedem ex ſuperuacuâ curationis morâ interdum captantium.

Diſcubuere deinde in triclinium cœna perlata; ritéque inſinuatis ſermonibus non dubitauit Timoclea quærere ab hoſpite, quo nomine quáve patriâ eſſet; an præterea conſilio, vèl errore, appuliſſet ad inſulam. Ille ſe ab Africâ patriâ ſuâ, venire reſpondit; nomen, ac genus, diſſimulari eos velle, quibus in ſe arbitrium erat; dum rediret, Archombrotum iuſſiſſe appellari: Neque ſe aduerſis actum ventis; ſed in Siciliam curſum fuiſſe, vt conſortio fortium virorum frueretur, quos apud Regem viuere fama vulgauerat. Nihil magis Poliarcho, aut Timocleæ mirum fuit, quàm quòd ille ab Africâ tanti candoris vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi ſub fronte receſſerant. Ingentis quoque animi ſpecimen erat, quòd amore virtutis extra patriam trahebatur.

At ille ſoluto conuiuio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, vnde

infesta latrocinijs Sicilia esset: Quis ille Lycogenes, de cuius castris suspicio erat esse prædones qui in illum inuaserant; quis denique regni status, quæve bella vrgerent. Poliarchus iam remotis arbitris, (quippe ad quietem secesserant, placueràtque vna ambobus cella) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archombrote, degenerant; & quod magis est, sæpe videas eosdem affectus, pro temporum sorte, nunc virtutes esse, nunc vitia. Meleander, quod opinor non ignoras, paternum auitúmque Siciliæ regnum tenet, mitissimi ingenij homo; sed qui non sæculo, non hominum moribus æstimatis, ita cæterorum fidei credidit, vt sibi credi par esse ex virtute sentiebat. Illum quoque existimem nimia fœlicitate laborauisse. Nam sub initia imperij, quia pacata omnia erant, palàm cupiditates soluit, lenes quidem & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idoneâ se-

ueritate acrem. Indulgere plus iusto venatui, in cuius varia genera annum distinxerat. Non consilio amicitias sortiri, impetúque eas colere; largiri immodicè, horrere à negociorum summâ, quam plerumque infidis credebat. Vtinam, hospes, sileri hæc possent. Sed malo synceris indicijs, quàm iniquitate famæ rem omnem deprehendas. Nam omnia hostes vrgent, attollúntque in peius. Et hinc optimo Regi malorum omnium causa; inuidiâ præcipuè & ambitione Lycogenis, regiis erroribus perfidiosè imminentis. Is priscis Regibus suæ stirpis authoribus ferox, nunquam secundi gradûs satis patiens fuit; vir manu & consiliis strenuus, solertissimè populo blandus; cæterùm nemini mortalium, crudelitate, perfidiâ, & quoties tutò licet, superbiâ concedit. Haud ægrè apud Meleandrum candidissimæ virtutis principem fefellit pro amico. Dúmque Rex animum curis exonera-

tum ocio paſcit, iſte ſuæ factionis hominibus curiam implet, publica munera, veluti ſui iuris, amicis diſtribuit, ne qua deinde pars regni ſana eſſet.

Iámque furor, & ambitus, arma Lycogeni tantùm non publicè in Regem induerant. Serò, & propemodum ſtrepente iam bello, excitatus Meleander, cœpit nominis ſui, & cauſæ propter quam purpuram accepit meminiſſe. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri ingenio, prudentiâ quoque eximius; & qui aliter capi non potuit quàm ſuâ bonitate: quæ dotes maximè in eo enituerunt, ex quo alienis vitiis ad ſuas virtutes coactus eſt. Quamquam tamen malè cogitare Lycogenem conſtabat, ius ſuum exequi in eum aliquandiu diſtulit. Satis viſum ſi occuparet conſilia hoſtis, & vires accideret. Sæpè quoque extorquere pœnitentiam ab ingrato ſeu ſperauit, ſeu meruit. At Lycogenes hoc ipſum

ipſum indignatus, aliquem eſſe qui poſſet ignoſcere, palàm in eum eſt inuectus. Animos maximè dabat, quòd Rex filiæ quam vnicam habet, tantæ hereditatis fortunam deſtinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in violentum coniugium iſte adortus eſt. Arx eſt ad Alabi fluuij oſtium, in quâ Regis filia ſeruabatur. Illuc furtim ſicarios immiſit qui puellam & Regem in his fortè munitionibus pernoctantem ad ſe perducerent. Credidit Meleander ope Palladis factum, vt inſidiæ in ſe filiámque, exitum non haberent. quippe graſſatores in ipſo facinore oppreſſi ſunt. Itaque omnibus grati animi ſignis remuneratus eſt deam. Nam & in nummis iuſſit noctuam effingi, & ſeu diis faciat, ſeu in conuiuiis remiſſio inuitet, non aliam quàm ex olea coronam capiti ſuo imponit. Illud quoque illuſtrius, quòd filiam, donec in matrimonium detur, Deæ

aris præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt, Sacerdotij infulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginúmque operantem Numinis ſacris. At non tanta hæc in deos pietas bellum remouit. Nam inexcuſabile Lycogenis crimen non ſubita quidem, ſed ingens, & veluti matura defectio ſequuta eſt.

Is in titulum belli res publicas & priuatas prætexens, nunc ſe inſontem ab Rege proditionis inſimulari querebatur; deſtinaríque ſuppliciis; nunc populi iniurias proclamabat diutiùs ferri non poſſe, & publicis armis coercendam tyrannidem eorum qui Meleandrum ad ſæua conſilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Eriſthenes, Menocritus, præcipuarum prouinciarum rectores cum eo conſenſerant. Multi leuis animi vitio in Meleandrum acti ſunt; plures contribuere ſe rebellibus, capti

dissimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo superbus, pugnámque poscebat. Neque Rex certamen detrectauit, & ipse ingenti exercitu succinctus. Decimus quintus dies est, ex quo non procul hinc in Gelois pugnauimus campis. Acris acies fuit, non his languidiùs pro scelere, quàm nobis pro publicâ salute cernentibus. Tandem imminente iam nocte, inclinauit ad Regem victoria. Et Lycogenes palantibus suis, receptui signum dedit, vt pro fugâ species esset militaris obsequij. Nec Meleandro consilium fuit instare perculsis, siue ciuili sanguini parcebat contẽtus vicisse, siue noctem & insidias verebatur. forsan & timuit, cùm Optimatum apud se præcipui fauerẽt Lycogeni, suspectarum manuum simulationem in extremam fugientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes suos omnes ad aperta facinora non

eduxit. Haud pauci ſunt circa Regem, læuis auerſiſque animis, & illinc quidem militant, iſthinc fauent. Sic infeſta omnia Meleandro; infidæ purpuratorum ſententiæ, conſilia ad hoſtem delata, neque domi quàm in campis periculoſiores inſidiæ. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hoſtes inſtiterant, tamen ad pacis conſilia animum adiecit. Nec victoriæ ſuæ fiſus, tanquam adhuc integro bello manſit in caſtris. Poſt priuata hinc illíncque commercia, Legati Lycogenis ad Regem perueniunt, ſpecie impetrandæ occiſis ſepulturæ, re autem vt de fœderibus mentionem iniicerent; quæ adeò fuit grata, vt illi ab hoſte Oratores timeri ſe rati, dicere pacis legem auderent victoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem exiſtimem; vt illi qui iam ad Lycogenem coïerunt ictis fœderibus ſpargantur, ægrè in vnum

redituri. Ita nouis artibus ſpatium erit, quo vel inter ſe commiſſos, vel conſeneſcente factione apud populum exoſos, impietas ſua perdat; aut certè exſatiati inquietudine rerum nouarum, ipſi ſe ad reuerentiam Maieſtatis à ſeditione recipiant. Ego pacem cum ſuperbis ac perduellibus, non probabam; præterea ætatis & generis timebam inuidiam, ſi me iuuenem externúmque Rex (vt ſolet) tantis conſiliis adhibuiſſet. Siquidem iuxtà tecum peregrinus ſum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus iunxit, quàm quòd illius calamitas omnibus gentibus abominandum exemplum eſt; quæ quietem nunquam agent, ſi vitiis Principis iraſci liceat, & inſidiari bonitati. Dum igitur inuiſa fœdera peraguntur, hoc potiſſimùm tempus habui quo Agrigentum contenderem. Sum armorum telorúmque ſtudioſus; nec alibi præſtantiora ſunt, quàm

quæ illic quidam ex Lipara hoſpes excudit.

Auidè Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, fauénſque partibus Meleandri, cùm acriter in factioſos dixiſſet; Regis autem filia, Poliarche, quam hic latro ſibi in prædam deſtinauerat, inquit, quibus annis ſit dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis & morum exēpla eam eſſe, ſæpe in Africâ audiui, appellaríque Argenidem. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; ſtrictímque eam retulit ad annos viginti perueniſſe. Nec latuit Archombrotum tam ſubita in Poliarcho mutatio; ingénſque deſiderium ſubijt, deprehendi quænam illa tempeſtas in eius vultum inundauiſſet. Igitur vt experimentum caperet, an regiæ virginis oblata memoria, an verò occulta vis rei alterius ſuggeſſiſſet hos

motus, nonnulla de Lycogene diſputauit, déque fœderibus quæ tunc publicè agitabantur: Et vt omiſſo frontis horrore, ſatis Poliarchum conſtare ſibi vidit, reuocato ad Argenidem ſermone, de puellæ ſpecie & ſtudijs intentiùs quæſiuit. Sed neque ad ſecundum hoc fulmen ille conſtantior, paucis ſe ab trepida narratione expedijt. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos ſtaret regnum; Non adeò, inquit, fata deſpexere Siciliam, vt nulli ſint ſuo gradu & amicitiâ Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminet Cleobulus conſiliorum prudentiâ eximius, Eurymedes quoque, & Arſidas inclyti bello, nec deteriores ingenijs. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotum cœtu qui purpuram geſtant, amiciſſimi Siciliæ, Ibburranes, atque Dunalbius; quorum nunc operâ maximè Rex eſt vſus, ne indecorè cum Lycogene paciſci vide-

retur. Possem & alios referre, quorum fidem in Regem nulla vis tempestatis libauit. Hos facilè vbi in hac Regiâ aliquandiu vixeris, famâ atque virtutibus ab cæteris ipse secernes.

Iam prouecta nox erat, & quies necessaria fatigatis; itaque veluti conuenisset, loqui ambo desierunt. Necdum tamen curæ secretæ in illo vigilandi dormiendíque confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paulò antè auditi discriminis; nec grauius quicquam erat quàm ad pacem res spectare. Quando enim versaretur in acie? quo campo, quo telo, suum animum & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito secum risu voluebat, quòd ad pugnas omnémque fortunam tam alacer Poliarchus, ad virginis nomen obstupuisset; Huic enim, præter virtutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum spem à fortunâ aut genere

datum credebat. Quòd ſi, inquiebat, Argenidem Rege natam priuatus iſte amat, quis dubitet omnium diſcriminum in amando perire memoriam? & magna audere amatores, & imis eximi vilitatem cùm amantur? Neque minùs Poliarchum arcanis intentum conſiliis ſpes ac terror multiplici cogitatione ſuſpenderant. Tandem in ſomnum vterque labebatur; cùm paulatim diſcurrentium hominum fremitus totâ domo percrebuit. Neque mora, aſtitere à Timocleâ ſerui ad hoſpitum fores, qui eam ad ipſos venire admonerent. Conſurgunt attoniti, primo ſopore vtique graues, quo diſcuſſo, cultúque tumultuariè compoſito, occurrerunt Timocleæ: quæ poſtquam excuſauit, quòd hoc noctis fatigatos inquietaſſet, Magna, inquit, res eſt, ô hoſpites; & eò terribilior, quòd per has tenebras quid ſit, incertum eſt. Collucent in camporum tumulis pu-

blici ignes, quos nefas accendi, nisi regio iussu, & cùm gerendis rebus celeritatem salus publica imponit. His dictis, in ædium culmen vtrumque perducit. Plumbum non in acumen fastigij ductum; sed leniter, & ad ambulationis voluptatem accumbens, onerauerat tectum. Nec stipatum nebulis erat cælum; aberátque tunc Luna, quæ sæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore suo vetat. Ex hoc ergo solario, sudâ in nocte, prospectus facilis fuit in ignes, qui vndiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæserant, cùm hominum fremitus cœpit audiri, ex vicinis domibus, oppidóque, quod procul non aberat, per ipsum noctis silentium ad vacuas vtique aures horridiùs allabens. Iubebant hospites diligenter obserari ædium fores, ne qui prædones nocturno tumultu vterentur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid hoc esset

tam publicis celebratum transmissúmque indicijs, aiebat nimis maturè cognosci non posse. Phthinthiam in proximo oppidum esse. Si placeret hospitibus, per vnum ex seruulis suis quid illic sentirent homines, posse intelligi. Laudato mulieris consilio descenderunt ad fores, seruóque emisso imperant explorare consternationis materiem, nec cunctanter referre quæ audiret. In triclinium interim turbati succedunt; suscitatóque foco, cùm matrona ipsis media consedisset, interrogant, quis ille mos Siculis, quæve omnino nocturnorum ignium vtilitas esset. Nam &, inquit Poliarchus, plus iam anno in Siciliâ vixi, & nunc primùm illos aspicio. At Timoclea, Num tu verò in cuiusque collis iugo arborem non vidisti in longitudinem mali defixam; cuius apex, in caueæ modum, ferro vndique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho; Hæ sunt,

inquit, publicæ arbores, ad idipſum conſtitutæ, vt ad Regis imperium impoſitis in vertice facibus, negotij ſignum dent, quod illico oporteat per populum procurari. Et hos ignes Angaros vocant. Qui primi illos conſpiciunt, ſtatim & ipſi ſuorum montium iuga pari fulgore illuſtrant, & ab his porrò admonentur qui longiùs colunt; donec totam inſulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis ſtat, ad obſequium cui deſtinatur paratus. Et haud mora à Rege nuncius peruadit in proximam vrbem, publicéque quid ille fieri velit enunciat. Inde ciues recentibus equis deferuntur in proxima oppida; à quibus & in alias vrbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officiis Sicilia ad Principis nutum penè momento erecta eſt. Neque temerè hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cùm ſicarij ſolum Regem aggreſſi hoc modo

quærerentur. Dij faxint, ne nunc causâ triſtiori, & in peractum ſcelus accenſi ſint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem, ſubridénſque; Expectabam, ô matrona, vt hunc morem ab antiquiſſimâ facum religione deduceres, quas in veſtræ Ætnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum commodum hic tumultus? aut quid Principis intereſt res ſuas nocturnâ trepidatione potiùs quàm diurnis miniſteriis agi? Sed matrona; non prorſus, Poliarche, huic inſtituto vtilitas abeſt; maximè cùm hoſtium claſſis furtim in Inſulam timetur appulſura. Nam qui portubus præſident, iſtâ flammâ admoniti, tum catenas ſuis clauſtris obiiciunt, tum in tranſtris remiges habent, ſi opus eſt, nauigia in pugnam prouecturos. Sed & populus ſub ſuis ducibus, tribuníſque à ſignis non recedit, vt nec ſi fefellerit in littore hoſtis, in imparatam Inſulam

poſſit inuadere. Eſt & alius publicorum ignium vſus; ſi quis reus quem publicè interſit vlciſci, vel fugam extra Siciliam adornat; vel in ipſâ regione, amicorum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus ſemel accenſis, nefas eſt vllam ex Sicilia nauem ſoluere; & quiſquis ſuâ domo communicauerit reum hunc eodem crimine pœnáque leges cenſent.

Ab his Timocleæ ſermonibus diuerterunt in alios. quærebántque inter ſe; quid potiſſimum crederent huic conſternationi cauſam dediſſe. Poliarchus vltima omnia verebatur. In Lycogene nihil fidum: Patêre Meleandrum inſidijs, tum corruptis ſuorum ingenijs, tum ſui animi magnitudine iuſtos metus auerſante: Dúmque viciſſim ciuilis belli incommoda loquuntur, Timoclea, hoſpitibus hos verſus porrexit; quos amicitiâ Regis, ſtudióque literarum notiſſimus Nicopom-

pus in Lycogenem condiderat; libero furore execratus, quòd ille & ſceptrum Meleandri, & Argenidis nuptias, concupijſſet.

Quæ terris funeſta lues! ô fœdera mundi!
O Sceptra! ô Regum cognata potentia cælo!
Quæ tantũ inſanas voluit dementia gentes!
Scilicet vt veſtrâ ſedeant ceruice tyranni,
Ah miſeri! iuſtos amor eſt euertere faſces.
In dominos ſæuire iuuat; ius, fáſque, piúmque
Occidit, & cæcam nil purpura tardat Erinnym.
Qualiter irato fudit cùm ſæua Gigantes
Terra ſinu, tumidíſque procul monſtrauit Olympum,
Illi acres ſubiere nefas, humilemq́; per Oſſam
Sperauere polos; donec lucente procellâ,
Reddidit iniuſtæ fulmen ſua corpora matri.
At tu, quem furiæ, ceu primum à fronte Ceraſten
Attollunt, miſeris ſignum exitiabile terris,
Tu regni turbare decus, tu turpibus auſis

Aggreſſus ſceptrumq́; patris, gnatæq́; beata
Connubia; ô impar, furiiſq; Ixionis ardens,
Et tantùm amplexus vacuæ ludibria nubis!
Quas pœnas veſane dabis? quo funere raptus
Horrida Tartarei metues ad verba tyrãni?
An cita præcipiti vinctum rota differet orbe?
Vel iecori procumbet auis? vel fulmine tactum
Ætna capax monſtri, rapidos quà plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol pater, armẽtis ſi pabula grata Pelorus
Educat alme tuis, ſeptíſque fidelibus ambit;
Tuq́; Erycis victor, tuq́; ô Erycina, Cereſq́;,
Vóſque dei indigenæ, quæque hoſpita Numina ritè
Trinacrij caſto placamus thure coloni;
Ferte piis vires; Nec ſit violabile Regum
Numen, vt & tutus veſtris honor excubet aris.

Erant

Erant in illâ lectione, cùm nunciatum est rediisse Timocleæ seruum. Omnes ergo suspensis animis circumstant intrantem. Nec diutiùs poterant dubitare,& interrogare trementem non audebant. Neque is ratus quod afferebat coram hospitibus euulgandum, seuócat Timocleam, delatóque indicio, cum stupente paulisper muliere, & ipse videbatur obriguisse. Tandem Timoclea, vt maximè subitis consiliis mulier valebat, manu prehensum, ne cum cæterâ colloqueretur familiâ, in interiorem thalamum rapit, monitísque vt sequerentur hospitibus, ostium tremens adducit; & iubet palàm seruum quæ audisset nunciare. At ille, Vix in oppidum perueneram, (inquit) cùm plerique occurrerunt, vt in tumultibus solet, nec ipsi quò irent satis certi. In omnium foribus micabat lucerna, diuisíque in coronas haud modicâ admiratione marcebant; Cùm me ad proximum

cœtú applicuiſſem, audio Poliarchum perduellionis reum eſſe, & ad capitale ſupplicium quæri; in hác quæſtionem publicè ignes accenſos. Ego errorem nominis veritus, quod in multos cadere poteſt, curiosè quæſiui quis ille Poliarchus, & quo facinore damnaretur. Vox omnium fuit, Poliarchum eum eſſe, qui plùs anno in Siciliâ, hoſpes, armis, & amicitiâ Regis inclytus fuiſſet. De crimine neminem eorum ſatis ſcire. A Rege damnatum; & quidem diligentiſſimè veſtigari. Ab hoc cœtu digreſſus ad alium, eadem rurſus accipio; & cùm nemo ſuo diſſenſu incertum rumorem faceret, rem ſatis exploratam nunciare non diſtuli.

His auditis, Archombrotus, ſimúlque Timoclea, in Poliarchum contemplationem iniiciunt. Pallens ille ac tremens, non vt conſcio metu, ſed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à ſeruo re-

quirebat, an vera & comperta memoraret; & à Matronâ, ſatíſne compos animi eſſet is ſeruus. Nec ſeciùs quàm inani ſomnio præcinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideret in fortunam aut Regem indignum. Sed tanta res, domúſque incertum an ſat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cælum; Vos, inquit, Dij Siciliæ, & quotquot præterea Superi ius fáſque inſeruatis; Vos Genij, Laréſque Meleandri, qui me hoſpitem excepiſtis, obteſtor, ac veneror, vt ſi quid in Regem, rémve publicam Siculorum offendi, ſi ope, manu, conſilio violaui fidē hoſpitij, aut omnino traduci commerui hac publicæ quæſtionis infamiâ; tum me inter inimicorum manus atque ludibria quàm poteſt funeſtiſſimo exitu conficiatis. Sin omnia contuli ad ſalutem imperij, inundátque hæc in in-

ſontem inuidioſa calamitas; date, ô dij, ſaltem vt Regi populóque purgatus, tutò ab Inſulâ excedam, liceátque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te verò, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipſo noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagione tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus; & adeò vnius diei amicitia valuerat, vt extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex vultu impetúque, & loquendi ratione, vtri hoc periculum eſſet neſcires; niſi quòd adhuc licentiùs Archombrotus videbatur iraſci. Sed matrona ſic quaſi ſeruuli indicio fidem non haberet, diſſimulans, alios qui referrent certiora ſe protinus legaturam dicebat. Subſiſtere tamen in triclinio ſeruum iubet, hoſpitéſque extra illius conſpectum in proximum conclaue ad conſilium ducit.

Illic verò non diutiùs gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque ſe enim de illius innocentiâ, ſed neque de Regis iracundiâ dubitare. Quippe ſagaciſſimum ſeruum niſi fideliter exacta renunciare non auſum. Se quidem ſuam domum, opéſque offerre Poliarcho; iis ipſe qũà poſſet ad ſalutem vteretur. Sed quid, inquit, hæc tecta, aut tua Archombrote ſocietas, poſſit in Regem? Iam aderit miles armatus, iam ædes aut apertæ nos prodent, aut obrutæ in nos ruent. Nam nec ſperari poteſt toti familiæ integram fidem fore, nullúmque ſeruorum, ſi hîc clàm hæſeris, Poliarche, noſtri furti ſecreta temeraturum. Scitis quid inter tam ſubitos metus ſuccurrerit? Latens iter, & præter me hodie nemini notum, effoderunt ſub terra qui has ædes condidere. Id triplici errore diſſectum totidem oſtia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facilli-

mè potes tegi, Poliarche, ſubducíque diſcrimini. Simula modò te atroci rumore perterritum à me abire. vt ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioſo tumultu obruamur. Cùm verò limine exceſſeris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himæram eſt, eò te ducet vnde non procul fluminis ripâ arcanus in promiſſam ſpeluncam eſt aditus. Ego nemine familiarium conſcio per domeſticas latebras cum face in eandem fluminis viciniam euadam. Exceptum deinde in hæc antra ope deorum ſeruabimus, dum tempeſtas exſæuiat. Hoc ſecretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem vnum hîc habes, id celari magnopere intereſt, ne timoris tædio, aut præmiorum fiduciâ, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effuſus, id verò conſilium in eam noctem

probari ſibi dixit. Neque enim in ſpeluncâ hæſurum, niſi vt certò intelligat quæ hæ laruæ Siciliam in ſe agant. Exploratæ fidei libertum, ab vltimorum ſecretorum notitiâ arceri non poſſe. Nam & eius miniſteria in illâ tempeſtate potiſſimùm exigi. Ab Archombroto non petendum, vt tantam rem ſilentio premat. Dignum ſe peiori calamitate fore, ſi de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt: iuſtíſque mox armis, ceu pugnam capeſſeret, inſignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic ſtupenti familiæ, & quæ hæc rerum mutatio eſſet furtim quærenti, paucis exponit, denunciatum ſibi periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipſum prodi neceſſe ſit, aut cum ipſo hos perire. Salutauit deinde in ſpeciem longioris diſceſsûs Archombrotum atque Timocleam; conſcendítque in equum, & liberto veſtigiis

hærente in præſcriptum à muliere iter ſe coniecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, ſtimulatum iuuenem angebat. &, ô me veſanum, Gelanore (ita libertum appellabat) quòd vlli mortalium poteſtatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat ignotum, nec cultu ad meam ſortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iouis hoſpitis iugulum nobis effingunt; quàm Principes qui inſperato exitu luunt quòd ſe externis crediderint, non magis alieno ſcelere quàm ſuâ ſtultitiâ violari? Volui patêre iniurijs. Bene eſt: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipſa dum loquitur, ſubit memoriam cauſa quæ eum in Sicilia tenebat; cuius veneratione illico motus, timuit ne pro tantæ ſpei fœlicitate, in quam illic viuebat, ſceleratè doluiſſet de oblato diſcrimine. Gelanorus fidiſſimo metu in do-

mini periculo turbatus, censebat debere Poliarchum genus suum & fortunas omissâ simulatione detegere. Nam si sibi personam detraheret, si se ad fastigium suum reciperet, sponte excusaturum Meleandrum acerbiora iudicia, hostésque veniam petituros. Nihil sapis, retulit Poliarchus. Post acceptam iniuriam maximè interest me celari; Dignitatis meæ reuerentia peiùs fortè accenderet cogitantes posse me læsum dimitti semel tantùm; at semper meminisse iniuriæ. Nihil referebat Gelanorus; sententiæ incertus, & astra quæcunque tunc micabant in opem, & mentem, sibi atque patrono, inter silentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares iubebat secedere ad quietem: Nolle se quicquam nocte turbari; ortâ luce omnia diligentiùs exploraturos. Obire deinde singulorum cellas cœpit, tanquam domesticis curis intenta, re-

uerâ ne quis rebus quas furtim agitabat molestus inspector accederet. Vbi acquiescentibus vniuersis, tuta res visa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in quâ secretum effossæ speluncæ aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat asseribus locus, quorum inter se oræ clauis insertis nectebantur; nisi quòd duos ex ijs nullum ferrum cæteris commiserat; vt faciles essent, si quis hos vellet ab simulatâ compage reuellere. Supra illos oblonga stabat mensa, vetabátque calcari; ne quoniam alijs non hærebant, ad perambulantium quaterentur vestigia, proderéntque secretum. Paucissimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipsa rarò locum visebat. Tunc verò sublatis asseribus specum aperuit, gradúsque in imum ædium ducentes: Mox concussi silicis ignem sulphurato excipiens, præparatam facem accendit; viámque auspicatur cum lumine. Sequebatur Archombrotus,

ſuâ & mulieris causâ nudum enſem manu tenens. Gradus ad viginti erant, per quos ſubibatur ſubterranea porticus, quæ in longum porrecta abibat denique in varios colles; ne poſſeſſo ab hoſtibus vno ore, obſtrui poſſet fugiendi vtilitas. Terra huic operi apta fuerat; quippe adeò ſpiſſa, vt quà ſtare illam velles, cætera quæ egerebantur nulla ruina ſequeretur; rurſúſque non difficilis accipiendis foſſorum ictibus, quos nec obiectis ſaxis interpellabat, nec cedente arenâ fruſtrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arua & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditu modicum ſpatium calce liniuerant, vt picturâ & literis imbueretur. Sed piger, nec ſolutus ſyderum luce aër, graui humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominíſque imponentis ſimulata thura in focum, propter cuius

verticem eiusmodi versus vtcunque legebantur.

Dî quos sub vacuâ fas est tellure precari;
Seu Iouis hîc regnum est, seu Ditem hæc antra verentur,
Seu qui cæruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hîc trifidi posuit fundamina sceptri;
Has precor ô fidas dominis seruate latebras:
Non istam fraudes scelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonitâ radiãs face tristis Enyo
Terreat, aut diræ vanis stridoribus vmbræ.
Sit pacata quies, sint sancta silentia rebus,
Donec casta domus, nec parci grata nepotes
Thura ferent vobis. Hîc sontibus incubet horror,
Hîc Erebus; placidásque bonis mulcete tenebras.

Hæc raptim legebat Archombrotus: Sed grauior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentem reduxit. Timoclea percunctãtem docebat, quam-

quam Poliarchus erat externus, neminem fuiſſe Siculorum propiori amicitiæ gradu Regi admotum; neque bonos inuidiſſe. Sed neſcio quod hodie fatum, inquit, deſæuit in illos qui Regibus fuere chariſſimi. Ita eſt, retulit Archombrotus; hic cometes paucis annis quas aulas non perſtrinxit? At Timoclea, Verùm, Archombrote, cæteris omnibus ruinæ ſuæ cauſa, vel in ſe, vel in dominis fuit. Iſtum tantæ virtutis, ſub moderatiſſimo Rege, quis caſus afflixit? Retuleríſne ad exemplum Lydios coniuges, qui nuper in gente externâ impotentis fœlicitatis pœnas dederunt; hic ad regium limen, in ſuo ſanguine fuſus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notiſſima refero, Archombrote. Sed quid ea in ſcena ſimile Poliarcho? nihil illis ad regnum deerat, præter nomen & purpuram. aſpernabantur pares eſſe gentilibus; nec qua virtute tantum ſupercilium

tollerent, habebant. Teneros quoque annos cæci calcabant, illius qui hæc bona & aſſerere verè poterat, & fortiter ſuſtulit in rudimentum poteſtatis. At Poliarchus, non libauit regiam gazam: non præſidijs, non caſtellis fundabat ſuas vires. Apparebat denique inſtar Solis hanc virtutem in tranſcurſu lucere Siciliæ. Longè aliter iſti Lydi, & (haud abſimile fortunæ ludibrium) par aliud coniugum ex Phrygia. Nempe illi ſubijcit Archombrotus, quos nuper ex regiæ penetrali, in quâ omnia poterant, veneficij crimen mittebat ad laqueum, niſi Princeps adhuc memor amaſſe, carcerem damnatis munus dediſſet. Ita eſt, inquit Timoclea; Scis igitur quàm multum peccauerint, ipſe quidem tanquam immemor primæ ſortis, & à multis amari dedignatus; illa inuidiam non verita abdicati coniugij quod primum erat nacta: Vterque autem auerſæ Iunoni non litans, igna-

rúſque ſuũ quoque deabus fulmẽ eſſe.

Miraremur hæc, matrona (ait Archombrotus) niſi crebræ humanarum rerum vices penè omnium rerum admirationem ſuſtuliſſent. Cerne Aquilij aulam, cerne Hippophili. Quid Procerum primos iuuit poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum, ad purpuratum Sacerdotium confugiſſe, tanquam ad aram? Nempe vt precioſius eſſet funus expirantis dignitatis. Sed non ideò mehercule plebeiæ inuidiæ vnquam accedam, quæ in omnes deſæuit qui Principum amicitiis illuſtres ſunt; ipsíſque Regibus obloqui audet cùm homines ſibi gratos cæteris anteponunt. Inſignis hæc eſt, inquam, in Reges iniuria, velle eos arceri à ſuauitate amandi, & à fide quam omnes in iis expectamus qui per noſtra beneficia creuerunt. Amicum tu aut ego habeamus; in eâ lenitate conquieſcamus; Solis Regibus lex barbaræ inhu-

manitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cuius familiaritate delectentur? Quid cùm spontè amari se sentiunt? cùm ingenij & affectuum paritate, imò cùm fide & beneficiis prouocantur ad amandum? Ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere quem natura dulcissimum habet? Certè neque Herculi Philoctetem, neque Achilli Patroclum inuidemus; paucíque inter Heroës sunt, qui non aliquem præter cæteros charum, in vitæ & secretorum consortium admiserint.

Hîc Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam iniquæ obtrectionis audacia; quæ quamquam publicæ vtilitatis laruâ contegitur, plus insani tumoris tamen habet, quàm solidæ pietatis. Plurimi enim Regibus irascuntur, non quòd aliquos gratiâ suâ subuehant, sed quòd sibi gradus ille non pateat: Et in gratiosis, quos tam acerbè deuouent, haud

raro

rarò nihil magis quàm ipſa fœlicitas diſplicet. Certè vt ex domeſticis nonnullos ſeligimus, ac veluti adoptamus noſtras in curas; fidémque eorum familiaritate & muneribus tàm pẽſamus quàm ſolicitamus in futurum; Ita ni Princeps ſibi quæſierit eiuſmodi vicariam opem, iiſdémque rationibus aluerit, non ſufficiet publicis laboribus, non mecaſtor vel ſi firmiores noſtro Atlante ceruices incumbentibus negotiis opponat. Nam quòd modò referebamus caſum eorum, quos diu regiis amicitiis florentes ab ſuo denique axe fortuna excuſſit, nihil inde collegeris, niſi interdum fieri poſſe vt Reges iniuſtè amicos ſuos deſerant, aut ſi indignos amauerint, errore deprehenſo præcipites eos agant ex ſuggeſtu quem inuidiosè conſcenderant. Sed, quod ſæpe eſt, fac conſtantis animi eſſe Regem, fœlicitérque inueniſſe quos amet; videbis intactã vtrimq. beneuolẽtiam

vtilissimè perennare. Ridebis, optime hospes, quòd mulier apud te hæc disseram. Verùm in Aulæ tropicis educata, frequentissimè vidi hoc argumentũ inter peritos agitari; quorũ sapientiã ipsa quoque experiẽtia sæpe probauit. Sed hæc clades Poliarchi, quæ nos modò solicitos habet, forsitã præter omne exemplum est. Nã & Meleander probissimi ingenij Rex est; & iste nec fidẽ deseruit, nec improbè exultauit in tantâ fortunâ: vt in hoc illius discrimine nõ aliã quàm fatorum esse culpam existimem.

Sic loquente Timocleâ, hæsit Archõbrotus subito aquæ murmure percepto, quæ in vicino fluebat; rogauítque matronam, quis is sonus, & an illic perpetuus esset: simul quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur, ne temerè in fluenta incideret. At Timoclea; Fons, inquit, est, ingenti vi aquæ è vicinis collibus huc illabens, fistulísque ad vlteriores cãpos deductus; qui cõmodissimo cursu facit ne sitiãt si

qui isthic latuerint. Et haud multũ inde progressa, magni ambitûs lapidem ostẽdit, qui fontẽ largo impetu cadentem præcipitabat in subiectos canales per foramina toto fundo distributa. Pulchritudo, & copia aquæ, tum natiua frigiditas, & quicquid in aquis laudamus, eò plus Archombrotum rapuerunt, quòd ex Africâ veniebat, siccâ vt plurimũ, & fontium destitutâ solatio. Itaque quãquã ad Poliarchũ festinabat, captus iuuenili voluptate manus primùm, mox & ora fonti admouit, quà placidiùs manabat; inde etiã plurimùm bibit curis & vigiliâ accensus. Obiurgabat intempestiuũ potũ Timoclea, fontémque impensiùs mirãti, Hunc specũ maiores mei, inquit, non in viæ tãtùm & fugæ cõmoditatẽ ornauerunt: sed & quà licuit lõgiori habitationi voluerũt aptatũ, si quem fortè diutiùs latêre sua fortuna coëgisset. Cerne hoc spatium quernis tabulis stratum, ligno eodem

vtrimque latera, & fornicẽ ambiẽte; ne prorſus inſalubris capiendo ſomno locus ſit in nudâ liberáque exudantis vndiq. terræ frigiditate. Aſpexit Archombrotus illud cubiculũ ad ſemitæ dexterã intra effoſsũ ſpelũcæ latus declinãs; & ipsâ loci caligine offenſus, quam modicus ignis non ſatis ſubmouebat, auerſatúſq. indigni domicilij omẽ, nõ ſine ſuſpirio cogitauit quãtus vir illi diuerſorio deſtinaretur. Liberiori quoq. dolore Timoclea ita locum affata eſt. Tu igitur hoſpitem Poliarchũ accipies, tu iuuenem fortiſſimũ & omni luce dignũ tuis tenebris celabis? Sed benè eſt ſi te illius ſalute nobilitaueris! O fortunæ vim quæ ſæpiſſimè facit vt ei de ſuis in nos iniuriis gratias habeamus! Nã & illa peccauit clariſſimum virum ad latibula iſta cogens; ſimúlq. eximiè fauit quòd his ſaltem in antris paſſa eſt ſpem ſalutis illius deliteſcere.

Inter hæc emenſi viam erant, & os ſpecûs Archombroto monſtrabat Ti-

moclea, quod non operosè reſeraretur. Vectes introrſum duo oppoſitum egreſſui lapidem tenebant, ſic in terram nitentes, vt nullâ vi quæ exteriùs moueretur quati poſſent. Sed qui intra ſpecum erant eos facilè obliquatos ab exiguis leuabant ſcrobibus, quibus ita fulciebantur ne ab impoſito oſtij onere poſſent recedere. His ergo exemptis, ſaxóque deducto, vbi ſpeluncam Archombrotus aperuit, egreſſa Timoclea iactauit manu facem, vt cum Poliarcho conuenerat, rurſuſque ignem ſuppreſſit, ne ex morâ in alios quàm quos optabat ſuſpicioſus fulgor incideret. Ille cùm non aberraſſet à viâ, ſtabat ad flumen, expectabátque ſignum, quo dato peruenit ad matronam. Sed quid illius & famuli equis fieret, diu quæſtio fuit. donec Gelanorus; ite, inquit, ad conſilium in ſpeluncam; dum de equis deliberatis, ſtabunt religati ad has alnos, quæ procul

omni viâ propter flumen conſurgunt. Dum illi deſcendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos reuinxerat, aderátque ad ſpeluncam; in quam vbi receptus eſt, lapidem quo viæ aditus celabatur reductis fulciunt vectibus, & ad conſilium ſe componunt. Cenſebat Poliarchus dimittendum eſſe libertum, qui omnia exploraret, quod ſibi facinus obijceretur, quæ hæc noua in Rege ſæuitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) conſilium, Poliarche, ſi non ſcires nihil priùs homines à Gelanoro quæſituros quàm vbi deliteſcas. De illius fide non dubito; ſed ſi in hoſtes inciderit, fortaſſe per tormenta expriment verum. Indignatus Gelanorus, ſe in ſalute domini, non verberibus, non equuleo, frangi poſſe reſpondit. Habere ſe præterea quo eludat inimicos. Iturum ſe attonito

maximè ſimilem; & ſi quis ex ignotis aut ſuſpectis de Poliarcho roget, iam de luce abijſſe voce ad fidem compoſitâ eſſe dicturum. Neque rem à vero abhorrere; quandoquidem ſub terrâ ſecretus à ſole receſſerat. Quærentibus mortis genus mentiturum ab equo in Himeram flumen caſum; Quippe fugiſſe Regis edicto perterritum, ingreſſúmque nocte flumen, neque vadum tenuiſſe. grauem armis, & ſubtrahente ſe equo, fluctibus hauſtum. (& tunc fortè commodè ad hanc fraudem Himera plùs iuſto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuiſſe in me opis, cùm viderem iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitûs ſpargetur, quâ nihil noſtris rebus commodius. Nam & inimicos ſatiabit, & cæterorum miſerationem inueniet, qui de extinctâ virtute magnificentiùs loqui amant. Laxabitur deinde cuſtodia; quæ iam por-

tus & nauigia asseruat; & omissâ quæstione quam audimus in te decretam, non ægrè aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendaciò fingemus, quàm quòd nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quò temerè volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchus, si incideret in Arsidam, cui inter Siculos maximè fidem habebat, rem vt erat nihil cunctaretur effundere; rogarétque suis verbis ne indignâ calamitate iacentem adire vereretur. Aut si id minùs posset, quæ saltem ex re essent perferenda concrederet. Consulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad specum (nam nec satis posse pultantem exaudiri; & suspicioni locum fore, si qui viam in proximo obirent) Sed ad Timocleæ fores accedens, vteretur in matronæ

familiares laruâ eâdem quâ cæteris imposuisset, patronique tanquam extincti fata expressis prosequeretur gemitibus. Inde secretò Timocleæ ope ad Poliarchum esse venturum. Agitauere præterea, quid supellectili, quid familiâ Poliarchi faciendum. Instruxerat enim dominum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiæ esset. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim suæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimùm sibi ignoti: Nec multùm de bonis laborabat; âssuetus in abdito vestium circumferre summi pretij gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in absentem licerent. Siue igitur tanquam damnati hominis bona ad se traheret Meleander, siue illa mercenarij seruíque diriperent; iussus est nihil mouere Gelanorus; sed tanquam à conuulsæ domûs excidio ceruices subtrahere. His præceptis exornatum dimiserunt. Ipsi

Archombroto atque Timocleæ iam non diu licebat cum Poliarcho esse. Seruuli enim primo mane ad officia surrecturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potissimùm seduli cùm minimè velles. Hos matronæ in Poliarchum studia deprehendere, vtrique pernicies erat. Rogant itaque vt in solatium virtutem adhibeat, quæ nec clades mereri, nec cùm immeritò accidunt deijci potest. Se quidem quàm sæpissimè liceret ad colloquium redituros. Tum puluinum in quod recumberet, facésque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenso sub terrâ itinere in thoros referuntur. Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ questibúsve in illâ solitudine indulserit, illinc intelligas, quòd non plùs de vitâ quàm de mortis decore laborabat, sciebátque ex spiritu suo pendere quos supra se habebat eximios.

Gelanorus postquam domini equum admotâ virgulâ libertatis admonitum auertit in cursus, & ipse in suum conscendit, destinatum iter ingressus est; Cúmque ferè ad syluam peruenisset, in quâ pridie Poliarchus pugnauerat, tres lecticas ferri vidit, multósque in equis comitari; post hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur scire libuit. Propinquanti liquebat lecticas esse funebres, hominésque pullatos. Territus ferali auspicio rogauit ab extremi agminis vno, cuius exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri respondit, quos pridie Poliarchus contra ius gentium cæcidisset. Cohorruit Gelanorus; & quæ hæ fraudes, quódve piaculum esset, secum ipse volutans, quò certiora cognosceret, iuit cum illo agmine, donec hominis cadauer quem in limine syluæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vidit attolli in lecticam.

Tunc ſatis conſtitit, graſſatores qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuiſſe legatos. Sed cur præcipitata vltio erat? cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati latrocinarentur impunè? & Rex in hoſtes quàm in ſuos pronior eſſet? Danda fortitudinis præmia fuiſſe victori, & legatis in ſcelere occiſis crucem quoque pro funere.

Hæc confusâ & tumidâ pietate voluentem tanta ira inceſſerat, vt iam ægrè aut colorem obtineret aut vocem. Satius viſum à ſpectaculo recedere cui furiosè indignari inceperat. Igitur deuotis hoſtibus, quà ad Regem propior curſus erat concitat equum. Penetranti ad alteram ſyluæ oram, iam ſole prouecto, viſi complures per viam procedere; nam & militaris hæc erat, & tunc regijs in propinquo caſtris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obſcurus ex Meleãdri familiâ;

qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipſum errabat, vt quid eo eſſet factum acciperet. Is poſteaquam Gelanorum agnouit, ô te, inquit, opportunum! vbi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promiſſæ artis memor, deiectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixiſſe reſpondit. Tum verò in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præſentium rerum metu. Vaticinanti ſimilis ſtetit. deinde ſingultibus in hæc verba laxatis, ô infœlicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Viſa res non mediocris ſolatij Gelanoro, fictam domini mortem adeò veros, nec occultos gemitus inuenire. Neque multùm Timonides proceſſerat, cùm ad illum iterum redit, &, quod, inquit, viri maximi fatum fuit, Gelanore? quàm ſubitò, aut à quibus oppreſſus eſt? Cùm edictum in ſe Regis metueret (retulit Gelanorus) auſus eſt per tenebras vadum in Himæra ex-

plorare: Sed imbribus tumens flumen conantem diripuit, & quantum in syderum fulgore conieci, in proximum mare deuoluit. Rursus exclamauit Timonides; & nunciaturus maximam cladem, illico viam ad Regem instituit; Sic furenti, non procul Arsidas occurrit; cui vni Poliarchus furtiua consilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timonides raptim implet funesti nuncij horrore; petentíque vbi esset Gelanorus, ostendit venientem. Simul his ipse quidem, vt cœperat, versus regia castra stimulat equum; Arsidas verò ad Gelanorum pergens, salutémque obiter ferens, de patrono protinus quærit. Sed ille esse arcana quæ afferret respondit, quibus publicum satis aptum non esset. declinaret à viâ Arsidas; se cùm nemo obseruaret sequuturum. Paruit monenti Arsidas, cui iam non paruam spem insinuauerat, nihil dum Gelanorum

de Poliarchi obitu questum esse.

Solitudo in conualli proxima erat, quò postquam conuenere; ita prior Gelanorus; Viuit, ô Arsida, Poliarchus; sed te vnum vitæ suæ conscium cupit. In effossâ sub Timocleæ ædibus viâ, matronæ fide celatus est. Me autem ad te misit, vt doceres quis ventus hanc tempestatem exciuerit; & si perculsum non fastidis, ad se quoque perducerem. Arsidas nullum se periculum defugere dixit; Duceret modò Gelanorus ad specum, cupidúmque Poliarcho coniungeret. Imò, inquit Gelanorus, arte opus est quâ Timocleæ familiam capiamus; ne resciant illic latêre Poliarchum, & in sordidorum hominum potestatem summi viri fata perueniant. Prior ibo, subornatísque gemitibus, quod iam apud Timonidem cœpi, illius simulatam mortem deflebo. Tu quoque, Arsida, quoscunque conueneris illâ fabulâ vtiliter elu-

des. Fiet Poliarcho vita securior, si credetur extinctus. Medio die ad Timocleæ limen peruenies, quasi per æstum acquieturus. Nec suspicionem faciet, si in ædibus matronæ iam olim tibi notæ familiaritatis iure diuerteris. Est præterea quod te moneam; Iuuenem illic esse in Siciliam heri aduectum. Ex Africâ, nisi dissimulat, soluit. Speciem, & cùm loquētem audiueris, sapientiam laudabis. fides in Poliarchum summa est, cui vix dieculæ commercio iunctus nunc in vltimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, suspectus esse non meruit.

His inter se constitutis sparguntur in diuersa; Et Gelanorus quidem quà compendium ad Timocleam erat; Arsidas, cui diutiùs vacabat, lento gradu in publicam viam diuertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam latè ferebat. Nam in quemque de notis incideret, author erat obijsse Poliarchum.

chum. Rumor inde in plures; & pro hominum ſorte diuerſis affectibus, ſed vbique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander Hypsâ flumine ſuperato, ire Magellam; quò ipſo iubente Argenis filia Syracuſis aduenerat. Iámque pronunciatò diſceſſu colligebat miles vaſa; & Rex, dum apta itineri hora eſſet, in proximis vallo campis ſpatiabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis ſpecie amicitiæ atque officij circumſtare inimicos; Cùm ecce in caſtra Timonides redit nunciátque amicis quicquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citiùs atrox fama dimanauit in milites. Neque ægrè credebatur. Ipſum denique Regem adire Timonides luctúque efferatus ita loqui non timuit. Multum eſt, Domine, quòd gratulemur Lycogeni. Fato functus eſt Poliarchus. Ad hæc verba hæſit Rex incertiſſimâ mente perculſus. Amiſſi iuuenis calamitas

& iactura, eo magis horrentem agitabat, quòd in ſe tanquam authorem hæc fatorum culpa reciderat. Lachrymæ deinde propemodum ſubibant, & triſte venturarum rerum auſpicium. Sed nec publicè dolere tunc ſecurum, cùm in eius vultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmato itaque ore, ne aut lætitiæ aut doloris ederet ſignum, pauca de genere interitûs quæſiuit, rediítque in tentorium; certus nemini lætam eſſe Poliarchi perniciem niſi qui & ipſum Regem perijſſe concuperet. Multis militum reuerentia Regis obſtabat, ne coràm lamentarentur. Fidiſſimi procerum vel ſuſpirijs conſtantiam fallentibus deflebant amiſſum, vel indignatione maiori, inter mutua colloquia, fatorum temporúmque iniuriam non premebant. Illos Rex diligentiſſimâ memoriâ diſtinguebat à cæteris, tanquam dignos qui-

busvnis ſe crederet; ſed nec ſine pudore intuebatur, ratus ſe vt interfectorem Poliarchi inuidioſè ab illis deſignari.

Mirum fuit, extitiſſe qui auderet ſubito calore effundere hos verſus, furtímque deponere in veſtibulo Prætorij, quà Regem abire oportebat.

Flos iuuenum, ſeu te id Stygijs timet omne ſub oris,
Quo pallent alij manes; ſeu ſydere cælum
Auxiſti, Siculas non reſpecturus ad oras;
Da faſſis veniam; grauibúſque accedere vindex
In miſeros ne quære deis. Satis auſa luemus
Gentibus inuiſi, memoriq; in ſæcula famâ
Hoc monſtrante nefas. Téne ergo laceſſere flammæ,
Te potuit ripis haurire furentibus amnis?
O Superi! qui nos ignes, vndæve piabunt?
Ipſi amnes, ipſæ meruere piacula flammæ.

Cæterùm dum profectio à caſtris ornatur, iam effuſa in populo fama, Poliarchi cladem vulgauerat, Magel-

lámque peruenerat. Fortè in thalamo ſedebat Argenis, cultúmque non quem tranquillis rebus haberet, regiâ virgine tamen dignum inter puellas adornabat. Seleniſſa alumna Argenidi erat, ſecretorum omnium conſcia; & tunc illius comam fingebat, cùm vna ancillarum ex atrio, in quod fortè proceſſerat redit, nunciátque Poliarchum obijſſe. Fefellerat primò Argenidis aures, cui tunc intentior de nocturnis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Seleniſsâ ſermo. Et ad Seleniſſam quidem allapſa ancillæ vox, ingenti tumultu animum, omniáque præcordia concuſſit. Tum verò furtiuis nutibus, oculíſque ſilentium ſubinde iubentibus, monebat miniſtras vt premerent vocem; Sed iam ſuſurrantium garrulitas ſedem impleuerat. ſubitóque horrore Argenis attonita, nec dum certa quid ancillæ loquerentur, rogauit quoſnam caſus aut clades inter ſe muſ-

ſarent. Seleniſſa reſponſum intercepit, excidiſſe de miniſtræ manibus ſpeculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat: Illud nunc dominæ iracundiam reueritas queri. Sed non perſuaſit iam ſponte metuenti. Ergo de ſede Argenis exilijt, proximámque puellarum manu prehendens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si iam, inquit, mentiri audebis, ſcias te hodie vltimò in conſpectu meo eſſe. Dic verò numquid triſte de Rege allatum eſt? Abominata illa dirum de Meleandro omen, & tanquam adhibitura ſolatium; Imò, inquit, ô Domina, omnia quæ oportet de Rege audimus. Victor, & valens, vt noſti, expectatur. In tantæ fœlicitatis mixturam parua clades eſt, extinctus Poliarchus. Non aliâs fortiùs ſuas partes, quàm tunc in Argenide obijt pudor. Strenuè reuocauit abeuntem ſpiritum, eodémque momento & conſtituit, & diſtulit mori. Ac ne vllam

ſuſpicionem mulieribus quæ aſtabant relinqueret. Regem, inquit, dijs curæ eſſe non dubito, qui ciuilibus motibus ſecundum ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipſo nomine hæreret, iam penè collectis gemitibus victa. Cúmque diutiùs coactæ frontis ſcenam non ferret, in arcanam penitus cellam ſola ſe penetrat, tanquam ſubiti negotij causâ: iámque fores obſerabat, ne quis ſuperueniret ſuprema meditanti. Sed non fefellit illa rabies Seleniſſam. In veſtigiis itaque Argenidis hærens (& alumnæ hoc licebat) redeuntem in clauſtra ianuam ſuſtinuit manu, ſpeciéque obſequij dominam in illo ſecreto ſequuta eſt.

Tum demum obſeratis foribus liberior in luctum Argenis, & lachrymas ſoluit, & direptum manu cultum laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem

purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum totâ corporis mole procubuit. Neque Selenissa loquebatur; sed tacita expectabat, donec spontè primus turbo lachrymarum concederet. Sed vt vidit nunc mitissimis feruentem gemitibus, nexísque manuum articulis lacertos oculósque inuidiosè tollentem in cælum, nunc sæuiùs intra se, & errantibus luminibus, obloquentem; longiorem denique stylum, qui ad varios vsus desinebat in acumen, aptantem in iugulum; nihil cunctata in frementem insiluit: & brachium iam penè sceleratum tremulis manibus tenens, laborabat dignos questus in furiosam expedire. Nam spississimis singultibus luctus obstabat. Diu par miserabile in hoc statu perseuerauit, vt vtraque inualidâ manu esset, & nec illa ferro vteretur, nec ista eriperet; ambæ immobiles, & in alterna tantùm ora defixæ. Argenis præcipuè in

humerum ceruicem reclinauerat; ore quoque incuriosè hianti Selenissam intuita, Nihil, inquit, nihil agis, Selenissa. Vtcunque obstiteris mori licebit. Hactenus rectè monstrasti; constantem, memorem, piam esse. Quid illa præcepta iam aliâ pietate peruertis? Mihi quidem, tibíque, solatium erit, quòd inuiolato pudore in tumulum succedam. Putásne me superstitem Poliarcho esse posse? Ille me intactam à Lycogene præstitit. Reddam nunc vitam; & hoc ipsum est pudore quem seruauit, & merito suo minus. Ego, si nescis, Selenissa, Poliarchum occidi: Crimen non expiabo nisi sanguine abluerim. Quid illi cum Siciliâ, nisi propter Argenidem, fuit? In hæc verba dolore confusa spiritum quoque amiserat. Elabitur manu ferrum, & ipsa in Selenissam, tunc quoque malè fortem, incubuit.

At illa non de Argenidis modò sed

& de suâ vice solicita, omnem medicinam adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & citò expiraturos luctus credens, si liberrimè soluerentur, nunc in alumnæ supercilium rediens: Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractum, si ipsa moreretur, extremo vulnere sauciaret. Esse hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quem si euelleret instar Scyllæ Minoem amantis, duplicato parricidio, gnatam & patrem in eadem exitia esse tracturam. An præterea auidæ famæ, & spontè iniquæ, persuaderi posse credebat, tam violento amori pudicitiam superfuisse? Sed hæc frustra apud surdas tunc aures iactabantur. Tunc verò in furentem & ipsa sæuire audaciùs; Nolle se tam fœdum exitum spectare: Nisi viuere promitteret, se ad auxilium proclamaturam. Iámque ad fores videbatur processura; cùm Argenis laciniam

vestis ducens iterum in amplexus reuocat, &, ô mater, inquit, cur à tantis doloribus vetas abire? An Poliarchum si defuncta prior essem, fuisse victurum existimas? Non fallis, Selenissa; Ab cunis ad id quod ætatis meæ est, quid velis, quid commendes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cùm meâ manu patrauero, ipsa potissimùm laudabis. Si quid è mortuis superest, amat me etiamnum Poliarchus. Ibo fœlix ad sponsum, & sine inuidiâ castissimas miscebimus vmbras. Ad extremum, si extinctis sensibus toti in tumulos condimur, hoc cum vitâ malum effugiam, (horreo loqui) ne interfectorē Poliarchi venerari necesse sit. Scis cuius imperio ignes hesterni micuerint. An dubites illinc fortissimo viro fuisse exitiū? Sed pater est. Impietas erit parentem auersari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, vt depositâ vitâ, quod mihi vtriusque beneficium

eſt, neutri poſſim iraſci vel fauere.

Contrà Seleniſſa dedecus cædis vrgebat ad quam amor impuliſſet; tandémque, veluti melioribus fatis admonita; quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? famæque tam ſæpè ludenti certiſſimo dolore iam credimus? Neſcis in fabulis errorem Pyrami vulgari, vt diſcamus periculoſum eſſe ex primis indiciis furiosè decernere? Quid ſcis an in paria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille ſuam Thiſben imprudens damnauit? Poliarchum audimus occidiſſe. At quàm multa fingere rumor ſolet? Quis cadauer inſpexit? quis maculatum ſanguine enſem? Forſitan nunc ſecurus, & deſpectis hoſtibus lætus, ſi cecideris, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte qui certiora renuncient; & ſaltem in hoc viue, ne eum, ſi viuus eſt, perdas. Triſti riſu diducta Argenis ceruicem mouit; & quàm, inquit, vana ſpe extre-

mos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ô mater, nec mihi persuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut veriùs diis, ne temerè credam hoc facinus esse patratum. eâ lege, ne cùm certiùs de clade constiterit, molesta sis vitam & sensus posituræ. Hoc principio læta anus, quæ sciret atrocia ex luctu consilia primo impetu pertimescenda esse, cùm autem moram pati inceperunt, sua sponte excidere, iurisiurandi arbitrium penes se fecit; & per deos, deásque, sed præcipuè per genium Poliarchi, sacramentum Argenidi præiuit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel sciret, suæ vitæ nocituram. Annuente virgine, & in verba quæ Selenissa conceperat iurante, monere anus cœpit vt recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris noticiam indicium esset. Formam, quamquam in Argenide summa erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit scilicet gemitus,

momentóque in vultus redijt quos ante dolorem habuerat; nisi quòd in oculis rubor tumebat, quem admotâ gelidâ temperauit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fingebat, cùm vna ancillarum ad fores pultauit, monuítque iam Regem in limine arcis esse. Neque mora, Argenis, tanquam aliud egisset, redit in thalamum, etiam porrectiori vultu quàm res publicæ merebantur; siue quò à suspicione sui luctus abesset, siue vt inter simulationis dolorísque certamen, in iustum temperamentum omnia verba, omnes gestus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excubabant, per media regiæ atria successit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentémque dexteræ osculum, sustollens, & mox leui manu verberans genas, vsquéne valuisset rogabat; maciem simul, pallorémque incusabat, quibus

inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haud licuisse per pietatem respondit, Patrem & Regem in castra profectum, saltem votis curísque non prosequi: sumptâque lugendi materiâ, nonnihil lachrymis, quæ frequentissimæ instabant, indulsit. Rex eam bono animo esse iubet: Annuisse deos votis: Restitueret placidis rebus vultum, quem aduersæ exhauserant. Populus se circùm effuderat, non minùs quàm senectutem Meleandri, speciem Argenidis virtutémque reueritus; quæ eâ arte dispensabat supercilia, oculos, nutum, vt & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentiâ nemo neglectum omissúmve se crederet.

Salutantium supplicúmque concursu Rex obsessus paulisper in atrio hæsit; in quo fons erat non plus aquis notabilis, quàm arte signorum, quæ

illic hoſpiti Coccalo aiebant Dædalum poliuiſſe. Aquæ in altitudinem redeuntes originis, per varias fiſtulas atque formas micabant; mox in ſubiectum alueum recidentes, feruebant ipſo tumultu labendi, reddebántque colorem mari ſimillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recèns extinctum Acim, qui iacebat in littore, & tanquam inciperet ſolui in flumen, duos fontes ore ſoluebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopis imago, ſimul alio ſaxo imminebat ſecuræ Galateæ, ſimul audiebat indignantem his verſibus, quibus artifex ſubiectum marmor inciderat.

Durior ô ſaxo quo nunc meus occidit Acis,
Aſperior ſyluis & Polypheme tuis;
Auſa lues. Deus hoc faciet, quem tu inſcie fati,
Quem non mortalem paſſus es eſſe virũ.
Nam Deus Acis erit, vinétque perennibus vndis.

Quid facies? nullas hæc timet vnda minas.
Iam fons corda tenet; iam fons tenet omnia. qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinniq́; sui memores labūtur in orbem;
Errat & in tremulis annulus ille vadis.
Quàm bona cæruleis perijt iam purpura venis!
Nec tamen in gelido sanguine friget amor.
Quò meus Acis abit? quò vos humeríque, manúsque?
O quanti numen constat habere nouum!
Hei mihi! ne se hominem plùs vulnere senserit esse,
Quàm nunc thure dato sentiet esse deum.

Hoc conspectu Argenis cladis àdmonita, dum Rex cunctaretur in obuijs, solitario dolore se pascebat. Erat sibi Galatea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Polyphemus? Quamquam eo desti-

destinabat Lycogenem, tamen & culpæ paternæ inuita meminerat. Iam ad interiora Aulæ processerant; & purpuratis ad corporum officia dilapsis, penè soli familiarium obsequiorum ministri cum Meleandro perstiterant. Lætus Rex hoc secreto, & ab his quoque cum Argenide diuersus, Tua, inquit, ætas & sexus, mea gnata, expertem facerent publicorum consiliorum, nisi te disciplina & indoles erexisset ad magna, & præterea quòd vtcunque sis fœmina, tamen in te recumbit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Assuesce me viuo illis curis, sine quibus regia dignitas sustineri non potest; & quod potissimum in regnante est, disce silere. Pessimo loco sumus, Argenis, nisi pati iniurias ita possumus, vt videamur non sensisse. Nam si pondere quod nunc vrget flecti nolumus, fortasse frangemur. Scis à me defecisse Lycogenem; Multas vrbes in partes abscessisse. Peiùs

nocent qui intra viſcera hærent, meiſque conſilijs incubant, veriùs me captiuum quàm Regem obſeruantes. Prælium quo nuper certauimus, videbatur Lycogenem admonuiſſe quid poſſem. Victus erat, & niſi fauiſſet nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tuliſſet. Tum verò Optimatum illorum haud pauci qui apud me erant, quos arbitros conſiliorum habueram, diutiùs ſua ſtudia non preſſere. Fœderibus opus eſſe clamabant; Validam populi partem conſenſiſſe Lycogeni: Hos ſeruare præſtaret, an deſperatione incenſos in mutuam cladem excire, tantùm parricidas dubitare. Iam & ipſum Lycogenem audebant excuſare. & hunc quidem prælio victum eſſe non bello: Sed præterea, vt funditus perdi poſſet, non tamen expedire. Quo enim oculo Siculos inſpecturos qui eorum delicias ſuſtuliſſet? Acriùs pro vltione defuncti, quàm pro

viuentis decore certaturos. Occuparem igitur tempus, dum acie victor, pacem ciuium beneficium meum facere poteram. Non dissimulabo, Argenis, plùs inter has voces timui, quàm in campo cùm Lycogenis signa fulgerent. Prodi dignitatem meam videbam, & timeri poterant grauiora si decipi abnuissem. Fecisti, gnata, præcipuè, vt regnum retinere quacũque pace mallem, quàm exheredem te facere obstinata defensione maiestatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum summa hæc erat. Meleander Rex, Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus esto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracusani agri præfectura seruetur. Erbessum, & Heracleam, cum præsidijs habeat in fidei pignus. Cauebãt præterea ne liceret meminisse iniuriarum, vllóve iudicio quicquid per hos tumultus actum est vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, conditiones ad paciſcendam pacem accipere; ſed nec recuſare, fortunæ. Inter vtrumque ambiguo, Ibburranes atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter maieſtatem facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornantur, conuenientiſſimas ſciebam, vt veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorem etiam fidem (quia externi ſunt) fore, hinc illis inſtar ſequeſtrorum commeaturis. Panormi tunc erant; Acceptíſque codicillis, quos perplexos illis ſcripſi, facilè quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coëgerunt quæ potiſſimùm cupiebamus. Ita conditionibus ſum aſſenſus quas ferebat Lycogenes; niſi quòd intra duas cohortes præſidium eſſe iuſſi, quo Erbeſſum & Heracleam teneret. Idque maximè caui, ne præſidij ſpecie totas illic habeat legio-

nes, in me captato tempore inuaſuras; néve ſuſpecta ſit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos iubebam nunciare Lycogeni; & ſi conditio placeret, poſtero die ad nos redire. Neque mora in his erat; ſed ad me aduentantes triſtis caſus afflixit. In Poliarchum inciderunt. Diriguit Argenis ad rei mentionem; & vt perturbatio oris lateret, ſponte tam violentam tuſſim commouit, vt qui deinde horror aut rubor ſuffundi cœpiſſet, facilè ad excuſſos ſpiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cùm vtcunque ipſa ceſſaſſet: Peſſimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus eſt. Dubium conſilio an errore. Sed ferro non pepercit. & tres ea clade extincti ſunt. Duo ſupererant; qui ex fugâ calentes ad me perueniunt. Hîc tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum ſociorum, ita meam fidem appellare,

vt penè criminarentur. Cúmque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dedissem, iam non soli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo impleuerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam; ne credi vulgò posset immissus qui mea fide tutos occideret. Nec mitiùs quàm capite anquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentibus propiores quàm consulentibus vrgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, suspicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi cæterísque qui in concilio sani erant, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facilè quæ sibi obijciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui eum ad dicendam causam accerserent. Fore enim sine

exemplo ſi defenſione ſublatâ opprimeretur. Hoc audito peiùs hoſtes accenſi ſunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, ſi vlciſci differrem. Num enim poſt tantæ audaciæ nefas, niſi vi & ingratijs rediturum? Imò niſi prohiberetur, exceſſurum ex inſulâ, & in patriâ iactaturum quàm impunè illuſiſſet Siciliæ. Cùm me diutiùs confusâ flagitatione laceſſerent, rogaui, quid igitur facto opus. Nam abeſſe Poliarchum; & in abſentem ſupplicia fruſtra conſtitui. Vox illorum omnium fuit, fugam ipſius occupandam; quod perfacile eſſet, ſi iuberem nocturnis ignibus prouinciæ ſignum dari: Ita enim occluſis portubus tanquam in cuſtodiâ hæſurum; futurúmque exemplo peregrinis ſcelera vbicunque poſſunt fieri, poſſe quoque vindicari. Credidi (Argenis) è ſalute Poliarchi, vt aſſentirer quæſtioni; ne negatâ vltione accenderem ſuo ſe arbitrio vindicaturos. Nam

& vbi incolumis ad iudicium veniſſet, multa poſſe occurrere quæ eum furentibus eriperent. Primà igitur nocte publici è ſpeculis ignes in Poliarchum fulſerunt. & mihi in malis ſolatium fuit, quòd militum vulgus ægrè eius periculum audiuit. Sed ſperanti meliora, primo mane ſuperuenit Timonides maximi luctûs auctor, nunciauítque Poliarchum perijſſe. Non potuit Argenis dolori imperare; ſed ingenti ſuſpirio victa, primúmque in genua ſubſidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factóque proximorum concurſu, inter manus puellarum in thorum illata eſt. Aquâ deinde ori perfusâ, veſtibúſque laxatis, liberior ſpiritus ſudorem compeſcuit. Percunctabatur Seleniſſam Meleander; quod ægritudinis genus; & num primùm filiam vrgeret. ſe quidem dum ambo colloquuntur aduerſæ valetudinis ſigna notaſſe, inquietos ocu-

los, & sæpe reprehensos ab errore. Sed nec eundem fronti colorem constitisse. Selenissa aptè dissimulabat, iam biduum esse ex quo illa satis cibum non caperet; hinc se febriculam suspicari; Experientiâ tamen scire, hoc linquentis animi frigus in Argenide breue esse, nec grauioris mali indicio suspectum.

Dum in his rebus sunt, interim à Lycogene litteræ Regi redduntur, quibus significabat ei præstò se futurum, vt in Palladis sacrario (id rex sanctissimum habebat) iureiurando pax perpetraretur. Se postero die, si Regi videretur, esse venturum. Rex ei renunciari iubet, id magnopere sibi placere; sciret se in crastinum expectari. Dimisso nuncio, Eurymedem vocat, virum semper animis successúque egregium. Nam & iuuenis semel in Olympiâ cursu, iterum luctâ in Isthmicis, coronauerat patriam oleastro & apio.

In paucis deinde Regi charus, & prætorianis Præfectus, sempérque arci rector, aut vrbi, quamcunque Rex inijsset; & fidem per hæc bella incorruptam præstiterat. Huic Rex quæ videbantur imperat: curarentur intentiùs eâ nocte excubiæ; cohortes, quæ à suspicione perfidiæ aberant, in stationibus locarentur; vigilum numerus duplex esset; Cauendum, ne quid suo aduentu moueret Lycogenes; Eum enim non tam conciliatæ pacis fiduciâ, quàm factionis suæ viribus tutum, ad aulam accedere. Postquam mandata hæc dedit, quia Argenidi meliùs erat, in eius triclinio cœnauit; illic (vt erat mitissimi animi Princeps) maceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per solicitudinem licebat, somno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna & horrenda consilia ducebat. Neque satis placida, aut secura Poliarcho nox

erat, Timocleæ quoque ædibus nouâ tempestate feruentibus.

Cùm enim Gelanorus discessisset ab Arsidâ, rectâ viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud seruulos fictum patroni exitum cautè defleuit. Matrona totam scenam ex arte prosequuta, coram familiaribus rogabat Gelanorum quonam fato Poliarchus perisset; & ille liberiùs apud intelligentem mentiebatur. Superuenit etiam Archombrotus, fictísque probè doloribus vocem suam & vultum mutauit. Aderat inter hæc Arsidas; quem vt ad hospitium diuertere nunciatum est Timocleæ, ipsa ad vestibulum confestim processit. Cúmque ille excusaret, quòd nimiâ familiaritatis fiduciâ ad eius limina de itinere deflexisset; & matrona, id ipsum beneficium vocando ageret gratias, succedunt intra tecta; móxque Archombroto sociantur, quem prior Arsidas cœperat, vt-

pote externum, ſalutare. Tempus prandij erat, quod Siculi ſupra cæterorum Græcorum mollitiem, curabant. Hoc confecto, cùm ad ſumendum cibum digrederetur familia, ſolíque cum Timocleâ Archombrotus & Arſidas ſupereſſent; Scio, Arſida, (inquit illa) te ad pium officium aduenisſe. Poliarchum, licèt in infeſtâ fortunâ, quæris & amas. Vt ex Gelanoro didiciſti, apud me eſt. Quæ illum cauſæ perculerint neque hîc quæro, & meliùs apud ipſum à te accipiam. Tum Arſidas; Dij, inquit, in præſens ſilentium commodent noſtris rebus. Cæterùm quod ſecreti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit; Sed in ambiguo tuæ domûs fortuna eſt. Si fidem ſeruabit, ſi hoc grande virtutis depoſitum, cùm tutò licebit, Orbi reddet; pluſquam Saturni Latium poſteris erit. Sin tumuli omen hîc habet ſub terrâ Poliarchus, pollutæ erunt ſedes: quicquid

dirarum in Siciliâ narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inueniet.

Parata fax erat, quam cùm accendisset Timoclea, ad Poliarchum ituros præcessit. Neque diu in illis latebris fuerant, cùm vident assurgentem ex puluino, & aduentantium lumine excitatum. Is posteaquam Arsidam vidit, cæteris obiter salutatis, in illius collum inuasit. Fidem deinde amici collaudare, & subinde rogare, an latitantem reúmque Poliarchum agnosceret. Et vides, inquit, hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ sunt, culpam deprecari non potest; Sin salutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coëgit apud se potissimùm in hoc turbine esse. Dic autem, Arsida, quo piaculo meruerim esse sacer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercyon aut Busiris est factus? Aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ signum, & hospitis

ſanguine grauem deam placatis? Ad hæc Arſidas non pauca de Meleandri rebus queſtus, expoſuit quantum ſeditionis inſtar regijs caſtris intuliſſent legati Lycogenis,& cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cùm res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Inſula diceretur, annuiſſe vt publicè ignes fierent. Poliarchus non ſine indignatione Arſidam audiebat, crebróque,& mutatis veſtigijs acer, & loquuturo ſimilis erat; Cúmque deſijſſet, tum verò Timocleæ manum corripiens, Te autem, inquit, teſtor (nam quamuis præſentiſſimi dij ſunt, tamen nec vſquequaque per ſua numina fallentes perdunt, nec continuò adſunt cùm ritè inuocantur) Te inquam, Timoclea, teſtem volo. Adfuiſti facinori. Vidiſti pugnantem. Num inſidias ſtruxi? num quæſij in quos certarem? num obuios laceſſiui? Incogitantem adorti ſunt. &

ergo vel ſub illis pereundum mihi erat, vel ſi viciſſem in me armanda Sicilia? Quod verò meditati ſceleris argumentum? Vnus eram; & infirmiſſimum pugnæ ſolatium, mulier comitabatur; Matronæ, ſeruuli, meúſque libertus, in pacatâ vt credebatur ſyluâ præiuerant, vt nec ad illos certantium ſonus peruenerit. Quò autem miſerrimum Regem fortuna adegit? A coniuratis & perduellibus miſſos inſtar iuſtorum legatorum venerari; litare ſuorum ſanguine cupiditati hoſtium; & infra eorum crudeliſſima vota famam habere.

Plura quæ dolor, & conſcientia, admouebat, ingerentem, vetat Arſidas de famâ publica dubitare. Dicere omnes, niſi à Lycogene corruptos, eſſe in paucis eximiam fortitudinis laudem, vnum, & itineri non pugnæ paratum, ex tot graſſatorum manibus victorem euaſiſſe; Ridcríque à militibus fœdiſſimè querentes, quòd quinque, aut

plures, ab vno oppreſſi ſint. Sed iam aliud quærendum, Poliarche. Indigna eſt, vt ſe hodie habet, tuâ virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculosâ ſuis rebus ſanctitare te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te ſic peccauit, vt poſſit excuſari. Cædem enim vel lui, vel purgari iudicio, adeò mos eſt, vt ipſum Martem ferant, cæſo Halirrhothio, in Areopago cauſam dixiſſe. Quòd ſi ſecuri & legitimi fori ſpes eſſet, ſuaderem, Poliarche, vt vltrò tui copiam faceres accuſantibus. Neque enim aliud in te decretum, quàm vt ad Iudices venias; cauſa autem eſt, quam vel iniquis probes. Sed odium & impietas hoſtilis, non expectaret iudicum vrnam. Inſidijs, aut impetu, facinus vrgerent. Horreo loqui. Abi modò Poliarche. Permitte hanc Inſulam non in totum eſſe ſceleſtam. Poliarchus ſe verò ſi liceret abiturum reſpondit; Nec quid

minùs

minùs post tot beneficia quàm pacatum discessum, ingratissimam terram posse præstare. Malè merito Regi ideò minùs se irasci, quòd à fortunâ illum plecti ad inimicorum satietatem iam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, quâ tutissimè ratione emitteretur ab insulâ; placuítque in rustico habitu eum esse. Arsidas ex Brutijs vxorem habebat, poterátque Messanâ ad socerum sine suspicionē transmittere. Is impositum suo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timocleæ habere se præterea dixit, quo vultum fugientis egregiâ fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non spernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex, vt de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico risu cunctata est, quantum in tristissimis rebus decebat. Ætas homini media erat, raua barba,

& tenuis: Sed in ſinu capillitia duo, ex quibus totidem barbæ pendebant; hæc horridior, & in ſenilem effigiem cana; fuſca alia, in primæ virilitatis ſpecimen colebatur. Has laruas tanta ars concinnabat, vt nemo aſcititiam formam deprehendere, nemo arguere furtiuos vultus poſſet. Igitur modò ſenex, nunc iunior, interdum demptâ perſonâ cernebatur. Sic impunè latrocinantem mutabilis forma non ſupplicijs tantùm, ſed & ſuſpicioni diu eripuit. Nam iuuenili graſſatus ſpecie, mox ſenex occurrebat quærentibus; rurſúſque fallebat iuuentutis imagine, ſi ſub canis peccauerat. Pater tunc meus prouinciam regebat, qui fatigatus peſſimi Chamæleontis ingenio, tandem captum meritiſſimâ cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iuſſit apud ſe aſſeruari. Si placet hos producam, aptabimúſque Poliarcho.

Non expectauit donec vllus annueret; sed excessit ex specu; neque diu morata attulit hæc gemina iuuentutis & supremæ ætatis simulachra. Horum alterum cùm imposuissent Poliarcho, frendenti, quòd sibi alienis & improbis vultibus ad salutem opus esset, statim sic alius fuit, vt vel Argenidem fallere posset. Opportunissimæ fraudi benè precati, rogare perseuerant, vt eâ vti velit. Timoclea quoque idoneas vestes primâ nocte delaturam se promisit. Nam debere in ijs latebris Poliarchum in ignoto habitu esse, vt si qua illic fortuna tulisset curiosos, in proximos campos sui oris securus fugere posset. Iámque erant discessuri, cùm Arsidam Poliarchus seuocat; Archombroto & Timocleæ excusans quòd cum eo secretus loqueretur; & colloquendi causa erat, quòd necessitudinem quæ ipsi cum Argenide erat amicorum fidissimus sciret. Eum igitur

obtestatur, ne quàm primùm ad Argenidem grauetur contendere; se de Virginis vice multò grauiùs quàm de suâ anxium esse. Scire enim suam cladem illi immodicè dolituram. Quid verò quòd extinctus dicebatur? Tristissimæ famæ errore, ad sæua & vltima consilia posse amantem adigi. Iret Arsidas, & mœrentem subleuaret. Ne illa fleat incolumem. Si dij exitum præstiterint, in Italico se littore expectaturum eius imperia; aut si iuberet, tunc etiam quamlibet periculoso furto ad eam esse iturum. Plura nec dicere tempus sinebat, nec Arsidæ volebat committere; qui operam prolixè pollicitus, tamen quia iam vespera erat, hortante Timocleâ, nec dissuadente Poliarcho, in crastinum distulit iter. Sumptâ cœnâ redituri ad Poliarchum erant, cum vestibus quas matrona promiserat. Is interim allatis à Timocleâ cibis perfunctoriè vescebatur; &, quò illum à præ-

ſentium malorum ſenſu auerteret, nonnihil iocatus Arſidas, Quid doles, vir fortiſſime, inquit, ſi te ſpecus, ſi mutatus habitus ab hoſtibus teget? Tu vnus; tu plurimos fugis; At ſuperos omnes, cùm vnus inſequeretur Typhœus, fugæ non puduit; nec fortaſſe euaſiſſent, niſi Ægyptus animantium turpibus formis pauentes condidiſſet. Audi quantâ audaciâ Nicopompus familiaris tuus in illorum metu verſatus, diuinis vultibus rictus & roſtra induxerit. Tradidit deinde librum, in quo erat poëſis varij argumenti; iam iámque abiturus, hos verſus quos ille legeret vngue ſignauit.

Jam propè congeſti ſuper aſtra Typhoëa montes
Extulerant; tremuere Dei; nec ſæua Tonantem
Fulmina, nec certæ Phœbum iuuere ſagittæ.
Non ferro inſignis Mauors, non Gorgone Pallas;

Non animi, non ora manent; miseróſque reliquit
Sanguis, & in capto pallebant ſydera cælo.
Horridus aëriâ cumulans faſtigia brumâ,
Exſuperanſq; Notos, cælo coniungitur Atlas,
Inq; ſolum præbet ſuperis iter. Aſtra recũbunt
Verticibus, Libycis hærent veſtigia campis.
Ergo per immẽſos humeros, mentiq; ſeueram
Caniciem, & riuis gelidos manantibus artus,
Defluxere polo Superi: Ne fidite terræ
Cælicolæ; Dirum peperit veſana Typhœum.
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto
Exercet curſu Damas; (Cùm prima per arua
Suſtinuere fugam, ſtant omnes impete preſſo,
Hauſturæ ſonitum, ſeu quem latrantibus horrens
Aura feret, ſeu quem venantia cornua mittent.
Tum ſubitò effuſæ celerant veſtigia, quà dat
Sylua locum. Sequitur falſi terroris imago
Longa, nec auditi ceſſant ſimulachra pericli.
Haud aliter toto fugiũt vaga numina mũdo.

Nil certum miseris. Superant montésque, lacúsque,
Planáque, nec furuis satis est sibi noctis in antris.
Est regio, incertus patriæ quà flumina Nilus
Diuidit, & septem succedit in æquora riuis.
Si qua fides, illic mortalia corpora primùm
Aspexere diem, retinens cùm terra supremi
Ætheris informes animauit Apolline glebas.
Hæc furto placuit tellus, hîc fessa deorum
Agmina sub Phariæ latuere crepidine ripæ.
Huc quoque Syluanos, huc & nemora alta tenentes
Egit cura Deas, Panesq; auxere tumultum.
Haud procul, ignaræ fati, securæ bidentes
Gramina carpebant, queis rustica fistula signũ
Lene dabat: placidis suberant magalia septis,
Plenáque ludentes poscebant vbera nati.
Has videt, incerto lustrat dum singula visu
Iuppiter, & felix, inquit, pecus. Ergo Tonãtem
Fata premunt, nullúmque timet grex iste Typhœum?
Ite procul radij, sempérque inuisa potestas;

Pax humiles ſi tanta fouet. Sic dixit, & albo
Vellere criſpatus demiſſos induit artus,
Curuáque celatæ ſinuauit cornua fronti,
Quâ cœlum & terras ſolitus, quâ dira mouere
Tartara, ſeu pacem, ſeu bella indigna iuberet.
Nec mora, mentitis aries balatibus ibat:
Permiſtuſq; gregi (mirere Typhoëa captum?)
Et fallebat oues. Fraudis laudauit Apollo
Ingenium, & ſimiles ſeſe curuabat in aſtus.
Sed timuit terras, coruíque horrentibus alis
Plauſit in alta viam. nec præpetis inſcius alæ,
Ter Superos circum, facili dedit omina gyro.
Proh pudor! aſpiciunt, paßimque exempla ſequuntur
Cælicolæ. Varijs tecti Memphitica monſtris
Arua tenent, metuuntq; ſibi; Dum ſpondet inanes
Interea ſupplex non exauditus ad aras
Vota, & fruſtratis fumant cultoribus ignes.

Interim Archombroto & Arſidæ, in Timocleæ hortis, nondum inſalubris veſpera per diuerſos ſermones agebatur; & occaſione Poliarchi, de ijs ſermo erat qui indole & virtutibus præſtant. quàm hæ raræ in mortalibus gemmæ, quàm ſæpe contemptæ ab ingenijs quæ ad ſeruitutem facta, liberis tamen vt plurimùm imperant. Dum iſta loquuntur, abſtulit Arſidam cura virtutis, & præſentium faſtidium rerum, vt cum impetu doceret, ſine ſcelere & periculo, contumelioſè haberi non poſſe eximios viros; ſed & genus inhumanitatis noxioſiſſimum eſſe, non illos extollere, & præmijs ſolicitare de publico. Nunc (inquit) peruerſam rationem fortuna inſtituit, vt in multis gentibus propè ſit ad egregij animi indicium arceri à regijs, aut in illis iacere. Adeò timida aut barbara fœlicium vitia amant exarmare virtutem; quaſi eâ potiores futuri ſint, ſi egenam aut neglectam ſuperbi

calcauerint. Archombrotus, ſeu ſapientiam Arſidæ eliciebat ad imbuendum animum, ſeu agebat Regum cauſam, ſe quidem, quòd ad Poliarchi caſum erat, abominari dixit tam proteruam fortunæ licentiam; Cæterùm, nihil mirum tot curis tótque ſumptibus Reges exhauſtos, præterire aliquando non vulgaria ingenia. Nam nec compendio fore, ſi egregios viros oporteret oneri cæteris eſſe, & naturæ omnes dotes publico auro ſignari. Sæpè etiam illas mentes quas tantopere miramur, inutiles Regibus naſci, nec aptari ad negociorum vſum; Vt quidam fructus ſunt ad videndi voluptatem; quos ſi velis ad guſtum transferre, famem ingrato aut noxio ſucco fallant. Cunctabatur Arſidas reſpondere; contentus leui riſu aſpernari hanc defenſionem peſſimi fati; donec conſtitit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus) velle ſe refutari. Curas autem

obijcis Regum? inquit. quaſi non præcipua eſſe debeat, ſecum viros habere, quos non adeò crebros ætas hæc protulit, vt damnes neſcio cuius lucernam in frequenti foro vnum ſaltem quærentis. At ſumptum Reſpublica non ferret. O ſolicitæ prudentiæ mentes! Ergo parcè aucupium procurari; ſtabula tanquam in Sybaritano exercitu ſaltatorijs equis non feruere; aut non reparari iacturam, ſi de venaticis canibus vnum Aper perculerit: Hæc, inquam, non ad vſum aut voluptatem Principum magis, quàm in ſpecimen maieſtatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundi, tot viliſſimos homines de ærario viuere placet. Sed demum eſt graue haberi magnorum animorum delectum. hîc parſimonia in memoriam redit. hîc ærarium deficit; imò herculè bona mens, Archombrote. Fac enim ipſum Regem non amare eorum cõſortia. Num in theſauris ſola

reponimus, quæ ingenerato affectu grata ſunt nobis, & non præterea quæ precio ſuo merent? Sed nec anguſtè habitant Reges, vt ſi eiuſmodi virorum colloquia faſtidiunt, aut verentur, non poſſint tanquam abſentem & reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote. Quamlibet curioſo delectu, tamen paucos efficias. Quoſnam ergo, ſubijcit Archombrotus, in illam refers claſſem? Tum ille; Si latiùs, & extra Poliarchi hunc caſum, rem totam expendimus; iſthinc primùm ex eminentioribus diſciplinis aut artificijs nulla exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu ſit nobilis. Pingendo, aut canendo, ſibi nomen hi fecerint; Ille ædium moliendarum celebretur peritiâ, aut deriuandis in ſimulachra fontium aquis; vel ſi qua ars alia, ſuo, aut ſeculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti ſeipſos indicarint, ſi viliùs fortè non poterit.

Ipſa ſtipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam poſſidentis. Sed nobiles volo: & vt monui, quales paucos inuenias. Iam, quæ altiora ſunt, belli & pacis artes, quid ceſſamus licitari? id eſt, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Muſáſve vulgares, ad hæc præmia arceſſo; Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compoſitum habent, aut fortunâ propitium; eóſque præcipuè quos fama amauit, bellicis vtique rebus vera momenta vaniſſimo numine ſæpiſſimè addens. Eruditorum verò præcipui adeò eminent, vt niſi imperitos non lateant raræ hæ faces, & ſæpè in Orbe ſuis Muſis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ ſunt apti; ſed quia hoc deorum beneficio vti neſcit reſpublica, priuatis in curis conſeneſcentes, non vſu, non negotijs læuigantur. Cæteri, qui ſolis libris nati ſunt, quid ta-

men apud præſentes & poſteros valeant, cùm ex irâ vel fauore diuidunt mortalibus famam, cùm ſuos amatores præiudicijs, ſectíſque imbuunt, ſi quis neſcire vult, dignus eſt malo omine experiri.

Ita ſumus comparati, Archombrote, vt quemque aliquod ſtudium trahat. In illâ autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellunt miramur. Finge ergo artificiis, litteris, armíſque præcipuos (nam ea fermè ſunt quæ mortalium animos tangunt) velut in vno cœlo ſtellas, conueniſſe ad Principum vllum. Quis deinde toto Orbe de regiâ illâ ſermo? quis eam ignorabit? aut quia illic habet ſuum deum, cum horrore tanquam ſacrarium non colet? Principi ipſi, quanta operis merces? vt excedet mortalium ſortem? vt viuus, & ſoſpes, multò certius quàm per odores, & aquilam erumpentem ex funere, ſe ſentiet cõſecratum? Trium-

phabit in omnium plausu; Hæc fercula, hæc opima gentium spolia erunt, quorum ad se veluti flores in sertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, si ad illud spem facerent negotiorum turbæ, & diuersa eorum studia qui Regum amici sunt. Etiam illi præstantes de quibus loqueris, non omnes vtique sunt venales; multíque præterea eorum, vt oportet, optásve, gratiosi in aulis versantur; Vt cæteros quos eiusmodi fœlicitas præterit sit æquius de fortunâ quàm Regibus queri. Tum Arsidas; Neque posse credidi, Archombrote, huius nostræ contemplationis venustatem ad effectum absolutâ fœlicitate traduci. Sed vt cætera sapientia iuuat, licèt in agendis rebus minùs exacta sit, quàm cùm sequestri animo concipitur: Sic in hac parte plurimùm erit, quà res & fortuna patietur, non negligere tantæ vtilitatis

compendium; vt ſi omnes illi non poſſint, at plurimi beneficiis cogantur ad Regiam. Nam quòd Regum palatia, ſummæ indolis viris deſtitui negas, non in totum à te abeo; ſed audi me Archombrote. Eſt medius ordo, & velut equeſtris, ingeniorum quidem ſagacium, & commodorum rebus humanis, non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patētium. Eorum hominum, vt ſic dicam, maior annona eſt. neque hos nego ad Aulas ſæpè accedere, & cùm prouecti ſunt, ita ſplendeſcere aſcititiis radiis dignitatis, vt exactæ naturæ opera eſſe credantur; velut obſcuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumpoſito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum eſſe, nihil temerè loqui, aſſueſcere labori, & imagini ſapientiæ, parêre, tegere anguſtiores partes ingenij. Hæc neque ſummum hominem deſiderant, & ſola interdum ſunt quæ

in laudatis Proceribus ſuſpicias. Vt vel abeſſe vitia pro virtute ſit; vel non inuidioſus prudentiæ riuus in Oceani famam ſe diffundat; dum exercitationem ac vſum quo iſti in ciuilibus rebus pollent, pro naturâ & magnitudine ingenij plerique accipiunt. Et hos quidem à ſuâ laude non arceo. Magnum eſt, in eam eſſe ſortem productum, & præterea inſtitutione creuiſſe. Sed non illi ſunt, Archombrote, de quibus diſceptamus.

Præter hos ergo (vt aiebas) adhuc ſcio nonnunquam primæ illius ſummæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberíque negotiis. Quippe & Poliarchus viuebat in regiâ, & te, egregie Iuuenis, inter hæc naturæ ornamẽta non dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum; habet Eurymedem; Nihil illis ſublimius. Sed non ideò palatia Regum pro iuſtis aut fœlicibus habeo, quòd de breui eximio-

rum virorum numero paucissimos nonnunquam excipiant. Multò plures retuleris, aut spretos, aut quod peius est violatos; vt his quæstibus meis æquitas sua constet. Culpa autem interdum est Regum, cùm moneri non volunt timéntve virtutem; interdum illorum qui Regibus adsunt, si natura barbaros fecit, aut incuriosos fœlicitas, aut fortuna superbos. Accedit, quòd Procerum multi decedere aliquid sibi credunt, cùm quis extra se suósve de Regiâ plenior abit. Sic neglectâ virtutis familiâ, dispensant animum Principis, interdum nescientis, per suam clientelam. Longè aliud facturi, si candidè dominum amarent, imò mediusfidius, si seipsos sapienter. Nam quid illustrius, quàm publico sumptu homines ad ornatum seculi editos in clientes sibi parare; dubitaturos certè an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti

ſunt? Ridere mehercule ſoleo illorum cæcitatem qui non curant à literis eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibúſque ſuperſtes ſit; & quam niſi auidè ambientibus concedi non oportet. Nam vt eruditi non placent qui precio conducuntur, vt extollant immerentes; ita æquiſſimos puto qui non dignantur ſuis præconiis faſtidioſam ſuperbámque virtutem, aut denique ignaram quantum ſibi literarum fauore præſtetur.

Quòd ſi eiuſmodi apum mella non placent; ſaltem non ſunt excitandi aculei iniuriâ vel contemptu. Vnus enim ſiue literarum ſiue militiæ peritus, quàm ſæpè priuatam iniuriam publicè vltus ſit? quàm ſæpè vnus vicit, vnus partes inclinauit? Eiuſmodi capitibus ſolent populi plures inſtar hoſtiarum mactari. Abſit omen; nec & Sicilia ſentiat Poliarchum eſſe iratum. Ille enim aderat vltro Regi; vt eo of-

fensa sit grauior, quòd non modò non quærere, sed nec ferre potuimus hanc virtutem. Equidem nescio sanioribus Optimatum ac præcipuè aduenienti hodie, vt ferunt, Ibburrani, quâ se ratione Melcander excuset. Ille enim quia externus est, dignitatis præterea suæ & familiaritatis iure, liberiùs hunc casum audebit apud Regem accusare. Quamquam ea probabantur Archombroto, tamen Arsidam in hos prolixiùs sermones delapsum dolebat; libentiùs ab eo accepturus quibus moribus Siculi viuerent; & quæ studia maximè vigerent in Regiâ. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audisse, quæ tunc suis virtutibus aut vitijs insignia essent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cùm igitur Ibburranem Arsidas nominauisset, occasione arreptâ, Quis autem ille vir, inquit, & quæ illum virtutes vobis commendant? Tum Arsidas; Ille quidem in Lydiâ

natus eſt, ait, & ſolâ amicitiâ nobis iunctus, quam Meleandri humanitas curiosè ſanciuit; Cæterùm dignus quem omnium gentium vota optent in ciuem. Ex vetuſtâ nobilitate Lydorum eſt; & inter negotia eductus, lætum animum, rebúſque maturum, diſciplinis ac ſolertiâ impleuit; cúmque accederet opulentiæ vis, omnes honeſtatura dignitates, cœpit iuuenis fungi muneribus quæ ſunt in deorum cultu eximia. Paulò tardiùs tamen quàm ſperauerant amici ad purpuram venit, quam multorum opinio illi cum lanugine deſtinauerat. Sed ad gloriam fuit priùs dignitatem mereri, quàm habere. Inde Tribunalia, legationes, prouincias obiuit; ne quære quo genio: Par illi vbique æquitatis & clementiæ fama. Et quamquam ſplendido cultu, atque in egentes profuſo, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, vt non modò à peculatu abeſſet, nec venderet iudicia (à quibus

vitijs abesse nunc magnum putatur) sed nec oblatis Regum muneribus quæ cæteri ambiunt libertatem donaret. Illi animus simul hilaris & seuerus, prout in virtutes offendit aut vitia. Musas autem, quia eum amauerunt, adeò in summâ fortunâ non despicit, vt sæpè eas admittat in secretum, referátque deinde amœnissimo ingenio quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coëunt quos alta & innocens laurus superuexit vilibus mortalitatis curis. Ne quid verò ipsi Numina negarent, sanguine proximos ijsdem moribus in suauitatem charitatis sic iunxere, vt & totam familiam templum putes; & non sine præsagio maiores suæ stirpis symbolum apes fecisse; ex quibus pro merito atque tẽporibus, nec aculeos nec suauitatem desideres. Cæterùm toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfectâ hodie à Rege expectatur.

Colloquendi ſuauitas in aliquantum noctis ſermones extraxerat, iámque cœna Matronæ officijs cumulata vocauerat conuiuas; & illi inter epulas tanquam proſperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxiè auehi poſſe) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulſum, cùm ruſticorum hominum turba ad ædium fores periculoſiſſimâ immanitate detonuit. Rogabat oſtiarius furioſos, iubentéſque intromitti, vt paterentur rem dominæ nunciari. At illi faſtidioſo nutu ſe cum imperio venire reſpondent. Simul his, fores in terram aſſulatim arietant, irrumpúntque vecordes. Tela quoque, quæ ſingulorum conditio, caſúſve obtulerat, ſuperbè ſuſtulerunt. Nam iuſta arma nemini erant. Vbi verò in triclinium intrauere, Timoclea quidem ſubito metu contabuit; Archombrotus autem & Arſidas ſe de thoro præcipitant, ſuggeſtóſque

à famûlis enſes impigrè ſtringunt, ſi peterentur eâ rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publici verò motûs origo hæc erat. Mulier ex vicino oppido, eo die in Timocleæ domo verſata, cùm vidiſſet ignotum ſuis oculis Gelanorum, percunctata quis eſſet, audiuerat Poliarchi ſeruum eſſe. Feſtus Cereri dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agreſtes in oppidulum, quod Phthinthia dicebatur, conuenerant. Illuc cùm redijſſet mulier, acceſſiſſétque in circulum ociosè compoſitis, temerè retulit ſeruum ſe vidiſſe Poliarchi. Statim audientium vnus; quid ſi, inquit, & ipſe Poliarchus clàm illic aſſeruatur? Aderat alius audacibus conſilijs præceps, qui rei tam ſeriæ quæſtionem amitti non debere cum ſupercilio dixit. Toti oppido crimen fore, ſi in eius finibus Poliarchus latuiſſet. Iámque in multos eadem opinio perſuaſerat, cùm attollente ſe famâ, &

ſubinde maiora iactante, iam non quaſi rem dubiam aut quærendam agitantes, certò ferebant, receptatricem Poliarchi eſſe Timocleam: Illinc ad publicum iudicium eſſe trahendum. Vana eſſe quæ de eius obitu antè audiuerant. Quo indicio id crederent, quem authorem haberent; non curabant, ſciebántve. Et ni dij obſtitiſſent, non errauerat furioſorum coniectura. Adeò ſæpè temeritas, & fortuna, fœliciùs iudicat, quàm inter momenta prudentiæ incerta laboránſque ſolertia.

Incaluerat multitudo, forúmque tumultuariâ concione impleuerat, pro duce peruicaciſſimũ ſequutura. Cúmque vnus inclamaret, nihil eſſe cunctandum, proſiliunt vniuerſi, & rapta quæ quiſque potuit arma ferẽtes, effringunt Timocleæ limina, credúntque in Poliarchũ incidiſſe. Quippe eorum nemini notus, dicebatur eſſe iuuenis, iuſtâ

ſtaturâ, vultu amœno; & hæc omnia in Archombrotum cadebant; quem & veſtis peregrina propiori ſuſpicione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam conuenire crediderant. His capti indicijs plauſum fecerunt; & ni viuum tenere voluiſſent, ipsâ multitudine obrutus alienæ inuidiæ pœnas luiſſet. Cúmque vultu & ferro ſe ad pugnam compararet; tum ille quem cæteri agreſtes ducem habebant, propiùs menſæ admotus quæ ſibi, & conuiuis media erat; Nunc, inquit, ſecundò ſceleſtus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos ſtringis publica mandata obeuntes. Pone ocyùs telum, vinculíſque te dede. Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tamdiu incolumem auſa præſtare. Poſt hæc vnius verba cæterorum clamor increbuit, ſæuo confuſóque impetu feſtinari iubentium. Archombrotus, quamquam Græcè ſciebat, ta-

men in rusticâ voce nihil aliud perceperat, nisi ad vincula se deposci. Mirari non vacauit, aut quid deliquisset rogare in præsenti periculo. Tantùm, iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum cædes mori. Sed Arsidas in Siciliâ natus, gnarúsque sermonis quo rustici vtebantur, continuit irruentem; &, siste manum, Archombrote, siste, inquit; Quid impari, nec necessariâ pugnâ, frustra inter istos fortitudinem consumis? Ergo te vincent indigni quos superes? & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hæ minæ. Poliarchum siquidem quærunt. In illum deinde conuersus, qui subito imperio ferox turbam ducebat; nihil tulmultu benè agi admonuit. Cur illa multitudo priùs irascebatur, quàm se, vel Regem spretum sciret? Adiecit præterea blandimenta; nec se scilicet dubitare, quin ex illius cui loquebatur

nutu cuncta penderent. Si ei placeret ſaltem breuem quietem imperare, parituros vniuerſos. Delinitus ruſtici animus inſuetis ſibi honoribus fuit, ſilentiúmque lictori quàm duci ſimilior indixit.

Deſinebat in fremitus ſæuientium murmur; cùm interrogauit Arſidas quæ cauſa tantum vulgus in arma exciuiſſet; respondítque ille anteſignanus ad Poliarchum comprehendendum ſe veniſſe. Tum verò Arſidas ſanctiſſimè deierare, non adeſſe Poliarchum; nec, quod ſciret, luce frui. componerent animos, piâ quidem, ſed cæcâ & præcipiti deuotione ad obſequium Regis actos. An neminem inter illos nouiſſe Poliarchum? frontem, os, oculos hoſpitis quem malè vinculis deſtinabant, omnino diuertere. Modeſtiſſimi agreſtium ſibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia redijt, & diripiendum Regis hoſtem conclamaue-

runt. Ægrè tandem redditâ pace, cùm Arſidas diu ſignificaſſet ſe iterum velle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitij author ſis. Hũc externum nefas eſt violari. Quòd ſi adeò ſedet, iniuriâ immerentis probare veſtram fidem; ſanè in veſtram cuſtodiam concedat, eâ lege ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit perducatur ad Regiam. De causâ qui periti ſunt cognoſcent; neque fugiet pœnas, ſi meruit. Timoclea cum cuſtodibus quantum prohibendæ fugæ ſat erit, hîc ſeruetur, donec conſtiterit eſſe nocentem. Tu, qui potes, à cæterâ in hanc domum violentiâ abſtine oppidanos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis, iam nec tractabilis Archombrotus Arſidæ erat, negabátque deditiônem ſibi placere. An ſe enim ruſticis & furentibus pariturum? aut quæ ſæuæ multitudinis fides, in quâ, cùm feruet, cuilibet im-

punè peccare eſt? Sed ad genua aduoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexâ ratione Arſidas diſputabat, hanc vnam ſalutis viam eſſe, vt ad Regem ſe duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod ſolatium cladis eſſet, incondito tumultu (quod dij nefas auerterent) indignè pereunti?

His parumper vtrinque iactatis, ille æſtus, ac veluti procellæ vis ponere cœpit. Nam & Archombrotus monenti Arſidæ paruit, & mitigata plebs erat, quòd non tantùm non contempta, ſed & viciſſe videbatur. Tum verò proſequuta concordiam efficaciſſimâ benignitate Timoclea, totos vtres iuſſit in medium proferri, prodigíque veterrimum vinum; multo quoque epityro agreſtes excipiens. Illi ſe in excubias partiti, obtinebant ſtationes. In Archombroti cubiculo, circa acquieſcentis lectum, octo in comporta-

rum ſtramen iacebant: totidem in limine cellæ in quam Timoclea ſeceſſerat. Cæteri in triclinio, aut veſtibulo ædium ducebant peruigilio ſimillimam noctem; niſi cùm temulentis ſomnus irreperet. quo plerumque iacebant captiuis ſuis faciles, ſi fallere aut nocere voluiſſent. Sed ſi fugiſſet Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum euaſiſſe credituris.

Cæterùm extra illorum curam Arſidas erat, quem neque Poliarchum, neque ædium dominum eſſe conſtabat. Is communicato cum Timocleâ conſilio, in cellam ad quietem proceſſit vnde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi clauſtris, in ſubiectam ſpecum deſcendit, veſtes quas Poliarcho mutando matrona parauerat ferens. Is vt ſolum Arſidam vidit, interrogare, non ſine præſagio mali cœpit, cur Archombrotus, cur Timoclea, non

adesset. Et ille furorem rusticorum, periculúmque Archombroti narrauit, ad omnia verba horrenti, donec eum comperit esse incolumem. Tum verò circumposito sibi ornatu quem mittebat Timoclea, multùm Arsidam orauit, vt ad Argenidem primo mane properaret discedere; inde ad specum cum virginis mandatis, vbi illa iussisset, fide eadem & diligentiâ rediturus.

Cùm haud modicam noctis partem posuissent in illis sermonibus, redit in thalamum Arsidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidæ voces, & stertentium rauca ebrietas, interpellauere somnum; vt denique abiectâ soporis spe, risu irato malediceret ludicris militibus, excitatísque eorum præcipuis, ad regiam se ire moneret; Ipsi vbi placeret, cum Archombroto sequerentur. Iter erat duodecim millium, quo strenuè confecto Aulam intrauit, cùm vix pauci ex Argenidis

familiâ

familiâ euigilassent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non sine Selenissæ horrore exegerat; quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pauens, surgebat subinde de strato, & quis miseræ status, quis impetus esset, anxià contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officijs, cùm Arsidas ministros excitauit, rogauítque ad Selenissam intromitti. Rem ipsi ad ancillas detulerunt; & vna, cui licebat, reserato Argenidis thalamo, in quo Selenissæ stratum erat, adesse Arsidam, & matronæ colloqui velle dixit. Ipsum diei tempus nondum salutationibus maturum, (cùm præterea sciret, charum imprimis Arsidam fuisse Poliarcho) facilè persuasit de rebus quæ tantopere turbabant aliquid nunciaturum aduenisse. Sed si tristia afferebat, nefas erat scire Argenidem. Itaque Arsidam in proximum conclaue matrona duci iubet, eóque proces-

ſit, vix ſatis interiori tunicâ circumductâ, & vbi ſoli fuerunt, prior ſic orſa eſt. Scio venire te de Poliarcho dictum. Age modò; viuimus, Arſida; an cum illo perijmus? Non tulit Arſidas diutiùs anum ambigere; & verò Poliarchum incolumem eſſe; ab eo ad ſe Argenidem aduenire. Turbata gaudio Seleniſſa præcipitem Arſidam in Argenidis thalamum trahit, cúmque ſe apud humilem thorum reclinaſſet in genua, nihil circuitu vſa eſt, (neque enim dandi gaudij feſtinatio ſinebat) ſed, viuit, ô domina, inquit, valétque Poliarchus. Sponſor tuæ ſalutis Arſidas adeſt. Argenis conſumptis lachrymis penè exanguis, & tunc fortè cùm aduenit Seleniſſa, doloris quoque oblita, languerat; cùm repentinâ conſolatione icta, periculoſiùs celeritate gaudij, quàm antea dolore oppreſſa eſt. Vbi verò reſpirauit, dicere Arſidam jubens, reſedit in thoro, auidéque in

eum intuita, cùm audiret Poliarchum salutem illi dicere, effugisse inimicorum manus, & tutissimo secreto latêre, ita exilijt, vt tamen nondum excusso metu subinde cogeret iurare Arsidam vera esse quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, si ipsa iuberet: barbâ capillóque alieno notos vultus condidisse; vestem quoque indutum quæ imæ sortis hominem deceret. Nec omisit de rusticorum vi dicere, qui pridianum conuiuium turbauerant; vt furere, vt mitigari cœpissent, vt amœnissimum iuuenem, & maximâ in Poliarchum fide, pro ipso Poliarcho ducturi essent ad Regiam. Hæc non semel narrari Argenidi satis erat: quæ tandem ire Arsidam ad Meleandrum iubet, & de agrestium aduentu nunciare; ne venienti Archombroto quicquam durum indignúmve accideret: His curatis ad se redire; Interim quid agere, quò ire,

Poliarchum præſtaret, ſecum agitaturam.

Vix à ſecreto Argenidis dimiſſus Arſidas erat, cùm vrbem incōnditi illi ex agris homines intrauere, medium Archombrotum latè ſtipantes: Et militibus qui in ſtatione erant, quid vellent afferréntve rogātibus, Poliarchum à ſe captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra mœnia recepti ad arcem venere; à quâ obiectis clauſtris excluſi, cùm ſciſcitaretur Eurymedes qui eſſent, quémve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem ſe venire tradituros Poliarchum. Hoc audito ſimul lætus Eurymedes, quòd viueret Poliarchus, ſimúlque de amici periculo anxius, petiit ſibi Poliarchum monſtrari. Illi totis manibus Archombrotum indicauerunt. At Præfectus in ignoto ſibi vultu non hærens, negauit eum eſſe quem dicerent. Iámque ſuſpecti erant, & arma ponere iubeban-

tur, verente Eurymede ne subornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipuè intuens; quæ hæc autem est fabula, inquit, ô iuuenis, aut cur te Poliarchum esse assimulas? Tum ille, Se verò neque vnquam simulasse, neque sponte hoc perductum comitatu processisse ad Regiam. Sibi errorem rusticorum fraudi esse non debere. Dum inter hos sermones sunt, interim aderat Arsidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum consiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus est iam gnaris se errasse, vt Principem præstitæ fidei memorem abundè promitteret: Seruarent ad omnia animum, atque manus, quæ præterquam Diis & Regi nihil debebant. Deinde Archóbrotum, vt erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille postquam idoneo gestu cultúque propitiauit, ita exorsus est. Absit omen (Rex) quòd reus tuos

oculos primùm ſubeo. Summum votorum fuit ad tuam regiam peruenire. Hoc conſilio & patriam reliqui, & Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore fœliciſſimam ſequutus ſum. Cæterùm quamquam in conſpectum tuum prodire his authoribus noluiſſem; non hæc tamen ſine deorũ mente contigiſſe crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellicâ laude præſtantior. Cur non glorier viſum eſſe me dignum, qui eius vicem ſubirem? Certè vt de fortitudine concedam; ita præſtabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax iſta de Poliarcho eſt mentio. Accuſatum quidem ſcio: ſed adhuc indemnatam memoriam fas eſt apud te laudare, & tueri. Quòd ſi armis meis, & manibus, vti placebit, intelliges viliorem mihi vitam imperiis tuis eſſe.

Hæc & ſimilia diſſerente Archom-

broto, Meleander auidiſſimo vultu in eum hærebat. Iuuentus, & ſpecies oris, tum luminum vigor, neque triſtis aut inepta modeſtia, conciliabant dicentem. Vtque deſijt loqui, Rex primùm gratias egit, quòd ad ſe diuertiſſet; experturum omnibus officiis, nullos ſibi chariores, quàm qui ab externis regionibus virtutem non debitam, natámve Siciliæ, vltrò afferrent: Simul porrectam dexteram Iuueni tradit, quam ille ſubiectâ manu excipiens, quáque licuit pronus, oſculo preſſit. Receptus eſt deinde in amplexum, (nam Rex ſumma de eo augurabatur) ſed de genere, & patriâ poſtquam rogatus eſt, nihil aliud retulit, quàm ſe natum in Africâ. eóque intentiùs erecto Meleandri ſtudio, haud quicquam vlteriùs potuit ab obſtinato extorqueri. Saltem cùm ambitioſiùs rogaretur, vnde illi cum Poliarcho neceſſitudo; gentiles, an cognati; an duntaxat eos

amicitia iunxiſſet? omnia, præter Timocleæ furtum, nihil diſſimulatâ oratione expoſuit.

Cùm deinde de violentiâ agreſtium inter iocos ſermo eſſet, Rex ipſe coniecit, præter vultum & ætatem Archõbroti, peregrinum quoque cultum errori ſuffeciſſe; viſúmque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, eum in externâ veſte ſolere. Atqui, refert Archombrotus, non committam ampliùs patrij habitûs vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & tranſibo in mores eorum quibus hîc imbuendum animum trado. Tum Rex; Imò expecta donec magis placeamus, & conſuetudo inſolentiam noſtri cultûs apud te mitigarit. Nunc quidem tibi noui videmur; places tibi plenus veteri conſuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deletâ. Sed poſtquam impleuerit mentem noſter aſpectus, miraberis te diuerſum, &

ferre non poteris. Equidem memini, & cùm iuuenis transirem in Africam, risisse me dispares à nobis amictus; cúmque deinde illos vsu probassem, redissémque in Siciliam, non minori aspernatum fastidio patrias vestes; donec has rursus mihi patientia videndi conciliauit. Adeò nihil est iniustius, quàm damnare quæ ipsi non facimus, aut vidimus; si præsertim totæ gentes in illa consenserint. Cùm enim ipso tempore iis placemur, apparet non vitio suo, sed ignoratione nostrâ, displicuisse primùm visa: Et præterea cogitandum est, congruentes suis sedibus amictus atque mores singulas gentes habere, quos & tibi insinuabit genius regionis, si illum iustæ moræ experientiâ conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moueat in tuâ gente vel exterâ. Velim tamen tuos ad mores atque vsus, mi hospes, hîc omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & ſenili ambitione philoſophatur, interim Arſidas haud ægrè ad Argenidem delapſus eſt; laudauítque Archombrotum, qui primò cum Rege congreſſus, Poliarchi mentionem cum honore intulerat. Sed cùm auidiſſimè à virgine & alumnâ hæc hoſpitis audiretur conſtantia, ſubitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis eſſe, & ad Regem deduci. Nec territa Argenis, ſcilicet rata de Archombroto imprudentibus eſſe ſermonem, ſuſtulit cum aliquo riſu vultum, & errorem deponerent iuſſit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho eſſe. Excepit ſermonem Virginum vna, dixítque longè aliud quàm quod ipſa crederet, iam afferri. Scire omnes externum iuuenem, quem ruſtici homines produxerant, non eſſe Poliarchum. iam verò certiori rumore conſtare, Poliarchum è ſpecu in quâ mutatis veſti-

bus latebat, ab aliis agreſtibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmiſſos, ad aulam perueniſſe. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridiùs, quàm aut Arſidas, aut Seleniſſa, contremuit. Et Seleniſſa quidem ſilentium tenebat. Sed Arſidas ad aurem Argenidis demiſſus; Vicit, inquit, noſtras artes fortunæ malignitas. Actũ eſt, Domina; niſi palàm audebis Poliarchum defendere. Poſtquam ſpecum audiui, cultúſque mutatos, non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut vltimis & laceſſentibus malis robuſtior facta; Cùm, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arſida, res non minùs ſolatio videbatur quàm ſpe carere. Solis luctibus tantos luctus proſequi tunc licebat. Nunc cùm viuere poſſit, & periturus timeatur, nunquam dignâ pœnâ defungar, niſi vel diligentiâ meâ viuat, vel ego in illiùs malis cõſumar. Ibo ad patrem; Silentium pro

crimine esset. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, si nos perditos dij volunt, nihil omisisse virtutis ad ruinam eluctandam. Selenissa audaci consilio perterrita, verebatur Regis iram, si quæ tam diu ipsa siluerat Argenide profitente cognosceret. Sed nec dissuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit. Iam enim ad Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucæque ex comitatu primùm, vt in re improuisâ, mox & ipsa sequuta est.

Rex tunc fortè erat in hortis, & ipse de Poliarcho solicitus, quem constans fama erat, esse in vinculis. Miserrimus senex, & nunquam quietus à fortunâ. Quid diceret, faceretve? Omnia aduersa, omnia in nouos dolores composita. Propè biduum erat, ex quo tanquam mortuum sic apud se defleuerat, vt perfunctus videretur officio, & culpam abluisse. Nunc de integro quæ-

ſtionem fata reduxerant, mallétne peccare in iuuenem, an coëuntem Siciliæ pacem intutiſſimâ æquitate reſcindere. Iámque qui acerbiùs oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebántque eo iuuene viuo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus, Regíſque vix minùs quàm Poliarchi miſertus, expectabat donec erumpētibus hominum ſtudiis, poſſet amicos Poliarchi dignoſcere. Paulò antè aduenerat Ibburranes, & cum Dunalbio paris dignitatis Antiſtite, qui tunc erat in Aulâ, cogitabat de patrocinio Poliarchi. Cùm certatim decedentibus cunctis ſubita Argenis ad Regem procedit; ita dolorem adgubernante prudentiâ, ne priuſquam res poſceret, ſuam cauſam vellet orare. Securitatem faciebat deſtinatus niſi vinceret interitus; oculíſque in hoſtes Poliarchi circumlatis, acriùs ipsâ æmulatione accenſa eſt. Nemo illic medio-

criter Poliarcho vel infeſtus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato ſilentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes ſuſpenſis ſuperuenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapſæ mentis error notiſſimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis eſt Poliarchus. hic ab agreſtibus de fugâ retractus eſt. Tum Heraleon in genua ſupplex procubuit, veniam paſſis manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid peccauiſſet rogauit; Nihil, inquit, niſi quòd ſum Poliarchus. Omnibus in riſum effuſis, Rex ab Eurymede petiit, hæc ſeriò an ioco agerentur. Et Eurymedes; Cùm pro limine arcis ſtarem, illic vt imperaueras Poliarchum, ſi traderetur, excepturus, video ruſticorum magnam turbam Heraleonti circunfuſam. Is qui inter illos videbatur potiſſimus, multùm ſuæ fidei imputabat, quòd diligenter Po-

liarchum vinxissent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppresso ego risu, quæsiui quâ fœlicitate incidissent in prædam. Qui ex nostris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati quòd iste per inuios campos ageret equum, niteretúrque in impeditum montem, primùm monere errantem, mox sequi suspectum, instituerunt. Quippe tanquam omnes vitaret, vt in quemque inciderat, auertebat equi vestigia, quem per tot amfractus cùm spiritus defecisset, ipse iam pedes specum in proximo nactus, præceps in eum se abdidit. Iam ad spectaculum coieramus multi, &, facto agmine in speluncam concurrimus; Clamantem horrentémque cùm educeremus, quis esset, curve lateret, rogatus, vltrò se Poliarchum esse professus est. Vestis erat indigna Poliarcho; sed facilè credidimus cultu mutato aufugisse. Neque mora, vinximus reluctan-

tem, & ad Regem, vt vides, reduximus. Cùm ſic ruſticus peroraſſet, laudaui fidiſſimos homines, & ad ſuos agros dimiſi. Hunc autem (Rex) tibi en ſiſto. quod videbitur in illius caput conſtitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam triſtiſſimis aliquem riſum is caſus expreſſerat. Quippe Heraleontem ſciebant affectæ mẽtis vitio eò prolapſum, vt vulgò ſe eſſe Poliarchum iactaret. Solus erat qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem à proximis ſciſcitantem quid negotij eſſet, Meleander ad ſe vocat, & de Heraleonte hæc memorat. Quò magis hunc mirere, Archombrote, cætera ad hunc modum non deſipit. Rem familiarem ſobriè curat, negociorum meminit; in agendo, in colloquendo, non ineptus, niſi ad Poliarchum ſermo flectat. tunc quaſi œſtro perculſum amentia ſua rapit. Se Poliarchum vocari, laudes

quæ

quæ illi nomini dantur, ſuas eſſe, & in alium iniquiſſimâ ratione transferri. Plùs ſex menſes ſunt, ex quo illi mens laborat ſub hac laruâ. forſitan & accenſis in Poliarchum ignibus ſe quæri putauit, aufugítque perterritus: & imperiti homines, neque vultu, neque inſaniâ æſtimatâ, pro eo quem ſe eſſe aiebat indignum mulctauerunt. Sed ipſum ſi lubet audiamus. Dic verò, Poliarche, quæ te res adegit ad fugam? At Heraleon; quid te autem, Rex, vt fugere me cogeres? Ex notis ignotíſque nemo fuit qui conſilium latendi non laudaret. Sub hac veſte quam ſqualidam mihi impoſui, credidi fugam benè texiſſe. O vt nunquam fuiſſem Poliarchus!

Auertit ſe riſurus Meleander; qui ſubitâ deinde naturæ humanæ miſeratione commotus eſt, quam præter fortunæ iniurias, nec ſufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipuâ ſui parte

tot mala exercerent. Aderat Regis medicus; quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiem cerebri faſtidiosè deſcripſit, quæ veluti ſummam mẽtis intactam relinqueret, partémque duntaxat compleret amentiâ; quod Heraleonti accidiſſe multi ſtupebant. Sunt, inquit, in eiuſmodi hominibus laxa cerebri clauſtra, ſuâque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantaſias. Has in rarâ illâ ſubſtantiâ, & ſuâ leuitate quocunque impellatur obnoxiâ, ſemel impreſſas, ideò delere eſt arduum, quia vt plurimùm aliquâ ſuauitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quàm per vehementiùs ſuccedentes diuerſarum rerum ſpecies in alios colores abiturum. Vix eſt igitur vt illa ingenia vnquam vacent; ſemper immodicè ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quòd ſi in aliquem

potiſſimùm affectum iſti homines cœperint inclinare, hunc aſſiduum habebunt in animo, hunc præſentem mentis oculis dulci ſtudio alent; ſeu ille ſuperbia erit, ſeu habendi cupiditas, aut impatientia vltionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis obijciunt. Ita ſpontè inclinati, ſi vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facilè perturbantur; vt quod diu eſſe voluerunt tandem eſſe exiſtiment; nec iam illæ in domito & aſſueto animo imagines, rem vt optabilem, ſed vt veram & præſentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex creſcenti habitu eſt, & in dies grauiùs premente; vel ex ſubito impetu, qui ingens & improuiſus occurrat, impleátque tanquam turbine laceſſita ingenia. At cur, inquis, ſic mentes affectæ in totum eiuſmodi tempeſtate non pereunt? Faciunt verò ſæpiſſimè; Sed & interdum ſola illius rei contemplatio quæ in animo nimia

fuit, peccat; Nam vt membra iam ſponte imbecillia, haud rarò profluentium humorum vim ſic in ſe deriuant, vt ex morbo nihil ſuperſit, quod ſynceras partes afflet; Sic iſte Heralcon, & ſi quos non iniucundæ amentiæ ſocios habet, conſumpto in cupiditatum vnâ ingenij vitio, quo aliquid nimis velle cogebantur, pacatiùs, & propemodum ſine præiudicio, res alias intuentur, intelligunt; denique humano more viuunt: Vt pleriſque mirum ſit, quòd aut inſaniam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, ſubiungit Meleander, vix mortalium vlli pepercisse hoc genus inſaniæ. Quotuſquiſque aliquid ſibi non fingit periculoſius, ſtultiúſque, quàm ſe eſſe Poliarchum? Hic deos non eſſe, hic omnia eſſe deos, aut nihil voluptate precioſius, aut inulta numinibus facinora eſſe. Pauci denique Heraleontem non ſuperant; niſi quòd rectiùs, aut magis

ad genium vulgi ſurunt. eò quoque lachrymis digniores, quòd excutere dementiam nolunt; iſte non poteſt.

Inter hæc iacebat ſupplex Heraleon, ab auerſo Rege ratus de ſupplicio ſuo agi; Nec defuere qui reuocarent Meleandrum ad iucundum ſpectaculum tam vana metuentis, ſcenámque ornabant, hi tanquam orarent, vt remitteret pœnam; alij proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis ſibi viſus, ſi eius nomini quem perijſſe ducebat ſuum crimen, adhuc ſuperbæ fabulæ contumaciâ illuderet. Ergo ſolutum metu abire Heraleontem iuſſit; cauſatus, ſat nugarum rebus ſerijs obſtrepuiſſe. Nam & nunciabatur aduentare Lycogenes; quem ipſe quo vultu exciperet, quibus verbis affaretur, nonnihil cunctatus, tandem in cubiculum ſeceſſit, manúque ad proximam ſellam nixus, cœpit ex com-

posito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes paucissimis familiarium comitatus, iísque, quò fiduciam simularet, exermibus, intrauerat Magellam; non conscientiâ suâ, sed Regis ingenio, & suorum studijs qui circa Regem erant, superbè securus. Vehi quoque cursorijs equis voluerat ad longioris pompæ siue molestiam declinandam, siue intempestiuam inuidiam. Quidam ex amicis regijs, intérque eos Timonides, à Meleandro iussi, tanquam spontè ei obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir specie, quam ingens fiducia augebat; visóque cum Argenide Meleandro in terram de more se demisit. paulùm inde progressus, iteratâ veneratione cunctantes prosequitur. Nec tum quidem Meleander vllo nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus,

tamquam ſermonis causâ tenens. Sed vt propior Lycogenes intra pauca veſtigia fuit, tum Rex ſubitò porrectiſſimâ fronte in illum aſpiciens, petenti genua dexteram dedit; addidit expetitum veniſſe, & cætera quæ in humanitatis pignus omitti non ſolent. At verò Lycogenes inter officioſæ demiſſionis verba nihil artis omiſit, quò altorum ſpirituum retinens, nec vilis eſſet Regi, & factioſorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc ſe duce contumaciam belli poſſe reſurgere. Excuſauit breuiter neceſſitatem, vt dicebat, armorum, ad quam à ſalutis ſuæ inſidiatoribus eſſet adductus. Se verò nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuiſſe, niſi vt ab ijſdem hoſtibus apud Regem tutus eſſet. Meleander non modò abolenda odia retulit, ſed & odiorum mentionem. Poſtero die, in fano Palladis, deos teſtes reconciliationis eſſe futuros. In varios deinde

ſermones digreſſi ſunt, vtroque potiſſimùm lætitiam, & quæ eſt peruicaciſſima ars Aularum, amorem fingente.

Eurymedes iubente Meleandro, Lycogeni ſuorúmque præcipuis prandium eo die inſtruxerat; quoſdam præterea vocauerat meliorum partium Optimates, in quibus & Dunalbius fuit, qui quamquam exteræ gentis homo nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in deorum miniſterio præcipuus; ex Sacerdotibus qui purpurâ veſtiuntur, tantámque dignitatem ornauerat ingentibus animi bonis. Strenuus, & par negotijs; Inuenire amicitias, & colere optimus; nudis inter ſynceros affectibus. In tantâ fœlicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniúmque Muſarum conſortium, quarum nullam factæ illæ ad vſum & negocia virtutes excluſerant. Nec id impunè fuit; Sæpè, vt ſolet, vlciſcente fortunâ in egregio viro virtu-

tis amorem, & ſtudium literarum. Nam & Auunculum olim Regem ſacrorum habuerat, quem ſuos pro merito ſubuecturum, tam ſubito mimo febris eripuit, vt triumphales lucernæ rogi flammas ſpectauerint. Ab hac ſpe deiectus nouóque periculo legatus ad exteros miſſus, penè temporum inuidiam ſubijt, quia gens illa ſubitis motibus cœpit ardere; vt difficillimum eſſet in turbulentâ tempeſtate aut diuiſis placere, aut ab armatis & ad ſua intentis conſilia exigere quæ ſani dediſſent. Fortiſſimè tamen ad littus enatauit. Túncque fortè in Siciliâ erat, cùm iſthæc agerentur; amicitiâ, & conſilio vtiliſſimus Regi; Et in eius amicis eminebat Nicopompus, quem & Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

Cùm inter veſcendum multa hilariter referrentur, & occaſione mulſi de apibus mentio eſſet, Iuuenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander no-

mine, siue patruo placiturus, à quo sciebat regiam potestatem oppugnari, siue iactaturus philosophiam suam, negauit verum esse quod de apibus referunt, habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis esse commentum, quæ & canere Cygnos credidit, & formidinis opinione Leones onerauit qui in Gallos cantantes incidissent. Addebat his pleraque similia esse, quæ maiorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterùm omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni superbiam imperij, sed libertatem sequi. Cùm hæc ille dixisset, mox à conuiuis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines esset æquissimum imperij genus. Nec dubitauit Anaximander id præferre quo Populus, aut verò Optimates potiuntur. Cur enim ex vnius hominis libidine omnia pendeant; quem si in vitia deflectit, nullus metus aut pudor cohi-

beat; qui ſæuitiâ, qui exemplo, altiſſima reipublicæ vulnera imponat; qui ſic denique patriâ ciuibúſque vtatur, tanquam ſui vnius causâ hæc omnia natura produxerit? Quantò verò alacriùs ſymbola in ærarium conferuntur à populo; cùm illa deinde pecunia ſic plurium conſilio atque fide collocatur, vt hanc quiſque de priuatis adhuc ſuam iure exiſtimet; quàm vbi ex vnius Principis nutu in gratioſos ac ſæpè indignos improuidâ & crudeli liberalitate effunditur? Quid quòd ad reipublicę vſum ſe plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam ſtudioſiùs perſequentur, denique ſuis ciuibus ſe probabunt; vbi eorum ſuffragio ſcient eſſe parata virtuti præmia, ſummáſque reipublicæ dignitates patêre merentibus; quàm cùm illas vnius domûs ac liminis ambitioſa anguſtia ita diſpenſat, vt vix vnquam ex merito, vel publicæ famæ iudicio, probis

viris aut laboriosis contingant? Num præterea vni Regi tātum solertiæ, tantum animi superesse, vt possit æquari tot Optimatum ingenijs, qui in liberis vrbibus ad publica consilia solent acciri? Illos quidem & idoneâ ætate, & claris virtutibus deligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, vtilissima quæque reipublicæ sentire ac facere. Sæpè autem obstrepere adulationem Regibus, sæpè indolem monitoribus non patêre; ac illorum præterea mentes quamuis egregias atque rectas, eo ipso corrumpi, quòd vtcunque præclarè se gesserint, nihil est sublimius quo in præmium rapiantur; nec si peccent, vnum tribunal cui reddant rationem. Nihil denique aiebat suauius libertate, aut quod magis cum naturâ conueniat. Hac autem populos frui qui legibus suis viuunt, qui magistratus facere ac premere possunt. Nec verò cùm ipse hæc dicat, se oblitum aut quis

ipſe ſit, aut vbi terrarum. Scire ſe ſub Rege eſſe Siciliam; & id cuique genus imperij chariſſimum eſſe debere ſub quo eſt genitus. Verùm vt quibus imbecilla valetudo eſt, corpuſcula quidem ſua amare ac tueri eſt neceſſe; ſed & illis præterea licet aliorum contemplari fœlicitatem qui firmiori habitu abſunt à morbis; Ita ſe regiam dignitatem colere, cui erat naſcendi conditione obnoxius; & populorum tamen libertatem ſuſpicere, qui ſui potentes ſunt. Neque præterea ſe Meleandro iniuriam facere; cuius virtutibus ſi ſimiles vtique eſſent cæteri Reges, nihil ſe Regibus diuinius, aut Regno inter homines vtilius crediturum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat literarum à puero amans. Sed qui ſolis in libris hærere contempſerat Adoleſcens reliquerat magiſtros; vt in Regum ac Principum Aulis, tanquam in verâ &

liberali scholâ, tyrocinium poneret publicæ lucis. Ita pari vbique Musarum & negotiorum studio creuit; genere quoque ac moribus ad eiusmodi eum vitam ferentibus; & multis Principum charus, ac inprimis Meleandro: Cuius tunc, & cæterorum Regum caussam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hîc tantam loquendi ac sentiendi libertatem vsurpas? Non me hercule tam impunè sub populo liceret regnum laudare quàm nunc plebis aut Procerum potestatem extulisti; Vt vel inde intelligas, hîc verissimam esse, illic fucatam libertatem. Nam quòd ad naturam prouocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; vnà persuaseris omne genus imperij abdicandum. Neque enim sub Republicâ minùs quàm sub Regno, leges sunt, magistratúsque, quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conueniunt, aut ab-

horrent, à naturæ libertate. Si contineri ſuâ ſponte intra fines iuſtitiæ poſſet genus humanum, tunc in pari omnium pietate non ſuperuacua modò, ſed iniuſta eſſent imperia, quæ ciues iam ſponte æquiſſimos ad inutilem ſeruitutem adigerent. Sed cùm ex vitijs mortalium hæc fœlicitas ſperari non poſſit, ea maximè forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipſius, virtutíſque exerrare. Vt non interſit pluréſne an pauci imperent, ſed in vtro regimine ſanctiùs ciues agant. Luſiſti præterea in permiſcendâ populi & optimatum poteſtate, quæ vtique diuerſiſſima eſt. Tu verò ad fucũ & libertatis pompam, populum nominaſti; ad vtilitatis verò ſpeciem, retuliſti Optimatum ſolertiam. Atqui ſi reſpublicas intelligis in quibus ſummum populo ius eſt; quid prudentia illic Procerum poſſit? Cùm ſæpè ad imperitos,

atque ignauos, populi leuitas deferat fasces, cùm factionibus, inuidiâ, impetu, rapiantur vulgi studia; & plerunque fuerit ingens virtutis specimen, ab imperitâ multitudine malè mulctari? Sin illuc te refers, vbi Proceres omnia possunt; pudeat istiusmodi senatui regnum, Anaximander, posthabere, & multiplicato numero dominorum, augere seruiendi vilitatem. Nam pro vnico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines senatum constituunt. At scilicet maturiùs inter multos, quàm Rege ab vno publica expendentur negocia. Quasi prudentum sententijs Reges vti non soleant; & iste quem laudas Optimatum senatus sæpè transuersus non agatur, dum quisque proprij commodi studio laborat, vel amore in suos, vel in pares inuidiâ. Sed enim maioribus præmiis excitata iuuentutis industria (inquis) ad studia & labores propelletur; florebítque illu-

stribus

ſtribus reſpublica ingeniis; regna verò tanquàm ſtudijs & virtutibus aduerſa marcebunt. Quæ autem reſpublica? An illa popularis? In quâ ad ſeditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fallendi conſilia, aptare ſe ſolent improbæ ac factioſæ mentes, adulatione, obſequio, ſuauitate orandi; in qua denique vix eſt, vt eximia ingenia, & ambitu accenſa, niſi ad publicam perniciem emineant? Sub Optimatibus verò, quid ſpei laborioſis illis hominibus quæ amplior ſub Rege non pateat? Intra certas (vt noſti) familias atque ſtirpes, includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam; vt generi non virtuti ſeruentur dignitates, niſi fortè quædam obſcuræ, & quæ te à ſupercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea munera ad quæ licet peruenire, an putas in alios diuidi quàm in iſtorum potentum clientelas? ne fœliciùs, quàm ſub Rege eloquentiam

illic, aut virtutis alia ſtudia; ſed gratiam, ſed amicitias, ſed priuata obſequia, valere exiſtimes. Pone verò tam regnum, quàm rempublicam, Principum vitijs tanquam affectâ valetudine laborare; vtribi faciliora expectes ad publicam ſanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipſius vitia mors ſaltem de medio tollet; poterúntque à ſucceſſoris indole ſperari mitiora. At labem corrupti ſenatus non vniuſcuiuſque mors eluit; ſed afflicti ſemel mores in deteriora ſemper labuntur, donec publicam ſalutem ſuo caſu obruerint.

Sic differente Nicopompo, timuit Lycogenes inuidiam, quòd ab ſuo nepote oppugnaretur ius regium. Nam & hoc inutile ſuis cœptis facinus erat, qui non delere ſed habere ſibi regnum optaret. Aliud commodius viſum: quandoquidem ille ſermo inciderat, arguere gentium ritum quæ vni ſe ſtir-

pi in hereditatem permiſerant, cæteráſque extollere poſt ſingulorum obitum: Regum in comitia & ſuffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum, tum quòd ſceptro Meleandri imminens id poſſe ſe conſequi tumultuariâ populi electione ſperabat; tum quòd illic erat Dunalbius, ſibi proximus vt credebat aſſenſurus; quia in illo Antiſtitum collegio ſummos ad gradus non hereditate ſed ſuffragiis itur. Sic igitur exorſus turbauit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priuſquam, Nicopompe, quæ in vtramque partem dici poſſunt enumeres. Nam quotuſquiſque Philoſophorum non inuenit quæ pro Regibus vel Republicâ diceret? Et quidem tecum ſentio, vnius imperio rem communem meliùs geri; Illud magis in perplexo eſt, an adigi populum præſtet ad vnius familiæ ſeruitutem, an ius illi relinquere ex omnibus ciuibus optimum deli-

gendi. Siquidem in eâ populi libertate, qui regio ſanguine naſcuntur, impenſiùs rectis artibus ſe dederent, certi non antè in ſceptra maiorum quàm in virtutes venire ſe poſſe propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quiſque Regum haberet, memórque ſe ab eo ſubuectum, moderatiùs vteretur creditâ poteſtate. Nunc verò quaſi nata mancipia, ſi ſubimus imperium, ne reſpicimur quidem; ſin detrectamus, pro flagitio habetur. Cùm deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem, ſummam rerum fatorum ludibrium transfert, quid hac luctuosâ ſucceſſione acerbius? Non expectat mehercule ciuium improbitas donec ille Rex adoleuerit; ſed dum ſimplex & inutilis ætas ſuperbè deſpicitur, eæ clades publicè eueniunt, quas deinde vix multorum fœlicitas annorũ ſarciuerit. Tunc vtique omnes regnãt, populum omnes

despoliant; vt nec saltem à solis calcatus Regibus contumeliæ solatium habeat ipsam peccantium dignitatem. Quòd si gubernatori nauis vtcunque præstanti, filium rudem in successionem non sufficimus; ne quos ille seruauit iste euertat; Nec Philosophiæ scholam proximus extincto præceptori, sed sapientiâ simillimus excipit: Cur regnandi vnam hanc artem præceptorũ plenissimam, & ex cuius erratis omniũ pernicies pendet, pueris tradimus; qui si hereditatis iure habent vt regnent, nobis iure eodem vt pereamus relictũ est? Huic quidem instituto ignosco, si putamus populos atque vrbes gratiâ Regum ipsorum conditas esse. Perdant enim illi quod suum est; ferántque populi illam sortem quam numina dederunt. Sin fatemur hanc tuendis gentibus dignitatem esse repertam; miror maiores non cauisse, ne ex illâ peior interdum calamitas esset, quàm quæ eius

beneficio præuertitur. Sed hæc tibi Dunalbi relinquo exequenda; Tu sanctior nobis author comprobabis eligẽdorum Principum morem, quem & vos in sacris comitiis iustissimo ritu seruatis.

Dunalbius in publicè obloquendo semper religiosior, eò tamen deuenerat, vt assentiri Lycogeni, vel in eum dissentire cogeretur. Præterea omnium oculos, & maximè Nicopompi, in se videbat esse intentos. Modestè igitur abnuens sibi placere quæ Lycogenes attulerat; tandem omnium pertinaci silentio, sic eum ad dicendum inuitantium, in hanc sententiam loquutus est. Scio te, Lycogenes, hæc philosophandi magis causâ dixisse, quàm quòd reuerâ sic sentias: Nisi id fortè tuæ in nos pietati dedisti, vt quia suffragijs Regem sacrorum renunciamus, author sis eum ritum vbique sanciendi. Sed ne sceptri & sacerdotij iura cõfundas; Vide quàm

diuerſa vtriuſque ſit ratio. Nobis quidem cùm lex vetuſtiſſimæ ſanctitatis matrimonia abſtulerit, quomodo infulas relinquemus liberis noſtris quos tollimus nullos? Multa præterea in ſacris ſunt, quæ ſacerdotes per ſe peragere non mandare alijs debent. Si igitur in pueros hoc munus ſucceſſionis iura deuoluerent, quò aræ, quò templa, quò diuûm illi cultus, qui pro fanis nec numini initiatis, committi non poſſunt? Ita quoque admonemur non diuitijs incumbere, aut cæteris mortalium curis; ſed pro domo, pro familiâ, pro poſteris cœlum habere: neque illa noſtra eſſe, ſed numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad heredem non tranſeunt. Sed & vni familiæ ſi hæ ſummi ſacerdotij infulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam ſe hanc Numinibus magnitudinem debere, neque ſibi ſed dijs regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis ſuperci-

lium esse laturos? nulli nunc stirpi, ac penè nec homini; sed officij sanctitati, seipsos sine æmulatione aut vilitatis suspicione subijciunt? At in ciuilibus imperiis quæ opulentiâ viribúsque consistunt; quæ populo quietem præstare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus, debent, multa sunt quæ successionis vtilitatem concilient. quorum præcipuum fortè est ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni spem audeant ipsum Regem violare.

Finge enim in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hereditario contineri imperio, hunc quem laudas electionis morem vigere; quid facturos Optimates existimas, nunc quoque vix Regum patientes? Iam hæc illis accederet sui fiducia, posse se quoque regno potiri, iam despectus in Regem, qui & ex illorum ordine fuisset, nec maiores liberos relicturus. Ast vbi for-

tuna regnandi ſtirpe in vnâ conſenuit, Regum præteritorum reuerentia adeò viuit in poſteris, vt vel cunæ puerorum in purpuram natorum tacitâ confeſſione ſortis noſtræ nos tangant; nec ijs parêre indignemur, quos priuſquam lucem ſubeant ſcimus naſci vt imperent. Nec dubium grandius quiddam inſinuari illis ingeniis quæ ad regnandum à puero inſtituuntur; ſiue natura hoc facit, ſiue diſciplinæ rectitudo; aut potiùs deûm cura. Certè enim conſuetudine honorum qui ipſis habentur obſtupeſcit ſuperbiæ guſtus ac veluti acies; alitúrque imperandi ſortis illa ſecuritas quæ contemni vix poteſt; ſed nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nullâ præteritæ humilitatis verecundiâ erubeſcens. Altiora deinde aſſueſcunt cogitare, regnóque tanquam liberorum ſuorum patrimonio cum fide in-

cumbere. Qui verò suffragijs in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor sortis est, in quam recidere sui heredes possunt. Itaque à publicorum munerum sedulitate propiori curâ subducitur; vt filio vel proximo cognatorum eos conciliet quorum est regnum fundare, aut familiam saltem tot opibus expleat, ne deinde vllus ignoret fuisse ex eâ qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in priuatam degeruntur familiam; & quæ splendori, quæ vtilitati communi vota maiorum destinauerant, tristissimo errore in nescio quos lares profunduntur, eosque laborant in lucem vindicare. Nec eiusmodi Reges suis modò peccatis Remp. lædunt; sed & Optimatium erroribus, quos perniciosâ indulgentiâ ideò sibi deuinciunt, vt purpuratis cognatis suis seruent, aut largiri immodicè non vetentur; aut denique

ne futurum lætans Regem (nam quis ille de tot Optimatibus incertum est) iniurias in decessoris familiam vindicaturum? Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ nouas identidem stirpes obtrudit malo publico saginandas. Ipsi Aquilij diuerso è genere lecti, quàm sæpè Maiestatis suæ vires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille cuius sanctiones aureas dicunt, vt filio regnum pararet, quo precio suffragatores emit? quo deinde sceptri incommodo cùm soluendo non esset, publica ijs vectigalia concessit; quæ primùm pignoris nomine occupata, mox isti imbecillitate vel errore regnantium in hereditatem verterunt? Multa præterea sunt, vt scitis, siue opera, siue consilia, quæ non statim ac concepta sunt, reipublicæ prosunt; sed expectant maturitatem suam; & instar frugiferarum arborum legitimo denique tempore edunt baccas. Ex his longioris spei

consilijs plerunque solida regnorum salus consistit. Sperni tamen, aut omitti sæpissimè solent ab Rege qui non patrio, sed comitiorum iure obtinet sceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor est vt plurimùm sumptuosus; eóque suis authoribus ingratior, quòd non viriditatis, nedum messis, ea ipsis voluptas est, quæ posteris Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imò fortè ex ignotis, aut inuisis. His ego securitatis, lætitiæ, opulentiæ fundamenta stabiliam, magnis curis, & iacturâ ærarij, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle; at hi ipsi successores fortè inuidiâ suâ inutile meum munus efficient. & opera in spem longioris vtilitatis inchoata, vel negligent, vel euertent; quoniam mihi meísque temporibus erit in decus ea instituisse; ipsis autem, vt altoribus tantùm, & sapientiæ nostræ custodi-

bus, inglorius ſumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerumpublicarum perniciem, eiuſmodi Regum animos ſolent ab ingentibus cœptis auertere.

Minori tamen vtcunque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges poſſunt, quàm eligi. Nam in viuidis gentibus, ſubtilíque & exerto ambitu feruentibus, num quieta fore ſperes comitia? num largitionum armorúmve immunia, vbi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere inuicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cùm in duos candidatos ſtudia diuiduntur, ambóque in regnum ſe aſſerunt, vt neſcias vter vitio ſit creatus? quantæ hæ turbæ? quàm ſæpè longiſſimo bello cruentæ? Vt ſileam quòd populus Regem facere iure aſſuetus, ſæpè quoque eum audet amouere iniuriâ. Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comi-

tijs non pridem adeptus, paulò pòst eorumdem hominum pœnitentiâ excidit sceptris. Ritè inauguratum negauere. Ita ferro, cladibus, vastitate terrarum repetendæ res fuerunt: hinc in Peranhyleum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereficum iam alteri incubantem, qui pro dapibus quas in mensam Aquilij ipsum ferre oportuit, ferè sustulit & penum & mensam. Hæc verò nónne summa discrimina existimes, iisque peiora quibus interdum nostrorum pueritia Regum funesta est? Nam non nego vel regnantum infantiam, vel tenue ingenium, ineptúmque negotijs, sæpè publicis rebus nocere (quid enim sic ad hominum commoda exactum vt vndequaque sit vtile?). Sed hæc ipsa multò mitiori tempestate in nos voluuntur, quàm quæ procellæ ex comitiorum freto exæstuant.

At nec putes optimum quemque,

aut maximè ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quàm multæ sunt factiones? Vt sæpè qui stirpe & potentiâ præcipuus est, animi bonis deficitur; tanquam verentibus fatis, ne si summam fortunam ac mentem dent homini, deum faciant ex mortali? Non igitur dignissimus vtique erit quem Principem comitia dicent, sed aut potentissimus, aut fœlicissimus; quorum vtrumque ab arte regnandi abesse multùm potest. Ille viribus suis suffragia aut terrebit aut emet; ille ignauiâ fauorem apud eos inueniet qui sperabunt sub tali Principe ipsi regnare. Nam si denique eligentium studia atque vota sic integra fingis, vt in eo quem destinant Regem, solam virtutem respiciant, solertérque inueniant; si præterea candidatorum modestiam & assensum populorum hunc facis, vt præbeant obnoxias ceruices sic ad sceptrum pro-

uecto; Addas innocentiam noui regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeò memorem ſui futuram vt nunquam conniueat; Tunc ego ad hanc fœlicitatem proclamabo, diiſque chariſſimas gentes credam quibus illa contigerit. Sed hæc bona ſperari non poſſunt. Reclamant vitia hominum & toties experimenta in contrarium verſa; Vt iniuriâ accuſetur nationum ſapientia quæ dedidere ſe vni ſtirpi, ex quâ tranquilliora ſint & magis illuſtria apud ſe imperia.

Iratiſſimus Lycogenes erat, deſtitutam à Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamen ne conuiuæ aduerterent, aliquot iocis, quos elegantiſſimos habebat, rei ſeriæ grauitatem mutauit; adiuuante Eurymede, cui apud ſe tot periculoſæ Philoſophiæ argumenta iactari non placebat. Maximè de Peranhyleo, & Dereſico, inter conuiuas ſermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius

nalbius modò notauerat; Et hos quidem dissitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, vel audire. Sed Arsidas inter hæc, iam prouecto conuiuio facilè elapsus, ad Argenidem iuit, breuiterque narrauit quàm contumax Lycogenes esset in Reges. At illa de temporum iniuriâ breuiter questa, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus sua mandata commiserat. Cúmque plurimùm nauem, & iter, & secretum, & quicquid ad fugientis securitatem erat commendauisset; Tibi denique, Arsida, inquit, qui tantum hominem suis inimicis subduces, primum præmium dij, consciúsque virtutis animus persoluet; tum Poliarchus aliquando fœlicior, & si cætera absuerint, à me saltem tuæ beneuolentiæ fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus, pronâ iam vespera ad

Timocleæ prædium venit; cui Agrestes comperto errore tunc fortè pridianos tumultus excuſabant. Illa ſæpiùs cogitans ſe in leges peccauiſſe, quàm ſcrutatoribus abſuiſſe fortunam, comiter omnes habebat; ſi quid in poſterum opus eſſet, animos ſibi parans. Arſidas eoſdem benignè affatus eſt, omnibúſque dilapſis, primâ nocte ad Poliarchum deſcendit. Is morâ & ægritudine æger, vt venientem conſpexit; quid, ait, vobis placet me viuentem ſepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arſida) & vel hoſtibus permitte. Certum eſt non diutiùs ferre hunc ſitum. Ille gnarus quanti gaudij chartam afferret, nihil ad omnes queſtus; ſed literas Argenidis profert, gemmámque, & manum, iubet inſpicere. Confeſtim Poliarchus exultatione pleniſſimus, Vt valet, Arſida? vt meminit noſtri? Neque nomen adiecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed

lino deducto, deflexit aliquantùm ne legentis affectus vultúsque notarentur. Perlectâ Epistolâ, secretum Arsidam ad se trahere cœpit, illúmque consulere, satísne fidere vesti ignotæ, & ascito capillamento posset, síicque ad Argenidem ire; an tutiora sequi præstaret, & ad nauigium Messanam proficisci. Et hunc statim nauigare Arsidæ quidem placebat; sed cunctanter obstabat Poliarchus auidus videndi Argenidem, & verecundè pro amore suo pugnans: Quod vbi Arsidas sensit, exoneraturus pudorem amatoris, mutatâ sententiâ author maximè fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius quàm posterâ die templum quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more staturam ad aras, quibus osculum ponere nec miserrimi supplices vetantur. Obfirmato Poliarchi consilio, Timocleam aduocant; monéntque sub diem Poliarcho eundum ad nauem,

quæ in Italiam eum ferat (nam ad aulam proficiſcendi conſilium premebant.) Adiecit Poliarchus, nunquam hoſpitij gratiam apud ſe vanam fore; Vitam & quæcunque per eam homines habent, ſemper illi debiturum. Matrona inter preces atque vota lachrymis manans, iam non vt hoſpiti tantùm, ſed propemodum tanquam alumno, omnis curæ, omnis ſolicitudinis affectum impendebat. Multùm erat ad amorem beneficium dediſſe. verebatúrque ne iam ſuum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte verò inter vota, & metus, anxiè ductâ, redit in ſpecum cum Arſidâ, attulítque fruſta panis mero intincta; & ad Græci moris ientaculum adegit adhuc de ſomno faſtidientes. Emiſit deinde paulò ante Auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arſidæ ad vxorem literis,

Messanam profectus est. Nam Messanæ Arsidas habitabat, vrbem sibi à Meleandro creditam regens. Literarum sensus erat, vt coniux instructum nauigium haberet in portu, quo ipse propediem in Italiam vteretur. Sibi necessariam Rhegium viam esse; hominem qui has literas ferebat diligenter apud se seruaret. Se Messanæ intra quatriduum fore. Postquàm ille discessit, iam solus Poliarchus Arsidam sequebatur lentè in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & scipione non necessario vtebatur; manibus quoque ne candore proderentur, dilutâ fuligine, in sufflauum colorem mutatis.

Peruenerunt in vrbem, cùm recluso iam Palladis fano deæ copiam fecisset æditüus; necdum frequens populus commodiora ad spectandum occupauisset. Poliarchus quàm licebat proximè resedit ab arâ; Arsidas ad Argeni-

dem iuit, docuítque quàm religiosus cultor in templo illam maneret. Obstupuit virgo, simul periculo Poliarchi, & oblatæ lætitiæ sensu perculsa; signísque diligenter quæsitis, quibus mutatum agnosceret, Res, inquit, periculi plena erit, Arsida, si Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus vestium furto duntaxat & capillorum celabitur. Ex tot viris qui Principes circumstabunt, neminem putas sensurum hanc fraudem? Maximè cùm mutuis suspicionibus erecti, qui Regi, quíque Lycogeni student, vultus omnes, & quicquid insidias tegere potest, solertissimâ ratione explorent. Venire iuberem huc ad arcem; sed larvam qui in statione sunt milites fortè excuterent. Pergam potiùs ad Parentem, monebóque, ex quo me voluit Palladi ministrare, nunquam nundinarum hunc diem, imæ plebi ad vota negatum: Cùm autem sanciendæ

mox paci, ad ſacra cum Lycogene ſuccedet, templum ſtipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec ſupplicum vilioribus poſſe patêre. Si igitur placet (ne quid de conſuetudine hodie pereat) me ſtatim ad aras proceſſuram, vt qui de plebe volent ritu ſolito luſtrentur; Vulgi cultu finito, ipſum meliùs publica ſacra procuraturum. Ita metu ſoluta videbo Poliarchum, commodiúſque in incurioſo populo noſtra conſilia latebunt. Probante induſtriam Arſidâ, & vt maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minùs ſententiam laudauit, idoneâ fraude deceptus; Et illa acceleratâ pompâ (vixdum enim horam diei ſecundam religioſi homines Palladi nunciauerant) inter ſtipatores, miniſtráſque, ad templum producta eſt.

Is autem ſacrorum ordo erat, ex quo Argenis ſacerdotio fungebatur. Siculi

nundinas ad fori conuentus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in sontes edicta constitui. Tempus hoc rebus, si quæ sacræ, si quæ publici ritûs, datum. Confluebant in proximas vrbes ex vicinis mapalibus atque vicis, qui vel rusticis opibus abundabant, vel egebant vrbanis. Hæc dies constituta Palladis sacris erat, quò frequentior populus videret Argenidem; quæ quacunque per Siciliæ diuersa procederet, habebat in comitatu vates, & sacerdotum chorum: Maiores hostiæ, & cætera victimarum genera sequebantur. Cùm lucebat nonus dies, si quod Mineruæ templum in proximo erat, illuc deferebatur simulachrum cui honores haberi consueuerant: Sin minùs, ex commodissimâ æde euocabatur qui deus deáve habitabat, vt quia duo numina vnum templum non capit, suo discessu commodaret Palladi fiduciariam sedem. Fores laureâ redi-

mitæ augebantur lucernis atque vittis. Signum quod ad aram colebatur, acre erat, & deæ ſua arma decentis. Strictum ſupercilium hinc acie oculorum, hinc caſſide ad mediam frontem productâ, pulcherrimè horrebat. Vultus, qui virginis, ſed implacidæ eſſent. Haſtam ex auro; errantibus per metalli fulgorem radijs, quati à dea, ſæpè vulgus aſſeruit. Ægidem quoque in parmâ omnibus coloribus qui ſerpentum ſquamas mutant, pictor expreſſerat. Veſtigiũ veluti ſtantis ad pugnam, læuo pede ſic porrecto, vt totum ſimulachrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque ſpecie Erichthonius erat ad pedes, ſpiris extremam haſtam cingens. Cæterùm lectas victimas, vittíſque & cætero ritu, præterquam molâ, mactatas, producebant ad veſtibulum templi (nam intus mitti ſanguinem erat nefas.) Poſtquam victimis iam ſubiecta aqua erat, ſuperueniebat Argenis, cultu eximia

qui Principem & Sacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quæ per intextas imagines aſſurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis naſci, & in lite cum Neptuno inuentâ oleâ triumphare. Hanc à tergo per multa volumina diffuſam, ne veſtigia verreret, ſex virgines ſuſpendebant. Crines Argenidis religabat purpurea faſcia, ramis oleæ impedita. Ex eâdem arbore ſummo capiti coronam poſuerant. Sic ornata, & poſtquam ad victimas acceſſerat, impoſito velo caput operta, concipiebat ſolemnes ſacrificio preces, molâque deuotâ animalia conſpergens, muliebri ictu in earum frõtem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes; iugulíſque ſuffoſſis, fata, & deos in extis credebant deprendere. Tum ingreſſa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat ſolitos dijs vapores; & ad aram admota, demptam ſuo

capiti coronam ad armati ſigni pedes ſuppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne refecti; qui dum ex acerrâ diſſipantur, cantu à proximis virginibus orto, quiſquis ex populo ſciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars, ſed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui dearum
Maternas teneræ blanditias tulit;
O virgo ſtudijs nata virilibus,
Sacris ipſa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.
Tu belli decus, axibus ſcueris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stat dextrâ iaculum; Gorgonis aſperæ
Monſtris terribilis læua, dat hoſtibus
Facto viuere marmore.
Tu pacis dea, pinguibúſque campos
Exornas oleis: & ipſa ſtamen
Monſtras, ipſa colum ducere candidis
Quæ te virginibus cunque vocauerint

Casti thuris odoribus.
Tritonis cupit vnda te paludis,
Vrbs dijs hospita te vocabit Argos,
Et Pandionijs qui colit arcibus.
Sed tu Trinacriæ pronior Insulæ,
Huc vultus meliùs refer.
Adsis Sicaniæ benigna genti,
Seruatósque diu tuere Reges.
Nobis, diua, semel cùm bona veneris,
Optamus meritæ sæpiùs, & nouas
Læti reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.

Sequebãtur omniũ vota, quibus palàm incolumitas petebatur Principibus; addebant innoxios cœli haustus, nec fallentem Agricolas humum. Occultis precibus priuata familiæ commoda quisque optabat. Tunc verò ad dexterũ latus aræ, in altiori sede Argenis quiescens, vittatum manu ramum tenebat, quem vndis lustralibus rorantem mo-

dico victimæ cruore asperserant, credebántque efficacis esse tutelæ, si frontioríque esset impositus. Stabat in armis circa virginem satellitum duplex ordo, ad eam ituris semitam aperiens quæ vix binos capere posset; ne tumultu, & imperitorum rixis, aut ara aut Argenis pulsaretur. Sic admissi, ad illius pedes prolabebantur, abibántque breuiter ramo tacti. Nulli de plebe exclusi; pluréſque Argenis quàm Pallas acciebat ad sacrum.

Quo igitur die Arsidas Poliarchum adduxit; parata erant sacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturiùs, tanquam dimittendo populo priusquam cum Lycogene Meleander adesset, reuerâ vt extra periculum Poliarchum aspiceret, descendit ex arce. Cúmque pro foribus templi tactas victimas reliquisset inter decollantium manus, & in deæ limine thuribulum

ſumpſiſſet; iam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, Arſidâ docente, ſciebat ſedere Poliarchum. Hunc verò poſtquam vidit, in ignobili veſte, & genis alienis, miſerabilia in ſe lumina figentem; adeò irâ & pietate accenſa eſt, vt penè ſacri ratio amenti excideret. Vtcunque tamen perrexit ad aram; ibíque in deæ ſignum intuens, interim dum cæteri ſolemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Teſtabatur cæleſtium fidem. Innocentiam ſuam, candorem, pietatem, tacitâ exprobratione ingerebat ſcientibus. Nunc ſi ſe adiutam vellent, auxilio eſſe tempus. Si hæc mortalia curant regúntve, cur non virtutibus precium erat? cur nec à ſe, nec à Poliarcho violati ſæuiebant? Scire illos quàm non fœdo amore, virginíque pudendo, in tanto viro hæſiſſet. Si per iura naturæ licuiſſet, optaturum hunc fratrem fuiſſe. Adeſte ſaltem fu-

gienti, inquit, & ſi quid durum in vtrumque paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam veriſſimo affectu flagrabant, ſubito cogitationum æſtu auerſa eſt. & nunc ſui, nunc ſponſi miſerebatur. tum in Lycogenem inexpiabilis odij rabies. & quoties occurrebat nec inſontem patrem eſſe, qui tam facilis in Poliarchi annuiſſet perniciem, ab hac mente refugiens quæ periclitabatur pietatem violare, redibat ad deos, ſtupénſque, & inter mutos dolores attonita, plùs illos ſuis malis quàm votis exorabat. Fletum tamen in poteſtate habuit, pudore intempeſtiuos in publico luctus vetante; fortè etiam quia erat calamitatis maior moles, quàm vt iret in lachrymas.

Neque tunc minùs ægritudinis aut tumultûs in Poliarcho erat. Relinquendæ dulciſſimæ ſedes; aufugiendum veluti perduelli. Quàm non ge-

neri, quàm non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunque exigua eſſe crediderat, tunc auguſtiori ſpecie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala, nihil moleſtius viſum, quàm quòd Argenidi doloris cauſa eſſet; Nec leuior metus repugnantem animum lentè ſubibat, ne ſacramenta amicitiæ inter ipſum & virginem concepta, tempore & abſentiâ delerentur; eſſétque aliquid quod Argenidi charum deberet odiſſe. Simul in iram verſus, cogitabat Siciliam armis repetere: Simul Argenidem in patre aut patriâ lædere verebatur, & iracundia dolori confuſa, per varios affectus nunc ſtupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt;

runt; consedítque Argenis non procul ab arâ, sacrum ramum venientibus protendens. Selenissa, virginúmque delectæ, à tergo sedentis constiterant. Eurymedes, atque Eristhenes, longè diuersum par, erant ad latera: Ab illis milites ad testudinem templi porrexerant geminum ordinem, definiebántque viam processuris ad virginem. Eurymedes cùm in Argenidis vultu crebros motus notauisset, submissus ad aurem, rogauit ecquid ipsi malè esset. Vtitur colloquentis commoditate virgo, ad illum vtique vultu conuerso, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digesto, penè vltimus restabat Poliarchus, qui ad lustralem ramum accederet. Et animus & vestigia deerant processuro: vicissímque à frigente, & penè inutili puellâ, expectabatur. O amantium insana consilia! Tanquam fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc breuis mutíque congres-

ſûs audaciam deuenerant; Iámque piget irritati doloris, ſimúlque periculi, multò acrius deuoturos ſuam ſortem, niſi ſic dolere licuiſſet. Demum miſer, nec iam fruſtra innixus ſcipioni, promouit ad Argenidem gradus, accidítque ad genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, caſtiſſima Sacerdos; memineris Palladem tuam abire ſemper tuam, ô virgo; ſed ſi patieris, non ſine patrio fulmine redituram. Intellexit miſerrima virgo; nec aliquid auſa referre, tamen mœſtis oculis in eum breuiter fixis efficaciùs omni voce loquuta eſt. Sed ab illius pedibus abire non ſuſtinebat Poliarchus; ſiue illum obliuio ſui ceperat in tantæ calamitatis caligine; ſiue ſentiebat poplites erraturos: Cœperátque vereri Seleniſſa, ne ille intempeſtiuâ morâ fabulam proderet; Cùm Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignarâ ruſticitate conſiſtere, virgâ quam dexterâ

tenebat grandem ictum procumbentis lateri non ſine riſu inflixit, iuſsítque abſcedere. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat, & hanc iniuriam non ab odio vllo, ſed veſtibus ſuis factam ſciebat à neſciente quem cæderet; conſurrexítque properè, ſuo quoque iudicio meritò caſtigatus. At non Argenis tam compoſito animo ictum aſpexerat. ægrè pudore prohibita, ne Eurymedem ab oculis iuberet abire; Mox diſcedentem Poliarchum quà licuit oculis ſequuta, opportunè Arſidam in limine templi videt, vt conijci potuit, viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus ſuo Regi, quòd à bello quies eſſet, ſimulauerat neceſſitatem ſibi oblatam traijciendi in Italiam ad ſocerum: Impetratâ Regis pace, templum Palladis petit, cernitque venientem ab arâ Poliarchum. tum paululùm cum eo ſecedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido;

Viam quæ Messanam tendit tenere, donec secundo miliari in dumetis quæ occurrunt lateret; se postquam loquutus Argenidi esset, confestim assequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem misit, qui popularis sacri solemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere: Dandum sibi & Lycogeni templum esse. Illa apud se non erat, stimulísque quos credebat constantiâ suâ domitos, iam sensim concedebat. Regi tamen renunciari iussit, peracta quæ pertinebant ad populum. Destinata sacrificia, cùm placeret, obire illum posse. Ingens pompa, & pro decôre Meleandri, atque Lycogenis, in regiæ vestibulo stabat, manebátque ad templum prodituros. Ipse Lycogenes in Meleandri thalamo erat, specie officij, varios, ac plerumque non serios, cum Rege sermones instituens. Vbi maturum fuit, Meleander in regio

cultu, pallióque purpureo, manu tenens insigne maiestatis, ad stipatores processit. Proximus antecedebat Lycogenes, cuius latus de Regis imperio tegebat Archõbrotus. Ante hos ibant quorum magistratus eminebat, aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem satis viatores arcebant, spectandi auidum, maximéque quà prohibebatur ruentem. Præter regium, assuetúmque imperio nomen, ipsa senectus, vultúsque lenissimi animi index, & suo fastigio digna maiestas, omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantùm quibus incorrupta in eum fides erat, hoc cònspectu mouebantur; sed etiam ex inimicis illi quos errasse potiùs diceres quàm peccasse; vt is dies haud pœnitendus Regi processerit, in quo hos dolor, illos pudor incessit, quòd ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex iurabit? Er-

go ad neceſſitatem fœderum cum ciue deſcendet? Et hæc publicè? hæc tanquam legitima, populum teſtem habere? Quid ampliùs externum Principem, parem æmulum, iuſto bello eſſe facturum? Quibus autem altior ſenſus, aut ſpe vel metu ſagacior erat, vlteriùs cogitationem mittebant; Neque verò colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: ſæuiora reſtare; nec futurũ ſtabile quod coactus Rex cum ciue pepigiſſet. Nam Principes, quod à ſe iniuriâ extortum eſt, aliâ iniuriâ ſæpè repetere. Aut itaque Regem, vbi licebit, illius facinoris vindicem fore; aut ceſſantem iri à Lycogene oppreſſum. Fortè Senex, in aula educatus, interroganti ſodali, quid vnquam humanius vidiſſet Regis vultu, ita reſpondit vt vox ad Regem perueniret, Humaniorem dicerem, commilito, niſi ſibi crudelis illa humanitate eſſet. Cùm hanc vocem Meleander accepiſſet, à

fidissimo homine missam, iam antea perturbatus, & in eos sermones cogitatione hærens quos de successione Regum, hesterno apud Eurymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene esse iactatos; sic offendit in saxum quod aliquantulùm eminebat, vt in terram manus affligeret. Subitus spectantium clamor terrorem latè dedit. Proximi ad subleuandum Principem concurrerunt. Qui longiùs stabant, ipsâ ignoratione pauidiùs concitabantur; donec constitit fortuitum & leuem lapsum esse. Ipse excusauit risu casum: Multùm enim se telluri debere, quæ Principem venerata, cùm exurgere non posset, eum deduxit ad oscula. Hanc, vt suam, libenter se amplecti. Triste tamen aut lætum singulis omen fuit, vt quisque Lycogeni vel Regi studebat. Nam quid eo portendi, quòd stratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quòd procubuerat tanquam victima,

ipſe ad ſacrificandum paratus? quàm leui momento, quàm ſubitò fuiſſe euerſum?

Dum hæc cogitant, iam in aream primi peruenerant, in qua hoſtiæ erant redimitæ vittis inſignibus, præcinctíque miniſtri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera deos vocaret. At illa magis magíſque ſuperuenienti dolore incitata, in ſecreto templi loco, cæteris paulùm iuſſis abſcedere, ita ſecum loquebatur. Quid tu autem calamitoſa Argenis? quid tu præſtantiſſimo viro malorum omniū cauſa? quid vidiſti; aut in quæ ſupplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? ô regia virgo, ô ſceptro deſtinata! Si te Principem meminiſti, cur non Poliarchum hîc aſſeris? ſi ſponſam, quid ille ſolus fugit? Ecce autem, reſtabat ad fata vt pro Feciali eſſes tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem;

pacem, ô dij, quam ſanxerunt Poliarchi diſcrimine. Tu deinde quâ fronte, non dicam in Poliarchum inſpicies, ſed loquêris cum abſente, ſed audebis meminiſſe virtutum, vultúſque, atque verba, ad animum ſecretâ cogitatione arceſſere? At pietas in parentem; at publica regni ſalus hoc iubet. Quæ autem in patrem impietas ſi inauſpicatum ſcelus refugero? aut quid mihi cum regno, ſi mori decreui? Sed nec timiditate ſemper regnorum ſalus cõſtat. Forſitan audaciâ meâ corrigam quæ pater manſuetudine peccauit. Sed quid ages? diſcrimen nunc appetit, obruétque imparatam. En genitor, en Lycogenes adeſt. Poſcor ad ſacra. Si ſceleratæ paci abnuo miniſtrare, quæ verba mihi erunt, quæ publicè ad patrem argumenta?

Sic dicebat; nec iam mœſta, ſed concepto furore auguſtior, graues oculos huc & illuc ferebat; cùm ſubiere hæc

vltima verba abeuntis Poliarchi; meminiſſet Palladem ſuam abeſſe & cum fulmine poſſe redire. Certè, inquit, abijt mea Pallas. quid fruſtra hîc morer? profanæ ſunt preces; deſtitutum numine templum. Nihil conſultius quàm vt vaticinari me ſimulem, vetaríque à deâ, vltrà his ſacris incumbere. Sic effugiam facinus huius pacis conciliandæ, & ingentibus deinde conſilijs liberiùs vacabo. Cùm illud placuiſſet, vt erat fœliciſſimi ingenij, & tunc maximè concitati, cœpit orationem parare, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, vbi furori indulſiſſet quem ſuggerebat diſceſſus Poliarchi, ſciebat ſuo ardore mendacium optimè adumbraturos. In his cogitationibus hærentem adiere, qui monerent eam dicandis victimis expectari. Adeſſe enim Regem, & ſilentium per præconem imperatum. Hilarior virgo erat, poſtquam conſilium animo ſederat, cui ac-

quieſceret. Ergo ſe ituram reſpondit; animúmque ſimul & greſſus ad deſtinatam fabulam comparauit. Iámque hinc Rex, inde Lycogenes, mediam hoſtiam habebant. Circumfuſi Optimates diuerſiſſimas mentes ſub vno componebant ſilentio. Populus cuneos vndequaque ſtipauerat; & deſtinatum ſacris ambitum, ægrè appoſiti milites tuebantur. Sed pro monſtro fuit Argenis, vbi primùm à templo egreſſa, variantibus oculis, comíſque per horrorem iactatis, ſua veſtigia turbauit. Furentis ſpecies erat, quæ motus deorum, nondum animo benè conceptos, primâ ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui caſus, quæ furiæ, quíſve deorum filiam ſic vrgeret. Ea autem aliquantò ſeueriùs rotatis luminibus orationem exorſa eſt, non in carmina quidem conditam (nec tam ſubitò licebat) ſed tamen ab humanâ conſuetudine in di-

uinos sermones vergentem; vt hanc facilè fuerit Nicopompo, non multis immutatis, in versus sic cogere.

Cur fugis ô, sedésque tuas sanctissima linquis?
En mea Pallas abit: video currúmque volantem
Auersamq; deam. Proh dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flãmis
Dona feram, cæsiq; greges altaria tingent?
Me mage Diua rape, & volucri per nubila tractu
Siste ferens, queiscunque tibi placet ire sub astris.
Arma tamen quatis arma minax; procul Ægidis auro
Hasta incussa sonat: redeunt per inane tumultus;
Sæuaq; proscisso dirùm rubet orbita cælo.
Parce istis, ô diua, minis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.

Heu furiæ! quò fata cadent? Quid ponere templa
Iuuit, & auratis attollere limina ſaxis,
Si placet hoc audere nefas; ſi bella mouemus
Cælitibus, Numenq́; ſuis prohibemus ab aris?

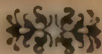
Poſtquam his ſimilia vaticinantis vultu profudit, mutata in eiulatus, maximè impleuit ſpeciem diuino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos ſtupor defixerat: Sed præcipua Meleandri cura erat, reuoluentis quæ in oraculi modum edita erant; Iuſſam Palladem exulare, abeuntem deam minari; denique piaculum eſſe commiſſum. Hæc quò minùs capiebat, eò frigidior animum metus inceſſerat. At Argenis, velut effusâ vi ſpiritûs qui intra præcordia ad vaticinium ſæuierat, omiſſis infulis, quas ademit de capite, ſupplex acceſſit ad patrem, rogauítque vt ſibi abſtinere ab

ijs ſacris liceret. Pudere enim ſe furoris inaſſueti; nec conſpectum populi tam ſubitò ferre. Hærebat Rex tot ominibus æger, & præter cætera metuens, ne Lycogeni in ſuſpicionem veniret; quaſi hæc monſtra turbandis fœderibus ipſe ex compoſito finxiſſet. Virgo autem inter ſilentium patris elapſa, deducentibus eam aſſuetis cuſtodiæ ſuæ militibus, conceſſit ad regiam. Arſidáſque tanquam officij cauſâ ſequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, ſtatim arce digreſſus eſt.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territâ plebe. Alij pacem aiebant præſentiſſimo Numine improbatam; alij ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. pergere quidam ad ſacra miniſtros iubebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant promptiſſimè, qui minimè conſulebantur; Sed maximè eminebat vox, Fecialem vocantium. Nam vt Si-

culis Græcos mores ſua origo tradiderat; ſic vicinia Italiæ inſinuauerat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, ſedaturus pugnantium vota; Nihil intereſt, inquit, Palladíſne an Iouis auſpicijs firmentur, de quibus bonâ fide inter viros conuênit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veſte prætextâ longum carmen recitauit, quo diræ in fœdifragos continebantur. Cæſa inde hoſtia fuit, cuius exta Rex ſimul, & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc ſacro intrauerunt in templum, arámque & puluinar tangentes, rurſus fidem obligarunt numinibus. His peractis, ſe ad regiam pompa conuertit. Sed nec plauſus populi ſequebatur; nec gratulantibus amicis ſynceri vultus erant. Rex tamen, vt oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia verſus, eo die publicum conuiuium inijt, ludóſque proximo die

inſpexit; in quibus poëta ſoccis egit, retulítque facetos de populo iocos. Regia enim & tragica, edi illo tempore non placebat. Per multos hoſce dies, vtriuſque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modò abſtinuere rixà; ſed & frequentibus mutuíſque epulis, ſecuritatis & lætitiæ laruam auxerunt. Nam & Argenis, quæ ſimulatione morbi iacuerat, in publicum prodijt, poſtquam Arſidas literis ſignificauit, ſe, ſuúmque vectorem, incolumes Italiam tenuiſſe.

IO. BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

POLIARCHVM ex Siciliâ exegiſſe, viſa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer iuuenis, maturúſque conſilio, ſui genij magnitudine regias partes extulerat, & faciliora factioſis ſcelera erant hoc extincto, vel ſaltem abſente. Mortis enim ipſius opinio diu non conſtitit; ſed ſiue res ſuſpecta tantùm fuit, ſiue à conſcijs edita, non obſcurè Arſidas iactabatur, illi cum nauigio ſalutem obtuliſſe. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cùm per homines

ſubornatos, in populum ſpargeret, Meleandro fluxam fidem fuiſſe & Regeindignam. Quippe illius iuſſu legatos à Poliarcho cæſos, & reum clàm exemptum ſupplicio; iámque ſecurum in Italiâ, fortè ad paria facinora, præſtari. Hæc modeſtè Lycogenes, & tantùm apud eos quibus inuiſus Meleander: Sed clientes licentiùs infamiam Regis vrgebant. Nouis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille conſultò in priſtinæ lenitatis ſpecie perſeuerabat; vt quæ incuriæ imago res antea eius afflixerat, iam imponeret inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Lycogenis, periculúmque fortunarum, virilis in Argenide conſtantia: Apud quam cùm quereretur, quòd ſacrificium deſtituiſſet, feciſſétque ſuſpicioni locum, quæſitæ rationis quâ fœdera turbarentur; Si quid hîc (retulit ipſa) peccatum

eſt, iuſtius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recuſare, domine, potui, nec tenere. Cæterùm plures ſunt qui mirentur te inijſſe pacem, quàm me Deóſque ab eâ refugiſſe. Ignoſce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Fortè melius eſſet inter ſtrenua opera ſemel perire, quàm tot iniuriarum patientes regnare precariò. Rex indole ſupra muliebrem erectâ permotus, diu penſatæ ſeueritatis conſilium exequi ſtatuit; Cui rei conducebat, Epeircten, ſiue bello, ſiue fugæ, aptiſſimam ſedem, incolere; in quam pridem quæ vtrique fortunæ conueniebant diſſimulatâ ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons eſt, aliquot millium ambitum amplexus. Imæ radices abſciſſis præruptíſque rupibus attolluntur; Mox vbi per inacceſſas cotes mons in modicum tumorem excreuit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad ver-

ticem peruenias haud modicâ planicie æquatum: in quâ & tumulus commodè eminet, tanquam à naturâ productus in arcem. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant: Reliquus montis vertex iusto oppido, sparsisque præterea, & amœnis ædificijs incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigij portus sese inter saxa insinuauerat, laxo aditu, aquâ præaltâ, & propter montis amplexum, à procellis securâ. Huic portui oppidum tam opportunè imminebat, vt ijs inuitis à quibus obtinebatur, nec subire naues possent, neque arcta semita teneri, quæ à mari ducebat ad iugum. Quà verò interiora insulæ mons spectat, duobus duntaxat callibus ascendi tunc poterat, iisque pari modo impeditis. Ingens quoque leuamen Epeircten colentibus, quòd quacunque intermittunt ædificia, vberrimi pecoribus pastus nascuntur. Et vt hunc situm,

beneficium deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aër, in quo nulla veneno infesta animalia viuebant. In limine callis qui surgebat à portu, Cereris signum, cum spiceâ coronâ, & serpentum volucri iugo; religionem offerebat intrantibus, ne insalutato numine progrederentur, vel saxum negligerent, quod rudibus literis deam loqui in hunc modum faciebat.

Si mihi quà curuo Nereus vehit æquora cinctu
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
Iura locus, vetuiq; fero nemoralia ritu
Pabula Chaonijs miseros decerpere ramis:
His saltē ô cunctæ meritis concedite gentes,
Sicano sim tuta solo. Reuerentia nostri
Adsit, & has nullus surgat populator ad oras.
Namque mihi hæ sedes; hæc fatis dedita tellus,

Hæc placet. Exerti tantùm ferat arma coloni
Pingue solum, & duro tantùm de vomere vulnus.
Haud iniusta precor. Si quis tamen impia contrà
Signa feret; meme ille grauem, me sentiat hostem.
Ipsa faces; ipsa arma feram; cognatáque iunget
Mecum omnis Naturæ manus. Saturnia proles
De Ioue sum mater; fraternos cærula nutus
Vnda timet, nigróque gener capit omnia mundo.

Meleander multò antè assueuerat illuc diuertere, quasi pulchritudinem loci sequutus; venationum quoque simulato amore quas vicina regio ferebat; Fidissimi militum in præsidio erant; &, ne si cœptis fortuna abfuisset, etiam intercideret fuga, vario præ-

textu, regiarum triremium partem ad ſtationem applicuit. Captatis quoque temporibus; quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcem delatum eſt. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot ſæcula coactam pinguis murex ſuo fulgori ſeruauerat. Vaſa aurea atque argentea; quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura, impenſiùs in vetuſtatis reuerentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhauſto ærario, quam denique futuri coniectura minuerat.

Rex vni Argenidi conſilia aperuit; ſibi regiæ dignitatis vltionem in animo eſſe: Si ſimul Lycogenes & factioſorum præcipui, variâ negociorum ſpecie cogi poſſent ad regiam, (iam enim in diuerſa ſeceſſerant) omnibus ſe iudices, & ſupplicia daturum. Huic

rei Epeircten esse idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in potestate maria essent. Forsitan, inquit, violenta consilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiduciâ peccant. Sin resurgent sæuiùs bella, consiliúmque euentus destituet; relinquam ingratissimum solum, tecúmque diuitias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neque enim illic desunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis eiusmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, solam Epeircten commendabo Eurymedi: Hanc cum delectâ manu ad extremum propugnet. Interim nobis, (gnata) pœnas dabit Sicilia, grauibus inter ipsos coniuratos odiis lacerata; vulgúsque errore discusso, quid illi sint, & quid fuerimus, tristissimâ æstimatione pensabit. Quippe nec in diuidendis facinoris præmijs vnquam conuenient, nec Lycogeni omnes ac-

cedent. Multi enim me percelli, non euerti, desiderant. Sic inter se commissi, pars ad nos respicient: & reditus noster fortè illorum beneficium erit, quorum scelere pulsi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim ne bellum improuisò aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ fidei mulieres admittas. Satis est, mea gnata, proditione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis, gratulata fortissimum consilium Patri; & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit se hactenus cum fide curasse, ne ignoti ingenij mulieribus sua familiaritas pateret. Sed postquam digressi sunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monstrasset: quæve secum omnino viueret ipsi inuisa. Statímque consuluit Selenissam, ignara illam esse, quæ Timocleam Regi suspectam occultissimâ fraude effe-

cerat. Et tunc quidem callidiſſima anus, quamquam læta ſuas artes procedere, perfidiosè apud Argenidem ſimulauit mirari ſe quis ad has curas impuliſſet Meleandrum. Cauſa autem cur arcanis conſilijs Timocleam petiiſſet, hæc erat. Argenidem illius officijs in Poliarchum ſenſerat eſſe captam; verebatúrque ne iucundiſſimâ nouitate Matrona veteres amicitias anteiret. Ergo inuidiæ curis grauis, ad familiaria in aulis flagitia & odia ſe conuertit. Nihil tamen apertè in Timocleam loquuta eſt. Ars enim & cauſa perierat, ſi deprehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebátque præterea, ſe mulieri grauiorem hoſtem fore, ſi eam odiſſe non ſciretur. Varia itaque ingerebat, quibus conſultiſſimum eſſe probaret vt Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Víſne, inquiebat, ſcire Timocleam hæc præmia eſſe occultati Poliarchi?

vísne ſecretæ inter te & illum fidei pignora in plures emanare? Solertiùs mecaſtor feceris, ſi tanquam tuopte ingenio illi mediocriter fauebis; vt dari non referri beneficium credat. Sit verò ſuæ domi. Non careret ſuſpicione, illa tuæ familiæ acceſſio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculosè emanaturum, ab ipſa Poliarchum eſſe ſeruatum. At quid iſte hoſpes Archombrotus? Scit quantùm de eo ſit merita; & præmia tam ſubitò ſcilicet à te ſolui non ſentiet?

His, & pluribus, ſibi veriùs quàm alumnæ cauebat Seleniſſa; rata actum de gratiæ quo eminebat faſtigio, ſi præter ſe alia eſſet cui nihil ſileretur. Sed tam commodè, tantóque circuitu peccabat, vt videretur vnam Argenidem curare: Aſſiduum & exitiabile Principibus malũ, apud quos gratioſi prætextu iuuandi aut monendi, ſa-

tiant inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, vt maligna deinde inſerentibus ſit pronior fides. Ergo & Seleniſſa ſuſpiciones ſecretò ornauerat, quæ in Timocleam Regi allapſæ ſunt; Hanc olim fauiſſe Lycogeni & adhuc incertam fide eſſe; tamen ab incautâ Argenide amari. Rurſúſque apud Argenidem eiuſdem matronæ laudes, & merita, miſcebat imagine periculi, quod in eâ ſubuehendâ timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum eſt, vt vix meliùs ab Argenide Timocleæ eſſet; niſi quòd interdum, vt ſolebat, venienti, familiariùs ſe præbebat, augebátque recedentem aliquot donis, liberalitatis occaſione vtique ſemper aptè quæſitâ.

Inter hos dies Argenis, vt erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc fortè negociorum causâ in regiâ erat, Epeircten profecta eſt. Nec multò

pòſt Meleander, cùm in idem oppidum ſe conferret, ingens vitæ periculum adiuit, ſiue ſuorum fraude, ſiue fatorum conſilio, gratiam & fauorem Archombroto quærẽtium. Lacus erat paſſuum non plùs mille in ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, ſed aquâ deinde præaltâ, & inſtabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam viâ magis apricâ ducturus. Frequentia curruum qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat; cùm ecce, Regis equi ſeu ſpontè conſternati, ſeu culicum paluſtrium ſtimulis acti, aut denique proditione ductoris, quaſſatis altè iubis, & periculosè arrecti; viam in lacum præcipitant; omnibus quidem qui in comitatu erant pauidiſſimâ vociferatione certantibus: ſed pauci ferebant auxilium; ſiue intempeſtiuo metu ſibi cauebant, ſiue ſubiti atrocitas periculi vires torpentibus eripuit.

Inter illos qui ruentem per deuia currum cum fide ſequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquauit. Nunc aurigam ille monere vt acriùs equis obſiſteret, nunc Regem vt ab curru in aquas deſiliret nondum hominis menſuram æquantes. Ferebatur interim currus, primáſque iam rotas altior aqua ſuppreſſerat. Tum verò Archombrotus virile facinus auſus, quia impeditus fluctibus equus tardiùs eum vehebat, ſe in lacum pedes miſit; Ad vicinum deinde currum præcipitans, volentem Meleandrũ arreptâ ponè veſte tam maturè detraxit; vt eodem fermè momento lacus ſubitâ voragine deſidens, totos cum vehiculo equos abſorpſerit. Archombrotum Regis pondus in ſe è curru collabentis afflixerat; tum ex pingui argillâ lubricum fundum, & ipſius aquæ inſtabilis moles quæ perueniebat ad humeros. Nec minùs Rex laborabat ſua veſtigia obfirmare. Ita

luctantibus ſimillimi inter ſe inuicem hærebant; cùm iam propè cedentes incumbentibus vndis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit; tanti quod euaſerat periculi horridior imago tum ſuo tum ſuorum animo inſedit. Illud præcipuè horrorem augebat, quòd imperitus natandi certiſſimè perijſſet, niſi Archombrotus contemptâ ſalute veluti in ſe auertiſſet periculum; quem vbi & natandi rudem eſſe compertum eſt, cœpere vtique omnes impéſiùs mirari hunc in Regis diſcrimine adeò vilem ſibi fuiſſe, iuuenem, externum, non beneficio, non lege obligatum; cùm tot, proh pudor! gentiles & obnoxij ceſſaſſent. Præcipuè Regem, vt debuit, hoc beneficium permouit. Cupidè illum amplexus erubeſcentem ad ſuas laudes tenebat; & iam antea tantâ indole ad amandum compulſus, gaudebat hoc caſu pote-

ſtatem eſſe factam eum ſibi intimâ nec inuidioſâ familiaritate iungendi. Interim Regis auriga elapſus fluctibus vultu horrēti ad ripam tendebat, cùm Eriſthenes diu antè verbis in eum bacchatus, gladium ſtrinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improuiſo omnibus ictu excipit infœlicem. Confoſſus ille ruit in aquas, magno quidem iuuentutis quæ aderat plauſu. At non illa conſultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpâ contigerant, cur miſer tam cruentè mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habitâ quæſtione, non editis conſcijs, facili morte eripiebatur ſupplicijs? An vnus denique Eriſthenes Regem amabat, tam properæ vltionis miniſter? Lapſi inde animi, vt auriga crederetur factione Lycogenis emptus Regis vitam hoc facinore petiſſe; & quoniam ſceleri fata obſtiterant, ne coniurationem prodere cogeretur, ab Eriſthene

Lycogenis

Lycogenis amico esse ſublatum. Sed Eriſthenis potentia, nondúmque maturum ad vltionem tempus, quamuis inuitum Meleandrum ad diſſimulandum coëgit; vultu quidem ſic placido, vt nec ſe Eriſthenes ſenſerit eſſe ſuſpectum.

Vbi Epeircten peruentum eſt, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis ſalute gratantium, Meleandro tegente quid animi ſibi eſſet, & ad omnem hilaritatem ſe cogente. Erant in primis Lycogeni amici Oloodemus, & Eriſthenes, per hunc ad ingentis potentiæ gradum ſubuecti. Nam Eriſtheni ſummam ærarij Meleander crediderat; certus ſe has vires hoſti conferre; ſed ita tempora, & quam inuerat ſimulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachynum promontorinm iacet regendum acceperat. Hi facinus inter ſe partiti, diuerſa procurabant; & cum Lycogene Oloodemus corrum-

pendæ Siciliæ à Regiâ aberat; Eriſthenes muneris ſui ſpecie incumbebat Regis conſilijs. In his tribus ſummam hoſtilium virium eſſe conſtabat. Rex quamquam conſilij iam certus, tamen quid Cleobulo ſententiæ eſſet ſcire expetijt. Eurymedis quoque conſilio plurimum vtebatur; Et Archombroti ſumma gratia erat. His tribus ſecretò conuocatis Meleander Argenidem ſecum habens, ita primùm locutus eſt, vt non oſtenderet ſuum ſenſum; ne præiudicio illo periret libertas ſentire timentium Regi contraria, aut ſe fruſtra diſſuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia eſſet oſtendit; importuniorem illam pacem priſtino bello; Hæc ſe pridem auguratum Epeircten, in qua tunc arce erant, muniſſe; ſcire ſe, ex paucis capitibus momenta tam atrocis ſeditionis pendêre. Iam rogare quid authores ſibi eſſent. Nemo in tantis rebus audebat loqui

prior, donec in ætatis reuerentiam, expertæque prudentiæ, Rex Cleobulum dicere iussit: Et ille, Strenuè, inquit, agendum est, ô Rex; aut expectandum tanquam velatis capitibus maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut deos, si te de istis hostibus vlciscêris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccauit in fœdera; & ipsius supplicio qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus sollicitatas vrbes; descriptos milites penè sub signis esse. Quid moraris? An donec nihil ampliùs in Sicilia syncerum sit? Timésne turbare adhuc præcoces illorum apparatus; aut religiosè expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eristhenem hîc habes; Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad consilium in re subitò oblatâ, accerse. Si venient, confestim maiestatis damnatos conficias. Sin abnuent; hos tu verò cõtumaces, nec dum omnia instructos,

iusto celerísque bello persequere. His Cleobuli verbis adiecit Eurymedes, spondere se, peditum sex milia, equitésque quingentos, in fide & potestate fore. In prætorianis partim hos esse, partim in Epeirctes præsidio. Alios Panormi, & in arce Epipolis distributos. Tantillam veteranorum manum tyronibus posse præstare, quoscunque delegisset Lycogenes. Et vbi regia vexilla fulcissent, haud dubiè multos se melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illatâ armorum mentione hilarior, ratúsque locum esse, aliquid pro Poliarcho audendi: Ego, inquit, & externus, & iuuenis, de summâ rerum non disputo. Sed si bellum vobis placet, cur auxilia vestra respuitis? cur ante discrimen frangitis vires? Poliarchum Lycogenis inuidiâ pulsum, adhuc hodie nemo est militum qui non optet restitui. Præterquam quòd bellicis artibus valet,

timendúmque eſt hoſtibus nomen, ſcitote illius reditu conſpectúque, tanquam ſalutis auſpicio, promptiores ad omnia exercitus fore. Equidem quærendum cenſeo, excuſatáque temporum neceſſitate, quæ illum hinc abegit, ad nouam lauream inuitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eò potiſſimùm læta, quòd Rex illum auidè audiebat. Itaque ne quis tam liquida & prolixa omina turbaret, ipſa adiecit, in eâdem qua Poliarchus causâ, Arſidam eſſe; quem omnes ferunt, inquit, in Italiâ moras trahere, tanquam ſolum exilij cauſâ vertiſſet. Nec aliud ipſi crimen, quàm aduexiſſe Poliarchum. De Arſidæ fide, ô Rex, non dubitas; & fortaſſe de nobis iſto facinore, quàm de Poliarcho plùs meruit. Quòd ſi tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licèt quamdiu Poliarchus in damnatis aut inuiſis fuerit, non poſſit abſolui. Ar-

genide in defensionem Arsidæ, quia cum salute Poliarchi cohærebat, erectâ, omnes in virginis gratiam eadem cum ambitu senserunt.

Tum Rex; Dijs, inquit, res nostras curæ esse, vel ideò intellexi, quòd mirabili animorum consensu, quæ apud me constitueram, eadem vt facerem suasistis. Sit igitur auspicibus dijs ratum in Lycogenem bellum; si absque tumultu capi, & perduellionum supplicio tolli non poterit. Poliarchum autem, & Arsidam, pridem meo suffragio absolui; Restat quærere, qua ratione vtrumque reconciliemus domum. Omnibus visum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti debere, cúmque orari vt cùm primùm cœptæ erunt in Lycogenem turbæ, remigret in Insulam. Sic constitutis rebus consilium Rex dimisit, omnibus, quæ sciebant, senserántve, diligenter premere iussis. Sed Argenis de

amantium more ſemper immodicè exultans, aut mœſta, obiectâ præter ſpem lætitiâ apertè fruebatur; Ignarúſque rei pater; Accipio, filia, inquit, omen: Ex quo in hæc mala incidimus, nunc te primùm hilarem, & porrectæ frontis cerno.

Veſpera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, vt plerumque ſolebat, intrauit. Illic cùm ſolus inter arborum ſpatia erraret, in noctis memoriam incidit, quâ Timocleæ hoſpitio cum Poliarcho erat vſus. Inter cætera ſubijt animum, frontis vocíſque mutatio, quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit; Id enim Archombrotus in amoris indicium cùm traxiſſet, deinde exciderat ſuperuenientium rerum mole, eò faciliùs quòd non amorem mutuum, ſed iuuenilem in Poliarcho inſaniam eſſe coniecerat. Tunc verò diligentiùs omnia reuoluebat: bis ad Argenidis no-

men Poliarchum obſtupuiſſe: bis de virginis ætate & moribus rogatum, reſpondiſſe ſtrictim tantùm, & vt ſcires incompoſiti ad hoc nomen animi eſſe. In illius rei memoriâ hærenti, ſuccurrit, Argenidem, dum Arſidam apud patrem tueretur, inter ſeria verba & preces, totam arſiſſe. Facinus autem Arſidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His vtrinque penſatis; ſecretæ inter illos neceſſitudinis facta eſt Archombroto ſuſpicio. Occurrerunt ilicet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad ſpem tantam ſubuehere potuerat, aut ſolicitare Argenidem. Certè quòd illius genus lateret, aliquid eximium poſſe ſubeſſe. Neque enim, inquiebat, ſolus ſum, cuius genus, aut fortunæ, ex illâ quam ſubij diſſimulationis laruâ æſtimari non debeant. Sed dum Argenidis ſpeciem, fortunámque, ad animum reuocat ſuum, fœlicémque hoc amore Poliarchum tacitâ gratula-

tione ingeminat, ea ipſa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aſpexerat. Nam quid Argenide venuſtius eſſe? cui vnquam ad tantum habitum, tantóſque parentes, tot virtutes acceſſiſſe? Si non generis prærogatiua eſſet, ſed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum aſciſcendam. Sapientiam, modeſtiam, verba, ſuo ſexui præſtare; ſpeciem ſupra mortalem eſſe. Poſt hæc ad ſe redibat Archombrotus, nec indignam tantâ ſpe nobilitatem ſuam, haud dubium nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primò non quaſi amaturus; ſed tantùm veluti ocioſa, nec imparia tamen vota. Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxiâ ad earum rerum imagines teneri; ignatus, ſi victor & liber eſſe vellet, fortudine opus eſſe in hæc ipſa amandi initia. Quantùm charior fiebat Argenis, tantùm de amicitiâ decedebat, quæ illum

Poliarcho coniunxerat, primùm inuidiâ, mox æmulationis malo grassante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulò antè fœlix solutúsque intrauerat. Accessio mali fuit, quòd ad solatium in eâ tempestate solitudinem quærens, solus cœnauit. Nam cùm tacitus secretúsque, non aliud quàm amorem audiret, paulatim, illis curis se permisit, quæ intra paucissimos dies efflictim amantem nondum expertis malis vrserunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non solutiori curâ cum suis Lycogenes meditatum facinus adornat. Is ad præcipua oppida non vno prætextu diuertẽs, magistratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem sinerent prodi. Pessimis consilijs infestari Siciliam; meminissent se in regno, non sub tyrannide esse: Nec in Regem quicquam addebat, nisi ita perplexè vt id posset vel Melcandro

excusare. Cùm his verbis incitatos videbat, quasi familiariùs agens, imperfectum aliquid inter suspiria, vel publicè, vel præcipuis in aurem, loquebatur; vt piâ solicitudine plura timere videretur, quàm quæ auderet euulgare. Inde non pauci, in eum vt patriæ columen aspicere, curâque subtristi Meleandrum fastidire: Cùm præsertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes denique imminere à Principe superioribus bellis infesto. Præter has artes, sacrificuli pretio empti haud parum valuere. Ominibus & auspicijs ementitis omnia in religionem vertebant. Seu publicè, seu priuatim mactata hostia erat, effictis prodigijs spectantes terrebantur; nunc caput deesse iecinori; nunc turbato ordine, fibras emicare extra sedem; sempérque noua fata instare, & meliora præteritis:

Nihil autem quod tunc fieret dijs placere. Contigerunt præter has laruas, non falſa, aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum eſt; & alicubi gemini ſoles micuerant. Sed pauca hæc monſtra fictis innumeris fidem fecerunt: vt homines omnia temerè crederent, timeréntque. quem miſerorum ſtatum quidam Poëta, & ipſe publicæ inſaniæ non expers, deſcripſit.

Parcite Cœlicolæ; Quid demere vincula rebus
Heu placet, & miſeras monſtris euertere terras?
Nunc cœlo informis facies, nunc aëra fœdi
Incæſtãt Manes. Liuent per inane Cometæ,
Et nec friget hiems, vector nec floribus halat
Phryxæus, poſuitq́; ſuos canis æſtifer ignes.
Qualiter ignoto cùm Sol nouus aëre gyrũ
Per modò naſcẽtis cunabula duceret Orbis,
Expers ſæpe viæ, ſæpe alti pondere currûs
Errauit dubius, totumq́; immiſcuit annum.

Cernis anhelanti quàm nigra volumina tollat
Ætna iugo? cernis quantâ vehat æquora mole
Auster, & in nostras spumantia degerat oras?
Ceu quondã Ausonio cùm dissociata recessit
Littore, frãgentes exhorruit Insula nimbos.
Magna quidem portenta deûm; Tamen omnia suprà
Sæuit corde pauor. Vates sibi quisque malorum
Et clades, & tela videt, pœnasq́; futuri
Præcipit. O siue hæc nobis insania creuit,
Seu superi iussere nefas; quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri. Sæuo cadat hostia cœlo
Quæ meruit. Liceat lustralia mittere tela,
Et satiare deos, & morte reposcere vitam.

Inter hæc ad Regem est relatum, intercedere Hyperephanijs cum Lycogene arcana consilia; verebantúrque non-

nulli, vne eorum vſurus viribus propediem à patrijs ſacris abiret. Fortè cùm talia iactarentut, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui iam aliquo vſu, commendatione maximè Regis ceperat familiaris eſſe. Ambo in regiâ porticu ſpatiabantur, nouúſque in Siculis rebus Archombrotus, cùm aliquoties Hyperephanios audiſſet nominari, rogauit quod diſcrimen inter illos cæteróſque Siciliæ incolas eſſet; cur nomina, cur ſtudia, viréſque diuerſæ. Tum Ibburranes docēdi iuuenis ſtudio paulùm in ſe ſeductus, ſic incepit. Hyperephanijs ex ſuæ ſuperſtitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnantibus grauis, quodam Vſinulcâ auctore hoc ſæculo eſt exorta. Ille deorum cultu neglecto qualis in Siciliâ ſemper viguit, auſus eſt nouas religiones afferre, pacémque ſolicitare animorum qui ſuperbiâ, vel nimiâ ſimplicitate, diripi poſſent. Quibuſdam igi-

tur ambitiosum fuit à sensu maiorum eo duce discedere; Alios eloquentia fefellit cui pietatis species erat intexta. Accessit impetus nouitatis, tanto furore excæcans animos, vt barbara Vsinulcæ commenta inuenerint laudatores, non ex vastis & vltimis terris, sed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus suam ille scholam fœdauit; vt vel referre me pudeat contumeliosam numinibus vesaniam. Negat vllum mortalium, vlli sceleri operam dare, nisi qui illi perpetrando ab adigentibus dijs damnatus est. Vtcunque verò in vitia pugnes, in te sis innocens, commodus hominibus, in deos liberalis, eiusmodi pietate effici non vult, vt amicior dijs viuas. Non hæc enim omnia esse illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, sed illius tantummodo signa virtutis. Præterea non esse in delictis discrimina;

ſed in hominibus qui delinquunt; Si quidem à dijs exoſos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poëtas faciunt. Cæteros verò non parricidio, non inceſtu, libare amicitiam quâ cum Numinibus ſunt coniuncti. Ita ab vno ſcelerum cœno hos intactos, illos amiſſo decore excedere. Velut in aquas ſi quid anſerini generis mergas, inde inuiolatâ ſiccitate eduxeris; cùm cæteræ aues, aquis ijſdem, & minori ſæpè morâ tenorem & vſum pennarum corrumpant. Parco cæteram Vſinulcæ amentiam memorare. Nec habuiſſent hæc monſtra longi æui diſcipulos, niſi incidiſſent in Regum pueritiam, quibus temporibus vt plurimùm turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi poſſunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas; & quidam Optimates odio eorum qui ſub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere ſe tumultuantibus Hyperephanijs

nijs duces. Tum verò luctuosissimo sydere percurrerunt domestica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotquot seditionum licentiam amabant; in ipsos ausi Reges signa attollere. Nihil illorum furori relictum est. Calcare aras deorum, euertere templa, fœdare oppida incendijs, & ciuili sanguine suam furijs consecrare nouitatem. Post tot annos adhuc veluti truncas vrbes excisis Numinum tholis aspicias, in quibus sæuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris recessere Siculis, vt tanquam aliam patriam, aliúmque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bonâ fide in communionem reliquæ gentis: discordíque ingenio acti semper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperij esse? Vrbes, milites, portus, tantúmque non totas insederunt prouincias, ex quibus cum

ſurpercilio conſulunt quid iuuari à ſe Regem aut ſperni expediat. Cui ſi bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam ſuam promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; obliti à bonis ciuibus tunc eiuſmodi ſponſionem non exigi; nec fore vt toties eam repeterent, ſi ſemel tuta eſſet. Sed ſociorum vtique magis quàm ciuium more auxilia præſtant, Regíſque aut ſequuntur aut auerſantur conſilia. Sic deorum Principúmque arbitros agunt; quid vtriſque ipſi debeant, non ex patrio ritu, ſed ex ſuis ingenijs metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ vel nullo profitente agnoueris. Nam vt peruicaciſſima ſunt odia, quæ ex diuerſarũ religionum litibus feruent; iure timendum eſt, ne aliquando Hyperephanij quod ſuis conſequi viribus non poſſunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmulíſque, non

magis ad bellum quàm ad prædam, & veluti Siciliæ poſſeſſionem accitis. Quòd ſi iſta meliores dij auertent, at iam quanta ſunt quæ videmus quæque ſentimus? Si filij iraſcuntur parentibus, ſi Regi Optimates, continuò in hanc ſectam, veluti ad certiſſimæ manumiſſionis genus, fucatâ profeſſione ſecedunt: non ignari, quòd ſibi præcipuè noceant; ſed tanti eſt ſuo errore æmulos macerare. Quid de Veſtalibus dicam? quid de myſtis deorum? Vbi illos caſtitatis ſuæ tædet, impunè maledicũt religionibus, & inceſtarum mercede nuptiarum ſe Hyperephanijs dedunt. His exemplis, illáque diſſerendi & viuendi licentiâ, labefactatur vulgus; vt primùm qui dij aut quâ ratione colendi ſint dubitet; mox rudi aut impio faſtu nihil ſacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta eſt iſto facinore calamitas, ſimúlque in publicam pacem ſerpit,

& ægræ Siciliæ carpit vires; quæ nunquam in priſtinum robur exurget, niſi priùs Hyperephaniis ad ſaniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi ceſſant, ait, vnâ mole obruere incendium? quídve grauantur iuſto ferro hanc tabem noxioſiſſimâ contagione ſerpentem exſcindere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me vnquam gratioribus victimis operaturum credam, quàm ſi eorum ſanguinem diis dabo, vel meum adactis vulneribus ipſi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes, & ad hæc bella eum vrgere æquum fuit.

Hîc Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio feruore ſuccenſum. Sed ſunt tamen qui non ſine argumento contraria ſentiant; quia rerum ſucceſſu compertum eſt, vt quædam animalia aluntur veneno, ita hanc ſe-

ctam inualeſcere publicis malis, intérque bella & clades ſaginari. Alias igitur artes, eáſque mitiores quæſiuere, quibus maculam Sicilia eluat; crediderúntque Regum prudentiâ, abſque ferro & ſanguine, morbi ſæuitiem ponere poſſe. Si quid verò ipſe ſentiam quæris; neque cum illis pacem neque bellum ſimpliciter volo. Nam ſi quietem poſſunt pati, non hos puto vllis motibus ſolicitandos. Sin in Regem rémque publicam ſeditioſis conſiliis ſponte inſurgent, ferendos non arbitror; ſed vi armíſque premendam veſaniam ſuperbè furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos ſeueritas. Totis regni viribus enitendum ne impunè auferat abominandi in Reges exempli audaciam. Et eò quidem celeriùs vindicandum eſt facinus, quò ipſi ferociùs ſolent graſſari in cunctantes: noſtrámque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque

enim hæc secta, ferendo, parendóue (vt solent meliores disciplinæ) quærit sibi incrementa; sed iurgio, rixâ, tumultu, sua facinora assueuit asserere. Ferro igitur, & plusquam æmulâ ferocitate, censeo in eos esse agendum, quoties suis iniuriis Regem ac Patriam lacessent. At si seditionibus, si rebellio abstinebunt, patientúrque mitiùs se haberi, tunc ego cum illis pacem malim. Iam enim in plures serpsit labes quàm vt singuli inter reos scribi possint, & citari à lictore. Ac præterea iuuentute abundat Sicilia, quam nunc leuitas, nunc egestas, nunc ipsa armorum cupido sic versat, vt non iure aut pudore æstimato factiosis det nomina, & in militiam coëat quantumuis superis mortalibúsque auersam. Ita multi dum armis certatur accedunt spe prædæ ad istos Hyperephanios, qui eos in pace deuouerent: & Reges bello illato plures de nouo reos faciũt, quàm

de veteribus extinguũt. Prætere a veluti fila per se tenuia ac soluta facilè rumpas: At si ea inter se violento implicas nexu, quò fortiùs premis, eò validiùs stipantur, coeúntque denique in funem cui frangendo nunquam suffeceris. Sic isti per se fortè negligentiores suarum partium, vbi intentatos iugulis vident enses, qui coactam, id est, vt existimant, pudendam pœnitentiam extorqueant, interdum furioso & quem ægrè exolueris nexu coniurant. Itaque pace, ocio, regni fœlicitate (si ipsi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi sunt; quo tempore nihil ex publicis latrociniis habent quod incertis & seditiosis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduersantium feruore, plurimum quoque de suo remittunt. Ex ipsorum deinde præcipuis multi ad Regem respiciunt; ex cuius amicitiâ in illo sereno omnia pendent. Is autem si non

tàm odio quàm contemptu prosequetur eorũ disciplinam, efficaciùs omni bello nobilium animos ad pœnitentiam coget: Qui si malo pudore prohibebuntur suam sectam eiurare, saltem liberis suis consulent, magistrísque eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, viuántque in Regiâ gratiosi. Nam qui cœlo, argumentis, veterúmque præceptis, vnam pertinaciam anteponunt, adhæréntque Vsinulcæ; vincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, & spe regiorum munerum, cautè præclusâ. præsertim si non hæ pœnæ legibus publicè latis in eos constituantur (nam id ipsum satis iratis esset ad questus, coniurationémque & contumacia arma) sed lento quodam vsu, Principisque ingenio, nequaquam in eos diuidentis reipublicæ munera, quæ conferri aliis possunt; neque ferentis vt extra licentiam quam leges faciunt exerrent. Cætera sit in eos mansuetus;

& interdum familiaribus verbis dignus ipsis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non suo, sed sectæ & institutionis vitio peccant; absque hac esset, rectâ indole, paresque maioribus futuri. Hos, cùm licet, corrigi mehercule præstat, quàm euerti, aut ad insaniora adigi necessitate. Ista verò vtcũque lenta remedia, paulatim Hyperephaniis neruos exscindent: & qui specie altioris sapientiæ coaluerũt; tandem segni nec irritatâ vetustate, philosophiâ quoque excussâ atque cõtemptâ, quæ exoriens tanti supercilij fuit, non ægrè soluentur. Sed hæc sunt solidioris pacis consilia; quam ô huic regioni numina restituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certè, quidquid famâ iactetur, ad eorum religiones accessurum non arbitror, nec vt illi factioni commendetur, id est vix Siculorum quadragesimæ parti, cæterorum odia

contracturum. Cùm hæc Ibburranes dixiſſet, Archombrotum ad cœnam vocauit, monuítque familiariter, vt & ipſe Hyperephaniis perbenignè vteretur. Nam plùs illos (vt res Siciliæ erant) corrigi blanditiis, exemplóque, & ſobriâ diſſertatione, quàm profeſſo, ſempérque mutuo faſtidio, poſſe.

Iámque maturis apud Lycogenem rebus, dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum menſis, qui Thargelion vocabatur. Eriſthenes haud procul Epeircte prædium habebat, & ſaltum in eo, quem intactæ diu feræ impleuerant. Is deſtinatâ inſidiis die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare ſuſceperat; ſi procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam ſignis tabulíſque ſpectandis in ædium penetralia cum paucis deductos adorturus, emiſſurúſque per poſticum celerrimè tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander,

aut ad auxilium pertinaciùs prouocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe ſi potirentur Argenide. Quòd ſi Meleandrum eo die omina, aut valetudo, intra Epeircten tenuiſſet; tunc Lycogenes, ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe volebant; & ad eum ſuæ factionis homines, tanquam Procerum, vrbiúmque nomine, coire cum tumultu, ducémque dicere publicæ cauſæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum antè collectâ, rei nouitatem ſuffragio aſſerturus, & viribus. Deſcitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Magiſtratuum fraude, quorum multos ipſi ſubuexerant; deniqùe ſponte animis ad ſeditionem ſpectantibus.

In hunc modum inſtitutis vtrimque conſiliis, Lycogenem Meleander, &

hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici solicitudine icta, cùm & Poliarcho & regno studeret, eximiæ diligentiæ erat in iis vrgendis quæ apud Regem amici censuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arsidas reuocandus; & qui hæc curaret, fidum hominem res poscebat. Nemo, extra vnum Archombrotum, deprehendebat priuatas in virgine curas. Sed illum amori assiduè sæuienti penè iam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho studia haud vulgari æmulatione quærentem, vix fallebant illa consilia. Super omnia seipsum accusabat, quòd reducendi Poliarchi author regi fuisset; adeò vt interdum sumeret impetum adeundi secretò Meleandrum, & contraria sentiendi: Sed pudore coërcitus, simúlque reueritus Argenidis iram, à tam peruicaci consilio abstinuit. Accidit fortè, vt ad Meleandrum irèt, super Arsidæ reditu cum filiâ colloquen-

tem; Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo vt ſuæ cauſæ patronum hilariter intuita; eum quoque ſolitò familiariùs ſalutauit. ignarúmque cur hæ ad ſe blanditiæ eſſent, ita affecit, vt ſubitâ confuſus lætitiâ, vbi primùm licuit, ad colligendas vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec ſecuro gaudio, multùm animi incertus, ita denique ſibi loquutus eſt. Te autem eſſe fœlicem? te amori litauiſſe? Quid enim? Non frontem Virginis vidiſti? non oculos? cùm veniſti, non tota exiliit? Infœlix! nimis ineptè meam ſpem indulgeo. Nunquam dij tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempeſtas, nulli caſus illuſtrant. Eximiis verò amoribus fortuna intercedit, vt ipſo labore ſint precioſi quærentibus. O fallar; nec illâ ſalutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitium

ipſa portenderit. Hei mihi! quod vix cogitare ſuſtineo; num hæc beneuolentiæ ſigna Poliarchum petebant; & ideò blandior fuit, quòd eum apud Regem ſententiâ meâ iuui? An orantis ſpecíes fuit quâ patrocinium rurſus meum pro illo depoſceret? Non eſt tanti,non per Argenidem,vllus amor. Nec volo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egóne alienæ fœlicitatis miniſter in meam cladem pugnabo? Ego vilis abiectíque animi penè ad ſeruilia officia amabor; & Argenidem alteri tradam? Erras tamen Archombrote, ſi vi agendum putas. Precibus, patientiâ, obſequio, impetrabilis amor eſt. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quàm hæc inuerecunda eſſet oratio;Nolo vt ames Poliarchum? Vix auſterus aliquis pater ſic iuberet. Quæ ametur indigna eſt, vel præſtantiſſimum amabit. Virtute,

gloriâ, famâ in Poliarchum certandum est. Et tua quoque interest hîc eum reuocari. Semper enim de absentibus teneriùs, & quadam miseratione sentimus; Præsens autem vt placere Argenidi poterit, sic aut rixâ aut fastidio esse ingratus. Explorabis cur ametur, aggredierísque eâdem virtute virgini te probare. Quicquid aget, affectu superabis: & si cætera fœliciter non cedent, ferro deijcietur. Facilis erit ad iurgia pugnámque occasio. Vt sit verò fortissimus, tamen fortior amor est qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipsius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere assuescet. Sæpè autem vbi adoleuit beneuolentia, longè ad alias caussas valet, quàm propter quas esse incepit.

Cùm Archombrotus in hanc sententiam coëgisset reluctãtem animum, ad Meleandrum redit; ibíque ad nouæ

indignationis mœrorem præsentiori causâ deductus est. Persuaserat enim Regi Cleobulus, vt quæ munera ferrentur Poliarcho tanquam ab Argenide essent. Ipsa exors est facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem secundum Te curæ ad illam pertinent. Sciet præterea sub eius precibus tuas latêre. & qui fortasse durior nobis esset, certè non litigabit cum virgine. Meleander mirificè probatâ sententiâ; Age, inquit, restat & munus, & hominem qui ferat deligere. Timonides strenuus iuuenis erat, fideíque in Poliarchum notæ; quem mox Argenide suggerente, huic furtiuæ legationi Rex destinat. Hoc ita constituto, iam quod munus mitteretur, inter se pensabant. Fortè mercator ex Syriâ Indicas & Arabicas merces, plerunque inutilem vanis gentibus luxum, aduexerat. Inter cætera erat armilla ex serico texto, quod totum varij generis lapilli sic

imple-

implebant, per ſuos colores diſtributi, vt aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hîc telis venatores ſequebantur, hîc excipiebant venabulis. Precium gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis Poëtæ operâ, quem ſuo fulgore ad hos verſus rapuerat.

Dicite ſurgenti confinia littora Phœbo;
Quàm nitidus veſtris hic Deus exit aquis?
Cùm tingit virides hilari fulgore ſmaragdos;
Aut facit, ô adamas, te ſibi luce parem.
Pallentémve onycem, varium vel iäſpida miſcet,
Vel cui purpureo nomen ab igne venit.
Cæruleaſq; notas & flãmis implet, & auro,
Ceu variat curuas comptior Iris aquas.
Hæ tamen haud vno cunctæ ſub littore gemmæ
Naſcuntur: Nam cui gloria tanta ſolo?

His nitet immensus Ganges, his flauus Hydaspes;
Est & Erythræi lucida concha sali.
Vna omnes armilla tenet; par omnibus vna;
Omnis in hæc Oriens lucida texta coit.
Dî superi! pretium nitidæ formamq; coronæ!
Quam volet amplecti tãta corona manũ?
Vt natat in solidis lux alternata lapillis!
Oraq; venãtum quàm benè gemma facit!
Diues en hîc ceruus, quem ditia tela fatigãt;
Et leo, quem pretio cerne tumere suo.
Lemnius? an nondũ Telchines naufraga saxa,
Artifici gemmas sic posuere manu?
Digna quidem Iouis hæc vibrare armilla lacerto,
Cùm quatit imbriferâ luce coruscus humũ.
Ipsa, licèt diues, placata hoc munere Iuno,
Poneret offensi iurgia sæua thori.
At te seu veri, seu famæ gloria tangit,
O quisquis tantâ brachia dote coles;
Vince animo censum; ne hæc optima saxa putentur,
Tuq; genus Pyrrhæ vilior esse lapis.

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro censuerunt, quippe quod se sua mole non proderet. Furtò enim rem agi. Arma, aut equos, si mitterentur, conspectum hostium non posse defugere. Præterea hoc ornamentum in plerisque regionibus non fœminarum magis esse quàm virorum. Aptissimum itaque quod fœmina viro donaret. Rex antea, cùm illam mercator obtulisset, quia maiores curæ instabant, penè vilem habuerat; Apud Eristhenem tamen erat, vtique præfectum ærario, iussúmque inspicere ex artificum fide an in rem Principis emptio esset. Tunc verò ne quisquam miraretur confestim hanc emi, Rex talos poposcit, & cum Argenide ludens, ac sponte inferior; quasi victoriæ præmium armillam statuissent, Eristhenem accersit, imperátque quàm possit rectissimè eam Argenidi conciliare;

Eristheni siue sua sedulitas, siue fortuna nondum Meleandro propitia, iam suspicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidere à suâ coniuge ortum suspicandi initium, quæ cum Argenide & Selenissâ frequens, sæpè obliquos de Arsidâ sermones iniecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed postquam Rex armillam, tali ærarij tempore, emi præcepit, adeò illi aucta suspicio est, vt illico ad Lycogenem scriberet, vereri se ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitij atrocitatem celer, hortāte etiam Oloodemo (nam is fortè tunc aderat) in hunc maximè sensum rescripsit; Nihil consultius quàm vt armillam, quandoquidem apud Eristhenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepisset, haud dubiè lacerto circundaturum, &tabem per gestantis calorem in vitalia peruasuram. Sin Rex eam dedisset Ar-

genidi, rem tempori poſſe ſciri. Nam venenum non ad tactum ſtatim nocere; Admonituros autem ipſos prætextu aliquo, de peſte quæ latebat, laturóſque ingentis fidei nomen, ſubſtituto in crimen mercatore. Toxicum domi Eriſthenis erat, quod noxioſiſſimum miſcuerant tollendis inimicis Ephyræi, ſeu miſcendis veneno poculis, ſeu ſagittis imbuendis præcipui. dum illuc colonias vehunt, conduntque Syracuſas, hanc olim turpiſſimæ calliditatis artem quibuſdam Siculorum tradiderant. Et Meleander eâ peſte tentatus, hactenus ſuorum curâ euaſerat, cibum Regis, & veſtes, ambitioſâ curâ ſeruantium. Tanta autem veneno acerbitas, vt non modò guſtatum ſæuiret, ſed ex diutino contactu inſinuaret virus in cutem quam calor laxauiſſet. Eriſthenes veneficio perpetrando nullum adhibuit; ſed ipſe in dilutum toxicum interiorem armillæ

partem misit, byssino vtique texto mollem, quia iungenda brachio erat; cúmque crederet vim succorum satis infusam, eam in pyxide defert ad Regem. qui tanti sceleris ignarus, omnibúsque præter Argenidem semotis, vocatum secretò Timonidem monet eam fidem exhibere quâ dignus censebatur. Ostendit deinde cui ministerio sit delectus, & literas tradit ad Arsidam, sua manu ita scriptas. Timonidem quem vides, Arsida, ad te misi. Ei sic auscultare te volo, vt me loqui existimes. quicquid dixerit, egerítve, ratum habebo. Scias tamen quò celeriùs cum hospite adueneris, eò te futurum gratiorem. Vale. Tum Argenis ex composito de recessu fluxæ vestis pyxidem profert; & hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer. eam meo nomine accipiat. vnà illi has literas dabis, alteráſque ad Arsidam. Tradit deinde codicillos, non quos Me-

leandro oſtenderat: frigidos enim, nec amicitiæ ſuæ cum Poliarcho pares obtulerat Patri; & inter obſignandum haud ægrè mutauerat, aliis quos ex mutuâ neceſſitudine ſcripſerat præparatis. Quia autem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur diſſimulatione ſuſpicio, ſpargere apud ſuos Rege authore cœpit, ſe Italiam Africámque viſurum vacationem impetraſſe à regiâ. Iuuenis erat, & commodùm accidit, quòd pridem tranſmarinæ peregrinationis ſtudio ictus, æqualibus ſuis ea vota iactauerat.

Sed Eriſtheni ad inſidias inuigilanti, pleraque nota, & ſuſpecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire coniiciens, quò verum erueret, ita fraudem cõmentus eſt. In ipſius clientibus iuuenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regiâ. Callidum autem, & ad ea quæ præciperentur impigrum eſſe cognouerat. Huic

imperat abeuntem Timonidem concitato equo perſequi: Simulare deinde à Rege ſe miſſum, qui etiam atque etiá moneret, ne in Siciliâ cuiquam mortalium indicium faceret de armillâ. Dum loquêris autem, inquit, diligenter audientis vultum obſerua. Si annuerit, aut viſus ſit dubitare, tanquam mandato ſatis functus, ab illo protinus abi. Sin quid velis ignarus ſit, vt facilè deprehendes; quî ipſe vocetur tanquam dubius ſciſcitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoſcat errori; alium nempe te quærere; Et inde, ſi potes, ſic diſcede, ne ſciat quam viam inſtiteris. Sin quia ignotus es, hærebit, & qui ſis exquiret; ex Seleniſſæ cognatis te ſimula recèns tranſmiſſum ad regiam; Nomen quod primum occurrerit tibi impone. Ille gnauiter mandata exequutus, nec à ſolertià, nec à fortunâ aberrauit. Namque Timonides vbi audiuit de armillâ, quòd rem ſecretiſſi-

mam sciret, hominem suspectum non habuit: Ire igitur iussit, & Regi renunciare esse omnia in securo. Satis sibi hæc arcana esse mandata.

Sic eluso Timonide, cùm iam de cōsilio Regis cōstaret, Eristhenes omnia confestim perscribit Lycogeni, ne siue Timonidem capi insidiis, siue quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, cùm Regem iam non segnem, sed ex aduerso struentem consilia, timidiùs sperneret, tandem nouo facinore visum est opus, quo inclinaret in Regem maleficij à se patrati inuidiam. Quod igitur nemo vnquam putasset, ipsum solicitare ad fœdera Poliarchum, eíque scribere hoc exemplo instituit. Lycogenes salutem Poliarcho. Quàm tu in amicorum hostiúmve delectu erraueris, hic dies aperiet. Me tanquam inimicum insectatus, Meleādro vtinam non plus æquo tribuisses. Sed omitto præterita. Nam

neque iam te accuſari humanum eſt; neque in eo ſtatu ſum, vt anxiè me excuſem. Malo te ex beneficiis meis ſcire, quàm verbis, vter noſtrûm in priſtinis odijs peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infenſum, & vindicem, cùm timeret, ad nefarias artes confugit. Factúſque de Rege veneficus, armillam infamibus illitam ſuccis, tanquam pœnitentiæ ſuæ confeſſionem, mercedémque iniuriæ, tibi miſit. Hanc tu caue geſtaueris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem ante experimētum fidem eſſe non curo. Si igitur vel damnatus eſt ſeruus, vel humaniori conſilio iumentum aut canem vis perire, nudæ illius cuti hoc munus compone. Niſi intra quatriduum morietur, ego qui viuam indignus ſum. Si ſapis, illum ipſum peſtiferi doni latorem, illum Timonidem coges, vt mortem induat quam tibi non inſcius porriget. Ego has in-

ſidias, quas ægrè detexi, te reſcire ex me potiſſimùm volui; ne tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omnino ſub inuidiâ meâ pereas. Nam quis ex hoſtibus, non te potiùs iactet à me quàm à Meleandro eſſe ſublatum? De cætero, vt voles, gratias ages. Si infeſtus eſſe pergis; eſt quod publicè te vlciſcar. Arma, conſilia, vires in expedito ſunt. Deos cœptorum auſpices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia; meliorem mentem dabit, voléſque coniunctis mecum viribus vindicare iniuriam; ſpondeo nec te fratris, & quoniam hæc mea ætas eſt, nec patris gratiam me viuo deſideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei ſeruo cum his mandatis dedit, vt diſpenſato itinere ad Poliarchum perueniret octiduo pòſt quàm eodem Timonidem aduentaſſe cõſtaret. Neque rem eſſe difficilem. Meſſanæ vel Rhegij, in portu aut vrbe, tanquam aliud

agentem, de aduentu Timonidis posse habere quæstionem. Hæc autem improbæ solertiæ ratio erat, vt octo toti dies interessent, quibus noxium textũ gestare Poliarchus, eóque interimi posset. Nam si extincto superuenirent hæ literæ, quantæ inuidiæ in Meleandrum forent? Sin fortè Poliarchus tamdiu armillâ abstinuisset, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in posterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarsurum, quem tanti indicij fallax scena damnaret. Etiam Regem audebat contumeliosè appellare; quia hæ literæ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus in quod à coniuratis erat constitura defectio.

At Meleander demisso Timonide totus in eo erat, vt cum Lycogene Oloodemum ad se perliceret; vtrumque igitur literis aduocat. Lycogenes nondum maturis ad secedendum rebus, parêre constituit, & aliquot pau-

cos dies esse cum Rege. Sed Oloodemus acceptâ Regis epistolâ, non priùs ad Regiam quàm ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis consilijs suspectum illud fuit, quòd vtrumque Meleander accerseret. Si quid atrox parabat, liberiùs in ambos quàm in alterum esse ausurum. Nihil securius, quàm vt Lycogenes simulatione valetudinis absentiam excusaret, & Oloodemus explorandis consilijs iret ad Regiam. Is ergo à Lycogene profectus cùm intrasset Epeircten, Meleandro protinus salutato, eâ vesperâ ad cœnam admissus est. Dedit quoque literas Regi, excusationem Lycogenis ferentes: Illi enim sonticum morbum esse, nec aëris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eâdem quâ petebatur simulatione non pauca de genere inualetudinis quæsiuit. Soluto deinde conuiuio, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accersit,

rogátque quid Lycogene faciendum, qui venire contempsisset; quid etiam Oloodemo & Eristhene qui pari fiduciâ quâ ille imperium spreuisset, adesse nocentes sustinerent. Archombrotus, & Eurymedes nihildum mouendum putabant: sed Lycogenem adhuc aliâ fraude tentandum. Illo libero, frustra in cæteros fore sæuitiam. At Cleobulus; Ego verò arbitror, inquit, nihil de prædâ quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, nisi concepti sceleris conscius esset, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuisse illusurum? Dij dent meliora. Sed quantum coniecturâ & fidorum hominum nuncijs assequor, & mox isti furtim abscedent, & nos illum cum armis aspiciemus. Videte quid sentiam. Rex hominem rursus accersat. Tergiuersationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim & Eristhenem per homines fidos sic seruari intererit,

ne teneri se sentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum est. Multùm Lycogenis viribus decedet, si tantarũ opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea seueritatem, in multorum animis reuerentia aduersus Principem, timórque supplicij, vtilissimâ mutatione sequetur. Visus est optimè dixisse Cleobulus; Et ex illâ sententiâ, Rex postridie ad Lycogenem scripsit; additóque ad blanditias imperio, ad se venire imperauit. Ille magis ac magis suspicionibus plenus, non modò non paruit; sed & per nuncios monere Oloodemum, & Eristhenem cœpit, vt ab aulâ recederent. Beneuolentiam Regis insidiosam esse. Ac præterea apertâ iam vi opus. Quippe statutum bello tempus appetere. Neuter spreuit coniecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellere; ad quem duo de Eristhenis familiâ diu

antè pecuniâ promiſsíſque ſolicitati, multa de domini rebus per internuncios ſæpè retulerant. Illis tunc authoribus ſciuit, præparatos ſub Epeirćten eſſe equos quibus noctu Eriſthenes vteretur. Lætus Rex quòd eorum furtiua diſceſſio futura in criminis partem eſſet, imperauit Archombroto, vt ſub ipſo deprehenſos facinore vi ad ſe retraheret. Et ille haud remoratus imperium, ſedulò quæ in rem erant, maximè ex Eurymedis mente inſtruxit. Sat conſtabat cum paucis erupturos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus aſſumpſit, iíſque Hiſpanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hærerent in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem vt Archombrotus conſtituit, ſine ſuſpicione elapſi ſunt: Ipſe deinde ſequutus eſt; accinctóſque paulùm à viâ ſub veteri & opportuno tecto con-
tinuit,

tinuit quà necessarius à Regiâ discessuris transitus erat. Diu in statione non hæserat, cùm Oloodemum atque Eristhenem per Lunam agnoscit, tribus omninò seruulis comitatos; celeritérque, & demissis capitibus euntes. Iis ergo cum suâ militum decuriâ obuiam venit; &, quò te, inquit, Oloodeme, quò te Eristhenes? Sontium per Iouem est ista molitio. Cur noctu? cur simul? cur inscio Rege abitis? Vnde ista circa vos à seruis, ab amicis, solitudo? Obstupuere deprehensi. Ille verò correptos, & subito malo horrētes reduxit. Tresuiris inde permissi sunt qui noxios seruarent in carcere. Fugæ erant manifesta vestigia: Equi haud procul cum agasonibus parati; & vrbano sub amictu vestis ad viam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & posterâ luce cùm id renunciatum Ibburrani & Dunalbio esset (qui tunc fortè ad Apollinis templum non pro-

cul Panormo profecti, ob Antenorium fani Antistitem suauissimæ consuetudinis virum illic diutiùs morabantur) citatis haud mora quadrigis ad Regem reuecti sunt; qui amplexus venientes; postquam rem ordine enarrauit, Si me dij amant, inquit, in ambobus his exempla facere volo. Nunquam me saltem isti inultum despexerint. Neque me impiorum contumacia mouet, sparsis schedijs minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum vnus, in limine meo hoc mane offendit. Acceptâ chartâ Dunalbius, & Rege ad alios diuertente, horum versuum lectione cum Ibburrane inhorruit.

Redde viros; quid sæua paras, & fraude tyrannus
Imbelli, haud vllo deuictos Marte fatigas?
Hósne duces, hæc Sicaniæ decora inclyta terræ

Ferre sitũ, & fœdo squalẽtem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reuerentia pallæ,
Non quæ sceptra manu, non quæ stant vincula fronte,
Obstiterint. Ruimus cæci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere mõtes,
Téque haurire solum. Sed nostræ debitus iræ
Talis eris, qualis sub crimine decolor ipso,
Ignotísque suis, Tyrij pro vertice montis
Horruit iratos Pentheus concurrere thyrsos,
Diuersumq́; trahi pectus, vulsósque per artus
Ire animam, & sparsum campis spirare cadauer.

Et tua quòd nostris nondũ penetralia flãmis
In cineres collapsa ruunt; ne crede remissas
Irarum pauitare faces; Sed parcimus illis
Quos Rex saue tenes. Hi sunt tua fata, nec vltrà
Quàm spirant lux te alma manet. Meleagria non plùs
Mater in ambusto seruabat stipite natum.
Hos serua (si cura tui) ceu pignora vitæ,
Incoluméque velis. Vel si meliora monentem

Dî te audire sinunt, genti tam iusta petenti
Redde duces, tantoq; exora munere pacem.

In his motibus regia erat; cùm Timonidem aliæ in itinere turbæ versarent. Viæ ratio, & fortuna, hæc fuit. A Rege dimissus triduum in suo prædio inuitus consumpsit ominum causâ quæ Haruspex minori spatio procurare non potuit. Inde Messanam ad Arsidæ coniugem venit. Insana tempestas tunc maria exercebat, aquis ac ventis sub veris initium sponte surgentibus. Quatriduo nemo ex portu soluere ausus. Interim quassabantur nauigia, vndis mutuò cogentibus allisa; vel eiecta in arenam procumbebant. Timonides quod integerrimum ex eâ peste superfuit, confestim instaurari præcepit, agíque à littore, necdum satis constāti maris pace. Præter suos nullum in naui vectorem recipi passus; iam tenebat medium freti; Cùm occurrit recentis naufragij nefastum nauigantibus spe-

ctaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus; ex quâ tamen eminebat adhuc malus; quia non euersa, sed depressa, desederat. Et quod omnium atrocissimum fuit; stabat in antemnarum amplexibus nauta, superstes naufragio, pallidâ & emorienti facie, nisi quòd vento adurebatur: Ille manu nutúque (fluctus enim intercipiebant fragore suo vocem) orabat eripi morti; & omnium misericordiam non ægrè elicuit. Aliquot igitur nautæ descenderunt in scapham. Cúmque ille se de malo deorsum duxisset, propè rigentem excipiunt, adducúntque Timonidi. Tum verò laxatis spiritibus, quos antea nimius timor intenderat, semianimis super constratum nauis se diu explicuit; donec vini odore excitatus, iussúsque à Timonide dicere, quis esset, quóve euntem tetigisset hæc fortuna; Rhegium, inquit, patriam habeo; censum ex nauticâ arte. Nunc in Gal-

liam curſus erat; quò egregium virum deferédum ſuſceperam. Mare videbam non à tempeſtatibus tutum. Cœlum enim modico vento, ſed incerto agebatur; & triſtior aër horrebat. Itaque à portu ſoluere non volebam. Sed cùm ſæpiùs iuſſus proceſſiſſem in altum, primùm auræ inter ſe pugnantes nos alternis rapuerunt in auerſos & contrarios curſus: deſtituerunt deinde ſimul omnes eluſum nauigium; Ego in tam ſubitâ pace acriùs, vt oportuit, timens, comites cœpi hortari vt remis eluctarentur pigriciam maris. Quippe illi ſereno proximum malum eſſe. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille qui nauigium conduxerat, negat ſibi placere Siciliam; ſtringítque demum enſem, reciſurus manus illius qui in eam primus partem remum egiſſet. Inter has cunctationes dies abſumptus eſt. & mox luna igneis cornibus ventum

exciuit. Tum verò non per gradus, vt ſolet, tempeſtas intumuit; Sed direptus ſubitò aër ita miſcuit maria, vt iam à principio mihi artem eriperet. Verſabamur incerti quid exigeret ventus, mediam nauem aduerſis complexus turbinibus. In his malis cùm exacta nox eſſet, diéſque afferret triſtiora, capillos deponimus nihil profuturâ religione. Ecce enim improuiſo exitio hæſimus deprehenſi in breuibus; Cumulauerat arenam vis procellæ, prorámque tenebat. Iam tabulata ſoluebantur; & nos vtcunque remis & contis tendebamus in puppim, cùm ille cui operam locaueram, cum ſuo liberto, duobúſque qui proximi erant, nautis, in ſcapham deſcendit, & fune præciſo, haud dubio naufragio ſe permiſit. Raptos per turbinem non licuit oculis ſequi. Obſtabant medij fluctus, quibus par ſcapha diu eſſe non potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos caſus

dolere. Feſſa quippe carina aperuit vndis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Numinum pietatem! vt voces horruere! quàm feralis pereuntium clamor, cùm deſcendentem nauem mare contexit? Euado ego in arborem. Euado heu miſer! mortem ſcilicet tantiſper dilaturus, donec merſa carina in latus procumberet, & malus ſequeretur. Sed ſupra ſpem dij fauerunt; areníſque circumuallantibus adeò veluti fundata ſtetit ratis, vt me incolumem illa arbor præſtiterit; quæ nunc non ſine vtilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes vt maturè ab iſtis breuibus deflectant. Biduum iam eſt ex quo triſti amplexu lacertos ad antemnam continui, deſperatione potiſſimùm, & frigore exanguis. Nam nec ſomni, nec cibi memineram. Cùm autem Deorum placata vis veſtram opem monſtrauit, tantùm non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lachrymis: Sed Timonidem altior cura ſubiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector toties à naufrago illo laudatus? Ab Italiâ veniebat, fugiebat Siciliam; vtrumque conueniebat Poliarcho. Nautam igitur ſociorum fata deflentem; vt nataſſent, vt cautium eminentiora amplexos ſæui fluctus auulſiſſent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Ciuis Rhegij erat, an hoſpes? Ille ſe nihil præterea ſcire reſpondit, quàm quòd Arſidas Siculus, cui opima Rhegij prædia erant, conduxerat nauem, & proficiſcentem amicũ ad portũ produxerat. Obriguit Timonides, & velato capite, quò liberiùs poſſet ingemere, deſcendit in ſecretam partem nauigij, iuſſis remigibus quamquam proſperum ventũ omnibus viribus iuuare. Haud multò pòſt Rhegium applicuit. nautámque ſeruatum

ſequi ſe iubet,&ad Arſidam contendit. Ille tunc fortè media luce in ſcimpodio cubabat, varijs cogitationibus miſcens animum proximi luctûs ignarum. Sed cùm de amici aduentu admonitus, proſiluiſſet ad amplexum, læta verba, & hoſpitalia ingerentem Timonides ſuſpirio proſequutus; quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arſida? Nos miſeros! an & ego te ipſo plura ſcio? Inter hæc dicta nautam admonuit; quo viſo Arſidas ſubito metu præſagia cladis hauſit; & iam Timonide quoque pallidior: Onus, inquit, ô Nauta, quod tibi tradideram, ritè alicubi expoſuiſti? Nam deſtinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio ſuperſtitem vides. Nauem, ſocios, vectores, omnia, ſæua tempeſtas tulit. His auditis Arſidas multo gemitu planctúque turbatus, intra tectum mœrentes recepit. Nec vacabat penè exangui de ordine mali quærere;

ſed cum Timonide in cubiculo ſecretus, acerbiſſimum funus,& fata iniqua, terráſque indignas Poliarcho, aliáque in calido & furenti luctu conſueta, ingeminabat. Cúmque poſt multum lachrymarum Timonides rogaret, ecquò illa Poliarchi profectio? aut vnde exitiale nauigandi conſilium? retulit Arſidas, Rhegium ob Siciliæ viciniam ſuſpectum fuiſſe Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latêre iſthic Lycogenem: & quàm facilè ab aduerſo littore mitterentur ſicarij? Galliam ergo petere ſtatuit, patriam, vt arbitror, ſuam; illinc ad nos celeriter reuehendus. Sed fatorum ſcilicet inuidia fuit, ne hominum genus ſe tam vicino immortalibus viro diutiùs iactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter ſingultus agens, literas Arſidæ tradit, armillámque oſtendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium, gem-

máſque mirari, per dolorem non licebat. Eáque veſperâ luctibus datâ, ambo conſtituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid ſperaret, aut ipſi neceſſarijs temporibus Regis abeſſent. Suſpicabantur iam armis infeſtam eſſe Siciliam. Circumegere itaque curſus, vt in Epeirctes potiſſimùm portu terram ſubirent. Varia, vt ſub vere, & irrequieta flamina erant; ſeptimúſque demum dies Epeircten aperuit. Sed quò propiùs admouebantur littori, eò crudelior miſeros luctus agebat. Recedere terras amaſſent modò omni remigio quæſitas. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominoſis non eos habiturus? Præcipuè Arſidam non vnus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander mouebat, quàm Argenis. Poſſétne videre morientem, & quod eſt crudelius, illam triſti oratione occidere? Quo ſuper-

tilio exprobraturam, quòd à Timocleâ inter hostes fœliciter seruatum, ipse ad naufragium dimiserat? Cur ire, aut cur solum, passus esset tam enixè commendatum? Hæc & similia reuoluenti, minimum erat quòd fidei & operæ præmia sibi perierant; Verebatur Virginis iram, ex illius oculis accepturus, an viuere deberet. Nec ipsa poterat aut eludi dissimulatione, aut morâ mulceri. Num enim quod Meleandrum scire intererat non statim ad Argenidem perueniret? Ac vt silere ipse vellet, nec Regi tristem casum nunciare: At quid Timonides, tam silentij quàm sermonis per nimium dolorem impatiens? quid vtriusque familiares, festinaturi tantæ cladis nouitate sibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, nauis crepidini portûs applicita, turbatos reddit Siciliæ. Primùm omnium amicis seruulisque præcipiunt, ne quid

in publicum efferant, priusquam ipsi Regem adierint. Superato mox calle qui in oppidũ ducit euadunt in atrium Regis; & illic (ô mixturam fatorum mirabilem!) neminem priùs quàm Gelanorum aspiciunt duobus Siculis medium, & temerè læto vultu spatiatnem. Prior Arsidas vidit; & ad idem spectaculum Timonidem veste prehensum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, manu protensâ anhelauit. Mox redditâ voce, An monstris deludimur? inquit; aut quæ ista rerum omnium mira confusio? An non illic est Gelanorus libertus Poliarchi, quem & naufragij fuisse comitem constat? quis hunc Mercurius reddidit, miscuítque viuentibus? Horrebat Timonides: Nec responso Arsidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipse veniens visis amicis vltrò obuiam properabat. Sed hi mutui stupentésque nihil nisi hominem contuebantur. Tandémque cum gemitu

Arſidas; ſaluum te video Gelanore? an vmbra es; tibíque & naufrago domino ſaltem inanem tumulum quæris? Gelanorus deponere iuſſit hos metus: Viuere ſeruatum à fluctibus peiratíſque Poliarchum. Ab eo ſe miſſum ad Regem, Epeirčten proximâ die veniſſe. Auidè illi rem omnem quærere cœperant; qui caſus egiſſent, quæ ſalus, aut fides, perditâ naue in mari irato. Sed Meleander narrationem præuertit, qui è feneſtra conſpectos præcepit aduocari, alterius ſcilicet prodigij ſuſpenſus ambagibus quas per eos ſolui poſſe ſperabat.

Nam vt nauis quâ Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis eſt, cœpítque vndarum pondere diduci, ipſe cum Gelanoro, nautíſque duobus in ſcaphulam ſe recepit; Nec vento obluctabantur; niſi quòd diſpenſatis remorum ictibus negabant fluctibus latus ſcaphæ. Ita proximum promon-

torium circumuecti, extra conſpectum nauigij fuerunt ex cuius ruinâ profugerant: Inde mitiùs vrgentibus ventis, cùm adhuc per multa ſpacia errarent, alliſa eſt cautibus ſcapha quas vndæ humiles celabant, vectoréſque deſtituit. Exiliere igitur in medium pontum, ſolidis ſed imparibus ſaxis ita excepti, vt fluctus nemini infra poplitem eſſent, nec vllus ad vmbilicum tingeretur. Longè littora; nulla nauis in conſpectu, & magnitudo cladis etiam vota damnauerat. Placebat Poliarcho exire ferro miſerias. Gelanorus rapidos vortices in exitium malebat, & nautæ non vitæ ſpe, ſed horrore interitûs, aiebant in illis rupibus expectandum naturæ fortunæve imperium. Sic de fato deliberantibus viſa nauis eſt è longinquo iactari fluctibus, & ad ſe paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempeſtates comparatus pertulerat maris ſæuitiam: & iam remit-

remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, ſaxa latêre in eâ regione, quorum viciniam iam prodebat crebrior ſpuma, & fremitus in breuibus ſemper immanior. Detorquebat ergo nauigium; cùm ſimul naufragæ ſcaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulò antè vexerant Poliarchum. & ſupplices paſſis manibus apparent è proximis ſaxis inuocantes præteruehentium opem. Dubitauere Peiratæ an excipiendi eſſent. Nam quod precium auxilij; aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem verò in illis pectoribus deleuerat artis ſuæ crudelitas. Quia tamen plerunque vectores commeatuum preciosiſſima ſuis veſtibus recondunt, placuit ire ad prædam, expedierúntque ſubitò ſcapham, minùs acri iam pelago: Ac ne in ſaxa inciderent, lenta remigia agebant, ſubinde ſcrutati quàm alto æquore veherentur. Admoniti

quoque ſunt ſupplices, vt quàm proximè fieri poſſet, ad ſcapham per ſaxa ſolidáſque arenas accederent. Tandem remi fuere pro ponte, quibus porrectis proximam rupem ſuæ ſcaphæ Peiratæ commiſerunt. Sed obſtupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus, ſimúlque corporum, ſimul veſtium pulchritudine capti, multa de prædæ fœlicitate inter ſe muſſarunt.

Vbi autem è ſcapha in lembum recepti ſunt, tunc non diſſimulatâ perfidiâ veluti captiuis catenas inijcere audent, ad hoc monſtrum ſtupente Poliarcho; qui ſtricto mox enſe, quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tam ſubitò offendimus, modò digni quos per veſtra pericula fluctibus eriperetis? Neque ſegniùs Gelanorus manu ferrum tenebat, vinculáque repulerat. Sed cùm nihil Poliarchi ſermonibus fracti, ſæuiùs tumultuarentur, enſéſque expedirent,

non diſtulit Poliarchus armis vti, & catenas ſibi indere conantem ita multauit, vt in ima viſcera ferro deſcenderet. Huic cùm alium addidiſſet compari fato; victor quoque vnius Gelanorus ſeſe patrono applicuit. Tum iuncto, ne circumuenirentur, tergo, vtrimque hoſtibus frontem obijciunt. Fractis etiam remis, qui fortè iacebant in naui, raptas palmulas, inſtar clypeorum circumegere capitibus. Nautæ verò quos cum Poliarcho captos catenis Peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipſi contis arreptis auſi ſunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris conſtricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbátque oculos miſerorum Poliarchus ſibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum diſcidit ferro, prouocauítque ad ingenuam in ſceleratos pugnam. Et hi certatim ſociorum vin-

cula ſoluerunt, vt iam penè hoſtium numerus æquàretur. Tredecim omninio Peiratæ fuerant. Ex ijs ceciderant ſub Poliarcho duo: vnum Gelanorus abſtulerat. Nautæ verò atque ſeruitia à Poliarcho liberata, in ſe quinque auerterant. Ita res cum alijs quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et vnus clauam ſpinis ferreis horrentem in ceruicem Poliarchi ſimulans deſtinare, ſubitâ fraude, adegit ad latus. Niſi lorica obſtitiſſet, quàm magnos Argenidi luctus hæc claua faciebat! Sic quoque multis quidem, ſed non altis vulneribus intrauit. Accenditur violentiùs Poliarchus, nec cunctanter ſuo hoſti clauâ extortâ cerebrum miſcet; magnâ atque intrepidâ voce Gelanorum ad victoriam hortatus; qui & ipſe iam in duorum ſanguine victor haud ſegniter perculſus inſtabat.

Timidi, qui adhuc ex clade supererant, se se in aliam receperunt certaminis partem, quà scilicet liberati vinculis captiui dimicabant. Sed & illis successu partium geminata ferocia erat. Inclusi prædones hinc ab ipsis, inde à Poliarcho & Gelanoro ita mulctari cœperunt, vt ægrè inhibuerit Poliarchus quin omnes cæderẽtur. Eos enim capi malebat, maturísque supplicijs seruari. Tres igitur ad genua prouolutos in vincula conijci iussit. Et inter gratulationem miserorum; qui eo duce de latronum potestate exierant; suauissimâ consolatione perfusus est, quòd publicæ saluti videbatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem deum esse; supra mortale robur afflixisse perduelles; denique vnum dignũ ad quem toto ex orbe vota miserorum confugerent. Sed in vnâ omnium lætitiâ vox dissona erat. Qui enim solis loris constricti fuerant,

iámque ſentiebant libertatem, ſibi & patrono ſine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium volentes, ſolui petebant; dimittíque in ſtatum à quo per ſeruitutem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis illius nauis dominus, quis gubernator, vnde peiratæ; omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus vnus: Miſerere quiſquis es, Heros. Hanc ego meo cenſu ratem compegi; hanc & dominus & gubernator regebam, frequenti inter Africam Hiſpaniámque commercio. Fortè ad oſtia Bætis appuleram; depoſitóque onere, Ibericas merces parabam; cùm iſti latrones, vectorum nomine, mihi cladem impoſuere. Ne numerus ſuſpicionem faceret, bini ad me aut ſinguli venerunt. Neque eundem portum fingebant ſe petere. Hi Adrumetum nominabant, Clupeam illi, aut Vticam.

De mercede conueniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quò solertiùs fallerent, tanquam inter se ignoti egerunt, quamdiu in portu hæsimus, aut à vicino littore erat auxilium. Ast vbi procul terris ventus impulit ratem, sopórque in cœlo securo nautarum pluribus irrepsit; subito impetu irruunt in nos; Me de gubernaculo deturbant. semisopitos alios portant ad transtra, nexibúsque deuinciunt; & peiratico scelere iam pro vectoribus domini suo auspicio ferri cœpere: Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro sarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, vt occurrebant, nauigia, sæpè grassati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modò scelesti, exscensiones varias in agros fecerunt. & benè prædatos ad noua scelera littoráque agebat hæc nauis. Nuper quidem, cùm pleri-

que eorum triduo abfuiſſent, rediere ex Mauritaniâ ad nauem, opibus graues, & quantum ex eorum ſermonibus conieci, expilato per fraudem theſauro, quem Regina Mauritaniæ habebat chariſſimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus vnum, quem habebat in vinculis, rogauit, veráne eſſent quæ ex nautâ audierat. Ille omnia ſilentio confitebatur. Sed de vltimo facinore intentiùs vrgebat Poliarchus; Num de Reginæ Mauritaniæ theſauris prædam egiſſent; quæ illis via ad facinus; & quâ parte nauigij recondidiſſent furtum. Ille, gemmarum famam ſibi cauſam audacis conſilij fuiſſe reſpondit. Nocte concubiâ ſeptem ex ipſis armatos conſtitiſſe in plateâ; vt ex proximis compitis tanquam illic à Reginâ appoſiti, arcerent tranſeuntes; dum alij duo ferrum, quo feneſtræ ſpiſſiſſimo iungebantur, harpagine arreptum per ſecre-

tas machinas flectunt. Ita, inquit, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare receſſimus: duratque inuiolata hactenus præda; quia ab eo littore primùm fuga, ac deinde tempeſtas nos tenuit. & ne tanta hereditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur nauis conſtratum Poliarchus latrone præeunte; arcâque reclusâ, ingentes & plerunque muliebres ex Mauritaniâ opes inſpexit.

Tum verò tanquam ad noua conſilia vocatus à fortunâ, ſe collegit. Profectionem in Galliam Dij turbare ac differre videbantur. Per tempeſtatem curſu exciderat; nactus erat aſſuetam Africanis littoribus nauem; nec fuiſſet humanum, recuperatas opes non ſtatim Reginæ nunciare. Et forſitan (ſecretus inquiebat) gloriam meam cælites curant. Quicquid ſpei priuato habitu in Siciliâ exorſus ſum, nolunt me

persequi meæ gentis fortitudine atque armis; Ne generi, ne opibus, ne exercitui, sed mihi debeam quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auspicia. Ex Africâ facillimè res Siculas accipiam, meásque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoni loquutus est; Equidem & Reginæ suas reddi diuitias æquissimum puto, & vos quoque (nefarij) dedi ad pœnam. Nauigatio in Mauritaniam flectenda est; ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forsitan aliquot illic insontes vestri facinoris infamiâ laborent. Neque mora, dominum nauis, per quem de prædonibus cuncta cognouerat, eximi vinculis iubet, clauóque succedere. Cæteros qui erant in transtris, solui prohibuit. Nam & remigibus egebat per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortasse vinculis suis dignos, nolebat posse in se peccare. Itaque diligenter quæsitas transtrorum &

compedum claues, custodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in suâ lætarentur victoriâ; Agedum, remiges, inquit, in fœlicitatis articulo statis. Date modò Mauritaniæ oram; ita me amet diespiter, omnes ire liberos iubebo. Quid graue est, si in redemptionis pretium, breuem, sed mihi necessariam vecturam reposco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam cursus est. Illa mihi nauigandi, vobis captiuitatis afferet finem.

Compositi in tantam spem remiges, ita iustos remorum ordines instaurant, tanquam non Africam, sed suam domum, suas necessitudines quisque repeteret. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, vt cadauera in naui portarentur. Irasci maris deos, & sæpè viuentibus periculi causam fuisse, eiusmodi pietatem in mortuos. Tres porrò iacebant in lembi constrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non

ausus est Poliarchus intempestiuâ humanitate repugnare omini nauigantium. Igitur inferis dijs religiosè excusauit quòd insepultos abijceret; Vbi primùm Africam dedissent, se vmbras in littore erectis tumulis collecturum. Factâ igitur potestate, cadauera cæsorum corripiunt; At ne frustra quid periret, scrutari cœperunt, si quid in vestibus pretiosum lateret. Duorum spolia intra paucos nummos fuerunt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus instititis tibias & crura velauerat; quas cùm vnus nautarum detraheret, tabellæ cecidere, illic vt apparebat ad secretum repositæ. Cúmque iussisset Poliarchus eos codicillos sibi tradi, linúmque soluisset, veluti ad monstrum exhorruit, destinatas ad se literas, & à Lycogene quidem esse. Scribere ad Poliarchum Lycogenem? Ceram ad se per tot prodigia esse delatam? Cunctabatur oculis suis credere repetenti-

bus hoc epiſtolæ initium, Lycogenes ſalutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperauit, & curioſus inſpector diligentiam Gelanori adhibuit, ſi quo lineamento poſſent vultus nondum morte recenti confuſos agnoſcere. Sed ignobilem nuncium, & de ſeruitio Lycogenis vnum, facile fuit ab vtroque ignorari. Vbi verò diligenter vndiquaque inſpectum eſt, num & alias literas aliáve prodigia haberet, exonerauere cadauere nauem; amicum an inſidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miſerat. Dum Timonides in prædio ſuo hæret, occupauerat iter; interceptúſque à prædonibus, tunc in pugnâ ceciderat; tanquam dubitante fortunâ vtrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius ſcenæ ignarus ſeſe ad lembi malú applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia

verba exhorruit. Veneficij accuſabatur Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleandro ſe ad mortem audiebat depoſci; Lycogenes amicitiam ſpondebat. Quæ autem illa armilla; aut quò miſſus ad ſe Timonides? Non ſe literas legere, aut ſatis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora deinde reſtituit mentem, & iteratò totam ceram euoluit; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quàm ex quo meæ ſalutis curam agit. Si vixiſſet qui epiſtolam ferebat, forſitan illi excidiſſent indicia, quæ viam nobis facerent in tantâ caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perueniam, eſt incertum. Secum deinde agitabat, an credibile eſſet, voluiſſe Meleandrum amicitiæ ſpecie innocentem violare. Magis conueniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quàm Regi tam infanda ſolertia. Hæc & ſimilia animo

versanti abijt dies; & nox per insana cómenta animum deduxit. Varia agitanti consultissimum visum, si Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem litteris, sed cum hac ipsâ Lycogenis epistolâ, quam redderet Meleandro.* Non liquidiùs posse verum deprehendi. Quippe siue in vero crimine, siue in falso, doliturum maximè Regi, vel de infamiâ inutilis frustratíque facinoris, vel de iniustâ suspicione. Ex illius, & proximorum vultu, ac vocibus, Gelanorum intelligere posse, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiamsi Meleander hostis esse mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adiuuabat ea consilia ingens cupiditas scribendi Argenidi; ad quam literas, nisi Gelanoro, aut Arsidæ, non credebat.

Iam non modò erat Africa in conspectu; sed & Lixa, tunc Mauritaniæ

caput, pulcherrimo ſitu ab cogitationum ſolitudine nonnihil Poliarchum deduxerat. Fluuius, quem & Lixam appellant, non repugnanti pelago miſcebatur, vt in vtriuſque vndæ confinio, non fremitus diſcrimen faceret, non ſpuma, ſed color. Arbores quæcunque fluuiis gaudent, ab vtraque parte aluei, cum cæterâ riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum commercio grauis, vbi paululùm eſſes à mari prouectus, vno duntaxat ſtadio receſſerat à flumine. In vrbem ab littore euntibus dexter erat omnium qui ſunt in Africâ pulcherrimus collis, & in eo Reginæ ſuburbanum, quam dicebant Dominæ villam. Illuc amabat Regina diuertere, curis feſſa, & ad negotiorum tumultum poſt alternam ſolitudinem reditura hilarior. Et tunc fortè in ea verſabatur. Quod vt ex obuiis lintribus percunctanti Poliarcho relatum eſt, in proximâ orâ iubet anchoram

choram iaci; Et ne remiges quicquam se absente turbarent, aut etiam à portu discederent; quærit ex Afris, nemóne custos portûs, aut cui magistratus delegassent fluminis curam. Præstò lictores adfuere, & nescio quis redemptor portorij: cui sic Poliarchus; huius lembi custodiam tibi trado, quem Africæ interest saluum esse; dum fero ad Reginam necessaria quæ ex me intelligat. Simul his prædones educens detracta pedibus vincula iubet addi ceruicibus, vnúmque licium ad omnium vincula pertinens ponit in manus gubernatori nauis, præmittítque versus collem.

Ipse cum Gelanoro sequebatur, loci formam curiosis oculis lustrans, quem recens maris horror faciebat gratiorem. Non anxiâ arte quæsitus erat decor. Plura Naturæ debebantur, cuius facilitas, atque ingenium, omnes artificum labores præuertit. Rusticus ad villam ascensus (nec læuigari Regina

paſſa erat) obliquum colli latus ſic dederat, vt circumuenire montem potiùs videretur, quàm in illum eniti. Læuam itineris tegebant denſi frutices, crebrarúmque ſtirpium inæquali viriditate lætiſſimi. Tumuli illic leues, creſcente molliter campo, donec oblongum, & ſpiſſis opacum arboribus ſupercilium montis ſubito tumore conſurgeret. A dextrâ conualles viſebantur, vinetis hortíſque excultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebát, vberrima paſtu prata ſe eâdem viriditatis hilaritate porrexerant. Sub ipſo montis iugo ſublimis & ſponte extenſa planicies erat, in quâ villam condiderant. Ad fores cùm veniſſes oblectabat oculos alia loci forma, proſpectúſque in remota liberior. Quippe ante veſtibulum patebat hominũ curruúmque area capax, paucis, ſed ingentibus diſtincta arboribus; ad quarum vmbram ſedilia, & lapideas menſas, mili-

tes custodésque extulerant. Ac vt editus locus erat, errores fluuij in valle monstrabat; montes quoque ex aduerso Magnatum prædijs distinctos. Visebatur à dextro latere pars potissima vrbis, per suos colliculos & templorum fastigia elatæ. Si oculos longiùs mitteres, mons Atlas incultâ hyeme, & sterilibus saxis, per multos vertices in nubibus fractus, delectabat animum mutatione conspectûs, & propinquam fœlicitatem blandiùs commendabat asperitatis imagine. Domus pro Reginâ non ingens. Sed debebat artifici, quòd venti, quicunque perflarent, admissi, omnem æstum temperabant; & triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radijs solis. Hortus deinde modicus, & porrectus in longum, Musis quidem erat dignus, & omnibus dijs quos cepit stirpium colendarum humanitas. A domo in illum, porticus ducebat, in quâ solebat Regina conui-

uari, aliquot ſignis & picturis exculta. Iam verò ſiniſtrum horti latus claudebat montis vertex non illi vtique tantùm horto, ſed domui, ſaltuíque perpetuo contiguus dorſo, & duntaxat parietis interiectu coërcitus. Hanc partem fons amœnus decorabat, è marmorei Elephantis proboſcide in teſſellati operis alueum decurrens. At dextra ad proſpectum vacua erat, exiguo muro in hoc tantùm erecto, vt lapſus in abruptum caueretur, & in eum innixi fruerentur viuarij ſubiecti ſpectaculo. Nam mediocre ſtagnum coercebát latericij aggeres: Piſces in eo variæ ſenectutis, quos ab horto Regina amabat, præcipitato in aquam pane, inter ſe concitare ad certamen. Porta ex horto ducebat in exiguum ſaltum, quem facti manu calles, virgultíſque liberi, ſecabant. Cerui in eâ, & capræ, & cætera animalia in Africam importata; quæ ea pars terrarum gignere

nescit: incisíque Numidico marmore isti versus, qui lucum Dianæ consecrabant.

Alma soror Phœbi, quæ nunc per confraga cursu
Præcipitas, volucri mandas nunc vulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, seu fortiùs ira
Intumet, & nostri fugiunt tua tela Leones;
Nûmen iô nemorum: si Te, comitésque pudicas
Casta domus, castæq; iuuant pia iugera syluæ,
Exaudi, mitisq; tuos agnosce, nec vsquam
Hîc, Deâ, Syluicolis sit fœda licẽtia Faunis.
Hos tibi sacramus lucos, hæc surget honori
Sylua intacta tuo. Tu nostris annue donis.
Et cùm spumiferos iunctis in retia campis
Impellemus Apros, & cùm tibi sacra feremus,
Non occulta veni; Vel si inuidiosa precamur,
Huc ades ô quo more licet, cursuq; tuorum

Sæpè canum, & sacris aures latratibus vre.
Hîc Dryadum committe choros, & Oreade multâ
Cinge latus. Nunc vos nemorum, nunc fontis in vmbrâ
Ludite, nũc magni quà subter viscera montis
Antra per agrestes exudant frigida tophos.
Illic si calidas exoluet fibula vestes,
Non erit Ogygius secretis arbiter vndis,
Cornua cui fingas; Non quem tibi vulnere paruo
Terra necet, campis tumidus se tollet Orion.
Nec pharetrã, vultusq; tuos, venator habebit
Iuppiter, atque aliam cœlo dabit improbus Vrsam.
Hunc modò tu saltũ Delo, Dictynna, sonãti
Annumerare velis, Lyciæq; niualibus aruis.
Nec magis Eurotæ; nec sis magis incola Pindi.
Tum quæcunque suos Nympharum exegerit annos,
In formas abitura nouas: cùm frondea fiet
Arbor, & erectis attollet brachia ramis,

Seu quercus, seu laurus erit; fac, Delia, nostras
Augeat hæc syluas. Erisichthonis impia clades
Hinc procul, & lucus nunquam sciet iste securim.

Longum esset singula memorare; vt natura inæqualitate locorum luserit, vt exiguo spatio retulerit omnes formas quibus totæ regiones variantur; vt syluam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, subere, penè totam, non mutarit innoxia hyems; & antra hîc sponte, hîc manu aperta, dederint fontes, aut opacum subeuntibus frigus. Sed fons præcipuè notabilis erat, de industriâ sic ornatus, vt quæ artificij erant, sponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effossus modicam planiciem dabat, exiguis lapidibus quasi temerè stratam. At vtrimque lateribus saxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admouerant. Vbi is labor

duodecim pedes in altum excreuerat, ſemitam fecerant quâ locus circumiri facilè poſſet: Tum verò ſuper hanc molem in gyrum arbores ita ſeuerunt, vt inflexorum ſtipitum cacumina in ſubiectam aream verterentur. Hæ, vbi in procerum adoleuere, ſpeciem referebant iamiam cadentium ſtirpium, & ſuo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinæ innoxias minas, peribat ſub frontibus calor Solis; & laterum aggere primùm, mox curuatis in hunc modum arboribus, denique increſcentis collis mole, tegebatur ſimplex Reginæ hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fiſtulas cadentem ſæpè inter ſuas virgines læto ocio celebrabat. Viris, præterquam magiſtratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci cuſtodes in veſtibulo erát: A quibus iuſſus ſiſtere gradum cum ſuis captiuis Poliarchus, quis aut vnde veniret, militari licentiâ rogatur. Ille

negauit, quæ afferebat nunciari, nisi Reginæ, posse. Res ad Præfectum custodum delata est, qui & ipse loquutus Poliarcho, Reginæ significat externũ iuuenem esse, habitu vultúque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo secessu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem: sed vt in solitudine mœrori liberiùs vacaret. Lachrymarum causa erat, violatus à prædonibus locus, quò cum gemmis cætera quæque arcana congesserat. Neque gemmæ, aut direpta alia quæ vulgò iactabantur, illam mouebant. Vna cistula, nec ea quidem opulenta, quam simul latrones abstulerant, illos gemitus, & penè fati consilium ciebat. Hanc vitâ chariorem habuerat; illic filij fortunas sciebat inesse; nec de dijs mitiùs querebatur, quàm si eũ extulisset. Cùm ergo nũciatum de Poliarcho esset, haud libenter accepit, aduenisse, quem vul-

tu compoſito deberet audire. Hunc tamen per Micipſam Regio Præfectum cubiculo adduci imperauit; ipſa inter aſtantes reſedit matronas in ſuggeſtu eburneo, quem argentei leones depreſſis onere iubis ferebant.

Is verò vt in conſpectu fuit, illam ad abſentis filij memoriam vocans (nam & iuuenis, & formoſiſſimus erat) ſubito ſui fauore incogitantem permulſit. Mox liberali ſalutatione perfunctus; Etſi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ peſſimi nuper fures à tuo abuexere ſacrario, tamen iuſtiſſimæ Principi gratiſſimum duxi, ſi tantum facinus impunè non auferrent. In eos, dijs ducentibus, medio ponto offendi. Plures in certamine perierunt. Tres adduxi ſuperſtites. Sunt ecce in limine, & fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, ô Regina, mecum allega. Huic quæ à te abſtulere reſtituam, adhuc, vt ab ipſis

audio, illibata. Ea iussi in proximâ ripâ apud nauem asseruari. Regina, ad tanta & tam subita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de sede exilijt, & ignoti manum amplexa; O auspicatissime quotquot sunt mortalium, aut potiùs, modò hæc vera sint, dijs nostris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipsa furtũ, ipsa prædam recognoscam. Neque auidam voca. Arculam modò vnam restitue. Cætera te condono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec iungendo curr̃ui, nec attollendæ lecticæ spatium fuit. Sicut erat in cultu priuato, vrgere cœpit gradus, sibi vni de re tantâ creditura. Matronæ, puellæque, illius assuetæ obsequio, nihil mutato vestitu, pedibus ibant. Fugæ speciem celeritatis tumultus imposuit. Cùm verò Poliarchus pro foribus prædones ostenderet Reginæ; Sine quæso, inquit illa, priusquam alios damno, scire an me fortuna absoluerit. Nemo

in regiâ fuit, qui non properantem ſequeretur. Ignari plerumque quæ res ageretur ſtupebant, & alijs ſtuporis cauſa erant. Statim in vrbem rumor peruaſit; ſed incertus, ideóque audacior. Nunc Reginæ filium aduentaſſe; nunc eius cadauer naui delatum. Veriora alij referebant, ad recuperatum theſaurum Reginam deſcendere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata ſeu plaudendum, ſeu aggemendum, turba.

Regina vt ad ripàm peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum ſublata eſt. Ac vt primùm reſerata à Poliarcho ingens arca inuiolatam prædam explicuit, iam lætioribus lachrymis madens, ciſtulámque quam quærebat, complexa, ſe denuò viuere, Reginam rurſus eſſe proclamabat; Nec quicquam iuſtius quàm vt Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus riſu modeſto, & laudantem com-

peſcebat. Iámque lecticæ, vt potuerunt Reginam ſequutæ, ſtabant in ripâ, carpenta etiam fœminas ſubuectura; & ipſa ad tãtæ lætitiæ auſpicia anguſtam villam rata, in vrbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illóque ducente in lecticam ſe recepit; quam mox octo pænulati ſuſtulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conſcendit; quem ipſi ex regijs ſtabulis admouerant, non ex more gentis nudum, ſed cum ijs ornamentis quibus Reges aſſueuerant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, ſubmotis lecticæ plagulis, cum ipſo loquuta eſt; denſis per viam Afrorum agminibus, & in eum præcipuè intentis. Poſtquam ad aulam peruentum eſt, Magnates, ex Reginæ præcepto, hoſpitem in deſtinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiæ cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam; ſolus

cum Gelanoro relictus est.

Sed vbi paululùm respirauit à colloquentium laudantiúmque tumultu, haud mora redditus pristinis curis, résque Siciliæ anxiè agitans constituit eâ vesperâ Gelanorum in Siciliam dimittere. (Nam nec amor, nec perplexæ à Lycogene literæ moram ferebant.) Ipse Clupeæ, maritimo Africæ oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, se tenere. Dum ergo Argenidi scribit, acciri nautam iubet, cuius remigio appulerat; quo ad se introducto, Nauigium tuum, inquit, non modò tibi reddo; sed præterea quicquid vi prædonum detractum est omne restituam; eâ lege vt hunc Gelanorum in Siciliam deferas; inde huc rursus in Africam quo volet portu sistas. Cùm redieritis, in promptu merces erit. Nunc necessaria ad viam duntaxat repræsento. Ex remigibus, captiuísque, quos nosti, quótque opus est, delige. Hos faxo

laboris ne pigeat. Inter cæteros talentum diuidam: ne illis reditus in patriam, mendicitate deformis ſit. Nauta dominum & patronum appellando, de munerum magnitudine ſtupebat, operámque pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimiſſus eſt. Et remiges tam fœlicia nunciantem, primo impetu gaudij, inter amplexus, non ſine diſcrimine diripuerunt.

Veſpera appetebat; cùm à Reginâ Optimates ad Poliarchum intrant, nullo humanitatis genere hoſpiti defuturi. Is ab illis, inter ſermonum ambages, hæc ferè de Reginæ rebus accepit; Eam Hyaniſben appellari; Iubæ fratri ante annos viginti tres in ſceptrum ſucceſſiſſe; Priuſquam regnaret, nuptá Syphaci fuiſſe, viro poſt Reges inter Mauros præcipuo; qui eodem tempore quo Rex Iuba morbo extinctus prægnantem reliquerat. Reginam paulò pòſt virilis ſexûs prolem eſſe enixam,

& Hyempſalem appellaſſe; qui fauentibus dijs anteiuerit indole ciuium vota. Sed iam quærendâ apud exteros gloriâ, cultu priuato, & præterquam vni Reginæ incertum in quas terras, abijſſe. Hæc Mauri referentes, & ipſi viciſſim quis eſſet Poliarchus; vnde, aut quò viam haberet, obliquâ ſubtilitate quærebant. Sed ille perplexos ſciſcitatores, pari arte, quaſi non ſentiens, eludebat. Inuitatus deinde ad regiam cænam, haud modicum tempus conſumpſit cum Reginâ; non multùm abſimili omnium in ſe cultu, quàm ſi in purpurâ veniſſet. Perfecto conuiuio, cùm tanquam poſtridie profecturus, iuſſiſſet valere Hyaniſben, rediſſétque in thalamum, præſtò fuere qui opulentioribus ferculis menſam integerent. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis, inauribúſve compoſitæ, magna vis vnionum, & præter vnicam arculam, plura quàm à peiratis extor-

extorſerat. Hæc Regina, ſiue meriti precium, ſiue pignus hoſpitij, donabat Poliarcho. Sed ipſe neque vendere beneficium aſſuetus, neque emi muneribus; multùm laudatâ Reginæ comitate, negauit tantillæ operæ deberi inuidioſa præmia; ſed neque hæc armatum decere. Referrent tot dona ad Reginam, ſimúlque excuſationem, & gratias. Ne tamen peruicacis ſuperbiæ haberetur, annulum quo ſmaragdus includebatur, ſibi deſumpſit; digitóque inſinuans, eum ſe cum manu ſeruaturum ſpopondit; Ita enim donantem meruiſſe. Ferruminatus annulus erat, & in lapide Atlantem expreſſerant ſuſpecto Perſeo negantem hoſpitium: Simul Perſeus videbatur Pegaſo inſidens, & ad Atlantis ora ſic Meduſam reuelans, vt auerteret ipſe vultum, ne & intra viſcera ſaxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis ſe mutari: Rigebant in ſyluarum pri-

mordia comæ creſcentes; & in vultu figura ſerpebat, qualis nec iam hominis, & nondum montis eſſet.

Aderat interim Nauta, monebátque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longè relinqui poſſe. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat; quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Seleniſſa, Archombrotus, cæteríque amicorum, quid ſcire deberent. Etiam quid de ſupellectili ſuâ Rex conſtituiſſet; an illa publicata, & qui ſectores fuiſſent, cuncta ſolerter perdiſceret. Illinc enim quid in ſe Meleandro animi eſſet, poſſe intelligi. Poſtquam in Siciliâ mandatis eſſet functus, Clupeam, vbi eum opperiri decreuerat, diligentiſſimâ nauigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Mauríſque dimiſſis, ſe ipſe ad quietem defeſſus comparabat. Sed poſteaquam in thorum

ſeceſſit, remiſerúntque ſe ſpiritus quos tenuerat variarum rerum imago; tunc vulnera quæ lateri peirata inflixerat, non modò neglecta, ſed negotijs, & contentione animi incitata, ſubito horrore atque æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille caſus diſtulit præparatú in poſterum diem iter, terruítque Reginam, haud ſecus quàm ſi ipſi filius in morbo iacuiſſet. Nam præter beneficium quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis ſpecimen, & incompoſitum nihil in verbis; præterea generis opinio, & impetus neſcio quid præſagientis animi, eam ad veræ beneuolentiæ affectus compulerat. Ægrum itaque primo mane inuiſit adhibuítque medicos ſuos. Et ſequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mœſtitiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam proſperis ventis. Sed quamquam commodiſſima tem-

pestas Epeirčten nautis dabat, vltrò ab eâ statione abstinuit, appulítque ad ignobilem portum; eo consilio, ne quis nautas qui eum vexerant nosse, aut de Poliarcho interrogare posset. Ipse ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore, versus Panormum erat, Sacerdotis quàm sui Dei famâ nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidissimâ senectute vacuus curis, & ad arbitrium fœlix. Nam cùm iuuenis primos honores facilè cepisset, & summa ei omnia destinaret amicorum opinio; plurimorum casibus monitus quàm miserum esset inter ambitiosa vota pendere, respexerat ad animi libertatem; & secessurus ad genium suum, elegerat Phœbi templum, in quo senesceret. Quippe illi numini amabat operari, & inuocatum sæpè receperat: adeò comparatus in casus, seu ipse seu amici laborarent, vt omnium victor constantissimâ hilaritate

discederet. Aderat literarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honestabat in iucundissimo sene. Cæterùm amabat Poliarchum, audebátque laudare nondum publicè restitutum. Nec ignarus Gelanorus candidissimum esse, à viâ ad illum deflexit, inuenítque cubantem in sui templi vestibulo (erat enim pedibus æger) & vt solebat, cum familiaribus inter libros sapientissimè ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditijs nouo gaudio interpellauit Nicopompus. Amicissimus Antenorio erat, & curis tumultúque aulæ plenus, quærebat inter suauissimi senis colloquia turbatæ reipublicæ tantisper obliuisci. Eo viso, Antenorius vrbanè quæsiuit, ad Phœbum, an ad se diuertisset; Ad vtrumque, refert ille: Sed quis iste Numinis consultor? Ades ergo Gelanore? & ô Numina faxint vt nec procul sit Poliarchus. Quamquam præter Ante-

norium, & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente discesserant) tamen Gelanoro non visum consilia casúsque patroni vlli mortalium priusquam Argenidi concredere. Eum ergo in Italiâ esse finxit, seque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimissum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortunâ illius diei lætitiam, Hieroleander veluti ad condictum alio itinere ad templum peruenit. Erat ille ab Epistolis Argenidis, summus & ipse virtutibus, inter paucos imbutus literis, nec patruo præter fortunam, minor, qui sacerdotij purpuram ex virtute gestauerat. Is sæpè Antenorij causâ commeabat in id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat missus. Sed vt conspicatus est Gelanorum, séque primùm repetitis satiauit amplexibus; leuissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit

ad ea exploranda quorum causâ in Siciliam aduenerat, obijsse Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Siue excusationem sic parabat, quòd eam omnino habuisset, siue quòd infœliciter custodiuisset. Audito Aldinæ nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum respexit. Fuerat illa venustissima catellarum; quæ Poliarcho impensè placuerat. Poliarcho ex Siciliâ excedente, eam Hieroleander Argenidis iussu quæsierat, aluerátque sollicitè. Ipsâ Argenide non ausâ succedere in id munus, ne aut aliquid de spolijs Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contrariâ suspicione absentis domini gratiâ canem amare. Ea tunc ex partu decesserat, magno quidem sed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulæ blanditijs assuetus impatientiùs mortem hanc tulerat; adeò vt in eius gratiam illa celebris esse in Aulâ inciperet; maximè multorum

Poëtarum carminibus, qui eum demerituri, omnes fides, omnes Parnaſſi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc verò de illius interitu fieri mentionem (quamquam viuam maluiſſet) ſentiebat Gelanorus ſuis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat; cui nempe ipſius opes & veluti ſpolia ceſsiſſent. Sed poſtquam intellexit innoxiæ domui curatores à Rege adhibitos, qui eam domino ſuo ſeruarent; ſolámque Aldinam ab Hieroleãdro captam quò delicatius haberetur; viſa ſunt omnia ex voto procedere. Nam quòd Aldina ſaltem in Argenidis domo vixerat, ritè coniecit id datum memoriæ Poliarchi. Cúmque audiſſet, ne dolore quidem intactam in eius interitu fuiſſe Argenidem, ſatis quid hanc charitatem & dolorem faceret gnarus, Nicopompo aures præbuit dum Epitaphium recitaret, quod & ipſe Hieroleandri lau-

dibus plenum demortuæ catellæ his versibus fecerat.

Occidit. Exequias pulchræ celebrate catellæ;
Occidit ante suum pulchra catella diem.
Ipse facem mœsto canis Erigoneius imbre
Condat, & attonitis terreat astra sonis.
Plangere scit; meminitq́; suæ lachrymabile murmur
Erigones, patrios cùm stetit ante rogos.
Dura Venus, quem non pariens Aldina gemendo
Flexit, & Aldinæ sic parientis herus!
An quia Phœbeis nemo est acceptior aris,
Inuidiam Veneris, Solis alumne, luis;
Aldinámque tuam (ius in te haud maius habebat)
Vltrici rapuit diua seuera manu?
Plãgite sub tenero vulsæ certamine chartæ,
Quas aufert domino blanda catella suo.
Et toties paruo repetita cubilia cursu,
Dum quærit vetitas illa, fugítque fores.
Plãgite nunc mutæ sedes, nũc strata, sociq́;,
Et quicquid viduũ functa catella facit.

Vos solæ gaudete niues. Nil vellere vestro
Candidius, post hæc funera, portat humus.

Gelanorus commendatis de more versiculis; ne quæ de domini supellectili, ipsáque Aldinâ, acceperat, animum tangere, & maiori omine implere viderentur, ad alia sermonem deflectit. Ac, gaudeo, inquit (amici) eo loci esse res Siculas, vt de catellâ sic dolere, aut scribere vacet. Et hinc ocium vobis à pristinis bellis, & ciuili insaniâ, esse conijcio. Imò, refert Nicopompus, hæ sunt velut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus; vt imposita à fatis onera subeamus fortiores. Tum verò Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interuersâ pace nouis sceleribus recruduisset seditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia esse; Eristhenem & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogenem, & in mutuum exitium disidere ciues à Principe. Tum Nicopompus,

ſiue incitatior feruore ætatis, ſiue quia frequentior malorum conſpectus in Regiâ indignantem impleuerat; non modò fortunam, ſed & Regem atque Lycogenem pluribus accuſare adorſus eſt. Quamdiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex noſtris parentúmve ſucceſſibus metiemur conſilia? Quanto ſatius fuerat (apud amicos prolixiùs loquor) Regem in ſuos maiores inſpicere, & malo cauere ex eorum ſiue conſilijs, ſiue erroribus; quàm accepto vulnere in medicinâ laborare? Iſti autem perduelles in eum erecti, quem ſeditioni titulum, quódve nomen, iam non antea paribus turbis infame inuenient? Iactent licet nunc iri aſſertum labentem rerum ſtatum; nunc ſe Deorum cultus Regibus velle monſtrare. Non agnoſcunt irreligioſiſſima arma dij toties neglecti; non vtilitatem patria, multâ ſtrage deformis; Quacunque ſpecie facinus tueri

& ornare molientur, diu eſt quòd eandem alij rebelles maculauerunt. Neſcio quo grādi tumultu dij animum meum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, & vindictam occupare. Et ne hoc facinus ſupra meas vires putetis, eadem numina mihi arma literarum præbuere, à quibus immiſſa vulnera, ſi modus & veritas adſint, non viribus arceri, non deleri ſæculis poſſunt. Credam tandem impetui illi, ducámque liberâ manu ſtylum; quid Rex offenderit deſcribam; & quam anchoram penè naufrago porrigat priorum ſæculorum hiſtoria. Tum factioſis eripiam laruam, ne eos populus ignoret: quid ſperare, quid timere videantur; quà ſe recipere ad virtutem, quà contumaces obrui poſſint. Non deinde tacebo apud populum ſuæ crudelitatis ineptiam; non, ſi ſuades, mi Antenori.

Imò, ſubijcit Vates, (ſimúlque celeri

motu multoties nutans arrisit) si me audis, compesces hoc œstrum. In quem vsum, aut quibus hæc scripseris? Regem scilicet hoc pacto monebis? Saltem si secretus hoc faceres. Nunc verò quàm egregia ratio consulendi, vt publicè quod illum peccasse credideris exscribas; & si quid plusquam populus in eius vitâ notaueris, inuidiæ iam in illum nimiæ aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes instituat? Imò quia amicus es, plus fidei inuenies, supráque hostes nocebis. At factiosorum scilicet vitia, quæ tegere laborant, personâ detractâ produces; Ex priorum successu temporum ibis in eorum consilia, exitúmque præsagies. Nempe, vt ad omina quæ facies timeant; & qui deos non curant, qui spe, scelere, armis turbati sunt, ad tuam Philosophiam componantur. Parce verò labori, Nicopompe. Diu est quòd illud sapientiæ genus euiluit. Non ignorant se errare, nec mo-

niti emendationem promittunt. Sed & finge te adeò efficacis prudentiæ documenta ſcripturum, vt poſſint legentium furorem mitigare; velut quidam morbi ſunt qui per tibicines curantur; quotuſquiſque vacabit lectioni? Soli te legent qui perpetuo liuore procaces, in eo eloquentiam ſtatuunt, ſi Principes viros iniquiori oratione perſtrinxeris. Vel humiles fortè in ſcholis, ab negociorum vſu ſemoti, & gerendæ reipublicæ præcepta tantùm in libris aſſueti contemplari. Híſne tu ſcribes? apud hos ſumma laudis tibi erit, Nicopompe? Taceo libertatis periculum quam vſurpas. Etiam qui verè moneri ſe ſentient, te oderint tanquam ſuæ infamiæ authorem.

Subſtitit Nicopompus ad Antenorij hæc præcepta; &, iuſtiſſimos metus faceres, inquit, diuiniſſime vatum; ſi maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempeſtiuæ cenſuræ iam

vulgarem plebeiámque vanitatem inflarem. Cui non ſit in oculis adhuc recens Poëtæ impietas; cùm Principem contumelioſiſſimo ſcelere laceſſiuit, cùm facinoris pretium crucem tulit; famámque quam flagitio quærebat, inuenit ſupplicio? Cæteros omitto, quibus leuiùs peccantibus, aut ineptam ſapientiam afferentibus, ſatis pœnæ eſt ex prudentum faſtidio. Longè ab illis conſilij mei ratio, mi Antenori. An neſcis quâ arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum poculo vident, faſtidiunt valetudinem quæ tanti emenda eſt. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus ſuccis vim domant acerbi ſaporis, vel præmiis inuitant ad ſalutem, deceptíſque pulchritudine poculi oculis, non videre, non ſcire patiuntur, quid hauriendum ſit. Ita ego, non ſubito & aſpero queſtu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non

eſſem. Sed inſcios circumducam per ſuauiſſimas ambages, vt etiam eos delectet ſub alienis nominibus accuſari. Erectus his verbis Antenorius, ſimúlque Hieroleander, cupere ſe dixerunt, audire lepidiſſimi commẽti rationem. Tum ille: Grandem fabulam hiſtoriæ inſtar ornabo. In eâ miros exitus circumuoluam; arma, coniugia, cruorem, lætitiam, inſperatis miſcebo ſucceſſibus. Oblectabit legentes inſita mortalibus vanitas; eóque ſtudioſiores inueniam, quòd non quaſi docentem, ſeuerúmque, in manus accipiant. Paſcam animos contemplatione diuersâ, & veluti picturâ locorũ. Tum periculorum imagine excitabo miſericordiam, metus, horrorem. ſuſpenſos deinde ſubleuabo, ſerenúſque diluam tempeſtates. Quos libebit fatis eripiam, fatis dabo. Noui noſtrorum ingenia: Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenæ

ſpecta-

ſpectaculum. Ita inſinuato amore potionis, addam ſalubres herbas. Vitia effingam, virtuteſque; & præmia vtriſque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis iraſcentur, aut fauebunt, occurrent ſibi ipſis, agnoſcéntque obiecto ſpeculo ſpeciem ac meritum ſuæ famæ. Fortè pudebit eas partes diutiùs agere in ſcena huius vitæ, quas ſibi cognoſcent ex merito contigiſſe in fabulà: Et ne traductos ſe querantur, neminis imago ſimpliciter extabit. Diſſimulandis illis multa inueniam, quæ notatis conuenire non poterunt. Mihi enim non ſub religione hiſtoriæ ſcribenti libertas hæc erit. Sic vitia non homines lædentur; nec cuiquam licebit indignari, niſi qui vexata flagitia in ſe turpi confeſſione recipiat. Præterea & imaginaria paſſim nomina excitabo; tantùm ad ſuſtinendas vitiorum virtutúmque perſonas; Vt tam erret qui omnia, quàm qui nihil in illâ

ſcriptione exiget ad rerum geſtarum veritatem.

Excitauit Antenorium ſcribendi nouum genus; alacérque vtramque perfricuit manum; & da, inquit, hunc ſodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, ſi ſeculum reſpicis, prorſus hoc debes. Feret multam ætatem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad poſteros. Vtilitas autem eximia, artes malorum excutere, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, Antiſtes, quòd impetum meum probas. Faciam te authore. Dum res eſt recens, dum animus calet, per tormenta poëſi ſimillima concitatum laxabo ingenium; fabulam pangam. Neque te Gelanore, neque Poliarchum omiſerim. Sic effatus, ne periret is calor, quem dij eius animo ad ſcribendum ſubijciebant, cùm in diuerſorium ſeceſſiſſet, vix paſſus cœnæ moram, tabellas petiit; iam-

que tunc cœpit variæ vtilitatis fabulam exarare.

Non hæc erant iniucunda Gelanoro. Quid enim nisi eximium de Poliarcho scriberet Nicopompus, olim ipsi amicus, & in Lycogenem grauis? Postera die cùm egregiè Hieroleander litasset, Nicopompum diutiùs cum Antenorio hæsurũ reliquit in templo; Ipse Gelanoro comite Epeircten profectus est. Cúmque hilaris nunciasset Argenidi Apollinem pulcherrimis extis læta omnia portendere; addidit libertum Poliarchi in vestibulo templi obuiam sibi factum iámque in vrbe esse; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa prosperis victimis deos aduentum Gelanori comprobasse haud tardè conijciens, trepido gaudio dubitare subitò cœpit, An sine Poliarcho venisset Gelanorus; an potiùs ille lateret, viam furtim ad colloquium affectans. Saltem se cogita-

bat à Gelanoro audituram, vbi is esset, vt valeret, quid aut se facere iuberet, aut ipse moliretur. Nihil minùs Gelanorus conueniendæ Virginis auidus erat: Sed cùm casu incidisset in Eurymedem, nec dissimulare potuisset quin ad Regem esset missus, confestim ad ipsum perductus, vultúque, vt oportuit, nec fracto, nec superbo, hæc pauca loquutus est. Poliarchus saluere te maximè iubet, ô Rex; & has literas à Lycogene sibi scriptas, ad te potissimùm mittit, ne eum, aut nescire, aut credere putes, quæ de tuis in eum consiliis referuntur. Simul his epistolam tradit; quâ diligenter perlectâ, Rex nouitate infamiæ motus cum accersito Cleobulo atque Eurymede literas communicat: Neque illi aliud referebat, quàm rem altam plenámque periculi esse. Nihil vnquam perplexius visum; cùm nec ipse Gelanorus precibus ac deinde propemodū minis tentatus, quicquam

afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur insidiæ. Inter occisi spolia, vt res erat, aiebat hos repertos codicillos; neque aliquid præterea, aut se, aut Poliarchum scire. Et Rex ad illum; Neque ipse, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo iussu misit Argenis: & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec scio; nec de armillâ quî sciuerit Lycogenes possum conijcere. Tu rem apud te contine. ne quis sciat quid ad me detuleris. Dijs, & mihi curæ erit, vt arcana hostiũ scelera eruantur. Percunctanti deinde vbi Poliarchum & Timonidem reliquisset; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum peruenisse; quem ab Rhegio profectum, in pelagi varios sinus illico tempestas compulerat.

Dimissus deinde à Regis colloquio, ad Selenissam iuit; & vbi commodum

fuit, Argenidi literas tradens cætera quoque aperuit quæ Poliarchus mandauerat; In Africâ eum esse, illícque hæsurum, donec ipsa statuisset, quid potissimùm res vtriusque exigerent. Si opus armis sit, iam non vnum se, aut priuatum, in Siciliam esse venturum. aut si quid commodius virgini succurrisset, ne parceret volenti præcipere; Fœderúmque memoriam, nullâ interim pateretur absentiâ deleri. Pignus autem amoris non minimum fore, si nunciet num ipse à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Poliarchi, & immeriti contumeliam patris, sanctè confirmat, nullum tale facinus profectum à parente. & penè peccare Poliarchum, quòd posset suspicari, si quid eiusmodi moliri Rex vellet, se ad ea exploranda, aut ei nuncianda, tardiorem Lycogene fore. Vbi verò Gelanorus de Poliarchi periculo egit; vt perditâ rate, inter breuia inue-

nisset salutem, vt propiùs quàm in naufragio inter opem prædonum perijsset; illa tantam periculi speciem non ferens, simúlque reticere Gelanorum, simul loqui imperans, ad omnia verba pauebat, quasi non absens, aut exacta pericula audiret.

Iámque anxio Rege, armillámque, & Lycogenem, & venenum in oculis mentis habente, biduum quæstioni res fuerat; cùm Arsidas atque Timonides in aulam perueniunt, de Poliarchi naufragio quæ credebant nunciaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viuentis conspectum expauerant; & subitò à Rege accersiti sunt, vt si quid ad has Lycogenis literas haberent, audirentur. Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eurymedes. Illi dicere exorsi quid egissent, ante omnia pyxidem protulere, in eáque armillam, tot monstrorum materiem: Aiebant diuertisse ab Arsidâ Poliarchú, priuś-

quam aduenirer Timonides; & idoneis argumẽtis elusi (inquiunt) iam vt naufragum defleueramus; cùm Gelanorus spem hic nobis restituens, non viuere modò patronum, sed valere asseruit. Post hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum iis Rex tradit: ad quas illi cùm stuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, an syncera armilla sit, satísque mẽdacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentũ præbuerit. Dum hanc tractant, dum nexus euoluunt, protinus notant in bysso ad quam gemmæ filis argẽteis hærebant, disparem colori reliquo tabem exiguis maculis passim virescere. Quâ conspectâ; quid istud est, inquit Cleobulus, nisi venenum quod Lycogenes significat? Sed videamus cuius crimine hoc munus funestum sit. Nunquam mihi coniicienti fides sit, ô Rex, nisi ad Lycogenem, sociósque id facinus per-

tinet. Nam & Eristhenes, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud se armillã hanc habuit. Et quidni existimes, vel solertiâ suâ, vel proditione tuorum, hos sciuisse id munus Poliarcho destinari, armilláque corruptâ, huic vitam, aut denique tibi famam, inuidisse nefarios? Sed deorum auspicio benè cuncta cesserunt: Impij suo scelere obruentur. Oloodemum, & Eristhenem, quos perire maximè interest, occultis quidẽ criminibus sontes habes; Sed aperto scelere, & apud populũ valituro, hactenus argui posse non contigit. Hos id facinoris si admisisse constet, nemo erit cuius suffragio non damnentur. Rex Cleobulum quæ solerter coniecerat excutere iubet, & de reis habere quæstionem. Ille omnia ab Eurymede vtiliùs perfici posse causatus, quid agendum sit breuiter docet.

Nec detrectatus Eurymedes Regis

dum quod nollet confiteri. Vrgenti itaque Eurymedi, Bene eſt; retulit. De me quod placebit fata deliberent. Satis eſt gaudij quòd poſt Poliarchum Siciliæ hoſtem vixi. Tum ſolerter Eurymedes, tanquam de re notâ agens, ſe ſe penetrabat in eorum conſilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit; qui literis ad Poliarchum, in ſui flagitij infamiam ſubſtituebat innoxium Regem; Et Eriſthene fallaciam leui riſu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur; nec ſine horrore quid ille ſit faſſus oſtendit; Reſtare, vt Oloodemus pari indicio ſe damnet.

Tam fœliciter peruestigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præſentiori ingenio, auerſatus veneficij nomen, tanquam de inaudito facinore, cùm interrogaretur, ipſe plura quærebat: Cúmque Eriſthenes iam flagitiũ confeſſus diceretur, ratus hanc

esse fallaciam, nec se credere respondit turpissimum crimen in Eristhenem cadere; nec si maximè caderet, se conscium esse. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudēti consilio: Oloodemū in arcano loco sistit; vnde Eristhenes posset audiri, quocum ipse anteactos sermones repetere cœpit. Et Eristhenes, tanquam in pignus constantiæ, nec suum abnuebat, nec sociorum crimen; donec adeò Oloodemi patientiam vicit, vt repentè exclamaret; ô te vel simplicem, Eristhenes; vel tuorum proditorem! Stragulis deinde reiectis, communem suorum perniciem appellauit, & solum exitu dignum, quem pluribus comparauisset. Serò intellexit Eristhenes se ab Eurymede esse delusum; neque Oloodemum communis flagitij indicium fecisse. Verbis ergo quæ tempus dolórque ferebant errorem excusare parabat Oloodemo. Sed vt sa-

tis explorata res, adhibitíque idonei testes, in diuersum abstracti conduntur in carcerem, & postridie ad publicum iudicium trahuntur: ne si quæstio populo teste non habita esset, clientelis & factionibus deinde reorum tanquam parum legitima inuidiosè traducere-tur. Sed quamquam Epeirctanis ciuibus Rex fidebat; tamen ad reorum custodiam, Prætoriani cum armis in foro locati sunt. Et ex eiusmodi loco dicenda causa erat, vnde facilè si tumultus exarsisset, recipi in arcem possent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem euocatus effusè conuenerat; & ille qui orare in publicis iudiciis regias causas solebat, in hunc sensum loquutus est. Scire populum quantâ ipsius charitate Rex flagret, nec Regem vicissim dubitare, quin sit illi charissimus. Itaque Eristhenem & Oloodemum, multorum in se scelerum reos, quáquam poterat suo iure dam-

nare, tamen distulisse ad publicos iudices; vt optimorum ciuium studijs potissimùm vindicetur. Audiret populus pro se dicentes, & ipsis Iudicibus suâ voce præiret quid de illis statuendum. Triginta tum Iudices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eristhene & Oloodemo productis, accusator multa eorum in Regem facinora, fidem sæpè frustratam, habita cum inimicis consilia strictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & paratâ in Regem infamiâ. Cúmque verba, cùm testes, cùm literas protulisset, adeò Epeirctanum populum mouit, vt nihil expectato iudicio à plerisque lapidatio vrgeretur. Sed deprecatus est actor impetum vulgi, donec Iudices in suffragia iuissent. Plurimum interesse vt rei publicè dicerent. Plùs illos oratione suâ, & perculsæ conscientiæ notis, quàm accusantis voce laboraturos. Duplicem quoque aquam, si peterent, eis ad de-

fenſionem à Rege concedi. ſimul his, reos prouocat ad dicendum. Sed illi (vt coniecerat) cauſæ inopiâ marcebant. Nec deflecti crimen poterat, nec populus conciliari. Timidè ergo pauca; & illa plùs in Regem, quàm pro ſe loquuti ſunt. Dimiſere tunc Iudices in vrnam ſuffragia; quâ publicè effusâ, fabæ omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti ſtatim in carcerem, vt veneficij conuictos idoneo ſupplicio cicuta conficeret. Illic, triſti & vltimâ libertate exercuere ius, quod ita pereuntibus leges indulſerant. Diras igitur dicere Regi; vltorem ciere Lycogenem; venerari Deos manes vt hoſtes ad peiora ſeruati hunc exitum ſibi inuideant. Inter hæc anancæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus miſerias, peiùs hunc noſtro fato op-

pressuri, quàm viuentes voluisse existimat. His dictis non cunctanter totum hausit. Denuo impletum cùm Eristheni porrigeretur, supercilium ille duxit, & circumspiciens, ecquis, ait, amicos meos monebit Meleãdro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monentur, vt quo faciliùs virus conciperetur venis, minoríque cruciatu occumberent, quantum carceris spatia sinebant, ambulationem vrgerent; donec tibijs grauibus sentirent iam ab imo calorem excedere. Cùm paruissent, frigentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus somnum, languebant sine sensu; donec coxis iam exanimatis, tanquam stimulo icti, prodidere lethalem vim ipsa intrantem vitalia; nec multò pòst extincti sunt. Vulgati mox versus celeritate Poëtarum; quorum alij vili audaciâ plùs iusto lacessebant perculsos; alij tanquam adhuc

huc pœnitentia in integro esset extinctos monebant, & de obitu iam exacto serò vaticinabantur. Minùs hæc carmina displicuerunt, quæ prolixiùs ambitionem quàm ipsos reos notabant.

Debita funestis cecidit tibi victima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas, satiataq; tanto
Sanguine, Sicaniis pacem concede colonis.
Heu quoties victrix nostri de cladibus Orbis
Vmbrarum implesti sedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & sæuas terris indicere pugnas.
Prima tuos ducũt periuria fœda maniplos,
Contemptusq; deûm, metasq; in limite nullo
Spes votis positura suis. Tunc impia captis
Mentibus illapsæ versant incendia Diræ.
Non sceptro iurata fides, non fama, piumq;
Obstat; Eunt sontes, perq; ipsa pericula cæci
In peiora ruunt. O dij! Tot feruere Martem
Cædibus, & sæuis fumare mapalia flammis,
Insontesq; perire animas, sexumq; minorem

(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furijs? exoluere iusto
Colla iugo, & steriles patriæ calcare ruinas,
Insanasq; metu trepidè trāsmittere noctes.
Nam sceleri quæ tuta quies? Mala præmia vestræ
Vt primùm tetigere manus; vltricia sontes
Fata vocant, subitísque dies intercidit vmbris.

At Rex gnarus quàm grauis imminere Lycogenes; quo die de damnatis sumebatur supplicium, Eurymedem dimisit cum modico equitatu, qui eum subito furto tentaret. Quippe Lycogenes post Eristhenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarserat; multo quidem armatorum præsidio salutem tutatus; sed reconciliationis spem subinde subijciens; vt vel simulatione fœderum captiuos extorqueret à Rege, vel quasi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac vt effica-

ciùs crederetur bonâ fide pacem optare, Dunalbium literis monuit vt ab acerbis consilijs Regem auerteret, absolueret ille captiuos, & quicquid suspicionis aut odij erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his se literis fidem habere dum simulat, videtúrque quæ erant mandata procurare apud Regem, suâ ipsius fraude Lycogenem lusit. Quippe ille fallendi spe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lentè cunctabatur, vt interim Regi liceret suis rebus consulere. Tunc verò cùm ad eum comprehendendum Rex misit, non defuerunt ex coniuratis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipsiúsque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & conuiuium militaribus viris frequens. Ad quos ita Lycogenes; Ne frustra conuenisse vos putetis, Commilitones, Sepulchralem hác cœnam Eristheni, & Oloodemo edidimus.

Meleandri crudelitate perempti ſunt; & niſi quid opis in vobis eſt, eâdem tempeſtate corripior. En tyranni ſatellites, penè pro foribus, quibus mea pernicies mandata eſt. Quæ ſors inde vos maneat, quæ optimos ciues, neminem reor ambigere. Cùm principum cædes eâ audaciâ faciat, an modeſtiùs de cæteris decreturum conijcias? Non vos ad ſalutem meam ſollicito, Commilitones, niſi cum veſtrâ creditis eſſe coniunctam. Simul his de ſtrato exilijt. Cæteri proiectis quoque menſis ad arma diſcurrerunt. Omnis domus ſedulitate tot militum ſibi ſimul ducíque timentium, feruebat. Miſſi quidam qui ex vicinis locis ampliorem manum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obuiam irent Eurymedi; poſitíſque in commodâ valle inſidijs, incautum, & itinere feſſum exciperent. Sed confuſa dimicatio fuit; quia priuſquam deliteſceret ad inſidias miles, Euryme-

des venit & ipse imparatus ad certamen. Viriliter tamen vtrimque pugnatum est: frendente præcipuè Eurymede, capi admonitum Lycogenem non posse. Cæterùm quamquam & in hostico & viribus impar; (nam Lycogenes strepitu pugnantium ad se illato suos omnes promouit in aciem) confessâ tamen fugâ non dilabi sustinuit: Et sensim recedentem non sequutus est Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoste, seu iam mistum tenebris cœlum pertimuit.

Periere non multi, nocturno discrimine: Sed vicisse videbatur Lycogenes, qui suorum impetu lætus, amicos vndique accersit: præparata concurrentibus arma distribuit: vnóque exemplo scribit ciuitatum concilijs: vt se publicæ authorem libertatis velint adiutum. Nec tardè deficiebant ab optimo Rege illi ipsi qui sub eius mansuetudine creuerant: Documentum mortalibus,

quantumuis egregiam in Rege virtutem, niſi fortitudinis opinio accedat, poſſe contemni: nec fideliùs vllos Principes amari à Populis, quàm qui timeri meruerint. Triſte mortalibus ſpectaculum exhibebat Sicilia. Pulſa religio; iura neglecta. Infidæ euntibus viæ; domus, vicíque paſſim, rapinis, furore, incendio afflicti; Sola denique caſtra in ſqualentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore ſentiebat, grauiora ſe pati ſub grege tyrannorum, quàm quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat; Proditor ſui, & proditionis merces. Multos tamen ille fluctus non abſtulit. Quatuor præter Epeircten vrbes reuerentia maieſtatis continuit; Meſſanam, Panormum, Catanam, & in vmbilico inſulæ Ennam.

Iámque Lycogenes iura regni & inſignia vſurpans, ſoli nomini parcebat. Solium, cùm accumberet mēſæ; veſtis

purpurea in castris, & vbique sica ad latus. Blandus immodicè, aut seuerus, vt teneret terrerétve contumaces. Nec segnior ad res suas Meleander subitis delectibus multùm militum effecit. Epeircte commeatu & munimentis instructissima, in arcem belli delecta est. Ex regiis triremibus quotquot in officio manserant, in illum portum deductæ. Ipse & propriâ indole, & tunc anxiis rebus, erat in deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas instar morbi peruagabatur Siciliam, tanquam plùs fati atque amẽtiæ quàm sceleris esset, publicè clauum fixit. Ita sperabat posse componi mentes quas furor rapuerat. Etiam ne in suos milites labes inserperet, placuit lustrari exercitum. Iuit ergo ad castrorum principia (nam sub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibúsque, & deorum simulachris, processit ad campum in quo facturus

Sacerdos instruebat altaria. Omnis in armis, & sub signis exercitus, sibi ad rem diuinam coronas texuerat. Hastæ quoque, & iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hostiæ omni cultu mactatæ, taurus, hircus, & aries inter legitimas preces ter à ministris altè præcinctis circumactæ exercitui, ad aras sistuntur. Tum rex & in orbem ipse se egit, deos appellaturus; Adessent melioribus partibus, & si qui hactenus non fauissent, ritè propitiati ad se transirent. Incolumis esset exercitus. Vires, animus, consilium, hosti exciderent. Quòd si ope, salute, victoriâ iuuissent, tum se Ioui Seruatori, Martíque, & Mineruæ, & Cœlipotentibus dijs, quotquot bellum aut pacem curant, templum de aduersariorum manubijs extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmiis hæc in Siciliam deorum beneficia cælarentur. Inter hæc vota hostiæ cadunt; fibrísque

ſpirantibus aruſpex admotus eſt. Is cùm integerrimum iecur, ſed craſſioribus membranis pertinaciter obductum inſpiceret; exta quidem eſſe bona aſſeruit, & ijs magnam fœlicitatem portendi, ſed lentam, & quæ labore conſtaret. Poſt hæc, milites geſtu inani, & haſtis ex arte aliquoties quaſſatis, tanquam ad hoſtem præſentem ſucclamantes, edidere ſimulachrum coëuntis certaminis, & innoxiè velitati in caſtra redierunt.

Sed Meleander quod ſuperfuit lucis, haud multùm diſpari curæ dedit. Quidam enim ex Aſſyriâ hoſpes, ſpecie quærendæ in diuerſis gentibus ſapientiæ errabat, reuerâ vt ſuam iactaret. Is tunc in Siciliâ erat, & in Mathematicorum cœlo verſatus, vendebat ſuæ artis ludibria; ſi quis ex ſyderibus quæ naſcenti affuerant, volebat de fortunâ, quæ viuenti, quæ morituro debebatur, vaniſſimâ credulitate cognoſcere. Nō-

dum erat capitale in ipſos Principes quærere ex ciuſmodi ſyderum fide. Cùm is ergo laudaret vix imparem diis ſcientiam; & de ſucceſſu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala non fruſtra promiſiſſet, quàm multi nec riſiſſent impune hæc fata, nec fruſtra timuiſſent; accidit vt ad Archombrotum fama illius perua-deret; Ad quem accitus, cùm prolixè eandem cœleſtis influxus vim commendaret; iuuenem amantémque ſic perpulit, vt de cupiditatum ſuarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid ſydera portenderent, ſe cum fide renunciaturum promiſit. Sed cur priuatæ duntaxat fortunæ mortales ſolicitant, (inquit) hanc venturi ſcientiam? Quidni & imperat Meleander, inſpecto cœlorum ordine deprehendi, ſuíſne an hoſtium fatis pugnetur? Mouit ea oratio Archombrotum; per quem & Rex in ſpem

plusquam oraculi Chaldæum acciuit. Is mercedis ſpe plenus; iámque meliùs ſibi quàm Regi, ex ea negociatione auguratus, venit ad Regiam; Rogatúſque quâ diſciplinâ, quóve numine, oculos poſſet in futurarum rerum caliginem mittere; ſic incepit. Non ille nos ſpiritus ad vaticinium (ô Rex) agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda diuinitatis ſtimulis ingenia. Sed neque de more illorum, confuſis dubiíſque oraculis ſciſcitantes fruſtramur. Vnam cœli vim, vnos ſyderum curſus ſcrutari, noſtræ genti eſt ſtudium. Primi deprehendimus metas Solis; primi liquidas, nec veſtigiis notabiles, cœleſtium facum vias, nominibus menſuríſque diſtinximus; contemplatione liberâ in ſudo aëre, & nebulis non infeſto. Aſſyriis enim raro pruinæ, aut ſqualentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimento nobis

compertum eſt, hæc humana ad aſtrorum motus regi; nec alias eſſe Parcas quæ naſcentibus fata diſponát. Quippe ex eorum inter ſe commercio ſi vniuerſa tellus accipit vices, & ad vbertatem, aut frugum internecionem adigitur; ſi annos, ſi ſæçula, vis illa definit; quid miremur ſingula mortalium corpûſcula, inde vitam, cupiditates, læta, & triſtia ſortiri? Liceat mòdò ſcire momentum quo te peperit mater. Effingam ego in tabulâ çœli imaginem, & quotquot ſyderibus facimus domos; Ea in illis conſtituam quas cùm naſcereris obtinuerunt. Iupiter, Sólque, & Venus, optimi planetarum; deterrimúſque cum Marte Saturnus; Mercuriúſque & Luna, varij ex ſorte locorum quos inſidunt. Cuius illorum regnum fuerit cùm in Orbem intraſti, quo gradu, quo aſpectu, illum cæteri temperarint, vel vrſerint. Illic ego, ne dubita, quicquid de te decretú eſt legam.

Fiducia orantis, & promiſſi magnitudo, tetigerat Meleandrum. maieſtas præterea artis, & tanquam ex abdito formulæ audientibus ignotæ, venerationem addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt, Nicopompus (nam tunc fortè inter pauciſſimos aderat) intentus in Chaldæum, riſu ſeuero: Euge mi homo, inquit; Occupaſti deorum imperium. Scribe ſpei timoríſque improbas leges, & ſi qui hîc decipi amant, impone lubentibus. Impetus Meleandri, cæterorúmque, ad hæc verba ſubſtiterat. Auidè ergo quærere omnes, quid diceret, ſentirétve Nicopompus, ipſúmne Chaldæum, an artem illius inceſſeret maledictis. Præcipuè Meleander ſciſcitari, cur hoſpiti inclementer diceret. At ille, quidni hunc veteratorem iurgio premam? (ô Rex) qui in te ſibi plus iuris facit, quàm ea ipſa quæ mendacio præfert ſydera habeant? Quicquid enim mentiri volue-

refero. Sed cesso hominem adoriri; quando hanc pugnam tum silentium tuum, Rex, tum ipsius in me obtutus efflagitat?

Ais ex astrorum positurâ, Mathematice, ex ordine, ex vi quâ influunt subeuntibus lucem infantibus, vitæ atque interitûs rationem disponi; Sed fateris eâ vertigine rapi cœlum, vt paruo momento syderum status mutetur. Si igitur celeritas quantam ægrè cogitatione conceperis cœlestia corpora auehit; ex statione porrò diuersâ, minæ eorum aut promissa inflectuntur; cui hominum sua fata certò retuleris, cùm incertum sit quo syderum temperamento productus sit? Nisi credis hanc esse obstetricibus curam, vt continuò solaria consulant, notent districtè diei articulum, & nascenti suas stellas tanquam patrimonium seruent. Quoties matrum pericula curam hanc circumstantibus adimunt? quoties nemo est

quem ſuperſtitio illa tangat? Finge tamen eſſe continuò qui id curent: At ſi diu naſcitur puer: ſi, vt ſæpè fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non ſequitur: quænam aſtrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ aſtitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflauit? Præterea cùm frequenter exerrent ſolaria, & pleræque machinarum quæ horas deſignant, ex ſiccitate aut humiditate aëris amittant tenorem; Vnde habebis verum illud fuiſſe, & ex menſurâ cœli tempus, quod in ortu infantium homines curioſi, aut amici, notauerint?

Finge tamen in eo non errari; deprehendas vtique ſtellas quo ſitu, quo vigore fuerint, cùm illi in quos inquiris naſcerentur. At vnde tantum ſyderibus in corpora noſtra, imò in mentes imperium? Ex iis ſcilicet expectabo fœlicitatem, ex iis vitæ genus, & mortis arbitrium? Num ergo qui prœlium

ſubeunt, ſimúlque extinguuntur, omnes ſub eodem cœli ordine erant nati? Num ſi nauis peritura eſt, nullos vectores accipiet, niſi quos naſcētes aſtra naufragio damnauerint? Imò ſub ſydere omni producti, coëunt in aciem, nauigium onerant, & diſpares ortus vnâ morte coniungunt: Rurſúſque non quotquot eodem nexu aſtrorum lucem aſpiciunt, vno fato aut viuunt aut pereunt. Regem hîc vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnũ contigiſſe: vel aliquas ſaltem opes, quæ indices eſſent beatæ & opulentæ collocationis aſtrorũ? imò, an omnes ſupereſſe ad hunc diem? Ecce Cleobulum; ecce te. An qui cum illo nati ſunt, cum illo quoque ſapiunt, Regibúſque ſunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius dicam) Mathematici ſunt? Quid autem cùm in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquis, vt hunc prædo obtruncaret.

Num ergo eadem aſtra, quæ viatorem, dum naſceretur, ferro prædonis mancipabant, ipſi quoque prædoni, diu fortaſſe antea nato, mentem vímque dederunt, vt aliquando hunc vellet, & poſſet occidere? Certè enim non minùs dicitis ex aſtris fieri vt hic interficiat, quàm vt iſte mactetur. Cùm quis verò ædificij ruinâ obruitur; an quia erat in aſtris, vt eum ſua domus ſepeliret, afflictus eſt murus? Imò mehercules quia afflictus eſt murus, hunc ſubiectum moles oppreſſit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per ſuffragia aſcenditur. An enim ſydera quæ alicui naſcenti adfuerunt, & (vt vultis) promiſerunt dignitatem; aliis mortalibus potuerunt imperaſſe, qui ſub iis nati non ſunt; & ex quorum tamen ſuffragiis deſtinatæ dignitatis conſtat effectus?

Hanc ego vanitatem ineptiâ & ſtoliditate præcipuam dicerem, niſi ſupra

hæc nomina peccaret. Pessimæ superstitionis ingenium est. Quò libertas enim mortalium, si à præscripto syderum non possunt recedere? Curem ego valetudinem, me honores solicitent; vitia abijcere cogitem; animum ad virtutes appellere; si nascenti dictum est quid me esse oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam deorum munus perit. Ampliùs thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; si non possunt, aut nolunt, quod de me est statutum inflectere. At pro nascituris liberis scilicet orabimus, vt propitia astra habeant. Dicam quod ego in Merganiâ vidi. Quendam hæc superstitio afflauerat; vt nec vxoris cubiculum intraret, nisi exploratis antea astris. Si aut cauda draconis implicabat sydera, aut ea Scorpius incinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monstri minabatur in cœlis, solus oppido dormiebat. Quid quæ-

ris? nati ſunt ei liberi aliquot, & omnes inſani.

Dum Meleander, cæteríque infœlicem Mergani curam rident; Chaldæus, quanquam inſperatiſſimâ accuſatione turbatus, collegit animum, ſimilíſque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Diis dixit, quorum iuſſu hæc ipſa vis quam prædicabat ineſſet ſyderibus; quíque adeò non ſe abdicarunt poteſtate, vt res ſuperſint innumeræ quibus ſe vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeò Mathematicos delirare, vt omnibus qui cum Rege nati ſunt deberi regnum putent. Ad venturi præſagia multarum quoque rerum præter aſtra habendam rationem; in quibus præcipua ſunt, ſæculi genius, ſtirpíſque conditio. Cæterùm ſi quis neget aliquid cœlum in hominibus poſſe, dignum eſſe cum ceritis piari; Cùm omnibus conſtet aërem ex cœli conditione vel,

turbatum vel placidum, ſe ipſum inſinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde afflatu incluſi animi inſpiratos affectus accipiunt. Ita modeſtiora loquentem interfatus Nicopompus; Nec omnia, inquit, Mathematice, negamus ſyderibus. Incitari hominem ad ſegniciem, laborémve; callidam indolem, aut ingenuæ ſimplicitatis nanciſci; eſſe hilarem, aut ad iracundam ſolitudinem declinare; in vitia denique, aut virtutes, aliquo pondere & impetu ferri; Hæc non nego ex cœli in iſta terrena imperio eſſe. Itaque non multùm repugnem; ſi conijcias eos qui ex mitibus aſtris hauſerunt lenitatem, victuros fortunâ ab iis diſpari quos grauia & turbulenta ſydera in feruidiora ſtudia agunt; Vel quibus placidum cœlum hilaritatem infuderit, gratiori conſuetudine placituros, quàm homines receptum Saturnum acri & moleſtâ ſolitudine con-

templantes. Eiuſmodi non certæ quidem artis, ſed egregiæ prudentiæ præcepta ñon carpo. Alia ſunt quæ me tibi committunt; & hæc præcipuè quatuor. Primùm quòd ſydera, contrā quàm ſentis, impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex ſyderum, vel cupiditatum cōtemplatione prænunciari certò non poſſe, quid hominem in vitâ maneat, vel quem finem dij ſtatuerint. Tertiò, non ſatis intelligi quæ aſtra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas; huic neceſſitati ſyderum vel ineptè vel impiè dari.

De iis vbertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum reſpicere; à quo fateor, vtiliora ſuper bello, quàm à me, vel Mathematico, accipies. Imò, inquit Rex; ſed ſtrictim de his ediſſere. Tum ille; Non nos cogi ſyderibus vel hinc conſtat, quòd haud pauci impetum ab iis concitatum ra-

tione domitamus; & nullâ re magis noſtrũ genus à belluis diſcrepat, quàm hoc libertatis priuilegio; quæ ſolicitari ſubiectis & flagrantibus motibus, ſed ad vitia aut virtutem adigi inuita non poteſt. Hinc in Philoſophorum ſcholis nihil vulgarius, quàm ſapientis animũ, expertem ſeruitutis, ipſis quoque imperare ſyderibus; Hinc & quotidiana eorum præconia, qui ſciunt moderari iracundiæ, amori, cæteríſque torrentibus, quibus hæc aſtra in animos noſtros inundant. Quorũ omnino nihil eſſet, niſi accepta aſtrorum imperia mens noſtra faſtidire aut recuſare poſſet. Præterea vt Sol omnia quæ luce eâdem & ijſdem radijs corripit, non ijſdem effectibus damnat (nam fouebit alia ſemina, alia enecabit; vrentur exiliores herbæ, & defendet alias craſſior ſuccus:) Ita cùm tot infantium qui naſcuntur velut ager diuerſiſſimis modis præparatus ſit, ex

variâ parentum indole, valetudine, habitu; vna illa vis quæ è cœlo in plures ſimul manabit, non poterit idem in omnes: Si conſentientem ſibi infantis indolem inueniet, in eâ regnabit; ſi repugnantem, vix aliud quàm corriget; Adeò vt de infantis moribus vitáque dicturus, non inſpicere modò cœlum debeas, ſed parentes, ſed fortunam, quæ grauidæ matri fuit, ſed diuerſa alia, & plerumque tibi ignota. Et ex his quidem ſecundæ quam poſuimus quæſtionis ratio ipſa ſe aperit; ex aſtris ſcilicet non ſtatui certò poſſe, quid acturi paſſurive mortales ſint. Nam cùm moderari poſſimus ingeneratis affectibus, quidni & ea declinare quæ illi affectus peperiſſent ſi fuiſſemus obnoxij? Cúmque ex variis cauſis nunc leuiùs, nunc grauiùs naſcentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio; cur vno effectu in omnes valiturum exiſtimes, quod non in omnes

eâdem poteſtate inualuit?

Addebam, nec deprehendi ſatis poſſe quænam ſit connexio vel auerſio ſyderum, quæ infantibus ſemina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam ſpectatis, quæ ſuperſtat naſcenti. Quidni & illam quæ fuit cùm animaretur fœtus in vtero? quidni cæteras ſub quibus tenerum corpus, & adhuc anima ſui ignara, in aluo maternâ inſtruebatur ad viuendi patientiam? Equidem ex eorum ſyderum conditione, non minùs quàm ex ipſis natalibus, pendere infantem exiſtimem.

Quod vltimum aſſerui, res liberas aut fortuitas huic ſyderum poteſtati ſine ſacrilegio non addici, vrgerem vehementiùs; niſi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & ſine ſcelere aut amentiâ velle non poſſe. Quid liberius quàm vxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus inſiſtere? Aut quid

magis fortuitum, quàm vt homo pereat ferro, aquis soluatur, inimicitias suscipiat, certo vitæ anno ægrotet; principibus charus, dignitate vel contumeliâ insignis sit? De his tamen respondere, Mathematici, soletis. hîc audacia, hîc præda est vestra. Nuper furtum à seruo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quàm vt caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergo vt sospes cuaderet; & continuò de vestris vnus mystis, ratus de præteritis augur, retulit nobis, inultum latronem aufugisse; quia intercesserat Luna Mercurio, scilicet furum patrono, eúmque contexerat. Ægrè mihi persuasit se seriò hanc fabulam nobis afferre. Non in deûm ergo curâ, non in domini diligentiâ, aut furis ipsius solertiâ fuit, vt ille caperetur, aut tutò lateret: sed hoc totum ex astrorum imperio factum. à quibus si hæc humana sic

aguntur, frustra negotijs quisque nostris operam curámve impendimus. Fient enim vel cessantibus nobis quæ ipsa præscripsere; & quæcunque vetuerint, nullâ nostrâ industriâ procedent. Vt cætera verò prætercam, quibus ista refellatur quam dijs naturæque infertis iniuria; Quæro, Chaldæe, vtrũ illa vis quæ fœlicem nascenti putâ infanti vitam portendit, aut violentæ mortis casum, in trigesimum fortè, aut ampliùs, vitæ annum cõstituit; vtrum inquam illa vis quæ hos casus, illámque motura fortunam est, duret in cœlo; & destinatum tempus expectet, quo terris illabens, cogat in necessarios effectus necessaria instrumenta; An verò inseratur ipsi infanti; vt veluti fota, & paulatim coalescens, iusso tempore erumpat, impleátque quod astra mandauerint. Si dicis in cœlo perstare; manifestò es impudens. Nam cùm fortuna infantis, constet (vt vultis) ex

modo quo aſtra, dum is naſceretur, inter ſe erant nexa; poſtquam eum modum in cœlo deleuerit eorumdem ſyderum curſus, aliúmque effecerit, fortè priori contrarium; quâ in arcâ, vel penu cœleſti, recondetur prior illa vis, quæ poſt multos demum annos exerenda eſt, & in ſcenam mittenda? Sin putatis adhærere ipſi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat; adhuc peius nugamini. Scilicet in naufrago cauſa eſt, cur venti ſe tollant, cur ſui oblitus gubernator infigat vadis proram; aut colonus cauſa eſt belli quod eum pauperat; vel mitioris cœli quo fruges abundant? & quos excidentium terrarum labes abſorbet, ſolidos illos naturæ ſinus frangunt fati ſui violentiâ, vt deſtinato à ſyderibus obitu defungantur? Plura in pernicioſiſſimam amentiam non dico, quæ deos, hominéſque vnâ captiuitate damnat, quæ ratione deſtituta, vaníſque ſucceſ-

ſibus ſæpè eluſa, tamen inanes, ac interdum ſceleratas ſpes, ſubijcit conſultorum animis; aut inutili metu ſuſpendit incautos.

Iactant tamen quædam ſuorum oracula, quibus euentus reſponderit. Ex ijs conciliare fidem, tanquam non ſpernendæ arti volunt. Primùm quidem, ſi quæ talia extiterunt, nego neceſſitate fatorum contigiſſe, aſtríſve cogentibus. Faciliùs crediderim aliquod eſſe numen quod in vindictam impiæ credulitatis nonnunquam repræſentet mortalibus ea ipſa quæ ſibi non à diis ſed ſyderibus metuerunt. Deinde vt inſomnia, quamquam ſine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum venturarum ſpecies referunt: Et cæcus ſi vim lapidum ſpargit, aliquando imprudens tangit metam; Sic dum multùm & paſſim Chaldææ mentimini, nihil mirum ſi nonnunquam fortuna veſtram auda-

ciam commendat; & miramini vos vera dixiſſe. Etiam pauca reſponſa quæ vulgò celebrantur, vanitatem artis proſcribunt. Nam quod luculentius ſignum non ſolere vobiſcum veritatem; quàm inſtar prodigij iactari ſi in illam interdum veſter ludus incurrerit? Sed nec tantum tribuo famæ, vt quod de vaticiniis veſtris memorat vtique credam. Prodigia cùm narrantur excipi ſolent fauore mirantium; & quamquam non ad verum exacta ſint, poſtquam ſemel Scriptorem inuenerunt, pluribus placent, veneratione creſcunt, vetuſtate commendantur. In hunc modum fabulas veſtras inualuiſſe exiſtimem; Niſi dicas impiæ arti acceſſiſſe nefandorum geniorum commercia. Hi enim tranſacta inter homines, ſecretáque accuratè explòrant, & ſagaciter de futuro conijciunt. Veſtros ergo Chaldæos, ſi in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt; nihil mi-

rum ſuggerentibus ipſis atque monſtrantibus quæ ſupra mortalium ingenium erant, interdum claruiſſe. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura ſunt noſti; quidni, Mathematice, & tua ipſius fata perſpicias? Cur neſciſti me tibi hodie grauem fore? Cur non in experimentum artis monuiſti adeſſe qui te turbaret? Denique ſi potes explorare, an Rex de hoſtibus triumphaturus ſit; illud primùm explora, an ſit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus ſummis in rebus, eáque ex arte quæ vel ſi de leuibus ac quotidianis prædicere audet, inani euentu in omnium riſus ſolet incurrere? Nam ſerenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, diſpenſari generi humano ex aſtrorum inter ſe commercio vos quoque proclamatis, & nos partim agnoſcimus. Adeò tamen frequenter erratis, cùm ex inſpectione ſyderum aut ſolem promittitis, aut pluuias; vt in

prouerbium abierit veſtra illa ludendi fingendíque licentia. Tu ipſe cœlum explora: Sequere lunæ curſus; bella vel fœdera cœleſtium ignium confer in tabulas. Inde, ſi potes, deſtina ſudos dies, fœdos oſtende. Si non erras, ſi te euentus non arguet, ego me tuæ arti quam laceſſo dedi ad pœnam non recuſo. Neque tamen in aërem, in nubes, in ſerenum, minùs ſydera poſſe dices, quàm in corpora fortunáſque mortalium. Cùm tu igitur illa ignores, cur te iſta exiſtimemus prænoſcere? Scies nempe ex aſtris quò ceſſura ſint bella, & quæ ſors Siculas mentes actura ſit; neſcies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori ſolem eadem aſtra annuerint? Imò fatendum ex hac ignoratione tempeſtatum, vel quid velint ac iubeant ſydera vos neſcire; Vel eſſe præterea vim aliam quam neſcitis, quæ vt lubet hæc ſyderum decreta atque imperia antiquet.

Quòd

Quòd ſi de publicis regiíſque negotiis, adeò facilis tibi notitia; priuatam rem tuam cur eâdem ſcientiâ non protinus auges? cur præuiſis rerum euentibus moleſta omnia non declinas, fœlicitatem non ſequeris? Cùm in Phrygiâ eſſem, erat anus quæſtuoſa diuinationibus. Accidit vt in opulenti ciuis domo intercideret furtò paropſis preciosa. Is cui ſupellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, iam furem ſe tenere, iam recipere paropſidem, ſpe oppidò vanâ præcipiens. Mane erat; & cùm iſti aduentarent primùm anus fores ſoluebat, quæ tunc fortè iniecto ſterquilinio altiſſimè ſordebant. Neſcio quis vicinus per illam furtim iniuriam illuſerat mulierculæ. Subſtitit ergo irata; &, ſi ſcirem quis ganeo, inquit, ad hanc inſolentiam tenebris vſus ſit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum quicquid meis liminibus ſordium de-

dit. His auditis qui conſultum veniebat inſpexit in ſocium; &, quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus ſciet quis nos prædo vexauerit, quæ rerum ſuarum ignara, & ſtercore penè in os ingeſto, adhuc neſcit cui iraſci oporteat? Nec ſegniùs quàm venerat, diſceſſit à Sibylla. Rem epigrammate vulgauit neſcio quis Poëta, quod adhuc hæret memoriæ, & quia breue eſt, ſi placet recitabo.

O ſors, ſydera, Pythij receſſus,
Et fati benè præſciæ volucres,
Vos ſæuis anus en verenda rugis,
Vos illo vocat efferata cultu,
Quo lunam quatit Æmonis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut dei minentur,
Quid ſub pectore deliteſcat omni,
Nouit ſcilicet, indicátque nummo.
Vnum dicite quod miſella neſcit;
Ecquis ſtercore limen omne pauit?
Quæ nunc auguria, ô potens Apollo,
Quæ lux, quæ via, ducet ad nocentem?

Frustra sollicitas, Sibylla, diuos,
Sortes, sydera, Pythios recessus,
Et fati benè præscias volucres.
Nam Phœbus pater, ô verenda Phœbas,
Hæc oracula naribus reliquit.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus destituit. Reliqui inter iocos sequuti sunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quamquam vanum hospitem, tamen periculosum, non per iniuriam dimitti debere. Facile esse vt læsus perniciosa astra fingat; Non ægrè superstitionibus militem laboraturum. Ergo iam mœstum vocant, agúntque promissæ operæ gratias. Sed ne eâ vterentur, obstare tunc tempora. Neque enim videri ex Regis maiestate, vt tanquam victoriæ incertus anxiè ad sui natalis fata respiciat. Tamen oblatæ beneuolentiæ præmiũ fore. Nec morati, medium præstigiatori talentum, redimendæ quam timebant iniuriæ, mittunt. Inde ad grauio-

ra conuersi sunt: nouis subinde nunciis de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus. Nam in exercitu Regis non ampliùs decem millia iustæ armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleuerat. Funditores & sagittarij ter mille & quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant. Decem naues cataphractæ: aliorum nauigiorum ad bellicos vsus numerus duplex. Hyperephanij nullo publico cōsilio defecerunt; sed vt cuiusque ferebant studia, hi cum Rege, alij apud hostem militauere. Sed in Lycogenem rerum hominúmque maiorem vim tempestas contulerat. Recensitos haud procul Syracusis sub Præfectis distribuit. Triginta peditum millia, equitúmque sex, nomina dederant. Et ne omē deesset, qui primus descriptus est, Nicon appellabatur; quod superstitio vulgi quasi rem fortuitam, in auspiciū accepit. Certus erat Lycogenes, non se

diutiùs imperaturum quàm illi inſanirent. Dum res ergo feruebat, totius exercitûs mole in Regem contendit. Rex contrà promouit ad ignobilem riuum, qui humo per torrentes direptâ ſub altioribus ripis fluebat. Infidum circà ſolum faciebat perceptus venis humor, & aqua quæ extra alueum non pridem ſtagnauerat. Eo obice ſuſtinere Lycogenem vel pauciores potuiſſent; Et ſtrenuè ille aderat; conatúmque circuire iniquitatem loci, quacunque tranſitum parabat, obiecti à Rege milites prohibebát. At ille ne interim non tempore vteretur, Anaximádrum ex ſorore nepotem, & fratrem Oloodemi Menocritum, qui Ennam, qui Catanam obſiderent, cum aliquot cohortibus miſit. Ex ſuis autem caſtris, & regiis, multi aſſiduâ velitatione collati variam in dies fortunam ad ſuos referebant. Nihil tamen ſummæ rerum decedebat inter illa priuatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, & ſub ipſo diſcriminis ictu, aliarũ rerum affectus durare potuiſſe? Atqui vehementiùs Archombrotum, atque Argenidem curæ ſecretæ, quàm quæ palàm videbantur, premebant. Illa in Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter ſolitarios fletus conſumptis; prædicabátque confeſtim reuocandum veterem Lycogenis hoſtem, & aſſuetum de eo triumphare. At diuerſa agitabant Archombrotum. Inquietatus miſerrimâ ſpei incertæ dulcedine, nunc bellum deuouebat, quòd inter caſtrenſia non promoueret de amore profitendo cõſilia; nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam factam; & vtrâque de causâ in hoſtem concitabatur. Sæpè tamen ſeipſe incuſabat, quòd ſolus adeſſet tanto Meleandri Argenidíſque diſcrimini. Debuiſſe ſcilicet comparari exercitum, & magnitudine benefi-

cij, ſimul amorem, ſimul natalium decus oſtendi. Et hercule nihil horum neglexiſſet. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ ſtatum, nunciare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Præceps verò imminebat à Lycogene periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia. Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem vbique ſauciæ menti inſana æmulatio referebat; & hunc quidem diſſimulato odio ita eleuabat apud Regem, vt videretur ſibi ipſi nil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quòd Poliarchus cùm mitteret Lycogenis epiſtolam, nihil literarum ad Regem dediſſet. Sui, Regíſque fuiſſe oblitum, in illâ ſiue negligentiâ ſiue ſuperbiâ; Nec facturum ex maieſtate Regem, ſi ſcriberet prior. Sic malignis, & quotidianis verborum inſidijs paulatim aſſueſcebant Regis aures; eò facilius quòd nihil eſſe Archombroto diſſidij cum Poliarcho ſuſpica-

batur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi esse quàm quod Poliarchus discedens reliquerat. Sed quòd videret in aulâ gratiosum, facilè id supercilium in fortunam retulerat; quæ priores necessitudines tanquam præsenti fastigio indignas, aut graues, sæpè timet agnoscere. Interim patroni familiam, (hanc enim à curatoribus Rege iubente receperat) sic admonitu Argenidis instruxit, vt omnes propediem eum conijcerent esse venturum.

Cæterùm properabat redire in Africam, diúque ociosâ dilatione frustratus est. Tandem ex Archombroti sermonibus institutus Rex, indonatum, ac nec saltem blandiùs habitum, iubet renunciare Poliarcho; Regem se, non veneficum esse; Oloodemi, & Eristhenis exitium peregisse suam causam. Nec se faciliùs inuenire cur ad se non scripserit Poliarchus, quàm cur scri-

pſerit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexſpectatâ acerbitate motus, vix tenuit iram. Memor tamen Regi ſe loqui, nec plùs ſibi in expedito eſſe verba, quàm illi vltionem, haud aliud retulit, quàm non modò ſcripturum Poliarchum, ſed impigrè adfuturum; vt ſi quid errauerat, diſcuti poſſet. His verbis Meleandrum, iam ſpontè omnia metuentem, in diuerſas cogitationes diripiens, reliquit; nunciauítque Argenidi, quàm inclementer Rex dixiſſet Poliarcho. At illa, vix lacrymis temperans; Nihil dij reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noceretur. Diuiſi, ideóque, miſerrimi, alter alterius dolore conficímur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara ſum, ipſi quoque triſtiſſimum. Quid proderit eum ſuperfluâ ægritudine onerari, vt & patris in ſe mei iram intelligat? quem vt opinor non mala mens, ſed calami-

tas mutauit. Si me fas eſt aliquid exorare; da mihi, illíque, Gelanore, vt ipſe hoc neſciat. Ego curabo vt delicti pœnitentiam agat pater, amétque Poliarchum. Et ſilentij præmium erit quicquid tua conditio poteſt agnoſcere. Fruſtra autem ſperaueris, ſi de iſtâ re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt ſpondeat tutum fore ſecretum; at ſi illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, ſciámque quàm multùm fefelleris. Apud eum quid valeam nemo meliùs teipſo intelligit. Confirmante Gelanoro, ſe Argenidi pariturum, ipſa literas ad Poliarchum tradit. Iis vehementer petebat, vt quàm ocyſſimè in Siciliam traijceret. Si vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potiſſimùm vinceretur. Sin dij parabant triſtiora, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad nauem.

Iam ſecundus menſis erat, ex quo

Ennam fatigabat obſidio; Defecerant alimenta, nec ſpes erat à Rege auxilij. Igitur conſumptis omnibus præter fidem, legatos ad Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratus ille, quòd victoriæ ſimúlque clementiæ exemplum hinc quæreret; Nihil ſe optare reſpondit, niſi vt fœlices eſſe vellent. Ad hoc tantùm vim adhibuiſſe. Redirent ad Siciliæ corpus, cuius in Meleandrum conſenſui imprudentes obſtiterant. Sed multi petiere vt tutò liceret ad regia caſtra concedere. Quo permiſſo, plùs pauoris militibus Meleandri, quàm auxilij fuit; Cùm iſti Ennæ miſerias, & obſidentium robur, in traditæ vrbis excuſationem augerent. Domitâ Ennâ licentiùs exultare Lycogenes, aditúſque multiplici ratione tẽtare, quibus riuum, & paludes à Rege inceſſas ſuperaret; Diffiſúſque Meleander obtineri diutiùs locum poſſe, primâ vigiliâ totis caſtris ignes accen-

dit, ne hoſtis intelligeret deſeri ſtationem; nec ſigno tubâ dato, militem reducit ad campum qui Epeirctæ ſubiacebat. Inſequutus poſterâ die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili ſpecie, militúmque fiduciâ in barbaros clamores parum ciuiliter elata.

Et Rex quidem tot curis inſomnis, nunc prœlio optabat decernere; nunc ſe vrbis munimento tueri; interdū tanquam perditis rebus, de fugâ cogitabat in Africam. Fortè fuit, vt neglectâ quiete, ſolitarius in hortum primâ luce concederet. Sublimis erat locus, maríſque ſubiecti proſpectu liberrimus: Agitantem quid in extremis eſſet honeſtius, nunc ſubibat non ignaua pugnandi mens; nunc ſenem, & patrem, filiæ cura ad cautiora reuoluebat conſilia. Victoríſne præda eſſet hæc virgo? & quæ in ſceptrum genita erat, à libertate excideret? Rurſus occurrebant fu-

giendi incommoda, rurſus numinum ira,& quod in immeritâ calamitate triſtiſſimum eſt, temporum exactorum fœlicitas. In hoc inquietæ mentis æſtu ſtupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ,quæ ex vicinis montibus incubuerant,altiori ſole diſcuſſæ, aperuere paulatim faciem rerum perculſo horrentíque mirabilem. Quippe nauigijs ſtratum mare,haud procul à portu,vexillis latè vibrantibus, nouum bellum, nouos terrores afferre videbatur. Claſſis ingens & incitata ſublimibus velis. Fulgor præterea armorum,hominúmque frequentia. Cúmque non multò exteriùs quàm extra tormentorum iactum fuere nauigia, ſubito clamore nautarum demiſſæ à puppibus anchoræ totam claſſem ſtiterunt. Nec diu ſecum exegit, Rex,qui homines, aut vnde venirent. Sed in deteriores metus ſponte iam verſus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, inquit, ergo nec

fugam mihi fata reliquerint. En à Lycogene classem, en obseruaturos portuum claustra exercitus. Sed neque hoc immeritò accidit. Coget te iste casus, senex ignaue, ad iustam bellicámque virtutem; & quid sponte facere debueris, en hostis admonuit. Tã-tillam meam classem contrà promoueam, fortunâ, nauibus, copiis impar? An iis omissis, quod est satius, vertar in Lycogenem terrestri certamine, & saltem in Siciliâ meâ moriar? Turbatus, nec aliud quàm honestè cadere expetens, proximos aduocat. Iis monstrat terribilem maris speciem, dimittíque speculatorium nauigium iubet, quod de suspectâ classe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc sibi deposcebat non securæ quæstionis prouinciam. Sed annis & virtute feruentem Rex iussit digniora discrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab classe aduersâ

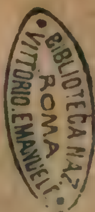
aliquot remigijs ad portum promoueri; & missus Timonides qui venientes exciperet, sciscitaretúrque quæ erant pernoscenda, primus mitioris fortunæ auspicium accepit. In lembo præco erat; ac ne duriora nunciaturus crederetur, baculum atque caput oliuâ circumdatus. Sed quis esset, quídve afferret, non fassus Timonidi, cùm Regis colloquium petiisset, illum protinus Meleander, iam intepescente metu admisit in conspectum. At Præco; Radirobanes Sardiniæ & Balearium Rex, (inquit) hanc tibi hospiti Meleandro Siciliæ Regi tesseram mittit. Si conferre volueris, inuenies esse illam, quæ mutua fuit tuis suísque parentibus. Simul dimidiatum annulum tradit; in cuius summâ parte pusilla ex auro manus erat, quæ si parti alteri iuncta esset, simili quoque manui, itémque porrectæ, tanquam in fœdus occurreret. Rursus præco; Agnoscísne, Rex, hospi-

tium? ait. Et Rege fatente; quippe alteram annuli partem apud se seruari; Adest, inquit, in æquore tuo hospes Radirobanes cum præcipuis imperij viribus, quas in classem coëgit. & cogendi causa fuit, quòd te malorum ciuium defectione premi cùm fama retulisset, statui hoc pessimum in Reges exemplum, maximè hospes, ferre non potuit. Silebat Meleander, deorum tam subita beneficia propè non capiés. Sed ad constantiæ specimen erat, ne vultus mutaretur. Referes, inquit, tuo Regi, ô præco, iam me ignoscere furori meorum; quos aliquis non inimicus deus concitauit ad facinus, vt tanti hospitis beneficio, & conspectu frueremur. Subeat modò Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo segniores quàm ipse in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breuiter corpus abductus est; interímque

Meleander

Meleander aduocato ſuorum conſilio quærere cœpit, ipſúmne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei maiora pignora per purpuratos experiri. Varia illi cenſebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere ſatis auſi. Nam cur Radirobanes illos ſumptus. laboréſque, alienæ vtilitati daret? præſertim nec rogatus, nec hoſpitio antea vſus? Omnem nimiam gratiam ſuſpicioſam eſſe. Vix credibile hunc potiùs Meleandro, quàm ſibi, eam claſſem adornaſſe. Nam &(inquit Rex) meo patri, multa vt ſcitis cum Radirobanis patre diſcrimina fuere; fœdera inde, & imago hoſpitij, veriùs bello laſſatis, quàm odia ponentibus. Nunc quid cenſeam, auxilium an inſidias aduenisse, adhuc incertum eſt. At Cleobulus, nihil dubitandum aſſeruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam ſi ille amicus accedebat, certè auxilium venire in tempore; & nullam in ipſum

humanitatem nimiam videri. Sin aut ſponte Regem odiſſet, aut faueret Lycogeni, non poſſe Meleandrum terræ maríque coniurato obſiſtere; & ex Maieſtate Regis fore, ſi fidei ſimulatione deceptus potiùs videretur, quàm expugnatus ingratiis. At vnde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, & vt audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occaſionem rapuit, quâ præter bellicam famam (Rex) nuptias filiæ tuæ tanquam ex merito, ſibi conciliet. Pugnabit itaque tanquam pro rebus ſuis; eò Siciliæ amicior, tuæque reuerentior maieſtatis, quò propiùs ſperabit in tuam regiam adoptari.

Et Cleobulus quidem, ex vero diſputabat. Quippe Argenidis fama, ſimúlq; Siculi regni, quod ad Virginem ſpectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem iniecerat. Naues ad expeditionem in Mauros, quam ſecretò moliebatur,

inſtructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, diſtulit pauliſper Africam, & laudabiliori incepto ad Meleandrum nauigauit. Sed Archombrotus (nam tunc conſultanti Meleandro aderat) ipſo nomine nuptiarum Argenidis offenſus, adeò in Radirobanem, Cleobulúmque excanduit, vt vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere auſus eſt. Cleobuli verò ſententiâ à Rege laudatâ; miſſi confeſtim ad portum ſunt, qui regiam ſcapham inſtruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in eâ circumuehi amabat. Mediocris erat; nec plures capiebat octo remigibus totidémque vectoribus. Sed aureis argenteíſque picturis notabilis, totam in ambitu vndam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi puſillis ex auro literis hi verſus erant ſcripti.

Hæc te cæruleo natam, Cythereia, ponto

Parua ratis, similisque tuæ, pulcherrima, conchæ
Tutelam numénque petit; non martia fortis
Tela pati, aduersas si fors Bellona carinas
Implicet, & tremulo suspendat in æquore bellum.
Nec sæui patiens Boreæ, cùm turbidus ille
Stridet, & alternis medium se se obruit vndis.
Littoreis tantùm apta vadis vicina secabit
Æquora, cùm pluuium deterget cantibus Austrum
Cymothoë, & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus ratis ista, potẽtem
Tunc dominum paucis audebit credere tonsis.
At tu, si meritos Eryci seruamus honores,
Ne leuibus ne, diua, notis permitte tyrãnum.
Ipsa manu cõtos, paruæ breuia arma carinæ,
Ipsa tene, & placidam se se crispantibus vndis
Sterne viam. Tecũ Oebalij duo sydera fratres,
Et soror. O magnis versata potentia semper
Fluctibus, & semper ventosum Regibus æquor!

Tunc verò purpureis tapetibus auxere ſedilia; & in puppi inſtar ſolij fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis cuſtodiam relictus eſt; Arſidas paruâ rate præmiſſus, qui Radirobani nunciaret aduenire Meleandrum. Facilè totâ Epeirćte ſe fama diffudit, adeſſe cum validis auxiliis Sardos hoſpiti Siciliæ opem laturos. Nec tardè credebatur. Subita ergo hilaritas, nec modò ſpes, ſed victoriæ fiducia, paulò antè deiectos mutauit. Toto foro concurrebant, manibúſque, vt quiſque aduenerat, plauſis, ſibi ſalutem gratulabantur. Nec temperantior eorum qui muris ad cuſtodiam præſidebant lætitia. Cùm verò Rex ad portum deſcendit, acclamationibus vulgi, tubíſque mox, & omni concentu quo tunc martem acuebant, cœlum implentibus, ſonus in hoſtium caſtra illatus eſt. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes auſus eſt credere Regis exercitum ſpe amiſsâ

exarsisse in vltimos impetus; & in se inuehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur. Hic dies nobis laborum postremum est: modò copiam mortis iis fecerimus, quos viuere non posse effecimus. Ite ad milites; & ad prædam vocate propè emeritos. Dij omnes quò gratior esset victoria, insperatam maturauere. His dictis, dum ordines instruit, vultúque ac voce omnibus fortitudinis author est; interim exploratores præmittit qui certa de aduentu hostium referrent. Et illi toto itinere prouecti, postquam nihil hostile occurrebat, in castra reuersi sunt, nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere; cæterùm penè bacchantium tumultus audiri in mœnibus, tubísque & tympanis personare totam circùm regionem. Ictus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præsagiis, tamen in procinctu constituit aciem; alióſque non militari cultu, sed tan-

quam ex proximis villis agrestes, subornat, omnia tutiùs exploraturos.

Iámque Arsidas Radirobani colloquutus, promota ex portu nauigia quibus Meleander cum suis vehebatur ostenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebât in altum; tumultúque & studio vectorum, de more subitæ lætitiæ strepebant. Prætoria Radirobanis, regij fastigij opulentiâ insignis, stabat religata anchoris tribus. Ab omnibus velis inutiles, & ex solo luxu pendentes laciniæ aurâ rapiente ludebant in aëre. Cornua, & antemnæ fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temerè sequebantur: Multiplices autem à tribus malis funes, religabantur ad latera nauis; speciémque procul visentibus aut amplissimi retis, aut detecti tentorij præbebant. Puppem Helena cum fratribus illustrabat trium syderum auro. At nautæ eo die non sordidi, in cæruleis

erant veſtibus ; & vel inſtabant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis ſuæ ſpecimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges veſtis in tranſtris ornauerat. Milites armorum & ſagulorum pretioſiſſima erãt induti. Rex quoque frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Hetruſcis decora maieſtatis, habebátque in prorâ lictores, virgâ & faſcibus inſtructos, tanquam aquas ſubmouerent. Lignei gradus à latere nauis ad mare deſcendebant cæruleis ſtrati tapetibus, in quorum ſummo excepturus Meleandrum, Radirobanes ſtabat, veſtem regiam indutus, quam ex auro & carbaſo textilis zona præcinxerat. Enſis ex ea pendebat, cælatæ vaginæ operâ præcipuus. Ipſe capillitium promiſerat in humeros, paulò precioſiùs delibutum quàm militarem decebat. Familiariſſimum habebat, ex Liguriâ ſenem ; cui commiſſus puer fuerat ; & adultus non tam illius conſi-

lia ſequebatur, quàm quæ facere decreuerat ſcire ſinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arſidæ loquens ſpectabat Siciliæ oram, ſitúmque, & ignota adhuc bona, ſuperfluâ humanitate commendabat.

Tandem ad nauem ſcapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus eſt admoto ad fulcienda veſtigia Archombroto; Donec eoυſque peruenit, vt tradere Radirobanes manum poſſet. Tum verò tanquam olim familiares coiëre amplexibus; & gratias agente Meleandro, quòd is ſe adiutum voluiſſet, ille beneficiũ modeſtiſſimis verbis augebat. Pauca deinde inter ſe colloquuti, hic ad ſalutationem Proceres Siciliæ, ille Sardiniæ, admiſit. Amicos, hoſpitéſque appellabant. Mox & Radirobanes, nec rogatus deſcendit in Meleandri ſcapham, qui ſe in naui prior, eius poteſtati tradiderat. Perſonabat toto littore, nauibúſque

ſymphonia; ſimúlque militum & remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non cuſtodibus tutos, ſimplici pietate, atque iure hoſpitij, inter ſe iucundè verſari. O miſeram ſæpè potentiam, in quâ raræ fœlicitatis eſt ad bona priuatorum, nec ſuſpecti commercij humanitatem, peruenire. Expoſitos in littore Reges, rurſus amplexus, rurſus blanditiæ tenebant. Hinc Radirobanem, cùm in primâ arenâ adoraſſet deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haud procul vtrumque expectabant. Inde amicis ſepti primùm in vrbem, deinde in arcem prouecti ſunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit, vt Sardiniæ Optimatibus illâ vesperâ benè eſſet. Præbuere certatim hoſpitia, adeò omnis generis officiis cumulata, vt vix belli quod arduum inſtabat, meminiſſet hilaritas.

At non Archombroto læta hæc

erant, ſibi æmulum adueniſſe cogitanti, quem à Rege & Argenide non amari nefas eſſet. Ergo dum cæteri Radirobanis amicos excipiunt; ipſe ſpecie vtilioris curæ diſcedit ad mœnia, quaſi excubitores per omnes ſpeculas Regis nomine aditurus; ne vigilias ſolueret auxiliorum fiducia: Sæpe immatura gaudia aditum hoſtibus ad nocendum præbuiſſe. Atque vbi frequentiam euaſit multò antè moleſtam, cœpit in longo & vacuo aggere ſpatiari, temerè inclinatis ceruicibus, nexíſque lacertis, & ad pectus obnoxiè adductis. Nunc amens ſtupebat; nunc ſimul videbat innumera; incertus quid cogitare, aut vnde dolere inciperet. Et, ô deos, inquit, vltores! Tu enim Poliarchum odiſti, tu hominis quem chariſſimum habebas reditum interuertiſti, vt æmulũ grauiorem acciperes. Quàm malè Radirobanes ſucceſſit Poliarcho. cui me hoc pectus, hi lacerti, ſed maxi-

mè amor, parē fecisset. At Radirobani quis me impetus, quæve virtus æquauerit? Non modò sibi nixus, sed totâ regnorum suorum fortunâ, procedit in certamen, veriùs in me quàm pro Meleādro, aut in Lycogenem. Quòd si Argenidē amo, istū (ô dolor!) necessaria ferentem auxilia, non licet auersari. Tu ignauus amator nescijsti mereri quod optabas; ille inuênit quò prius beneficium afferret quàm posceret.

Sub hæc sui incertus, & grandioribus vestigiis ferociter obambulans, silentium aliquandiu tenuit; donec iurgio cum fortunâ restituto, inter acerbos risus; En iam (inquit) tres in Argenide laboramus; tres in fœlicitatem quæ duntaxat vnū capit sumus erecti, ego, Poliarchus, & Radirobanes; vt eos omittam, quos nihilo me esse saniores nondum intelligo. Miser! Non vides quotidie plures in hæc vota orituros? Nisi fortè aut illa amari indigna est,

aut solus es oculatus. Sed cæteris amouendis tempora sua erunt. Vide modò iste à Radirobane fluctus ne nauem euertat. Incolumi Lycogene, intempestiua cum illo sunt odia. Certè præmium non auferet ante victoriam. At quot in armis vices sunt? quantillo momento se fortuna in diuersissimas retulit formas? Quid si fortitudinis ostẽtator extinguetur in acie? Quid si Meleandro grauis erit nimij beneficij cõscientiâ? Curandum est vt hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrũ honori sint, & in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, vt cum quo meditaris dissidium placidè viuas. In hanc mentem vtcunque compositus, successit ad vigiles, monuítque ne turbati lætitiâ stationum curam omitterent. Eadem Eurymedis cura, eadem Præfectorum omnium fuit. Sed militum castigata securitas, tamen plerumque inter vina

& coronas vigilabat.

Postero mane de belli ratione cum suorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus: Nec ille ignarus suspiciosum fore, si cuperet validissimas in vrbem copias induci; subleuauit his verbis pudorem Meleandri, qui id se vereri liberaliter dissimulabat. In hac classe quæ stat in anchoris, charissime hospes, octo millia grauis armaturæ milites aduexi, funditores, & sagittarios, ad millia quatuor. Equestris apud me iuuentus est; sed pondere spatióque absterritus, equos in nauibus paucos imposui. Si plures dederitis, sessores à nobis inuenient. Cæterùm, ne Lycogeni diutiùs sit impune, si placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus littus solam per vrbis pomœrium viam præbet, cohortes singulæ recipientur in mœnia. Hinc vbi per aliam portam munimen-

tis oppidi excesserint, castra quæ in montis radicibus ponemus petituræ; rursus aliæ, aliæque, à littore ad vrbem conscendent. Præsidium ex tuis in vtrâque portâ erit, tam quâ copiæ intrabunt, quàm illâ quæ receptos euoluet in campum. Meleander tantâ solicitudine nihil esse opus respondit; Nec quicquam à militibus timendum, qui fuissent sub Radirobanis disciplinâ. Custodes in portis si Radirobanes vellet constitui, ex suis sanè apponeret. Nunquam sese tutiorem quàm inter illius præsidia arbitraturum. Tali vtrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed vt Sardi, Balearésque, de classe in littus effusi sunt, ad spectandos, cohortandósque milites ambo in equis ad forum processere. Radirobanes, aurea arma purpurei saguli ambitu non tota contexerat; nudo capite, nisi quâ fascia ambiebat. Meleander, & ipse ar-

matus, longè conſtantiori maieſtate omnium oculos & ſtudia trahebat. Primi funditores vrbem ingreſſi ſunt. Baleares hi erant, tribus quiſqne fundis armati. Nulli tunc genti eiuſmodi habenarum maior peritia; quam ſcilicet vnam colebant à puero. Dicebantur excipere in aëre aues, & in probris numerare, ſi quem ictus fefelliſſet. Sequebantur vexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis viciniâ, armati, læuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur. gladij breuiores pendebant ex balteo, quo conſumptis iaculis vterentur; Caſſides plerunque ex ære, verticibus in vrſarum leonúmve rictus horrentibus. Tantum exercitum ægrè illa dies tranſmiſit. Archōbrotus atque Timonides in Meleādri caſtris erāt, qui hoſpites ab vrbe in præparatum vallū deſcendentes exciperent. Nouum illi aggerem excitauerunt, vallóque quod Meleandri milites præbuerunt, aucta caſtra

castra cinxere. Largus fuit à Rege commeatus, iussíque Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in suis illos tentoriis prouocare ad epulas.

Longè alia facies in Lycogenis castris. Quippe postquam de Radirobanis, & auxiliorum aduentu certâ fide relatum est, plerisque metus insaniam excussit. Quid in Regem essent ausi tum demum intuebantur. Subijciebat pauentibus solicitudo, adesse iam deos violatæ vltores maiestatis: & consternatio animi in omnibus, etiámque vulgaribus rebus, dira omina inueniebat. Auxit hos metus, alacritas Regum, viriúmque suarum fiducia. Quippe puduit tanquam obsessos in vrbe considere. Promouerunt itaque castra à radicibus montis propius hostem, vt, si prœlium detrectaret, vel pellerent vallo, vel fossis incingerent. Causa, & Imperatorum maiestas, magna sæpè in bellis momenta sunt. Regia castra ma-

iori auſpicio venerationem inuenerât, Meleandri & Radirobanis tẽtoriis per ſummi imperij inſignia latè ſurgentibus. Hinc eorum militibus ſpes acriot ſubijciebatur; inde hoſtes ad ſuæ militiæ ignobilitatem iam laxatis animis reſpiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius ſibi quàm prœlio experiri, priuſquàm altiùs timor in ſuorum mentibus perciperetur; gaudebátque idipſum Reges velle. Adhuc enim incerta lux erat, cùm ex regiis caſtris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorij culmine coccineam tunicam committendi prœlij ſignũ expoſuit. Per varia deinde caſtrorum ferebatur; nunc militibus, nunc præfectis, ſpem & animum, fronte, verbis, habitúque ſufficiens; Quid metuerent tot victorijs clari? An Meleandrum veluti ex fugâ reprehẽſum; an peiraticam Sardorum inſaniam, qui

non tam propitij Meleandro in Siciliam appulerant, quàm ex bello prædam quærentes? Si inclinabit victoria ad nos, inquit, properabunt egregij auxiliatores Epeircten spoliare, & in suam inde classem relati, circumferentur ad alias fraudes. Ac etiam vt illis fides sit integra; at num putes pro ignotis & externis sanguinem gnauiter daturos; cùm præsertim sint à nobis in quos pugnandum est, nullâ rixâ lacessiti? Destituent suâ fugâ Meleandrum, si vos senserint viros, si quicquid minantur experiri inceperint, denique si cogitabitis in omnibus quidem bellis pericula esse; at rarò tantæ laudis offerri materiam, vt duo simul Reges inter spolia aut captiuos possint haberi.

His dictis cùm milites processissent extra vallum, caninum catulum de ritu Spartano (nam originis milites admonebat) Marti Enyalio immolauit; & esse litatum emptus aruspex in mani-

pulis ſparſit. Acies autem eo modo ornabatur. Dextrũ cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat, partiũ ſtudijs, & priuato dolore Regi hoſtis. In læuo, quod paludibus tegebatur, tyrones, & mercenariorum ſuſpectos Lycogenes locauerat, Nabide duce; vt intercepta fuga animos ad vincendũ acueret. At ipſe dilecto ſuorum robore in medio erat, equo ſublimis, vultúque terribili, quem tot ſimul affectus in incerto ſceptri vel mortis incenderant. Expectabat vt hoſtis copias, vt apparebat, inſtructas admoueret, cùm ex Meleandri acie viſus quidam in equo procedere, quem modico interuallo pauci milites tanquam ad præſidium ſequuti ſunt. Is confecto plùs medio campo, longè à cæteris ſtetit ſolus; & vario corporis motu videbatur poſtulare colloquium. Miſit quoque Lycogenes haud imparem manum, vnúmque qui præiret, ſeu colloquendum eſſet, ſeu

certandum, idoneum. Coniecerat ex iuuentute Meleandri aliquem esse, qui singulari certamine prælium partium præcepturus, parem ex hostibus superbè flagitaret; cùm ex illis quos explorandæ rei dimiserat, vnus redit; publicéque renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo, & infulis esse præconem. Mirâ expectatione acies tota diriguit; quid hostis armatus nunciaret; quæ fœdera, quæ commercia iam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, postquam habuit qui audirent; Rex furoris præteriti, inquit, gratiam facit, si qui defectionis pœnitentes ante vesperam in ipsius castra transiuerint. Quicquid hactenus est delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam suâ fide publicè sancit. His dictis, schedia, in quibus eadem referebantur, plenissimâ manu spargit, versísque habenis ad suos, qui haud procul expectabant, reuertitur. Milites plùs

viginti illas voces acceperant, quibus ad ſuorum ordines reuerſis, ſtatim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximiſve narrantium, quid præco attuliſſet. Et Lycogenes cùm præter ſpem hæc auidè à multis audiri frenderet, diſſimulato metu; Meleandro, inquit, parendum, ô milites. Ad illum, ſed armatis, eundum eſt. & accipio omen quòd ad ſua caſtra noſtros exercitus inuitat. Spes eſt in ijs nos hodie victores accubituros. Inter talia, ſuorum cuneos adhortanti relatum eſt, Reges eo die poteſtatem pugnæ non facere. Sed exercitûs partem locauiſſe in tumulum, qui ante caſtra erat; excepturos ſi qui ab ipſo deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam, ſolicitatores fidei noſtræ, cogámque iam viribus, non improbâ arte decernere. Ite ſub ſuis quiſque ſignis, ite milites, diis volentibus, & iam ſua confeſſione impares vobis opprimite.

Sed ægriùs miles imperata exequebatur. Inter ſe muſſantes videbat, & in pluribus impetum fractum; vtique poſtquam primus Acegoras auſus eſt deditione experiri Regis fidem. Vir egregiâ famâ, clientibus, & ſtirpe præcipuus, minùs ſuo quàm temporum vitio ſequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere occupanti, cum quadraginta ferè militibus, & amicis aliquot erupit; emenſóque qui interiacebat campo, ad primam Meleandri ſtationem poſuit arma. Tum ad Regem deductus; Deſertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, ô Rex. Abſcedo enim ab adulterinâ militiâ ad iuſtum imperium; erroríſque in te mei ſolatium habeo; quòd tardè cum factioſis coniunctus, ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitúmque quia viam cæteris præiuiſſet, præmia expectare, ad Archombrotum mittit.

Mandatum huic erat, cauere ne reconciliationis nomine peiora pararentur. Igitur in campum eductos qui regiis castris erat obnoxius, fide interpositâ incolumes fore, inermes constituit. Acegoræ tamen, duobúsque præterea, in honorem generis reddita arma; ijdémque haud procul à Rege, adiuncti purpuratis.

Cæterùm apud Lycogenem haud obscurè omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones sequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex recapto consilio, subitum de cespitibus tumulum conscendens, edixit vt ad concionem, saltem silentium afferrent. Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem? commilitones? an, quod abominor, hostes? Sed quocunque vos titulo censeri æquum est, ne quis infames, ne quis desertores militiæ dicat, missionem facio. Soluite cingulum;

abite domum, ciues. Neque in mei gratiam ad bellum coijstis; sed operâ meâ & consilio vsuri. Iam verò remitto sacramentum; desino vobis incolumitatem præstare; quia inuitis beneficium facere, sæpè pro tyrannide habetur. Vos incolumes, vos victores esse volueram; & iam propè eratis. Nunc turpi confessione ignauiæ hosti perculso atque irato ceruices subijcitis. Quis Pan? quæ furia animos lymphauit, ô milites? Absoluebat vos iustissima causa, quos pœnitentia nunc sponte reos facit. Miseret me sortis vestræ plusquam pudet leuitatis. Ite sanè, ite instar victimarum; siue Meleander irâ recenti perire vos volet, siue ad securiorem vindictam seruabit. Ego cum intactæ fidei viris rempublicam non deseram; & Meleandri in vos perfidiam, immemor quid hodie meriti sitis, vlciscar. Et quidem gratias diis habeo, quòd ante certamen secernere à fortibus viris

voluerunt lubricam veſtram fidem. Potuiſſetis in ipſo diſcrimine bonos milites permouere, quos iam abitu veſtro luſtrabitis. Abſit enim tam malè Siciliæ conſultum ſit, vt non plurimis reſtet integer animus. Hos iam vultu, hos alacritate ſecerno; videóque plùs indignatione veſtri erroris, quàm eiuſmodi commilitonum iacturâ commoueri.

De ſuggeſtu inter hæc deſcendens, poteſtatem iterum fecit ſi qui vellent abire. Tanta libertas paulò antè chariſſimi ducis plurimorum pudorem excitauit. Itaque multi illius partes obſtinauere; maximè qui conſcij ſibi erant præter ciuilis defectionis fas aliquid peccauiſſe; aut quorum egeſtas pro ſupplicio metuebat inopem pacem. Interim alij paſſim excedebant manipulis; & nunc viarum amfractibus, nunc publicè, & per compendia, ſigna Regis petebant. Non pauciores quin-

decim millibus ſui deditionem fecerunt, ſæpiùs aſſerente Meleandro noluiſſe ſe tot ciuium morte victoriam emptam, quot ſibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculſus Lycogenes repetit caſtra, cum illis quorum fidem probauerat cæterorum defectio. At Reges incruenta fœlicitate ſic potiti, vix gratulantibus ſufficiebant; dexteram, chlamydem, equum, ipſa veſtigia, omnibus pro cuiuſque ſorte tangentibus.

Redeuntes in caſtra omen etiam excepit, quod maximè vatibus placuerat. Cùm enim tentorium Meleandri incommodo loco poſitum famuli in editiora transferrent, fieréntque exiguæ foſſæ ſtatuendis ſtipitibus quibus religatum tabernaculum niteretur, reperta ſunt aliquot oſſa, corporis quidem, vt videbatur, humani, cæterùm longè aſſuetam hominum illius ſæculi menſuram vincentia. Nec dubium

quin alicuius de gente Cyclopum reliquiæ essent. Continuò Augures interpretati sunt, omnes Siciliæ vires subiici Meleandro; Cùm nihil in eâ fuisse validius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis subiecti, seipsos denique tradebant. Nondum intra aggerem Meleander & Radirobanes erãt, cùm hæc illis immensorum corporum frusta gratantium vatum adulatio ostendit. Plus inde stuporis Radirobani quàm Meleandro fuit, non tũnc primùm ossa Cyclopum contemplanti. At Radirobanes, qui antea ipsam Cyclopum memoriam in fabulis habuerat, cùm & ossa contrectaret, & videret Meleãdrum vix ad spectaculum, tanquam haud insolens esset, moueri; sciscitari impensiùs institit, quæ gens illa Cyclopum, quibúsve moribus; vnde orta; quomodo periisset; Et Meleander, qui belli atque castrorum curâ Eurymedi traditâ, ad securitatis re-

giam ſpeciem, variis hilariter ſermonibus vacabat, Sardis maximè circunfuſus, lætúſque de ſuæ Siciliæ monimentis interrogari, dum in caſtra procedunt ſic orſus eſt. Cyclopum omne genus quidam, ferum fuiſſe, & ſyluestre; alij non deorum modò cultores ſed & ſanguinem, putant; Primos tenuiſſe has ſedes, ſimplicibus legibus vitam inter ſe agitauiſſe. Illud in confeſſo eſt, exceſſiſſe humani corporis menſuram. Et hinc exteris fortè error; vt cùm iſthuc appellerent, in immanibus corporibus impias mentes latêre crederent, aut nec colloquium auſi, in ipſo terrore ſpectaculi toto remigio abirent à littore. Præter cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum religio; Apud quos in Iſthmo Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanquam cœleſtibus fieri mos eſt. Vnde his ortus, quæ leges, quæve facinora, rudis ætas inuoluit, niſi quòd

maximè insederunt Ætnæos & Leontinos specus; quódque genitos Neptuno iactatum est; quem plerumque immanibus viris patrem, nostri maiores fecerunt. Nec mirere tam pauca durauisse ab intima vetustate eorum vestigia. Quippe & priores Saturno hîc regnarunt, à quo sunt tot ætates, vt Chamaseni, quod præcipuum oppidum condidit, dudum ruinæ exciderint. Sola de Cyclopibus sepulchra supersunt; sed & illa plerunque in antris, quorum ora vel voraginibus mutata, vel cumulis ruinarum celata sunt. Sæpè tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cadauerum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quàm denique ora fabulis suis digna! Haud procul Syracusis venatum exiueram, cùm in campo, quem Gereatem dicũt, canis sagax, tanquam feram indagaret, ad incognitæ speluncæ ora se penetrat. Pertinaci latratu cùm nos illuc traxis-

ſet, video antri intactum horrorem, ad quem veluti ſacrum exhorrui. Subiit inde animus vlteriùs explorandi id quod dij obtulerant; ſentibúſque vtcunque dimotis circumſpicio à limine quicquid lux tenuis, & eo tantùm aditu accepta aperiebat. Locus deſederat in profundum, ducebántque in imum ſaxei gradus. Illatis igitur facibus cum exiguo comitatu ſubeo terram, frigore, & ſolitudine, graue aliquid inſpirantem. Anguſto progreſſi veſtibulo, tandem in patētiora ſucceſſimus. Pandebatur latè ſpecus. Tophi ſublimes, laterúmque exudantium curuatura nitebat pellucidâ cruſtâ, & criſpatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio ſaxum, quod illic, vt ex radicibus conſtabat, natura poſuerat: Id verò terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hoſpes. Nam quid ſperem apud te fidem, qui hiſce oculis & manibus vix credo? Dicam tamen, vt

vel mihi persuadeam ipse quod vidi. Iacebat supra saxum terribilis moles ad membrorum humanorum distincta figuram. Sola magnitudo vetabat pro cadauere id haberi. Tardè igitur accessimus; diúque, siue monstrum hoc esset, siue deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatos modò crines, sed & vultus seruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis vtrinque cum pari miscebatur cæsarie. Quid crura? quid lacerti? quid metarum instar pedes? Signum probè effictum (cogitabam) si hoc artifex figurauit: Sin naturæ opus est; vnde iam imbecilli, vnde homunciones à magnitudine illâ excidimus? Mox stupore, vt solet, dilabente, primus iniectâ manu, ausus sum quid hoc esset experiri. Sed quodcunque ad contactum peruênit, video in puluerem residere. Et hinc facta cunctâtibus fides, verum esse corpus humanum:

Ac

Ac ne periret menſura, priuſquam inter attrectantes ſolueretur, cadauer quàm longum eſſet exigimus. Conuenit inter omnes ad viginti cubitos peruenire. Tanquam Heroi ſacrum fieri volebam, & inuiolatum relinqui. Sed dum hæc cógito, ſub meorum manibus, momento in cineres defluxit. Reſtabat occiput ſolum; arcúſque coſtarum, & crura omnino paria moli quam fulſerant. Ea meo iuſſu ſeruata, chariſſime hoſpes, & pro Neptuni foribus Syracuſis appenſa miraberis. Ex Cyclopibus fuiſſe non ambigo, maximè cùm ad hanc penè menſuram aut interdum agreſtes reperiant tota in antris cadauera, aut oſſa inter egeſtam humum effodiant. Sed malui quibus ipſe interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, vt fortè exiſtimas, quæ modò effoderunt vtcunque grandia oſſa, ad nos ideò detulere, quòd neſcirent ſæpè mihi maiora diuerſis caſibus fuiſſe

oblata: Sed quia visum est Aruspicibus lætissimum monstrum, ea in solo esse reperta quod meo tabernaculo destinabatur.

Inter illos sermones ad locum peruenerunt, vnde hæc ossa fossores eruerant. Cœnauit eâ nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitíque conuiuio fuere præcipui vtrimque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot ciuium qui redierant ad Regem, omnémque illius diei fortunam sermonibus celebrant, intrat cum literis ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanæ veniebat, inusitatæ fœlicitatis index. Quippe Catanam Regi fidissimam Anaximander Lycogenis nepos obsederat. Sed cùm extrema imminerent, Ætna subito furore exæstuans, præter ingentem vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidissimâ flammâ riuos euomuit, qui tanquam conductâ operâ in Anaximandri castra fluxerũt.

Nocturna hæc ſtrages fuit. Iacebant homines, pecudéſque, machinæ, tentoria, arma, quicquid in curſu ignis torrens offenderat. Eâ peſte trecenti milites conſumpti ſunt. Anaximander, & ipſe malo afflatus, poſterâ die, amiſſis quæ ad incœptum neceſſaria erant, obſidionem laxauit; cúmque lecticâ ad Lycogenem referretur, erupere Catanenſes, cæſiſque quotquot repugnare auſi ſunt, ipſum quoque ceperunt. Iam Regem conſulebant, quid fieri eo vellet. Hoc nuncio ſemel iterúmque audito, in tantum repentè gaudium tam conuiuæ, quàm qui miniſtrabant, effuſi ſunt, vt non voci non plauſui temperaretur; ſecutíque licentiam qui ad fores in ſtatione erant, ſerpente lætitiâ, tota caſtra impleuerunt. Non iam ferro, non viribus opus; ipſos deos, ipſa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde paſſim deorum ſignis datæ; congeſtíque in vtrumque Regem flo-

res; & promiſcuo impetu auſi militum multi, non prætorium modò ſed & triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudijs, Radirobanes curioſâ ſedulitate à Meleandro quæſiuit, Vnde illud ab Ætna in Anaximandrum auxilium; an credibile eſſet à ſolido monte poſſe tãtam vim ignium efflari; quis in viſceribus ardor, quis genius, quæ ſoli natura. Hic paucis docere Meleander, longè altiſſimum eſſe illum Siciliâ totâ montem, qui natiuo ſulphure, receptóque in viſceribus vento exæſtuans, impatientem cuſtodiæ flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque verò quotidianis ignibus (inquit) feruet hic apex. Sæpiſſimè ater fumus eſt, per longa volumina cœlum inficiens; fauillas interdum aſpicias huic miſtas caligini. Rariùs denique ſeipſo citatior turbo proruentibus flammis, vicinam regionem fœdè peruaſtat. Quippe ſpiſſiſſi-

mus ignis à summo emanans cacumine, torrentibus veluti riuis deorsum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc verò grauiora quàm è cœlo tonitrua; & populis terror, ne quanta est Ætna, se soluat, obruátque Siciliam. Nec minore quàm pro tumultu prodigio, saxa ingentia ex montis visceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena sunt, totóque colore indicant ab incendio se venire: Cinerum deinde tanta vis ab igneo iugo; vt ad multa millia impetu primùm suo, mox vento, circumlati, obruant altè campos, & deprehensas segetes enecent, solúmve corrumpant, ad sementem deinde inutile. Ita saxis, cineribus, & maximè flammis, non tantùm armenta hauriuntur, vel casæ pastorum. Syluam omnem hæc pestis quacunque inciderit, necat. Tota oppida sic interdum periere. Catana vix multi operis aggere se tutatur; Vrbs

inter montem & mare; opportunis ſedibus, ſi hæc pericula abſint. A Lycogenis militibus obſidebatur. Sed vt audis nunciari, dij hos ignes ex Ætnâ, ſupplicia antea noſtra, nunc beneficium ſuum fecere.

Poſtquam deſiit Meleander, ipſa res, conuiuiíque alacritas, ſermones prouexit in diuerſa. Quicquid in Siciliâ dignum quod noſſent externi, memorabatur. Fabularum inde voluptas hiſtoriam abegit. Qui canes latratibus Scyllam ambirent: Quæ Charybdi proluuies, quæve ora inexpleta naufragiis. Acis inde infœlix amator de calido vulnere prouoluebat frigidiſſimam aquam. fugiebat Galatea ſaxa Cyclopis, non ſine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator ſubibat maria incorruptus, & Arethuſæ pernicitatem proſequebatur. Cadebat ſub Hercule Eryx, & maledicebat cæſtibus Venus. Religioſa etiam repetebant, facili in

deos inter conuiuia pietate; Quâ Insulæ parte erupisset ad connubium Pluto; quæ horridi currûs signa; quæ dimotæ ad exeuntis impetum rupes: Vbi rapta Proserpina, vbi serta, vbi zona illi exciderit; in quem cespitem primùm sese Cyane fluere sit mirata: Frustra vsurpare Eleusinios aliena monumenta; nec propè Cephissum, sed à Siciliâ fuisse Diti viam, quâ dotalibus vmbris sponsam inueheret. Errores inde Ceceris referebantur, & nocturna religio, quæ tædas planctúsque secretos initiatis credit: Primam noctis vigiliam inter illos sermones cæna consumpserat; quod ex tuba vt constitit, imperauit Meleander vltimam mensam tolli. Sed de conuiuio consurrecturos, iámque libantes Mercurio, subitò ferox clamor, vnóque per castra tumultu terribilis, longè alio motu compleuit.

IO. BARCLAII ARGENIS.

LIBER III.

Cvm in castra iam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intrasset, ferox mali insaniâ, & mox necessitatis ingenio, vltimis consiliis aperire animum cœpit. Inclinatam rem, nisi statim erigeretur, sisti non posse. Noctem si suis ad cogitandum dedisset, forsitan tutiora sequuturos. Quid verò si nec simplici defectione contenti ex sui ducis captiuitate præmia apud Meleandrum quærerent? Infœlicibus inimicos omnes esse. Sed nec noua auxilia iam sperari; nec apertâ vi se Regibus

parem fore. Belli furto igitur opus, dum reſtabãt quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri caſtris feruebant. Oppreſſurum fortè incautos; & in partibus eſſe noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere ſaltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His ſecum exactis primores amicorum aduocat; oſtendit hoſtium caſtra. Et quid agere iam creditis, ait, immerito ſuo victores? Gaudio marcent; & inter ſuas infulas tanquam victimæ opprimi poſſunt. Age modò; & transfugarum noſtrorum beneficio vtamur. Laxauerunt ſuo aduentu, tanquam bello iam confecto, quicquid neruorum erat in hoſtibus. Superueniemus ergo incautis; & quò plures ſunt, eò magis confuſo exitu ſeipſi onerabunt. Nemo fuit cui non videretur ſolertiſſimè dicere. Ad ſuos igitur quiſque digreſſi, monent vt ſufficere modò velint diis vocantibus.

Offerri victoriam contra fœlicitatis impotentes. In solutos, vinóque depositos, esse eundum. Iram deinde acuebant; Et verò ferendum ab iis omnem cladem quam non priores intulissent. Tenebræ, & dulcedo fallendi, ad alacritatem plurimùm erant; Multísque magnitudine criminum à spe veniæ exclusis, strenuè aut mori aut vincère placebat.

Cùm igitur prouecta nox esset, bipertitò agmine, quò latiori terrore hostem obruerent, iter ingressi sunt. Via erat per patentes facilis campos, & ad ipsa hostium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Angusta alia, sed propior, dumis plurimùm tegebatur. Hanc inijt cum parte copiarum Menocritus, lentissimè progredi iussus, nec aliquid antè mouere, quàm prœliantem cum statione Lycogenem ex tumultu cognosceret: Tunc & ipsi multo clamore in vallum niterentur;

quippe dilapsis in Lycogenem illarum stationum militibus, nudum latus subitò occupaturi, vel auersuri saltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millibus hoc biuio in Meleandrum ibant, haud impar ad spem victoriæ exercitus; maximè in necessariâ fortitudine ferocior. Et silentio quidem iuere, donec in vigiles subito cursu irruerent. Tum verò quicquid ad horrorem valet impigrè cumulauerunt. Tubas & tympana ex composito plura quàm pro vsu portauerant. Accessit inconditus clamor se mutuò ad victoriam inuitantium.

Iámque pellebantur stationes: cùm qui proximi in tabernaculis erant, subito metu attoniti surgunt ad arma. Sed accenso per tentoria tumultu, maximè à somno, aut vino venientes, seipsi inconditè premebant. Territi, semiermes, sine imperio aut consilio palantes. Quæ tam subita clades? Quis in

castris grassaretur? An externa hæc pestis, an domesticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque satis ad signa poterant conuocari, misti tumultu, & inter tenebras licentiùs metuentes. Conuiuantibus Regibus famam mali simul clamor, simul nuntij attulere. Nec quid certi nunciabatur, nisi ad portas castrorum pugnari. Radirobanes à suis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad secretum vocato Archombrotus toto ore interritus, Si pateris, ô Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid iuuat tenebris te committi, & pugnæ, quæ vnde sit, aut vbi, adhuc nescimus? Subduc tuam senectutem ex qua tot mortalium salus pendet, siue hoc prœlium est, siue fortasse insidiæ. Si placet, auspicium tuum subibo; meâque fortunâ si quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamy-

dem concede. Tu per portam quæ ab hoſte auerſa eſt, egreſſus, cum delectis aliquot militum, ad neceſſaria pericula te ſeruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidémque miratus per propria diſcrimina capiti regio cauentis, tradit iuueni ſua inſignia. Ipſe in ignotis armis ad portam cum pauciſſimis elabitur. Apice ergo & purpurâ inſignis Archombrotus, cum iis qui conſcij fraudis erant tabernaculo egreſſus ferebatur quâ pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio; & quòd intra caſſidem vox incluſa ſuum genium non ſeruat, vetuere ne qui loquentem audiebant, intelligerent non eſſe Meleandrum. Vbi verò ruit in pugnam, omnes non tam in hoſtem quàm pro Rege accenſi ad ſubſidium properauere. Lycogenes vallo reciſo occupauerat turrem; neque paucos ſuorum in eam receptos vlteriùs effuderat. Iámque in primis viarum anguſtiis per caſtra pu-

gnabatur, cùm ferro Archombrōti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant, Regem senem in hoc robur valuisse credebant, & æmulis per lætitiam viribus pugnantem sequebantur. Eo impetu territus hostis pedem versus aggerem referre cœperat; Cùm ex aliâ castrorum parte auditus est Menocritus, & ipse cum sûis ingenti vlulatu noctis & belli pauores ingeminans. Dubio & multiplici malo territus miles, regi ægrè iam poterat; cùm Radirobanes strenuè ad illam periculi partem conuersus est. Occurrit ergo Menocrito, repellítque cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, solâ morte sistebátur. Nunc in propugnátes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci testudine succedētes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptum intra castra Lycogenem sustinebat; illinc Radirobanes arcebat

Menocritum. Vtrimque infesta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potissimum oporteret, vel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculum facem emisit, suis admonitis vt passim castra incenderent. Hostem cum suis sarcinis conflagrantem, sibi ad victoriam lucem daturum. Contrà regius miles confestim diruere vicina incendio tentoria, ne vlteriùs diffunderetur incendium. Adiuuítque solicitos imber, qui impetu fusus, malum compescuit. Sed & lubrica inde terra fallebat subinde militum pedes, neque certos ictus esse patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exactâ tot corpora quæ iacebant, tantum sanguinis fusum, & omnia strage immania, calidos furentésque erexerunt in rabiem. Tanquam primùm ad certamen coijssent, toto impetu implicabantur, videbatúrque singulorum potiùs odiorum crudelitas, quàm publicarum partium

esse certamen.

Iámque non diutiùs sustinebat Meleander abesse à suorum discrimine. Ergo vltima ausurus, iussit Archombroto nunciari se esse in procinctu: At ille Eurymedi; Si Rex cum suis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, ô Eurymedes. Castrorum angustiæ tot propugnatores non capiunt: Præstabit ex his ipsis quos nobiscum habemus educere, qui improuiso circuitu terga hostium cædant. Nam quid equitatus noster cessat? quid arcus inter tentoria ista compressi? Facilè Eurymedes assentitur Archombroto; delatúsque ad Regem, quid è re præsenti sit, monstrat; simul partem copiarum per auersa castra deducens, cum ipso ad includendum hostem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim vltimam suam aciem circumueniri audierat) tamen ab hostibus quos

habebat

habebāt à frõte, in Meleandrum auerti non voluit, ne ſpecies fugæ eſſet; Sed ad Menocritum mandata dimiſit, vt quàm ocyſſimè illuc ſuos inueherét. Cùm ille pareret, Radirobanes recedentem inſequutus, partem ſecũ exercitûs eduxit. Multa planicies, & explicandis militibus apta erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri & Radirobanis medio deprehenſus, & vtrimque in arctum compulſus eſt; balearicis ſagittarijs & Siculo equitatu in apertâ demum pugnâ valentibus. Hi curſu effuſo, illi contentis arcubus, propè ſimul longéque turbabant. Tunc verò Lycogenes, gnarus ſi cum copijs deleretur Menocritus, de partibus eſſe actum, frendens, & animi impos, eò vexilla omnia ad ferendam opem egit; obliquo tamen curſu, vt & latus infeſtaret Meleandri, neque terga inſequuturo Archombroto præberet. Nec ſegniùs Archombrotus laxatâ caſſide

vultus exeruit. Et ſum, inquit, ſum Archombrotus, Commilitones. Dij bene quòd Patroclo fœlicior ſub maioribus armis fefelli. Regis iuſſu quos videtis cultus ſumpſi, ne fruſtra nocturna diſcrimina ſubiret. Si ſaluum hunc vultis, bis vincendus eſt Lycogenes. Iam enim in Regem contendit non tàm quòd victoriam illic ſperet, quàm quòd hîc victus eſt. Tamen à furentis & morituri impetu Regem eripite.

Poſt hæc dicta, quà direptum à Lycogene vallum erat prorupit; & acies acclamationibus exultans, ducentem ſequuta eſt. Nihil verò illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebát, & ſequebantur; cõfuſa latè ſigna: non frons, non terga aciei, non latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerum, & per ipſa mortuorum vulnera viui pugnabant. Meleander ſupra ætatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum

Eurymedes & Arſidas, eximiâ virtute ſimul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propriâ ferociâ, præmióque quod ſperabat accẽſus, omnia audebat. Nunc hoſtium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aſpiceret, impauidus effundebatur. Sed non idcirco hoſtes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti eſſent nihil fallens cõſcientia multùm ipſis commendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notiſſimis armis, & per ſuorum ordines ferebatur, collaudans milites increpánſque prout cuiuſque exigebant facinora; ſtrenuéque ſi qua lababant, hoſtium cæde reſtituens. Tandem Archombrotus, inter ipſum pugnæ ardorem, animum ſumpſit ad facinus ſupra omnia quæ in acie edebãtur eximium. Vrebant iuuenẽ & Radirobanes æmulus, & hoſtis Lycogenes. Itaque vicino

Timonidi curam dedit eorum quos ducebat. Ipſe cum ſuorum aliquot auidè ruit quà pugnabat Lycogenes. Et ille ſe quæri indignatus, vltrò in venientes prorupit. Prior Archombrotus haſtili in pectus impreſſo cùm fruſtra illius clypeum tentauiſſet, haud mora grandi ab eo bipennis ictu ſine ſucceſſu excipitur. Vterque dexteræ ſuæ iratus, telíſque abſque vulnere redeuntibus, fatali quodam æſtu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus veſtigant, Archombrotus moræ impatiens quàm proximè equum admouet, ſubitóque amplexu Lycogenem ligás, ſimul ab ipſo aſtringitur. Inter hos nexus mutuo pondere ad terram ducuntur. Eóque in lapſu, virtute & induſtriâ Archombroti euênit vt Lycogeni incideret. Plurimi militum vno turbine luctantes oppreſſere; hi Archombrotum, alij Lycogenem ſubleuaturi. Verſabat ſe in arenâ

Lycogenes obligatus tibiarum & lacertorum hoſtilium articulis. Sed Archombrotus, quamquam multùm inter turbam & ictus anhelabat, non paſſus attolli iacentem, breui pugione repetiit vulnera quà lorica deſinebat, donec eum conſtaret expirauiſſe.

Vbi verò extinctum Lycogenem vtrique viderunt, longus clamor diſſonúſque exortus eſt, his de victoriâ exultantibus, illis horridum ciulatum in proximorum funerum confeſſionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum ſuo milite Archombrotus, terrorémque per illorum aciem latè circumfert; vtique poſtquam deciſum Lycogenis caput arrepto capillitio altè concutiens, de clade dubitare non paſſus eſt. Sat deinde quaſſatum ad Meleandri pedes proiiciens; En, inquit, iam tranquillum Lycogenem, & cui fidere, ô Rex, poſſis. Pari exitio cæteri hoſtes, quotquot clemētiam tuam

nolent, deorum ſeueritatem experiantur. Meleander Lycogenis caput aſſeruari præcipiens, in trepidos, & dilabentes inuectus eſt. Iam enim totis campis non certamen, ſed ſtrages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut reuocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiere; alij locorum periti in proximo antra; plerique quà metus & fortuna ferebat, improuidi errabant. Nonnulli curſu exanimes procumbebant in terram, mox fœdè inſequentium equorum vngulis protriti. Nullis in miſeros caſibus ruina pepercit. Radirobanes fugienti inſtans Menocrito, ex armis & galeæ apice cognitum, capi præceperat. Nec ille, iam fugâ præreptâ, ignauiter certabat, donec capto, ſubitíſque aſtricto vinculis, non modò non in hoſtem, ſed nec in ſe ſæuiendi copia fuit. Veſpera erat, priuſquam ſe ad Meleandrum omnes ex perſequendo hoſte re-

ciperent. Et Rex quamquam peracto iam bello, in castris per tot mala corruptis pernoctauit; Sed prioris noctis furiæ inquieta gaudia suspenderunt, appositis vndiquaque vigilibus, ne quà bellum resurgeret.

Nicopompus licèt de prœlio erat lassus, tamen nescio quâ hilaritate compulsus ad carmen est. Læticiæ impetu ad eum furorem sponte vergente, qui rapta vatum ingenia diis miscet. Ergo siue quò maturius gratularetur suo Regi, siue vt ex celeritate æstimaretur industria; fortè etiam vt ineptos poëtas terreret, haud dubiè nisi statim arcerentur verbosè cruciaturos victoriam; paucis horis condidit istud carmen, tradidítque filio, adhuc scilicet prætextato, qui id Regi primo mane tanquam suos labores porrigeret.

Vicimus. ô magnis tandem exaudita piorum

Vota deis. Nunc alma ſalus, nunc ſecula curat
Iuppiter. Omnis iô Superûm domus, omnis honores
Ara ferat, nullæq; vacent à fronte coronæ.
Viderat infidos latè ſæuire maniplos
Armipotens, Siculaſq; rapi vertigine mentes;
Quamquam ſæuus amat ferrũ, quamquam ardua multo
Sanguine tela madent; ſemperq; ad fræna tumultus,
Et furor, & fractæ vaſtis in montibus haſtæ;
Has tamen inuitus ſtrages, hæc funera vidit;
Tunc primùm iratus bellis, ex quo improba cœlum.
Terra Giganteæ tetigit formidine pugnæ,
Et Pallenæis Superi ſudaſtis in aruis.
Ergo animis, vultuq; calens, & grandior irâ,
Terribilem dextrâ pinum, læuaq; frementes
Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arua
Phryxæoſq; ſinus, & iam noſtri alta Pachyni
Toruus inaſpecto pulſabat littora curru.

Tēpus erat quo mistæ acies, infensaq́; signa
Certabant, Regisne forent, hominumq́;, deumq́;,
Iura soli, an nostris Erebus regnaret in oris.
Iam partes, Meleādre, tuas, iam numine toto
Aucturus, volucri Mauors se nube tegebat;
Cùm medio obstupuit cursu, librataq́; tela
Continuit; Rapidi vix audiuere iugales
Imperium, & prono non sat stetit orbita cœlo.
Tum sic ore loqui. Quænam hæc spectacula belli?
Inuideam, lætérne magis? Nil Marte fauenti,
Nil opus est. Vincent, sed non heu munere nostro,
Quos vicisse velim. Virtus hæc fata peregit;
Indulsitq́; suis. Quænam hæc sub casside sancta
Canicies? Túne his animis annisq́; verendus,
Tu pugnas Meleandre; & nondum deficit hostis?
Talis sydereâ quondam Saturnus ab arce,
Assertor si stare sui, si bella subire

Nosset, adhucq; recens dextrâ terrere periclum;
Non Latio celandus erat, non aurea nostro
Sub Ioue, mutatis liuerent secla metallis.
Quinam autem (ô animos! ô nostram æquantia sortem
Pectora! & emissæ plusquam mortalibus hastæ!)
Quinam illi medijs victores hostibus ardent,
Impelluntq; acies? Parili quàm fulgure caßis
Emicat & geminos mors effera surgit in enses!
Nempe ambo externum Siculis genus; ambo triumphos
Adproperant Meleandre tibi. Sardoa veretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
Macte animis gens ambo deûm; Vos omnia famâ
Secla manent, donec vestris seruata lacertis
Insula spumantes circùm teret altior vndas.

Quid reliqui, quid deinde duces? quid ſydera miles
Promeritus? Vade ô celeri victoria greſſu,
Sudantemq́; tuâ lauro deterge laborem;
Vade lubens meritoq́; para ſubuecta triumpho,
Te ſimul, & magnos populis oſtendere Reges.
Dixerat armipotens; Et iam fuga deuia cœtus
Fregerat hoſtiles; Diri ducis impia ceruix
Iam ſummâ Libyci ſtabat victoris in haſtâ;
Cùm fragor humano maior ſcidit æthera vaſtum,
Et plauſu Superûm, & furijs vlulantibus hoſti.
Iſta loquebatur Phœbus mihi, & iſte tumultus
Eripuit noſter dixit quæ cætera Phœbus.

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quòd adhuc rudem filium ſubſtituebat in gloriam ſuam. Miſit deinde ad Radiro-

banem, qui referrent an iam adiri posset: Nec multò pòst cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilij quod Siciliæ præstiterat, editæque fortitudinis, plus iusto erat memor, inter hunc tamen superbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archõbroti de Lycogene victoria. Tanto inuidiæ supplicio incubantem adiuit Meleander, humanissimè acceptum beneficium commendans, Sardísque imputans momentũ armorum. Victoria nostra (inquit) ô hospes, tui operis est. Ego restitutis à te rebus cùm vtar, sæpiùs meminero hæc à te accepta quàm cogitabis te dedisse. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex læticiâ populi intelligas quantum nobis præstiteris. Radirobanes, quamquam nimiùm ratus verè hæc dici, publicè vetat Regem, ipsius verecundiam onerare. Causæ enim, & fœlicitati Me-

leandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepiſſe cui ſanctiſſimis armis miſceri licuerit.

Sic inter ſe loquentibus nunciatur, Argenidem ad caſtra perueniſſe: Illa pridie in Epeirctes mœnibus, vnde pugna poterat proſpici, non lacrymis magis pepercerat quàm ſanguini miles. Decolor, & nunquam fœliciùs habens, quàm cùm timor ſenſus extinxerat; nunc concedebat doloribus, nunc redibat in ſpem ac vires, nunciis identidem miſſis qui ſtatum pugnantium referrent. Nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra ſe nunc deiecta, nunc cum iurgio alloquebatur. Malim ego, chariſſime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te ſcire, an vt facis ignorare? Perires mecaſtor ad dolorũ meorum memoriam. Quòd ſi audies captam, aut ex hoſtili ludibrio, ſuâ manu, ſuo vulnere ereptam Argenidem; ô facinus! ô amor infe-

lix! nondum ſemel morte defuncta, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autem Poliarche? Téne, an inimicum aliquem deorum reum agam, quòd tam lentus es? Quæ obliuia? quæ te in Africâ lotos à reditu arcet? Non te genius tuus quid hîc rerum gereretur admonuit? Aut plus apud te odium patris, quàm noſtræ familiaritatis iura poſſunt? & qui ceſſare non potes, an, proh ſcelus! gratiora pericula inueniſti? Adeſſes, Poliarche; pugnares in hoſtem. certa eſſem victoriæ: Deberet Siciliam,& me ipſam,genitor tibi; quæ nunc aut perire pateris,aut ſaltem alienam gloriam eſſe. Nam ſi velles, non elementa,non caſus,non natura obſtaret redeunti. Poſt illam obiurgationem,tanquam ſacrilegio confuſa quòd Poliarcho iraſci eſſet auſa, in contraria animum rapiebat. Satis ſibi dolorum & curæ, quòd in eâ acie genitor verſabatur. Si Poliarchus in idem periculum

missus esset, non se suffecturam solicitudini. Benè, inquit, fata consuluistis, quòd in tantarum rerum discrimine, saltem de Poliarcho non timeo. Donec viuet, donec erit incolumis, quid me calamitosam existimem? Aut quid tantopere formido? quasi ille in fidem, vel dij in illum, vt æqui sunt, peccare vnquam possint.

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ paulisper peplo summisso tegebantur, nunciata hostium fuga, quam & ipsa vtcunque cernebat, in solatia erexit. Tunc passa alloquentem Selenissam, & gratulationem cæterarum quæ proximè constiterant. Populus quoque in palatium sequutus redeuntem, suo more intemperanter lætabatur. Posterâ luce, cum maximâ ciuium parte ad castra se contulit. Sed ne integra illi gaudia essent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipsius cum Radirobane coniugium ita cre-

dente, vt etiam tanquam votis virgini gratis rem palàm celebraret. Rex inter ſuauiſſimi amoris lachrymas venientem amplexus eſt; Et te, gnata mea, iam heredem Siciliæ teneo, inquit. Periere qui gentium iure peruerſo ad ſe regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuens; Hic eſt, mea Argenis, inter cœleſtes Siciliæ tutelas numerandus. Deûm virtute, illiúſque vt hodie regnemus, effectum eſt. Archombrotum præterea eximiè commendans, ad minores quoque duces, & præcipuè exteros, laudatione aptiſſimâ deſcendit. Argenis conuenientibus verbis vnumquemque proſequuta, viciſſim audiebat gratulantes; & à ſolius Radirobanis, quem timebat, blanditiis, vt licuit potuítque auerſa eſt.

Meleandro Epeircten redituro ſolùm obſtabat, quòd perſoluenda cæſorum corporibus iuſta erant. Iam enim & ſponte, & monitu vatum, diſperſus

ad

ad opus exercitus poſtremæ in mortuos pietatis officia vrgebat. Hi cædere arbores, aduehere alij, thoros cæteri multo gramine apparare. Sedulitate tam variâ extiterunt ſubitò pyræ; & funera in quamlibet digeſta iacuerunt, maximéque vulgaria. Nam præcipuorum cadauerúm multa, quò precioſiùs cremarentur, pietas propinquorum lecticis obuexerat. Rogos ergo militari pompâ ſubornâit deuictorum exuuiis; vt inter omnis generis tela & arma, trophæorum inſtar eſſet. Qui priuatas neceſſitudines inuenerunt, purgatis lymphâ vulneribus, vnctíque, aut vt cuiuſque opes erant ornati, expectabant ignium munus. Omnium verò capitibus corona data ex Apio, victoribus & mortuis quippe conueniens; Nam & tumulis eam herbam amabant inferre, & Græcia plerorumque certaminum victores coronabat hoc præmio. Fœminarum multitudo, puero-

rúmque conuenerat; planctúque & iacturâ comarum, vltrò incipiebat exequias celebrare; vt appareret non conductas lachrymas esse. Siue propinquos deflebant, siue mœsticia spectaculi, aut eiulantium tot exempla, non ingratum lugendi impetum vulgo admouerant.

Compositis cadaueribus, pullatus Meleander procedit ex castris. Sequebatur Regem exercitus, versis telis, & in terram negligenter pendentibus. In hunc modum funebrem campum aliquoties ambiere; iussis per vices clamoribus, rursúsque non minùs atroci horridóque silentio. Rex denique ad maximam pyram venit, facémque accensam manu sustinuit, donec socios iam arsuros miles conclamauisset. His tertiò vocatis, vultu operto, auersúsque, ignem subiecit. Idem Radirobanes ad alium rogum fecit, Archombrotus ad alium. Cæteros subito amicorum officio flãma corripuit. Sed atrocissimum

fuit de captiuis inter concitatos furentésque supplicium. Et parcebatur quidem gentilibus: Sed qui externi sub Lycogene meruerant producebantur vincti ad rogos, & multipliciter confossi fundebant sanguinem, quo ignis spargebatur. Inuocabat miles victor ad tam dira solatia manes sodalium; donec Rex abominatus crudeles inferias, captiuos qui supererant seruari tanquam ad alia supplicia præcepit. Ad cadauera autem hostilia, ne per infesti aëris tractus, in morte etiam nocerent, publici lictores cum vncis sunt dimissi, qui in proximos gurgites foueásque insepultos prouoluerent.

Mox tumultu intepescente, & pyrarum labentibus flammis, Meleander conscendit in suggestum. Illic breuiter, vt Regem oportebat, eos laudauit quibus sepulturæ honorem habuerant; Victores appellabat; & in morte fœlices, qui inter ipsam virtutem defun-

cti, non periclitarentur ſuas laudes vllo facinore vlláve fortunâ corrumpere. Pulcherrima hos præmia breuis doloris ferre, diis manibus charos, futuróſque in terris famâ ſuperſtites donec vlli Siticines canerent. Conuerſus deinde ad circumſtantium præconia, nauatæ operæ, fideíque ſeruatæ, gratias egit. Deos quidem, virtutémque, & cōſciam rectè mentem, gratæque poſteritatis memoriam, viris fortibus mercedem ſummam eſſe: Sibi tamen præterea curæ fore, vt beneficium in memorem Regem, benè collocatum cognoſcerent. Luctu depoſito ſe in vrbem ſequerentur lætioribus ſacris operaturi. Aderant ex compoſitò familiares, qui ad hæc verba (nam & ſacerdos aquam luſtralem ſpargebat) detraherent eius humeris funebrem veſtem, palmatámque reponerent. Alij Pæanem exorſi ſunt, ex fœlici omni gramine aut arbore decerpentes quod tempo-

ribus, manúque geſtarent.

Iámque omnibus præparatis, Rex cum ſuis Epeircten redire maturabat. Nec viſum eſt triumphare; quia de ciuibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabãt, oleâ caput incinxerant: Antecedebat cum ſignis exercitus, & vario cantu ad ſpectaculum inuocabãt lætitiæ deos. Currum omnibus maieſtatis & victoriæ inſignibus ſpectabilem, Meleandro admouerant: Ad quem ille cùm Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hũc Argenidi locum aſſerebat conuenire: Sederet cum Patre princeps virgo. Ambo conſpicui populo eſſent, ambo omina plauſúſque exciperent: illis deos, illis fortunam pugnauiſſe. Se ſanè, ſi ipſi paterentur, equum funalem inceſſurum; Si nollent, currum proximè ſequuturum. Palàm erat à iuuene am-

bitiosissimo hæc amori tribui, & spei nuptiarum; Cui cùm non persuaderet Meleander in currum conscendere, aut expectare dum alius ornaretur; ipse quoque vehi non voluit. Denique non Principum modò consensu, sed & votis acclamantium militum, sola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipsis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læuâ temperans frænum, dexterâ optimum spolium gestans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic summam esse victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam miles quidam præferebat Archombroto charissimus. Neque procul Menocritus grauis catenis visebatur. Prætoriani autem, militúmque præcipui, tam currui quo Argenis vehebatur quàm Regibus circumfusi, in virginis quidem honorem, licentiam triũphalem, saléſque prætextatos

omiſerant; ſed nuptiales paſſim deos, Hymenæúmque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidem nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidere. Et cùm Siculi conueniſſe de nuptiis inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri Principis animum per hos iocos laceſſiſſe. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ ſi eo pretio emeretur, iámque propè Radirobani inimica.

Interim populus, fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quiſquis maiores ex cera in atriis habebat, apertis armariis ſimul genus oſtentabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Ciuium quoque diſtincti ordines, obuiam Meleandro proceſſerunt. Primus erat puerorum, in pexâ, & candidâ veſte chorus, rudi pæane pluſquam iubebantur clamantium. Mox quotquot in vrbe Muſicam excole-

bant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos statim Magistratus sequebantur quisque cum infulis dignitatis. Hi Regem longissimâ gratulatione morati, locum ministris deorum permisere, qui vltimi in honorem veniebant. Signa quidam ex iis, & inculti operis veteres deos, coronas alij, omnes ignem præferebant; tutò, nec sine prudentium risu, deorum omina ingerentes, prænunciatúmque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibúsque, & extorum prodigiis. Inter hanc pompam Rex ad portam vrbis peruenit; in cuius limine sublimem statuerant Pacis imaginem, cuius dexteræ Mars Oliuam inserebat. & adulatione immaturâ, quasi pacatæ res Siciliâ totâ essent, subiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his versibus.

Victor ades, tecúmque redux (Pater optime gentis

Sicaniæ) festo Pax cingitur aurea cultu;
Et cœlo niueis Pietas demittitur alis.
Aspice quàm facili redeunt tibi Numina cursu;
Aspice quàm subitas mutat Cōcordia terras.
Alma quies, diuesq; labor, se numine misto
Indulgent latè campis: Hic flore comanti,
Hîc culmis stipatur ager. Se blandiùs vlmus
Porrigit, & lapsæ repetunt connubia vites.
Bella procul, scelerumq; minæ, ferriq; licentis
Nunquam tuta fides. Solio sublimis auito
Tu, Pater, & tantùm lex tecū armata sedebit.

Rex à portâ processit in editum Iouis fanum. Inde Menocritus in carcerem missus, & cum eo Anaximander, quem paulò antè Catanenses vinctum adduxerant (sed ille ex vulneribus intra quatriduum, alter non multò pòst ægritudine animi decessit.) Fractæ quoque Lycogenis imagines, edictúmque ne seruari priuatim, aut in suorum deinde gentilium siue honoribus siue funeribus has aspici vèl ferri liceret.

Peractis inde ſacris ad arcem Meleander digreditur. Feſſus erat pridiano certamine, curíſque, & mox ipſâ lætitiâ. In cubiculum itaque ſecedit, ſumptáque leuiter inter domeſticos cœnâ componitur ad quietem. Neque minùs imitatione ſoporis, ſolitudinem quæſiuerunt in grauiſſimis curis, Radirobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos ſuus dolor vrebat. Radirobanes quamquam plenus temerariâ ſui fiduciâ, grauiter tamen acceperat virtutem ſucceſſúmque Archombroti; & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed vt imparem contemnebat: Niſi quòd omnia magnus amor formidat. Verſus igitur in contemplationem ſui, quantum auxilio, quantum viribus præſtitiſſet, ſuaui ſopore & per fœlicis prælij imaginem ludente, eſt obrutus. Altiùs ictus erat Archombrotus: expertus nihil eſſe crudelius quàm quod homines appellant ſuauiſſimum amorem. Nec

tam ſibi nocere fortunam arbitrabatur, quàm ſilentium ſuum. Se enim haberi in priuatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil eſſe conſultius, quàm vt ſuas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti, occurrebant parentis mandata, adhibitíque iureiurando dij, ſe in Siciliâ ſui generis indicium non eſſe facturum. An ergo ſcribere ad parentem, an ipſum illuc ire ſatius eſſet, iuriſiurandi gratiam petiturum? Tardum vtrumque videbatur. Minùs tamen ſcribendi diſplicebat conſilium. Nam ab Siciliâ tamdiu abeſſe, hominis eſſe credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempeſtate inquieto ſtrato negligenter iactatus, mentis mala tranſire ad corpus non ſatis ſentiebat.

At Argenis multiplici malo confuſa ad ſolatium adhibuerat Seleniſſam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane

querebantur. Cur ille abesset, aut heu miseræ istum viderent? O grauem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid interest Lycogenes an Radirobanes vicerit? nisi fortè, quòd ereptus à Lycogenis telo pater iam parricidio meo concidet. Nam si me Radirobani tradet, ego effugium in morte inueniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem senem. Ergo vel in prædam nata sum; vel in spolium, mercedémque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium destinauit quæ præcipua dabat, regnũ & formam; & ideò tantùm perueni in Poliarchi notitiam, vt scirem me indignam quæ tantæ virtuti coniungerer? Quid hunc autem cessare existimas, Selenissa? An experimentum capturus constantiæ meæ; hæret alicubi dissimulatus, & in Insulâ forsitan istâ? An insidijs æmulorum petitus est vir fortis, ideóque non suspiciosus? Cui iam verò fidere possim? quem explorato-

rem suæ salutis, quem miseriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapsa audiebat Selenissam, maiora solatia, quàm quæ ipsa capiebat, credebátve, ingerentem: Donec resumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, sum, ô Selenissa, quæ infœliciter amauerit. Quid fortunæ manus damus? Mors vltimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Possim cultu mutato ire ipsa, & inuestigare Poliarchum? hei quòd non sufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obductâ; fortè etiam, (sed hoc leuissimum esset) inter labores expiratura. Præterea, neque me sequi posses, & in crimen substituereris, si Rege ignaro elaberer. Audi quid potissimùm probem. Archombrotus est, vt intelligis, amicissimus Poliarcho. Causam absentis pridem egit apud Regem, author maximè vt reuocaretur. Facilè efficiam, vt Poliarchum

quærat, reddátque Siciliæ. Nesciat tamen quæ me illius videndi causa sollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri specie mendacium quod ad credulitatem exegerimus ambæ.

Laudauit ingenium Selenissa; siue fraus illi placebat, siue defessa, sibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab insomni Argenide consumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiso pauca quædam locuta, palàm iubet ab Archombroto sciscitari, satísne à vulneribus (nam leuia, sed pleraque acceperat) eâ nocte valuisset. Meditabatur enim blanditias, grauia demerito iuueni imperatura. Archombrotus, tanquam in cœlum raptus, & propè non dubius se amari, Præfecto respondit, si Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum salute pendebat, se satis esse incolumem. O mortalium mentes, plerumque timen-

tium gaudia ſua, & calamitates amantium! Lætus iuuenis, ignarúſque conſilij quod Argenis iniuerat, fatigabat ſuperuacuis cogitationibus animum, & in limine virginis ſtabat, vt egredientem ſalutaret. Nec ingratus aduenit; totóque itinere, dum ipſa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; & ſermonibus illis ſolitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non ſanus, habebat pecuniâ emptos, qui de Argenide, & Meleandro aſſiduè referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum miſiſſe. Illum ſtatim adfuiſſe; & oppidò quàm familiariter virginem illi loquutam. Exarſit illico ſuſpicio, & vt in litigioſâ fœlicitate, non ſecus animum ad amandum, quàm antea ad bellum compoſuit. Frendens cum Virtigane

ſeceſſit; quâ arte quóve prætextu Archombrotus tolli poſſet: aut quid indignius quàm ab æmulatione ignoti priuatíque Regem tantum metuere? Mulcebat accenſum Virtiganes, eleuando Archombrotum; ſuadebátque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiſerat) ineundæ affinitatis conſilium. In expedito rem fore; deſpectúmque Archombrotum inſaniæ pœnas ad ſatietatem daturum; cui ſi magis anxiè aut publicè vellet Radirobanes iraſci, nimia ſupplicij ſolatia forent, tantum Regem æmulatione vſſiſſe.

His curis amoris vacuus Meleander, maiora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracuſæ, Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ vrbes à Lycogene ſteterant. Illis ſimul opprimendis an diuidi præſtaret exercitum, an in ſingulas totis viribus niti, conſulebat Cleobulum. Is nihil

dubitabat

dubitabat de deditione oppidorum; quia nemo factioni supererat quem ducem dignarentur. Satis est, inquit, ô Rex, si minari perseueres, ostentésque paulisper armatum exercitum; tantùm vt timor pœnitentiam ciuitatum acceleret; à quibus propediem, videbis hîc legatos. Nam præter ingenium lymphatæ, amabunt redire in naturam, quam videbatur excussisse defectio. Ne time. Bello isto defunctus es: Sed nec illius verè causa in ciuitatibus fuit; & si dehinc securitatem amas, longè alij sunt malorũ fontes quos obstruas. Meleander tot recentium malorum crudâ imagine solicitus de futuro; Curandum est, inquit, vt diuturna sit hæc regni restituta valetudo. Nec vnquam certiùs, quàm cicatricibus adhuc nouis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulò antè saucij, rursus peti possumus à fortunâ. Quòd si inter atrocitatem periculi obiecisses

quæ antea à me peccata ſunt, non tam monere quàm exprobrare viſus eſſes. Nunc autem in tuto, ſi quod ſentis ediſſeres, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaci libertate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hoſtiúmque, & fatorum eſſe crimen. Et poſtquam eâ modeſtia, conſiliis quæ parabat obnoxium Meleandri animum fecit; Quamdiu, inquit, lenitas in virtutibus erit, non dicêris vllo vitio impuliſſe labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tuâ malignitas fatorum in tuas & patriæ clades abuſa eſt. Illa facilitas, illa indulgentia in Magnates, illa tua tuorúmque Maiorum incauta in eos profuſio, prodidit præcipuas imperij vires, aperuítque iniuriis deſpectam dignitatem. Iam quidem perculſi ſunt; iam ſilebunt defeſſæ factiones. Aſt vbi reſpirarint,

expecta alios fluctus, nisi ventos plusquam Æolico vtre tenueris. Pugnabūt erumpere; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam satis Reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno. Ipsis quoque consules, ô Rex, si efficies vt timore, aut fastidio culpæ, paulatim inquietos mores dediscant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his nubibus feruere plerasque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ sunt, & ipso tempore ac patientiâ Regum iam propè legitimæ. Has itaque accidendo vel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires iam sæpè delibatas, & quarum infirmitatem celari interest, inconsultò experiar. De successu (reponit Cleobulus) meliùs ominare; dum ordine, & per partes euellas eam segetem quâ isti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore causam, & quam dij hominésque non probent, si

pugnabis pro regiâ dignitate, & Siciliam à parricidio prohibebis quo ipsa se furiis mactat. Quinam illi sint, vide; vnde processerint; quæ illos machinæ fastigio suo admouerint. Vtcunque se iactent; Maiorum tuorum beneficio, opes comparauere, in præfecturas missi sunt, regiæque amicitiæ indulgentiâ hoc culmen condiderunt ex quo hodie siue ipsi, siue eorum posteri certant in Reges. Tua sunt ergo tela quibus lacesseris: tua acies tot mucronum, cæcâ discordiæ manu infœlicitatem sui authoris vouentium. Si merentur, si ferre fœlicitatem suam non possunt, ab iis duntaxat recipe quod à vobis acceperunt. Nudos mediusfidius relinques, cogésque obliuisci spirituum quibus nunc intumescunt, vestras apud se mirati diuitias, suæ verò sortis ignari. Ac quò maturiùs consulas sceptro, vide quàm multum coalescat illorum in vos imperium; quàm publicè, quàm peri-

culoſo conſenſu hæc veluti iura peccandi nunc aſſerant. Inter ſe æmuli, inimici; tamen vix libenter accipiunt à Rege vllum premi. Quiſquis ergo rebellat, cæteri adſunt vel publicè, vel priuatis affectibus. Nunc cauſæ ſe addunt; nunc tempore vtuntur iam ſatis occupato, quo alio iurgandi prætextu diſtrahant Regem. Alij tuum latus, tua caſtra non deſerunt. Sed lento, & per ambages fracto regiorum conſiliorum aut militum vſu, diu volunt rebellium contumaciam conferri viribus ſceptri. ne videatur indignum Regibus aut impar eſſe periculum, aſſueſcátque populus vereri hos motus & pati. Ita ſibi ipſis & exemplum faciunt, & exitum ornant, ſi iraſci in Regem contigerit. Hanc coniurationem niſi anteuertis conſiliis, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat ſub vno formidanda, nunc ſegnicie vel patientiâ imperantium, adeò in varios Principes lapſa,

vt domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoriâ tenes, Rex, quid hæ possint factiones; permittis hîc tamen earum cunabula, & ingenium percenseri. Nam & accendi te volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur si quos amas, si quos attollis, præter veterum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis sit quod largiris, excedunt ab Aulâ, queruntur se contemptos, in arces, in præsidia, quæ iis credidisti, confugiunt. Fortunas populi deflent; exanimati regni sanguine paucas hirudines repleri; non ferendam eorum superbiam qui fascinato Principi illudunt, veteréſque & emeritas stirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcant. Frequēs hæc quidem (vt nosti) dissidendi est ratio, proruendíque ad ciuilia arma. Sed & aliæ præterea causæ illis ingeniis faciunt defectionis audaciam. Diu ipsis largitus, cesses vtcun-

que: Magiſtratus, Præfecturas, iam plenis, necdum tamen ſatiatis negaueris: Iis arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi: Non acceſſeris odiis quibus æmulos deuouent; Illicò indignè haberi ſe putant; frendéntque, tanquam contumeliâ violati. Alij, vt reuerentiam ſibi concilient, & quid poſſint Regem admoneant; quærunt offenſionis materiem, & gratis ineunt conſilia in publicam pacem. Cæterùm quæcunque illos occaſio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuiſtis ſuccincti, mox clientes armatóſque inueniũt, eò prolixiùs quòd hæc ſecedendi facinora ſemper inulta ſunt, & plerunque præmia habent. Sic erecti, ſic veluti in ſuo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem à vobis Regibus extorquent, quàm ſi ipſis obſequium & fides manſiſſet; Veſtro interim auro, veſtríſque ſtipendiis (quis ferat?) militant acies quas in vos

educunt. Ærario veſtro feroces, aut rationem imperij depoſcunt à vobis, aut regnandi modum præſcribunt. Veſtri coloni ſunt, veſtri ciues, qui pluſquam externis tumultibus per hæc bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodeſt peccauiſſe. Vos in regno nunquam bonâ fide pacato, expectatis ſoliciti ex quo cinere ſe flamma refundat; cui placeat gloria nouæ litis, quæ fœderum tabulæ iam pleniſſimis libris addendæ ſint. Minimum putem, quòd hæc bella, hæ paces, exterarum gentium ludibriis euileſcunt; quódque minor quàm pelago fides eſt, ſiue quietem agimus, ſiue tumeſcimus. Maiora ſunt vulnera, quibus viſcera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui ſi hæc abſint incommoda, nulla non ceſſerit, hic aſſiduus & peſtilens ventus affligit. Pereunt vrbanæ, & ruſticæ opes, quaſcunque pro-

uincias turbo afflauerit. Conſumitur impetus animorum; & Prudentum quos multos habemus, ſolertia, digna Orbi imminere, his domi pacandis tota vix ſufficit. Inſtituuntur præterea animi iuuentutis ad audaciam, & contemptú maieſtatis, infandámque dulcedinem belli ciuilis, in quo furor & auiditas, ſubitas pugnas & præſentia præmia habet. Ita domeſtico facinore marceſcit quicquid ad terrorem exterorum Dij Siciliæ noſtræ tribuerant. Neque putes hæc eſſe rudimenta flagrantium animorum, qui caſtrenſi diſciplinâ eruditi, æſtus inter ſe cóceptos, mox in peregrinum hoſtem validiùs effundant. Vtinam hæc ſolatia ſaltem eſſent ciuilis inſaniæ. Sed ne iſthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita quàm ſæpè plus vanitatis & minarum hi turbines habeát, quàm iuſti laboris in caſtris. Conueniunt illæ cohortes in arcibus, vrbi-

búſque obnoxiis; facilem ciuem, aut imparatos agreſtes diripiunt. Hæc plerunque fortitudinis ſumma. Acies raræ; nulla, aut ſubita diſcrimina; quia obnoxiè placantur, & ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam vt bella hæc durent, vt ſæuiant mutuæ turbæ; at interim miles opimæ patriæ ſpoliis ſaginatur, & in bonis miſerorũ ciuium bello quàm pace delicatior, latrociniis magis quàm conſtantiâ, robore, arte, imbuitur; Vt ad diſciplinam deinde veri & ſobrij Martis, & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur enerui faſtidio, doceátque diuerſiſſimos eſſe labores, prædatoris & militis.

Temnimur interim, ô Rex; Et ſi quid in vicinos minaris, robori minùs ſuo quàm malis noſtris fiſi, tuos conatus deſpiciunt. Largitione tantillâ facilè credunt excitare de Siculis, qui ciuili ſeditione te implicent. Sic tradunt te

iis debellandum, per quos tuis auſpiciis debuerunt euerti. Nobiliſſimæ genti infamiam an perniciem hæc plùs creent, ipſe exiſtima. Vis denique quod tui ciues queri poſſunt hîc audire? Componendis his fluctibus olim populus ad regiam poteſtatem reſpexit. Ne collideret Optimates ambitio, ne vnam gentem factiones diuiderent, eſſétque timendum à ciuibus, quod hoſtes ſolent minari, tranſtulere in Regem purpuram, ſolium, ferrum. Quòd ſi adhuc in regno vexantur reipublicæ malis, quid precij illis erit traditi ſui iuris, exutíque imperij? Aut illos in libertatem reſtitue, aut domeſticam præſta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti ſuſpirio pectus concuſſit; & faciliùs argui morbum poſſe reſpondit, quàm expelli medicinâ. Iam ſe Eriſthenem & Oloodemum, ferro vltum. Lycoge-

nem occubuiſſe. Si ad illud exemplum quotidie ſeueritatem res exigunt, ſibi ipſi in odiú venturam poteſtatem quæ ſanguine Optimatum alenda ſit. Summa in illis indoles (inquit) animi vigor, multæ yirtutes. Scilicet extinguam, aut premam hæc ſydera? Omnia autem? Sed illud inhumanum; & fortaſſe ſupra regias vires. Quænam igitur? Nempe ſuſpecta. At verò & ſolæ ſuſpicionis pœnas luere eſt indignum; & præterea ſæpè nullum eſt ante tumultus ſuſpicionis veſtigium. Impetus in viuidis mentibus præceps haud rarò ſimul cògitat, ſimul excit hos motus. An omnes habebo meâ rigiditate auerſos? Viuámne feræ inſtar in ſolitudine; an potiùs nouis hominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipſo malo remedium. Deos & fata ſpero, poſtquam ſumus emoliti acerrimam tempeſtatem, pro habenâ reuerentiam noſtri fore expertis quid poſ-

ſimus. Saltem, Cleobule, quàm mitiſſima conſilia habes exprome.

Tum Cleobulus. Faueo tibi, ô Rex: Id eſt, Proceres quantum licet tecum excuſo. Læti in illis, & ingentes ſunt animi; & hæc ipſa quæ arguimus magnæ indolis notæ ſunt; &, ſi legum habenis teneretur, rebus publicis ſalutaris: Nunc quia illam paſſi eſtis laſciuire, eorum quæ cogitat, quæque audet, inclino in vos Reges inuidiam. Cæterùm cùm virtutes ac vitia non plùs ex merito æſtimentur quàm ex populari iudicio; nihil mirum, ſi conſuetudo & peccantium claritas, atque ſucceſſus, nobilitauerit hanc culpam: Quam ſi premi & eripi cupis, reuocāda eſt paulatim ad ſuorum natalium vilitatem. Hoc autem efficies, primùm nominis veri dedecore; vt apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nominetur; Non vt ſolet, magnitudo animi, prudentia, ſocietas, publici boni cura. Deinde vt

qui à te secesserint, saltem efflagitatæ veniæ humilitate frangantur; Cùm nunc (miro gentibus ritu) damnare te soleas, publicis professus codicillis hos esse innocentes. Nam si rei non fuerunt sumptis armis, certè tu reus in quem illa sumpserunt. Triste dictu. Si hæc postrema exceperis arma, in quibus simpliciter victor es; vide sub te & patre tuo turbas. Omnes eâ cautione dimissæ sunt, vt terras populatas, conscriptos milites, cætera defectionis facinora, nimiâ simulatione, & prodente captiuitatem imperij, imputaretis vobis. Iussu hæc vestro, aut vestri gratiâ, esse patrata, publicis chartis sustinuistis inscribere.

Sed durum est, premere illas stellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ô Rex: dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Ferè necesse videbatur alicuius

ſanguine ſui hoc crimen. Extorſit atrocitatem remedij à tuâ bonitate cum Oloodemo Eriſthenes; & infœlix vindex Lycogenes, cæterorum animos aliquãdiu ſui memoriâ tenebit. Quiſquis autem temporum iſtorum oblitus, in hunc ludum primus deſcendet, ocyùs hominem preme, non tardis, non incertâ conſultatione libratis conatibus. Ipſe tibi expeditionem deſume, ne tuorum ducum præuaricatio illam cauſam inutili morâ conficiat. Si audebis, ſi non cunctaberis, multi maieſtatis reuerentiâ capti tuum auſpicium ſequentur; qui dubitare incipient de ſuo officio, ſi & videberis deliberare an impunè poſſis offendi. Tunc nitendum, ne timidâ remiſſione ſpirituũ videaris iſtorum temporum oblitus, aut veniam petere extincti Eriſthenis. Conſentias cum impetu iſto, vt tuus eſſe potiùs videatur quàm fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum armato re-

belli, nec audi. Vnum ſit pœnitenti remedium, ſi ſupplicet, ſi ſupercilium ponat, ſi ſe & cauſam damnet. Lenitatis tuæ erit ſic compoſito indulgere; niſi nimis perniciosè errauerit, aut in neceſſitatem diſtulerit pœnitentiæ laruam. Sed ignoſce eâ lege, vt aliquid ipſi in mulctam decedat. Si prouinciam à te habet, partem ex eâ deliba quam alteri tradas; ſi arces aut ſuas, aut regias, vnam ex iis futuræ fidei pignus cape. Timebunt alij ſpolia dare ad regiam Gazam, qui nunc contrario voto æs, faſces, præſidia audent in precium pacis exigere. Caue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix vlla vulgarior fraus eſt, quàm iſtorum Optimatum, non ſtudio, non vero affectu, ſed veluti ſordibus, ſe in aduerſa diuidentium caſtra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factioſis ſtabit; vt victoriâ aut fauore in vtramlibet fortu-

fortunam ſecuri ſint. Hos te maximè ſuſpectos habere æquum eſt, ô Rex; & ſi anxiè pro cognatis ſuis orant, propemodum hoſtes.

De ducibus factionum hæc ſentiam. Sed quid illi abſque militum manu? Hi ſunt ſanguis, hi nerui tumultuum; Nec in eos impunè ſeueritatem omiſeris. Quos igitur placidis rebus ſeu præſidiarios milites ſeu prætorianos conſcripſeris, ſi defectione obortâ Præfectos forſitan ſuos in Regem ſequentur, iis infamis ſit miſſio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moueant. Diſcant non tam Præfectos venerari quàm te in illis. Quippe hos ſecum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, ſyncerè erunt tui; nec te Magnates creditarum fiduciâ copiarum deſpicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis ſtipendiis tibi deuincti, ad factionem acceſ-

ſerint, his mitiora imperari non abnuam. Simplicis defectionis rei ſunt. In eos, ſi lubet, manſuetudinis obtine famam; Modò veniam te dediſſe, non ſe ingratiis vſurpaſſe, intelligant.

Sed de ſuppliciis ſcilicet, mulctíſque iam agimus: Atqui antè vincendi ſunt; aut quod eſt humanius flectẽdi, ne aut vinci mereantur aut plecti. Duo ſunt, ô Rex, quibus Proceres in te armantur, ſolicitantúrque ad ambitum. Has tu vires ſi ſolerti ratione ſubduces, te, an illos, plùs iuueris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniæ Regem. Reſpexit Meleander; & Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo, quáquam inuitus, dilatis arcanorum ſermonibus, proceſſit ad hoſpitem, & hilariter colloquutus ad conuiuij locum deduxit. Ampliſſima Regiæ ſedes erat, foribúſque laxatis populũ ad ſpectandum admitti placuerat. Illo iam æuo

mos erat Siculis accumbere in conuiuiis, vescíque ex lectulis. Sed vetusti sæpè mores occultâ veneratione afferunt rebus auspicium, quas Reges publicè obeunt, aut Sacerdotes procurant. In illum itaque diem Meleander maiorũ mansuetudinem reuocauit, vt conuiuæ sederent. Inuitauerat Optimatum præcipuos. Ipsa Argenis aderat cum delectis matronarum; ingens æmulis procis ad odium & vesaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archombrotus, impetu vix se premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, si quid ille in Argenidem inspiceret, aut ab eâ aliquo nutu dignatus exultaret. Vterque furioso timore plurima fingens, improuisos aspectus, aut gestus, in suam trahebat iniuriam.

Peracto conuiuio Radirobanes amoris odiíque impatiens, Meleandro significauit, si ocium esset, se secretò

colloqui velle. Statim Rex cum eo ſecedit in porticum; & Radirobanes, Si apud alium agerem (inquit) eius animum meis votis pararem, Optime hoſpes, referendo me Sardiniæ, & Corſicæ eſſe Regem; Baleares inſulas meas eſſe; Occupari à meis plures portus hinc in Africâ, inde in orâ Liguriæ; Terras illas populo & opibus graues; Claſſem ingentem, & formidoloſam mari, quodcunque ſe ab Oceano ad nos diffundit. Adderem ſeriem Regũ, quorum antiquiſſimos ferunt à dijs generatos. Sed apud te alia oratio habenda eſt. Ego hoſpes cum hoſpite quæro arctiora fœdera inire. Liceat meam fortunam miſcere cum tua; aut, vt ſimpliciùs loquar, nomen patris, & auſpicium in me ſume. Tua ſint quæcunque poſſideo. Filiam tuam mihi deſponde. Nec ſcio vtrum has nuptias auidiùs expetam, vt te ſocerum, an vt vxorem hanc habeam. Sic loquutus

nullam intulit de allato auxilio mentionem; quod maximè apud ſenem valiturum ſperabat.

Meleander, præfatus à ſe omnia Radirobani deberi, Conditionem, inquit, affers, chariſſime hoſpes, non accipi modò, ſed anxiè quæri digniſſimam. Nam quis Radirobanis, quis Sardiniæ affinitatem non optet? Et tu, fortiſſime iuuenis, minore patrimonio, & Sardinia non tanto ſub Rege, maiora quàm quæ poſtulas ſperare potuiſtis. Sed ſcis coniugia plùs animorum quàm corporum fœdere eſſe ſuauia. Liberæ hominum mentes ſunt, nec vllis legibus cogi poſſunt velle quod nolint. Maximè ſors Regalis in quam gnata mea eſt edita, eam captiuitatem non fert. Ego habeo à maioribus ſceptrum; illa à me expectat; liberum ipſi deinde eſſe debet in quem velit ſuæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulciſſime hoſpes, tanquam quæ tu vis

omnia, & præſertim hoc ipſum, non velim. Sed mirari te nolo, ſi filiæ meæ ſuas vices relinquo. Quicquid poſſum ego polliceor. Tu apud illam fac, vt digna ſit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenæi. Denique finge te filium meum eſſe; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in eâ tibi fingas; nollem mihi eſſe nurum, niſi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander, & Radirobani placere, & habere paratas negocio tanto moras; quòd filiæ mentem ab illis nuptiis ſciret auerſam. Quippe antea eius ſenſum explorauerat, non dubius in hác ſpem Radirobanem veniſſe. At ille rem vrgere, ſenem ambire, dicere ſuam vitam in eo eſſe ſitam vt gener appelletur. Tanto in æſtu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita ſpem obliquè oſtendentis, vt prudenti, & quem amor non turbaret, ſat negatum vide-

retur. Iámque Eurymedes vtrumque monuerat ludorum tempus eſſe; quos ſubitos, & tantùm vt populus in Regis victoriâ lætaretur, in Regiæ veſtibulo inſtruxerant. Proceſſere itaque ad Orcheſtram, in quâ multa ex Regiæ penetrali curatores ludorum conſpicienda locauerant; antiquiſſima ſigna præſertim, & Heroum imagines, non modò quibus artifex pedes & manus indulſerat; ſed & plurimæ ante Dædalũ factæ ſolo vertice de ſui ſaxi impolitiâ exibant. Poſtquam Reges conſederunt, ſtatim cum Seleniſsà & miniſtrarum grege intrauit Argenis, haud mediocre Radirobanis Archombrotíque ſupplicium. Non igitur illi in perſonas ſatis inſpicere, non in veteres Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multùm intuebantur, alterno inter ſe conſpectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis, blandiùs ſæpiúſque in Archombrotum vultus ad-

uertere. Quod vt miserrimè credidit, ita secum loquutus est. Furiosum esse amorem non proderit; Solertia opus est nobis. Nam si Archombrotum sustulero, peiùs erepti memoriâ apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum est amor? Atqui in bello quas hostibus vrbes munimenta eripiunt, proditio sæpè aperuit. Tentandi sunt muneribus quorum gratia apud Argenidem valet. Laudationes eorum assiduæ me chariorem ipsi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuenda, quæ sæpè, & veluti non ex arte, familiares insinuant. Iisdem machinis nihil me præteribit arcanorum quæ huic cum illâ intercedent. Perpendenti deinde, quosnam ex familiâ Argenidis aggrederetur muneribus; nihil difficilius aut vtilius visum est quàm ad Selenissam hoc iter habere. Quippe oris constantiam illi matronæ esse, quæ ad perfidiam vocantes ter-

reret; ſed ſi in poteſtatem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingenioſus; præſertim cùm impetus naturam acuerat. Audendum eſt, inquit; Facile erit apud anum ita loqui, vt ſi integra eſt, meæ largitionis fraudem non capiat; ſin vendere fidem poteſt, intelligat emptorem adueniſſe. Hæc gnauiter agitantem non arena, non ſcena (nam vtriuſque ſpectaculum dabatur) poterat delectare; quamuis hinc in certamen producti qui Erycis artem cæſtu iactarent; inde autem Catanenſes ex ſui Andronis diſciplinâ ſaltarent ad tibiam. Sed in auſpicium traxit, quòd largitioni intentus, non abſimilem victoriam aſpexit in theatro; in quod Argiam & Eriphylen Poëta produxerat; hanc diuino monili mercantem crudele ſuffragium; illam munere victam, & coniugis fata prodentem. Inter cætera, iſtos verſus quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exul-

tabat, ſic laudauit, vt confeſtim ad ſe præciperet afferri; & aliquoties tacito voto perlegeret.

Abſiſte tandem, cura. Sat ſterili vigil
Marcore cecidit vultus. O grates, Dei.
Fauiſtis omnes. Teneon' armillam manu;
Meamq́; teneo? Vota cecidiſtis benè.
Nunc tuta, nunc excelſa, nunc cœlo fruor:
His ſe decora ſueuerat gemmis Venus
Ornare Marti. Tyrius has ſtupuit gener
Ardere collo coniugis. Quis hic decor?
Quis radiat ipſo non minor Phœbo dies?
Quò pergis amens? Dî, fides, lares, amor,
In pretia depoſcuntur. Heu nimio tibi
Armilla ſtabit. Poteris infœlix tuum
Damnare bello coniugem? Bellum vetant
Sagæ volucres, Delphicus pater vetat,
Et omne ſacris exta quod præbet pecus.
Funeſta merces! Vidua ſi tantùm potes
Sic eſſe fœlix; meliùs ah pietas malos
Omitte cultus. Trahitur en dubiâ vice
Inſtabile pectus; ſic vt incertam ratem
Non vnus atro ventus inuoluit freto.

Sic nempe ſimplex! ſorte nunc dubitas frui
Quam fata præbent? Quid times vanas aues?
Ne bella fiant, reddere armillam voles?
Hæc ipſa bellum faciat; hæc regnum eſt mihi,
Meliúſque Thebis. Augur infœlix redit,
Inuiſa pietas, ménſque non credit ſibi.
Quid agimus? O ſors dura cùm timet miſer
Quod optat animus! Digna cœleſti tamen
Si viuis auro; ſacra ſi tuos decet
Armilla vultus; vindica hoc ingens tibi
Munus deorum. Coniugi ſi fors tuo
Es vilis, aude quod times; Sin te colit,
Opibúſque ſummas optat exæques deas,
Tibi ipſe cupiat ſanguine hoc emptum ſuo.

Lætus Radirobanes huius exempli augurio, poſtquam finitis ludis in aulæ interiora receſſum eſt, Argenidi in conclaui ipſo Patris, eadem narrauit quæ antea Regi. Orabat vt in munus placerent Sardiniæ opes; cæteráque haud inconcinnus amator addebat, quæ vtriuſque fortunam decebant. Argenis non modeſtiâ tantùm, ſed

occultiſſimâ irâ erubuit; Non alia retulit tamen, quàm quæ Radirobanes hoc primo congreſſu expectabat: Nec eam ſcilicet Virgini curam eſſe debere, nec filiæfamilias poteſtatem. Habere interim gratias quòd ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantùm cum eâ cunctatus, ad inſidiarum ſuarum initia digreditur: Proceres, Matronáſque, huc illuc toto triclinio obibat, ſimul maieſtate regiâ, & iuuenili comitate. Tandem in Seleniſſam incidit, vt optabat; & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipſius filium cœpit, qui in aulâ viuebat: quærere deinde pluréſne genuiſſet, quid ex ſtirpe reſtaret; & quæcunque mulierculæ gratiſſima erant. Et hinc ſpontè ad ſe deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamēta in te agnoſco: Iam ſæpiùs dulci memoriâ illius amiſſæ, cùm ad te reſpicerem, perculſus ſum: Et hodie efficiam vt ſcias quàm

multùm de vultu illius tibi fata communicauerint. Superuênit loquentibus Meleander; à quo Radirobanes sub noctem digressus, Selenissæ filium accersit; Demades nomen erat; Cui postquam multæ familiaritatis specie imposuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Selenissam defer; si sceptrum & corona obsuerint, ab ore suo non disparem. Erat autem breuis imago, ætatis conditione à Selenisſâ non abhorrens. Anum enim Reginam, & rugis obsitam, referebat. Sed insigni artificio, gemmæ olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciebant imagini thecam, ex qua vnio prægrandis pendebat.

Selenissa vbi cum munere Demadem vidit, tam precioso fulgure concussa, dubitauit an conscia esse Argenis huius fœlicitatis deberet. Verebatur in suspicionem venire fidei prostitutæ; Aut ne remittere donatori iuberetur

hoc plusquam simplicis liberalitatis pignus; si crudum nec præparatum puellæ animum illâ nouitate pulsasset. Hæc exigens secum, adhúcque deliberans, filium rogat plurésne adfuissent cùm Radirobanes id sibi perferendum tradiderat. Imò, inquit, seuocauit me ad secretum ne quis arbiter esset. Et tu igitur, retulit Selenissa, apud te, fili, rem contine. Id agitur quod ignoras; Neque mihi, vt existimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodiùs, & vbi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, vt sileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida; sed iam desierat Radirobanem odisse. Tum versare animo cœpit, quanto suo & Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehensam à cœpto moriendi Argenidem? aut quem spondere posse, non illam aliquando anteuersuram furioso impetu vitæ consilia? Denique

ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (inquiebat) meritus Poliarchus? Radirobanem poſt pauculos dies quàm limina hæc attigit, vtiliorem mihi ſenſi, quàm illum, plùs anno familiarem Argenidi. Quid ſi de ſe mentitus eſt ignotus ac externus? At iſtum priùs auxilio Siciliа Regem ſenſit, quàm alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam Argenidem illi effecero, quantum mihi ſperandum eſt; cùm iam præmia vſurpem, quæ penè ad præſtitam operam ſatis eſſent? Abeſt denique Poliarchus; Num viuat incertum eſt; num ſi redeat, impetratura ſit publicè hunc à patre virum Argenis; an verò clàm diſceſſu dedecori me quoque fruſtratura. Radirobanem autem non dimittere poſſumus, niſi iratum; Neque parem conditionem (ſi iſta abiuerit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies (quod Cleobulus antè

coniecerat) legationes passim ab vrbibus veniebant ad Regem, sedebántque in deorum liminibus, ramos supplici lanâ obductos cum gemitu aut silentio tenentes. Multa oppida, & ex insignioribus ciuium multi, Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus vsi sunt; quorum ea apud Regem gratia erat, vt nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in deiectos & obnoxios ciues clementiam sequutus, solo maiestatis conspectu vltus est pœnitentes; legatis inter armatos custodes intromissis in curiam; in qua ipse regio cultu ad formidinem supplicum sedebat. Cúmque illi de sæculi genio quererentur, qui populi mentem auertisset in tumultus; Ipse paucis incusatos in mitiorem spem purpuratis relinquebat; iubebátque abscedens ab iis arbitrium suum audire. Leuia autem imperabantur; paucæ in mulctam pensiones, & peruicacissimorum exilium.

Nacti igitur expectatione mitiora amore victoris ſuas vrbes impleuerunt. Hyperephanij ſeorſim legationẽ volebant ornare, ſuas gratulationes & vota, nouáſque fidei ſpõſiones laturam. Sed interceſſere cõſilio, qui id Regi ingratũ fore cognouerãt. Quippe Rex cùm audiſſet hoc eos cogitare; Peto, inquit, an Hyperephanij plùs minúſve Siculos eſſe ſe ſentiãt quàm cæteros ciues. Nam quid ab reliquis vota ſecernũt? Cur non Prouinciarũ, non vrbium, ſed partium nomine me affãtur? quas ô ſciãt ſemper inuidioſas eſſe Principibus; ſed tunc maximè cùm videri, & veluti prodire in publicũ, iactatione ſuarũ virium volũt. Cùm verò aliæ aliæq; prouinciæ redirẽt ad reuerentiã maieſtatis, legati Syracuſarũ intromiſſi in Senatum deiectis diu luminibus, ſignificauerunt eſſe quod promere nõ auderẽt niſi dicere iuberẽtur. Sciſcitanti Cleobulo quid afferrẽt, ſupplices libellos obtulere, quibus con-

tinebantur ciuium vota. Addiderunt ſæpe contingere, vt vexatus malorum hominum iniuriis populus ſtultè in Regem aut patriam ſuos dolores vindicet: Velut quidam ex ægritudine inſani, vrgentibus morbi ſtimulis in proximos furunt. Nec ſe priorem excuſare amentiam; ſed ſcire ex illis quæ Syracuſij deprecabantur incommodis eam incitatam fuiſſe; & plurimùm ad ſanitatem mentium fore, ſi eadem in poſterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos ſe Regi tradi-turum recepit, iuſsítque propediem legatos reſponſum opperiri; Tum ſoluto Optimatum ſenatu iuit ad Regem, tunc fortè de ipſius Cleobuli prudentiâ multa ſecum voluentem, qui redituras ad officium vrbes haud vanè coniecerat; memórque eius monita nuper Radirobanis interuẽtu ſuppreſſa, hunc ad illos ſermones reuocauit (Syracuſiorum codicillis, quia longiori con-

ſultatione egebant, in aliud tempus dilatis) Aiebas, ſi memini, eſſe duo, Cleobule, quæ inſynceram in Siciliâ pacem efficiant, & in Procerũ manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardiniæ interuertit. quam hîc pacatiùs exequi potes. Quænam ergo illa duo ſunt vincula aut veriùs fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipſa (retulit Cleobulus) quæ, Sapientiſſime Rex, ſæpè dequeſtus es. Primùm, munitionum, arcium, præſidiorum, in Siciliâ numerus ingens. Mos deinde conſtituendi Rectores Prouinciarum in eam legem vt non antè magiſtratu quàm vitâ decedant.

Tot equidem arces, ſi non incommodæ eſſent, ſed duntaxat inutiles, tamen euerti conſulerem. Nunc cùm ad earum cuſtodiam & ſumptus, & pericula, & plerumque pernicies accedat, quid ad noſtra vtique damna miſerè

obstinati, illas diutiùs seruamus, aut in quos denique hostes arbitramur valituras? In externos, an verò populares? Atqui externi iis satis excluduntur quas in finibus regni portubúsque substruximus; Harum vtilitatem nihil solicito. Satis virium illic nobis, satis moræ externis est; Qui deinde si quà per obices illos perrumpent, nostris exercitibus excipientur, oppidísque passim obiectis, quæ crebra, nec adeò inualida habemus vt primo hostium impetu diripi possint. In vim peregrinam illa suffecerint. Domi autem quos timemus? Num populum, & incolas ciuitatum? an non potiùs magnatum ambitum, inquieto vtique genio strictum semper ad audacis nouitatis pericula? Raro, populo tuo mens est in Reges consurgere. Vesania quâ nuper intumuit, propè sine exemplo est; sed nec illa, vt expertus es, tot arcium cautione de quibus iam disceptamus, aut

præuerti potuit, aut ſaltem cohiberi; Vt inde has munitiones intelligas non tibi (Rex) aſſerere oppida in quorum ſtant ceruicibus, ſed ea Præſidiariorum Præfectis tradere incertiſſimam ſeruitutem, qui ſæpiùs ciues inuitos ſtare in Regem coëgerunt, quàm rebelles aut dubios traxerunt ad Regem; Adeò vt quoties ſibi poſtulant arcem credi, videatur hæc eorum tacita eſſe oratio. Trade compedes, ô Rex, quibus obnoxium arci oppidum mihi deuinciam. Captiuos habeam ciues; Quicquid repugnes, & quantumcunque hi nolint, ſeruiant imperiis meis. Sub munitionibus iſtis tremat circùm prouincia. Iſthic recipi, hinc effundi poſſint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi conſtitue.

Referes te fidiſſimorum hominum delectu exarmaturum tantæ poteſtatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut

ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum est, in quo non istarum arciū plurimi rectores à sceptro defecerint? Aut quis omnino in nostrâ gente motus, nisi his claustris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem dissimulant, qui post factiones ad fœdera tecum descendunt. Arces in salutis pignus efflagitant: Nempe vt iis incolumes te inuito esse possint, & recrudescente armorum libidine, rursus in te securâ contumaciâ armari. Vide quàm sit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tuâ sponsione non contenti, arma, arces, milites sibi poscunt: Te porrò in pœnitentiæ, quam sæpè simulant, pignus, eam fidem verbis suis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno sublatis, in tuâ suâque fide, ô Rex, statuent sibi præsidium, & in creditis vrbibus, obsequium duntaxat inuenient quamdiu voles; nec inuitabit ad pec-

candum tot aggeribus tótque foſſis ſibi placens rebellandi ſecuritas.

Sed vtique non damnanda eſt, dices, maiorum diſciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condẽdarum exemplum eſt. Ne verò illa ætas tantum ſibi, Rex, placeat. Maiores noſtri res ſuas ad ſæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuerſitate temporum in quæ incidimus interdum pro ſalute eſt à mente eorum & conſiliis abire; Vt & profanæ ſuperbiæ putem vbique negligere auitam prudentiam; & abſurdum reuerẽtiæ genus eſſe quod nos perpetuò illorum inſtitutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis moleſtæ ſunt, ipſi rectis, vt arbitror, cõſiliis eduxere; & nos non minori ſolertiâ deijciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in vnum coierat; aut ſingulæ ſaltem Prouinciæ, Principes ſuos habebant, paruo duntaxat ære, vel tenui obſequij imagine, Regi obnoxios.

Non mirum ſibi tunc quemque præſidia ſtatuiſſe; quibus aut vicinos repellerent, aut ſi à Rege vis fieret, non excuterentur à patrià. Nunc omnia bello, hereditate, fœderibus, in te dij retulerunt; eâ fœlicitate, vt neminem videas, cui charius non ſit commune Siciliæ nomen, quàm anguſtũ prouinciæ in quâ eſt natus. Quid igitur memoriam priſtinorũ diſcriminũ limitúmque ſeruamus in caſtellis, iam vtilitate abolitâ? Ne parce locorum nominibus, ſeu illa conditor ſeu vetuſtas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus ſuis ambitio. Pauciſſimas de tot arcibus ſerua, neceſſariis locis; vnam præcipuè Syracuſis, non tàm quæ regere tantum populum queat, quàm interdum morari inſanientem. Hæc ſat erunt tutando imperio: Sed eo quidem omine ne Procerum ſummis credantur. Tale ſit Præſidum genus quod nec egenum, nec opibus impotens, ſperare à te plurima

debeat, & nil poſſit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino, ideóque inuidioſo imperio, premunt diſſitas gentes; quæ nec moribus coaleſcunt, nec fidem tutâ amicitiâ obſeruant; quæque vbi reſpexere in maiorum ſuorum hiſtoriam, erubeſcunt ſe alieno addititicias ſceptro eſſe; nec domino tantùm abſenti, ſed & genti in quâ dominus viuit ſeruire. Sed tua Sicilia gens vna eſt; vnus ſanguis; eadem illi iura; gloriæ, Principis, famæ, ſyncera communio: Quamuis illam Maiorum tuorum bonitas iterum in diuerſa ſtudia tantùm non ſparſerit, perpetuo ſingulis regionibus rectore attributo; ſub quo poſſent meminiſſe, & olim apud ſe regnatum.

Id ipſum alterum erat, quo monebam infeſtari tuam pacem, & in te Proceres accingi; hic mos inquam in tam longum & ſtabile imperium permittendi

Prouincias quæ vt à te Rectorem accipiunt, hunc illico venerantur, ei assuescunt, tam constanter hunc esse Præfectum, quàm te Regem intelligunt, Imò & propiùs ille ciuibus incumbit, propiùs vrget affectus; contumaces aut amantes propiùs damnat vel colit. Maximè nobilium stirpes adeò eiusmodi Prouinciarum Rectoribus accedunt, spe, conuictu, mansuetudine captæ, vt deinde vel in Regem promissam fidem exerceant. Hæc munera si paucorum annorum faceres, ô Rex; non illis coalesceret inueterata vis; nec ciues breuissimo defuncturos imperio, præter fas amarent aut timerent. Diu est (inquit Rex) ex quo mecum hæc omnia exegi. Sed iis quibus veteri ritu Prouincias olim attribui, quo nunc ore meum donum possim adimere? Quid egregiè de me meriti duces? quid illi quibus hanc victoriam debeo? Auferam scilicet præmia à probatis, quæ

adhuc dubiis, aut inexpertis concessi? Facilis ratio (refert Cleobulus) Noli tantâ nouitate solicitare patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in securo. Sed vt quisque decedet, nouis legibus successorem constitue. Triennij vt plurimùm potestas sit; nec prorogatione fascium spem illis facias plùs nomina quàm imperia esse mutata. Breuiores magistratus non timebit Sicilia; & quantumuis angusti temporis honores cupidè commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis sæpè prouinciis, in quas alios atque alios, pro meritis temporibúsque sufficies.

His artibus si eripies Purpuratis deficiendi consilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos sub austero vel perfidioso Rege possunt obruere; & clarissimæ indolis torrens ab iis erroribus in iustum alueum coactus, in consilia

quidem non minùs fortia, militaria rapietur, ſed multò æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Reſpice ab aduerſo littore diffuſam regionem, & æmulam ſæpè Siciliæ. Illa quoque caſtellorum turriúmque frequenti ſupercilio tumebat: Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, vt, quod plerunque infœlix potentiæ genus eſt, Reges terrerent. Qui tunc in eâ motus? quibus nunquam grauiores concuſſere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Proceres; Donec arcibus præter vnam euerſis, Magnatum quoque robur multiplici regnantium arte ſuppreſſum eſt. Hi bello periere, hi carcere; hos lictores immolauerunt publicæ paci. Dij melius, quàm noſtrorum patriciorum ſanguinem ita fatis vilem eſſe. Hoc tu auertes, ſi & quietos illos, & te ſeriò Regem eſſe volueris. Sic enim ille coniurandi mos, atque à te deficiendi, paulatim excedet ab vſu; & in pari omnium

iugo nemini grauis erit iusta modestia. Sed quamdiu id cuiquam erit impûne, in contumeliam cæteri trahent virtutis necessitatem: Vt vel omnes pari lege à tuâ maiestate subigendos, vel neminem in officio futurum intelligas.

Quòd si vnquam redibunt ad tumultus, iam nunc consule quid illis facturus sis; In te, inquam, consilij summam constitue; Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, quâ modò extra periculum disputamus. Forsitan & ego molliora censuissem, nisi quòd venturi ignarus, nescio qui sint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum consilio in rebus dubiis vteris, non sic auspicantur publicas curas, vt priuatam suæ salutis solicitudinem deponant. Itaque vbi in factiosos & armatos Proceres consuluntur, eorum offensam veriti sæpe remissas sententias dicunt, & propemodû tuo sceptro indignas; Ne si quid acrius statuerint illi ipsi in quos

dicunt postquam (vt mos est) in aulam reconciliati florebunt apud te, in vltionem seruent animos, ac denique ruinâ immerentum exsatient. Eo metu multis tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis quidem, sed dum impunè licet, & sibi antequam tibi. Hæc ipsa nec coram Collegis dicerem; nec tibi omnino; nisi inter regias tuas dotes insigne esse scirem, & simillimum obliuioni, silentium.

Dum his consiliis secretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iámque munere dato familiarior, auidè quærebat cum Selenissâ conuenire; Et eo fortè die sic casus consilium adiuuit. Miserat ille qui nunciarent Argenidi, si commodum esset, eam velle se visere. Spatiabatur in horto Argenis, cúmque illâ virginum paucæ. Sed Selenissa in illius triclinio hæserat, nescio quibus codicillis impedita; &

hanc occaſionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nã idipſum anxiè optabat) renunciari Radirobani iubet, vacare Argenidi; eámque, ſi ipſe veniret, confeſtim ab horto adfuturam. Geminatâ mox fraude, miniſtrarum fidiſſimam cum hiſce mandatis ad Argenidem ipſa mittit; aduentare ad gynecæum Radirobanem; cuius colloquio ſi cuperet defungi, properaret deſcendere ab horti ſpatiis in ſubiecti ſaltûs vmbras, hoſpitémque incommodum ſuâ illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipſa excepit; excuſans quòd domina abeſſet, illico, vt fingebat, reditura; Cúmque ſecretum fuit, iis qui ſequuti Regem erant remotiùs in eius honorem aſtãtibus; Tunc anus, Gaudeo, inquit, ô Rex, locum hîc eſſe obiurgandi liberalitatem tuam. Nimiò preciosiùs quàm ipſa natura me ad vultus chariſſimæ tuæ matris admo-

uisti. Et Rex, Parua hæc, inquit, existima, Selenissa; & pignora fortunæ maioris. Ne verò tuam sortem meámque dissimulem, accipere maiora à te possum, quàm tradere. Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vitâ fœlicius. Neque à te expeto opem, nisi quam tibi tuæque alumnæ vtilissimá putabis. Nam quid illa Archombroti amicitiâ tenetur? Quàm indignum Siciliæ rebus, ignotum, priuatúmque, in illas spes niti? Equidem veneficio factum puto; Et mehercules si Virginis frater essem, aut pater, tormentis verum exigerem; cóque vel cæso vel pulso, exonerarem puellam curis inanibus. Permitte te matrem appellem. Tu mater, & medere alumnæ in deteriora consilia vergenti, & assere me in cœlum; id est, fac vt patiatur se amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis displicuit? Quátum Sardiniæ, quantum Corsicæ vires

possint,

poſſint, certè feci ne neſciret. Nec adeò inauſpicatus viuo, vt in totum purpuram meam dedeceam. An deos expectat, & in Archombroto fingit numen, quæ Reges ſic faſtidit? Cæterùm in me ſimul, & illam, nolo te ſine precio piam eſſe. Si receptus in optata fœdera ero, ſpondeo præfecturam Sardoi & Siculi maris (qui honos à Regibus ſecundus eſt) tranſituram in filium tuum. Si plura deſiderabis, intelliges te mihi parentis loco eſſe.

Labãtem iam accepto munere anum, tantæ ſpei quæ offerebatur moles afflixit. Excæcata, nec aliquid præter Radirobanem iam videns; Nollem, inquit, hæc à te audiuiſſe. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc timeo ne videar empto & vili ſtudio moliri. Sed eſt altius quàm ſuſpicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi dè Archombroto, Rex? Erras;

Optime, erras. Hæc dicens, vultúque demiſſo oculos tollens, breuiter riſit. Ille auidus ſciſcitari, & iam propè mercenariam vrgere. Sed negabat Seleniſſa tantillo colloquij momento rem poſſe expediri. Ac ne initia quidem, inquit, ſine creberrimâ tui meíque oris mutatione retulerim; Et hîc tui Optimates in vtriuſque vultus intenti ſunt. Præſtabit deſcendere in hortum, tanquam obuiam Argenidi eamus. Ego te per errores in ſpatia ducam, à quibus hanc abeſſe conijcio. Confuſus expectatione Radirobanes tantæ rei, quantam matrona videbatur afferre, illiúſque manum tenens; ad viridarium volentem inuitauit; ſimulatione coram ſuis proceribus vſus, velut ad Argenidem iret. Sed poſtquam in auiam horti partem, & vix notam Argenidi, deducti ſunt; Fallor, ait Seleniſſa, aut hîc dominam maturatò habebimus. Redeunti plurimùm placet hæc via. Illic igitur

ſuos ſiſti Radirobanes imperans, ipſe cum anu in conſitam arboribus ſemitam ſe coniecit.

Tum verò Selenïſſa ægriùs loqui, & veluti in repugnantis animi rixâ quærere diu verba; ſeu reuerâ exhorruit in exuendæ fidei articulo, ſeu ſimulatæ perturbationis magnitudine proditionis beneficium apud Radirobanem commendabat. eíque miranti; Quidni, inquit, expalleam, quæ primùm hodie diſco loqui quod nolit Argenis? Sed tanti eſt vel inuitam ſanari. Et tu vnicus ad hunc morbum Æſculapius, ô Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quòd te, & illam hac prolatione ſecreti demereor. Exiguum deinde ſpatium fuit, cùm ſic exorſa eſt. Dij tibi virilis ſexûs prolem dent; ne malis Sardinia infeſta ſit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quòd Rex Meleander tantùm fœminam genuit, auſus eſt Lycogenes tempeſtatem excire quam modò pla-

cauiſti. Noli mirari quòd tam altis principijs auſpicor. Iſthinc rei quam vis audire repetenda eſt ſeries. Lycogenes ſuâ nobilitate, & Regis patientiâ elatus, ſibi deſtinauit Argenidis nuptias. & aſpernante Meleandro cum ciue atque impare fœdus, ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitauit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat ſtatus, aut vt veriùs dicam, tanta iam Regis in timidâ ſenectute cunctatio, vt ſubducere raptui virginem mallet, quàm graſſatorem opprimere. Arx eſt in exiguo colle viginti ab Syracuſis millibus, antiquorum Regum ſedes, inſigni munimento. Præruptus eſt collis quà maria ſpectat, læuam partem aſſiduo fluctu pulſantia. Alabus fluuius ſupremo in curſu dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem ſuam cum virginibus matroniſque omnino viginti illic includens, voluit religionis

ſpecie ſui conſilij rationem ſanciri. Aiebat frequentibus ſomniis ſe moneri, imminere piaculum, niſi cõſpectum hominum Argenis defugiſſet. Ita prætcrea aſtra, ita oracula vrgere. Sed tam grandis ſuperſtitionis originem quis è vulgo eiuſmodi temporibus neſciret? Mihi quidem, ſub quâ Argenis habuiſſet infantiam, adhuc Rex illam cuſtodiam commendauit: Et lex publicè omnibus dicta; Si quis vir pedem latum in arcem extra vnum Regem penetrauiſſet, ſacrum hunc fore: Tum ſi qua de noſtris mulieribus meo iniuſſu ex arce diſceſſiſſet, ſcaphæ impoſita, ſine commeatu, vel gubernaculo, ageretur à littore: Vni mihi cui præcipua fides, datum vt Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ ſacra. Circa arcem iuſſus miles tetendit. Tria ad præſidium millia erant; & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorſus

hæc erat iniucunda ſolitudo; maximè inter initia, dum fatigatos vrbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in iocis verſabatur, quos delectæ puellarum faciles admouebant; vt & ſæpè ſolutæ mentis fœlicitatem mirarer, & de temporum peruerſitate ingemerem, quòd Siciliæ heres vix tantillum ſpatij tutò incoleret. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille, ô Mater. Nam etſi nondum intelligo ad me iſta quid faciant, iuuat tamen audire conſilia Meleandri, moréſque & fortunam Argenidis. Tum Selenisſa; Ita horas diuiſeramus, ne quod tædium admoneret ſuæ captiuitatis Argenidem. In comptu non multa, lucum amabat, quem amœnum in arce habebamus: Illic facili arcu lacertos fatigabat, prouocatâ æmulatione ſuarum, quæ longiùs ſagittis progrederetur, quæ certiùs metam feriret. Ingens plaudentium riſus

in molli exſonabat victoriâ. Curſûs quoque præmia erant: Rurſus miſtæ omnes ſimul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumnâ, ſimul vires creſcenti ſuffectura, ſimul animum prohibitura ab inutili dolore præſentium rerum. Hinc digreſſa maiorum monimentis implicabatur; Neque auidiorem vidi quàm prolatis hiſtoriarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendíſve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ô Rex. His ſtudiis exigebat adoleſcentiam, priuſquam innoxiam animi pacem curæ libaſſent.

Cæterùm ex arce Syracuſas digreſſa in Iunonis tēplo eram (Memini diem; adhuc videor aris aſtare, adhuc thura inijcere; ita caſus memoriam adauxit.) Eram, inquam, inter ſacra, & Argenidis coram diis miſerebar, cùm venuſtiſſimæ formæ puella teſtudinem tem-

pli intrat, Grandis erat nobilíque incessu; Sed vultus in tristioris fortunæ specimen deiectus. Ego potissimùm mirabar, quòd vnus vir in comitatu esset. Is operto capite sequebatur; vt in eum vix inspici liceret. Subitum mussantium murmur fuit, quæ esset, aut vnde veniret; Nam ignota erat facies, nec vestis vsitata Siciliæ. Gradiebatur ipsa, sed tantâ maiestate, támque concinnâ, Rex; rursúsque eâ mœsticiæ specie, vt in illius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multùm deam morata, nec speculum numini tenuit, nec ornauit munere aram; Sed astitit meo lateri; & mox repugnantis genibus allapsa, Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quàm putas in promendâ bonitate licere vult. Si placet misereri, & diis exemplum præire vis quos tam anxiè oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum summam edam. Ego gementem

ſubleuaui; & quia videbam non placere ſpectatores, templo maturiùs digreſſa, in ſororis illam domum, quò & ego diuertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta ſecretum, primùm peto in Siciliam vnde aduenıat. Græcè enim loquebatur; vt barbaram tamen ſcires? Oſcam ego putaſſem; & magnæ Græciæ viciniâ noſtræ linguæ commercio imbutam: Sed nimiùm ab hac gente oris pulchritudo diuerterat. At illa; vt intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, ſi fata in patriâ ſæuire non deſinunt, mihi vbique terrarum ſuffecturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductâque ſimul pallâ aliquot ad interiorem veſtem receſſus oſtendit, eâdem opulentiâ tumentes. Priuatæ mulieris diuitiæ non erant. Igitur rurſus frontem, & cæteras indolis notas, leui

viſu percurrens, altiùs contremui, & quæ eſſet dicere iuſſi. Miſera, inquit, ſum, & cui in auxilij maximâ parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam exiſtimes, aut temerè iſthuc allatam, en literas mulieris tibi quidem ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui fidit, maximè meruit à te iuuari. Ea eſt mater mea. Literas ſimul tradit, quas hîc vides (Rex) Has enim ex ſecretiſſima ciſtulâ heri deprompſi, vt te coram pellegerem. Nunc quid ſcriptum ſit, audi. Alcæa ſalutem Seleniſſæ. Si quæris cur me ignores, & ego te nouerim; ſcias hoc virtutis maximũ præmium eſſe, quòd latere ſuos non ſinit. Non eſſes à Siciliæ Rege ad formandos filiæ annos delecta, ſi præſtantiorem inueniſſet. Ego inter obſcuras famâ gentes (nam & barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui; & tam meo quàm patriæ vitio non merui à te cognoſci. Sed tamen miſe-

rere. Vtcunque ſim exteræ gentis, at infœlix, at mulier, & ſi quid hoc valet, Græcæ quoque originis ſum. Excipe hoc pignus chariſſimum, excipe vnicam gnatam meam, ſi quid mihi credis clariſſimo ſanguine ortam. Fati iniurias, meíque neceſſitatem conſilij, tibi illa meliùs expromet; quæ fœliciter calamitoſa fuerit, ſi non modò eam ſeruabis, ſed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunque virgini mandata à parente ad me eſſent, peto audire. At illa; Patria mihi, inquit, in Galliâ, quâ Rhodanus flumen de ingenti lacu ſe explicat. Theocrine mihi eſt nomen. Pater fuit non modò inter ſuos inſignis, ſed vt modica interdum regna ſunt, agri etiam ſui princeps. Treutacommilcondorus vocabatur. Is decedens me quidem iam adultam, filium autem vix cunas egreſſum reliquit; & iam fato vicinus fratrem ſuum

(Icciobates appellatur) per superos quos relinquebat deos, per inferos quos adibat, per fœdera deinde naturæ, & vnius patris memoriam orauit, vt ageret nostri curam; neu pueritiam fratris mei desereret, neu imbecillitatem meam, aut viduam maximè matrem. Et illo inter fictas lachrymas iurante, pater meus extinctus est. Fœlices videbamur patrui fide; Ita patrimonium curabat, ità nos, ita matrem solabatur. Sed scelesta diligentiæ causa erat, ne quid illi de hereditate periret, in quam fratre méque sublatis haud dubiè veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) vtrumque adortus est; sed euentu nec digno, nec æquali. Me enim extingui satius erat, me obiecta tabe peruri, quàm te frater dulcissime; quem ô dij meâ clade seruassint vltorem futurum perfidiæ, & patrium nomen lætâ sobole reparaturum. Facinus inter extremas epulas

corruptis bellariis mandatum eſt; quæ frater vtique auidiùs patruo admonéte, atque vrgente, ſumpſit. Mihi ſubitus horror obiectus eſt; ſiue genij mei cura hæc fuit; ſiue patrui ſolicitudinem ſuſpiciebam ad hos cibos fratrem hortátis, à quibus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redij deinde ad matrem; cúmque frater ſub noctem ægrotaret, timidè quid ſuſpicarer explicui. Hæc antea aliis ſuſpicionibus tacta, quas heu nimis mali præſentis atrocitas afferebat, feruentibus lachrymis filium perfudit, ſubitâ morbi mole iam propè exanimem; & nunc vnâ, nunc aliâ corporis parte captum, donec puer infœlix inter medicos expirauit. Proh nefas! ſuſtinuit adeſſe morienti ille veneficus, vultu quoque mœſticiam adumbrans. Et ne veneni indiciis membra liuerent, inclamabat præcipitandum funus, cauſámque fingebat, ne diutiùs in extincti pueri aſpe-

ctu mea mater conficeretur. Neque ipsa repugnauit, sceleris quidem haud dubia; sed volebat posse videri facinus ignorare, ne patruus in detecto parricidio inuerecundior, quod in me restabat exequeretur audaciùs. Iámque vnctum cadauer erat in sagulo, foréśque spectabat; iam ad planctum mulieres signum petebant; cùm me mater in solum conclaue ducit, comísque diuulsis; facis, ô misera, inquit, vt nesciam quid potissimùm gemam; Illúmne quem iam flammæ corripient filium meum, illam teneram ætatem, quæ domesticum prædonem non nouit; An te magis, quem æquali, aut peiori forsitan feritate idem latro à nostris complexibus rapiet. Frater tuus iam exiuit mortalitatis sensus, tu restas in supplicia. Illũ denique nullæ artes reuocabũt; Tu, si solers fuero, poteris fortè non perdi. Cõiũge cõsilia, gnata mea, priusquam nos hostium crudelitas inuadit,

Sic lugentibus nobis; superuenit vir fidissimus Praxetas, patruo quidem meo, non illo Icciobate, sed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulentò, differte lachrymas, inquit, & dum licet, aliquod vobis inuenite effugium. Imò, ô optime, retulit mater, tu potiùs consule, nimiâ clade stupentibus. Si permittitis (ait ille) loqui quæ sentio; non potes Theocrine, nisi beneficio fugæ esse incolumis. Præsentarium erit exitium; nec fortasse in biduum viuis. Ne in vicinis quidem regionibus secura consisteris. Auso, veneno, insidiis, peraget vir callidissimus quicquid exorsus est. Dum itaque fratris tui funus ardebit (nam vt scitis in hanc noctem apparatur:) tu veluti œstro mota inter tenebras discurre licentiùs, tandémque frequentiæ subducta, ad posticum meæ domûs te recipe. Adero sine lumine solus, & in latebris, interim dum matu-

rius consilium inimus, te seruabo. Tu verò, Alcæa, amissam filiam esse solerter assimula. Lachrymas satis dabunt filij tui interitus, istiúsque periculum. Imperauit mihi mater vt parerem monenti. Neque fraudem differebam; sed semel iterúmque apud rogum fratris visa, elabor inter gementium turbam, & tenebris freta ad Praxetæ domum peruenio. Ille me condidit in secretissimam partem ædium; & mater (vt audio) ex arte scenam impleuit, vndique me filiam suam quærens, nisi quà esse cognouerat. Supplicauit etiam Icciobati, vt exploratoribus latè per viciniam dimissis sibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam consilia inirem. Nec ille omisit quæstionem. Multùm enim scire intererat an satis periissem.

Sed cùm aliquot dies quærerer frustra; matérque vacuos rogos vt extinctæ posuisset, tandem cum Praxetâ

constituit

constituit amouere me à tyranni potestate, dum ipsa deligat ex vicinâ iuuentute, qui par vindicandæ hereditati me vxorem accipiat. Neque securiùs mitti me posse, quàm quò nulla antea nobis intercessisset familiaritas. Ita enim omnem patrui mei in quærendo solertiam posse eludi. Et tu supra cæteras meæ matri placuisti, ô matrona. Ita concupiit auspicari tecum hospitium, vt acciperes vnicam gnatam, si aliter non vis, at certè in seruitutem tuam. His ita decretis, quò tutior fallacia esset, mater ad Icciobatem digreditur, & super meo casu consuli deos petit; nec alium certiora responsurum quàm Delphorum præsidem deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere (Nam & Phocensium colonia sumus, olim Massiliâ in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, se Praxetam eò missurũ. Prolixè Icciobates consiliũ probauit. Nam

& ipse mei fati incertus, deorum ministerio, vbi essem aut quomodo occidissem intelligere cupiebat. Nec suspectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda deo tradit, Praxetámque multo auro solicitat, vt editum oraculum nulli priùs quàm sibi enunciet. At ille promissam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro sarcina imponit paruo nauigio, quod secundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno nauem, quæ à Rhodani ostiis soluebat in patriam; cùm vectores omnes ac nautas peregrinos esse sciret, fasciis in hospitio diductis me sororem appellauit, imposuítque nauigio; Locauere operam nautæ, vt nos applicarent Siciliæ: Quibus fidem seruantibus, ecce me, Selenissa, iam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patriâ Icciobati debituram, si me tuam famulam esse permittes. Praxetas ille mihi ex concubi-

nâ patruelis, is eſt, qui vt altiùs fallat in ſeruili veſte me ſequitur. Noſtros errores, & quæ modò ſtrictim expoſui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Cùm hæc diceret, tanta modeſtia ſermonem commendabat, tam concinnè leniterque mœrebat, vt in eoſdem cum illâ affectus ſentirem me mutari. Et ego per deum fidium (interpellat Radirobanes) iamdudum expecto quid de illâ ſtatueris. Si in me incidiſſet, non contentus hanc timidâ pietate obtegere, reuulſiſſem Iccobatem à præda, cui fortè nunc incubat, vinctúmque, & vltimis ceremoniis mactatũ, virgini immolauiſſem. Subriſit Seleniſſa, & Radirobanis pietatem laudauit. Anxia, inquit, eram. Nam neque tanta ſupplex, & quæ oris habitu, precióque tot gemmarum, ambigere non ſinebat, quin vera afferret, negligi poterat; rurſúſque Argenis ob-

ſtabat officio, cui eram addicta, & ad quam nefas erat, præter aſſuetas, vllam admittere. Igitur, Potuiſſes, inquam, Virgo, deflectere ad alias quæ vtilioris in te pietatis fuiſſent; ad neminem autem cui tua calamitas plùs doleat. Sed quod oras, præſtare non poſſum. In ſecretâ enim arce cum filiâ Regis ago. Succedet officio mea ſoror; quæ, ſpondeo, res tuas ſic curabit, ac ſi ex eâ nata eſſes. Confuſa videbatur; & verecundia oculos in humũ traxerat; Ac, quàm benè ſecretâ eâ domo tegerer, inquit, ſi in eâ per te liceret ſtirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Iubeo itaque benè ſperare; eámque cum ſuo Praxetâ Sorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracuſis, omnia refero. Rurſus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri ſenſus fuit? Aduolauit ad ſolatia adhibenda; an potiùs ſuam aliis pietatem manda-

uit? Iamdudum excrucior quòd tam lentè miſeram adiuuiſtis. Et quidem expectabam, vt viam ad exitum mearum curarum expedires; tu in alias ſolicitudines coniicis. Sed tanti eſt obliuiſci parumper ægritudinis meæ, dum miſerrimæ Theocrines caſus accipio. Tu modò omnia, nec præcipitanter exequere. Tum Seleniſſa; Ne me verò exiſtimes fruſtra in hos ſermones delapſam; Scies tandem quàm hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quàm tu modò hanc hoſpitis calamitatem accepit. Et quid, ô Seleniſſa, ſi miſeram viſo? Ne feceris, inquam, Rex. Proderet ſupplicem tua humanitas. Quis enim Optimatũ, aut ſaltem matronarũ ſalutare deinde aduenam non volet? Et in tãtâ celebritate periret arcanum quod apud nos ſic quærit. Si permittis in arcem ad Argenidem duci, commodiùs eas viſes. Volo, inquit, mea Seleniſſa. Tibi curæ ſit

vt benè habeatur. Quòd ſi à domeſticis turbis quietem dij dabunt, faxo patruus non in illam impunè peccauerit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior, Vide, inquit, vt hunc animum in Theocrinem ſerues. Eget enim hodiéque beneficio tuo. Sed eſt multò facilius extra periculum miſericordem eſſe, quàm cùm præter contemplationis pietatem, opera præſens exigitur. Nunc verò ſine me cætera memorare.

Poſtquam hanc licuit adiungi Argenidi, læta regredior ad ſororem, bonitatémque Meleandri, & omnia quæ volebamus impetrata renuncio. Et nunc, inquam, Theocrine, mihi in ſecundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iuſſa ſum obſeruare. At illa magnopere orabat, ne quid de ſe decerneretur illuſtriùs, quàm de cæteris,

quæ in Argenidis viuebant familiâ. In hoc enim ordine posse se extra famam latêre. Longissimum mihi erat, quòd non eam euestigio ad arcem ducebam, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à diis egregiæ adolescentis consortium. Sed instabat sacrificium meæ familiæ anniuersarium, quod rectè fieri me absente non poterat. Postridie verò quàm per sacra licebat, Praxetam Delphos versus dimisimus. Nam aiebat aliqua rescire Icciobatem posse, si nuncupatis votis perfungi neglexisset. Sed deo consulto se Syracusas rediturum ad sororem; vt inter nos fingere possemus quæ tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto; imposui meo carpento Theocrinem: Nec satiabar colloquendi dulcedine, vt itinere inter varia consumpto, priùs ad arcem peruenerim quàm me scirem digressam Syracusis. Postquam virginem Argenis conspe-

xit, aliquo ſtupore perculſa eſt, non ſemel per omnia eius lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modeſtè locuta ſum; Virginem eſſe externam, quæ Africam petitura, ad nos naufragio perueniſſet. Secretò deinde Argenidi rem committo; quæ omnibus præter me remotis, Si mihi, inquit, ô hoſpita, ſororis ſuauiſſimum nomen concedis, ſi dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc vnicam patri meo non putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum ſit comites meas ſcire. Sed hinc ſcias apud nos te regnare, quòd locum ac gradum tibi arbitrio tuo conſtitues, & quæ arcana eſſe volueris, ego & Seleniſſa ſilebimus. Non ſe tenebat Radirobanes; ſed loquentem interfatus, ô, inquit, fortunatam Theocrinem! Vltro ab Argenide amari, ſic audire, ſic reponere, abſque æmulo veſci ſic poſſe! Numerò dicis hæc, reponit Seleniſſa, præquam

ſi deinde coniunctiſſimas mentes, & ſtudia nullâ ſimultate interpolata aſpiceres. Erras tamen quòd æmulationem abfuiſſe exiſtimas. Deperibam Theocrinem; & vtra plus ab eâ amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat noſtrum amorem modeſtiâ ſuâ; Neque vlla erat in arce quam non idonea officio demereretur. Error etiam linguæ, diuertentis à genio Græciæ, augebat dicẽtis gratiam næuorum venuſtate. Studia illi eadem quæ Argenidi eſſe videbat; ea autem prudentia vt ſæpiſſimè victa diſcederet; & ne quid calliditati lepidiſſimæ deeſſet, indignatione mox fictâ incitabat vincentis lætitiam. Sed lanificij erat rudis; Non acum, non colum tractare aſſueta. Venationi in ſuâ gente deditas aiebat, quæ ex primis ſtirpibus erant ortæ. Facillimè tamen indolem cum regione exuerat. Monſtrari ſibi volebat eas artes, non indiligenter obſeruans quæ-

cunque monebatur. Nihil tamen vehementiùs mirabar quàm cultiſſimam amœnitatem ingenij. Semper inſontes ioci, aut feſtiua narratio; Viuidi quoque verſus, & maſculi plùs quàm qui fidibus canerentur. Nam ſcribendi vitia ſeu Græcè ſeu Italicè conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remiſſionibus eramus, cùm interrupit ocium noſtrum flagitiosâ proditione Lycogenes. Impatiens artis quâ Rex Argenidem ſeruabat, vtrique exitium deſtinat. Operoſum, & fortaſſe inuium facinus, ſi illud pietas imperauiſſet: Sed nihil eſt ſupra improbitatis ingenium. Igitur duorum conſciētiam tentat, qui ad omnia promiſerant ferrum, fidémque iam ad flagitia exhibuerant. His arcem oſtendit, illic prædam, ſi modò viri eſſent, eximiam latêre. Vbi Rex ad inuiſendam filiam ſeceſſiſſet, noctu euadendum in mœnia. Quippe non ſatellites, non

amicos, non ſeruulos intra ea limina admitti. Nudum, & ſenem, etiámque conſopitú, quàm facilè opprimi poſſe? Sed & comprehendendam eſſe Argenidem (Eâ enim ad nuptias adactâ, vſurum ſe deinde cogitabat Regis vitâ, vt in tanto rerum motu fortuna monſtrauiſſet) Ipſa ſceleris inſolentia excitabat latrones, vt ſe memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? vtique tam frequenti ſedulá-que vigilum ſtatione, vt penè in numerato ſint aues quæ armatos præteruolant. Cùm diu diſceptaſſent, tandem commodiſſima ea pars viſa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fiſum Regem eo latere omiſiſſe cuſtodiam; Poſſe appelli leuem ſcapham, & vndarum fremitu neceſſarios tumultus latêre. Rurſus tamen cogitabant illic collem per præcipitia deſidere ſcalis omnibus altiora, ſed ſicariorum vnus,

cuius confeſſione poſtea de ſceleris modo reſcitum eſt; Permittite mihi negotium, inquit. Inueniam rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi vnus non ſatis eſt. Quid enim ſi quærendus Rex in vaſtâ domo erit? aut ſi vltimus terror vires illi ſufficiet? Quid quòd anteuertenda Argenidis fuga erit, ſi intellecto periculo latebit, aut excubantem ad fores cuſtodiam petet? Non pauciores octo ſuffecerint. Hos ſi deligere mauis, ociùs nobis coniunge. Sin in tanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes ſe ſuámque fortunam tradere illis profeſſus; Cras, inquit, ſe in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens eſt impetus; nec ſinite conſcientiam eorum quos ſecretò adhibebimus, nimiâ morâ in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce mil-

liari ad littus eſt. Vos illic communem prædam adducite.

Sic inter nefarios conſtitutam rem viſa eſt fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander; Nóxque imbribus fœda, & exeunte menſe illunis, interceperat quàm oculorum tàm aurium vſum. Solebat Rex cùm ad filiam veniret, Proceres à limine arcis dimittere, vt ad proxima militum caſtra, aut vicinorũ oppidorum cultiora diuerterent. Nos autem neceſſaria omnia ei exhibebamus. Hoc remiſſiſſimum tempus erat optimo ſeni. Quaſi relinqueret curas in foribus, ipſámque maieſtatem, inter nos veriſſimâ quiete ſoluebatur. Eâ veſperâ quæ deſtinata erat inſidiis, non modò ignarus periculi, ſed & fortè hilarior, cùm omnes cœnauiſſemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ tranſegiſſent; Et ego, fabulis, inquam, Rex; quas impendiò depereunt. Imò

tu (ait) hoc ſtudio iis concedere non debes, Seleniſſa, quæ eſſe iam anus & fabula incepiſti. Sed referre ſingulas volo, quo ſymbolo iuuerint hunc ſenatum. Cùm omnes rideremus, & ille imperioſiùs inſtaret, auſæ ſunt quæ proximè ſtabant ſuas ineptias memorare. Inter illos ſermones Rex paulatim inſinuato ſopore ſe dimiſit, recliníſque in eundem quem cœnando preſſerat thorum ſtertere cœpit. Et quoniam expergefactus ægrè ſoporem reuocabat, compoſitis veſtibus opertum, appoſitóque haud procul lumine, ſine ſtrepitu omnes relinquimus.

Iámque in cellas digreſſæ mulieres ſomnum petebant; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant) Cùm audimus præter morem, grauius murmur, vocéſque atque veſtigia ſeſe cum feſtinatione prementia. Nec quid primò gra-

uius ſuſpicabar, quàm eſſe puellarum tumultum licentiùs inter ſe ludẽtium. Sed viciniori mox clade, virilem ſonum eſſe intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehenſa non loquor, validiſſimis ictibus cubiculi fores afflictæ ſunt. Ne mirere ſi ad illius noctis memoriam confundor: Adeò ſpectaculi atrocitas propè vitam ſubmouit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac quod vnum licuit, grauiſſimè cum Argenide exclamo. At verò Theocrine (accipe rem indignam quæ poſteritati erepta, inter nos ſic pereat.) Theocrine, inquam, noſtra ſe de thoro præcipitat, nec mitiùs quàm ſi recepto deo fureret, inuecta eſt in latrones. Dúmque illi ad virginis inexpectatam audaciam; incerti quid aut vellet ipſa vel poſſet, pauliſper obſtupeſcunt, Theocrine eum adorta qui primus intrauerat, non

modò armati ſiſtit veſtigia, aut occupat ictum, ſed inuolat in enſem, ſubitóque extorquet. Eâdem celeritate, ô Rex (citiùs enim quàm hæc loquor hoſtilibus armis potita eſt) clypeum à victo detractum ſuæ læuæ inſeruit. Circumſpiciebam ego non periculi magis, quàm auxilij nouitate attonita; cùm illa vnius ceruicem ita ferro præcidit, vt ad me atque Argenidem cruor de efflante trunco pertingeret. Strenuè deinde hunc clypeo pulſatum, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tum verò graſſatores, qui primùm inſolentiâ certaminis turbati gradum retulerant, tanquam in iuſto diſcrimine violentiùs inſurgunt; vt neque iam puderet plures in vnam, & puellam decernere. Exſonabant anguſta in ſede arma quaſſata; ſimúlque miſerabilis clamor mulierũ, (iá hæ enim ad nos cõcurrerãt) ſpeciem captæ vrbis maiori quàm pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc

Hæc narrante Selenissâ, non se regebat Radirobanis animus, tam prodigiosi certaminis expectatione suspensus. Sed ecce colloquentibus modum imposuit, tunc primùm iniucunda Radirobani Argenis. Fortè redibat per illam horti semitam, cui antea minùs consueuerat. Eâque conspectâ nihil Radirobani & Selenissæ inter se addere licuit, nisi vt posterâ die in idem horti spacium, paulò post Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenirent. Nec gauisa Argenis est, Radirobane viso: soli enim Selenissæ colloqui properabat, multò hilarior quàm cùm excesserat è cubiculo. Cùm is tamen venienti obuiam isset, non seuerè exceptus est; Virgine per alia gaudia minùs illum tunc exosâ; Quæ etiam vt animum tegeret seriâ læticiâ perturbatum, deflexit ad leuia, chartámque versibus plenam ostendit paulò antè à poëta non ignobili oblatam. Iis ille

fœlicitatem regij luci celebrauerat, in quem Argenis siue leuando æstu, siue ad primæ noctis pulchritudinem, solebat concedere. Ipsa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam sic porrexit Selenissæ, vt Radirobanem quodammodo inuitaret ad istorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, solesq; habitura serenos,
O quæcunque tuos diffuso vertice ramos
Pandis, & in spatijs nutas regalibus arbor!
Te neque Chaonijs vocalis sylua columbis,
Nysæúmve nemus, summisq; habitata deorũ
Ida, vel intonsi superent fastigia Pindi.
Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Æquet opes, formámque loci, Nympháśque, deósque?
Populus hîc, trepidíśque Alnus propè candida ramis;
Fraxineúmque decus, Platanique, Ornique minantes
Syderibus, sæuóque illæsæ fulmine Quercus,

Et Fagi veteres, & amicior Vlmus Iaccho.
Fronde placent variâ; Non est color omnibus vnus;
Non parili se stirpe leuant. Hîc multa Cupressus
Tollitur in metas, graciliq́; vmbone superbit.
Hîc & Apollineæ laurus, Piceæq́; liquentes,
Et Phrygiæ Pinus, & glaucæ dona Mineruæ.
At lentæ subtus Coryli, fœcundaq́; puro
Fonte arbusta tepent. Tum floribus alma superbos
Vestit terra sinus; quales non blanda fauentis
Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Ennæis simplex Proserpina cãpis.
Nec diros hæc sylua lupos, nec sentit aduncæ
Spumea rostra Suis; vel formidabile murmur
Accipit, absentes si quà leo deuouet agnas,
Raucaq́; vicinum terrent ieiunia campum.
Insontes Capreas, placidoq́; examine Ceruos
Cerne magis, pigras latus acclinare per vmbras;
Vel paruâ trepidare fugâ, si plausibus aura
Infremit, aut dubios venti mouere tumultus.

Vos quoque præsagæ cantuq́; alisq́; volucres,
Non isthic auido retinet circumlita visco
Arbor; Ad humentes nec fraus sedet improba fontes,
Heu vestros prẽsura pedes. Iuuat æthere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis sidere terris.
Quàm benè nocturno gentilia prælia cantu
Conserit, & Thracem narrat Philomela tyrannum!
Quàm benè, cùm roseos nox vltima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aues, & picta salutat
Turba diem, tantísque sonant concentibus auræ!
Parua loquor. Totas Dryadum nemora ista cateruas
Incoluisse iuuat. Procul ô procul impia cedãt
Lumina; nec sanctam lædãt cõtagia syluam.
Vnde tamen luco tantum decus, vnde frequentes
Numinibus sedes, ipsæ vos dicite Diuæ.
Scilicet huc castos magni quòd filia Regis
Ferre gradus, paruoq́; ingens producere luco

Virgineos assueta choros; se læta beato
Indulsit Natura solo; Nymphæq; decoras
Aucturæ comites, hos impleuere recessus.
O Virgo, ô Princeps, Siculorũ ô cura Deorũ,
I, cupidas specta nemora inter consita diuas;
I, gratum dignare nemus. Vestigia campus
Signabit, raptis subitus quæ floribus Auster
Impleat, & seruẽt metitæ in cortice Nymphæ.
Nec nemus hoc tãtùm. Siculi te sentiet omnis
Ora soli, faciesq; deos satis vna fauentes.
Tu si quà Libycis exæstuat annus arenis
Ire voles, aut quà emoriens Natura pruinis
Deficit, & gelidâ sitiunt statione Triones,
Mitescent steriles auræ; tum floribus omnis
Crescet ager, fatoq; diem meliore nouabis.

Radirobanes in cubiculũ deductam Argenidem, quia aduentabat vespera, relinquit, & ad Meleandrum digreditur. Tum verò ad Selenissam Argenis; Iamdiu est, mater, quòd te habere solam quæro. Et te quoque multùm existimem proci illius tædio nauseasse. quid enim tamdiu tecum hæsit? Hîc

Selenissa molliùs loqui, & præter quàm Argenis expectabat. Se enim nesciuisse tantæ humanitatis, tótque leporum hominem esse; Suauissimè loquendo iunxisse diem nocti, nisi quòd identidem referebat se ex amore miserrimũ. Non probauit sagax Argenis de inuiso homine præconium. Sed diligentiùs quæsitura; Quid autem facturus est? ait; aut quando soluturus in patriam? Mitte has spes, inquit anus. Nisi bello deuictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor nisi magnâ ruinâ premi non potest. Vtinam saltem adesset Poliarchus; vtinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecastor ingratitudinis famam timeo, si pugnandum in hunc erit cuius auxilio sumus incolumes. Quid si leui spe indulgeremus insanienti? Dilatione frustratus potest in Sardiniam remitti, quasi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, sed tuâ & Regis causâ dico. Dolebis Hy-

menæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rurſus ardere.

Argenidem ſiue indoles ſua, ſiue induſtria amoris, facilè Seleniſſam eſſe mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus ſubmotâ, molliùs hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit; ſcilicet maius opus adorſa, illam anum, illam verſutiſſimi ingenij laruam aliâ fraude peruertere. Igitur cùm aliquandiu ſilentium tenuiſſet; Mihi quoque ægrè eſt, Seleniſſa, benè meritum Regem in ſpes incubuiſſe, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de iſtis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus diis fallere incepiſſet, virginem ſolam reliquit; quæ mox in feneſtram reclinis, lacertóque mentum excipiens, cœpit furiosè dolere, arcanorum omnium ſibi conſortem timeri meruiſſe. In quam enim iam curas partiretur? quis in dolorum, quis in gaudiorum arbitrium poſſet

iam recipi? Tandem risûs imitatione perstricta, cogitauit nũquam sine mixturâ aut propitios aut tristes deos esse. Satis autem eam lucem habuisse fortunæ. Ferendum si quid graue deinde accidisset. Hoc ipsum pro numinum munere habendum, quòd non de more, quæ sibi contigerant, quæque instabant, extemplò prodidisset Selenissæ. Ea autem sic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arsidas, Poliarchum esse in Vrbe, & latêre in Nicopompi domo; cõuenerátque inter eos, vt sub noctem per posticum duceretur ad Regiam. Ergo puella, lætitiam quam sola non capiebat, properans in Selenissam effundere, maturiùs domum redierat. Sed sub ipsa loquendi exordia, defecisse ad Radirobanem anum expauit, siluítque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rursus adegerat.

Cùm enim rediisset in Africam Ge-

lanorus, nec vt conuenerat Clupeæ habuiſſet Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Literas ergo & mãdata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ ſtatum expoſuit, & quo in diſcrimine virgo eſſet ſub Lycogenis propè certâ victoriâ. Nec quicquam dicere omiſit, niſi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto verò non ſiluit; Neſcio, inquit, quo ſe faſtu Archombrotus ſuſtulerit; Nos iam illi viles ſumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quàm eum amicitiæ oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil eſt ſuſpicioſo amore ſolertius. Statim Poliarcho ſuſpicio incidit, Archombrotum Argenidis formâ captum, & à ſe tanquam æmulo diſſidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliquà exploraſſe à me quoque amari Argenidem? Nihil agimus Gelanore, niſi in Siciliam ma-

turè transſmittimus. Scilicet Argenidem, dum hîc ignauus ceſſo, mihi illic inter bella aliörum virtus ſeruet? aut veriùs, ſinam alios eſſe quibus ipſa ſe debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infeſtũ Poliarcho Melcandrum metuebat, & prærepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique vtrique ſic ſeruauit, vt de Melcandri auerſione nil referens, ſubinde tamen oſtenderet, maximè intutum Poliarcho prouocatæ fortunæ caput obiicere inter tot hoſtes, & in ipsâ belli licentiâ. Præſtare in patriam nauigare, collectíſque militibus, Siciliam, nihil iam diſſimulatâ maieſtate repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed ſcis penè per ipſa Siciliæ littora viam eſſe ad patriam. Ego autem vt inſalutatâ Argenide terram illam prætercam? Pigere me exhauſti periculi diceret ipſa, niſi in nouum ſuccederem. Vbi littus attigero, mihi crede,

commenti alicuius ratio me ad illam commodè perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quàm te in hæc pericula reducem videam; nisi saltem hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli salutem nisi Arsidæ commissurum, priusquam colloquaris Argenidi. Communi deinde quod capietis consilio te permitto.

Fidi hominis solicitudinem non aspernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed destituebat animi impetũ corpus, acri quartanâ pertinaciter concussum; quam etiam nouorum consiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt quæ nox sequuta est remissiùs quidem inhorrens, longiori quàm antea æstu sæuierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per ieiunia subductis, morbum iubebat domitari; eorúmque exemplis ad

memoriam reuocatis quos audiuerat à ſe febrim depuliſſe inſolenti vini potu, idem genus remedij experiri cõſtituit. Nihil mirum eſt, inquit, ſi me ex præcepto medicorũ exhauſto & moriente, febris ſimul peribit. Adhuc dum vires ſunt, malo cum eâ decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem ſalutémve erit hoc facinus. Sed ſatis eſt, quòd non lentè repræſentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic ſtatus eſt rerum, vt ſit acerbius ægrotare quàm extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc diſcrimen abominantis flexerunt; non inuocata Argenis, non matris amicorúmque memoria. Ipſa denique Regina Hyaniſbe fruſtra orauit. Ergo conſiliis ſuis relictis, cùm poſt triduum febris ex conſtituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorũ frigentium excepit veterrimi vini hauſtu;

quod multò violentius ſuum ignem fundebat in ſobriis venis, & mero non aſſuetis. Negauere medici adeſſe ſe poſſe admouenti (vt aiebant) ſibi mortem. At ſubridens Poliarchus, ſi illi abirent, ſaltem medicum Bacchum (vti eum ſæpe vates Pythia appellat) adfuturum reſpondit. Simul in febris rigorem pugnare multo vino pergebat, donec ſanguine calefacto, paulò alius quàm qui ex morbo feruor eſt tremenria membra compoſuit. Hinc cùm diu conſudaſſet, diligenter deterſus eſt. Iámque ſibi validior videbatur. Mirum dictu; Cùm iterum hac ſe luctâ in morbum comparauiſſet, iuuentus, atque fœlicitas, & quæ plurimùm Medicorum incerta conſilia fortuna nobilitat, exegere incommodam febrim. Hyaniſbe, vt temeritatem remedij habuerat in doloris maximi cauſam, ita poſtquam conſpexit incolumem, nullum læticiæ modum adhibuit, donec

aliâ ægritudine vis gaudendi ſuppreſſa eſt. Ferre enim non poterat diſceſſum Poliarchi, præſertim cùm in vultu adhuc reſtarent vixdum ſubmoti morbi veſtigia. Nam ille pauciſſimis diebus ad confirmandam valetudinem conſumptis diſceſſum pertinaciſſimè ornauit. Et Regina (vt amoris in eum penè materni erat) lachrymis ominibúſque ad limen proſequuta abeuntem, nihil ampliùs orauit, quàm vt hoſpito littore vti promitteret, ſi quis in viciniam caſus nauigantem retuliſſet.

Sed poſteaquam intrauit conductam à Gelanoro nauem, deductúſque in altum eſt, ſolicitare remiges, ac vrgere non ceſſauit; tempus quoque deſtinans, quo ſi terram Siciliam monſtraſſent, merces eorum geminaretur. Lucelli ſpes ſegniciem abegit, votóque damnatus Poliarchus illis monſtrantibus inſulam agnouit. Tunc porrò diuerſiſſimarum rerum contemplatione

inhorruit. Quæ mala, quæ gaudia, illa tellus haberet! Illic sibi fœlicitatem esse vel exitum. Quo periculo inde eruaserat! quid si iterum eadem tempestas insurgeret? Mox discrimina omnia, speciésque fortunæ terribiles, vbi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audaciâ diluebantur. Modicus portus erat, & præterquam piscatoriis casis incelebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato nauigio in arenam descendit; humilíque diuersorio, tanquam sali iactatione æger, celari instituit, donec misisset ad Arsidam. Cùm verò stabularium ad quem diuerterat inter cætera rogâsset vbinam ageret Meleander; Nondum, retulit ille, discessit ab Epeircte ex quo Lycogenes victus est. Tanquam augustiori ob victoriam loco, excipit ciuitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentiâ suâ mittunt. Victus ergo est Lycogenes? subijcit Poliarchus. Omnino,

inquit caupo. Dedit pœnas meritiſſimâ morte, capútque ab ſummâ aliquandiu arce ad ſpectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracuſas commigraturus, quò Sardiniæ Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circumducat. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam adueniſſet Rex Sardiniæ; Neſcis ergo, ait ille, Sardiniæ Regem cum exercitu ſuppetias tuliſſe Meleandro; & eius fortitudine reſtitutam pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mutatâ Siciliæ ſorte omnia ſibi perplexa auguratus. Aduentabat poſt diſcrimen; Alij, & peregrini, iuuerant Meleandrum; & quòd incolumis eſſet Argenis, beneficium Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone, ô Gelanore, inquit, fac vt ſciam quis hic terrarum orbis ſit; id eſt, an ſalus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta, quibus olim dolo Timocleæ mutauerat vultum.

tum. Horum vnum Gelanoro cum rusticâ veste tradit, iubétque sub noctem Epeircten intrare, & monere Arsidam se in pelagi orâ fortunæ varietate lassatum in vtramlibet sortem vltima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in viâ oblati sunt, qui & ipsi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum consortium fugisset, ne quis fraudem deprehenderet; sed in angustâ viâ diuertere non licebat: & illi priores salutauerant. Ergo necessariâ audaciâ, tanquam aduena ignarúsque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victoriæ ratione. Ij omnia ambitu referebant, quo solemus in prosperis res nostras apud exteros commendare. Duos potissimùm celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam Archombrotum in Lycogenis capite præcidisse quicquid in ægrâ Siciliâ ex morbo tumebat; Radi-

robani autem hoſpitalis auxilij & fortitudinis præmium fore Argenidem. Ita enim rumor tulerat, quódque iſti credebánt, bonâ fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, vbi potuit, ab iis diuerſus, inter acerrimi doloris ſuſpiria agitabat, an res eſſet domino referenda. Verebatur ne ſub tali nuncio vitâ deficeret; Rurſúſque ſperabat, nondum coalita mala, ſi maturè nunciarentur, illius genio & fœlicitate poſſe reſcindi. Sed antè omnia conueniendus Arſidas erat. Iámque Epeirčten habebat in conſpectu, cùm puerum videt maculis oneratum, loríſque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arſidæ familiâ eſſe. Ac vtinam dij, inquit, huius venationis beneficio Arſidam mihi darent. Quòd ſi occurreret, tamen nec ſolus veniet, nec temerè erit coram aliis compellandus. Se itaque comparabat, vt ſi quid tale accideret, fortunâ vteretur. Ecce autem com-

mento vixdum commodè inſtituto, aliæ plagæ, & alij canes, neque procul cum aliquot ex Sardiniæ Proceribus Arſidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quia omnes ignotos ſibi vidit, viciſsímque ſperauit illos ſui incurioſos fore, ſe audaciùs admonuit Arſidæ; Et ad te commodùm ibam, inquit. Ab Rhegio hoſpes ſum; ſalutémque & quædam præterea affero quæ ad te ſocer commiſit diſcedenti. Tum ad aurem ſe ſpontè demittentis obiter admotus; Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantiſper me noſſe diſſimula dum habeas ſolum. Turbatus Arſidas occurſu inſperato, Sardos placidè præire hortatus eſt; Cupere ſe pauliſper percunctari de neceſſitudinibus ſuis. Sub hac laruâ ſecretò, ſed breuiter, cum Gelanoro loquutus eſt. Colloquij ſumma fuit, ſe, vbi incaluiſſet venatio, procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iturum. Neque mora

ad Sardos lentè prægreſſos contendit, quos iubente Meleandro venatu oble-ctabat. Ipſe autem Gelanorus, tanquam Epeirцten pergeret, vbi potuit Arſidæ comitatum latêre, flexit iter per notos pridem calles, & ad diuerſorium rediit.

Eo verò adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arſidæ refert ille. Venationem ineunti ſecretò loquutus ſum, & vt diei tempus eſt confeſtim adfuturum coniicio. Nihil vltrà Gelanorus memorabat. Arſidam quippe, quàm ſe, malebat triſtia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque ſatis ſubmouebat ſuſpiria. Tandem ſæpiùs vrgenti Poliarcho, miníſque iam aſpero, quæ in viâ audierat refert; Pactam Radirobani eſſe Argenidem. Non doluit Poliarchus, non ſuccenſuit, horruítque ad nuncium acerbiſſimæ rei. Maior erat is motus affectibus

quibus nomen inuenimus. Dúmque iam non ampliùs triſtis, aut cui adhuc poſſet nocere fortuna, in æmulorum ruinâ decernit perire; Arſidas caſam intrat, imponítque ſtabulario, quaſi feram ſequutus, & viarum imperitiâ illò delapſus. Poſtquam autem ſecreti fuere, rigentémque Poliarchum conſpexit, nec exertis oculis imperantem; Heu quid aſpicio, egregie iuuenis? inquit; Aut quid tantùm dolere incolumi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arſida; valeo, inquit; & me viuere Radirobanes veſter cum ſuâ nuptâ faxo intelligat. Senſit Arſidas errare Poliarchum; veriúſque cuncta expediens, Meleandri & Argenidi vota longè eſſe alia monſtrauit, quàm quæ optabat Radirobanes, populúſve iactauerat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris eſt, cœpítque in ſpem reſtitutus placidè audire de ſtatu Siciliæ diſſerentem. Cæterùm iubebat Arſidas, Poliarchum

ſimulatione omiſsâ ad Regẽ accedere. Fractos hoſtes memorabat, legationẽ ad eum Timonidis, & præter beneuolẽtiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in ſe ſtudia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præſidia? aut cur ſimulationi mallet, quàm apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obſtabat Gelanorus, dominum ſubinde admonens fidei in Africâ datæ, nulli ſe priùs quàm Arſidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipſe quoque Poliarchus ſe poſſe negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandum priùs in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni: Vnam eſſe Argenidem, quam iuuante Arſidâ optaret conuenire. At ſaltem, retulit Arſidas, conſcientiam Nicopompi ſuſpectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando totus eſt, & fidiſſimo affectu exultat cùm lauda-

ris. Apud eum nunc hoſpitor. nec fideliùs potes quàm illius laribus tegi. Haud ægrè Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, aſſenſus eſt; Igitur cùm obiter quieuiſſent; iter nocte concubiâ ingreſſi, ſub Auroram Epeircten perueniunt; admiſsíque ad Nicopompum, compulerunt hoſpitem ad gratantium lachrymarum læticiam. Et Arſidas vbi prouectior fuit dies ad Argenidem iuit; Sed occupatam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere ſecretam antè non potuit, quàm illa Raditrobanem fugiens ad lucum diuertit.

Vbi autem aduenisſe Poliarchum referente Arſidâ ſciuit, oblita tot malorum, nec æſtimato vtriuſque periculo, pluſquam pro incertâ & breui felicitate exultauit. Sed vtcunque feſtinanti expectanda veſpera erat, vt is extra diſcrimen duci poſſet ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illâ porticu meâ vnde ad hortum eſt aditus. Erit

vnà Seleniſſa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arſida, & tempori adſis. Hinc gaudio turgens ad Seleniſſam pergebat, tanquam compari ſecretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnouit, Radirobane ab ipsâ commendato. Cùm igitur hanc quoque eluſiſſet, factâ ſpe mitigati in Radirobanem animi; nixa feneſtræ eſt quæ in hortum patebat. Tum verò duo grauiſſima occurrebāt, aduentus Poliarchi, & Seleniſſæ perfidia. Ita mens iracundiâ & gaudio variata nihil ſatis conſulebat. Sed maturato opus erat, ne Seleniſſa Poliarchum deprehenderet ad conſtitutum venientem. Eâ nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec conſultius quicquam fuit, quàm Arſidæ per ſeruulum nunciare, ſe picturis inſpectandis quas ſub veſperam afferri præceperat, vacare non poſſe. Veniret ad Regiam Arſidas primo mane, ſed

non cum illo artifice. Facilè Arſidas intellexit, interueniſſe quæ moraren-tur virginis cum Poliarcho colloquium; Idque palàm non auſam nunciare, hoc de picturis déque artifice eſſe commentam.

Verſus ergo ad ſolandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Lætâ ſermonium & mutabili ſerie, mulcebāt, nunc ſuas, nunc Argenidis virtutes non ægrè audientem; aut ſi quid ludicrum Radirobani ſiniſtrúmve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe eâ veſperâ præceperat Dunalbius ſibi cœnam in Nicopompi ædibus coqui. Antenor ſuo è templo in vrbem delatus, & Hieroleander, cum comitabantur: Quibus fores intrantibus, cùm doleret Nicopompus à Poliarcho ſe auelli; ac ne Arſidam quidem cum tanto hoſpite perſeuerare poſſe (nam & illum Dunal-

bius ad cœnam quærebat) Poliarchus vtrumque ſolatus eſt. Irent ſedulò, nec perfunctoriè cœnarent, ne ſubolere Dunalbio poſſet aliquid eſſe arcani quod hilaritatem moraretur. Ipſe ducente Nicopompo ſubſtitit in conclaui ad triclinij latus, vnde conuiuarum ſermones excipi poſſent. Cœnantibus varij ſermones fuere, ſed plerumque vulgares, & quos à familiâ quæ conuiuis ad obſequia aderat notari non obeſſet. Vbi verò ſublatis epulis ſoli fuerunt, Nicopompus mentionem Poliarchi ex compoſito iniecit; vt ille in proximo latens de ſuâ famâ rectiſſimè iudicaret; cùm iſti de eo ſimpliciter dicerent quem abeſſe arbitrabantur. Non parcebat tantum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius virtutes meminerat; & Antenore atque Hieroleandro ſuas loquendi vices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur; tum in hilari ac iuuenili animo

vis matura ingenij, & cætera bona propter quæ ſenectutem laudamus. Arſidas verò, quia compererat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, ſeriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus proſperrima Regi pugnando effecerat. Inde palatim ad Sardos, & Radirobanem venit, cœpítque familiariter de eius ineptiis ridere. Nam & ille Rex ſuperbiſſimæ erat inter ſuos conſuetudinis, multáque paſſim exciderant quibus deprehẽderetur vanum ingenium, fictæque virtutes. Dúmque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel faſtidio auerſantur recordationem inſulſæ ſuperbiæ, vel indignari audent quòd eiuſmodi auxiliatori Sicilia gratias deberet; Subridens Hieroleander, Quid ſi, inquit, hominem hoc mane vidiſſetis? Impiâ adulatione elatus, carmina quædam de ſe conſcripta apud ſuos laudabat, quæ Poëta non condidiſſet,

nisi aut alio quàm Apollinis furore insanus, aut vtique illum cui scribebat sciuisset insanire. Finem poëmatis descripsi. Ex eo de toto coniicite.

Tu si terribiles in prælia sæuà iugales
Exigis, Odrysios confuso pectore Mauors
Damnat equos, dextrámque suam. Si terga subibis
Quadrupedis, cupiet spreto tua Cyllarus Astro
Imperia, & Sardis volitare superbior agris.
Et cùm lentato volucres aptare sagittas
Instituis neruo, cedunt Phœbusq; dolensq;
Amphitryoniades. Quòd ni te velle putaret
Arte suâ vinci, tibi cederet ipse Cupido.
At Maiâ genitus, cùm tu rosea ora resoluis,
Astupet, atque omnes subicit iam frigidus alas.
Cedit & ingenio Pallas, formaq; Lyæus,
Iura triumphatis cùm sobria diuidit Indis
Pulcher, & intõsos distinguunt serta capillos.
Quid domito quòd fræna mari tu classibus
vnus

Imponis, sceptroq́; tuo Neptunia sceptra
Summisere apices? O nobis aurea rursus
Sæcula, si tantùm pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis vnùm stes numen in aris.

Omnes de sacrilegâ Poëtæ solertiâ prædam his carminibus auspicantis riserunt. Quamquam Nicopompus, & ipse Poëta hanc nonnihil inuidiam leuabat: Quippe ita esse poëseos genium, vt ad aurium voluptatem exerret extra verum, eò quidem licentiùs quòd cùm sciat sibi non credi, quicquid fingit, innocentis potiùs ludi, quàm inuerecundi mendacij res est. Præterea & sæculum ita ferre, vt immodicis apud Reges laudibus iam omnes Poëtæ sint. Nam nec solum Radirobanem esse cui hæc larua illuserit. Ipsum quoque (oculis, nutúque absentem Meleandrum significans) quàm sæpe his falli blanditiis? denique omnes eo fato Principes viros nasci, vt aliquid saltem pennarum ad hunc viscum relinquant. At Du-

nalbius publicæ rei ſtudio motus, Ita verò improuidi ciues, inquit, dum vilitate laudandi vnuſquiſque Regum vitia ad amicitiam ſolicitatis, vos ſimul & illos miſerrimos fieri non ſentitis. Quanto enim incommodo veſtro imperantes ſic fingitis, ne quid eos pudeat; Sed licentiſſimè aſſueſcant ſeipſos amare & mirari; vtique poſtquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconiis conſecrauiſtis. Illos autem, quantumcunque ſibi fœlices ſint, ego lachrymis digniſſimos puto; niſi ſupereſſent his domeſticorum inſidiis, & ea colere ac probare ſolerter inſtituant, non quæ in ipſis alij laudant, ſed quæ ipſi in aliis. Cæteros enim adeò ſua purpura occæcauit, vt neſciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ ſtudia, quíſve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus! opulentiſſimæ venationis genus eſt explorare

intimos Regum motus, quò eos natura, quò cupiditas vocet, mox non diis, non hominibus æstimatis, quicquid amant aut volunt impensè commendare; vel vt similitudine morum, atque sermonum, iis placeas; vel vt soluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quòd mollieris viæ speciem, quam ad vitia ducentem, obsitámque infamiâ, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes violentâ adulationis procellâ inclinatos quò sponte iam volunt, iis vocibus credere quas solas accipiunt? Præsertim nemine ruinam sustinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi sapientes quos negociis adhibent, seu verentur frustra monere, seu medicamentum quamuis infundat salubritatem, tamen ingratum esse sciũt; his vulneribus non adhibent manum; Aut certè vitia distinguunt quibus seipsum Rex maculat, ab iis quibus perdit Rempublicam. Et contenti vt-

cunque mederi publicis, non restituunt Principi oculos, quibus ipse suam sortem & blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium, sapienter Reges admonuit, si auiditate æris infames sunt, si nimio venationum studio amittunt reipublicæ curam; aut cùm libidinis exemplis inficiunt sæculum, vel inconsultis amicitiis publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cura futuri, laborum assuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantùm, sed etiam leuiora, in his adolescunt mendaciis. Imò cùm rectè quid sapiunt, adeò fictos inueniunt & nimios plausus, vt sæpè (credite amici) pudore, qui cæteris aberat, onerati oculi multùm mihi tremuerint. Videbam neque pudere istos effusissimæ fraudis, neque Principes indignari quòd sibi tam procaciter illuderetur. Quantum à comœdia

mœdiâ diſtat hic ludus; cùm vtrobique in os laudes, quos apud te proteruo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quòd niſi maiorem Regibus genium quàm qui populum informat, dij dediſſent, quotuſquiſque ex his plagis euaderet; quæ vel ipsâ cõſuetudine placent, quia naſcentium cunas circundant, nec eas meminerunt ſibi poni? Sed neque his periculis ſoli Reges infeſti ſunt. Plerique regiis malis in priuatâ fortunâ laboramus. Reges ſumus ſupplicibus; rurſúſque Rex nobis, in cuius eſt manu quod petimus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illâ vanitate conficimus; vltro amantem tela quibus percelli Reges ſolent. Quod eſt autem ad Radirobanem, à cuius ſuperbâ credulitate initiũ queſtibus iſtis fuit, cæterà lenitate meruit ne qua in eo peccata excuſemus. Et ô vos Siculi miſeros, ſi illius coniugio Argenidem damnatis.

Adeò Poliarchum hæc oratio affecit, vt vix ſibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; deſtinabátque iam præmia quibus ſæpè ab illo eiuſmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos inſtituit commendare Argenidi, eorúmque vti fide in iis quæ inſtabant. Dilapſis hoſpitibus, Nicopompus & Arſidas ad ipſum redeunt. Deductúmque ad thorum non antè deſtituunt, quàm ille amicorum quieti conſulens, & cum ſolis præterea curis meliùs loquuturus, domitum ſopore ſe fingeret.

Noctem illam Seleniſſa & Argenis (quis mortalitatis ludibria ſatis æſtimet?) in eiuſdem calliditatis mutuo dolo ducebant; quâ ſcilicet ratione, vbi dies rediiſſet, vna alterius oculos fugere poſſet. Nam & Seleniſſa locum quærebat quo remotâ Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis opta-

bat amouere Selenissam, ne sciret aduenisse Poliarchum. Prior Selenissa nunquam se peccaturam tectiùs rata, quàm in vmbrâ libertatis, vltro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixè ab eo se oratam, vt in iisdem arborum spatiis posterâ die esset; Cupere illum quædam haud vulgaria cum eâ communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; Vade vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda spatium relinque, quæ cùm vnà colloquemur, & vt solet orabit, reponam. Volo itaque vt maturè cum illo sis, protractóque sermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipsa in hortum descendam. Nihil posse reperiri prudentius iterabat Selenissa, tacitâ improbitate deridens, quòd sui prodendi rationem ac tēpus ipsa Argenis aptauerat. Sed & ignara erat se quoque deludi, & amolitam à conspectu non tam mitti ad Ra-

dirobanem, quàm auerti à Poliarcho. Manè erat, & multi Solis æſtum ambulatione præcipiebant. Iámque illius voluptatis ſimulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto; vix tunc ob Argenidem magis quàm Theocrinem ſolicitus. Nec ſegnior anus, cùm maturiùs de thoro ſurrexiſſet; Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera de amore ſuo retulit, diu eſt quòd inambulat ſomni impatiens. At nos æuo defectæ (addebat ſubridens) pœnas illius ætatis luimus, quæ nec ſuos labôres agnoſcit, nec æſtimat alienos. Hîc iterum monere Argenis, nè antè diſcederet à Radirobane quàm ad viridarium ipſa procederet. Malle ſe illic, quàm intra limina Radirobani loqui. Ea Seleniſſæ fuere lætiſſima, credenti Argenidem hoc breuiſſimum tempus petere ad receptum prioris amoris; quem antè omitti oportebat quàm poſſet Radirobani placari.

Vix egreſſa limen erat, cùm Argenis ad Arſidam mittit, iubétque confeſtim venire cum hoſpite. Nec diſtulit ille; & Poliarchum ſub crine adoptitio latétem, cum exiguis aliquot pictuɾis, mercatoris ſpecie ſecum duxit. Tremebat Poliarchus, & illud animi robur quod nulla diſcrimina, nulli hoſtes permouerant, deſtituebat cogitantem ſe ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illâ expectatione virgo amiſerat; notauerátque intercidi à ſe verba ſi cui loquebatur. Secreta erat porticus in quam ad cogitationum curarúmque ſolitariam libertatem ſolebat ſecedere. Illuc poſtquam cum Arſidâ Poliarchus admiſſus eſt, manúmque protenſam, tanquam numen veneraretur, ad os retulit, ſubiti vtrimque ſingultus multo rubore vultus ſparſerunt. Mox direptâ ille laruâ ſuos vultus reddidit ſibi; & cum Arſidâ publicæ humanitatis verbis ſalutauit Argenidem. Sed

Arſidas tanquam aliud agens ſenſim ad murum receſſit; fecítque ambobus poteſtatem liberiùs colloquendi. Hîc rurſus erepta turbulentis affectibus verba diſtulere attonitos, donec fuſis lachrymis expedita Argenis; Video te, chariſſime? inquit; an expreſſere tuos vultus inſomnia; & imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc ſenſu mala exacta ſentientem, & tuo conſpectu admonitum quàm calamitoſum fuerit tamdiu abfuiſſe. Quod niſi graue eſt meminiſſe; quid ſensûs tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quàm multùm doluiſti; quàm ſæpè accuſauiſti abſentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æſtimare quàm ſolicitos te abſente dies exegerim. Eo quoque miſerior, Poliarche, ſum, quòd non te ſequi licet, quòd ſcio te per pericula errare; denique quòd ſperare alij audent me

posse mutari. Dic iterum. Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediisti? tu es incolumis? præsentem te conspicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego causa sum, Poliarche? Sed an eadem querenda rursus erunt? an tibi iteranda exilia? & timidè semper amabimus? Ille errores suos in compendium misit; Vt naufragus fuisset, vt de prædonibus victor, & in Numidiæ aulâ æger. At Argenis (quod potiùs in rem erat) paucis exposuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere se, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; quod facinus, inquit, nisi tu illi obstas, anteuertam meâ cæde. Quàm autem miserum putas sub ictu quotidie mortis stare, quæ non longiùs abest quàm fœdera illa quæ Sardi fortissimè vrgent? Accedit solitudo. Neminis solatium adest, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem

vereor: Ipſa (proh facinus!) Seleniſſa ad hoſtes defecit. Et iamdudum (ſubiicit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primùm, illâ abſente, loquor. Ego, ait Argenis, ſi viuo, eam miſerrimam habebo. Studet Regi Sardiniæ. Nec cur aut quomodo mutata ſit, ſcio. Sed ne de flagitio dubites, cùm ſecretæ eſſemus Radirobanem laudauit. Parum id erat; niſi me vt ſaltem ſimulatâ amicitiâ facilis illi eſſem ſuſtinuiſſet hortari; id eſt, vt quaſi reciprocanti æſtu, ſenſim à te recederem. Nunc quoque ne adeſſe te ſciret, paſſa ſum ad illum hanc exire. Ambo in viridario de meis fatis agunt. Sed non impunè peccauerit. Peribit ſi vnquam fœlix ero. Indignatus iuuenis; cùm proditionis iniuriam impatienter ferret, ad periculum quoque exhorruit, quòd tam potens in Argenidis familiâ Radirobanes eſſet; & vel ſi ceſſaret Argenis, vltorem iniuriæ ſe promiſit.

Post hæc anxiâ deliberatione versantibus quid sibi capiendum consilij, ipsâ incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret beneficia, sibi vxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iustum quidem, & præsentis, si succederet, vtilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo dissimulato armatum Radirobanem monstrabat. Non æquam fore causam Poliarchi se in Regium culmen subitò asserentis, & illius cuius cognitæ opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor, & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebátque metuendam Archōbroti gratiam apud Regem; quem

nalbius publicæ rei ſtudio motus, Ita verò improuidi ciues, inquit, dum vilitate laudandi vnuſquiſque Regum vitia ad amicitiam ſolicitatis, vos ſimul & illos miſerrimos fieri non ſentitis. Quanto enim incommodo veſtro imperantes ſic fingitis, ne quid eos pudeat; Sed licentiſſimè aſſueſcant ſeipſos amare & mirari; vtique poſtquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconiis conſecrauiſtis. Illos autem, quantumcunque ſibi fœlices ſint, ego lachrymis digniſſimos puto; niſi ſupereſſent his domeſticorum inſidiis, & ea colere ac probare ſolerter inſtituant, non quæ in ipſis alij laudant, ſed quæ ipſi in aliis. Cæteros enim adeò ſua purpura occæcauit, vt neſciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ ſtudia, quíſve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh fácinus! opulentiſſimæ venationis genus eſt explorare

intimos Regum motus, quò eos natura, quò cupiditas vocet, mox non diis, non hominibus æstimatis, quicquid amant aut volunt impensè commendare; vel vt similitudine morum, atque sermonum, iis placeas; vel vt soluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quòd molliueris viæ speciem, quam ad vitia ducentem, obsitámque infamiâ, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes violentâ adulationis procellâ inclinatos quò sponte iam volunt, iis vocibus credere quas solas accipiunt? Præsertim nemine ruinam sustinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi sapientes quos negociis adhibent, seu verentur frustra monere, seu medicamentum quamuis infundat salubritatem, tamen ingratum esse sciũt; his vulneribus non adhibent manum; Aut certè vitia distinguunt quibus seipsum Rex maculat, ab iis quibus perdit Rempublicam. Et contenti vt-

cunque mederi publicis, non restituunt Principi oculos, quibus ipse suam sortem & blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium, sapienter Reges admonuit, si auiditate æris infames sunt, si nimio venationum studio amittunt reipublicæ curam; aut cùm libidinis exemplis inficiunt sæculum, vel inconsultis amicitiis publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cura futuri, laborum assuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantùm, sed etiam leuiora, in his adolescunt mendaciis. Imò cùm rectè quid sapiunt, adeò fictos inueniunt & nimios plausus, vt sæpè (credite amici) pudóre, qui cæteris aberat, onerati oculi multùm mihi tremuerint. Videbam neque pudere istos effusissimæ fraudis, neque Principes indignari quòd sibi tam procaciter illuderetur. Quantum à comœdia

mœdiâ diſtat hic ludus; cùm vtrobique in os laudes, quos apud te proteruo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quòd niſi maiorem Regibus genium quàm qui populum informat, dij dediſſent, quotuſquiſque ex his plagis euaderet; quæ vel ipsâ cõſuetudine placent, quia naſcentium cunas circundant, nec eas meminerunt ſibi poni? Sed neque his periculis ſoli Reges infeſti ſunt. Plerique regiis malis in priuatâ fortunâ laboramus. Reges ſumus ſupplicibus; rurſúſque Rex nobis, in cuius eſt manu quod petimus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illâ vanitate conficimus; vltro amantem tela quibus percelli Reges ſolent. Quod eſt autem ad Radirobanem, à cuius ſuperbâ credulitate initiũ queſtibus iſtis fuit, cæterà lenitate meruit ne qua in eo peccata excuſemus. Et ô vos Siculi miſeros, ſi illius coniugio Argenidem damnatis.

Adeò Poliarchum hæc oratio affecit, vt vix ſibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; deſtinabátque iam præmia quibus ſæpè ab illo eiuſmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos inſtituit commendare Argenidi, eorúmque vti fide in iis quæ inſtabant. Dilapſis hoſpitibus, Nicopompus & Arſidas ad ipſum redeunt. Deductúmque ad thorum non antè deſtituunt, quàm ille amicorum quieti conſulens, & cum ſolis præterea curis meliùs loquuturus, domitum ſopore ſe fingeret.

Noctem illam Seleniſſa & Argenis (quis mortalitatis ludibria ſatis æſtimet?) in eiuſdem calliditatis mutuo dolo ducebant; quâ ſcilicet ratione, vbi dies rediiſſet, vna alterius oculos fugere poſſet. Nam & Seleniſſa locum quærebat quo remotâ Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis opta-

bat amouere Selenissam, ne sciret aduenisse Poliarchum. Prior Selenissa nunquam se peccaturam tectiùs rata, quàm in vmbrâ libertatis, vltro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixè ab eo se oratam, vt in iisdem arborum spatiis posterâ die esset; Cupere illum quædam haud vulgaria cum eâ communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; Vade vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda spatium relinque, quæ cùm vnà colloquemur, & vt solet orabit, reponam. Volo itaque vt maturè cum illo sis, protractóque sermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipsa in hortum descendam. Nihil posse reperiri prudentius iterabat Selenissa, tacitâ improbitate deridens, quòd sui prodendi rationem ac tẽpus ipsa Argenis aptauerat. Sed & ignara erat se quoque deludi, & amolitam à conspectu non tam mitti ad Ra-

dirobanem, quàm auerti à Poliarcho. Manè erat, & multi Solis æstum ambulatione præcipiebant. Iámque illius voluptatis simulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto; vix tunc ob Argenidem magis quàm Theocrinem solicitus. Nec segnior anus, cùm maturiùs de thoro surrexisset; Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera de amore suo retulit, diu est quòd inambulat somni impatiens. At nos æuo defectæ (addebat subridens) pœnas illius ætatis luimus, quæ nec suos labòres agnoscit, nec æstimat alienos. Hîc iterum monere Argenis, nè antè discederet à Radirobane quàm ad viridarium ipsa procederet. Malle se illic, quàm intra limina Radirobani loqui. Ea Selenissæ fuere lætissima, credenti Argenidem hoc breuissimum tempus petere ad receptum prioris amoris; quem antè omitti oportebat quàm posset Radirobani placari.

Vix egreſſa limen erat, cùm Argenis ad Arſidam mittit, iubétque confeſtim venire cum hoſpite. Nec diſtulit ille; & Poliarchum ſub crine adoptitio latétem, cum exiguis aliquot pictu-ris, mercatoris ſpecie ſecum duxit. Tremebat Poliarchus, & illud animi robur quod nulla diſcrimina, nulli hoſtes permouerant, deſtituebat cogitantem ſe ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illâ expectatione virgo amiſerat; notaueràtque intercidi à ſe verba ſi cui loquebatur. Secreta erat porticus in quam ad cogitationum curarúmque ſolitariam libertatem ſolebat ſecedere. Illuc poſtquam cum Arſidâ Poliarchus admiſſus eſt, manúmque protenſam, tanquam numen veneraretur, ad os retulit, ſubiti vtrimque ſingultus multo rubore vultus ſparſerunt. Mox direptâ ille laruâ ſuos vultus reddidit ſibi; & cum Arſidâ publicæ humanitatis verbis ſalutauit Argenidem. Sed

Arſidas tanquam aliud agens ſenſim ad murum receſſit; fecítque ambobus poteſtatem liberiùs colloquendi. Hîc rurſus erepta turbulentis affectibus verba diſtulere attonitos, donec fuſis lachrymis expedita Argenis; Video te, chariſſime? inquit; an expreſſere tuos vultus inſomnia; & imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc ſenſu mala exacta ſentientem, & tuo conſpectu admonitum quàm calamitoſum fuerit tamdiu abfuiſſe. Quod niſi graue eſt meminiſſe; quid sensûs tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quàm multùm doluiſti; quàm ſæpè accuſauiſti abſentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æſtimare quàm ſolicitos te abſente dies exegerim. Eo quoque miſerior, Poliarche, ſum, quòd non te ſequi licet, quòd ſcio te per pericula errare; denique quòd ſperare alij audent me

posse mutari. Dic iterum. Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediisti? tu es incolumis? præsentem te conspicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego causa sum, Poliarche? Sed an eadem querenda rursus erunt? an tibi iteranda exilia? & timidè semper amabimus? Ille errores suos in compendium misit; Vt naufragus fuisset, vt de prædonibus victor, & in Numidiæ aulâ æger. At Argenis (quod potiùs in rem erat) paucis exposuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere se, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; quod facinus, inquit, nisi tu illi obstas, anteuertam meâ cæde. Quàm autem miserum putas sub ictu quotidie mortis stare, quæ non longiùs abest quàm fœdera illa quæ Sardi fortissimè vrgent? Accedit solitudo. Neminis solatium adest, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem

Post hæc anxiâ deliberatione versantibus quid sibi capiendum consilij, ipsâ incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret beneficia, sibi vxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iustum quidem, & præsentis, si succederet, vtilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo dissimulato armatum Radirobanem monstrabat. Non æquam fore causam Poliarchi se in Regium culmen subitò asserentis, & illius cuius cognitæ opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor, & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebátque metuendam Archóbroti gratiam apud Regem; quem

vereor, inquit, ne & in ſpem tuarum nuptiarum erectus ſit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tardè per omnes Archombroti actus, pérque omnia verba, redeunte memoriâ, in eandem ſuſpicionem delapſa eſt. Igitur conſilium adeundi tunc publicè Regem, tanquam præceps, & ſæuum periculis, omittunt.

Diutiùs hæſere in alio; Vt, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Vltrò redire in gratiam Meleander optaret: & eluſus Radirobanes, ſi aliquid moueret, excipi poſſet armis. Nihil Seleniſſam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum ſi virgo ad ſponſi domum ibat? Pro flammeo velum fore quo celaretur diſcedens: faces autem multò plures quàm quinque, ſub noctem ipſa aſtra abeunti præſtitura. In hanc fugam conſentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum,

non benè domabat. Vellebatúrque media intentio inter abeundi & manendi consilia. Hinc causam quæ vtique optima erat, respiciebat; hinc famam; quam non integro tantùm, sed & sapienti pudore oportet habere propitiam. In eâ seditione animi, tamen sequebatur Poliarchum; non tam quòd illud optimum putaret, quàm ne aliquid esset quod ei negare videretur. Sed ipse hoc furto non admodum lætus; quia sciebat peruulgatum hoc esse remedium; & nullam amantium fabulam penè constare, in qua virgo cum sponso non fugiat; Cùm præterea vim notasset quam Argenis fugæ laudandæ sibi ipsa inferebat: Digni sumus, ô Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque silentium, quæramus in vota. Quid si deprehensis non erit sub irato patre defensio? Quid si abstrahemur nunquam redituri ad conspectum? Frustra præsi-

dium ab æquitate expectamus, nisi ipsi æquitati paramus antè præsidium. Si placet; credísque inter mala iam familiaria tres adhuc menses durare nos posse; ego à patriâ reuertar cum milite, vt non sine dignitatis insignibus te Regum Principúmque, spem ac stirpem accipiam. Quòd si adhuc repugnabunt nostri hostes, extorquebo idoneis viribus à Siciliâ, meam simul & tuam fœlicitatem. Sponde modò tamdiu te victuram. Ego strenuè adero, nisi mors interim obtinget; quæ si tam celeri fato imminet, at tanti saltem erit te à funebri abfuisse spectaculo. Cùm hæc verba suspirio finiret, obruerunt Argenidem largissimi fletus; Reputánsque quàm is igitur procul, quàm subitò abiret, non minùs sub amore, quàm antea sub verecundiâ, vapulauit. Sed consuetudine dolendi, tres faciliùs menses destinari ad miserias sinebat; modò intra id temporis

rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipſa ſequeretur, ſpe aliâ omni damnatâ.

Vbi in illam ſententiam conceſſum eſt, vterque plurima monere & hortari; quærere etiam Poliarchus quid interim Radirobani, quid parenti, virgo diceret; Illa autem ne promiſſo tempore deſtitueret amantem, verbis & lachrymis, & quod efficacius erat, mentione deſtinati ſi falleret interitûs monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; ſed præcipuè fidem, & plerisque virorum ignotá modeſtiam. Diu eſt, quòd, non ſpreto quidem patris imperio, ſed omiſſo, te ſponſum appellaui. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, quà licet tibi trado; & per vtriuſque fata obteſtor, nulla vis ab hoc ſacramento me abſoluet. Nullius vnquam, niſi Poliarchi, erit Argenis. Si dij ſinent vt fœlicibus hymenæis iungamur, tum plenum beneficium fatis

debebimus:Sin malignior fortuna conatus euerterit noſtros, ego tamen incorrupta in tumulum ſuccedam,& ſaltem animorum inter nos matrimonium erit. Poſt hæc verba rubore ſuffuſa eſt, pronúſque in gratias, Poliarchus, non minora de Argenidis in ſe victoriâ loquutus eſt.

Timebat vterque ne fortè à Radirobane rediret Seleniſſa; cui poſtquam ambo maledixerunt, ſuaſit tamen Poliarchus ne illam tot ſecretorum arbitram à ſe temerè Argenis amitteret. Sin neceſſitatem diuortij ſuo ſcelere faceret anus, tunc virgo meminiſſet Timocleæ, prudentiſſimæ matronæ, & illo loco dignæ à quo iſta excideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea, ſeruatrix Poliarchi; timuítque ſubitò virgo peccaſſe; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Seleniſſa effecerat, ne in gynecæum reciperetur; nec de charitate quidem, ſed

de constitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cùm verò narraret Poliarchus beneuolentiam in se Dunalbij, adderétque non leuiùs Antenorem, & Hieroleandrum in se affectos, sibi virgo gratulabatur, hos eximios viros esse, quorum tutâ operâ vti in arcanis liceret. Statuerunt igitur, beneficiis omnes excolere. Quamquam Dunalbius eò Sacerdotij processerat, vt vix quicquam posset addi fastigio; tamen aiebat referendæ gratiæ locum nunquam Regibus deesse. Hieroleandro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, si eum patris epistolis ego præfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittam sæpe Apollini, & Sacerdoti donaria; Et si tibi videtur, Poliarche, charissimam Timocleam vbi res nostræ successerint, magnâ cum dote, quam vterque ei dicemus, vxorem accipiet.

Iam tempus vrgebat; vicissímque

expectabant missionem, neutro tam acerbum sermonem incipiente. Ergo silebant tristi aspectu; donec conatus Poliarchus benè precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen necessariâ fortitudine dolores finiret qui in discedendi confinio crescebant, demissis ceruicibus veneratus Argenidem, inter silentium abscessit. At Virgo sæpè repressis lachrymis tandem victa, subito impetu semouit se à conspectu. Amens plangebat pectus immeritum, plùs mala Poliarchi quàm sua, aut sentiens, aut sentire se rata. Sic tunc confusa in secretum cubiculum irrupit; & ille haud certis vestigiis, oculísque vix egressum à porticu videbat. Arsidas quoque perturbatione cognitâ, & frigidus ipse, nec dicere quicquam ausus, cum muto, nec satis sui conscio, redit ad Nicopompum, illíncque sub vesperam ad mare cupientem deducit.

Interim

Interim motibus longè diuersis Radirobanes agebatur, differēte Selenissâ de Theocrines discrimine. Nam vt anum in viridarium venientem est amplexus, Vt pugnat, vt vincit Theocrine? ô mater. certè in ipsius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero si meministi, pugnātem reliquimus. Sed quod præcipuè me solicitum habet, an Argenis nostra valet? & quid tractabilem fore existimas? Tum Selenissa, Diis litauisti, Rex: nisi me eloquentem faciam, imputémque meæ arti quòd incepit agnoscere Argenis se tibi præter meritum duram esse. Quid enim ampliùs expectes? Illam ad pœnitentiam adegi meis verbis. Mitigato in te animo huc promisit se venturam. Sed dum cultui suo vacat, sine nos incœpta euoluere. Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnabat, vt retuli, spoliísque animosa hostilibus circumferebat simul cly-

peum, ſimul ferrum. Diceres hanc belliſ aſſuetam, illos in gynecæo adoleuiſſe. Duo de prædonibus iam ſtrati; totidem reliqui erant. Nemo integer à vulneribus reſtabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipſa alterum petit, mucro alterius leuiter ſedit. Illico emicuit ſanguis, & purpurâ per candidiſſimos vultus errante toruos oculos ſtrinxit; capútque & arma quaſſando cùm minaciter proclamaſſet (adhuc timeo, Rex) aliquid ſupra mortalem fuit. Vix ſauciam videramus; iámque illam quâ violata erat manum ferro deiecerat. Neque mora, auerſos prædones cùm vulneribus multis inualidi fugerent, nihil noctem, nihil inſidias verita, extra triclinium ſequuta eſt.

Sed dum per tenebras & hi latent impuniùs, & irata exerrat Theocrine, nouus clamor illius animum percuſſit. Nam altera pars latronum, cùm aliquandiu cubile Meleandri quæſiiſ-

ſent, tandem lumen ſequuti quod haud procul regio thoro in cuſtodiam vigilabat, fores effringunt, &, promiſſum Lycogeni donum, Regem vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, vbi viros (haud aſſuetum illi domui facinus) aſpexit, & quidem armatos; quamquam ſomno & rerum inſolentiâ turbatus, tamen enſem qui ad puluinum pendebat corripiens, ſimul veſtigium ad pugnam feſtinauit componere. Sed priuſquam excuſſum thoro corpus, iuſto gradu conſiſteret, irâ & horrore titubantem latrones circunſiſtunt. Non ſacra illa membra, non proximum diis nomen reueriti, captiuum reclinant in lectum; ferróque extorto quod tenebat, auſus vnus eſt, ſimulans caſum; (ſed opinor ſacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captás) in illius vultum capulo impingere. Iam manus inſtitis tenebantur, & quaſi damnatum operto capite ducentes,

ſuperbi querebantur, nondum ſocios qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adeſſe cum prædâ; Cùm Theocrine ſucceſſu exultans, prælióque & vulnere accenſa, ad Regem peruênit; captiuúmque intuita, furioſo clamore graſſatores increpuit; O quotquot ſunt parricidarum deterrimi, ſubite calentem veſtrorum ſociorum ſanguine enſem. heu meâ manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererũt qui ſeruiliter necentur. Nec leuiùs quàm pro atrocitate minarum, cœpit in eos deſæuire. In illo tumultu excidit veſtis quâ caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapsâ videt auxilium ſuum, videt parem tot graſſatoribus Theocrinem, quæ iam fato vnius cæteros admonuerat illi ſceleri abeſſe fortunam. Mireris Theocrinem; tot obuerſantibus circà mucronibus, tot mortibus clypeo ſolo depulſis, Regis vincúla non patienter aſpexiſſe. Sed ô

Rex Sanctissime, inquit, quamdiu captiuum te videbo? Simul nodum institarum qui non arctè coiuerat, soluit, & arma viriliter quærentem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hîc Radirobanes, ægrè seruatum silentium denique soluens, ô, inquit, simillima fabulis monstra! Quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille sanguis? Vnde fati charitas tanta in Regem, vt paterentur imminere exitium, quò sanctiùs & fœlicitatis nouæ exemplo, esset incolumis? O Selenissa! Sed an vera hæc autumas? Parce per tot miracula confuso. Tum anus; Tu ita me (ô Rex) atque ita te iuuet Argenis, vt hæc non minùs vera sunt quàm me viuere, quàm tibi me loqui, quàm denique te amare. Perge igitur, subiicit Radirobanes, implere me tam insignis noctis prodigiis. Et illa; Exolutus vinculis Meleander, non suam salutem,

non Theocrines pericula destituit. Ita validè pugnando effectum est, vt ex tribus qui supererant, vnus caderet, aliúsque fugeret, & postremum Theocrine amplexu occuparet, cuius postquam lacertos in tergum reduxit, vinctum obnoxiè committit Meleandro; Et, serua hunc, ait; dúmque redeo, si salutem tuam, Rex, amas, intra hanc sedem te contine. Illum qui aufugit non oportet elabi. præterea explorabo de insidiis quid supersit.

Sub hæc verba limen egressa, redit ad thalamum Argenidis, in quo nostræ mulieres timidissimo cœtu conuenerant. Collige animum tuum. Nam quæ à me, Rex, audies, nisi esses constantissimus, te repentè per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculísque iam alia, & propemodum toto vultu nobis ignota, manu Argenidem prehendit, & prætetea sequi me iubet. Postquam constitimus vnde cæ-

teræ loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quòd amoris mei induſtriam per non inutiles dolos in hanc veſtem & domum coëgerunt. Tibi, Domina, Patríque, ſaluti hæc fraus fuit, quos propitiis fatis prædonibus eripui. Hoc euentu æquum eſt mihi ignoſci. Nam quid ampliùs diſſimulem, cùm iſta me prælia probauerint virum eſſe? Fefelli; Audaciùs quàm voluiſſetis amaui; & quo minimè licebat ſub muliebris ſexûs fauore admiſſus ſum. Sed excuſationis multùm eſt, quòd inter vos tamdiu verſatus, mores & ſpeciem puellæ ſic retuli, vt nulla immodeſtia ſexum arguerit: quantum autem in fœminas potuerim, ſi abfuiſſet verecundia, nunc demum in viros oſtendi. Nec quæro has vires aut continentiam laudare. Satis erit ſi apud te, (Virgo) me abſoluent. Scias enim. Ego nec genere, nec fortunâ regiis nuptiis impar, ab externo littore tuam famam

ſequutus ſum; & quaſi admonentibus diis, vt te viderem, fruerérque moribus tuis, fœminam ſimulaui. Crudelitatem patrui, miſerias matris, omnia commentus ſum. Abſcedo nunc ægrior quàm cùm intraui. Nam quantillum tuarum virtutum eſt quod famâ acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perij, Seleniſſa, perij, inquit. Quis hic ergo ſub pallâ degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudem ornauerat? Nullus ſum. An ille eſt quem nunc amat Argenis? Ille eſt, ſubiicit anus. & ne putes vulgare hoc eſſe ſecretum, id adhuc ignorat Meleander. Cæterùm morari ſe diutiùs poſſe negabat, ne Regi ſuſpecta fortitudo ſenſim fraudem detegeret. Rediturum ſe breui ad Regiam, ſed cultu militari, mihíque, vel Syracuſis, vel in Aulâ, præſtò futurum quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho; neque verò diu-

tiùs victurum, quàm placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus. Si te narratio virum mouet, quid existimas in re præsenti fœminas obstupuisse? Pauca deinde in aurem Argenidi narrauit. Credo, genus & patriam referebat, obtestatúsque virginem vt secreta ea essent, fidem inuênit. Vnum hoc enim arcanum est quod non auribus meis Argenis commiserit. Arcis claues apud me, de more seruabantur: quas ille corripiens, Ite ad Meleandrum, ait; Ego ne maiores subsint insidiæ, Prætorianos & vigiles accersam. Spississimæ tunc nubes omnia astra eripuerant. Et dimotis ille claustris, cùm facem teneret, ab ipso arcis limine exclamauit, perrupisse ad Regem grassatores; Properaret ad auxilium & stationibus miles; instare, adesse periculum; facinus propè peractum esse. Hæc cùm vehementiùs aliquoties proclamasset, ipse

quidem longè à viâ declinauit per tenebras; cæterùm exarſere improuiſo tumultu qui arcem proximè obſeruabant. Quo habitu quiſque erant, procurrunt ad præſtádam celeriter fidem; Nam & multi ſeminudi, ne componẽdis veſtibus tardi eſſent, propemodum ſola arma attulerunt. Iam occupauerant mœnia, iam feruebat veſtibulum atriúmque confuſis cohortibus. Cúmque per varios ignes fruſtra hoſtis quæreretur, cœpere vereri, ne aut laruæ improuidos luſiſſent, aut aliquo dolo de ſtationibus eſſent exciti. Præcipui verò duces, & in illis Eurymedes, cum delectis militum ad cubiculum Regis peruadit, in quo ego cum Argenide eram. Noſtra vociferatio, & in vultu Regis horror, maximéque duo cadauera quæ ante pedes iacebant, non cõtemnendæ rei indicia fuerunt. Circumſtetere igitur Regem; Ac quòd incolumem videbant, defunctúmque

periculo, manum amplexi, miſtis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequebantur. Hi quærebant qui ſicarij fuiſſent: alij quis eos refelliſſet in inermi & muliebri domo; plurimi accenſis facibus ſcrutabantur ne quà hoſtis lateret. Etiam tumultuaria quæſtio de captiuo habebatur, his genas vellicantibus, aliis in pectus intentantibus ferrum. Meleander intereſſe arbitratus ne præcox vindicta de eo ſumeretur, tradit ſeruandum Eurymedi.

Iámque ſecurus, & præſidio ſuorum medius ad Argenidis thalamum venit, quò & referentibus nobis audierat etiam domitos eſſe à Theocrine ſicarios. Poſtquam & illic duo cadauera conſpexere, & plagas pluſquam ad mortem opus erat adactas, enixiùs rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini ſuffeciſſent. Vbi verò retulimus, manu puellæ patratum hoc facinus, taciti, (nam admiratio ver-

ba ſuppreſſerat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iuſſit; & quia monebamus duos ex latronibus fugiſſe, ipſéque meminerat vnum quoque cubiculo ſuo elapſum, totâ domo diſtribui exploratores iuſſit, qui repertos adducerent. Sed ſiue per portam quâ receptum præſidium erat effugerant; ſiue per muros erant delapſi; Regi tandem relatum eſt, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit; ſed Theocrinem abeſſe non ferebat; iterúmque delectis qui omnia veſtigarent, Theocrines nomine tota domus exſonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vocantibus reſpondere non poſſe, qui beneficio noctis vſurus iam forſitan multùm viæ proceſſiſſet; Primúmque indicium mihi fuit amare Argenidẽ, quòd adeò diſſimulabat quicquid vtraque noueramus, vt & propè me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis absumptum est. Primâ luce Cleobulus, cæterique quorum consiliis Rex præcipuè fidit, per cursores admoniti quid Regi contigisset, strenuè adfuerunt; quibus ad quæstionem de captiuo habendam dimissis, Rex ita circumstantes affatus est; Quamquam in me, deósque ingens piaculum admisere nefarij, detegíque & vindicari sontes debent; ego tamen non me magis vltũ cupio, quàm illam videre cuius virtute seruatus sum. Vbicunque Theocrine est, ego me fœlicem abnuo esse, quamdiu ignoro an illa sit in tranquillo. Dij boni! Ne in latronum insidias nimiâ virtute deuenerit. Sic loquenti, querentíque, iterum exploratores renunciant, nulla Theocrines vestigia nec in arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri contigisset, aut sauciam, aut, nefas, interemptam potuisse reperiri. Hæsit aliquantùm Rex, vt ex fron-

te coniiciebamus, in ſubitas cogitationes delapſus. Tandem verſus ad ſignũ maximi Iouis, quod non procul in domeſticâ arâ ſtabat; Summe Iupiter, inquit, ſi vt coniicio res eſt, firma tuo numine meam fidem. Cœleſti munere factum eſt quòd ex telis impiorum elapſus ſum. O Theocrine, ſi fas eſt adhuc eo nomine te cenſeri, quod tibi inter nos induiſti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu ſanctiſſima Pallas, tu præſes armorum, tu quæ ſoli Ioui debes quòd nata es. Veneror te, dearum fortiſſima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctiſſimâ religione tibi deuotum exemiſti inimicis; ſeu patris imperium, ſeu pietatem tuam ſequuta. O te fœlicem, mea Argenis, ſi tuas fortunas licuiſſet agnoſcere; ſciuiſſéſque Palladem tibi loqui, tibi adeſſe; quæ quo ſolertiùs diuinitatem celaret, tibi cliẽtis ſpecie voluit eſſe obnoxia! Qui-

bus argumentis hoc credam, ſi poſtulas; Primùm, memini vultus; & eodem numine, quo deam vetabar deprehendere, nunc ſerò immortalia ora cognoſco. Quis vigor? quod in oculis iubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; ſcies quòd vt fingebat mortalem, ita nec deam in totum ſuppreſſerat. Sed quis de accepto beneficio dubitet poſt certamen Pallade vnâ dignum? Adeóne ad diuina opera caligemus, vt virgunculæ manu putemus tot homines fuſos, & non potiùs lacertis cœleſtibus gratias habeamus, qui hanc pugnam ediderunt? Nunc verò quæ præſens tegebatur, abſentiâ ſuâ ſe nobis aperuit. In cœlum abſceſſit; aut fortaſſe noſtris oculis erepta, tamen inter nos verſatur, expertura an ſimus ingrati.

Ita diſſerente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus eſt. Scis hominum animos, ac præſertim multi-

tudinis, facilè grandibus & insuetis rebus deos authores facere; & superstitionem quodam impetu infundi. Gloriosum præterea Siciliæ erat, deos ipsos pugnasse pro Regibus. Itaque orationem Regis excepit militum clamor, Mineruam Tritonidem per omnia nomina inuocantium, quæ illi artes suæ aut deditæ sedes fecerunt. Hi superstitione animi; alij quò Regi placerent; cæteri effusè gaudendi licentiam amantes. Vt putas inter hos errantium motus risu furtiuo mecum Argenidem lusisse? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabar quòd Rex tam facilè deam fecisset. Sed non hactenus stetit ludibrium. Quidam miles siue adulatione, siue insaniâ motus; Quæ autem illa species, inquit, quam in summâ arce vidi, cùm ex castris exciti primùm sumus? Fulgebat per noctem candidissimus ignis, quem hærere tectis putabam, & nos cōpescendo

incendio

incendio acciri. Mox in radios diſtingui cœpit fulgor; & hæc pompa longo ordine creuit in cœlum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excusſit nunciatum, Rex, tuæ maieſtatis periculum, quam non ſine venerationis ſenſu nunc repeto. Quid ſi ille Palladis ſplendor erat, ſe ſe poſt te aſſertum recipientis ad ſydera? Vix miles finierat, cùm plerique eâdem veſaniâ, quod is finxerat, ſomnióve conceperat, vidiſſe ſe confirmant. Ita multis authoribus fabula inualuit; & certatim conſecrationem Theocrines argumentis, veneratione, aſſenſu iuuerunt. Cùm verò gratularentur Argenidi quòd tamdiu habuiſſet domeſticum numen, illa abiectis modeſtiæ ſpecie luminibus, anteuertebat riſum; donec ſatis adoratâ Mineruâ, Rex ad conſilium ſupra atrocitate ſceleris, cum delectis ſeceſſit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale con-

uenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repressæ, sed verissimæ fuisse virtutis; quòd is apud se tot dies modestiam tenuisset. Quid illius ingenio candidius, qui penè lenior inter mulieres fuisset, quàm fortior inter viros? Iam beneficium memorabat quod Meleandro teste dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, sed illud verecundè, monstrabat quantùm ille amasset, periculosissimo dolo ausus & sexum dissimulare, & se suppliciis, quæ deprehenso certa erant, obiicere. Fateor, ô Rex; subleuabam virginis pudorem, ea ipsa commendando, quæ intelligebam illi esse gratissima; & quia nondum te noueram, nihil credebam præstabilius Poliärcho.

Interim exegerat à captiuo Cleobulus sceleris authorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confessus, Viam aiebat se ad ar-

cem inueniſſe, quà mari alluitur; neſcio quâ harpagine in murum coniectâ, quæ ilicet ſaxis hæſit, præligatúmque funiculum, per quem in altum ſcandi poſſet, librato pondere immota ſuſtinuit. Hîc largiter à Rege eſſe peccatum conſultiores putant. Nam cùm Lycogenem ſubitò opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti qui hominem tantùm accerſerent. Sed iam eum ad arma comparatum crediderat; vt nec capi facilè poſſet; ſeu ſperabat ad omnia audacem contempto indicij periculo venturum. At ille cum clientum fortiſſimis, quos pridiè in rei euentum plerumque ignaros coëgerat, venationis ſpecie longiùs profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per literas Regi ſignificat, nec ſe tutò inter tot inimicos ad iudicium ire poſſe, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere ſubornatos in ſuam perniciem

ſicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleuerat; vt quod nimiæ lenitatis conſilium fuerat Regi, tunc neceſſarium eſſet, diſſimulare facinus, & tanquam ad innocentem reſcribere; Præcipuè monente Cleobulo, vt ſi iniuriam fortiter exequi nollet, ſaltem non tam ignoſcere videretur, quàm fidem accuſationi non habere. Ad hoc conſilium fuit, vt captiuus ille index, morte in carcere oblatâ, tanquam caſu occideret. Neque tamen Lycogenes quid meritus ipſe, aut Meleander quid ille auſus eſſet, oblitus eſt. Alter ergo in alterius poteſtatem aut fidem redire cauebant; & ſuſpicionibus odia fouebantur, bello quod deinde ſequutum eſt propemodum deteriora.

Interim Meleander damnatâ arcis fide quæ ſicariorum furori patuerat, nouo conſilio Syracuſas Argenidem abducit; non tam iratus Lycogeni,

quàm Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum ſolemnia, quibus ferias illius deæ naſcentis ſolemus reſidere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, conuocatóque ad concionem populo, in hunc ſenſum loquutus eſt; Scire iam eos quicquid ipſe de Palladis in ſe meritis dicere poſſet: Repetere tamen deam in mercedem auxilij, vt quàm ſæpiſſimè amet de eâ re loqui. Tunc in ſe atque Argenidem inſidias commemorat; ſceleris tamen authores premens; Neque in Lycogenem contumelioſa vox excidit. Palladem autem mortali ſpecie, & Theocrines nomine tectam, adfuiſſe periclitanti. Ipſam ipſam genio manúque diuinam, abſtuliſſe ſucceſſum euntibus in ſe telis; & prædones tanto numine oppreſſos periiſſe. Quid autem, ô ciues, erga deam pignus erit, nos præſtiti auxilij memores eſſe, niſi quod precioſiſſimum mihi ſeruauit Arge-

nidem inquam meam, ego eius cultui mancipo? Hanc igitur conſciis omnibus diis, in publicâ Siculorum concione, tanquam Pontifex Sacerdotem capio; Hanc ſacris Palladis iubeo operari, templíſque præeſſe, donec Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Poſtquam Rex dicere ceſſauit, Argenis excompoſito ad patrem proceſſit. Circà, Augures erant. Et Rex candidam veſtem tenens, omnibus hiſtoriis diſtinctam quæ Palladis maieſtatem populo exhibent, procumbentis collo iniecit. Quòd ſi, inquit, deæ eſſe non potes, niſi è patriâ poteſtate exiueris, ego te hactenus imperio meo ſoluo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem noſtri ciues aſpicient. Ad hæc Meleandri verba lachrymas, plauſus, vota, popularis ſuperſtitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota ciuitas comitata, mox per ſingulas do-

mos temulento peruigilio nouitatem ſacrorum ſanciuit.

Accenſus Radirobanes æmulatione ſæuiſſimâ, interfatur; Dic autem, Seleniſſa; eoúſque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnauit infulas iniicienti? Non exonerauit Regis animum abſurdâ pietate? Tulit denique ſe Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidem indignabar eò proceſſiſſe fortunæ ludibrium. Sed non impunè ſtudiis alumnæ repugnaſſem; quæ profeſſo apud me affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum præterea fuiſſet Meleandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuiſſe in auxilio deam? Præterea gnatam ſacerdotio deſtinabat, non pietatis tantùm officio, ſed vt populus virginem proximam ſceptro, videre aſſueſceret, & mirari. Ita volebat fauore frequentiæ eſſe ſecuram, quæ in ſolitudine propè perierat. Nec ſordida ſacra aut indigna ſce-

ptro erant, quibus manus admoliebatur. Veſtis auro ſigníſque conſpicua; caput ornatum vt potiùs deæ quam antiſtitis crederes. Satis erat, innoxio ictu libare victimas, priuſquam cæderentur. Thura inde Palladi dare, móxque fluentem populum ad rami oſculum quem ipſa tenebat, in auratâ ſede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, vt promiſerat, militari ad Aulam cultu venit. Vnus ille cum ipſo qui patruelem antea ſimulauerat. Tunc eum ſorte & nomine mutato appellabat Gelanorum, habebátque pro liberto. Primùm ad Eurymedem venit, ſtatímque indole, & arcano inter præſtantes viros genio, ei conciliatus eſt. Mox per illum admiſſus ad Regem, ſignificauit à remotiſſimâ regione ſe venire, inter ſuæ fœlicitatis titulos numeraturum ſi in tanti Principis aulâ liceret ad virtutem erudiri. Rex qui ſæpè Theocrinem non

viderat, iam ſermone & veſtibus alium, adeò ignorauit, vt tanquam incognito & tunc primùm in Siciliam appulſo loqueretur. Suſpiciebat tamen vultus; & omnia in hoſpite ſpectabilia, viam ad futuræ familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat quo redeuntibus nundinis oportebat Argenidem ire ad templum, cùm ambæ ſciuimus Poliarchum eſſe in regiâ. Trepidabamus ergo: Illa quidem lætitiæ immodico ſenſu; ego autem horrore dubia, ne quid ipſa moribus ſuis, & monitis meis, indignum pararet. Sed rem in melius vtriuſque amantis virtus explicuit. Ignoſce (Rex) ſi coram te Poliarchum breuiter laudo. Certè enim nec Argenidem oporteret à te amari, ſi impari aut degeneri amori patuiſſet; Nec deberes mihi multùm, niſi te præferrem illi viro quem præter te vincere nemo poteſt. Tunc quidem, hoc accepto nuncio, ſolemnium oblita

Argenis, non sacerdotij regium cultum quo cingebatur videbat, non salutantium cœtum, non matronas virginésque assuetas obsequio. Occupata in Poliarcho, nec commodè loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum despiciens, familiariter rogaui, vt se colligeret: Et illa non antea merita sic moneri, verecundè erubuit. Processimus ergo ad templum: Iámque hostiæ tangebantur, cùm in Argenidem intenta, rursus video eam diriguisse. Nec dubia fascinum esse, quo inuicem miseri amatores pereunt, circumspexi vnde hoc telum veniret. Haud procul Poliarchum aspicio. Sed vir erat, maiórque videbatur, nec facilè Theocrinem agnoui; vt non mirum si Meleander falli potuerit. Adeò quicquid muliebre, quicquid timidum videram, cum veste posuerat. Supercilium grauius fuit, vultus erecti, luménque modestâ, sed virili licentiâ vagum. Fron-

tem quoque & tempora negligenti decore comis aſperſerat. Inter hæc Theocrinem animo repetebam. An illa eſt? inquiebam. ea eſt. dij deæque. Tot lepores, tam habilis ad omnia animus: & hæ manus penſa trahebant? Ignoui itaque ad hoc ſpectaculum raptæ Argenidi: quam tamen reuocatura ad præſentis ſacri officium, (nam propè ſtupebat) ſimulaui fluere præter modum virginis pallam, eámque dum colligere videor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum vt tibi hîc deſis. Euigilaſſe diceres ad hanc vocem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex, & Poliarcho, qui deæ nomine colebatur, libentiſſimè habuit hos honores. At ille (ô quanto plus eſt ſuo quemque quàm alieno iudicio eſſe fœlicem?) quærebat ſupplicare facientibus ſacra, inquieto animo in me ſubinde atque Argenidem reſpiciens.

Redimus ad regiam. Ne quære quid tunc ego, & Argenis, colloquutæ. Vnicus erat de Poliarcho ſermo. Ad extremum; Quid, ô mater, peccabimus, ait Argenis, ſi meum, patríſque ſeruatorem, ſanctiùs chariúſque habebimus, quàm qui illum ignorant? O ſi ſaltem colloqui huic liceret; vnáque ſacerdotij mei vanitatem ridere! Faciam, inquam (Domina) vt liceat. Mea opera ſiſtet hunc tibi. Et hoc quidem ſpondebam prolixiùs, ne illa (nam ſanitatis vix ſpes erat) morbum ſuum periculosâ modeſtiâ à ſenſu meo eriperet; néve, ſi nihil indulſiſſem, aliis artibus plura pararet. Cùm ab Argenide exirem, video in veſtibulo Poliarchum cum meo filio ſpatiantem. Quippe ad me aditum ſuſpicione carentem quærebat. Ego tanquam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutaui; ſtrictímque admonui vt in eundem locum ſub noctem ſe referret. Quid

moror? Secretò ad Argenidem adductus, eâ gratiâ & modeſtiâ fuit, vt hunc crederem rurſus eſſe Theocrinem. Nihil illis colloquij (nam ſæpiuſculè redibat) cui non intereſſem. Nullum crimen, nulla in iuuene & amante temeritas; niſi quòd ſemel in hanc ſententiam auſus eſt loqui; Se Regibus ortum, neque in ſtatu priuato futurum diutiùs quàm ſuus in Argenidem amor iuſſiſſet; Ab eâ recipi in ſponſi charitatem & fœdera optare. Vt priùs in orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O veſanam ſemiviri temeritatem! Non credebam, ait anus, ſuperfuturum virgini ad iſta ſermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumnâ parabam ſufficere; cùm ipſa, ne, vt in re improuiſa, cunctata quidem multùm, auſa ſic loqui; Teſtes dij, quos omnes Poliarche propitios tibi credo, ſi te fratrem habuiſſem, nullas in tædas conſenſuram me fuiſſe, ne quis eſſet

quem ſupra te amandum iura mihi oſtenderent. Virtus tua, & libertas quam depulſis prædonibus dediſti, faciunt ne certiora fidei pignora poſſim exigere. Sint ergo conſcij dij, & tu quoque Seleniſſa, me hactenus ad hæc pacta deſcendere, vt ſpondeam, nulli me, niſi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totum detraho. Illo iubente nulli nubam; at alteri, nunquam. Expalluit Radirobanes; & faſcinum profectò valuiſſe in virginem; veneficum Poliarchum fuiſſe: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulum inueniebat. At Seleniſſa; Ego, ait, tunc confuſa, ne tamen nihil profuturo iurgio me illis committerem, Dij, inquam, aſpirent cogitationibus magnis. Audax tamen conſilium, & celere initis. Et, ſi quid rogare vos poſſum; Quid intereſt, Poliarche, hæc potiùs agi ſecretò, quàm profeſſo ad Meleandrum voto? Si, vt ais, & arbi-

tror, priuatæ ſortis non es; cùm iam beneficium dederis, cùm ab Argenide ameris; nihil cauſæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille; Si ignoſcis, Matrona; quòd iuuenilis impetus me auidum videndi Argenidem à patriâ abſtulit, ſine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indiciis; cætera facilè excuſabo. Ignotus, & propemodum ſolus, vereor vt meam cauſam, & opes, Regi probem. Sufficere autem vita non poſſet inter amoris mala, ſi in incerto votorum iuberet à patriâ accire meæ ſortis & dignitatis inſignia. Itaque me, ô virgo, ab interitu reuocaſti, quem deſtinatum habebam, ſi te duram præbuiſſes. Tu verò, matrona, deſine hæc fœdera habere ſuſpecta; Nam quæ modeſtia fuit amanti, durabit adhuc ſponſo. Satis eſt me amari, ſatis eſt ſpem eſſe ſecuram. In hoc mihi votorum nunc ſumma eſt. Nec furtiuæ nuptiæ mihi placent. Iam patientior omnis

moræ, tempeſtiuis conſiliis ambiam Regem, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipſo iubente nubat.

Ita tunc ille; & modeſtiam quam ſermone prætulerat, moribus æquauit; ſummo pudore quem hoſpes attulerat, etiam poſt ſecretæ fidei pignora illibato. Viuebat in Aulâ. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, ſtabula impleuerant: vt eſſe opulentum conſtaret. genio præterea ſtudiíſque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minùs Regi charus quàm nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conſcius Gelanorus: Cæteri familiares, vtique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Sæpè ergo ad Argenidis familiam nihil ſuſpiciosâ humanitate diuertebat; ſæpè incautis omnibus, nunquam tamen niſi me duce, cum Argenide erat. Dixiſſes ſororem cum germano

mano ſub me matre luſitare. Præcipua mihi eius imago eſt venientis ad ſacra, quæ in ſuarum virtutum præmium immerita Pallas ferebat; Cùm Antiſtita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret; & à numinis ſigno in eum tanquam temerè obuerſa, defle-ćteret preces; ille autem fabulæ non ignarus aut fingeret maieſtatem, aut aliquo nutu oranti annueret. Hæc ſæpiſſimè inter nos conſcium riſum ciebant, neque ſatis caſtigabam improbitatem per hos iocos errantium. Non tenuit Radirobanes iram; ſed, Si, inquit, iuſta Pallas fuiſſet, hanc mimicam deam, hanc diuinos honores vſurpantem, multò pluribus laqueis ſuſpendiſſet, quàm ſeipſam Arachne verberata.

Sic loquentes turbauit ab Argenide ſeruus, qui dominæ verbis nunciauit Seleniſſæ vt rediret, ſecúmque ſi videretur Radirobanem duceret. Vade, re-

tulit illa, & dominæ nuncia nos confestim adfuturos. Cùm seruus abiisset; Expectaris ab Argenide, inquit, ô Rex. Nescio quid eius consilium interuertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter quæ supersunt edisseri. Strictim ergo exposuit, dum Poliarchus in eâ fœlicitate esset, ortum in Siciliâ bellum, Lycogene, postquam satis factione inualuit, acriter in Meleandrum prouecto; strenuum consilio manúque Poliarchum, non minùs ipso Rege exosum hostibus fuisse; quos etiam primo certamine ita vltus est, vt victoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pulsum esse Siciliâ; sed in dies ab Argenide expectari. Ille est, ô Rex, (ne immeritò Archombrotum insimules) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tùm Radirobanes; Putas verò,

Matrona, illo incolumi me fore ſecurum? Quid ſi mutabitur Argenis? quid ſi repetet prioris amicitiæ ſacramentum? Ipſum, quòd iam (vt ais) me amat, deſerto Poliarcho, documento eſt me quoque, niſi aliquod mihi conſilium præoccupo, deſeri poſſe. Ne dubita (refert anus) vbi ſemel matrem familiâs Argenidem habueris, nihil eam à fide connubij deducet. Cenſeo itaque maturandos hymenæos. Si verò Poliarchum inter hæc redire contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem quà iubebis in inſidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem ſolúmque opprimere.

Radirobanes obſtupuit ad mulieris ſcelus: Probato tamen conſilio, in Argenidis porticum peruênit, in quâ ipſa dimiſſo Poliarcho ambulabat vultu ſeuero; vtique recenti dolore incitata. Obuiam tamen Radirobani perrexit;

iuſsítque conſidere; ipſa in ſellâ aliâ acquieuit. Is verò, ſpe quam anus fecerat tumens, ſua vota, ſuum amorem virgini commendauit; omniáque addidit quæ verus effictúſque amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida; nihil ad eius mentem reſpondit. Idque ille eò acerbiùs tulit, quò propius ſpem venerat expugnatum virginis animum eſſe. Expalluit etiam Seleniſſa; cùm ſuo promiſſo fraudatus Rex inſpiceret in illam; verita quoque ne amor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret inſanientem.

Poſtquam ille porticu exceſſit, auſa eſt anus incuſare Argenidem. Quid enim eius animum in contraria rurſus egiſſet? aut cur fefelliſſet ſpem quam pridie ipſa fecerat?. Cur non ſaltem ageret curam patriæ, cuius intererat Radirobanem non iraſci? Sed puella, indignationis vix potens; Deſine, in-

quit, in peius ominari. Diis curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, vt vidisti, nuper extincti sunt. Dubiis verbis, nec ſat certum an in ſe directis, anus verberata contremuit. Hæ primæ flagitij furiæ erant inſidentes meritum pectus. Sed nouerat ſolis ſceleribus ſua ſcelera poſſe defendi. Trepida ergo rerum ſuarum, anxiè agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderétque ipſa Argenidem. Cui ne ſuſpecta interim eſſet, paulatim ſimulauit à Radirobanis patrocinio abire: & interdum imitatione doloris querebatur abeſſe Poliarchum. At non dubia Argenis ſimulationem hanc eſſe, peiùs frontem ab animo diſſidentem exoſa eſt.

At Radirobanes vitia vtcunque hactenus preſſa eò effrenatiùs ſoluere cœpit, quò diutiùs vires diſſimulatione collegerant. Nullum præmium par eſſe auxilio quo Meleandrum iuuerat

arbitratus, ita agebat, tanquam hoſpitalibus armis, plùs iuſto Siciliam & Argenidem emiſſet. Itaque immodeſtiùs Regem ſuper gnatæ fœderibus adibat; grauíſque inceperat omnibus Siculis eſſe. Potentiorum præcipuè offenſam immodeſtâ ambitione contraxerat. At Meleandrum perplexæ cogitationes ſubiere, verentem ne is amor in iurgia deſineret; feſſúſque & imparatus ſenex noua ad bella reuocaretur. Filiam ergo vocat; petítque quid tantum in Radirobane ei diſpliceat. Priuatorum eſt, (inquit) eligere matrimonia ex amicitiæ affectu, vel morum concordiâ. Nobis illa ſuauitas exuenda. Regum enim fortuna eſt, vt nunc indignos & exoſos per ſanctiſſima fœdera ſibi coniungant; nunc omnium nexuum iura, omníſque ſanguinis charitatem, inhumana neceſſitas negligat. Chariſſimus eſſe ſolet, qui vtilitate præcipuâ potentiam noſtram alit; & affinitates pulcherrimæ

censentur, quæcunque regnum stabiliunt. Si plures genuissem, posses credere non me hîc tui habere rationem, sed mei. Scio enim à Regibus sæpè filias aut sorores, spargi in eos quos fallere amicitiæ specie volunt, vel ad tempus placare; nihílque deinde sui sanguinis pignoribus, nihil nominum quæ mutuò inierunt reuerentiâ motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æstimare ingenio. At tu mihi sola es; in te vnam affectum patris & Regis, natura & successio coniunxit. Aut ipsa tibi consule; aut me patiaris consulere. Hîc Argenis; Est, Domine, quòd rationem virgo reddat, si quem sibi optat in sponsum, non si cui dura esse instituit, siue ratio est, siue etiam pudor, cuius esset vel omnes auersari. Hunc autem Radirobanem forsitan possem non odisse, si me potiùs amaret quàm crederet debitam sibi. Tam inconditam superbiam non fero. Tu ipse, optime

pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta ſum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perditam velim. Ita obſtinatam Rex dimiſit, certus ipſi vt ſolebat indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Seleniſſæ, quia promiſſa non proceſſerant, eam tamen optabat audire. Nam & ſolertem ſciebat, & poſt ſecreta alumnæ prodita ſuam eſſe. Cæterùm vni ipſe Virtigani expugnatam illius conſcientiam detexerat; leuabátque furorem liberrimis apud eum queſtibus, multíſque in Meleandrum, interdúmque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, ſuſpicionem fraudis, ſi toties cum Seleniſsâ ago. Tu in vices meas tutò ſucceſſeris. Cùm ibo ad Argenidem, facilè ad anum peruenies, & hunc feres codicillum, quo queror deſtitutam ſpem, quam habere me iuſſerat, in Argenidis recidiſſe ludibrium.

Scribo præterea vt omnia tibi credat, si quæ in rem tam arduam forsitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum, te vt in cæteris rebus, sic in istâ consilium præcipuè mihi esse. Suscepto negotio, vt primùm Radirobanes Argenidem inuisit, Virtiganes clàm Selenissæ in manus literas dedit; quas nonnihil semota cùm legisset, rediit ad Ligurem, haud ignara nisi procederent hæ nuptiæ, se vtrimque perituram; Et, nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deesse quæ promiseram. Sed lentum amatorem ista tempora non quærunt. Rex est; armatus est; habet classem; & ex raptu dij quoque sibi vxores inuenerunt. Violenta consilia amor excusat, & mariti sanctum nomen delet iniurias. Nec in alumnam crudelis sum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem vt fidem exoluat Poliarcho, cui promisit nunquam sponte consentire in alium. Seruat igitur istam frontis verborúmque

constantiam, ne iratos deos habeat, quorum numinibus vocatis, Poliarcho se addixit. Sed me deinde iurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobanem amare sic memoras? aut si amat, quamdiu cessat? Accessit imperium Meleandri hanc austeritatem præscribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult; & inuidiam repulsæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit esse forti. Clàm enim milites accersuntur; Et vbi Meleandro suæ vires placebunt, cum supercilio istum negliget, cui nunc affinitatem timidè negat.

Multùm miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem consilij haud parum miratus, faciamus igitur, inquit, vt nullâ suâ culpâ Argenis eiuret Poliarchum; & ei liceat nos amare. Ego per Iouem, quacunque hæc fide Sele-

nissa tibi mandauerit, omnia diligentissimâ ratione curabo; nec à Meleádro sperni me patiar. Sed ne anus nos deserat, accusétque conatus ad quos ipsa iam impellit; nesciat hanc mihi rationem placere; Ipsa quoque si nostrarum est partium, se cum Argenide ex improuiso capi lætabitur. Non audebat Virtiganes dissuadere; quamquam pericula videbat, & hospitij violati infamiam. Ita fraude & scelere Selenissæ, vis funesta Argenidi, & quod miserius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem, nec suspiciosum Meleandrum. Rursus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum sine satellitio ambiuit, sine armis iniit apud illum conuiuia; vt neque is dubitaret se eius fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remisit, ne suspectus nimiis viribus esset. Familia tamen, & Procerum quos habebat comi-

tatus, corporísque custodia, plusquam sexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim sibi seruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni classe delegerat.

Satis hoc virium ad fraudem raptúmque existimans, diu secum exegit, quo securiùs modò prædam hanc ageret. Multa voluenti talis potissimùm dolus sedit. Prætorium eius nauigium, cùm in Epeirctes portum succederet, pertinax gubernator obnoxiè in ignoto saxo alliserat. Ita quassatum est latus, & quicquid sub prorâ scopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum est, contis, atque remigio, funibúsque ab antecedentibus scaphis, & proximo littoris aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipso terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium velut ponte, in curuam craticulam imitante subnixũ est. Sic vtrimque effultum, in pristinũ

robur componebant artifices. Neque modò placebat ſublapſa reſtitui; Sed quæ, plurimarum ædium vrbiúmque fortuna eſt, præſtantiùs volebant ex ruinâ reſurgere. Namque Corinthij, apud quos primæ triremes ſunt conditæ, rei nauticæ eximium vſum ad colonos pertulerant. Et hinc Corcyra ſtatim, hinc validæ maritimis copiis Syracuſæ. Pulcherrimum erat Meleandro nauigium ad eam artem exactum; ex quo exemplum capere ſuos artifices, Radirobanes iuſſit, & triremem reparare propemodum à carinâ. Nec Radirobanes tantùm, ſed & ſæpè Meleander, opus viſebat. Hunc ergo inſidiis ordinem ille conſtituit. Abſolutam triremem dicauit Argenidi, illius ſtatuâ ad proram defixâ, & in puppis ambitu per varios ornatus repetitâ imagine. Opportunè inſtabat natalis Argenidis, quem & velle ſe prædicabat renaſcenti nauigio eſſe natalem; In

eam igitur diem inuitauit ad littus cum gnatâ Meleandrum; quippe locato in arenâ tentorio prandium vtrique daturus; quo in multum diei protracto, triremis deinde nomini Argenidis sacra, inter tubas atque symphoniam, æquori permitteretur. móxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex sulphure ignes, & sub vndis victuri (noua tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem littore emicarent. Inter illud verò spectaculum, Siculis improuisis, & vt extra periculum plerumque exermibus, statuerat vi correptam cum patre Argenidem in proximas naues deferre. Ac vt longâ hilaritate, mentes omnium à curâ & suspicione auerteret; noctem quoque quæ Argenidis natalem præcedebat, regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare instituit; Vndecim ex primis suorum iuuenum electis, qui secum laruati saltarent. Placebat eâ scenâ referre trium

deorum fabulam, pulſo patre Saturno, naturæ hereditatem ſorte ducentium; cùm ſydera Ioui ceſſerunt; horruere maria ſub Neptuno; & triſtitiâ ferox Pluto ad populoſiora regna demiſſus eſt.

Hos ſplendoris regij ludos, à Radirobane parari Meleander lætus accepit; illum vtique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracuſiorũ, cæterarúmque vrbium legati paulò antè petierant, inter hanc pompam, tanquam in honorem Argenidis, donare decreuerat: Ea verò maximè erãt; Ne redemptoribus portoriorum, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exigere, quos non vitio ſuo egenos, & colendæ terræ vtiles eſſe, magiſtratus cenſuiſſet; Præterea, ne quis ex proletariis, aut capite cenſis, imitari diuitum ocium poſſet, ceſſando, faſtidiendo artificia, & vnum ferrum ſic ad latus geſtando, tanquam in pace militaret: Sed

quos de ſuo non viuere poſſe cõſtaret, vel ſponte quod profiterétur eligerent, vel ad publica opera diſtribuerentur; Quippe illos ignauâ triſtíque ſuperbiâ in pace marcentes, priuata ſcelera exequi;aut quò ſuam egeſtatem publicis malis paſcant, operam vltrò ad ſeditionem motúſque ciuiles commodare. Illud quoque petiere. Ne imi quæſtores exigendis à populo tributis præeſſent; & nec ipſi priuatorum limina circumirent,nec miſſis lictoribus pignora caperent, diuexaréntque oppidanos. Ipſorum cõciuium eſſet hoc munus; qui ex ſuo corpore & eligerent per quos ea pecunia cogeretur humaniùs; Hanc ſingula oppida ad Prætorem ſuum ferrent; Inde vel Præfecto Prouinciæ numeraretur, vel, ſi Regi placeret,Syracuſis inferretur ærario. Si quis enim priuatus detrectet, aut moretur; per ſuos hunc ciues,per aſſuetos magiſtratus,notóſque lictores,præſtare ad

re ad ſolutionem adigi; quàm inhumano faſtu quæſtorum, qui cum exactoribus ſuis, breuem moram egenis interdum crudeliter vendunt; meliúſque prædati nunquam eunt, quàm cùm in vexatis laribus, & in quibus vix tantum eſt quod tributo ſufficiat, ſibi quoque ſpolia illato terrore inueniunt. Miſertus ſuorum Rex, Cleobulo curam dedit vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod iidem legati pecierant, malis occurrere quibus litium frequentia, Iudicum moræ, & aduocatorum iniquitas agros vrbéſque populauerant. Ibburranes & ſuapte magnitudine, & commendatione Argenidis Regi charus, conuerſari frequentiùs ſolebat in Regiâ. Hunc adierant Syracuſij, recipíque ambierant in tãtæ gratiæ clientelam. Ferret ipſe ad Regem iuſtiſſima vota, precéſque Siculorũ, eúmque iam ſpontè mitigatum, prolixiùs ſuo pon-

dere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, ſumma erat in Ibburrane facilitas, ſi quis opem, aut iuſtam ſuffragij cõmendationem petebat, vt eum diceres beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & ſæpe Syracuſanos commendauerat Regi; & tunc maximè ſuper his fori & iudiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus eſt. Ne putes leuia hæc eſſe, Rex, quibus leuari Sicilia exoptat: neſcio an turbæ ciuiles quas modò ſedauiſti furioſiùs ſæuierint; aut ne dubites quàm amplâ factione minentur hæc mala; non plures cum Lycogene coierant. Iſti, inquam, Aduocati, Patroni, ſcriptores, lictoréſque (nam Iudices, quia eos conſtituis, vereor nominare) adeò numerum ſuperant, vt pauciores ſint agricolæ, pauciores qui in mercaturâ vertuntur, regnúmve cuſtodiunt. Vnde verò tanta illa gens viuit, niſi ex iniuriâ populi, ex clade & ſan-

guine miſerorum? Eò quidem maiori reipublicæ detrimento; quòd ſi inter pauciores, ſed ſpectati candoris, aduocationum munus eſſet, tot illa ingenia quæ noxiâ calliditate ſe corrumpunt, melioribus ſtudiis ornarent patriam; diſciplinas, & artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita hæc peſtis non modò malorum eſt rea quæ infert, ſed bonorum præterea, quæ adimit. At excuſabis multitudinem comitialium hominum (permitte ſic vocari hos iurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægrè ſufficiunt. Per pauciores enim agi tot cauſas, tot explicari negotia non poſſe. Imò verò, ex Iudicum & Patronorum numero, creſcunt lites, aut ſubſident. Adde noua tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equuleus; Quòd ſi de veteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat ſi de hodiernâ medici-

nâ ſubtraxeris. Foréſis huius æſtus cauſa eſt; quia Iudices (ne infrequentia cauſarum, lucello ſublato, etiam deſpectam dignitatem faciat) in ſummo iure ſemper inueniunt quos ſubmittát faſcibus ſuis: Nec rabulæ deſunt, & his quoque deterius genus, homines quidam ſcientes formularum, omníſque ad litigandum articuli; qui vel alios inter ſe committant, vel ipſi repertâ litigandi materiâ huius ludi ignaros exerceant. Ex tuis prouinciis vna fuit expers eorum qui ſe in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant; quicquid diſcordiæ inter ciues exarſerat, rudis, ſed beata æquitas, compeſcebat per arbitros. Ignari ſalutis, paſſi deinde ſunt ex illis hominibus apud ſe vnum viuere. Illico ortæ cauſæ; contentiones validæ; & diſſidia ætatem tulerunt. Adeò iſti in foro exerciti ſæpiùs lites excudunt, quàm inueniunt aut placant.

Sed vtcunque numerosi, & aliquâ contagione vicina omnia turbantes; saltem si breui supplicio cōtenti mulctatos dimitterent. Nunc æterna sunt iurgia; vt si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quàm cōfestim damnari. Illud est potissimùm quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; constitue spacium vltra quod nullis litibus fas sit senescere. Nam & modum & numerũ prægressæ sunt artes ac nomina, quibus miserrimos clientes Patroni & Iudices frustrantur. Articulatim & lentè hos discerpunt qui semel perire potuerant. Sæpè itur ad Iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis, vt vocant, audita est. Iudicibus hîc non vacat, hîc omisso quod litem facit negocio, hærent Patroni in causis minoribus, quæ nunc spontè, nunc eorum studio nascuntur è primâ. Hæc præludia adornant, his

proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis seruntur. Sic immani dilatione pereunt litigantes; magnâ, ô Rex, in insontes inopésque iniuriâ. Nam qui in diuitem inimicum pauper inciderit, tam longo & sumptuoso itinere conficitur; procumbítque denique lassus, nec recuperato iure inultus, æmulo minùs suo quàm huic prolixæ æquitati irascitur. Ne quære cur tamdiu Iudicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari. Nempe ex morâ & tempore, sua opera æstimatur. Sic Patronis, inquam, crescit, sic Iudicibus merces. Multa scripsisse, multa audisse (quamquam ea præstabat compendiò fieri) acerrimè vendunt; eò peiores quòd quæ peccant, ipsi iustitiæ imputant. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis sensum; aut potiùs miserum esse non credunt, litigare. Ita duri ad que-

ſtus, parum ſupplicibus mouentur; & ab iis tantùm culti, ſaltem amant longiora in ipſos exercere imperia.

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia queſtos eſſe oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præſtat de remediis in eam cladem videre: quæ fortaſſe ab eiuſmodi ſanctione non incommodè incipies; Vt ſiſtantur Iudicibus illi ipſi qui inter ſe diſſentiunt, ne ab ſolâ aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum ſimplicitate, vel aſtu, ſæpè integriùs ad ingenium cauſæ diſceptatores peruenient, quàm callidæ eloquentiæ fuco. Vbi cauſam adhuc nudam inſpexerint, duorum aut trium iudicum arbitrium erit, an ad ſententiam ſat liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Æqui boníque iudicium eſto. Aliter exordiri nefas ſit, ſiue in minoribus iudiciis, ſiue ad quæ prouocatur. Sin impeditius iurgium venit, teſtéſque, & inſpectionem,

& leges desiderat; tum ad quos patronos deferetur, ij Numini repetant sacramentum quo semel deuincti sunt, nullam se causam, quoad sciant, iniquam oraturos. Quos si hanc fidem fefellisse constiterit, aut clientem præuaricatione læsisse; præter infamiam genus supplicij excipiat, cuius timor apud paria ausuros plusquam omnes dij possint. Illud præterea vtilissimâ lege cauendum est, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priusquam lis finem sortita sit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multò amplius, quod & lege definies, patrono debebit; Et iam inde ab litis principio accedet tantillæ solutionis fideiussor; ne operæ merces aliâ lite quærenda sit. Is verò cui successerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipsi in laboris mercedem accipiunt. Sed sanctum sit, ne quis dum adhuc litigatur, intempestiuis muneribus peccet in

legem. Causâ, ſi quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à foro exilium. Delatori ea ſint præmia quæ vel domeſticorum fidem ſolicitent. Faxo patroni moras oderint; & contentiores ad metam, dum ſibi ſic ſtudebunt, aliis proſint.

Parum eſt, niſi præterea edices (ſed hoc grauiter, nec vt ſolemus, terroris mox euaneſcentis imagine) ne vlla lis vltra ſex menſes apud Iudices hæreat: Niſi ſi teſtes extra prouinciam arceſſendi ſunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem aſſueti lentiſſima propinare remedia, & indignatione pleniſſimi negabunt tot cauſarum aceruos semeſtri iuriſdictione digeri poſſe. Ab iis igitur quæram, an in annos cumulus litium creſcat in foro; An verò de veteribus abſoluant penè ad ſcaturientium numerum. Si creſcunt: Quid iis tandem fiet? quo ſatis oſtio euoluemus

tot annorum incrementa? Abiiciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, ſed ſortibus. Sin penè ad naſcentium numerum iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiantur iudicia. Sin obiicient religioſam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat; nihilo erit excuſatio illa fœlicior. Nam implicatæ ſcilicet cauſæ ſunt? Vos ipſi, vos, Iudices, eas implicuiſtis. Reſpicite in maiores. Celeriora quàm præſcribimus iudicia erant: Et tamen æquiſſimos fuiſſe non abnuas, cùm ab illis conditas leges vt plurimùm colamus. Labentibus ſeculis, ſpecie æqui, in reorum auxilium inuenta ſunt ea quibus denique ſimplicitas legum occubuit. fruſtrationes, reſcripta, & quæ ſemel conſtitui poterant velut religioſo ordine in varios dies dilata. Hæc verò quia Iudicibus &

Patronis ad lucrum sunt, iam neglecto reorum commodo tam sanctè obseruantur; quasi iudiciis ciues, non hæc illis inuenta sint. Ex istis resecate, quod iusti temporis mensuram excesserit. Nam & sex mensium studium ac diligentiam nulla causa effugiet; Et si exacto spatio adhuc deliberabitis; at tanti est à tribunali discedere. Nec scrupulositas nimij iuris cunctationem iniiciat. Ex animi vestri sententiâ, quod tunc liquebit decernite. Quandoquidem & sæpè post annos & lustra, haud minùs turbidè vel iniquè statuitis. Adeò non tempore sed diligentiâ, veritas constat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu; Quò te, inquit, hic æstus, magne Antistes, qui absentibus loquaris? Nisi me fortè in Iudicum numerum refers; aut sub alienâ inuidiâ me mones. Audio enim & quibus res in Aulâ est, queri lenta illic esse consi-

lia; Excuſauit Ibburranes dicendi feruorem, curâ publici commodi concitatum. Sed fortaſſe Iudices (inquit) transferre in cauſarum Patronos inuidiam volent. Siquidem illos eſſe, qui cunctantur, nunc directâ, nunc ex obliquo morâ; & animos Quæſitorum diuerſiſſimâ ambage impediunt. Quaſi verò qui aduocationis munere funguntur, ita peccare niſi ex conſenſu Iudicum poſſint. Hi rem poſtulant differri. Iſti annuunt. Vtrorum maius eſt vitium? Equidem cenſeo eſſe illorum, qui cùm poſſint hæc mala prohibere non faciunt. Neque enim ſic tergiuerſari, rémque differre, & in ſuperfluis morari auderet Patronus, qui neſciret eiuſmodi artem quotidianam eſſe, & aſſenſu Iudicum ratam. Neget Prætor inducias; Omnes litis articulos intra ſex menſium ſpatia includat; imparatos habeat pro conuictis; iam Cauſidici deſinét ab hac fraude, neque

iura clientium improbâ dilatione confici ferent.

Si hæc tamen omnia Iudicum animos non mouebunt, si mihi reclamabunt, si fidem, & labores, & disciplinam suam iactátes, hac paucorum mensium breuitate se vltra fas premi querentur; te misericordem esse non veto. Iube quicquid negotij oneratis superfluet, diuidant in peritos. Sunt in causarum Patronis consultissimi multi; Ad hos litigantium quos placebit reiiciant. Seu per se, seu per alios iudicent, è republicâ facturos; modò præter imperatum spatium clientes non pendeant. Videbis illicò refectas illis vires. Non committent vt lucri & potestatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere; soli isti, modò tam delicatè de laboribus fessi, sufficient; Præsertim si, vt oportet, hanc legem grandi mulctâ sancіueris.

Sed quid, inquies, veteribus causis

fiet, quæ in tribunalibus multos annos iam perennant? Certè enim his ſimul, & cæteris quæ in dies deferuntur, hic annus non ſufficit. In hanc rem illi qui iudicia exercent etiam ingratiis collegas accipiant, quot purgando foro ſat erunt. Non vltra ſex menſes poteſtas ſit. Vacua deinde ab ſitu antiquo tribunalia, non plùs anno vltionem noxiorum differant, queſtúmve læſorum.

Æqua ſentire Ibburranes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum eſt; Rex tantæ ſalutis nouitatem diſtulit, donec poſſent vocari magiſtratus, & tanquam conſentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire; quod vtique metuendum, ſi in tumultuariâ ſanctione magis pœnæ, & vindictæ, quàm futuræ vtilitatis ſpecies fuiſſet. Cætera igitur quæ populus petierat,

repræſentari confluentibus ad natalem Argenidis iuſſit; ſolam iudiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi ſanctiones data Cleobulo.

Iámque non ex ciuitatibus modò Oratores conuenerant, ſed adeò omnis generis mortales implebant Epeircten; vt Radirobanes cogitati ſceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non poſſet; interdum in confuſo & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum, ægrius ad opem coiturum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quò inſtitutam ſaltationem exornaret. Nam & ſibi conciliare elegantiæ famam quærebat, & offenſæ quam moliebatur atrocitatem eiuſmodi apud populum fauore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis deſtinata ſpectaculo aula fuit apud Meleandrum ampliſſima. Cœnâ maturè exhibitâ, illuc ex Sardis Siculíſque frequentes conue-

niunt. Non lictores, non armati, ad fores aditúsque dispositi, satis submouebant immodicos; vt in pompæ regiæ parte esset ipse tumultus, læsorúmque, & repellentium clamor. Ipse Meleander ad fores processit, quando custodum & lictorum potestas non valebat, orauítque regio vultu, ne confusum spectaculum, séque offensum vellent. Archombrotus lateri proximus erat; cui abscedens mandauit, vt admissis qui spectare commodè possent, cæteros sui reuerentia arceret. At ille Radirobani quaquà nocere pium existimans, turbare tripudij mimum aggressus est, quem is tantopere curabat; & tanquam populi impetum non ferens, prodidit fores, subitâ multitudine obrutas, vt stipatis corporibus nec ipsi se caperent; Cúmque excandesceret Meleander, tamen à calentibus non audiebatur, donec populum ipsâ libertate mitigatum sui puduit: Maximè postquam

quam indignatus Rex per portam ſolio proximam viſus eſt ſeſe proripere. At Eurymedes atrocia ingerebat paulatim ſtupentibus; Archombroto tacitè ſibi plaudente, quòd ferretur Radirobanes eo tumultu adeò accenſus, vt proiectis ornamentis iuberet diripi machinas, quæ pendebant, choream demiſſuræ ab aëre.

Tandem Eurymedis operâ liber à populo locus Meleandrum cum Argenide recepit; & in exordium ſcenæ, quatuor Satyri aulæo digreſſi, cùm breuiter & inconditè ſaltaſſent, eiuſmodi Epigramma, tanquam argumentum ſpectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum, mox ſparſerunt in populo.

Quæ benè Saturno ſteterat Natura ſub vno,
Spargitur in partes, exectáque robora luget
In plures heu! lapſa deos. Hinc Iuppiter inſtat;

Germanos hinc ira tenet. Quæ pugna? quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ah potiùs reuocate ſenem, ſceptrumq; parēti
Reddite. Priuatos melior concordia iunget.
Sed pacem Fortuna dabit. Venit illa, globoq;
Fluctuat, alternans dubiâ veſtigia mente.
Hæc in ſydeream mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi cæruleæ dat regna, Tridentifer, vndæ;
Plutoni tenebras, & opacum manibus orbem.
Hæ leges placuere deis. hoc fœdere mundus
Gaudet. en vt feruent lætantum miſta deorum
Agmina, & incertā fidibus rexere choream;
Dî Superi, Dî cæruleo qui piſce per vndas
Ponè natant, & quos nigris humus abdidit vmbris.
Hos inter nullæ tantarum ad gaudia rerum
Huc venere deæ; Siue illæ lucida ſeruant
Sydera, ſiue alios exercent litibus Orbes.
At vos Sicaniæ paulùm ſuccedite Nymphæ,
Atque exultantum choream miſcete deorum.
Præcipuè Siculis tu Virgo debita ſceptris,

Iunge Ioui dextram, pedibusq́; ad carmina pulsis
Fac sciat esse aliquid melius Ioue. Præferat ille
Sicaniam cœlo, téque ô Regina, Sorori.

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam summo tabulato admouerent, cœpit moueri, sensímque delapsa est; & tria claustra aperuit, in quibus crystallinæ stellæ per suppositas faces micabant, aurúmque & purpuram incendebant suo fulgore. In trium cellarum mediâ sedebat Iupiter; aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam ministrorum turba, multi Cupidines; quibus cincinni crines, breuísque persona: pendebat ab humero arcus; & dextrâ vibrante, duo diuersæ cuspidis & effectus tela gestabant. Hi cum dominis habili saltu in pauimentum tapetibus stratum delati,

percurrerunt aream ſaltatione leuiſſimâ. Iuppiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conueniret diſceptantibus, ſimul nutu ſaltúque idoneo ferebantur in diuerſa. Cùm hoc iterûm, tertióque feciſſent, ſubitò dea Fortuna comparuit, globo inſidens, quem etiam ad cantum mouebat. Et regnorum inſignia, de quibus dij certabant, in ſuccinctâ veſte occulens, venire illos iuſſit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad ſortem demiſere. Iuppiter in eo fortunæ ſinu fulmen inuenit triſulcum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuſpidem inferorum contabuit. Subita alia nubes, Ioui, tanquam Regi Superorum, eminentiſſimos deorum cœleſtium deuexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mora, feruebat in medio diſparibus fluctibus mare, quod de muſco & conchis ſcopulum habe-

bat; vnde Proteus, Triton, & Glaucus, ad ſuum Neptunum deſiluere; cœtu interim muſicô ita tremulas & patulas voces adgubernante, vt ad murmur pelagi quadam imitatione deſcenderent. Vix Neptunus illos agnouerat; cùm ab alia parte obſcura amœnitas (nam referebat Elyſios campos) Minoëm, Æacum, Rhadamanthum, nouæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentiſſimus Pluto, non diutiùs ſui imperij vires deſpexit. Veſtis cœleſtibus diis ex purpurâ, Maritimis cærulea erat; & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radij circum Apollinem micabant: Mars in purpurâ intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, deſignabant Mercurium; caduceúſque, & ſoporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri ſuſpenderat; Proteo duplex, & diſſimilis vultus, argue-

bat mutationis ingenium; Glaucúſque talem barbam promiſerat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Minos in puellâ numerabat centum vrbes. Veſtem Æaci quercus implebat, atque formicæ; hæ iam vultibus humanis erectæ; aliæ nondum crura poſuerant. Rhadamanthus ſuæ Lyciæ Chimæram viuis coloribus gerebat expreſſam; vtque probaret ſe monſtris & vitiis iratum, eam Bellerophon Pegaſo à Minerua domito inſidens debellabat.

In hoc quiſque amictu conuenientibus modis ſaltauit, dij quidem cœleſtes hilariùs; Proceres maris paulò agreſtiùs promouebantur, & deſcendentem ab inguine piſcem interdum colligebant, rurſúſque iubebant in ſolo palpitare ad numeros. At Vmbrarum Numinibus veſtigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum ſeueras ſpe-

cies, tamen ſaltabant. Tam diſpar di-
uerſiſſimorum deorum diſciplina, eo-
dem muſices concentu regebatur.
Nunc ſecernebant agmina; nunc mix-
turâ, & illâ variante, implicabantur;
Sæpè in Orbem flexi, ſæpè aream recto
curſu ſecantes. Nunc choream mani-
bus nexam aſpiceres, nunc ſolos, nunc
in paria diſtinctos totius corporis feſti-
náte obſequio ad fidium præſcriptum
mutari. Tandem conſumpto ſchemate
omni, Radirobanes quem Iouis tege-
bat effigies, ad Argenidem venit. Illa
ſequuta inuitantem venuſtâ maieſtate
ſe intulit in choream. Cùm deinde
præcipuæ Matronarum virginúmque
ſaltauiſſent, duodecim dij nouo tripu-
dio epilogum dedere. Poſt hæc abſce-
dunt in diuerſa. Ferebatur in cœlum
Iupiter, fluctibus Neptunus ſe abdidit;
Pluto in campos retrò non peruios, fa-
cibus viam monſtrantibus, deſcendit.
Simul his, tenuiſſimus imber totâ aulâ

conspergebat mirantes, odoratis vndique succis per nubium quæ illic pendebant vellera sensim manantibus.

Laudauere plerique ingenium regiæ & sumptuosæ voluptatis; attollebant alij Radirobanis opes, alij comitatem; At ille auiditate flagitij quod parabat, quietis impatiens, malè exactâ nocte, sub auroram ad portum descendit, inspexítque triremem, cuius in altum prouehendæ specie, Regem atque Argenidem trahebat ad littus. Inde in eam arenæ partem diuertit, quâ regium prandium ipso iubente parabatur. Ingentia tentoria iunxerant, defossis stipitibus vinculísque firmata, & nexili stramento opertum sabulum latebat. Addiderant cultus agrestes, cæsis arborum ramis, & ederâ per coronas, noménque Argenidis, & varia hominum ferarúmque simulachra, induente vtrumque triclinij latus; Supráque lectulum ex quo pransura virgo erat lau-

reata tabula istos versus ferebat.

O Dea, cui primæ cessisset sydere formæ,
Et Venus, & coniux non indignata Tonantis,
Quæque suæ ramis galeam vestiuit oliuæ;
Has paulùm dignare domos, hæc frōdea mitis
Syluarum simulachra subi. Sic Delia postquā
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum secreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, vbi emeritā castis vocat hostia mensis;
Dissimulat facilis numen dea, seq́; precanti
Addit, & arcanis cumulat conuiuia donis.
Nympha veni, glaucosq; tui de littore ponti
Vræ deos. Placidis medium te tollet ab vndis
Cæruleus genitor: Mox & suspiria læsus
Ducet, & ingētem poterit cōtemnere Tethym.

Meleander illo mane, postea quàm diis fecit, delectos ciuitatum aduocans, quantum iis indulsisset ostendit; figítque in foro, & per oppida dimitti præcepit ea edicta quæ Cleobulus descripserat; Curam quoque de litibus, quæ confestim castigari non poterant, sibi

præcipuam fore aſſeruit. Quibus ſubitò euulgatis, populus & ſuâ & diei lætitiâ feruens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingente acclamatione ſequutus eſt. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certiſſimam prædam aſpiciens, aliáque quàm credebatur lætitiâ exultans, longum prandij ordinem quæſitiſſimâ comitate explicuit. Quatuor ad noctem horæ reſtabant, cùm remotis epulis ſurgunt ad nauis ſpectaculum. Tubæ paſſim ac tympana exaudiebantur in littore; & in trium malorum verticibus ex verſicolore carbaſo tæniæ pendebant, omnibus ventis commodâ leuitate obnoxiæ. Tabulatum nautis & militibus plenum; ac ſi triumpho vel prœlio ſubueheretur. Populum non capiebat arena, non ſcaphæ, diuerſiſſimo clamore frementem, quoties procedere opus turbæ monuerant.

Ex compoſito factum, vt tardiſſimè

nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul à littore promittebat tribus in ſcaphis, totáque circùm vndâ. Recens inuentum, quia nondum emanauerat ad multos, trahebat ſui nouitate audientes. In hanc ergo ſpem ipſe reducit in tentorium ſuum Meleandrum atque Argenidem; & quid viſuri ſint, pluribus docet; piſcium in aquis ſpecies prompturas de faucibus flammam, quam demiſſa in aquam capita non obruerent. Obſeſſas hiſce piſcibus ſcaphas iri protectum ab igneis ſimulachris, quorum conti nunquam feruidiùs arderent quàm ſub vndâ. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictóque Meleandro, Virtiganem, & cæteros ex conſciis monebat, ne aut ſegni aut præcipiti operâ ſuam ſpem fruſtrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio diſpoſitæ

ex quo Reges spectaturi consederant. Has simul signo dato extingui conuenerat (nam ex paucissimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripi, deferríque in scaphá. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari consilij, sensim acciti illic erant & secretò iussi obire quicquid Virtiganes mandauisset. Ille quamquam inuitus cum duobus consciis purpuratis creditum sibi scelus curabat.

Tam propinquo exitio penè fidem superat eripi potuisse Siciliam. Sed sæpè diuinitatis opera hæc sunt, vt furias in ipso iam successu securas subita vltio excipiat: ne vel vnquam improbis timor, vel spes absit calamitosæ virtuti. Fortè Archombrotus, cùm cæteri triremem in vndas euntem contemplarentur, hoc spectaculum non dignatus, haud procul spatiabatur in arenâ. Erat Sardorum linguæ non expers; quamquam in eum diem dissimulaue-

rat. Miles quidam ex ſatellitibus Radirobanis, à Virtigane recèns digreſſus, obuium contubernalem cùm vidiſſet ſine armis vagari in littore: An tibi ſoli, commilito, inquit, licet, ſine lanceâ gladióque hodie conſpici? Cúmque ille negaret, ſe vllum de armis præceptum accepiſſe; ambo occurrentibus aliis miſti nihil deinde loquuti ſunt quod Archombrotus capere poſſet. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter conuiuia armari, tanquam obambulans ſpeculatus eſt omnium habitum; nec quemquam in iis inuenit exermem. Hi præter gladium haſtam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ cuſtodiæ ſtatione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur inſidiæ. Suſpecta hæc erant & formidoloſa Archombroto iam ſponte à Sardis auerſo. Nec ſine numine fuit quòd grauius quàm pro

tantillo indicio expauit. Nam hæc arma apud incuriosum aliquem, militaris consuetudo excusauisset. At ipse seu quia amabat Argenidem, seu quòd optabat Radirobanem peccasse; Hei mihi, inquit: An toties repudiatus amator vim parat? & Meleandrum auehere cogitant, scilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti sunt? Cur hîc noctem rogantur expectare? Subito horrore concussus, aptiora coniurationis indicia capturum se non putauit, quàm ex Virtiganis fratre. Morbo penè confectus dies iam complusculos iacebat. Nec verisimile erat, si quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, & in captiuitatem proditum esse. Sudans ergo Epeircten conscendit; cúmque obiret Palatij partem destinatam hospitibus, commodùm Radirobanis libertum aspexit, qui cubiculi regij custodiam habebat. Libachanes appellabatur.

Hunc ergo discessurum, & clauibus ostium iungentem, subito consilio Archombrotus interpellat. Cupere se quiddam in illo cubiculo, si liberto vacaret, inspicere. Ille & Archombroti dignitatem reueritus, & quòd de patroni scelere nihil sciebat, non dubitauit reserare cubiculum. Meminerat Archombrotus, cùm bis Meleandrum ad Radirobanem comitaretur, vidisse se non longè à puluino supra admotam mensam, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno variatam & ebore; vermiculati quoque argenti laminis, in articulis & oris cælatam. Illic preciosissima gemmarum audierat recondi, & quicquid literarum tutiori secreto indigebat. Ergo, tanquam aliud agens, contemplatur vacuam mensam, frustráque toto cubiculo oculis thecam vestigat. Quod ne facere videretur, facili commento libertum deludit. Gemina ad aulæum tabula pendebat, vtraque Ra-

dirobani eximia. In vnâ, Radirobanis patri aquila, tanquam de ſyderibus labens, coronam imponebat. Alia Apollinis erat liqueſcentem iam Marſyam vlciſcentis. In iis, ac ſi veniſſet inſpecturus, auidè hæſit. Nam & relictæ illic erant; nec quicquam ex penu aut ſpecie, præter thecam, cubiculum amiſerat.

Igitur augurio animi, & ſuſpicione creſcente, Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiganem tendens, non habuit qui aperiret; vt ſatis ex ſolitudine conſtaret, ægrum ipſius fratrem abeſſe. Et hunc quidem, tanquam conſulentibus medicis petere ex ſali iactatione remedium, primo mane ad naues lecticâ detulerant. Timuit Archombrotus, ne religiosè omnia explorantem nox & inſidiæ præuerterent. Duos itaque Centuriones vocat ex iis qui in præſidio arcis erant (nam cæterorum ſparſos milites quæ tam

subitò

ſubitò diligentia collegiſſet?) ſimulánſque à Meleandro miſſum; Ite, inquit, ad milites veſtros: confeſtímque, nec tumultuariè tamen, eos ad littus educite. Manipulatim dimiſſi conueniant propè tentorium Radirobanis. Enſis iis, & haſta ſuffecerint, ne ſi grauiùs armati conſpiciantur, ſermonibus materiam præbeant. Prior adero in arenâ; & obiter quicquid Rex iuſſerit, ad vos feram. Ite verò, & diligentem operam Regi præſtate.

His ocyùs ad iuſſa digreſſis, redibat ad littus Archombrotus, cùm non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultúque turbato, Quàm vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum ſtrictim enumerat coniurationis indicia, in quæ inciderat; precioſiſſima abuecta ex priuato Radirobanis inſtrumento; Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiiſſe; neminem Sardo-

rum conſpici ſine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui paſſus, gaudere ſe retulit, quòd Archombrotus eadem ſecum ſentiret. Iamdiu ſe illâ ſuſpicione prehenſum, perculſúmque ad conſpectum Sardorum, qui per cuneos non ſine conſilio circa tentorium errabant. Poſt hæc verò quæ Archombrotus detulerat, nihil ſe dubitare de ſcelere. Quis iſte Pirithous nobis? aut quis huic Theſeus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte vtendum eſt, vt ſe eripi patiatur Meleander ab hac peſte. Adeò cauet Radirobanem offendere, vt vilis ſit ſibi. Vade prior, Archombrote. Cùm illum moueris magnitudine periculi, adero ſtrenuè, indiciúmque, & terrores geminabo. Milites interim qui proximâ nocte excubituri ſunt, non hinc procul in procinctu conſtituam. Fortè fuit vt cùm Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radiroba-

nes,vacarétque Meleander; Ad quem ille demiſsè: Vultum, inquit, fingo, Rex,diſparem rebus quas affero: ſcilicet ne illi qui te circunſtant parricidæ ſentiant te moneri. Cæterùm omnis hæc pompa, tibi, tanquam victimæ, ornata eſt; quem vnà cum filiâ auehere, Radirobani conſtitutum intelligo. Eo conſilio promiſſa ſpectacula trahit in ſerum, donec veſpera ſe tumultui furtóque aptauerit. Cùm referret in eam rem argumenta, ſuperuenit Eurymedes; adeóque compleuit formidine Regem, vt labantibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam ſubitum malum quid conſilij haberent. Conſtabat nihil aliud ſupereſſe, quàm aut ſtatim fugere nondum maturas inſidias, aut ſe illic ſubſidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot ſubitò milites cogi ſine profeſſione ſuſpicionis poterant; vt magis incipere iniuriam timendo viderentur,

quàm repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cùm præſertim flagitij ſeries atque modus adhuc lateret; & Sardi fortaſſe aliquâ ſolertiâ nocturnum facinus ita ordinauiſſent, vt non poſſet tumultuario certamine refelli. Placidè, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radirobanem hortabor, ſimúlque Argenidem; quam tu in viâ, Eurymedes, mone, vt cùm inter noſtros fuerimus, acrem morbum ſubitò fingat. Excuſabilis erit diſcedentis occaſio, & ægram tanquam ſolicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobanem & Argenidem inſpexit, &, optimam veſperam perdimus, ait. Ire ſatius ad liberum cœlum, & iam ſole dimiſſo intepeſcentem. Sat deinde cùm ſpectaculum mox edetur iſthic ceſſabimus. Simul his, tentorij fores petebat; omnéſque ſequebantur. In hac turbâ Meleander Radirobani

loqui cœpit, vt eo remoto faciliùs Eurymedes Virgini insinuaret quod ipse mandauerat. Et illa repentinis cogitationibus concussa, quamquam nemo aperuerat paterni cõsilij causam (nam dicentem Eurymedem turbauit adueniens Virtiganes) tamen haud multùm à vero timidissimâ cogitatione errauit.

Interim Archombrotus, in quemque familiarium Regis offenderat, hortabatur non destituere domini latus. Iámque & militum decuriæ ab ipso atque Eurymede accitæ, sparsim in campis erant; cùm Argenis ex præscripto cadentem sponte vultum colligit manu, séque ad Selenissam excipiens, voce demissâ, pessimè mihi, inquit, est, mater. Sistítque illico gradũ. Radirobanes subito casu conterritus, in remedia aquam, merum, odores, flagitatione non perfunctoriâ poposcit. Statim circa iacentem creuit immodicè con-

currentium globus. Et Meleander qui paulisper præcesserat, inter fictos terrores regressus est. At Argenis; Ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, nisi linquente corde, hebescere oculos, & caput errare. At Radirobanes nihil opus lecticâ proclamabat; celeriùs hemicyclo in vicinum posse tentorium referri. Sed causatus Meleander commodius oppidum esse, seu medicinæ, seu quieti; simul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, simul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimiâ sese oneranti alienis doloribus. Isque iam non de Argenide tantùm, sed de sui sceleris successu solicitus, negabat se passurum vt mille totos passus (tot enim ad Epeircten aberant) iactaretur virgo inualida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortasse duraturo, meliùs in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuæ necessitudinis charitate iactabantur, cùm Virtiganes Radirobanem clàm monuit, non sic in illum diem sitam esse consilij sui fortunam, vt redire non posset sperata fœlicitas. Pateretur abire Argenidem; & ipse cum ea peteret Epeircten; dilato promissorum igniú spectaculo, donec conualuisset ipsa, patérque iteratâ simplicitate rapiendam ad littus reduxisset. Cœperat persuadere; Cùm Radirobanis medicus, quem aliqui accersitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodum repugnantis tentato, notatis præterea oculis, spirandíque mésurâ; mirari primùm cœpit, móxque negare vllum sibi ægritudinis vestigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuersus, bonâ fide rogabat vt poneret metus: Leuissimum esse quodcunque Argenidem turbauerat. Sed Radirobanes atroci percussus coniecturâ, tunc denique sensit in-

ualetudinem ſimulari in fugæ prætex-tum. Miratus quis ſuas deprehendiſſet inſidias, quis ad Meleandrum detuliſſet, ſenſim ferebatur in rabiem; & ad moliendam vim ferociter intentus, quærebat oculis ſuos, dextrámque ferebat ad capulum; cùm Sardos pauciores quàm Siculos circa ſe videt; Vt neque ſi viribus eſſet agendum, ſatis poſſet victoriam ſperare. Interim aderat & medicus Meleandri; qui ab Eurymede monitus quid deberet ſimulare, longè alia quàm quæ Radirobanis ſeruus, de Argenidis valetudine dixit; grauem, & ſonticum morbum eſſe: properarent deferre ad regiam; quicquid morarentur, nocere Argenidi. Ita loquentem prior medicus iurgio adortus eſt, non paſſus ſuam artem contemni: Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid labellorum color? num ſudor in frigidâ fronte? num à ſe diſſentiret arteria? Neque mi-

nùs peruicaciter Siculus ſuas partes implebat: prorſus egregio de incertitudine medicinæ ſpectaculo, ſi tumultus, & rei quæ agebatur magnitudo, huic voluptati locum feciſſet.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarij ſublimem Argenidem tollunt: Et Radirobanes non redituram vltimo conatu proſequutus; non ſibi temperauit. Iniecit lecticæ manum; & manere Argenidem iam pluſquam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculóſque proceſſerat; Ibátque Archombrotus, lecticam ſub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander ſe obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari ſanguinis fuſum ibat ſeditio! Capax labes abſorbere Siciliam, & quamquam abſentem conſummare Poliarchum. Sed mitioribus fatis miniſtrauit Meleandri prudentia. Adhuc ſibi tanquam hoſpiti loquentem

violare erubuit Sardorum Rex; & vtcunque finito tumultu, digressáque Argenide, ipse quoque Meleander lecticâ sublimis, & agmine suorum vallatus in oppidum se recepit.

IO. BARCLAII ARGENIS.

LIBER IV.

NEMO interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & discorde tumultu raptum animum ſpargebat in diuerſa. Nunc pudore, nunc infœlicitate cœptorum agitabatur. Quàm benè proceſſiſſent initia! Vt diu poſſeſſa cum Meleandro Argenis in tentorio hæſiſſet! Geniúſne deinde, an mortalis prodidiſſet conſilia? Subeundum ergo dedecus, nullâ mercede, nullis ſceleris præmiis lenitum. Poſt aſſertam Siciliam, pollutâ victoriæ laude, non tantùm vt hoſti, ſed

prædoni abeundum. Sub hæc frendẽs, toto littore ferebatur, adeò inutili ad cætera ſenſu, vt nec ruere noctem ſentiret. Auſus tandem Virtiganes accedere: Et quidem, quò ab inſano audiretur pacatiùs, primùm eoſdem affectus ſimulauit. Cúmque hac arte locum monendi ſibi aperuiſſet; Iam nox eſt, inquit; & hîc tamẽ (ô Rex) moraris fortitudine tuâ nimis ſecurus. Circumſtãt te multi; Nec opus eſt omnes ſcire quo in ſtatu ſit animus tuus. Quò autem ſuccedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Melcander. Sed quis putet te ſecurè cum illo reconciliare gratiam poſſe? Chariores tibi ſumus, quàm vt nos conficias tanti tui periculi metu. Claſſis tua te meliùs excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi cauſam. Vbi cum paucis ſecretus in prætoriâ naui eris, liberiùs iraſceris, & quod in rem videbitur eſſe, conſtitues. Radirobanes tanquam Virtiga-

nem non audiſſet vultu immoto, tamen ad præparatam ſcapham ſe contulit; ſiue magnitudine iræ, ſiue conſilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus eſt.

Aſt vbi cum Procerum non ampliùs tribus in prætorio puppi proximo reſedit, euoluítque caliginem multa ſimul & confuſa animo ingerentem; primùm Argenidis imaginem, quam geſtabat gemmis incluſam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam ceſſerant; Deinde ſublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, vt hic dies triſtior Meleandro quàm mihi illuxerit. Peiùs ab ſuâ Argenide quàm à me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ocioſus hos ludos, fruárque hoſtium malis; aut ſi in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocyùs ceram ſtylúmque porrigite.

Neque mora, literas suâ manu in hunc modum exorsus est. Radirobanes Meleandro. Nesciebam cùm inimicos tuos sustuli, te amicis adeò esse indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tuâ secedentes tyrannide, armis meis domui, reddidíque sæuitiæ tuæ. Cæterùm si molestum tibi erat, quotidie me videre cuius manu & opibus Rex es; at humaniùs dimitti poteram, quàm sub insidiatoris inuidiâ. Cui enim non constare voluisti, te grauiter à me metuere, cùm modò tua Argenis morbum finxit, téque ipse ex tentorio meo turbatè proripuisti in oppidum? Ita offensionis specie delere sperauisti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere. Cur te enim violari voluerim; qui ne violareris vitam meam obtuli in discrimen? At filiæ tuæ nuptias concupiui scilicet; & cùm affinitatem non probares, hanc prædam statui occupare. Ne tibi am-

pliùs tantùm placeas Argenide tuâ. Neſcit regius Sardiniæ ſanguis vllum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem ſuper limina caſtiſſimæ domûs attolli, non cæſto, non illâ ſimplici vittâ dignam, non cæteris virginitatis inſignibus; denique neſcio cuius Poliarchi contubernio aſſuetam? Quid te inexpectata vox ferit; & in pudendæ rei nuntio amittis ſpiritum? Ita eſt, Meleander. Nimis cautus in amicos, diſce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putaſti Theocrine, tuæ domûs contaminatrix fuit; Ac vt ſimpliciùs dicam, ſub eo nomine Poliarchus tibi illuſit. Argenide fraudem iuuante, in Gynecæum pro virgine, mox in templis pro Pallade eſt admiſſus. An integram exiſtimes, quæ correpta amore adoleſcentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus ſacraueras? quæ cum amatore diutiùs fuit? quæ denique patrem decepit?

Omitte igitur ſuſpicionem, meâ ſorte & animo indignam, quaſi, his à me deprehenſis, illius nuptias expetierim in qua nihil ſyncerum eſt. Mihi quidem cùm ad vos appuli, adhuc ex hac laſciuiâ ignotam placuiſſe confiteor. Sed dij Sardiniam iuuerunt: quòd cùm poſſes hanc petenti pulchrè conciliare neglexeris. Vbi autem de ſecretâ turpitudine reſciui, adhuc faſtidium meum ſimulatione amandi ſic texi, vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio reſtitutum. Sed ne ingratitudini vſquequaque ſit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas veſtrorum furorum luere. Iam hoc nimis, quòd ſanguinem multorum ex meis conſumpſiſti. Nam ſileo meos labores, quos vtique non vendo. At ſumptuum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim vt viueres,

regna-

regnarésque, feci in classe, militúmque stipendiis. Trecentis talentis rem patiar æstimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæstorum rationibus facilè scias. Sed tantillum hoc repone, nisi mauis extorqueri. Hospitium renunciare esset superfluum, cùm prior idipsum illatione iniuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli cognosces fidem meam. Te enim nisi coactus miserum esse non volui; & quàm diutissimè passus sum vt Argenidem amares.

Hæc vt scripsit, cogitati sceleris industriâ superbus, vocat suorum fidissimos, ostendítque epistolam in alienæ ægritudinis spe propemodum suæ oblitus. Horruere scilicet ad sceleris nouitatem; Sed crudelissimo seruitutis genere, quod intra se abominabantur palàm laudabant. Quærebatur deinde quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur, & capitalis au-

dacia. Sed Radirobanes in ſuos quoque ſæuus; Neſciat præco, inquit, periculum ſuum. Ibit intrepidus, & meo auſpicio ſecurus. Quòd ſi illum Meleander mulctabit; at mihi tanti erit hanc nouam querendi iurgandíque materiam vili ſanguine comparauiſſe. Igitur cùm aliquandiu inter ſe contuliſſent, quidam miles, diu antè Virtigani inuiſus, ad hoc deſtinatur officium; ipſo Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici ſuffragio beatus, vt credebat, infulíſque præconis ornatus, primo mane ad portum exiguâ lintre deuectus eſt. Statim relatum eſt Meleandro, nuncium à Radirobane adeſſe. Ille animo æger, & de hoſpitis diſſidio ſolicitus, tunc fortè ſuorum chariſſimos acciuerat. Præter manſuetudinem in illo penè ad vitium prolixam, beneficium à Radirobane acceptum effecerat, vt illi paulò magis quàm ſibi faueret. Incertum eſt

(inquit) vtrum nocere voluerit; certum autem nos ab illo tanquam insidiatore refugisse. Conciliandus vtcunque est; Et si cætera abessent, timenda certè fama. Nunquam videbitur iustè expulsus, quem necessariis temporibus tanquam deorum munus susceperamus. Post hæc verba altum silentium fuit. Nam plerisque iniucunda hæc erat Meleandri solicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perstringi se rati, quia Regi authores fuerant, vt à Radirobane caueret, haud obscurè audebant indignari. Adeò vt impetus iuuenilis in hæc verba Archombrotum abstulerit; Sentio, ô Rex, me simul & Radirobanem non posse excusari. Si te ad iniustas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me dedere? At si meâ & Eurymedis sedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare fœlicissimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem

esse offensum, an captiuam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratissima omnibus fuit, præsertímque Argenidi, quæ in lucro numerabat, siue iure siue iniuriâ, à Radirobane diffidere Siciliam. Ipse Rex suos metus excusauit Archombroto; Se tantùm de populi voce esse solicitum: Curandum ne imponere Radirobanes possit externis ignarísque negotij. Mittam ad illum, qui me dolere significent quòd ad classem potiùs quàm ad me secesserit; orare vt in portum redeat, nec Siciliæ tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos commeatus iubebo ad illum lembis pluribus promoueri, distribuámque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hospitem quem per officia illa coluerim.

Minùs displicuerat illa sententia. Iámque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cùm Radirobanis præco

aduentare nunciatus, variâ expectatione omnium animos suspendit. Rex intromitti eum iussit; cúmque ille literas traderet, ecquid hospes Radirobanes valeret aut faceret, blandè, vt solebat, quæsiuit: Præco, veluti erat iussus, omnia intellecturum Meleandrũ ex codicillis quos attulerat, refert; simúlque aliquantulùm in latus secedit. Meleander nihil quietum suspicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibúsque curiosè immineret. Sequitur patrem Argenis; & purpuratorum præcipui. At ille postquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad eam partem descendit vbi Argenidis & Poliarchi fama proscribebatur. Arsere illico vultus; Iterúmque pallore mutati vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, irâ terribili, in quos tamen adhuc incertus, erigitur.

Argenidem, Radirobanem, Poliarchum, offerebat noua rabies, & ſub primum impetum nullâ prudentiâ conſilióue tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æſtuantem. Sed ipſe quantum licuit ſemotis perturbationis indiciis, ad proximum conclaue ſe proripit, vnáque venire iubet Argenidem; cui non aliud loquutus quàm vt has literas legeret, conſedit in lectulo; & illius vultibus intentus, ſuſpiranti, fremen tíque medius hæſit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iuſtam accuſationem expauit; ſed iniuriæ impatiens flagrantibus oculis totáque oris ſpecie, proclamauit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, ſuam cum Poliarcho familiaritatem innotuiſſe: Et quòd tamdiu eam amicitiam occultam habuiſſet, verebatur ne accuſationi eſſet iuſtior ſpecies, & patre diffici-

liori vteretur. Statímque perpendenti quomodo fides tam religioſo ſecreto periiſſet, occurrit Seleniſſæ cum Sardiniæ Rege commercium. Sed diu deliberare aut tacere, non licebat. Itaque prouoluta ad genua patris, interclusámque anhelitu vocem non ſine artificio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen obiectum anxiè diluam. Non enim dabo contumelioſiſſimo hoſti hoc gaudium, vt credam pudicitiæ meæ aliam rationem eſſe reddendam, quàm quòd hactenus tibi optimo & ſolertiſſimo parenti placui. Vnũ habeo excuſandum; quòd Poliarcho per ſalutem quam tibi mihíque attulerat oranti ne ſcires quantum pro tua incolumitate præſtitiſſet, fortaſſe fidelior quàm voluiſſes fui. Nunc quoniam alieno indicio factum eſt vt hominem poſſim laudare; Ille eſt, Domine, quem Theocrinem vocabamus. Mei videndi cupidus, hanc ſimulatio-

nem ſexûs iniit, quò in arcem reciperetur. Sed tantæ licentiæ conſiliũ emendauit modeſtia. Nam ſic potiùs mihi quàm Radirobani credas, vt virum eſſe neſciuimus, priuſquam te atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, eâ fortitudine quæ apud te diuinitatis fidem inuênit. Tunc verò ex arce abiturus, mihi atque Seleniſſæ quis eſſet eâ lege aperuit vt illius audaciam & virtutem apud te taceremus. Regreſſus deinde ad regiam, quantum cæteris præſtiterit, tuâ in illum charitate probatum eſt. Quòd ſi reprehendis ſilentium meum; cogita non potuiſſe mercedem breuiorem concedi, quàm vt paterer eum iuſtis apud te honoribus carere. Sin autem ſubuereris altiora; quia virgo illius conſilia tegere ſuſtinui; prouoco ad inimiciſſimum mihi caput. Seleniſſàm intelligo; quæ ſola tanti arcani conſcia, rem omnem Radirobani palàm fecit. Niſi

ſceleſtiſſima eſſet, furerétque perfidiæ inſaniâ, & odio mei, non polluiſſet ſilentij fidem; nec quod te ipſum celabat detuliſſet ad exteros: Teſtem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcanâ turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam manu meâ vindicabo, reddámque ſanguinem indignum qui à te prouenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram oſculabatur, nunc eâ arte in ſenem reſpiciebat, vt iam facillimi patris iudicio innocés eſſet. Illum tamen plurima turbabant: Neceſſariæ in Radirobanem inimicitiæ, de accuſatâ Argenide vulgi ſuſpicio; & quòd vtcunque caſta eſſet, tamen credibile erat Poliarchum feciſſe, ne ipſi Radirobanes placeret. Vrgente deinde filiâ vt Seleniſſa accerſeretur, ipſe per miniſtrum qui fores ſeruabat, imperauit anum vocari: Nemo Procerum ſcie-

bat quæ res tam ſecreta ageretur: niſi quòd maximum eſſe credebant, quo filiam vnam Rex communicaret. Varia itaque coniiciebant expectabántque ſoliciti. Seleniſſa nihil minùs quàm quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum; in quo ipſa ſolitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genij mala plerunque inſtantia occulto horrore inſinuantis, nec cogitantem turbauit. Statímque ad illam, inſolitâ acie Argenis accenſa, ſeu permittente patre, ſeu moram non ferente iracundiâ; Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendum obiiciam!) vt hîc coram tuo meóque Rege dicas, quid commercij virgine indigni, mihi cum Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura, quòd hactenus quicquid eſt tacuiſti: Ego ſalutem tuam pacta ſum, modò iam liberè indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebríſque lucem

miſcentibus,tamen vt ſolertiſſima erat animum ſubitò reuocauit: vt hic motus potiùs videretur innocentiæ eſſe ſuſpiciones abominantis, quàm deprehenſi ſceleris notæ. Et quem priùs alloquar? inquit; cùm apud vtrumque perfidiæ inſimuler? aut quæ hæc tam confuſa accuſatio eſt? Nec Radirobanis mecum fœdera ſcio; Nec Poliarchi tecum, ô Domina. Quod autem ſacrilegium, vt putes vllâ ſuſpicione poſſe virtutem tuam pulſari? Imò, refert Argenis, omitte hanc frontem. En Radirobanis ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinem Palladémque mutato, omnia effutiiſſe. Et ne neſcias; nihil eſt horum quod non patri confeſſa ſim. Sed & probris innocentiam meam aggreſſus eſt. Neſcio an te authore. Ad hoc vnum vocata es. Dic liberè, ita te dij ament; dic priuſquam per tormenta verum quæratur, an maculaui familiæ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argenidis, quæ vtique in ſe dicturam non extimulaſſet niſi innocentiæ fiſa; Nolo, ait, turbatè hæc exigi. Sed nec feram, Seleniſſa, niſi maiori fide quæ de Poliarcho noſti exponas, quàm antea ſiluiſti. Victa anus conſcientiæ labe, accidénſque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum eſt quæ dicere poſſum (Rex) nihil meâ alumnâ ſanctius & integrius eſſe, nihílque perfidioſius Rege Sardiniæ. Si pateris me ad cubiculum redire, facilè te abſoluam certiſſimis ſignis, & quibuſdam maximè litteris, quarum fides efficiet ne ampliùs tuam mentem eiuſmodi ſuſpiciones ſolicitent. Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes iſta reſciuerit. Breuis eſt mora: Dum hîc inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tantâ pollicitatione ſuſpenſus Rex, properè ergo imperat ire; nec ſe in eo negocio ludificari: omnia tamen ſic

agere, ne hæ lites ad vllum Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne moram iniicere videretur, aliqua in ſe certiùs prælaturæ.

Sed anus vbi primùm ex vtriuſque oculis euaſit, inaſſuetæ celeritatis veſtigiis ad conclaue ſe recepit; Adductóque oſtiolo; Nunc iterum mei iuris ſum, inquit, nunc in me decernere ipſa poſſum, nec ab aliis expectare quod merui. O infœliciſſima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, vt non cogitarem proditionis mercedem nunquam eſſe ſecuram? vt à moribus meis abirem? vt leuiſſimo iuueni fiderē, & per plurima vitia mihi ſuſpecto? Huius promiſſis, huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidémque, & chariſſimæ alumnæ beneuolentiam? Serò hæc reputas, Seleniſſa. Virtus fuiſſet animum à ſcelere cohibere; Nunc quia fœliciter non

peccasti, latronum est pœnitentia ista quâ eiulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidiosissimâ delatione sustinuit: qui in me quo offenderetur non habuit; nisi quòd vt cæterarum rerum, ita nimiæ beneuolentiæ fastidium est! Proh nefas! quem audebo contüeri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de proditione querentem, cuius exemplum feci? Nec propero me à lucis conspectu liberare? Nec saltem primis virtutibus dignũ exitum quærens, medium scelus excuso? Quid expectem vlterius? Odit me Argenis; perfidiam excusare non possum; forsitan & Rex prætextu aliò explebit animũ, merito meo, & filiæ questibus acrem. Necdum, vt intelligere potui, palam est quod maximè deliqui, Radirobanes meis consiliis ad raptum incitatus. Hoc vbi emanauerit (quid iam enim existimem fore secretum?) quæ mora, quíve dij, ex dominorum meorum

mentibus exturbent tantæ culpæ memoriam? Vt hos mitiſſimos faciam, at iubebunt abire à conſpectu. Recedam inuiſa omnibus; iratam Principem timens; nec ſola, nec publicè tuta. Vigilabo in atrox ſupplicium, ex meo ſcelere ſingulorum cogitationes de me æſtimans. Adhuc peiori infamiâ digna es, Seleniſſa, niſi illam morte anteuenis.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non ſatis conſtantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi Optimis Principibus. Si eſſet aliquid vltra mortem, id mihi in ſupplicium popoſciſſem. Nunc accipite ſanguinem, non adeò ſuo crimine maculatum, vt non poſſit diis libari: Neque ex ſupplicij atrocitate quod in me conſtituo facinus meum potiùs quàm pœnitentiam æſtimate. Hanc illo maiorem credetis vos ipſi quos læſi. Siue enim vrgentibus fatis, ſiue veneficio aliquo

attonitam, temerauiſſe me fateor ſecretum hoc ingens, de fraude & virtute Poliarchi. In tuam autem famam (chariſſima alumna) ſi addidi quidquam, aut addere potui, opto ego deos manes mihi tam ſæuos quàm infida vobis fui. Credite morienti; & vitæ diutiſſimè probatæ vnã hanc noxiam; aut ſi nimis eſt, huic ferro quod vos vlciſcitur date. Præligatam deinde epiſtolam vni ſeruorum tradens; Vade, inquit, & Atrienſi intimas Regis fores ſeruanti meo nomine impera vt hos ſtatim codicillos ferat ad dominum. Iuſſit Rex, eos ad ſe properanter tranſmitterem.

Dimiſſo nuncio, iam furioſiùs morti intenta, ſimul properabat, & hærebat; nunc inſanos fremitus auſa, nunc mollioribus ſuſpiriis laceſſens conſtantiam ſuam. Excipiebat fortè omnia verba quædam ancilla, è proximâ cellâ cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc

neque viderat Selenissa; & verecundia quòd secretis dominæ interuenisset, non sinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebat desperationis plenissimas voces furiosum exitum habituras; expectabátque donec dominâ exeunte & ipsa se secretò proriperet. At Selenissa haud dubia omnem destinatæ mortis laudem in præcipitatione esse, & affore statim à Rege qui conantem tenerent, aperit cistulam in quâ breuis gladius iacebat, quem olim filio primùm pueritiam ingresso dederat pater; & ipsa deinde seruauerat, die filij nuptiali Iunoni Lucinæ cum crepundiis sacrandum. Ita tulerat fatum, vt paucos ante dies, detergendæ rubigini esset in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum verò vt sustulit, simul coniugis quem amiserat, filiíque quem ignarum destituebat memor, tot res támque di-

uersas vno mentis obtutu aspiciens, funebri capulo osculum dedit, illíque loquuta aliquandiu opperientem mortem frustrata est; Donec ancilla quæ timere cœperat ne hæc vera tragœdia esset, extorquendo ferro erupit, simúlque exsonuere accurrentium ex Regis præcepto vestigia. Tunc anus prohibentium feruore incitata, & manibus adhuc liberis vsa, mucronem tam altè visceribus impressit, vt labantes subitò vires soluerent dextram, & pectore in humum porrecto ipse capulus non multùm emineret ex vulnere. Exclamauit ancilla, & amplexa morientem sæuissimo vlulatu perterruit iam spontè confusos. Quippe deiectis foribus intrauerant Archombrotus, & Eurymedes, multíque eos sequuti; vrgente Meleandro, vbi primùm ferales literas accepit, vt properarent ad miseram, cogeréntque non perire. Eurymedes vtcunque dimotâ ancillâ am-

plexus iam rigentibus luminibus toruam; Quod hoc nefas ô Matrona? Cur te tuósque perditum vadis? Nihil illa, nisi quòd flexâ ceruice supremos oculos versans, sanguinem & animam efflauit.

Omnibus silentium ingens, fremitus rursus; & dimanante mox famâ, atrocitas rei multos Procerum ad spectaculum coegit. Mox de obscurâ facinoris causâ variæ, & interdum periculosæ coniecturæ. Rex quidem cæde auditâ vehementer exhorruit. At Argenidem nulla signa vel misericordiæ vel odij mutauerunt. Seu credidit de Selenissâ satis supplicij nondum habere, seu potiùs excandescens animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ se placari, & in confinio vtriusque affectûs stupebat. Rursus tamen intuebatur quicquid sibi in morte Selenissa nocuerat. Quid Sicilia? quid cum suis Radirobanes loqueretur? Illam anum tam in-

ſigni de ſe vindictâ multò magis quàm ipſo proditionis crimine euulgaſſe hoc de Theocrine ſecretũ. Præterea quando cò loci res erat, Regem ab Seleniſsâ auditurum ſperauerat, pactum cum Poliarcho coniugium. quod quidem arcanum nec ipſa ſuſtinebat dicere patri; & ſtrenuè cogitabat defendere. Cæterùm prohiberi multitudinẽ Rex iuſſit. Sepultúmque deinde cadauer eſt nullâ pompâ; & poſtquam cædis cauſa publicè eſt cõperta, neſcio quis Poëta hoc illi epitaphium fecit.

Buſta vides, ſæuiq;, hoſpes, monimenta doloris.
Bis moritur, quæ ſe eſt iudice digna mori.
Non effare tamen ſeu verba grauantia manes,
Seu placidâ faciunt quæ leue põdus humõ.
Huic tumulo pacémque nefas, ſtimulóſque precari.
Dic tantùm; Vt merita es, ſit precor Vmbra tibi.

Nempe Selenissa est. Dubiũ furiosa magísne
Læserit, an læsam sit magis vlta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; & quid Radirobane, quid præcone, quid literis faciendum, adhuc incertus, vocat suorum præcipuos; His ostendit res suas in anxio sitas esse. quippe suam dignitatem à Radirobane incitari contumeliis; qui præterea talenta trecenta in præstiti auxilij stipendium non tam petat quàm imperet. Armis se exequi debere iniurias; nisi & suas vires domesticis furiis Sicilia exhausisset, & benefactis Radirobanis donari deberet saltem locus ad pœnitentiam. Furere enim sui immemorem, & hesternas suspiciones imprudenti irâ firmare. Hæc cùm fusè exponeret, sedulò tamen cauebat indicare lacessitam ab hoste famam Argenidis. Non quòd omnia nesciret emanatura: Sed & pudorem præsentis filiæ reuerebatur; & silentio suo omnes monebat, ne quis

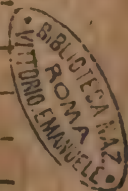
deinde tam inuisæ accusationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent super quantâ re consulerentur, aiebat Selenissam improbâ fide ausam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere; quæ per se innoxia, ille flagitiosissimâ interpretatione corruperat. Allatis ab eo codicillis, se vltimis probris differri; Selenissam, si ad Radirobanem spectes, fuisse innocentem; quæ tamen solâ morte quod peccauerat expiari posse crediderit. Omnes certatim censuere, vt pro publico Siciliæ hoste Radirobanem haberet. Quicquid auxilio iuuerat, non beneuolentiâ aliquâ factum, sed tanquam ad insidias consedisse prædonem in insulâ; & voluisse Lycogenem tolli, vt quæcunque ille cogitauerat ipse efficeret. De præcone perplexior quæstio fuit; his cruci suffigendum decernentibus; aliis per diuersa supplicia truncum ad Radirobanem remitten-

dum. Vicit tamen Cleobuli ſententia, declinandam violati præconis inuidiam; quem fortaſſe interfici magnò emeret hoſtis. Superbiſſimum Regem plùs deſpectu quàm eiuſmodi vltione iri offenſum. Quod poſtquam Rex probauit, Eurymedes vocatum ad ſe præconem (nam eum ad Meleandri conſpectum reduci non placuit) ita ex præſcripto affatus eſt. Si ab Rege ſui compote veniſſes tam proteruæ epiſtolæ lator, totum hunc diem homo non eſſes. Nunc ignoſcimus amentiæ Radirobanis, cui Regis verbis dices, furioſo reſponderi non poſſe. E re quoque ſuâ facturum, ſi Regibus ſcribere expectet donec inſanire deſierit.

Poſtquam præco diſceſſit, ſtatim præſidium militum ingens Arſidæ datum eſt, quod ad portum conſideret. Timonides claſſiarios coëgit in naues; vt ſi Radirobanes vltra verba furere vellet, iuſtâ acie exciperetur. Nec in

Regiâ tantùm, ſed paſſim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excuſſa eſt. Iámque Radirobanes timere inceperat, non modò ne inuerecundiam ſuarum literarum præco capite luiſſet, ſed ne in ſuam quoque claſſem armaretur Sicilia; Intepuerat ira; occurrebántque belli incommoda, quæ nimius antea ardor ſuppreſſerat. Totius Siciliæ viribus impar ſibi exercitus. Littus tenebatur præſidiis. deerant in mari commeatus. Si tamen laceſſebatur erat indecora cunctatio, maximè cùm prior prouocauiſſet. Dum hæc agitat, reſpicítque ad littus, videt ſcapham à portu recedere. Ea erat quæ præconem reuehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede acceperat refert; múltùm quoque exaggeratâ violentiâ loquentis, & tumultu regiæ, cuius cauſam neſciebat. Cùm enim occubuiſſet Seleniſſa, murmúrque & ſtrepitus ingens eſſet, Cleobulus præconi cuſtodes ap-

posuit, ne quà rescire hunc casum, & interrogare obuios posset. Radirobanes tot rerum solicitudine grauis, priùs abire constituit quàm decernere cogeretur, aut fugere. Nam quid immaturis conatibus in se veriùs quàm in hostem sæuiret? Iam plùs iusto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum potiùs ad Calaris littus exercitum; (ea ciuitas iam tum Sardiniæ princeps erat) viribúsque refectis, mox subitâ classe repetendam Siciliam. Sed neque confestim visum abscedere. Nam & maritimas copias sciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas esse; & tempore opus priusquam Lilybæo & Panormo maior in eum classis posset acciri. Reliquum ergo diem in statione perseuerat. Sub vesperam, cùm se benigniùs ventus intenderet, anchoras tolli iubet, proráſque in Sardiniam suam verti. Ac ne timida videretur aut furtiua discessio, præcepit iustos nau-

tarum clamores geminari, ſiue eruen-dis gemerent anchoris, ſiue mutuæ ex-hortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces patriam appellantium adhuc abſen-tem, aut pelagi deos orantium, fere-bantur ad littora. Meleander pugnam inſtare exiſtimans, iuſſit accingi claſ-ſiarios ſuos, portúmque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen ſuas naues extra portum vetuerat; vt illæ terreſtri-bus copiis, quibus abundabat, tege-rentur; & gemino exercitu Sardi peri-rent. Noctis tamen vicínia perturba-tionem metúmque adauxerat. Sed hoſtes propitiis ventis in altum ablati, primùm audiri, & deinde videri deſie-runt. Nam & nebulæ primam noctem denſauerant. Ne tamen is diſceſſus fin-geretur, mox redituris in incautos re-migibus; plerique non militum modò, ſed procerum, circa portum excuba-

uere. In iis Nicopompus, cùm nocte concubiâ rarior fremitus esset, silentio vigiliáque vsus est; & iuuantibus tenebris liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempestatibus deuouit.

Ite truces. cuncti rapiant caua lintea venti.
Ite rates. Sic aura fidem, sic æquora præstent,
Vt vestri meruere duces. Simul ibit Enyo,
Stridebitq; comis, facibusq; in concita missis
Nubila, Tartareũ deducet in æquora fulmẽ.
Ite rates. Mediis vltor deus assidet vndis,
Vix æquus mitisq; bonis. Sunt vndique vẽti;
Sunt cautes; rapidis feruent nostra æquora monstris.
Inde repercussas terret latratibus vndas
Scylla minax; hinc torua riget, fremituq; Charybdis
Gaudet inexhaustas aptare in pabula fauces.
O illuc vos turbo vehat; vel dira reuulsam
Tempestas medio vobis ferat æquore rupem!
Qualis erat dubiis nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri super ostia ponti
Cyaneas arcto nautæ timuere profundo.

O sceptris indigne tuis, & sydere læuo
Edite Sardois infœlix rector habenis;
Cerne agedum quàm parua tuam discrimina vitam
A cupidis prohibẽt vndis. Non arma ferocẽ,
Non vis vlla iuuat. Timidos forteśq; seuera
Torquet hyems; Totus fati, totuśq; deorũ es.
Mox vbi disparibus pendebit puppis in vndis
Alternas subitura vices, & hiantia latè
Æquora terrifico pãdent sua viscera fundo;
Quam posces miserandus opem? quæ Numina primùm
Mens insueta petet; tunc vani prodiga voti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.
Obruet vnda preces sonitu, vindéxque per auras
Ventus aget. Notæ tangunt pia sydera voces.

Nondum planè respirabat Meleander, veritus adhuc ne Radirobanes classem infestam alicubi incustoditis littoribus insinuaret. Sed exacto vix biduo, dimissi speculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc verò

non tanquam exacto, sed dilato saltem periculo, ad cõsilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hostem haud dubiè rediturum posset vlcisci. Diu erat quòd Eurymedes, vtpote strenuæ fortitudinis vir, amánsque militiæ, monuerat Regem, securi imperij non aliud certius esse pignus, quàm paratum, & semper in castris exercitum; Et tunc quasi sui consilij vtilitatem promouente fortunâ, cùm Meleander ipsi & Dunalbio medius spatiaretur, agerétque de præsidiis per opportuna littora in Sardos diuidendis, ita locutus est. Si fecisses quod initio motuum in Lycogenem censueram, nunc aut iste Radirobanes non te lacesseret, aut haberes quod illi confestim obiiceres. Sin etiam nunc cessas, illo depulso alios fortuna inueniet, qui te nec suspiciones diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitũ quem hostes formident, qui sit pace bellóque assi-

duus. Continebit hic terror ciues in fide; amicitias, & hoſpitia externorum tam vetera firmabit, quàm noua inueniet. Ciuiles enim motus, aut ambitu & coniuratione paucorum Optimatum inſerpunt; aut quod eſt rarius, vno cõſenſu furentis vulgi conſtant. Nihil verò in vtrumque hunc Reip. morbũ ſalubrius aut efficacius eſt eiuſmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initiis, ac veluti cunis, timidæ debiléſque; Vt ſi in promptu, & ſub pellibus miles ſit, opprimi cum dignitate poſſit malum; & mehercule ita impetu tanquam ſitienti fulgure hi fontes exhauriri, qui, ſi pateris, mox neſcient ripas. Sin verò populari tumultu præcipitata inſania (quod quia interdum æuo maiorum contigit, prudentibus ſemper timendum eſt) innumeras manus armabit in Regem; nihil in hoc incendium remedij, niſi firmas legiones, & aſſuetas diſciplinæ, mõſtro illi obii-

cias; Plebs enim impetu ſolo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit qui ſciunt furentes eludere, ſeruare ordines, obſequi duci, locum caſtris & pugnæ eligere. Ita in omnem partem, tutandæ regioni, & vel anteuertendis vel premendis furoribus, vtiliſſimus miles eſt, qui non quærendus, non formandus, ſed hoſtem inter ſtipendia expectat. Illæ copiæ & quocunque perrexeris ſecurum te præſtabunt; & ſi populi motu, vel defectione nobilium ex munitis ciuitatibus arcibúſve vlla à te ſeceſſerit; inde recentem, & adhuc dubiam proditionem confeſtim excutient.

Gentibus autem externis quanta aduerſus te reuerentiæ cauſa, hæ ſuccinctæ & ad nutum legiones? Suam pacem ex te pendere intelligent; non inultum lædi poſſe, non deſpici; Sedere te veluti fortunæ cæterorum Re-

gum arbitrum, in quorum custodiam paria arma non fulgeant. Gentem nostram famâ celebrari compertum est, tanquam indole suâ pronam simul & vtilem bello. Quanto magis, si ad naturam institutio accedet; sciéntque tui hostes non tyronum apud te, sed veteranorum esse delectum? Neque hoc tantùm ad famam est. Ipso successu experientur qui te lacessent, longè aliud esse conscriptum nuper militem in aciem statuere, aliud egregios viros, & qui annos non plùs ex fastis quàm stipendiis suis numerent.

Num denique eâ fide, eo ardore, recèns adacti ad sacramentum pugnabunt, quo illi qui inueterato affectu, non plùs militum quàm familiarium instar, tuentur Principem assuetum alimenta & veluti spiritum dare; & cui non hoc tantùm illos bellum, sed vitæ totius fortuna coniunxerit? Haud omiserim, vt corpora omnia, ita militiam

ex

ex ſuorum veluti artuum vigore & officiis conſtare; & ſolo experimento deprehendi num quis ad hanc diſciplinam natus ſit. Nonnullos valetudo, alios animus deficit; quæ vitia habitus corporis, & ſpecies frontis ſic obtegit, ne præter experientiam quicquam ſit quo argui poſſint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocinio, vtque ſic dicam, in pace caſtrenſi, maturè, nec periculoſo tempore, ſe hæ labes aperiunt; ſtatímque de corpore exercitûs eluuntur, vel correctis diſciplinâ vitiis, vel miſſione denique mulctatis. At in repentinis armis, cùm implendæ cohortes ſunt, cùm inexpertis & obuiis cingulum datur, ſæpè neſcias virum an ſtatuam adornes; Vt nouum exercitum ab explorato differre exiſtimem, quod nauem quæ probatis trabibus eſt compacta, ab eâ quam intempeſtiuè exciſæ arbores, & omnia non penſatis vitiis ligna componunt.

At ſumptuum ratio eſt habenda; graue tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus viuere. Scilicet egregiâ curâ timemus, ne non hoſtis, cùm ſæuiet, plenas domos & opulentas inueniat. Repetamus memoriâ vaſtitates, peculatus, exitia, quibus ciuiles diſcordiæ arſerunt. Quot annorum ſtipendia, quæ aluiſſent obſtiturum his malis exercitum, paucorum menſium furor conſumpſit? Adde vim corporibus factam, ſubiectos tectis ignes, & cætera quæ in eiuſmodi turbis impunè ſunt. Vili mediusfidius has iniurias populus redimit, ſi perennium legionum præſidio ſe tuetur.

Dunalbius ciuilium rerum ſcientiſſimus erat, naturâ & inſtitutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur ita diſſerente Eurymede, ſæpe frontem, & oculos mutabat, nunc quodam aſſenſu, nunc modeſtis repugnãtis animi ſignis; gaudebátque Meleander ſibi ex

diuersâ ſapientiâ licere quod vtrimque optimum eſſet colligere. Cùm vix ergo finiſſet Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorſus eſt: Niſi Eurymedes ex ſuâ fide cæteros æſtimaret, nunquam tantum tribuiſſet militibus, vt non modò in vſu eorum, ſed in ipsâ caſtrorum veluti vmbrâ, Principibus patriæque incolumitatem ſtatueret. Ego quamquam infulis atque aris à militiæ muneribus excluſus; quia tamen hîc agitur, non quid nocere arma mortalibus, ſed ecquod ipſi paci præſidium poſſint afferre, non verebor dare quid ſentiam. Tibi verò non tam repugnabo, Eurymedes, quàm de iis quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt; ſolicitántque ſopitas ægritudinis cauſas, nec tempore vllo peiùs quàm inter eiuſmodi luctam ſuccenſas. Quot mala,

quot funera vidimus hominum per eiusmodi medicamina incitantium resides & veluti oblitos nocere humores? Atqui illis penè similes puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempestates formidolosa remedia, quæque ambiguo exitu possunt rectá Reipublicæ valetudinem tam perdere quàm seruare. In dubiis autem illis plerisque periculi remediis, maximè armatorum frequentiam pono. Nam si armis milites concrepabunt, si superbia, vel furor, obsequium excutiet, longè illis pacis consilia, longè mens ducum qui eos tumultibus arcendis coëgerant.

Turmæ, cohortes, sub Centurionibus atque Tribunis, scis quàm validum corpus efficiunt: Vix tamen aut possunt suas vires agnoscere, aut in superbiam quam illa contemplatio insinuat labi, dum hostis submouet ociũ, habéntque quos lacessant aut timeant. Ast vbi suis viribus pacem fecerunt,

nemóque nouo diſcrimine interpellat victoriæ memoriam; tunc ceu Regi aut patriæ exprobrēt operam ſuam, ſecum expendunt quantùm pugnando effecerint: Vnos ſe ſuis ciuibus ſalutares; In ſe tranſlatum rerum arbitrium, patriæ quoque & Principis fata. Hæ non ſtatim, & vno agmine cogitationes obueniunt; Sed paulatim, tempore, contubernio, vſu; Quaſi aliam à cæteris rempublicam faciant, in ſeſe coguntur: ocio deinde laſciuiunt, quod quantùm fortitudini adimit, tantùm addit proteruiæ; Mox ſi iuſtis præmiis non putant ſe excoli, ſi continuò obſequiis non placantur; feruent animis, intumeſcunt, indignantur ſua arma non timeri. Quid cùm à ſuis ducibus, cùm à factioſis ſolicitantur; cùm cupidis mentibus ingeruntur maiora ſtipendia, præda, tumultus, peccandi licentia? Dij hoſtibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas,

Eurymedes, ideo Regem iis esse charissimum, quia ab eius ærario stipendia habent. Multò illis potiores Præfecti: tum quòd ab illis ad militiam delecti sunt; (tanquam ideò stipendium non Regis, sed eorum sit gratia:) tum quòd illos de suo corpore duces, & militaris potentiæ vindices amant; Sed maximè quia plerunque sub illis licentior militia quàm sub Rege proponitur. Sed & omnibus copiis in mediâ pace semper armatis, an præficies vicarium vnum, an per partes iure æquali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies; non sibi constabit disciplina; contendent inter se æmuli duces, & per iurgia ducum infestus laborabit exercitus. Sin potestatem vni credes; quis ille cui tantum ius in te concedes? In eius manu erit vt regnes, vt pereas. Ille vim imperij, ille neruos potestatis cùm tenere se cernet, an par stimulis erit solicitantibus integritâ-

tem ſuam, & quid poſſit ſuperbè monentibus? Vtinam ſaltem huic tuo Eurymedi ſimiles ſemper ſint quibus Reges ſuas fortunas tradent. Quamquam nec illum velle exiſtimem tantæ inuidiæ poteſtatem ſubire. Scis quibus olim Regibus haud abſimilis conſuetudo ſceptrum abſtulerit; qui dum Præfectis palatij caſtra committunt, ſenſim omni in ciues & milites iure exuti ſunt. Iis qui prudenter condere regna aut ſtabilire ſtudent, hæc duo videntur præcipua; primùm ne populus in Principem facilè poſſit inſurgere; deinde ne ſi obſequij vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam, & inconditam inſaniam certiori auſpicio, & militiæ vinculis firment. Vtramque cautionem interuertimus hoc ſtatæ perennîſque militiæ conſilio. Quantùm enim diſtabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela vltrò conce-

dimus? Quicunque in populum cadere possunt motus, valebunt in istos; sed eò procliuiùs quòd irati nihil priùs videbunt quàm datura fiduciam arma. Iam verò præsentiorem inquietis studiis ducem nulla fortuna obtulerit, quàm hunc ipsum cui iusseris imperiũ esse in castris. Cui enim tot ad defectionem vrgentibus rebus, animus ad fidem supererit? Mens potentiæ conscia, & regij fastigij dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occasio; & si secus vota ceciderint, at excusabilis in multitudinis peccato audacia; nec ruinâ partium expectatâ, propè ex æquo conditiones cum Rege adhuc de victoriâ dubitante. Fac tamen Præfectum hunc summum, seu naturâ seu virtute abominari motus, fortémque in vitia, nunquam à sui statione recedere: Quid tot sub illo duces? Nullus ex iis tumidus, præ-

ceps, vanus? nemo fortitudinis famâ, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes ſpes. Nunquam illis cladibus deerit qui ſignum attollat.

Sed hæc ſcilicet quæ præſagio incommoda, demum timenda ſunt, ſi in iiſdem habitet caſtris omnis exercitus. Tu verò occurres tempeſtati, ſpargéſque in varias ſedes vaſtum hoc corpus; vt nec ſub vno aſpectu poſiti ſeipſos mirentur, nec furoris contagione deſæuiant. Quò igitur diuiſos dimittes? Nempe in arces, aut oppida diſtribuentur. Vide porrò vtrobique quàm commodè. Arces quidem vt iuſto præſidio obtineri conſultum eſt; ita illæ multitudinem armatorum ſæpè non capiunt; deſinúntque præterea eſſe ſecuræ, poſtquam tot oculorum tantæque frequentiæ commercio ſunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid coniu-

ges? quid necessitudines? quid lixæ, & calones? At in oppida potiùs tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mittes. Nescis quippe quàm malè militibus cæteróque populo conueniat. Quod est exermibus ciuibus, & ad sua opera intentis, in bello ægerrimum, id in pace continuo fastidio ingeres, vt alienos, vt armatos suæ domi aspiciãt, vt militaribus moribus templa & fora strepant, ipsi denique lares placidos mores mutent? Querentur omnes de onere, mentes à te dissentient: & cùm volent deficere, quantillum sibi ad incommoda putabunt accessurum iam molestissima ferentibus, tributum atque præsidium? Sed nec ita reuulso diuisóque exercitu constabit vtilitas quam monstrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec seruari poterit castrensis disciplina, nec tyrones eo in ocio probari, & ad martem institui. Ipsi quoque veterani languore & desi-

diâ confecti in vrbibus iacebunt, & præter militare officium molhientur in curis & consuetudine familiæ suæ; Assueti deinde extra laborem ferre stipendium, multò ægriùs à suâ quiete auellentur ad pericula, quàm si recentes conscribas, & qui sciant de Regis ærario se nisi in opere & militiâ non victuros.

Cùm his Dunalbij argumẽtis respondisset Eurymedes; & ille vicissim pro se pugnasset; Meleander sic commissos conciliauit, ea probando quæ vterque in aduersâ laudabat sententiâ; Immodicos exercitus noxios esse. Vltra præsidia tamen quæ in necessariis excubãt arcibus, curandam esse classem; & viginti triremibus obtinendam Siciliæ oram; quarum aliquæ sint in mari, aliæ in præcipuis portubus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregiâ iuuentute, partim ex illis qui diu sub

ſignis fuerunt. Hos poſſe ad octo millia conſcribi. Dimidiatæ copiæ ſemper Regem comitentur; vt miles ſex menſibus domi, reliquum annum degat in caſtris. Ita enim, nec diſiunctis ad validam ſeditionem vires fore; nec longâ & ſuperuacuâ in penatibus morâ abituros à milite. Ipſi qui aderunt Regi, non confuſis caſtris habitent. Milleni ſeorſim vel caſtra, vel oppidi regiones ſortiantur, in quo Rex erit. Nam ciuibus illis qui commodis ab regiâ apud ſe familiâ & comitatu ſuperfluent, ægrè eſſe non debere ſi veluti in contubernium Prætorianos excipient. Larga illis & nunquam dilata ſtipendia; rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furta, laſciuiam, grauiter luant. Et ne in ocio deteriores ſint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, haſtam aut iaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi iuſſi; ne expeditionem in

hoſtes tanquam laborioſiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, niſi quem Rex ipſe delegerit. Bis mille ſint equites; Cæteris iacula, pila, ſariſſæ, diuidantur ex militiæ vſu. Hac manu & ſubitos motus opprimi poſſe dicebant; & ſi maiores copias res deſideraret, tyrones erudiri. Neque Eurymedes ſe plura cenſuiſſe aſſeruit; aut pauciora Dunalbius; Niſi quòd ſub imminente à Sardiniâ bello, addi aliquid militum numero omnibus viſum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem tranſlatâ, ad alia animum adiicit. Supra omnia de Argenide ſolicitus erat. Hæc inſons, & in quâ, præter inuidioſas dotes, nihil nimiũ eſſet, tamen cauſam tot fluctibus dederat. Vt vxorem illam haberet, auſus Lycogenes omnem perfidiam, non ſtatim, neque incruento bello perierat. Radi-

robanes successerat furoribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat, quos virgo eximia, & dotale sceptrum accenderet; nisi in vnum collata fœlicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neque parum extincta Selenissa, & Theocrine tamdiu latens, occupabant anxiam mentem. Tandem penitus sedit animo, filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus id restare remedium. Iámque non generum modò, sed & nepotes cogitans, ipsâ oblectatione incitabatur ad dulcissimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regij gradûs erat, cuius ætas nuptiis conueniret. An autem opus est, inquit, inuenire ad hæc fœdera solium & purpuram? Tanquam regna, non homines copulentur hymenæis, aut filiæ meæ sceptrum aliud quæram, non virum? Imò nostri maiores sapientissimè lege cauerunt, ne qui quæ-

ve Siciliæ imperabit, ſibi nuptiis regnum adiungat quod Siculo ſceptro ſit fortius atque ſplendidius, ne relicta à Regibus patria in illius potentioris prouinciam mutetur. Satis eſt ſibi Sicilia, vt Principes ſuos alat; & filiæ meæ conſuluero, ſi illam in eiuſmodi matrimonium dem, in quo ei coniux ſuus fœlicitatem debeat. Thracum eſt vxores emere. Nobilitas, indoles, virtus, ſponſo inſint; ſatis opum in meâ Argenide erit.

Hæc proniùs ſibi perſuadebat, diu iam in hoc conſilium imminente affectu, vt chariſſimum Archombrotum eo matrimonio ſibi heredem aſpiceret. Nec credebat obſtituram Argenidem; ſed ſi tamen faſtidiret, patrio iure ad obſequium redigeretur. Reliquum erat de illius ſtirpe reſcire; Nam vtcunque inſigni virtutibus, tamen nouo homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitatis, conclaue Ar-

genidis petit; mediúsque inter Patrem & Regem, quò facilius quæ volebat impetraret; Scio, gnata, non minùs de noſtrorum cõſiliorum morâ Siciliam, quàm nos de illius motibus queri. Auiditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum ſpes, Lycogenem & Radirobanem ad has quas ſenſimus furias adegit. quæ omnia præuertere potuimus tibi maturè virum legendo. Quid ceſſamus tot malorum fontem obſtruere? Mihi quidem decretum eſt, tibi ſalutem,& meæ ſenectuti columen parare. Nec dubito quod iure meo poſſum, quin & tuâ voluntate facturus ſim. Nónne parenti tuo permittis tibi ſponſum eligere, Argenis? Priuato, & publico iure mihi hoc licet: nec repugnare modeſtiæ tuæ eſſet. Cùm anxia virgo ſe deliberaturam referret; Deliberabis autem, inquit Rex, an factura ſis officium tuum? Satis morarum fuit. Iterum quæro, gnata, an in poteſtate

futura

futura ſis. Ita pro imperio loquentem Argenis reuerita, ſe verò futuram ficto ore profeſſa eſt. Laudauit pietatem Meleander, & oſculo dato, ſcis, ait, te mihi chariſſimam. Vitam colere ampliùs non amo, quàm vt conſulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & ſeni.

Poſtero die, vt fortè in horto ſpatiabatur, ſeuocat Archombrotum; &, ô iuuenis, ait, ſi te hoſtis, aut ignotus, rogarem quo ſanguine ortus ſis, curioſam quæſtionem habere poſſes ſuſpectam. Sed amicus cùm tulerim diu tuum genus ignorare, & ſcire nunc expetam; quidni me putes id non meâ magis cauſâ quàm tuâ præſtare? Magna ſunt, &, opinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum agerem; niſi exquirenda hæc priùs natalium ratio eſſet. Tibi externo quantam fidem habuerim intelligis. Secreta imperij penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obſtitit, quin omnia tibi concrederem. Et hæc

quidem merito tuo. Nam vt cætera omittam; meum caput aquis ereptum, quas pro me propemodum ſubiiſti, & occiſum Lycogenem non poſſum obliuiſci. Poſt mutua beneficia, quid grauaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet dieſpiter, tui honoris & vtilitatis causâ, nunc quæro. Perculere iuuenis mentem hæ preces Meleandri. Quæ cauſa, vt enixè poſtularet id ſcire, quod tamdiu celari haud ægrè habuerat? aut quod beneficij genus quod ſibi ignoto conferri minùs poſſet? Argenidis nuptiæ, quia eâ cogitatione plenus erat, ſtatim mentis oculis oberrauerunt, egregiæ fœlicitatis imagine. Rurſus illam ſpem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbíſque pluſquam animo compoſitus; Hactenus, inquit, geminaſti beneficia tua, Rex; paſſus ab eo te coli cuius genus neſcires; Nec iam ſcio quid conferat tuis

rebus me impium fieri, id-eſt, à parentis imperio recedere, quo mihi ſuper ſtirpe ſilentium indictum eſt. Ne me tamen peruicacis animi accuſes, quà fas erit, cuncta ſuppreſſis regionis parentúmque nominibus, euoluam. Regium mihi genus eſt, réſque pacatæ. Neque vi aut ingratiis iſthuc veni, ſed ex parentis iuſſu, tuos in mores, tuáſque virtutes iubentis inſpicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, viſa Sicilia? quid regia mea? aut vt animum, qualis tuus eſt, veriùs tangam; quid tibi ſenectus mea placuit, aut filiæ mores? Cùm ille, iam propiori ſpe, hæc omnia ſe diceret adorare; Atqui (inquit Rex) non leuiori pretio te mihi emptum volo. Omitto occiſum Lycogenem, méque ſeruatum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum caperes; Facti mores ad virtutem, conſuetudo leniſ-

ſima, & potiſſimùm quòd me amaſti. Non patiar à te vnquam ſeiungi. Si vt memoras, & auguror, Regum ſanguis es; tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæſitam vltrò deſpondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus ſis, non pudenda nurus erit. Supereſt, vt tuas mihi fortunas familiariùs iam prodas, ſpondeáſque te nunquam meos canos deſtituturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus, & quæ toto ſanguine quæſiiſſet ſponte oblata ſuſpiciens, incertum an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pedes ſe abiecit, tenuítque reluctantis veſtigium. Cúmque gratiis finem non faceret, hilarior Meleander, & illius quoque læticiam gaudens, in ſubiecti collum incubuit. Mirum omnibus erat qui in conſpectu ſtabant, quæ hæc mutua eſſet gratulantium charitas. Archombroto autem præcepit Rex, ne eo die rem vulgaret; re-

diénſque ad comites,& ſolito diffuſior vario colloquio tempus modicum abſumpſit. Inde regreſſus in regiam, Archombroto iam ſibi propiùs hærenti; Quamdiu, inquit, te ſines ignorari, & gaudia differes noſtra? De hac ipsâ re, ſubiicit ille, te Domine, cogitabam compellare. Duorum menſium ſpatium peto, intra quos fœlicitatis meæ nuncius parenti eſſe poſſim, illíncque digno cultu, & profeſſo genere, huc reuerti. Meleandrum nomen ipſum diſceſſûs offenderat: Et, non patiar, inquit, te à nobis auelli, Archombrote; niſi fortè fœdera noſtra deſpicis, aut viles ſumus tibi, quia priores amauimus. Si conditiones placent, ſcribe in patriam. Nam te ipſum non nunc mari fatíſque crediderim. Archombrotus tantâ beneuolentiâ ſenis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum oſculo ſtringens; quicquid ille iuberet,

nihil ſe à præſcripto receſſurum aſſeruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quem illi coniugem deſtinaret. Cùm ergo diſceſſiſſet Archombrotus, eam ad ſe acciuit, repetitíſque quæ de neceſſitate matrimonij priùs edixerat, addidit, ſe generum elegiſſe, quo non poſſet præſtantior optari; Regio ortu, paribúſque virtutibus; denique eum eſſe Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, ſeruati Regis laudem curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam fata tribuerant. Hæc non ſine ſupercilio Meleander; propiúſque vim, & imperium, quàm conſilium oratio erat. Comparauerat ſe ad ſimulationem Argenis; & quamquam indignata, ſe ignoto, ſe ingratiis promitti, tamen veluti conſilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hîc magis, quàm ne ſubitæ nuptiæ, neminíque tuorum præuiſæ aut creditæ, in

maledicentiam pateant; dicatúrque Radirobanes per iniuriam depulſus, quò faueres Archombroto. Tempore aliquo eſt opus, quo tanta nouitas mitigetur, priúſque Archombrotus audiatur procus eſſe, quàm ſponſus. Non temnenda Meleandro videbatur hæc ratio; Veritus tamen ne turbando nuptiarum conſilio iſtas moras virgo iniiceret, ita in experimentum loquutus eſt. Neque nihil ſpatij concedendum eſt famæ; neque fortunæ nimis. Ex tui animi ſententiâ, Argenis; quid temporis arbitraris conuenire? Recuſabat illa loqui, non hoc ſuum, ſed Regis arbitrium eſſe cauſata; Cúmque pater ſæpiùs inſtaret; tandem ægriùs, & quaſi ſpacium ſuæ vitæ definiens; vt rem video eſſe, ait, duo forſitan menſes ſuffecerint. Tum Rex penè non dubius quin filia omne id tempus ſibi potiùs quàm famæ poſtularet; tamen ne per omnia eſſet durus; Atqui pro-

mittis, inquit, ſublapſo hoc tempore nihil te nuptiarum omini repugnaturam? Facio, refert illa; Neque ſi dij adiuuant, te quicquam in verbis aut meâ vitâ offenderit. Et id prolixiùs pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarchum ſperabat, qui vtriuſque vitam aſſereret; Quòd ſi ille non veniret, finito viuendi conſilio reſpiciebat ad mortis libertatem. At lætiora Rex cogitans, illius verba acceperat, veluti ſub paterno imperio domantis affectus, qui antea ſolutam mentem inceſſerat. Blandè itaque compellatam, tanquam victor, & ſecurus dimiſit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam ſe infœliciorem cogitabat quàm in publicâ fœlicitate. Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias ſuas, id eſt, mortem optauiſſe; Vix deceſſiſſe eam curam, & reſpirante Siciliâ ſibi iam præſentiores inſtare ab Archombroto metus; qui adeò fœlici ad no-

cendum ſucceſſu prouectus ſit, vt vel Radirobanis deſiderium faciat. Ergo, inquit, ſemper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliæ miſeriis tranſigunt fata; quàm vt omnium cladem meo capite redimam? Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt, quibus patriæ diris voueor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero; & tranquillitas innocenti ſanguine emenda eſt? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempeſtatem conſummabit, aut victam nauem deducet. Teſtes dij quàm libenter nunc mortem vſurpem; niſi & te vererer, Poliarche, & Seleniſſa ſuo exitu docuiſſet id etiam in ſcelera eſſe remedium. Penſare deinde ſolicitè cœpit an opperiretur aduentum Poliarchi, an eum literis maturaret. Plus vno menſe erat, ex quo ille abierat, in tertij menſis finem reditu

deſtinato; & cogitabat eſſe amantis (qualem Poliarchum ſciebat) præuertere potiùs diem, quàm totum expectare. Conſtituit tamen ſcribere,& recenti impetu verba ſe vltrò ingerentia ita explicuit. Quamquam abſum, Poliarche, fortè plus tamen ipſo te ſcio quid valeas. Nam vt ſis illic incolumis, certè perire hîc incipis fato meo: quod mihi de vitâ quantillum reliquerit, ex litteris iſtis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hoſpitij, turpiſſimum facinus auſus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi conſilium iniit. Neſcio quæ ſpectacula commentus quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantùm non auehebamur, cùm patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in ſuam claſſem ſeceſſit. Verſus inde ad furias, auſus eſt meam famam ſcriptis ad patrem literis violare; quaſi te liberiùs quàm decet amauerim.

Quippe noſtram familiaritatem Seleniſſa prodiderat; & hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero ſtetit. Et Seleniſſa quidem ſponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, ſi dij quidem boni ſunt, in Sardiniam abiit. Eo diſceſſu fœlix eram, cùm me pater: (Timeo loqui, ne eum odiſſe incipias. Fata ſunt quæ nos vrgent: his potiùs indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit; mores, indolem, ſpeciem, placere; ſibi hunc denique generum fore. Ego intempeſtiuâ pertinaciâ timui accendere obſtinatum. Satis fuit, prætextu alio ſpatium impetrare quo tu venire poſſis; vel ſi ceſſas, arbitrio meo liceat mori. Duo menſes probandis nuptiis dati ſunt. Intra illos armatus ſi aduenis, accedam ad partes; ſin inermis, omne furtum tentabimus. Quòd ſi me deſtituis, tunc cùm nuptiæ

ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & vbi dexteram pater poſcet quam tradat Archombroto, dicam diis manibus ſacram eſſe; ſimúlque breui ſicâ, quæ ſub veſte abdita erit, miſerrimum pectus ſoluam. Hæc ſi ita contingent, audi iam nunc Poliarche vltima vota; cogita tibi hæc dici ab Argenide in ſuo ſanguine volutatæ. Parenti meo ignoſce. Satis ſupplicij fuerit, quòd illicito meæ mortis ſpectaculo vultus illius funeſtos efficiam. De Archombroto quod placebit conſtituas. At Radirobanem inultum viuere ſi ſines, redibo ab inferis te admonitura officij. Exige à perfido turpiſſimi flagitij vltionem; luat pœnas prædator, quoad potuit, famæ meæ, & ex iracundiâ tuâ intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxiè mando; huic te teſtamento meo damno. Vltione perfunctus, iube in patrio tuo ſepulchro incidi meum no-

men,& casus vtriusque referri marmoribus, in quibus nostram fidem posteri probent, damnéntque fortunam. Huius autem Insulæ conspectum, mi Poliarche, defugias; nisi meos cineres amabis, & sponsæ tuæ vrnam admouere pectori voles, aut etiam (quod dij faxint) cum manibus maiorum tuorum recondere. Ista mala, si potes, anteuerte reditu tuo; nam discrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & vt me ames, viue.

Obsignatis literis, diu secum expendit cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat cuius consilio vteretur. Quippe Timocleam biduo antè in locum Selenissæ suffectam, in tantæ rei secretum admitti non maturum videbatur. Arsidam autem vnum toties adhiberi his furtis non probabat; nè ille tot periculis lassatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præ-

terea discessus ab Insulâ ignorari non poterat. Nemo tamen cõmodior suppetebat; maximè quia omnium fœderum erat conscius, quibus sibi Poliarchum ipsa deuinxerat. Ergo ad se vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque desereres, Arsida, ingererem tuæ menti Selenissæ memoriam; quam proditionis stimulos ipsâ morte grauiores duxisse ideò arbitror, quia eam in remedium poposcit. Scias enim (quod vtcunque ego & pater celamus) illam anum, mea cum Poliarcho secreta ad Radirobanem detulisse; móxque conscientiæ terrore afflictam, suo iudicio manúque periisse, vt vidistis. Sed tibi fidissimo viro, si viuemus, plus à nobis præmij erit, quàm huic à proditione supplicij. Spectat ad finem negocium. Expecta maiora à nobis quàm quæ tua modestia possit cõcipere. Cæterùm literas habeo summâ fide, & diligentiâ tradẽdas Poliarcho. Tu fidùm

hominem delige cui illas committamus. Sed da, ſi potes, eiuſmodi, cuius tibi in arduis fides perſpecta ſit. Haud cunctatus eſt Arſidas; Et fideliorem, inquit, me ipſo, Domina, neminem noui. Quid tam citò das mihi miſſionem, nondum iuſtam, ac nec puto ignominioſam promerito? Exequar quicquid mandaueris; Neque Poliarchus quacunque Orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallet.

Benè læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid ficturus eſſet cauſæ nauigandi ab Inſulâ. Pars eſt Italiæ, ſubiicit Arſidas, quam Latium appellant. In eo littore Antium prominet, oppidum templo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis eſt. Fingam votum ad Deam; Carebit ſuſpicione hæc pietas. Vbi autem Siciliâ exceſſero; quàm multa longioris viæ commenta ſunt? negocia, curioſus animus, alia denique vota. Iube tantùm;

&, ſi potes, quò iter inſtituendum ſit mone. Si tibi certum eſt (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arſida, vt pro reliquâ tuâ ſedulitate quantum poteſt approperes. Poliarchum habebis vel in patriâ ſuâ, vel huc ad nos venientem. Plus hodie audies ex me quàm tot annis Seleniſſa. In Gallia amnis eſt, quem Ararim dicunt; Is alteri cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriuſque fluminis tractum quà à fontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium eſt; Hoc parentes iam habent; hoc ipſe deinde vnicus gnatus expectat. Vide quanto homini benefacias. Si igitur, vt coniicio, in patriâ eſt, ne metue errorem. Muti quoque te muri ducent ad Principem. Tu modò, quod his literis facio, hortare vt quamprimum promiſſo ſe exoluat; redeátque non priuatâ modò virtute, ſed viribus regni tutus. Antianam verò Fortunam (nam
per

per hoc littus via est) meo nomine saluta; & de tuo itinere, meáque expectatione consule deam. Cæterùm gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis salutem ex celeritate tuâ pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precij annulum tradit, simúlque ad Poliarchum codicillos. Ille auditâ Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quòd per tot ambages, tanquam impares nuptiæ procurarentur; donec admonente Argenide, lex Siciliæ in memoriam rediit, quæ vetabat potentiori sceptro Siculos Reges nuptiis coniungi. Sat verò constabat, Meleandrum non modò ad patriarum legum reuerentiam obstinatum, sed solitum hanc ipsam sanctionem, inter cæteras mirè attollere. Tunc verò & Virginis sapientiam Arsidas probauit, quæ hactenus nec Patri, nec Siculis aperuisset interdicta consilia; & necessarium à

Galliâ exercitum esse cognouit. qui veluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur & suapte virtute, & Selenissæ defectione, ad fidem incitatus, posterâ die iter quod dij benè verterent, exorsus est. Placidi venti tutum in Italiam pelagus præstitere. Illic mutatâ naui, ne Siculis notísque remigibus in secreto vteretur negocio; magnæ Græciæ littora celeriter obiuit; Oscísque superatis Antium venit. Vetustissimæ religionis templum in littore erat, quod Fortunæ Maiores sacrauerant. Id vbi monstrantibus accolis Arsidas conspexit, tacitis plenus votis iam tum numen salutauit, procubuítque in arenam. Procedēti deinde ad limina ædis præstò Sacerdos fuit in candidâ veste, cui limbus erat ex purpurâ. Multam caniciem sparserat humeris, redimito laureâ vertice, manúque baculum coronatum tenebat. Ille Arsidam, adhuc

vt de viâ præcinctum, vbi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus est. Siue exoraturus aliquid venis, hospes, siue ab ijs quæ timebas iam te nostra dea explicuit, afférsque animum noua beneficia promeriturum, subi humanissimi numinis vultus; illósque vel licito sanguine, vel si mauis thure propitia. Tum Arsidas, Quia iste cultus, Pater, te Antistitem ostendit; priusquam deam vt mihi fauens sit veneror, ne quid in religione peccem, mone quo ritu me ablui, & quam hostiam dare sacra hæc velint; An præterea in peregrino hoc habitu Fortuna supplices agnoscat. Nam & deæ facere volo; & longam cunctationem nauigatio opportuna nòn patitur. Sacerdos illicò fontem monstrauit qui in vestibulo manabat. eo ter oculos manúsque ablueret; togam se & coronam illi interea prompturum. Victimas in Deæ atrio puras esse, quæ emptores expectarent,

ſeu quis maioribus facere ſeu minoribus vellet. Vade, inquit Arſidas, ô Pater, & ipſe ex hoſtiis delige quas ſcis Fortunæ gratiſſimas; Simul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dúmque ille vtilem ſibi pietatem officioſiſſimè exequitur, Arſidas hauſtis de fonte aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valuas deinde templi, & viliora donaria quæ paſſim pendebant breuiter contemplatus, hæſit in priſco marmore quod non longè à limine hos verſus ſubeuntibus templum monſtrabat.

Eſte procul ſontes, ſacroq; abſiſtite templo,
Queis fixũ ſtat corde nefas, aut vulnere diro
Liuor edax varios ducit per viſcera morſus.
Aut quibus exhauſti non exſaturabile pectus
Crudeſcit vulgi ſpoliis; queis longa ſenectus
Viſa patrũ; thalamíve quies pulſata pudici.
Non iuuat, heu cæci, non limina verrere vultu,
Non votiua tholo, non aris ponere vittas;

Ni primùm eluitur mens fletibus. Ite profanæ,
Ite preces, & dona suus quæ polluit author.
Non fibris pecudum, vel parui sanguinis haustu
Numen eget. Solo finxit Deus omnia nutu,
Aptaq́; cæruleis sinuauit corpora venis,
Quæ mistas pascāt animas. Hæc extulit alis,
Hæc finxit grauiore solo, quæ rura, domosq́;
Et vastas colerent syluas; Aurisq́; carentem
Ipse etiam vitam sub cæcis condidit vndis.
Quin & Idumæo sudant quæ balsama cœlo,
Cinnamaq́;, & syluis spirātia thura Sabæis,
Idem author rerum, variis adolescere succis
Iussit, & æthereos ramis infudit odores.
Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera iactes,
Siue boues aris, calamos seu sternis Eoos?
Aut plenâ fers æra manu? Sua thura suasq́;
Ah vesanus opes, tanti ne vendere summo
Quære Ioui, & paruo culpas obtendere fumo.

Iámque cum victimis Sacerdos processerat, & Arsidas coronâ redimitus, in

candidâ veste ante deæ signum procumbens ferebat sua vota, quæque prætérea Argenis mandauerat. Lactens vitula, agníque gemelli in victimas Sacerdoti placuerant; Hæc non operosâ securi procubuit; illos, ne capita conuiuio perirent, leuiori fato culter confecit. Exta optima esse exclamauit Sacerdos; datísque mox sortibus, Fortunam quæcunque Arsidas postulauisset cuncta annuere. Sibi deinde quæ Numini immolauerant coxerunt; secundísque sub mensis, dum cæteri acriùs biberent, cœpit Arsidas cum Sacerdote disputare de fatis, & sortibus, Fortunæque in Orbem imperio; quia esse Philosophum de vario sermone cognouerat. Et ille vbi Arsidam sapere vidit, dignúmque altiori religionum commercio; ita dicere orsus est. Quid sit quod Fortunæ nomine colimus (hospes) adeò vulgus ignorat, vt mysterij sanctitatem propemodum con-

trariâ interpretatione corruperit. Fortunam appellant quicquid incertum est; Volunt autem esse incertum quicquid habet euentus humanis mentibus incognitos. Ideò leuem deam, ideò cæcam fingunt, & plus vitij numini quod colunt imputant, quàm ferrent in homine; ut nec certum sit, sæpiùs ista dea ab insanis probra ferat an sacra. Si quid peccant, si quid expectationem fefellit, continuò fortuna vapulat. Exprobrant quòd malos euexerit, quòd difficilis bonis cauere videatur ne probè quid iudicet. Nec miseri vident, eiusmodi Fortunam non diuinum aliquid esse, sed superstitiosi animi ludibrium, qui sua ipse commenta per superfluas curas timet aut placat. Nam illud quod sibi fingunt numen, omnia quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & ex orantium votis disponere, aut potest, aut non potest. Si non potest; quid igitur facit?

aut quò hæc inutilis dea cui in ſuo regno nullum imperium? An præſidere humanis caſibus illam dicas, quæ non eos præcipitare poſſit, non tenere, aut mutare? Niſi fortè non ſatis fluere poſſent rerum hæ vices, & veluti naturæ temeritas, abſque ociosâ hac deâ, cui præter nomen atque inuidiam, nihil relinquunt. Cur denique aras illi ſtatuimus? ſortéſque in hoc templo conſulimus, priùs nobis multo victimarum ſumptu deuinctas? Infœlix ſuperſtitio eſt, ſi illic conſumitur vnde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab eâ ordinari caſus humanos, qui alioquin errarent, & ex ſupplicum pietate diſtribui; iam Fortuna certè non eſt; modò hoc nomine cum vulgo intelligas numen, quod res humanas non conſilio ſed imprudentiâ ſinat euolui. Vt te paucis abſoluam. Veniſti Fortunam exoraturus: illi feciſti; denique litauiſti. An res tuas exiſtimas com-

modiùs eſſe caſuras, quàm ſi deam neglexiſſes? Si exiſtimas; ergo Fortuna temeraria non eſt, quæ nouit quibus indulgeri oporteat; nec inconſultè, ſed ex meritò ſæuit aut fauet; Id eſt, non eſt illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc ſacra, cur ſuperuacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquies) non venimus eam ſortem mutaturi quæ noſtris rebus decreta eſt; Sed tantùm quæ ſit ea ſors accepturi oraculo. Si ſic cenſes; certè fateris, iam Fortunam ergo ſcire quid te dij mulctaturi ſint, quid etiam adiuturi Cui conſequitur, nihil in Orbe temerè, diíſque improuiſum aut neglectum contingere; Quod nec conuenit cum populari illâ fortunâ.

Vides vt Fortunam ſuſtuli, hoſpes; non illam quidem quam colo, ſed quam imperiti conſtituunt, & quæ cum ſummâ illa mente conuenire non

potest quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, eásque perpetuò abditissimâ ratione propagat. Neque enim si ignorant in tempestate mediâ nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento; ideò Ioui certum non est, solui ratem an seruari statuerit. At nec dicas, frustra nos igitur supplicare Cælitibus; &, si iam olim Numini certa sunt omnia quæ nobis eueniant, vanam fore id quod futurum est deprecantis orationem. Absit hæc in deos contumelia, quos irrito aut ingrato labore nemo sibi conciliat. Quippe Iupiter cùm Orbi initium, & Naturæ leges daret, cùm seriem rerum, causásque, & euentus inter se connecteret, haud nesciuit quid esses aliquando tuâ in eum pietate meriturus. Non sunt illi nouæ hæ preces, quas hodie fundis, sed iam tum cognitæ, cùm de Orbe, de humano genere, de te ipso statueret. Tuâ igitur

pietate, tuísque virtutibus, mitescunt decreta; quæ tunc in te scripsisset, absque his votis foret quorum in animo tuo religionem præuidit; Eadem ratione, nec secura credat impietas nihil se sæuitiæ extorquere à diis iratis. Nam hæc tela quæ facinorosis eminent, non parasset vltor Deus; nisi quod nunc scelus patratur, iam tum futurâ turpitudine coëgisset ad has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & scientia Iouis, quæ ventura omnia, & quicquid ignoramus, in conspectu liquida habet; est hoc quod Fortunæ nomine philosophi colimus; quia res illæ videntur nostræ cæcitati fortuitæ; licèt Deo in numerato sint, suâ nostráque voluntate præcognitâ. Vt igitur sapientiam Iouis Palladem dicimus; vt serenus, aut pluuius varia nomina habet; Ita rerum illarum administrationem quæ nobis arcanæ sunt, & suspensos animos te-

nent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic ſignum ſtatuimus, vt nos futura edoceat, molliátque rerum euentus, & in ſalutem noſtram vota admittat. quæ ſi ritè à nobis funduntur, iam olim valuere, nóſque iuuerũt, cùm Natura rerum omnium cauſarúmque ſemina atque legem acciperet. Hanc te (hoſpes) Fortunam, venerari, huic gratias habere æquiſſimum; Maximo, inquam, Ioui, qui conſiliorum exitus tibi hactenus incertos, extorum & ſortium ſignis, promiſit pulcherrimos. Nam ſi qua mihi fides eſt, litaſti egregiè. Vade ſecurus; Vade Fortunâ noſtrâ, id eſt deorum ſummo, fretus.

Prolixam philoſophiam bis nauta interpellauerat, Arſidam monens intempeſtiuè ceſſare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & ſapientiæ gratias agens, adhuc nummos prodegit, quibus victima alia emeretur, craſtino ſacrificio ſe ſuóſque Fortunæ com-

mendatura; & deducente ad littus Antiſtite, intrauit triremem. Commodis igitur ventis Latium ſuperat; mox Etruſcum ſtringit mare, cænoſis & inſalubribus vadis ad littora effuſum. Ligures inde erant, quorum ſinus ſulcabatur; cùm haud pauca nauigia, adhuc tanquam nubeculæ, aut extantia procul ſaxa, in conſpectum venerunt. Poſtquam propiùs acceſſere, monuit gubernator militarem ſpeciem ſibi videri; niſi fortè peiratica claſſis erat illam oram populatura. Nihil tutius quàm ad terram, quamuis ignotam, nauigare. Sed prærupti in littore montes obſtabant; ad quos inter breuia non poſſet ratis accedere; neque ſi acceſſiſſes, viam quâ enitereris, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærêntque in vtriuſque contemplatione periculi, iam eos emiſſæ triremes incluſerant. Non deerat Arſidæ animus ſeipſum vindicandi; Sed

nauigantium legem huic ſubinde timidi nautæ monſtrabant; Imminere in defenſione exitium. At demiſſis antemnis ſi dederent nauem, mitioris exitûs ſpem offerri. Quippe ſi à legitimi exercitûs militibus capiebantur, parum damni deditos manere; ſin prædones illi erant, ſpoliis certè & facilitate eſſe placandos. Hæc Nautæ remigéſque Arſidæ memorabant; qui cùm tardiùs deditionem annueret, ipſi ſuo auſpicio antemnas deducunt, ſublatis quoque remis opperientes venientium arbitrium. Vbi autem aduerſæ triremes obnoxiam ratem ſibi harpagine iunxerunt, placidè cœperunt explorare, qui homines, aut vnde nauigarent. Omnia nautæ ſimpliciter retulerunt, ſe ex magnâ Græciâ nauigare Maſſiliam, ab externo homine conductos; Arſidámque monſtrabant. At ille interrogatus cùm perplexiùs reſponderet, ſcilicet quibus loqueretur ignarus,

ſuſpicionem hoſtilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam nauim delatus eſt, iuſsique qui eum vexerant, cum nauigio ſuo ſequi. Nihil tamen vltrà nocebant, idipſum humaniter excuſantes, quòd eum veherent ad ſui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria nauis extra remigum operam velis tumentibus veniebat, in quam producto Arſidæ dux militum occurrit, datáque dexterâ Græcis verbis vetuit, ne quid durum expectaret; Sed ita eſt, inquit, ratio belli: Excutienda ſunt omnia. Neque occupandi tantùm hoſtes, ſed plerunque etiam ex amicis ignotíſve informamus conſilia. Quòd ſi ipſe ad tuam nauem iuiſſem, illic habitâ quæſtione, nulla per me fuiſſet, ſi quò properas, mora. Arſidas in tantæ humanitatis ſermone confidentiam cùm ſumpſiſſet, quâ licuit cuncta profeſſus eſt: Se Siculum eſſe; & in Galliam ad amicum ire dixit; Sperabátque ſe

Poſt hæc vtrimque verba; per varios ſermones in hilaritatis ſpeciem vultus & animos coëgerunt: hic, ne Arſidas timeret; ille, ne videretur auerſari eiuſmodi captiuitatem. Multa igitur audiebant inuicem, rogabántque; & beneuolentia quæ ſimulationis fuerat, paulatim ſynceriùs verâ colloquendi voluptate vtrumque perſtrinxit: ſic naturâ mortalium inſtitutâ vt liberalibus ingeniis ſit facilis conciliatio. Et Arſidas quidem, licèt captus, atque à ſuo curſu tardatus, tamen quod in alio feciſſet in ſe factum haud ægrè ignoſcebat; præſertim in cuſtodiâ humaniſſimâ non ampliùs vnam noctem morari propemodum rogatus; Ipſe verò Præfectus homini innocenti indulgebat, vt deinde amicus poſſet dimitti. Cùm igitur ambo ſederent in puppi, & aliqua de mari, ventíſque, & triremium generibus eſſent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appel-

labatur) blandè de Siciliæ rebus, & ſoli genio Arſidam percunctatur. Ille ciuilia ſtrictim bella recenſuit, armatum, occiſúmque Lycogenem, ſenectutem Meleandri, & quæcunque abſque Poliarchi mentione poterant dici. Nam ſolerter abſtinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, & æquiſſimo exitu belli; cùm deinde Arſidas rogaret nomen Regis, cuius conſpectui ſeruabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid ſibi vellet claſſis armata; paulùm in ſe cogitatione ſeductus eſt; Nam & rependere hoſpiti vicem, & ſuæ etiam gentis caſus referre geſtiebat. Itaque, licèt rara ſunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe ſoli mercatores faciunt; de ciuilibus tamen malis quæ Siciliam vexauere, pleraque audiueramus. Sed mercium nulla celeriùs quàm veritas nauigatione corrumpitur. Multa in-

certa, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque viciſſim dubito quin & ad vos noſtræ gentis diſcrimina, & veluti fata, aliquo rumore peruenerint; ſed vel audaciâ narrantium, vel ignoratione libata. Quòd niſi te vererer longiori ſermone conficere; non hæc modò quæ rogas exequerer; ſed repetitis altiùs rebus, mei Regis cunabula, dignam hiſtoriis materiam exponerem. Solicitauit Arſidam inſignis narrationis materia; & ſi Gobryæ vacaret, hæc ſe auidiſſimè accepturum reſpondit. Et Gobryas; Audies ergo rem dignam veſtrorum Græcorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta ſunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ literis ipſæ ſe celebrant. Sed ſola ſunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna noſtrarum perennet: Neque illa ſeu lignis ſeu ceris impreſſa ſunt. Memoriæ iuuentutis commen-

dantur; & ex cantantium ore virtutes maiorum agnoſcimus. Sed ne queſtibus onerem noſtros mores; præſtat (hoſpes) quando ſic iubes, promiſſam narrationem nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus noſtris nomen; bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arſidas loquentem; mihi Regem memoras priùs, inquit, quàm cui regioni imperauerit. Quamquam ex tuorum ſermonibus vos Gallos eſſe coniicio. Rectè mones, ſubiicit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæóſque montes mari alluitur tenemus: Mediterranea verſus, porrecti in longum, quà Rhodanus, & ſupra hunc Araris nobiles amnes, pinguiſſimos campos interſecant, pars eſt Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validiſſimo populo grauis. Obſtupuit Arſidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliar-

cho flumina esse, Argenide docente cognouerat. Sed vt illũ Gobryas vidit suspenso supercilio hærentem; Forsitan, inquit, iam quid parem intelligis, & hæc frustra apud scientem narrauero. Dic enim; Ecquid in Siciliâ auditum de regiæ nostræ rebus? Tum Arsidas; Imò, inquit, & plures in Galliis Reges esse accepimus; & si quid de iis affertur, instar auræ vel nubeculæ est, quæ non ægrè ignaros prælabitur. Quippe antea pauci vltro citróque mercatores commeabant; & hos ipsos nostrarum seditionum atrocitas exegit. Segnitia autem nostra est, quotquot Græcis ingeniis viuimus, ne diligentes vulgò simus in gentium factis quæ ad Septentrionem vergunt; nisi quando cum exercitu finibus vestris vos egredi fama est, & timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc quicquid est ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat; non omnino Gallicarũ inscius rerum;

Sed ne Gobryas, quid is sciret nesciretve interrogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani Ararisque nominibus, illam Galliarum historiam, auidiùs, & tanquam rem suam agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat; cui filius erat & ipse Britomandes appellatus; sed postquam euasit in virum, tot morbis conflictatus, vt animi vires continuus dolor absumeret. Duxit tamen vxorem ex cognatis fœminis vnam, cui satis haud dixerim plus ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori sexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam iisdem fatis nostra fœlicitas occubuisset, omnia in peius sublapsa sunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoscebamus, præter pietatem &

nomen. Erat inter Proceres potentissimus Commindorix, nobilitate & opibus supra priuatum; denique qualem modò narrabas fuisse Lycogenem. Is sub sene Britomande vtcunque tanti Regis terrore coërcitus fuerat. Apud filium verò prudentiæ & fortitudinis opinione adeò omnia potuit, vt illius nomine ipse regnaret; multùm Timandrâ indignante; quæ ad patrios auitósque animos virum non cessabat impellere. Sed ille imbecillâ lenitate ingenij, omnia vxoris consilia, mox subdolè exploranti Commindorigi credebat. Nos à prosperâ sorte deiecti cui senior Britomandes regionem assuefecerat, ad bustum illius, tanquam Herois, conueniebamus frequentes; specie pietatis; re autem, de gentis nostræ more, illic captaturi oracula; si qua sors, si qui dij viam monstrarent ad Commindorigis perniciem. Hunc enim odisse in pietatis parte plurimis erat; Maximè

poſtquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandrâ puerum (proh facinus!) nutricis operâ dictus eſt confeciſſe. Cur non eodem exitu rapta Regina ſit, haud facilè ſcias. An venenum, atque inſidias, ſuſpiciosâ diligentiâ ipſa vitauerit, an ille infra curam habuerit mulieris vitam. Supra omnia Deûm curâ id factum exiſtimo; qui tyrannos ſæpiſſimè excæcant, vt anxiâ & ſuperſtitiosâ ſæuitiâ ſecuritatem quærentes vera & certa pericula non cognoſcant, aut timeant.

Cùm ſecundò Timandra ventrem ferret, miſeræ proli timens deſtinatæ priùs ad mortem quàm ingreſſa vitam eſſet, obſtetricem, & matronarum ſibi familiarium duas, (quarum alteram haud pridem eadem Reginâ conciliante, habebam vxorem) maturè ambire inſtituit. Ab his Regina flagitabat, vt ſi marem peperiſſet, alieno fœtu ſuppoſito, legitimum furtò ſubducerent,

Illæ quandam ex agris matrem familiâs, meæ vxori notiſſimam, in concilium allegant, quæ puerum alere poſſet; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipſius opera neceſſaria erat) diis omnibus deuincta rem habere ſecretam, à meâ vxore, dum Regina pareret, in Aulam deducta eſt. Nullæ niſi ex conſciis in cubiculum admiſſæ. Et Dij fauerunt. Timandra marem enixa eſt; puellámque regiis cunis fraus mulierculárum impoſuit. Quem Reginæ tunc fuiſſe ſenſum exiſtimas? Pariendi anguſtiæ erant; fœtum quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi ſibi: & ſæpè audiui ab ipsâ, nihil formidoloſius animum tetigiſſe, quàm ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur conſilia. Quamquam tamen & curis, & morbo ægerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum aſportandi prouincia erat, ſubmiſsâ voce affata

est. Per patrios deos sine te exorari vt mihi fidelis sis; ne dum alios fallere studeo, ipsa interuertar prole meâ. Nam quemcunque volueris, hunc me pro meo oportebit agnoscere. Ad hæc mulier; Dij, Regina, quos inuocas, effecere, ne in cuiusquam potestate sit, tibi hac fraude quam times illudere. Adeò corpus infantis haud vulgari aut mutabili notâ insigne est. Simul obtulit nudum; ostendítque paulò infra ceruicis exitum tanquam spicæ figuram ardenti purpurâ expressam. Eadem species in crure dextero rubebat. Et causam fœlicium macularum dederat ipsa mater, fortè cùm pedes in agro spatiaretur, subito timore perterrita ad turbinis sonum, qui ingentis campi messem cedentibus spicis percurrerat. Timandra suauissimo pignori postquam osculum tulit; Fuge, inquit, mi pupe, regiæ paternæ periculum. Fuge, mi Astioristes (ita enim de ataui no-

mine appellari te volo.) Dij faxint hos maturus vlciſcaris, qui non ſinunt tuam infantiam inter mea vbera eſſe ſecuram. Iterum repetito oſculo fleuit; Statímque receptum infantem Sicambre obuoluit faſciis; & poſtico ad id antè præparato, ſe ab Aulâ proripuit. Tum verò in humum collocata eſt illa, quam in regij ſanguinis fortunam adoptabant, puellula; & vocatus ad ſobolem agnoſcendam Britomandes, cum Commindorige intrauit, ſuſtulítque alienam prolem in ſinum, affectu decepto; quam vbi commendauit nutricibus, ſolatúſque puerperam eſt, diis gratias habiturus ad templum diſceſſit; illis quidem maiori beneficio quàm credebat obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris ſortis mulier erat; quia neque apud illuſtres ſatis infans latuiſſet, neque tenerrimo corpori in egenâ familiâ ſatis potuiſſet ſperari

ſubſidij. Illa conſcium maritum adduxerat (Cerouiſtus nomen eſt) cui haud procul regiâ tradidit ſanctiſſimum pignus, & portare molliter rogauit. Huic miſericordia, & ſpei magnitudo, ſatis alumnum commendabant. Igitur diuerſus ab vxore, ne quid familia ſuſpicaretur, ad prædiũ ſuum iuit. Agrum enim ſatis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguus; & ſanctitatem familiæ ruſticâ ſimplicitate ſeruauerat. Vbi domum peruenit, mentitus abiectum ſe infantem in ſyluæ viciniâ ſuſtuliſſe; redeunti haud multò pòſt vxori occurrit, corámque ſuis rogat, vt miſerrimis labellis velit vbera admouere, nondum ſcilicet à filio ablactato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulæ, cuncta anxiè rogabat, qui parentes infanti, quod miſero fatum, aut cur proiectus eſſet vultu tam lepido, nihílque in eo à ratione humani corporis errante naturâ.

Is nihil ſe præterea ſcire finxit, quàm quòd in biuio ſyluæ, ſolis paſtoribus, aut venatorum ſtudiis cognito, iacuerat vel inhumanâ vel miſerâ poſitus manu. Suſcepit inter hæc Sicambre vagientem; queſtúſque & lachrymas dato lacte compoſuit.

Ita cunas regius fœtus, pro claritudine quidem generis exiguas, ſed vt tempora erant, fœliciter nactus, vbi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam ſpeciem creſcere, quàm quæ ſolet in eiuſmodi patrum familiâs domibus videri. Viuax indoles erat, nec venuſtiſſimo corpori impar; Præcipuè Cerouiſtus, & Sicambre conſcientiæ & charitatis ſtimulis cuncta in eo mirabantur; impoſitóque à Reginâ nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Aſtioriſten. Sed Reginæ vix hæc tutò poterant nunciari; quam vt plurimùm ſemel in menſe Sicambre ad coniugem meam veniens furtiui col-

loquij lætitiâ reficiebat. Nam homines ruri aſſueti ſæpiùs in Regiâ cerni timebant; à conſciis quoque matronis identidem admoniti, vt quàm maximè ſuſpiciones vitarent.

Vertebatur ſeptimus annus, cùm Regina tenendi filij deſiderio victa, me, quem ſuæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellauit; Non meruiſti, Gobrya, vt tuam fidem muliebri leuiorem exiſtimem. Coniugem tuam diu eſt quòd ſummi arcani arbitram habeo, & ſilentio quod præſtitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quòd conſciêntiæ etiam tuæ deponam meas curas, aperiámque pulcherrimũ facinus; in quo tegendo, mea; & Galliarum ſâlus ſtat. Scíſne, Gobrya, quid te iam velim? Nihílne te vxor rerum noſtrarum edocuit? Ego præterquam quòd rei expectatione eram tactus, adhuc ſimpliciùs vultum fingebam, vt integram accepi ſecreti gratiam ſibi

Regina habere me crederet; & præterea vt fidem vxoris commendarem; quæ vtique neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum fefellerat coniicientem aliquid magnum agi. Tunc verò Regina non liberiùs modò, sed & suauiùs rem totam effata est; Quâ auditâ, nihil tam grande suspicatus contremui; & paulatim per narrationis seriem redeunte animo, laudaui maternam pietatem, astúmque vtilem regno, cui tyrannus imminebat. At illa; Nunc tenes quo loco sit fœlicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, solatium quod priuatæ matres habent adhuc nescio. Seruemus diis volentibus, Gobrya, hoc senectuti nostræ præsidium, hanc parricidæ Commindorigi perniciem. Tantùm Superi velint, vt crescat auo quàm patri similior. Intelligo nihil auspicacius eius moribus esse. Vultum quidem aliquoties vidi; dum eum sua alumna in templis ex cō-

poſito producit. Quàm autem miſe-
rum credis vix cõſpectum vnicæ pro-
lis tutò poſſe vſurpare; & penitus col-
loquia eſſe ſublata? Tu ſodes ad do-
mum in quâ alitur proficiſcere. Nam
facilè aliquid in viæ cauſam effinxeris.
Voluptatem mihi debitam tibi credo;
eam ad me pro parte perueniſſe arbi-
tratura, ſi te mandatâ ſuauitate exple-
ueris. Mihi deinde bonâ fide referes
de indole pueri quod licebit coniice-
re. Fortè etiam cum Sicambre aliquid
comminiſcêris, quo eum ſine ſuſpicio-
ne poſſim perfunctoriè ſaltem am-
plecti.

His à Reginâ dictis, gratias, vt opor-
tebat, egi, quòd in tantis arcanis meâ
præcipuè operâ vti vellet. Sponte
eram à Commindorige auerſus; & hac
tantæ factionis dulcedine, facilè peri-
cula contempſi, quæ illa ſpes, & con-
ſcientia, afferebat. Igitur poſtero ma-
ne egredior in agros, monſtratámque
à ruſti-

à ruſticis viam tenens, ad villam peruenio; Cuius ambitum poſtquam intraui; in areâ, quâ ruſtica armamenta cum aratris iacebant, video puerorum aliquot chorum, inter ſe ſimplici temeritate ludentium. Propiùs ego acceſſi; ſi in illo fortè cœtu itineris mei cauſam offenderem. O hoſpes! Non authore, non indice illic opus. Tot heroum ſcilicet ſtirpem ſatis efficax natura monſtrauit. Alij ruſtico vel puerili metu diffugiunt; aut timidè pectore toto auerſi, me reflexis intuentur ceruicibus. Reſtitit ille, nihil territus inaſſueti hominis vultu. Arcum habebat ætati & viribus parem; cui in terram ſtatuto innixus me opperiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis geſtus. Sufflaua cæſaries, & ipsâ negligentiæ opinione melior. Sparſa enim non ceruicibus tantùm, ſed per incenſam ludendi impetu frontem iacebat. Oculus inter iubentis mulcentíſque

aciem; os, ſupercilium, genæ, qualia in Cupidinis ſignis aſpicimus. Ego ſubitâ veneratione exhorrui, & breuiter deos precatus, vt ſuis donis fauerent, timui tanquam puero priuatæ ſortis loqui. Sed ne ſcenam turbarem, ex equo tantùm deſilui, rogauíque quid parentes agerent, aut ipſe valeret; Ille patrem cum familiâ ruri opus facere reſpondit; matrem verò domi eſſe; eámque ſe, ſi iuberem, prouocaturum. Facies verò, inquam, ſuauiſſimè, puer, &, niſi moleſtum eſt, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cœpit, rogatúſque per iocum in quas feras ſuo arcu vteretur; prorſus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos inſectari cum noſtro Sticho & Ambirino, pater conceſſit: In annum adhuc vnum diſtulit operam meam; & multum tibi debebo, quiſquis es hoſpes, ſi numerum dierum mihi referas, qui annum conſtituunt. Iam enim ali-

quoties ſenſi me, quia puer ſum, nec ſpatia temporum noui, eiuſmodi promiſſis eſſe fruſtratum. Riſu ego pleniſſimus; fruſtra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi ſufficiet tanto tempori obſeruando quantum à me deſtinari efflagitas. Imò (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito, eximámque quotidie ſingulos, vt cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem ſolertiam. Veſtigia autem ex compoſito premebam, vt diutiùs lepidiſſimâ contemplatione perfruerer. Sed Sicambre, neſcio vnde admonita eſſe aliquem qui ſuo filio colloqueretur, foras exiluit; &, vt tanto depoſito timebat, vultu ſolicitudine vario ad nos delata eſt.

Vt verò me agnouit; dubia adhuc an ſcirem cuius ſtirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad ſe viam præiiſſet, me recepit ſub tecta, perplexè

de causâ itineris rogando, & quid mea coniux valeret. Sed postquam consedimus, risu inter dubia verba pendente; multum est, inquam, quòd de vxore meâ querar, nisi in te recipis crimen, faterísque te magistrâ eam didicisse quàm altâ taciturnitate simulatio obeunda sit. Neutri quidem, quòd iam pupum istum noui, habeo gratiam, quæ peruicaciter siluistis; Sed ipsi Reginæ cuius iussu vos inuiso; tecum quoque exacturus, quâ commodissimè ratione ipsa implere auidum pectus eodem solatio possit. Nam quòd aliquando in templis eum videt, parum est ad desiderium matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem denique saltem semel satiare propiori dulcedine. Sicambræ facile fuit excusare silẽtium. gratulata deinde est, quòd Reginâ profitente ad hoc secretum peruenissem. Denique haud vnicam viam monstrabat, quâ Astioristes ad ma-

trem duceretur: Sed omnia ſuſpicioſa erant, nec placebant ipſi authori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quàm vt Sicambre, vt pote ſæpè apud coniugem meam viſa, in agrum qui ſub vrbe mihi eſt, veniret cum puero; Et Regina in campis ſpatiata, vmbram quæ in prædio meo læta eſt, optare ſe diceret; móxque in ſecreto conclaui non turbatos, non ſuſpicionibus obnoxios amplexus, daret Aſtioriſtæ ſuo.

Tempore igitur cum Sicambre conſtituto quo ad prædium meum veniret, rurſus cum puero iocatus ſum, varium ſpecimen futuræ mentis eliciens: Vlnis denique implicui meis tam graui imperio (modò dei æquo fauerent) debitum Regem. Secundum hæc, à villâ in proximum oppidum diſceſſi. Illic exactâ nocte redeo ad regiam. Timandræ cùm ſingula referrem, ſolum hoc graue erat, bidui adhuc moram promiſſæ fœlicitati interceſſuram eſſe.

quo elapſo, cùm omnia proceſſiſſent, veniſſétque Sicambre cum alumno, adfuit & Regina tam exiguo quàm fas erat comitatu; & pauliſper in hortis ſpatiata, velle ſe in conclaui acquieſcere vxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum ſecreto quod agebatur aptiſſimum, vnde loquentis vox non excipi poſſet. Tum omnibus præter conſcios, tanquam Regina ſomnum peteret, dilapſis; Intromittitur ex vicino cubiculo fidiſſima Sicambre, applicitúmque Reginæ genibus filium tradit. Conceſſerat Regina vt adeſſem; ſed quæ vidi, quæque audiui, nullis verbis, nullâ diligentiâ, dignè retulerim. Adeò lætitia, pietas, dolor, flendíque, & amandi ſuauitas, omnem modum in Reginâ exceſſerat. Longo ſingultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum inuadit; & penè ad vtriuſque pectoris liuorem ligat amplexibus. Nec in vno

habitu durans, nunc illum paulisper subinouebat, quò vultum, oculósque & totius corporis statum liberiori obtutu suspiceret; nunc subitâ vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur osculum dabat. Quasi sua essent hæc ipsa quæ cernebat in prole, iam tumidior videbatur; iam, opinor, vltorem hunc destinans, incipiebat Commindorigem præcipiti voto despicere. Rursus amor, ipso furto incitatus festinanter suâ felicitate fruebatur; simúlque cogitatio recessuri mox gaudij insanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo nostrûm tam altæ & miserandæ pietatis spectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat nescire puerum quantus esset. Nam nec silentij fidem promittebat hæc ætas; & si illa immaturè emersissent, certa erat à tyranno pernicies. Itaque inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla ver-

ba adhibuit, quibus is ſciret, vel Reginam eam eſſe, vel matrem. Sed perculſus ſpecie exultantis gementíſque mulieris, in aſſuetis præterea oſculis fatigatus, cùm denique illachrymari omnes videret, aliquantulum fleuit. & neſcius cuius in amplexibus eſſet, eam tamen veluti iubente naturâ breuibus vlnis cinxit. Sed illorum ſimplicitas annorum, longæ curæ aut prudentiæ exors. facilè ab eâ intentione ſe ſubduxit cultúſque Reginæ, quales antè non viderat, cœpit puerili contemplatione luſtrare. Lectuli præterea, & ſtragula, tum quicquid ornatûs in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per ſingula euntem morabantur; Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque geſtus dulciſſima imitatione ſequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat, neque oportebat Reginæ comitatum aliquid noſtrâ morâ

ſuſpicari. At illa non auelli ſuſtinebat à filio, donec ſpe rediturae laeticiae ſibi impoſuit, & ingenti ſuſpirio concuſſa auertit ſe à puero, eúmque abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei tamen conſilij ignaris, ad domum Sicambres peruenire, ſeu venationis ſpecie, ſeu quid aliud videretur commodius, illícque Aſtioriſtæ indolem atque formam impensè laudare; eum denique à parentibus palàm petere, quem domi alerem inter vrbanas diſciplinas. Non enim eum agris videri aut ſolitudini natum. Oportebat deinde reluctatam aliquandiu cum viro Sicambrem conſentire. Poſt hæc puer adducendus in vrbem tradendúſque coniugi meæ erat, tanquam ad miniſteria illam ætatem decentia. Sic illius moribus eramus præfuturi; & ille non tumultuario aut breuì conſpectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hoſpes, conſilia, atrocior fortuna peruertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cùm Cerouiſtus ille Sicambres vir intrauit noſtrum limen veſtibus ſciſſis, omnibúſque ſummi doloris indiciis funeſtus: Vtque me vidit, nihil diſſimulato planctu verberans vtraque manu pectus. Dij, inquit, nos perditos, ô Gobrya, voluere. Aſtioriſtes nocturnis graſſatoribus præda, an, aut vbi viuat, incertum eſt. Abuexit hunc proximâ nocte armatorum violentia, qui ſpoliatis penatibus meis ſubiecere denique ignem. Neque noſtra tantùm tecta hæc peſtis conſumpſit. Acta eſt præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini ſuperſtes, non potui veſtigia ſeruare impiorum; quia celeriter trans Rhodanum aliquot ſcaphis delati ſunt. Quid verò me facere, quóve conferre, nunc author es?

Hæc narrante Gobryâ, penitus Arſidas, tanquam in cladis & iacturæ

parte eſſet, expalluit; indignum fuiſſe facinus proclamans, ſubindéque interrogans, an ſic puer periiſſet. Quippe maiora de eo expectabat; nec à negotiis quæ tunc curabat aliena. At Gobryas; Multò, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quàm te nunc, hoſpes, video eſſe. Segnem tamen eſſe non ſiuit tumultuarij mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperaui, vt inutilem gemitum pauliſper ſupprimeret, mihi quicquid contigerat prolixiùs memoraturus. Auditis omnibus, varia animo verſabam; vnde prædones eſſent; conſultóne incidiſſent in puerum; quâ celeritate, quâ manu perſequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc poſtea commodiùs narrauero. Video enim ad cœnam tempus eſſe, quam corrumpi iam aliquoties miniſtri monuerunt. Atqui, refert Arſidas, hilarem conuiuam non habebis, niſi

me ab hac ſolicitudine abſoluis; quo ſucceſſu dolueris, quódve Reginæ ſupplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti; raptímque edocuit, nihil ſe aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquiſſe: quamuis & ſecretò gemebant, & prætextu alio quærebant in latrones. Cæterùm rapto puero nihil in iis fuiſſe auxilij. Nam neque repertos qui eum obuexerant; neque ſuperfuiſſe veſtigia quibus ipſe vlteriùs quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus aſcripſiſſe Commindorigi; ita meritis qui per ſcelera viuunt, vt non ſuorum modò facinorum, ſed & interdum alienorum infamiâ laborent. Poſtea liquidiùs eſſe reſcitum, prædones in Allobrogum montibus, quò minore inuidiâ in alieno ſolo quàm in patriâ peccarent, factâ manu Rhodanum tranſiuiſſe; ſpoliis deinde onuſtos, poſtquam in ſuam ripam relati ſunt, diuiſis manubiis

agmen ſoluiſſe, ne multitudine proderentur. Ita periit ſcitiſſimus puer, inquit; & propemodum in amiſſi deſiderio mater.

Adhuc confuſior Arſidas; Videor, inquit, magni ædificij apparatum ſomnio conſpexiſſe; quod poſtquam artificum manibus creuit, marmoribus & picturis inſigne, vt hominum me à ſomno excitantium plauſu perierit. Sic poſteaquam puerum ſeruauiſti; poſtquam perduxiſti ad annos quibus promitteret ſe non fruſtra ſeruatum, ſubitò eximis nobis. Sub hæc verba, aſperiùs intra ſe indignatus, ridebat tacitè imprudentiam Gobryæ, qui tot verbis tantam ſcenam apparaſſet, in quâ nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem eſſe commotum. Itaque vt hoſpiti vultum reſtitueret; Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum, matríque ſiſtam incolumem. Mutatus ad hæc verba eſt Arſidas, qui

altiori ſpe, quàm Gobryas credebat, rei exitum fœlicem optauerat. Cùm verò ſe ad menſam componerent, excuſauit hoſpiti Gobryas, quòd in medio lectulo accumbere iuberet ex Druidis vnum. Ita Gallorum religionem ferre, vt hoc hominum genus ſiue in ſcenis ſiue in conuiuiis honoratiſſima occupet. Supra hunc vatem Arſidas; infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus ſermo de Druidis fuit; dubitante Gobryâ, vtrum plus Arſidas ſcire, an narrare vates vellet. Qui vbi ſe non in Gallicis modò ſacris regnare, ſed diſceptatores litium eſſe, totámque ab ſuis præceptis iuuentutem pendere memorauit, magnam quoque apud ſe poëſeos, tanquam diuiniſſimæ artis curam eſſe, lentis & grandibus verbis monſtrauit; in eo ſermone diutiùs hærens, vt aliquid rogaretur recitare. Quod vt Arſidas ſenſit, coëgítque volentem, retulit ille verſus, à ſe non

pridem, vt aiebat, constructos; quibus deorum æquitas celebrabatur, qui diu lædi se passi, tandem ex dignitate desæuiunt.

O sontes animæ, quarum vesana lacessunt
Facta diu Superos; lentũ ne spernite Numen,
Ne miseræ, tardoq́; graues examine pœnas.
Sera licet sint tela Ioui, nec protinus omne
Ad scelus armato turbet sua sydera nimbo;
At vigili stat mente memor; pœnásque merentum
Annumerat Nemesi iustâ Themis ardua curâ.
Hinc lethi innumeræ facies, & funere peior
Mens ægra, atque altæ diuulso in pectore diræ.
Hinc nullæ fluuiis ripæ; & vectricibus vndis
Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
Quid memorem versis exutos messibus agros,
Vẽtorum seu vulsit hyems, siue agmine fœdo
Densus aper strictis effodit pabula rostris?
Quid cùm sæua lues circùm tabentibus auris
Inspirat celeres per membra furẽtia mortes?

Aut pater armipotẽs mediis incendia fundit
Gentibus, & ſaturas reſtinguit ſanguine flammas?
His Superûm vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & faciles violari crimine diuos)
In meritas ſæuit gentes, & ſæcula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miſerabile vulgus,
Ignari quæ tela ſonent, cur turbidus æther
Æſtuet, vnde anni fragiles, & rara ſenectus;
Naturam, & caſſi damnamus corporis artus,
Fortunæq; vices. Nihil heu Natura, nec artes
Peccauere deûm. Sed nos cunctantia fata
Vrſimus, & cæcas peccando accendimus iras.

Cœnâ, vt bellum & maria ferebant, eleganter exhibitâ; Tempus eſt, ait Arſidas, ſcrutari omnia trans Rhenum; & ex latebris Principem veſtrum eximere. Tum Gobryas; Strenuè factum à nobis; & tunc omnia fruſtra ceſſerunt. Quatuor totos annos amiſſum defleuimus. Quinto anno neceſſarium in Allobrogas bellum fuit; quòd de finibus diſce-

disceptarent, immineréntque fœlici viciniæ. Parum interest illius belli casus te scire; præsertim quæ tumultuariis & obscuris manibus gessimus. Vna fuit acies iusta, quâ profligati Allobroges castris quoque exuti sunt. Noster exercitus diues prædâ, vix captiuos capiebat, vix spolia; torquibus armillísque ex auro (vt mos Gallorum est) in illâ strage innumeris. Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fusi: Inter quos famâ & dignitate præcipuus Aneroestus appellabatur: Cuius tentorium dum victores despoliant, quidam miles in illius vestibulo adolescentulum egregiæ venustatis conspicatus, cæterâ prædâ neglectâ, eum habere concupiit. Is maioribus quàm pro ætate spiritibus gæsa quassabat, abnuebátque se viuum capi posse. Nec violare tenerum corpus miles sustinuit; sed sodale aduocato circuiuit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis

occupatis, à frendentis manibus tela excussa sunt. Videbantur indignæ vinculis manus. & fraus ab liberali indole timeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur nullis seruitutis notis astrictum, comiti quàm captiuo similiorem secum iturum. Is vultu tantâ clade non deiecto, haud se diis repugnaturum dixit, quibus sua captiuitas placuisset; nec seciùs fidem quàm antea libertatem culturum.

Non sine numine deûm fuit, quòd tantopere militibus puer placuit. Abuexere iam volentem; & inuidiam timentes, non à multis eum conspici passi, iam non procul vrbe regiâ aberant, cùm in me inciderunt. Si qua fides, stupui in adolescentuli vultu; illósque auidissimè percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) vnde hæc præda, & an venalis esset. Retulere hunc se inter captiuos eximium, Commindorigi donum seruare. Credo veritos ne

illú mihi depoſcerem, obieciſſe Commindorigis nomen. Scis Gallorum ſagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentiùs in eius contemplatione hæreo, & dij neſcio quid animo meo grande magis magíſque ſubiiciunt, fortè flexit ille ceruicem, méque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar fœlicitate illa dignú? Prodidit, mi hoſpes, regij ſanguinis notas, illam, inquam, naturalis purpuræ ſpicam, quam in Reginæ filio, vt antea monui, fata expreſſerant. Loqui non poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & ſubita veſtigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulſabat. Tum præſides gentis deos tacitè veneratus, vt adeſſent ſpei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inueniſtis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptiùs tradi poſſit. Adhuc ætas eſt non

turpis gynecæo; memórque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortasse deinde vos prouehet. Nam & Commīndorigi hunc si datis, tamen ad Reginam perueniet, Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ iam vestra, si sapitis, erit. Milites pauca inter se colloquuti, agūt gratias quòd eos consilio iuuissem: cupere quoque se meâ operâ intromitti ad Reginam. At ego non id tantùm in me recipio, sed charissimæ prædæ timens, auidus quoque certiora cognoscendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Postquam domum peruenimus, leniter adolescentulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen esset. At ille, se Scordanem in primâ captiuitate appellatum; in istâ secundâ adhuc nescire, quod sibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, iam antea semel captus? Certè; subiicit ille. Vnde

autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obſcurè memini me adhuc imbecillem, armatorum violentiâ fuiſſe direptum. Nec quid vltra memini, niſi nos ruri habitauiſſe, & me Aſtioriſtem à matre nuncupatum. Sed Rex Aneroëſtus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit, inter cuius liberos penè haud diſpari cultu, vel gratiâ, pulcherrimè aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, vt bellum hoc viderem, in quo, heu! & quid illo actum ſit neſcio, & ego iam alia fata, ac vt opinor viliora exorſus ſum. Sub hæc verba dolore animi turbatus eſt. Sed ego iam certus negotij, adoratis numinibus, in quæ potiùs quàm fortunam, referebam rerum ſeriem: Nihil, inquam, ô puer, in te dij peccauere: neque fatis ingratus ſis, quæ te in Reginæ familiá aſſerere tot caſibus laborauerũt. Magnæ fœlicitati ſeruatus es, puer.

Impotens læticiæ eram; & nocte inter maximæ ſpei, omniúmque bonorum inquietas imagines ductâ, militibus ſignifico me ad Reginam ire, illis aditum impetraturum. Cultum ſolitò nitidiorem aſſumpſeram, coronámque habebam, tanquam ſacra diis facturus; vultus prætereа erat inter gaudij ſenſum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excuſabat hilaritas. In hoc habitu cùm Reginam ſalutaſſem, paululùm fallere conſtitui, nec à principio læticiam totam dare. Igitur, Ne mirere, Domina, inquam, hanc animi inſolentem læticiam. Dij arcanâ vi ſomnij ita me impulere. Forſitan ſuperſtitioſum appellabis. Sed adeò certa fuit quæ dormientem egit imago, vt nec ſomniis illam annumerem. Ne ampliùs diſſimulem, vices tuas iam gaudeo. Ita tibi fœlicem hunc diem portendi monſtrauit Mercurius credo, aut ſi quis eſt alius deorum nuncius,

qui venturarum ſpecie rerum ſomnos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudij montes? aut veriùs quid inſanis? Videbam (ſubiicio) ſub auroram, cùm purioribus ſomniis tempus eſt, honeſtiſſimæ puerum frontis, his me verbis compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nunciabis me ad illam aduentare. Tamdiu expetitum hodie ſecuriſſimâ ratione conſpiciet. Quis tu autem es? inquam. Nam neque vultu iſto ac genio, inter te & vllam deorum prolem diſconuenit. At ille iratior; Adeóne Aſtioriſtem ignoras, vt nomenclatore opus ſit? Non nouiſti Timandræ filium, Principem tuum? Illicò loquentem agnoui; cúmque vano conatu niterer ad amplexus, excitauit animi impetus membra, & per ingratiſſimam vigiliam puerum amiſi. Diuinum fuiſſe præſagium, Domina, illinc intelliges, quòd tanquam cogentibus Supe-

ris, de euentu nec ambigo. Tenebis hodie Aſtioriſtem tuum. Regina his auditis demiſit in pectus anxium vultum, rurſúſque ſe erigens, adeò nihil lætum oſtendit, vt iam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti ſoporis delira ſpecies fuit; aut ſi quid ſimplicius dij ſignificant, vitâ hodie defungar, amplectárque inter manes filij vmbram. Imò, Domina, inquam, niſi mea promiſſa proceſſerint, vel multato exilio vel quod omnium vltimum, odiſſe me velis. Ibo ad templum agamque cum Superis vt promiſſa repræſentent.

Tantâ alacritate coëgi vt ſperaret; protinúſque digreſſus, pro templo ac diis, meam domum habui, vnde fœlicitatem expromerem. Milites ergo cum munere ſuo in veſtibulo regiæ conſtituo: per Præfectum regiæ cuſtodiæ familiarem quidem meum, cæ-

terùm rei quæ agebatur ignarum, paulò pòst introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo; tenéoque silentium; si quid fortè ipsa prior inciperet. Constabat esse cómotam. Nam interdum ambulabat præter solitam vestigiorum mensuram; interdum residentem acerrimæ cogitationes figebant; in me denique sæpissimè intuebatur; Cùm ecce Prætorianorum dux vt rogatus à me erat, intrauit, monuítque adolescentulum de prædâ venustissimum adesse, quem duo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam sese iam explicantia, capiebat. Nec quid maius suspicata, milites iussit admitti. At verò vbi cum munere fuerunt in conspectu, suauissime hospes; stupore & affectu crescente per gradus, vt correpta, vt possessa diriguit! Spes quam feceram vix passa est vt audiret suum munus commen-

dantes; ſed vltrò, periculoſo & temerario impetu, inſpexit in pueri ceruicem, agnitóque natalium ſigno, vt cõfuſam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit; quaſi oculis malè eſſet. Obfirmata deinde, os retexit. Tandémque militibus poſt promiſſa, & gratias dimiſſis, mihi ſecretò his verbis blandita eſt. O præſtigiator! vigilans ſcilicet ſomniaueras! & quæ vera ſciebas quò differres gaudia mea referebas in ſoporis vanitatem? Scis quo modo te vlciſcar? Tardiora præmia erunt; quæ, fateor, debeo tibi ſumma. Referes poſtea, quâ ratione in puerum incideris. Nunc illum accipe; & tanquam ad noſtra obſequia inſtituendum ale. Diſciplinis tenerum imbuemus, quæ ſummam ſortem decent. Sine ſuſpicione interim illius aſpectu & colloquiis fruar.

Poſt arcana hæc verba, mihi publicè puerum tradit, quem Scordanem ap-

pellabamus. Ipſa, quò ſolutiùs lætaretur, in ſecretum ſecedit. Militibus autem præmia cum fide perſoluimus; regia quidem, ſed non tamen inuidioſa, aut paria dono. Ecce autem in illo ſereno non temnendam vim ſubitæ tẽpeſtatis. Rex Aneroeſtus miſſis ad nos præconibus, nunciabat, Si quis ſuauiſſimum puerum, ſibíque inter filios numeratum, reddere vellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Pertimuimus ad illius importunam benignitatem. Nam quâ inuidiâ aut ſuſpicione hunc Regina ſeruaret, quem tam chari ſuus patronus licitabatur? Saltem barbaræ crudelitatis videretur, & hoc gaudium ſeni, & tot bona puero inuidere. An ceſſaturus denique eſſet ipſe Scordanes, ſi ad vires fugiendi adoleuiſſet; aut aliis centum talenta quæſituris non ſe quoque ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroeſto paciſci, nec ho-

nestè retineri puer potest; fortuna Aneroesto infesta illico nobis fauit. In eum siquidem sui ciues insurgunt. Subitum bellum fuit; exitúque cruento in acie ceciderunt filij Aneroesti, quos duos spei eximiæ habebat. Ipsum (quanquam non repertum cadauer est) illâ strage occubuisse crediderim. Et tum quidem qui eum deiecerant, regnũ illius tyrannico ambitu ad se traxere. Vix tantam Aneroesti cladem Scordanes viuus tulit. Tanta illi pietatis, suæque iacturæ supra ætatem cognitio erat. Tamen morâ, & (quis puerum crederet?) argumentis demulsimus. Ita redditus sibi, nobísque seruatus, expectatione celeriùs, omnem sui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regiâ compleuit. Seu equitandum, seu tela mittenda, seu ductus in pariete orbis sagittas expectabat, statim æqualibus maior, tantus denique erat cui possent magistri inuidere. Nec superba,

aut peruicax naturæ fœlicitas. Amabant omnes vinci, quia priùs neminem vllâ arte quàm humanitate & obsequio superabat. Nihil in colloquendo vrbanius. Cunctis cedere, ambire vniuersos. fœcundissimus salibus, quos, ne læderentur cæteri, in se primùm experiebatur. Adolescebant præterea vires; quas durabat luctâ, & palo; cursu quoque & venatu, domandísque iugalibus; multâ præterea insomniâ; parco victu; & tempestatibus anni totius, ipso vsu, valetudini suæ conciliatis. Aui denique sui (quod ego & Regina præcipuè apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantùm, sed vocem & gestus.

Haud multò plus sedecim annis vixerat cùm animum illi ac vires maturauisse visa sunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimiâ copiâ fastidium ceperat nostri obsequij. Vltra bonorum patientiam

ſæuiebat, ſcelere diuturno audacior, expertúſque quàm inultè Britomandes deſpici poſſet. Ad extremum nomen regium haud obſcurè optabat, clientum ſuorum vocibus in hac ambitione frequentibus; vt dicerent, langueſcens ſub Britomande imperium, à ſtrenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debiturũ, quàm Commindorigem regno, ſi id ei placeret auſpicari. Parum intereſſe Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non ſolùm ex primâ nobilitate, ſed præterea virum eſſe. Iámque haud procul ab exitu erant furioſa conſilia. Dicebatur tyrannus agitare quo tutiſſimè munimento Rex cum ſuâ Timandrâ teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia relinquenda, quis vtrique comitatus, quæve cuſtodia. Adeò denique deſpexerat iacentem Britomandem, vt per-

plexè auderet ſciſcitari, an relinquere vltro poſſet tam graue & moleſtum negociis regium nomen. Quippe ratus multùm ſibi deceſſurum inuidiæ, ſi id à volente impetrauiſſet. Laceſſitus indigniſſimâ voce Rex, tunc quidem tenuit iram; ſed deflere deinde apud Timandram fortunas ſuas cœpit. Illa nihil cunctandum exiſtimans, & ſi fata obſtabant, ſaltem fortiter pereundum; Habeo, inquit, quo te ab impio hoſte vindicem, Chariſſime coniux. Sed timeo ne me facilitate tuâ deſtituas, detectíſque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex Diis ſuperis manibúſque inuocatis, confirmat ſe non tantùm ſilentio, ſed etiam auctoritate acceſſurum Timandræ conſiliis. Agnoſcere miſeram mentem quantum antè peccauerit; ſed vi iniuriæ cladíſque quæ inſtabat, iam fortiorem eſſe.

Timandra his verbis lætiſſima; ſi fi-

dem ſeruas, ait, die craſtinâ vel victores dignitatem aſſeremus, vel Reges moriemur. Cæterùm nemini ipſa in illam noctem communicauit conſilium; niſi quòd fidiſſimos aliquot admonuit, vt ad ſe ſub auroram conuenirent. mihi autem non tantùm adeſſe, ſed alumnũ adducere præcepit, vultu adeò extra ægritudinem ficto, vt nihil inſolens aut turbulentum coniicerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab vrbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, vbi ſaltus, & feræ ſolis Principibus ſeruatæ ſunt. Primâ igitur luce coimus ad regiam, vt erat imperatum. Sedecim non ampliùs eramus; quos ipſa ante Regem conſtituit, omnes ex numero Optimatum, & Commindorigi vel publicè, vel priuatim inimicos. Cúmque alumnum meum propiùs iuſſiſſet accedere, ita ad Regem loquuta eſt. Adhuc incerta ſum, Domine, an tuo iu-

dicio

dicio crimen ſit, quod tanquam egregium facinus profeſſura aduenio. Celaui te enim fœlicitatem tuam, vt ea ſecurior tibi eſſet. Nam hoſtes creſcentem ſuſtuliſſent, quæ matura nunc eoſdem peruertet. Ignoſce igitur, quòd tamdiu ſilentio meo factum eſt vt neſcires quantum diis debeamus. Et, vt rem paucis aperiam, deſine iſto adoleſcente viuo, te liberis orbum credere qui patrio ritu in ſceptrum ſuccedant. Nam per deos deáſque quotquot appellari fas à me eſt; hic eſt filius tuus, hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam paucis menſibus quibus vixit, de meo nomine Timandram appellauiſti. Simulandi cauſa fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliquâ arte ſæuiret. Cæterùm quamquam graue eſt præſentem laudare; dicam tamen quod non poteſt ſileri, aſſurrexiſſe eum in indolem dignam maioribus, & deos ſuâ curâ pro-

lixiùs quàm optare auſa eſſem, meum conſilium aſſeruiſſe. Quippe naſcenti, penates ruſtici quidem, ſed fidi, contigerunt. Ita infans deliteſcere atque ali commodiſſimè potuit. Creſcentem ſeu prædonum vis, ſeu potiùs benigniorum mens Cœlitum, deduxit ad externi Principis aulam, in quâ ſine ſuſpicione aſſueuit elementis negocioſæ & exercitæ vitæ. Hinc à diis ſpecie prædæ nobis redditus, ita conſummauit pueritiam, ita viriles annos exorſus eſt, vt vtilis eſſe poſſe incipiat, nunc cùm tolerabilis Commindorix deſiit eſſe; qui premendus eſt, ô Rex, aut accipiendus in dominum. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud expectamus quàm vincula? Age potiùs, Chariſſime Coniux, vlciſcere vnâ horâ tot annorum audaciam. Quòd ſi te patientiæ conſuetudine deſpicis, at regnum auitum huic ſoboli tuæ ſerua; Procerum etiam miſerere, quos hîc vides. Nemò

enim illorum est, qui quoniam pro maiestate tuâ stetit, non debeat aut mortem, aut eâ contumeliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, coniugem, prolem, & tot fidissimorum salutem nunc prodere. Nec de meâ fide dubites; quasi nouandis rebus hunc falsò sanguini regio ascribam. En collo, en cruri extremo certissimas notas, tanquam fatorum sigilla, quibus vario discrimine amissus repertúsque, me & illos qui conscij mecum erant non fefellit. Sed præterea eiusmodi sunt tempora, vt etiamsi hæc commenta à me essent, debeas commodà fraude vti. Interuerte tuum hostem nullis faciliùs artibus quàm hac nouitate domabilem. Partâ pace de huius natalibus maturiùs habebis quæstionem. Nunc si quod est esse non credis; at tua interest vt credere fingas. Versa deinde ad filium; ô mi Astioristes, inquit, ita enim nascentem ap-

pellauimus; liceat nunc te tandem bonâ fide amplecti. Mi gnate, tot mihi lachrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad osculum. Nunc primùm & te nasci, & me matrem esse existimo.

Sic loquente Reginâ, omnes præter me obstupuerant. Solus enim sciebam vera esse quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quòd adeò improuiso mihi consilio rem ad Regem detulisset. Cæterùm ex omnium ore constabat quàm hoc nouum mẽtibus esset. Raptâ voce, vultuúmque constantiâ in se mutuò intuebantur. Deinde hi deos vocabant, alij mittebant lachrymas, aut sublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab eâ metueret. Nemo altiùs tamen ipso Rege, & Astioriste, mutatus est. Rex gaudio, cæterísque affectibus amens, non loqui, non mo-

ueri. Inſpiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientiâ credebat; nunc in filium, & ipſum non minimâ perturbatione attonitum: cùm enim in illius collum Regina inuaderet, non auſus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lachrymis in coniugis vultu viſis audacior; Patiaris, chariſſime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua; aut ſi iam te patrem ſentis, prior quoque porrige manum. At Rex, Non me adeò, fidiſſima coniux, inimici dij agunt, vt hanc ſtirpem repudiem; virtutibus mehercule atque famâ, quantumcunque regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate, & prudentiâ tuâ fretus, non dubito quin ex me ſit genitus. Quòd ſi tamen ipſa deciperis, ſi quod non eſt eſſe exiſtimas; nihil minùs hunc filium mihi volo; vt ſi non vincula naturæ intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in

procumbentem toto pectore se dimisit. Clarissimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda sibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantæ fœlicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. iam osculum manui vestíque ferebant; etiam seniores reuocabant ad auum Britomandem memoriam; & tum verè, tum ludente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam in nepotem transtulisse monstrabant. Rex denique ab vxore quærere cœpit omnem deorum rationem quâ seruatus filius sibi esset. Sed Timandra; Minùs occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à iugùlis nostris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix viuet, nec Reges esse nos, nec propemodùm homines credam. Quo animo putas superbissimum hominem accepturum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed

fruſtra, ſi me audis, ſæuierit. Populi & militum animos, ſubitâ nec difficili arte occupa. O ſi te ſineret valetudo ad illos procedere; ſi coràm, facere tantis rebus auſpicium! At ille; poſſum ire, domina, poſſum: Et niſi aliud conſulitis, placet populum in regiæ veſtibulum ad concionem vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda ſunt omnia, priuſquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur totâ vrbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem vrgerent quam Rex eſſet habiturus. Omnibus illi videbãtur inſanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abſtinuerat, repentè prodire ad populum, ac etiam orare? Quid inſolens, quid ſubitum contigiſſet? Mõſtra hæc ſingulis erant, mutuóque ignari, vt in incertis fit, rogabant docebántque. Suſtinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsâ concione maieſtatem

hoc vltimum munus regiæ potestatis vsurpare. Erecta omnium studia erant, feruebántque coëuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipsi acciti, per centurias & signa constiterant. Sublimem inter hæc locum, instar scenæ, diligentissimè excitamus; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius est progressus, & resedit cum Timandrâ in suggestu, sibíque proximum statuit Astioristem; variæ in populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lachrymabantur; quærebant alij quid subitæ dignitatis apud Regem externo iuueni accessisset. Sæpè denique imperato silentio Britomãdes dicere exorsus est; Dijs gratias haberi tam à se quàm populo æquũ esse, quòd sibi filium, regnóque heredem reddidissent. Hunc iuuenem quem prope se collocatum cernerent, Reginæ partum esse, Sed hostium metu cùm natus est esse celatum, eductúmque vt priua-

tæ ſortis infantem; deinde diuerſitate fatorum amiſſum ac receptum. Se illo primùm die agnouiſſe eam ſtirpem, nec quicquam diſtuliſſe quin gaudium populo daret quod eſſe publicum oportebat. Ac vt gemina omnibus lætitia eſſet, ſe militibus quidem donatiuum promittere; oppida verò & portus triente tributorum & vectigalium leuare. Fidem modò exhiberent viris dignam, adeſſéntque Cœlitum cœptis, qui tam eximiè Galliæ fauerant. Aſtioriſtes deinde Rege iubente, populo militibúſque loquutus eſt. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auſpicatiſſimæ formæ ſublimius aliquid acceſſiſſe videbatur. Is iterum donatiuo in craſtinum promiſſo milites ſuos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & ſub inuidiâ Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promiſit.

Tam nouis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates, qui cum Rege & Astioriste constiterant; hi firmiorum prouinciarum rectores, alij Præfecti militiæ; propemodum autem clarissimis stirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus impleuit; miles armis concrepuit; facilique & subito impetu, vt vulgi sunt studia, vniuersa concio consensit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius freti potentiâ, tacitè minabantur hæc omnia eo absente audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox subito terrore deiecta est. Quippe Commindorix sub hos motus vrbem intrauit, aliquid insolens agi per suorum quosdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, vbi primùm vulgatum est concionem à Rege prouocari. Is vt in

venatico habitu erat, præcipitatione & iracundiâ calens, poſtquam vidit populum coiiſſe, & eminere in ſolio Britomandem, nondum gnarus quid ageretur, ſed tanquam ſupercilio ſatis omnia compreſſurus, conſcendit ad Regem. Nemo eunti obſtabat, diuturnâ tyrannide non in odium magis, quàm reuerentiam & metum creſcente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentíſque peccaſſe, vltrò exceptus eſt. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domeſticis, vt feſtinatio fuerat, comitabantur, noſtris ſparis maximè armati. Iámque ad ſublimem contabulationem peruenerat, in quâ Regem pauci Proceres circumſtabant; Illiúſque gradibus tumultuariè ſuperatis; Quæ, inquit, hæc inſolentia rerum eſt? aut quis Regi & reipublicæ, me abſente, per ſeditioſos conuentus illuſit? Expalluerant omnes ipſâ parendi timendíque conſuetudine. Et parum

videbatur in Rege opis esse. Solus Astioristes intrepidus stetit, processítque mox obuiam, & leuiter manu repulsum, ponere tela iussit, & ad Regem quem in solio conspiciebat ire modestiùs. Commindorix aliquem id contra se ausum, acerrimâ indignatione permotus est. celeríque consilio, ne impune hoc esset, contorsit in Astioristæ ora venabulum, quod ipsius declinatione vitatum, delatúmque ad prætorianorum phalangem, peccauit in milite. Ensem deinde ex vaginâ vterque diripuit.

Memorabilius fortè spectaculum, hospes, nostra ætas non edidit; quod vt te nunc etiam oblectet, finge animo rerum speciem qualis hæc erat. Quicquid spatij circa regiam fuit, milites, populúsque (& ipse de Gallicorum conuentuum more armatus) latè stipauerat. Scenam illam quæ Regis solium ferebat, accersiti à Timandrâ

Optimates conſcenderant. Rex altior cum Coniuge ſedebat in ſuggeſtu. Nemo tamen vbi Aſtioriſtæ & Commindorigis enſes fulſerunt, aut accendere pugnam aut prohibere ſuſtinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruiſſent, vndique ſilentium fuit, oculis mentibúſque in hoc vnum certamen cõpoſitis. Ex illius enim euentu ſuam quiſque fortunam expectabat; & ceu ſuus funderetur illis enſibus ſanguis, ſic quiſque dolebant, aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerique adeſſe cogitabant. Iudicarent illi de lite, id eſt, de Aſtioriſtæ natalibus. Si non fabuloſæ vanitatis mendacio aſſerebatur in ſceptrum, non commiſſuros Cœlites, vt per tanta ſeruatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipſa quoque pugnantium ſpecies intimos affectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix menſuram mortalium

propè excesserat: validissimi erant artus, & proceritati non impares; trux vultus, integra adhuc ætas; virium, animorum, militarísque & athleticæ artis ingens opinio. Contrà in Astioriste viuida quidem, sed tenera adhuc ætas, non altiùs quàm ad hostis sui humeros staturam promouerat: Vultus, quamquam tunc minis asper, qui virginis esse posset; liberale vestigium; nec quicquam in eo timeri dignius quàm amari. Et hinc misericordia apud bonos; quòd cum experto, & toties victore progrederetur. Cæterùm paria arma erant, ensis vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipso impetu iuuenem proteri posse. Itaque spernenti vicinior tanquam ad facilem ruebat victoriam. Sed postquam aduerso mucrone depulsus est ictus quem altè parauerat, & Astioristæ gladium ægrè à iugulo remouit; tunc verò diligentiùs in illum cœpit inspicere, & vt in iusto discrimi-

ne ſe tueri. Iámque enſis vtriuſque vanos in ictus bis térque ceciderat, cùm tandem Aſtioriſtes prior vulnus accepit in capite, quâ in ſupremam frontem capillitium excurrit. Tum verò ſudore ac cruore formoſior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hoſtem, artíſque & ingenij mutatione laſſare. Vrgebat nobiliſſimam mentem victoriæ decus, & præmium; gnarus illius mercedem certaminis Gallicum eſſe imperium. Sed omnium maximè pietas inſtabat; vt repertos parentes in dignitatem aſſereret. Ita hoſtem obſidenti tandem dedit ſe fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæſim pugnatur, deſtinauerat fortè ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum fruſtrata eſt. Incidit enim enſis in aurem, quam cùm modicâ genæ parte deiecit in terram. Mouit tyrannus cæſariem; horridúſque indignatione & minis infremuit,

Furum pœnam ac dedecus ille casus inflixerat. Manabat & plurimus sanguis; adauxítque hoc ipsum insaniam, quòd Astioristes (tanquam hoste contempto satis iocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec visus est Astioristes indignari tanto tempore constare victoriam. Fœlix ictus, & Galliæ salutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; Quo prolapso institit victor, reclusítque adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultauit Arsidas intellectâ victoriâ; quasi cadentem in arenâ gladiatorem suo plausu sequeretur; Neque mora; Videor, inquit, in Astioristem vestrum inspicere, Gobrya; qualis hoste confecto, labore periculóque iam grandior, se parenti atque vobis exhibuit; Vt lætitia, vt successu, magnificè intumuit; quamdiu nudum ferrum, asperúmque hostili cruore, prætulit manu. Iuuat ô

Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populóque Commindorige cæſo fuit? Talem populum Aſtioriſtes habuit (ſubiicit Gobryas) qualem optares. Voce, plauſu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de iuſſu Britomandis, nouo ſe iuramento Principi obſtrinxit. Nocte deinde feſtos ignes ciues coronati, choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quàm contumeliæ in tyrannum, aut Aſtioriſtæ præconia; quorum pars vulgaria erant, móxque caſura; alia quæ conſtabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noſter hic inter cæteros vates (ſimúlque Druidam oculis deſignat) non abſtinuit carminibus in communi argumento; quæ, vt adhuc tanquam recenti victoriâ lætemur, ſi hoſpes iubebis, vt eſt humaniſſimus, recitabit. His auditis, Arſidas, magis ne Druidæ ingenium temnere

videretur, quàm quòd amaret narrationem eiusmodi interpolari carminibus, apertissimo vultu inspexit in Poëtam. Nec multùm abnuentem exorauit, vt addito penè cantu, hos paucos versus daret.

Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plùs floribus intumescet ara?
Hic honos Superis sit magis omnibus.
Non vno potuit Gallia numine
Exui vinclis meritóque fœlix
Plaudere Regi.

Diuorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monstrificâ perculit ægide;
Hastis Bellipotens, fulmine Iuppiter.
Hunc & infestis petiit sagittis
Certus Apollo.

Illi scilicet adfuere Diui,
Et suas tibi credidere vires,
O Heros, miseræ flebile vinculum
Dum rumpis patriæ. Gallica Perseum
Terra te sensit. Tibi liberata

Nupſerit vni.
O lux, ô bona, nec premenda nocte!
Sæuum penè puer Giganta ſpernis.
Deſpexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergore reppulit,
Auſus imberbem maculoſus hoſtem
Spernere Python.
Te te delicias, ocellulúmque
Naturæ iuuenem! Ah pios nepotes
Ah dona cupidis chare parentibus.
Tithonus thalamo ſeu tibi ceſſerit;
Seu vehet curru, faciétque lætum
Cynthia patrem.

Laudatis carminibus Arſidas vultum Gobryæ repetit. At ille; Non te ſuperfluâ narratione conficiam, quæ Druidum, quæ Equitum, decreta in Principes; quot dierum ſupplicatio, quæ ad omnia fana populi turba; vt denique omnes in pacem (quæ in tantâ Commindorigis factione ſperari vix poterat) ſpõte aut metu conſenſerint. Quia nox prouecta eſt, hoſpes, & te dicendo

fatigauimus; paucis ad hæc tempora noſtrum Aſtioriſtem perducam, qui experimentum potentiæ ſuæ cepit, non voluptatibus aut inſuetæ dignitatis ſuperbiâ, ſed liberaliſſimâ pietate. Cerouiſtum & Timandram, ſub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipſíque Cerouiſto negotiis ſcilicet aſſueto quæ patres familiâs decent, ſuæ domûs præfecturam attribuit. Sicambrem tradidit matri; mox æquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio, qui & Cerouiſtus appellatur, puer aſſueuerat luſitare, & tunc renouato commercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illuſtrioris fuit in Regis Ancroeſti memoriam pietatis. Huius in ſe amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promiſſa, mouebant gratiſſimum pectus; gaudebátque Timandra Regis illius caſibus palam filium ingemiſcere; conſcia ex meritis ſuis ipſa quantò magis ama-

retur. Itaque & honorarium tumulum excitauimus Aneroesto, bellúmque tyrannis qui eius regnum tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Astioristæ in alumnum deuotio fuit. Nam domitis hostibus, terræ nobis & gentes cesserunt olim Aneroesto regnatæ. Ipse Astioristes bellum hoc gessit; intráque sex mēses validissimas arces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, sic quæsiit suo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroesti spoliis incubantes partim in acie, partim suppliciis cecîdit, ad parentes insigni triumpho reuectus est.

In eâ felicitate triennium à Commindorigis morte regnauit sub paternis auspiciis. Ratum esse volebat Britomandes quicquid ille iussisset. Hinc magistratus, hinc milites edicta accipere; ab eo prouehi Optimates; aut, si merebantur, premi. In eo acquiescebat

Timandra; ſibíque domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primum natu Commindorix per nutrices ſuſtulerat. Aſtioriſtes ſecundo editus partu, effecerat vt ſoſpes eſſet familia; Tertius labor, filia fuit, ſexennio Aſtioriſte minor. Hanc Dij volunt incolumem; ſpecie ac moribus inclyta viuit. Cyrthæam appellamus. His ſe duobus liberis Timandra oblectabat; omnéſque iam cœperat elapſæ calamitatis obliuio; Cùm mutandis ipſe rebus magno, vt exiſtimo, fato Aſtioriſtes incubuit. Cupiditate ſciendi quæ tellus quíve homines extra Galliam eſſent, ſine cultu, ſine comitibus nauigare inſtituit. Herculem, Theſeúmque referebat, & ex vltimo Oriente tot Heroas quæſiiſſe ſibi laudem eiuſmodi periculis atque vitâ. Addebat in tantâ poteſtate quâ Aulam regebat, ſe iniquis videri non tam aſſeruiſſe parentem in regnum, quàm aliâ ſerui-

tute pressisse. Sed alia, vt opinor, & secretiora suberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo Proceribus, consiliíque nouitatem mirantibus; his se parentes dixit, regnúmque tuendum paulisper relinquere. Nuncupasse olim vota remotissimis à Galliâ diis, quæ in eorum templis exoluere deberet. Ne verò hanc ipsius mentem tristes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumem & patriorum deorum numine, & religione eorum quos petebat. Cùm verò acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lachrymæ passim accederent; ille, vt spe datâ mollioris sententiæ, non adeò timidè aut enixè rogaremus, sponte quidem visus est flecti; Sed eadem subitò nocte se ab Aulâ proripuit. Tam arcano & periculoso itineri vnus omnino placuit comes, filius ille Cerouisti & Sicambres, quem

ludorum ſeriorúmque conſortem diu habuerat. Quò profecti, vbi vixerint, quid illis periculi, quídve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc ferè incognitum. Adeò ſuos errores egregiâ fide tegũt. Tũc verò, vt timore, vt dolore ſtupuimus! Qui populi, qui Procerũ vultus, poſtquam Aſtioriſtem abiiſſe compertum eſt! Lymphati homines ibant, viáſque ſcrutabantur & flumina; ſi quà poſſent habere, & morari diſcedentem. Sola denique nos Timandra à deſperatione prohibuit, poſt aliquot dies literas ab incolumi filio habere profeſſa. Neque tunc modò, ſed deinceps ſe frequentes accipere referebat, ſeu verè, ſeu neceſſario ſolatio ægras mentes refectura.

Haud multò plus anno Aſtioriſtes abfuerat, cùm Britomandes morbo ſolutus eſt. Omnes de iuuene querebãtur, qui obſcurâ peregrinatione deſtituiſſet regnũ; Vt cùm Britomandes efferretur,

penè regio funere lugubrius eſſet voces audire eum ad patriæ ſalutem vocantium. Sed interim capeſſenda negocia erant, & Timandra viuere filium, ac valere aſſerebat; ſibíque dum ille rediret, reipublicæ ſummam eſſe tradendam. Soli illi obſtabant, quorum intererat Aſtioriſtem non viuere. Ab his vulgò mortuus iactabatur: Reginámque aiebant non ferendam, quæ virile aucuparetur imperium. Sic in partes facilè itum eſt. Plurimi cum Reginâ ſentiebant. Alios ducebat Commindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeò vt iam terrâ maríque præſidia eſſent; Claſſis præcipuè curabatur; Quia à Maſſiliâ Timandram excutere pro victoriâ hoſtes ducebant; & illa in portûs vrbíſque tutelam nautas triremeſque contraxerat; Cùm ecce in tempore Aſtioriſtes redit. Auidi ſtatim, noſtráque minores lætitiâ, vix diis, vix fortunæ, vix oculis credeba-

mus. Iuuabat contrectare venientem, aſpectúmque repetere. Omnis ætas, atque ordo, ſeſe domibus oppidíſque effuderat; Non ingentis belli victorem veriora gaudia excepiſſent. Neque mora, ex ſeditionis manibus tela excuſſa ſunt. Rex ab omnibus ſalutatur. Et ne cruenta eſſent regnandi auſpicia, ſe omnibus quicquid in eum diem deliquiſſent remittere edixit. eo quoque lætiſſimus, quòd contractæ in armis copiæ eſſent. Hoc non temerè factum aiebat, aut maligno fato in Galliam; ſed auſpices deos hunc illi exercitum ad ea quæ deſtinauerat comparauiſſe. Coronâ igitur patrio more ſumptâ Timandram tantiſper dum ipſe bellum gerit præficit rebus. Sibi enim in Græciâ hoſtes eſſe. His ſe confeſtim perſequendis operam dare. Tum fortiſſimos militum imponit nauibus, interímque dum à littore ſoluit, præcedere me iubet cum exiguâ parte claſſis, &

ſcrutari maria, præcipuè quæ intercedunt Liguriæ atque Sardiniæ. Functus officio, omnibúſque exploratis, iam lentiùs ago remigia, certus ipſum venientem opperiri. Ex illius conſpectu atque colloquio, ſcies, hoſpes, me parcè tantum Regem laudauiſſe. Sed quando à Græcis pleraque Siciliæ incoluntur, & ille maximè Græcas vrbes obiuit; dic verò num ipſe de vultu aut famâ Aſtioriſtem nouiſti?

Iam magis ſuæ ſpei Arſidas credens, obtutúque in terram defixus, poſtquam diu ſecum omnia exegit; Aſtioriſtem, ait, neminem noui, fortè de alio nomine; ſi præterea aliquod habet, agnoſcerem. Subitò Gobryas; Et verò aliud, vt ab ipſo audiui, ſibi fecit, vt ſecurior eſſet humilioris quam fingebat fortunæ ſimulatio. Poliarchum aiebat ſe illic vocitari. Comitem quoque, qui nobis de nomine patris Cerouiſtus eſt, ſi memini, appella-

uit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arſidæ vires: Quem vt Gobryas attonitum, hilaríque affectu diuulſum vidit; cœpit quoque expectatione læticiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captiuitatis author tibi me tradidit? Erraſſem me hercule per littora veſtra, dum Rex interim nauigat; & inutili voto, apud ignaros pro Aſtioriſte Poliarchum flagitauiſſem. Poliarchus eſt ille quem quæro; ea nunciaturus, quæ ſoſpes non poteſt ignorare. Et ô vos tanto Rege fortunatos! ô candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis veſtri terror! quanti ambitûs Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hoſpitibus veſtris cenſeri! Id ipſum me beat, quòd video vos cum exercitu nauigare. Quamquam ſcio non pugnam, non aciem, ſed triumphi ſpeciem fore. Nam videre non experiri hæc arma æmuli veſtri volunt. Sed properè Rege con-

uento mihi opus eſt; cuius priuatim etiam hoſpes ſum. Gobryas his auditis profuſiùs Arſidam veneratus, haud ambiguè percunctabatur quid afferret aut à quo veniret. Sed Arſidas poſt incautum ſubiti gaudij impetum prudentiùs ſermonem tenens, magnopere dolebat, quòd Gobryâ ſolerter reticente in Siciliam vehi exercitum, ipſe ſe totius negotij gnarum eſſe temerè prodidiſſet. Eluſis igitur quæſtionibus, quibus eum Gobryas deinde vrgebat, cœpit multùm flagitare, vt celeri nauigio ad Poliarchum mitteretur. Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, noſtrarum nauium curſum, hoſpes, non deductis tantùm velis, ſed anchorarum iactu, ſi hæc maria ferunt. Ita haud dubiè regia claſſis quam ſcio non ſegniter nauigare, iſtâ nocte ad nos perueniet. Quòd ſi prima lux nobis illum non coniungit, triremem ſtatim dabo, & robuſtiſſimos remigum, qui te vehant. Interim

acquiesce in hac puppi, nec seciùs quàm inter familiares tuos impera. Post hæc verba strato admotum reliquit, procidítque in vicino ipse lecto. quamquam vix somnum læticia capiebat, & Arsidas inter cætera mirabatur, cur non monuisset Argenis, Poliarcho verum nomen Altioristem esse; quod à se obliuione omissum quoties & ipsa virgo meminerat, vt acris cupiditas facillimè turbatur, etiam erraturum Arsidam, vano metu audebat ominari.

Iámque non duces tantùm aut milites, sed & remigum multi quiete leuabantur. Vnus erat nauis prætoriæ gubernator, cui suspectũ erat cœlum, montiúmque natura quos à latere attollit Liguria; expertus solitos esse quà se demittunt, rursúsque eriguntur, per angusta diuisorum cacuminum spacia, procellas subitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare

hortabatur, & ad omnes ſolicitus auras, iam certiùs expectabat triſtiora. Nox media vertebatur, cùm à montibus ventus exortus eſt, qui inter nauium funes erectos ad malum, primùm quidem ſibilo ludens, mox ſuſpenſum mare extulit; adductíſque nubibus abſtulit cœlum. Turbabantur ſubitâ feſtinatione nautarum officia, ſimul inter ſe clamore ſublato, ſimul vndis fracto ſtrepitu nondum vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur non vulgare eſſe periculum. Quiſque ergo monere audebat, quiſque præcipere; vt penè tumultus ignarorum nauticæ artis non minore periculo creſceret quàm tempeſtatis feruor. Atri fluctus, aut eruto liuentes ſabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant; niſi cùm ingenti fragore alliſi velut accenſam mutuo verbere aquam inſtar ſcintillarum, mittebant

in altum, rurſúſque ſorbebant. Solus ille ſpumæ attritus micabat in tenebris, qui ſæpè ominoſo impetu ſuperans obiecta latera in medio fulgebat nauigio. Intuta anchorarũ mora erat; quia ſpatium nauibus negabant quo aliquid indulgerent incumbentibus ventis. Alius deinde timor vrgebat, ne, ſi vincula deeſſent, inter ſe implicatæ triremes frangerentur. Tandem omne nautarum conſilium tempeſtas peruertit. Nam nec corrigi curſus poterat, nec ſiſti nauigia. Ferri cœperunt quà ventus iubebat; aliquid ſcilicet veli relinquentes ad antemnam, quò naues per diſpares fluctus librantibus ventis ſtarent.

Nocte exactâ nihilo lætior dies fuit, triſtis imbre, & circumſtantis mortis imagine. Noctem quoque ſecundam vis eadem venti obtinuit. Ortâ deinde luce, ardor quidem tempeſtatis intepuit; ſed non plagam agnoſcebant,

non

non maria, numeratísque nauibus paulò minùs mediâ parte abesse aut periisse querebantur. Vbi verò cura salutis iam propemodum assertæ, passa est ad alias solicitudines descendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quò quærerét, forsitan in aduersa aut ignota littora expulsum! Vbi denique ipsi essent, quósve portus intrarent, affectis nauibus, syluáque, & pice, & littore tuto egentibus? Arsidas omnium immanissimè fortunæ maledicebat, quòd deiectus à tantâ spe, nesciret vndis an terrâ essent errores repetendi. Non ampliùs Galliam, non Rhodanum destinari; sed vago, & quas maximè terras vellet ignaro, pererrãdos omnes sinus, quoscunque tempestas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phæacia esset nauis, quæ sine gubernatoris operâ in destinatos cursus vltro se flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam si

vacuus rediret, quantùm abesset à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho esse iter; metuebat ne de tempestate lassus consideret in portu, aut segniùs nauigaret, dum interim effluit tempus quo se ab Argenide expectari voluerat.

Hæc voluenti, & qui mos infœlicium, penè cum Gobryâ iurganti, quòd se in cursu ad Poliarchum tenuisset, nunciant nautæ instar nubeculæ aut caliginis procul videri; id se terram opinari. Quæcunque illa esset eò tendere Gobryas iubet. Cùm summâ vi remigassent, medio penè die quidam in exiguis lembis excepti sunt, qui finitâ tempestate maria legebant, exploraturi si quid ad eos naufragia tulissent. Per hos est cognitũ illam Africæ plagam esse; cæterùm arenis infidam, quas breuia huc & illuc tegebant; Non procul abesse Numidiam. Desertus haud longè erat portus, nec certum

an ſatis hoſpitalis. Sed neceſſitas ſubigebat omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipſi fuere qui de regione indicauerant; Relictíque pauci cum lembo, qui ſocios, ſi qui in proximo errabant, colligerent, magno deûm fauore, omne quod à Gobryæ claſſe aberat, intra noctem receperunt. Ita, vt in malis rebus, optimè erat; omnes incolumes, nulla funditus nauis perierat; Incolæ præterea ſiccis piſcibus, cæteríſque quibus paupertatem ſuſtentabant alimentis exhibebant inſolitæ humanitatis officia.

Sed nec claſſi quam ducebat Poliarchus tempeſtas pepercerat. De Siciliâ, de vindictâ, de nuptiis cogitantem, haud iniuſtè impleuerat ſui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu ſublimis, cur generum aſpernaretur Meleander? Radirobanem, Archombrotum, & ſi qui præterea æmuli erant, ſeu priuatis ſeu pu-

blicis armis decernere vellent, audebat deſpicere. Ad extremum legem Siciliæ, quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel ſe ferro reciſurum credebat; vel interpretatione remoturum; Ne Sicilia nempe Gallico ſceptro diceretur accedere; ſed legibus antiquis viueret; & ſi plures peperiſſet Argenis, eſſet ſecundæ prolis hereditas. Inter hæc ſtudia videbatur nauigium non ſatis ferri ventis, aut agi remigibus. Ibat ergo per tranſtra, tonſáſque laſſabat; cùm illa tempeſtas incubuit, & à curſu quem inſtituerant ſubmouit. Ipſe quamquam intrepido animo erat, tamen cùm aſſilientes pertinaciter vndas vidit, & veluti ſuum caput vouentes, matri & ſponſæ dedit, vt mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit ne artem proiicerent, néve vltima timerent; nobiliora ſibi fata deberi, quàm vt eâ ætate vndis obrueretur. Eâ ſpe quamquam habuit ad offi-

ĉia ſtrenuos; parum tamen potuere in acerrimos fluctus, donec claſſe compulsâ ad externæ & ignotæ regionis proſpectum, ſponte mare detumuit. Tunc verò nec remigibus vires ad nouum laborem ſupererant; nec debilia nauium latera, & pondere tot vndarum, quæ in illas arietauerant, laxa, diutiùs nauigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, omnes dies qui ipſi extra Siciliam lucebant, ſibi & Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum conſenſus, timórque naufragij. Nam & ſibi propter Argenidem charus eſſe incœperat. Petere igitur proximum littus iubet, ſi quam nauibus ſtationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines aut quæ tellus; ſed amœnam plagam eſſe multæ arbores monſtrabant, modicíque colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piſcationem, aut merces paſ-

ſim ſtabant in anchoris. Præmiſerant igitur nautas in expedito lembo, ſciſcitaturos quæ pars terrarum eſſet. quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam eſſe, ipſe locorum ſpeciem à ſummo contemplatus tabulato; ô Gelanore, inquit, noſti fluuium? noſti oppidum Lixam? noſti procul in hoc colle dominæ villam? Hæc illa eſt Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginæ Hyaniſbes imperium. Non nos fata in totum auerſantur, quæ fractos ac neſcios impulerunt ad fœderatum littus. Sed ne ſubito claſſis aduentu terreamus imprudentes; vade prior ad Reginam. qui me caſus egerint, mone; ora placidum nauibus meis portum. Interim aduerſo remigio naues circa hos fluctus ſiſtemus. Statim rumor inter claſſiarios nautáſque vulgatus eſt, hoſpitalem ſuo Regi eſſe terram quam cernerent; nihil ſeciùs quàm in patriæ ſinu tam vectoribus fore

quàm ratibus. Haud tardè, quod vehementissimè optabant, alacres crediderunt; lætóque celeusmate rates impulsas, vbi deinde imperatum est, pariter à cursu obliquis sustinuerunt remigiis. Nam ad portum, priusquam indulsisset Regina, accedere non placebat.

At verò Gelanoro, vbi primùm in expeditâ rate subiit flumen, inopini tumultûs atrocitas illam prolixam securitatem eripuit. Quippe vndæ concitatis feruebant nauigiis; multóque terrore, totas ripas tela compleuerant. Causa subiti motûs fuerat, visus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hostilem classem audiuerant (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam esse tunc rati, formidolosè decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naues armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Ciuium vt plurimùm iste concursus fuit, qui tumultu insani cir-

cumſtetere denſis ſcaphis venientem Gelanorum; Quia præconem ab hoſte iam vicino, & ſub eo nomine exploratorem, credebant. Ille quamquam perturbatus, tamen identidem repetebat, ſe amicum & fœderibus tutum, non meruiſſe aut timeri, aut diripi; Denique à Poliarcho ad Reginam nuncium aduenire Fortè adfuit qui hoſpitem agnoſceret; ex eodem littore pauciſſimos antè menſes cum domino Poliarcho ſummo fauore Hyaniſbes digreſſum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de claſſe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicum, ſed Poliarchum adeſſe cum ſuis copiis confirmauit. Sic in terram egreſſus, perductúſque eſt ad Reginam; quam belli præſentis opinione attonitam, ita refecit, vt non tam cum militibus Poliarchum, quàm præſides Africæ deos adueniſſe arbitraretur. Protinus ex purpuratis miſſi, qui Po-

liarchum inuitarent ad terram. Ipſa pluribus interrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma deſtinauiſſet quóve conſilio ſub veſte priuatâ antea ſuppreſſiſſet maieſtatem. Gelanorus quæ præmenda aut referenda eſſent haud neſcius, Reginæ animum dulciſſimis allevabat ſermonibus; vt vix eum ad dominum redire pateretur de hoſpitij humanitate nunciaturum.

Quintus iam dies erat, ex quo cibum ipſa Regina vix ſumpſerat, occultis & publicis curis grauis. Namque vt Radirobanes inuerecundo in Argenidem ſcelere fœdus, Calarim rediit, penſato cœptorum dedecore, timuit ne leuiorem ſuorum reuerentiam deinde experiretur; haud dubius ita vulgi, ita militum animos eſſe, vt Principes ex ſucceſſibus æſtiment. Dari enim virtuti fœlicibus quod fortunæ eſt; & fruſtratos impetus contemptu vindicari.

Ne itaque ocio ſermones ſererentur, vtque prætcrea implacidam mentem nouorum motuum guſtu reficeret, in belli conſilia rurſus incubuit, ſed in Siciliam confeſtim redire non placebat. Quia ſe illic expectari non dubius, omnia feruere paratibus augurabatur. Inueniendos potiùs eſſe in quos interim verteret impetum, dum & noui milites ad arma durarentur; & deinde ex morâ remittentibus Siculis curam, improuiſus in Meleandrum inuaderet. Nec deſuit cupienti noui belli occaſio. Diu erat, quòd Mauritaniam inuadere meditabatur. Et hæc cauſa fuerat claſſis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliæ potiundæ iniecta ſpes, ad iuſtiora in Lycogenem bella prouexerat. Tunc verò & antiquæ mouendi in Mauritaniam cauſæ redibant in animum; & ad illas præterea viſæ ſunt recentes accedere. Fortè enim Mauri peiratæ, non magis externis

quàm popularibus graues, ex aliquot mercatoribus Sardis prædam egerant; & ipſe ex Sicilia rediens ſpoliatorum queſtus lætus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum conſilio illata hæc fuiſſet iniuria, ad Hyaniſbem miſit, non modò qui res repeterent, ſed iuberét de noxiis dari ſibi ſupplicium. Illa, neque res ſuo raptas auſpicio, neque ſontes in ſuâ poteſtate eſſe, reſpõdit, aut illos ſe pro ciuibus habere. Vindicarent ſe Sardi vbicunque noxios deprehenderent: Se quoque vltioni quà poſſet acceſſuram. Radirobanes reſponſo Reginæ in deterius apud Sardos de induſtriâ vulgato, finxit acriùs iram: Sardiniam à Mauris ſperni, & ideò neglectos eſſe queſtus quia minæ abfuerant.

Itaque tanquam ſatis violatis fœderibus, non modò vlciſci mercatores, ſed & repetere maiorum ſuorum iurgia cum Mauritaniæ Reginâ conſti-

tuit. Nam veteres Sardiniæ Reges ſibi deberi Mauritaniæ ſceptrum contenderant frequentibus bellis. Poſtea ſæpè has lites aut induciæ, aut nomen pacis ſuppreſſerat; quæ mox (vbi alterutri Regi placebat) veluti à ſomno receptæ, ſpecie æquitatis libidinem armorum tegebant. Tunc verò Radirobani viſum, ſic exercitu vti, quem à Siciliâ ferocem reduxerat. Et quòd mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido, ad imaginem iuris accederet; adornauere illico Fecialem, qui auſpicaretur bellum, dum ſubitis in Sardiniâ delectibus reparantur legiones. Et ille vbi Lixam peruenit, ad Hyaniſbem intromiſſus, eam, niſi ſceptro decederet, niſi Mauritaniam Radirobani traderet, ſtrenuè adfuturos cum exercitu Sardos qui ius ſuum perſequerentur, audacter pro ſui muneris inuiolabili ſanctitate admo-

nuit. Regina improuiſo territa malo non tamen cunctanter reſpondit; Vile eſſe Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat peruertere, fortè robur non auſus in viros experiri. Annorum plurium pacem, nihil læſum, nullo in populis motu, corrumpere, in perfidiæ viciniâ eſſe. Non poſſe falli deos; Sed nec abeſſe humana præſidia; Neque vnam eſſe Tomyrim, quæ ſanguinem ſitientibus ſciret dare. Ab eâ digreſſus Fecialis, vbi ſtetit in littore, dexterâ haſtam tenens, Quòd, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam; quódque Rex & Populus Sardorum Reginæ & Populo Mauro bellum iuſſit; Ob eam rem ego Réxque & Populus Sardiniæ, Reginæ & Populo Mauritaniæ bellum dico facióque. His ſolemniter dictis, telum emiſit in hoſtico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Audebát Hyanisbem proximi amicorum incusare, quòd abesse filium esset passa in quem debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideò ad contumeliam faciliores Radirobani visos; Venire quasi ad vacuum regnum hostem; illámque aciem despicere in quâ virilis purpura non fulgeret. At illa fortunam plusquam se peccasse referebat; quæ rerũ placidissimum cursum inopinâ tempestate turbasset. Sed & filiũ non procul abesse; & impigrè rediturum, acceptis literis quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quicquam sedulitati deesset, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde processerat cùm de rebus quæ instabant, inter Proceres agitanti, nunciatur alterum ex filij seruis (duos enim omnino abuexerat) peruenisse ad Regiam. Stupuere scilicet omnes, videbatúrque non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipso temporis articu-

lo aduenisse, qui certò de Principis valetudine referret, moneretque vnde esset arcessendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi causa hæc fuerat. Archombrotus postquam ad nuptias Argenidis nihil deesse sibi vidit præter authoritatem matris; ne sibi moræ esset in lætissimis rebus, ad eam famulum dimisit cum eiusmodi litteris quas iuuenis, & amator, & inter illos impetus tamen maternæ potestatis haud oblitus, scribere poterat. Porrò mater, erat ipsa Hyanisbe. Is verò inter suos Hyempsal dicebatur; Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans, genúsque dissimulans, conueniens illi genti nomen assumpserat. In iis literis magnopere suæ in matrem reuerentiæ imputabat, quòd ex iussu ipsius generis sui fortunam fideliter tacuisset: Cæterùm fœlicitatem offerri quæ superaret omnia vota; Affinitatem cum opulentissimo Rege, possessionem Siciliæ; Vir-

némque in quâ animi dotes tantæ hereditati præſtarent. Orabat, vt Regi, cui tantopere ignotus placuiſſet, ſuorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipſa ad filij hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniámque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auſpicium tranſituris.

Reginæ non tantùm non iucunda epiſtola fuit, ſed ad illius lectionem conterrita ſic expauit, vt qui aderant nihil lætum de Principis valetudine ſuſpicati, percunctarentur à ſeruo quid dignum attuliſſet eo Reginæ vultu quem cernerent. At ille Hyempſalem non modò valere, ſed & apud exteros egregiè florere confirmabat. Hyaniſbe quoque non dubia, ex ſuâ conſternatione alios timuiſſe, vultum collegit; deúmque auxilio incolumem filium dixit breui rediturum in patriam. Sed vbi ſecreta fuit cum famulo qui literas

attulerat; Puto, inquit, ſatis tibi à filio imperatum, ne hîc vlli enuncies apud quam gentem verſetur. Tu ſodes diligenter fidem ſerua. Neminem enim meorum ſcire hoc volo. Oportet prætera vt ſtrenuè redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admoneam, quæ vtrimque te expectant. Hæc effata ſeceſſit in Gynecæi penetrale, non magis de Radirobanis iniuriis quàm de filij voto ſolicita. Tantámne vim negociorum mihi ſubitò eſſe obiectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeam, illinc arma Sardiniæ? Túne, chariſſime, vt Meleandri gener fias? Vt te imprudens in eam regionem miſerim, quæ te, & nobiliſſimam virginem vnà ruinâ perdat? Auertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu ſemel, & Radirobanes mihi regnum, & Argenis filium tollit? Sic plena terroris ſumpſit ceram, in quâ eiuſmodi verba poſuit. Quan-

tùm cogitationes tuæ à rerum noſtrarum fortunâ abhorreant, mi gnate, hinc ſcias; quòd vix ab oculis meis abſceſſerat Fecialis Sardiniæ, nobis à Radirobane denunciator belli, cùm literas tuas accepi; quæ te intempeſtiuo hymenæo inſtare docuerunt. Fortunæ gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum eſt, vt adhuc de genere & opibus ignotum, Meleander ſuâ affinitate dignum exiſtimet. Sed maculabis tuam famam, ſi amori indulgens, matrem & patriam ſines turbulentiſſimi Radirobanis prædam eſſe. Noli Siciliam vtcunque dotalem, maternæ Africæ præferre; quam incolumem vix habebis, niſi confeſtim huc properas. Scis quanto faciliùs res ſeruari, quàm perditæ poſſint recipi. Poſt matrem aſſertam, poſt triumphos, & fortiſſimæ pietatis decora, ibis maior ad fœdera, & dignior peti. Sed neque in Radirobanem ſolùm, aut bellum, moras retuleris quas nuptiis

illis iure materno iniicio. Periisti, mi gnate, nisi priùs loqueris mihi quàm ducas Argenidem. Redi confestim ad charissimam matrem. Gaudebis ædepol; & grandem pietatis mercedem esse intelliges, hoc ipsum quòd mihi parueris. Nam vt meam mentem scias, adeò interest ante coniugij sacra, à me ipsâ te moneri de rebus arcanis, quæ non literis, non nunciis credi possunt; vt si postuertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes, ne hereditate & veluti spoliis meis exultes quam mœrore confeceris. Iam hoc satis imperatum tibi puto. Indolem noui, quam non potes vllâ fortunâ aut peregrinatione exuisse. Cæterùm, ne me tuis peruicaciter votis putes auersam, nihil abnuo quin Siciliæ Regi indices te filium meum esse. Qui si te generum optat, si tibi cum filiâ Siciliam vouet; tecum idoneam mittat manum quâ irruentibus Sardis obstes. Faxo in

Siciliam illico redeas, poſtquam te hîc filium ſenſero, & Radirobanes hoſtem. Vale. Conſcriptam in hunc ſenſum epiſtolam ſeruo cùm traderet, adiecit, vt filium hortaretur, nullibi moras ducere, priuſquam perueniſſet in Africam; & hæc piè curare quæ ipſa his literis mandabat. Seruus omnia pollicitus vt decebat, tamen biduo ob tempeſtatis vim mari excluſus, vix denique à portu ſoluerat, cùm adeſſe Poliarchum Gelanorus nunciauit.

Tunc verò Hyaniſbe non ſine deûm numine aduenisse vires amicas præfata, Poliarchum in arenâ cultu regio curat excipi. Ipſa cùm Aulam intraret obuia fuit. Et exacti memoria beneficij, & præſentis operæ quam ab eo ſperabat neceſſitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta eſt; niſi quòd reuerentia accedebat blanditiis. Nec deerat ille laudibus ſuis, tam ſubmiſſus in Reginam, tam

concinnâ modestiâ se inferens, vt plerique succlamantes tanquam matrem & filium vno ad deos voto coniungerent. Dispositi in littore erant qui duces illius militésque exciperent. Publicè omnibus hospitium præbebatur. Maurorum vna vox erat, gentem externam nullo Mauritaniæ iunctam commercio, nulla stipendia quærentem, adesse, quæ suo sanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti veniẽtes, & pro se quisque benè hospitibus precari; in liminibus quoque vina coronásque statuere; Vt mirum esset Gallis adhuc ignaris quod Afri beneficiũ petebant, alicubi terrarum meliùs peregrinis quàm in Galliâ suâ esse. At Regina non morata diutiùs, quàm dum à vestibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta est; Ecce te Regem, vir fortissime, non nunc primùm cognoscimus. Nuper sub priuato habitu cùm hîc esses, suspeximus tuas do-

tes;quas diligenter explorantibus nulla minoris ſortis ſimulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidiſti, cùm animam propè meam latrones abſtuliſſent in ciſtulâ. Iam verò vt aſſeras tuum munus, ſiue tuo ſiue cœlitum cõſilio huc cum armis appuliſti. Quippe improuidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardiniæ Radirobanes bello aggreditur. Expectamus quotidie claſſem noſtris littoribus infeſtam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier ſum. Filius abeſt. Tu patrocinium ſuſcipe; & gloriæ tuæ tribue ne Reginam, & iniuriis petitam, videaris deſpexiſſe. Equidem ſummam tibi rerum permitto. Tantùm aliquos dies ad præſidium morare; vt nemo de Radirobanis furore ſine mentione tuæ virtutis loqui poſſit. Quantumcunque, & quocunque feſtines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modò maieſtas,

ſed & mœſtitia ac penè lachrymæ cõmendabant; Pudebátque Poliarchum extremam oranti opem tardè annuere. Sed rurſus amoris ſacramentum, & quòd ſupplex etiam ac miſera erat Argenis, ſubmouebat ſtimulos præſentis pietatis; donec vehementer miratus Radirobanem ab Afris timeri, quem credebat in Siciliâ eſſe, percunctatus eſt, vbi ergo terrarũ is degeret. Quem poſtquam intellexit à Siciliâ abſceſſiſſe, & vel eſſe in Sardiniâ, vel aduerſus Africam nauigare, acerrimo metu cohorruit, ne raptâ aut traditâ Argenide receſſiſſet in patriam. Nec diſtulit quæſtionem; Et ecquid auditis, ait, illum Siculi Regis generum eſſe? Hyaniſbe quæ ex Archombroti literis certa erat innuptam eſſe Argenidem (breuiter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negauit eiuſmodi quicquam factum. At ille ignarus, quis hanc ſibi operam dediſſet; quâ depulſus ratione

Radirobanes, quóve authore esset; cogitauit, nihil tunc igitur causæ esse, vt tam præceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobanem vrgeret Argenidem? At verò apud omnes pro flagitij infamiâ fore si desereret Hyanisbem, & veluti traderet hosti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem solaretur, & negotij admoneret, quod necessarium fortuna obiecerat. Quòd si non impetu hoc bellum veniret, sed tempore traheretur; tunc se pace Reginæ, relicto in Mauritaniâ præsidio, cum copiarum parte discessurum ex Africâ. Neque paruum manendi incitamentum erat Radirobanes, velut fatalis hostis vbique obiectus: Vlturum enim se, specie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciauerat. His paulisper pensatis, Reginæ in hunc modum respondit. Quod silentio meo suspensam te

habui; ne crede, Regina, me ambiguâ consultatione versasse an esses relinquenda; id est, an paulò nequior ipso Radirobane esse possem. Sed me prædonis, non nunc primùm apud me damnati scelus mouit; rursúsque meæ sortis fœlicitas, quæ meos errores propitia huc aduertit. Nam seu te, Regina, seu causam, seu beneuolentiam in me respicio, tantâ verecundiâ tibi deuinctus sum, vt negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ sunt, omnia mihi posthabeo; Vtere regni mei viribus; sciásque in te colendâ nihil me tuo filio cessurum; neque impune, me viuo futurum Radirobani, quòd tuam veluti orbitatem prouocauit.

Adeò hæc læta vox Hyanisbæ & Proceribus fuit, vt in Cælestis suæ ædem plerique decurrerent, omni suffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auersata Hyanisbe, etiam Poliarchum pro-

uocauit ad templum. Concitata iuueni erat ex maritimo periculo pietas: vt nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris ſui vota illi Cœleſti commendauit; quam, ſeu Venerem, ſeu Iunonem exiſtimes, virginis ſpecie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in ſublime ita verſis, vt in cœlum eniti videretur. Cœleſtem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Aſſyrij coluere. Hinc non longè ad Tyrios potuit commeare religio, & ab iis inter Carthaginis auſpicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & ſub ſigno iſtos verſus marmore inciderant, quibus non modò illa dea, ſed & Africa celebrabatur.

Ne cœlum, ne, diua, tuo ſubuecta Leone
Irrupiſſe velis. Magis hîc tua limina ſerua,
Limina, quæ votis meritoq; impleuimus auro.
Tu ſi diua faues, Libycis non finibus illa

Præstet humus, cui Sidonij de littore Ponti
Virgo tulit nomen falso subuecta iuuenco;
Aut molles Asiæ tractus, quà Martia multùm
Frangitur, & blando lasciuit sydere Virtus.
Aspice quàm lætis iactat se se Africa fatis.
Illam ingẽs curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu custos, totamq́; videt: Ni faucibus obstet
Vna Pharos, geminúmque solo discriminet æquor.
Ridet cultus ager; facili sata credita surgunt
Fœnore: Magnanimi celebrant deserta Leones;
Et dites strident ebora inter candida syluæ.
Hesperidûm hæc fuluos genuit terra aurea ramos;
Hesperidumq́; Atlanta patrem, qui vertice magno
Arduus in miseras cœlum descendere gentes
Non sinit, aut tactis sordescere sydera terris.
Hîc tepidus lauit nascentem Pallada Triton.
Hîc & fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
Haud sitit, & multâ velat suâ cornua sylua.

Nos pater Armipotens, nos & Iunonia seruãt
Numina, nec mõtes spernit deus ales auitos.
Tu quoque, Cœlestis, Genitrix tua maxima rerum,
O adsis; Libycas & qui iam dicere dotes
Certabunt, seu Musa chelym, seu sumet Apollo,
Te, dea, te primam, & tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Cœlestem votis, reliquum diem belli cura absumpsit. Quinquaginta varij generis nauigia erant Poliarchum comitata. In iis vltra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars classis tempestate debilis in arenam subducta; alia, pelagi fluminísque obseruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in stationes diuisa est. Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens festinatio conferebat. Inter mare & vrbem delectus castris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem

fixere Principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & Elephantorum terga curuantes in vſum clypeorum: Paucos tamen hos eſſe Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria millia ſcripti milites erant; Ciues autem, caſtris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggeréſque ſeruandos continebantur. Neque ille dubitabat quin cum Gallicis quas aduexerat copiis poſſet debellare Radirobanem. Sed ſi bello non prælio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solúſne proficiſceretur? an ſuos milites ſecum abueheret, quos Hyaniſbe propemodum ſolos habebat? Huic curæ intentus, conſtituit hortari Hyaniſbem, vt gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quaſi Radirobanis metu, ſuíve diſceſſus mentione iniectâ; ſed veluti transferendo in Sardiniam bello, ſi fortè timidioribus mutatus conſiliis hoſtis ceſſaret.

Igitur posterâ luce, de belli ratione cùm ageret, suasit, vt tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quò Regina pluribus cohortibus, atque turmis, gereret bellum; Numidas quoque qui in vicino erant, mercede conduceret. Vtilissimum consilium (retulit Hyanisbe,) & quod meæ etiam menti succurrerat. Sed quis locus conuocando nunc ex totâ gente concilio, cuius necessaria est tributis indicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis assuetus. Non ergo ius regium, non regionis discrimina, satis populum cogere ad tributa; nisi ipse per homines à se legatos consentiat? Scilicet neruos imperij, id est ærarium, in potestate populi esse; Hunc arbitrum rerum, & suorum Regum Regem vno hoc iure publicis omnibus cœptis, cõsiliis, viribus, moderari? Certè non regnandi veras leges hoc pati; non cum summi imperij nomine con-

uenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbem vt excutere anniteretur pessimi moris iugum, quo sceptrorum libertatem Mauri adstrinxerant. Et tentandi an id populus pati posset, tunc commodissimum tempus esse, cùm externo pauidi bello, crederent pēsione quam Regina imperasset, se salutem redimere; Videberis, inquit, non nouandis quidem rebus intendere vim regiam; sed sub discriminis articulo extraordinariâ quidem, sed necessariâ ratione id æris impetrare à ciuibus. Quòd si successerit; præiudicio vtique erit, vt & in cæteris periculis, nihil rogato populo idem necessitatis terror ad tributa sufficiat. Et, vt quamuis auersæ, aut fastiditæ rerum species ipso vsu nobis conciliantur, paulatim assueti patientur ex vno Regis suffragio rem pendere; magno quidem ipsius populi commodo, cui sæpe libertatis vmbra illusit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mi-

hi, prolíque accessurum, si hanc nobis potestatem pararem. Sed nec vnquam absque discrimine ea nouitas proferretur in populum; & nunc omnium minimè, cùm in hostem concitandi sunt animi; iámque satis externi est mali, absque ciuili discordiâ. Adepol efficaciùs Radirobani pugnarem, quàm ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me studia accenderem, & illi placarem. Dij præterea obstant ne hunc morem violare aggrediar, quem omnino existimo sanctissimæ æquitatis plenissimum. Quem autem? subiicit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, inconsulto populo aut inuito, vlla tributa Rex imperet. Placétne Reginæ personam nunc exuam; quæque sæpè in hanc rem audiui, aut ipsa cogitaui recenseam; Vel vt mecum sentias, vel vt errore me liberes? Placet, inquit, Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi nisi propriæ potestatis licentiâ

centiâ poſſunt; nec ſeruari niſi ad obſequij reuerentiam adacti. Simul ſe ad audiendum compoſuit, iuuenili animo indignatus id quod tantopere ſentiebat oppugnari; Neque ratus Hyaniſbem tàm ex animi ſententiâ loqui, quàm ſubductæ poteſtatis pudorem ſpecie æquitatis tegere velle; quaſi ſubleuaturam ſuas anguſtias, ſi ad ſortem ad quam ipſa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa; Principatus conditos ſcimus, vt vi ſublatâ quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ & rationis imperio agãtur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quàm vt quiſque opibus induſtriâ ſuâ partis fruatur; aut rationi ciuili commodius, quàm vt intelligamus quid noſtrum, quídve alienum apud nos ſit? Atqui de medio vtrumque tollimus, ſi quæ ciues ſuâ diligentiâ peperere, vindicamus vt lubet æra-

rio; facimúsque ne sciant quantum ex domesticis opibus Regi, quantum sibi iura attribuant. Quî enim id sciant; cùm non hoc suum, ac ne legis quidem arbitrium sit, sed Principis duntaxat vnius; cúmque tributo semel exacto, adhuc ipsi simpliciter suis bonis non gaudeant, quæ aliis scilicet Regis edictis possunt rursus delibari? Mistæ hereditatis atque confusæ, quot mala sint si ignoras, respice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipsæ denique vxores scire volunt, suis ex bonis quid in maritum transferant, quídque sibi recipiant. Quis igitur diuturnam & publicam pacem speret, si quæ Rex adimit ciuibus, facit sua; quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia?

At verò vbi tollendi tradendíque fines sunt, ea æquitas à naturâ præscripta cuique familiæ limites suos, iura, offi-

cia, designat. Spes deinde placendi; & aliquid vtrimque impetrandi, mutuam necessitudinem insinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commissum sibi ferrum summo iure stringere amet, ne temerè ineat vel bella vel paces, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidat, sponte regiam gazam de suo implebit. Erunt hæc præmia, quibus Principis virtutes donabit; simúlque præteritis beneficiis gratiam referet, & futura merebitur. Réxque vicissim non committet vt ciues sæuis aut externis moribus lædat, nihil quoque, si duriùs cum illis agetur, de suo concessuros. Hæ sanctissimæ sunt habenæ, quæ Regem populúmque iungentes, vtrimque ab iniuriis & superbiâ arcent luxuriaturam potestatem.

Sed opus est scilicet ære ad quotidianos Regiæ sumptus; & ex magnificentiâ Regum de viribus & opulentiâ

regionis exteri iudicant. Quid præsidia? (inquies) quid classis? Vix vllum profundius mare quod ingestas opes absorbeat. Equidem vera hæc esse, experimento quoque comperimus. Sed nec vllis Regibus tam angustè à populo legem dictam existimo, quibus ad hæc regni munera atque insignia non opes sufficiant. Ingentia illis patrimonia, & si probè curentur satis dignitatem assertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea iura & in aliis gentibus aliísque diuersa sunt. Hæc gaza, hæ opes, Regi ad splendorem sufficient, si regnare solus volet, nec prodigis animis quos insanè aut seruiliter amat penè in purpuræ communionem asciscere. Ast vbi tàm perdendi quàm rapiendi auiditas illum inuasit; vt nec assuetæ & legitimæ opes, ita nec vlla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia

populus, ſuam operam ſuóſque labores in ærarium conferat, at is Princeps (vt de Eriſichthonis fame pueris narramus) ſemper vacuus, & erectis in futurum votis, egebit. Eo quoque profuſior quò facilius credet rediturum ſanguinem confecto ærario. An ergo miraris abſtinere populum nihil profuturo obſequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumſident, opes ſibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt; vbi illas iam non ex prodigæ mentis morbo, ſed efflagitantibus patriæ rebus expoſcet?

Audio quoque in gentibus quæ patientiſſimæ tributorum ſunt, minùs illo obſequio Regibus agi quàm creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domeſticâ hereditate eſt, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia euertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tanquam anguſta, aut laborioſa, aut denique ad

priuatorum ſortem accedentia, incipiunt; mox in gratioſos homines diuidi, pignori dari, veráque aut ſimulalatâ emptione excidere. Ita Reges innocentiſſimum viuendi genus omittunt, de ſuo vectigali; aliúdque inſtituunt proximum prædæ; nec tam auctis quàm mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

An denique legitima regna à ſæuitiâ tyrannorum diſtinxeris; ſi vtrobique res ſuas precariò ciues poſſident? miſerorúmque hominum tota interdum cum ſuis laribus ſupellex, de exhauſtis domibus rapta, ſub haſtâ & præconibus proſtat? Nec inuidiam facio vani ſpectaculi mentione; ſi vera retulere qui in regionibus fuerunt in eam ſortem Regi obnoxiis. Quod enim viritim imperatur, vt leue ſit opulentis; At ruſticos, at colonorum tenuiores, ſæpè ſic premit, vt non penum, aut ſtratum relinquat in quo ſal-

tem perculsi conquiescant. Quid hoste victore expectarent acerbius?.

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidiosa narratio. Itaque non passus plura dicere Hyanisbem, ita orsus est. Nollem isti (Regina) per quos hæc crudelium, vt memoras, tributorum fama ad te allapsa est, maligno compendio tradidissent rem obscuram: sed apertâ rei serie essent vsi; quæ tàm Reges, quàm ipsum vectigalium morem absolueret. Numquam enim Regibus est animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si verò quæstores ac Iudices fortè interdum atrociùs quæ iussa sunt extorquent; aut qui viritim indicunt, quid de tributo exoluere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideò Regibus tributísque tam sæuiter irascendum? etiámque soluendi in totum publicæ rei neruui, qui ex eiusmodi vectigalibus constant? Esto enim. Pone eos errare qui

diuidendis in ſingulos oneribus ſunt delecti: Adde in capiendis pignoribus præter modum ſæuire lictores; Facias quoque ſi placet, in crimine eſſe Reges ſub quibus hi mores rigebunt; At nihilo iniquior erit ipſa poteſtas Regum; ius, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Niſi fortè iuſtæ res non ſunt, aut leges, aut iura, niſi cùm iis iuſtè vtimur; exuúntque naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commiſſa ſunt. Quid ſi populus iuſſerit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum, inquies. Sed in eo colligendo, ſi, vt ſæpè fit, iniuſtiùs duriúſve cum ciuium aliquot agetur. An poſt hanc iniuriam legitimum eſſe deſinet, quod conſenſu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum eſt, cui inconſulto populo belli indicendi, pacíſve firmandæ non ſumma poteſtas ſit. At ſi temerè eo iure vtentur, hoſtémque intempeſtiuè facient, aut laceſſent; quan-

tò id populo damnoſius erit, quàm vlla tributorum auiditas? Neque tamen, ô Regina, hanc ideo armorum poteſtatem negabis eſſe iuſtiſſimam, quòd eam, vt conſtat, poſſumus iniquiſſimè vſurpare: Vt inde intelligas ex ingenio aut ſceleſere hominum non æſtimandam eſſe rectitudinem legú ipſarum.

Aiebas, daturos operam Principes modeſtiâ, cæteríſque officiis, vt in ſuarum virtutum præmium ferant ſponte à ciuibus tributa. Neſcis enim quibus maximè Regibus apud populum ſit veneratio. quàm ſæpè rectas artes deſpiciat; falsíſque virtutibus, aut ſplendidis vitiis decipi amet; vt denique eius ſtudia à ſalute publicâ diuertant. Imò adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeſſenda negotia, vt deſerti officij mercedem Principibus conſtituat. Frænum pretio remouebit; pretio laſciuiet, & peribit. Malè agitur cum rebus humanis, ſi non bonis ſed

plurimis placere Reges volent.

Salubriores fieri aquas putant, vbi ex puteis assiduè hauris; quæ, si cessas, aliquo veterno emoriuntur; Haud dispari fati vires & animi vulgi sunt. Ipsâ laboris assiduitate crudescunt, & ignauiam odere. Ocio corrumpuntur. Num igitur vtilissimos neges stimulos esse qui ad diligentiam omnium virtutum fœcundissimam eos adigunt, & ad negligentiæ torporem non sinũt conniuere? Atqui nulli ad eam rem acriores quàm hæ Regibus pensitandæ pecuniæ. Quippe si socordiæ amore, viuere parcè, & negligere corporis cultum maluerint, quàm labore opulentiam parare; non ideò in remissionem solui licebit: sed à sui curâ abeuntibus, præstò erit hic Regibus, aut veriùs patriæ debitus labor, quo pensionem parent haud dubiè à lentis etiam aut inuitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ vtilitatis operam, pro se

quoque assuescunt laborare. Mox illos plusquam pro se aut pro Rege tenebit ipsa laboris & industriæ consuetudo. Hinc artificiis cultus, hinc corporibus & animis vigor; & in pari omnium assiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians, sed virilis & robusta. Eâdem operâ rudis plebs atque incondita, sparsíque in agris ad pascua aut aratra homines, domiti labore, sensúque sortis suæ monentur se obsequio, non imperio genitos esse; Qui, vbi non in vsu aut potestate Regum sunt illa tributa solertiam solicitatura, sæpe feroces, nec magistratibus tractabiles, stolidè aut periculosè superbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleueris, vitiis vacant; veluti cessante cultu ager, quem messibus onerare timueris, se inutilibus herbis spontè exhauriet.

Finge tamen esse leges, quæ negligentiæ & ocio mulctam dicant, suóque

ſatis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea populum iudicio non carere, & Principe iuſtam vtique opem petente ſuas impigrè opes collaturum in publicum. Quid verò ſi occurrunt quæ & ſubitò peragi debent, & niſi publicis ſumptibus non poſſunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti vocantur, aliquot menſium labor eſt, & religioſum hunc ordinem non expectant negotia; effluítque inter moras rei gerendæ occaſio; aut ingruit malum, quod præſentibus repuliſſes ſtipendiis. Quid dubitas, Regina, vel ex ſtatu præſenti agnoſcere quàm iuſtè de moribus illis querar? Inſtat hoſtis externus: Bella non auro minùs, quàm ferro geri ſolent. Quia tamen citiùs aderit hoſtis, quàm populus conueniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec ſubita modò Regibus oc-

currunt; ſed ſæpè ſecreta, quæ & intereſt non vulgari; & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem tegi vix poſſunt. Voles inuadere in hoſtem imparatum, aut quæ olim tua rapuit inopinatò recipere. Intereſt ne ille, aut omnino vicinia conſilium intelligat; In hanc rem igitur dum neceſſarias opes quæris à populo, indicíſque concilium, an proferes in publicum tuæ mentis arcana? at ſimul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin verò (vt oportet) habebis hanc molitionem tibi ſecretam; quid cauſæ ad populum afferes rogandi tributi? quid ſi lentus eſt, impellendi? An præterea æmulas circùm gentes, aut illos omninò quorum intereſt te eſſe quietũ, incurioſos fore vel ſegnes exiſtimas? Quos vtcunque fefelliſſes, conſuetâ, nec ſtrepitu publicíſque rumoribus notatâ, poteſtate exigendi tributi; hos ipſa conuentûs celebritas, quem ex

omnibus prouinciis cogis, quíque ignorari non potest, ad suspiciones, & sui curam, erexerit.

Si verò (quod sæpè fit) non ciuibus cum Rege conueniet; si contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiúsque consilia quamquam recta despicient; quid rebus tandem fiet? Vt si qui imperiti dum hostem ferire statuunt, seipsos obuerso telo transuerberent; Ita populus suo & patriæ iugulo imprimet vulnera Regi inuiso destinata; negatis stipendiis, quæ Reipublicæ tempus efflagitat.

Quid denique regiam potestatem, quam omnium potissimam vel ipsi fatentur qui nolunt experiri, eâ debiliorem statuimus, quâ alicubi Optimates potiuntur? Certè enim in gentibus in quibus Senatui summa potestas est, non consuli, non rogari populus solet, velítne ac iubeat rempublicam suo ære esse adiutam. Decernunt ipsi Patres,

ſanciunt, imperant; & populum nolunt ad tantæ poteſtatis guſtum attolli; quæ, ſi rectè ſentimus, propè ſumma in ciuilium rerum momentis eſt. Cur autem id illis iuris ſit, & ad Reges non pertingat? Si, inquam, legum condendarum Regibus ius eſt, non minùs quàm in eiuſmodi republicâ Optimatum Concilio; ſi non in ciues anguſtius mortis ac vitæ arbitrium: ſi par denunciandi belli, aut fœderum iciendorum authoritas (quæ apud homines grauiſſima cenſentur) cur tantùm vna hæc impar indicendi tributi poteſtas ſit? Quæ leges? quis populus ita iuſſit? vnde origo diſcriminis? aut cur Reges agnoſcant populi faſces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen auidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certè enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideò iuri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, vbi innocens enſis,

quem in immeritum vulnus non posſit geſtantis temeritas vrgere? At regionem exhaurient contracto vndique auro. Rara hæc (ſi continget) & breuis iniuria; Cùm ſub Regibus ſolis ſit qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; adeóque à Principum genio id vitium diſſentiat, vt vix duos ſerie iunctos adhuc infecerit. Sub his verò qui ſunt in exigendo largiendóque immodici, quamquam iniquiſſimâ libidine plurimos lædunt, hoc ſaltem publicarum iniuriarum lenimen eſt, quòd vt Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribúſque reddit terræ; ita illi per Proceres quibus indulgent, ſubinde remittunt in vulgus quicquid exſuxerant. Quãquam porrò ad publicam pacem eſt, ne ciuium in ſe fidem Princeps immodicis vectigalibus laceſſat; tamen, ſi calculum ponis, rariùs gentes ſeditionibus arſiſſe reperies, quibus ad tributa ferenda ſatis

eſt

Regum nutus, quàm quæ ſe ipſas ad illam patientiam non comparauerunt. Adeò ſæpiùs in publicam peccat pacem vulgi ſagina, & quædam imago nimiæ libertatis, quàm vel duriorum Principum læua ſeueritas.

Pudebat Hyaniſbem fateri ſe tam ſubitò eſſe mutatam. Quippe haud ægrè perſuaſerat Poliarchus iura illa Regibus deberi. Ergo molliori ſermone, & perfunctoriè quæ audiuerat refutando, paulatim in eandem ſententiam conceſſit; & hortante Poliarcho ſtatim occultam iniit viam parandæ poteſtatis. Præcipuos ſuæ Lixæ Magiſtratus iuſſit acciri, breuitérque memorato bellorum quæ inſtabant diſcrimine, petiit vt ſibi confeſtim talenta centum magna, ex ciuium ære conficerent. Illicò paruere; ſatis periculi imagine ad omne obſequium compulſi; & fœliciſſimæ celeritatis fuit, quòd intra biduum comportata pecunia tanto

exemplo reliqua oppida impulit ad eiuſdem officij curam. Liberalitatis etiam & munerum cauſa ob natalem Hyaniſbes geminabatur, qui opportunè tunc incidit. Is dies, quamquam tanto in motu, omni remiſſione cultus fuit quâ pacis ocia celebramus. Commeſſabundi in vrbe & caſtris, ſéque & pocula coronauerant; adeò vt ſub noctem Gelanorus, cui credita erant caſtra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam ſiſti non poſſe. Ille ad vallum properauit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum quo ipſa ſubitis caſibus vtique gaudens, poſſit improuidos merentéſque percellere. Sed pleriſque iam domitis mero ſomnus irrepſerat. Iacebant inter vina; aut accipiendo inepti imperio cantabant; Nec Mauri quidem tantùm, ſed & Gallorum vulgus. Poliarchus Gelanoro, cæteríſque qui compotes ſui erant, caſtra atque vigilias, & ebriorum hanc

turbam impensè commendauit; Vtque erat festissimi ingenij, cùm in vrbem rediisset libens versus aspexit, quibus vnus suorum Druidarum in temulentos sic lusit.

Venit iô numen; festo deus ecce tumultu
Ecce deus. Læti Bacchum aduexere furores
Pāpineo insignem curru, quem Tigride multâ
Axis agit, cœli spoliis armatus Eöi.
Æra sonent cāpis, omniq; à fronte Corymbus
Nutet, & attonitam rumpant caua tympana noctem.
Venit iô numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hîc trepidi postes pulsataq; tecta recedunt,
Hîc hederæ, hîc picto saliunt monstra ebria cœlo,
Et quicquid timidis Mineidas induit alis.
Non magis Odrysias cùm nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam stimularunt Orgia Dircem,
Arua fremunt, spumat multo cratere vocatis

Numen,&imbelles ardent concurrere thyrsi.
Non tamen hîc cædes, fata aut Pentheia Bacchus
Attulit, erranti truncum vel falce Lycurgũ;
Sed trepidos gressus, blandóque papauera somno.
Forsitan & timidas ignota audaciā mentes
Implet, & expulsæ mirantur cedere curæ.
Ecce iacent nullo perfusæ sanguine turbæ,
Victoremq; suum perflant; Secura malorum
Fortunæq; cohors. O captis numen amicum
Gentibus, & tanto fœlix insania lucro,
Ni breuis, & primos expiratura sub ortus!

Sed nec remiges, militésque totâ classe minor lætitia, ac deinde sopor inuaserat; adeò vt ægrè deinde proprio periculo, & penè vulneribus, ponerent somnum. Ipsâ enim illâ nocte aduentans Radirobanes, ferociter à mari in capacem fluuium egit nauigia, strenuéque oppressis qui pauci ad custodiam vigilabant, totum littus ripámque obtinuit. Præsidiarij relictis

nauibus ad caſtra confugiunt, aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam tunc ſibi quàm hoſtibus clauſas: Alij triremes in altum impulere, quâ hoſtem abeſſe ſilentium monſtrabat. Radirobanes ſuorum plurimis confeſtim expoſitis; imparem quoque dato terrori ciuitatem fore exiſtimans, milites diſtribuit, qui in littore conſiſterent, quíque ſcalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terrâ conſederant, formido eadem, aut fortuna, quæ claſſiariis fuit. Gelanorus audito tumultu in littore, iubet paſſim excitari dormientes. Multis ſomnus mẽtem reddiderat, aliíſque periculum. Ipſe diſpoſitis per vallum cuſtodiis, & Micipſæ commendatis (dux ille Maurorum militum erat,) cum parte ſuorum, hoſtem iam veluti victoriâ ſecurum aggreſſus eſt. Radirobanes poſteaquam intellexit adhuc eſſe qui ſua defenderent, haud neſcius locorum iní-

quitatem ignaris & aduenis intempestâ nocte timendam; reuocari suos iussit; satis egisse visus quòd æquore victor, statuere primo impetu posset in arenam tentoria. Facilem quoque in crastinum victoriam augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à castris & vrbe prohibuisse hostem; non perrupit ad eorum stationes; prælióque nocturno, præsertim absente & inconsulto Rege, abstinuit.

Primâ deinde luce Poliarchus, qui apud se non erat ex cladis nocturnæ dedecore, suos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi questus militare flagitium esse admissum ab iis qui seruauerant maria, adesse exermes iussit quotquot ex Gallis à classe aufugerant, eósque in fortuitam seriem digestos decimi cuiusque expiari supplicio. Eadem Reginæ seueritas in suos Mauros erat. Sed cùm iam numerati ducerentur ad

pœnam; illa pro Gallis, ipſe pro Mauris, orauit. Ita leuiori infamiâ, & in delictis militum aſſuetâ (nam inultum facinus non eſſe intererat) quibuſdam aliquid ſanguinis de lacerto miſſum eſt: foſſam alij ſeminudi ducere iuſſi; alij pari cultu ſtare in foro, ſui ſpectaculum ciuibus præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relicti ſunt tamen eo die ad dedecus, vt cæteros animaduerſionis timor acueret.

Iámque ipſe Poliarchus coccineâ inſignis chlamyde eminebat in Numidâ equo, nudúmque verticem huc illuc oſtentans, ſui reuerentiâ & ſpe vincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnia, qui clauſtra portarum tuerentur, ad caſtra cum cæteris proceſſit; militibus ex imperio Gelanori iam in ordines paſſim euntibus. Quippe & leuiter armati iuſtæ pugnæ initia vtrimque libaue-

rant, & Radirobanes totam aciem in-ſtruebat; longè animo vultûque com-motior, ex quo à captiuis audiuerat il-lic vnum ex Gallicis Regibus eſſe; & Poliarchum appellari. (Nam eo nomi-ne ille cenſeri volebat quo apud exte-ros ſe celebrauerat in tenuiori fortu-nâ.) Statim Radirobani occurrit, ita iuuenem vocari cuius amore capta Argenis ſua fœdera deſpexerat. Sed an is ipſe eſſet haud immeritò ambigebat; quia & multis idem nomen poterat conuenire; nec de eo Seleniſſa vt de Rege meminerat. Ac vt maximè Rex eſſet; vnde tunc ille in Africa? quis deus hoc æmulorum par compoſuiſ-ſet ad certamen? aut quod rixarum in-genium, vt idem occupato Argenidis animo interuertiſſet ſuas ſpes in Sici-liâ, & nunc veluti ex compacto aduer-ſaturus conſiliis ſuis in Mauritaniam veniſſet?

Sed imminens prœlium dilatam tot

cogitationum ſeriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem caſtris Radirobanes inſederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam deſtinata, armis vndique & ſignis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu ſuorum tuebatur. Læuum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Maurorum Poliarchus dederat, vt in læuo ſenex Micipſa, magni in illâ gente nominis imperaret; Huic tamen additus Gelanorus; vt vigore ætatis ſufficeret ad ea quæ ætas in Micipſâ detraxerat. Annotatum eſt ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorúmque pauciſſimos in procinctu nuncupaſſe teſtamentum. Adeò non vincere modò, ſed & frui victoriâ ſperabāt. Vbi ſigna cecinere, initium pugnæ à ſagittariis fuit. Sed feruidiùs quàm ex Imperatorum præceptis campo decurſo, totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum ſpacium ſagittis fundíſque eſt.

Vix locus ad haſtas phalangibus; vix ſatis vertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi aut animum æquabat; quamuis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi ſuis ducibus digni laudarentur vel ſuâ vel hoſtium morte. Luebant plerique inſontes paucorum inſaniam, & quod triſtiſſimum bellorum nefas eſt, non ex offensâ, vel odio, ſed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam ſanguinis multum erat; cùm fatis adhuc plurium necem properantibus viſi ſunt dij intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, vt veluti ad intempeſtiuam noctem plerique horreſcerent. Fulminum deinde ſtrepitus, & decurrentium fulgurum minæ, ad religionem metúmque furorem in alternis cædibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos, dubi-

tantéſque diis parêre, acti in veſaniam Elephanti diuiſerunt; quos Hyaniſbe iuſſerat cum frontalibus, criſtíſque & turribus promoueri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondum libertatis & ferociæ erāt obliti. Adhuc verò Europæ incognita erat hæc ſpecies. Immenſum & informe animal; penè omnibus membris vnâ mole cō-fuſis. Merſum caput inter humeros, nec à globo multùm diſpar, niſi quà proboſcis in terram deſcendit, fœdè promiſſa à naribus, & ſi color abſit inſtar longi & tumidi anguis, neruorum circulis ita articulatim nexa, vt contrahi, laxaríque, flecti etiam poſſit, & eſſe pro manu. Patulæ aures vtrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe ſub tumidâ fronte reconditi. Ebur, quo pretioſiſſimi ſunt, longè ex ore eminet, penè inſtar lituorum, niſi quòd debiliori parte inflectitur.

Ad hanc formam non obſtupuerant modò Sardi in quos beſtiæ agebãtur; ſed & Galli ſua illa auxilia haud intrepidi videbant. Poſtquam verò ſubitis tenebris cœlum inhorruit, Elephanti tam pauere faciles quàm iraſci, tumultúque inſolito qui edebatur in nubibus attoniti, iam cœperant difficiliores eſſe regentibus; cùm ingens, & penè in oculos fulgur impactum adeò eorum valentiſſimum turbauit, vt repentè verteretur in rabiem, immemórque diſciplinæ, ſeſe in curſum quà impetus erat effunderet. Prorumpunt & cæteri diſiectis rectoribus, eúmque ſequuntur. Mox acriùs cõceptâ amentiâ, omiſſóque gubernatorũ imperio, iam non alteri modò parti, ſed omnibus hoſtes eſſe videbantur; decurrebántque per aciem inter arma & tumultum feruentes rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquam maculis induti quærebant libertatem. Pleri-

que Gallorum ordines laxauere; Neque Sardis militia constantior fuit, vtique postquam obuij furentium bestiarum oppressi vestigiis iacuere; quidam etiã proboscidum nexu ligati, proiectíque sublimes in aërem. Moles illarum, & nouitas, & horribile virium experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Aduenisse deûm iram, vel facta tunc primùm ad dirimendam aciem monstra, audebant coniicere. Multis vidisse furentes belluas satis erat ad fugam. Longiùs remotos terror sociorum in vesaniam abstulit. Equi maximè consternati, nec ferentes odoris insolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitiis intuta aut hostibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fusam esse, fortunæ ludibrium fuit; quo probatum est non plus corporum vires in præliis valere, quàm affectus animo-

rum; nec multitudinem magis ferro quàm timore esse domabilem. Timebat Poliarchus insidias, suósque palantes, si qua ingruisset noua vis, tardè coituros videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ducum, tribunorúmque admonitu passim secerni cœperunt quos è diuersâ acie vnus terror miscuerat. Multos enim in aduersa agmina tam altè siue sua, siue equorum fuga prouexerat, vt redeuntibus periculum esset, ne deprehensi cæderentur ab hostibus. Sed vt plebeiorum memoria fatorum perierit; in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptissimo, sed indocili ad conceptos pauores, quos vt raros ita habebat furori simillimos. Tunc verò cùm Elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis vno metu frementibus, exarsit in amentiæ speciem; nec quà iubebat domi-

nus, ſed tenax, lupatíſque quibus regebatur frænis potentior, ſeſe altè penetrauit in hoſtium turmas. Interim recedebant verſus vrbem alæ equitum admonente Poliarcho, vt illuc potiſſimùm iter intenderent. Elapſi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex ſuis circa ipſum pugnauerant; credebántque in eâ mentium caligine eum vnà rediiſſe. Solus igitur & longè à Sardis diuiſus, ferociam animi conſternatione acerrimâ mutauit. An fugere incaſſum conaretur tot telis circumſeptus? an potiùs captiuitate redimeret vitam; aut quia capto luitionis ſpes vix erat, ſpiritum temerariâ & impari pugnâ proiiceret? Reſpiciebat ad ſuorum vexilla; procul illa receſſerant. Retrò viam paulatim capeſſeret? at obſtabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furioſis votis fortunæ maledicit, interim periculum creuerat, iámque ad portas ciuitatis erat agmen

in quo latebat; & ſolum reſtabat ad ſalutem, vt ſe vnum ſimularet de Poliarchi militibus eſſe. Multùm ad fraudem iuuit, quòd initio prælij vt impuniùs ducem & militem agere poſſet, omiſerat regia inſignia, purpureum ſagulum, caſſidémque vittatam, & ea cuidam Megaloſtheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intrauit inimicæ ciuitatis munimenta, hactenus quidem fraude idoneâ: Sed quò deinde ſuccederet? Militibus omnibus hoſpitia aut tentoria ſua erant. Si alicui manipulo ſe adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis occultus, fefellerat. Sin omnium conſortia fugiebat, quid erat aliud quàm ſolitudine ſuſpicioſâ ſe prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum ſteterũt (illuc enim conuenerant, accepturæ ducum imperia) haud ægrè multitudinis beneficio tutus fuit. Sed nõ multò pòſt à Poliarcho nuncius

nuncius venit qui iuberet illa equitum agmina quæ vrbem intrauerant, ad hoſpitia ſua diuertere, & Reginæ intra vrbem eâ nocte præſidio eſſe. Hanc vocem Radirobanes penè exanimis accepit. Sparſim enim equites turmas laxabant. quiſque occupabat notas domos. Hoſpites, calonéſque, expediebant officia. Ipſe, tanquam domum quæreret, vnus circuibat omnes vicos, neſcius quos potiſſimùm fugeret, niſi quòd obuij quique formidoloſiſſimi erant. Omnibus inuiſus, & ſi caperetur ſolo redemptionis ſuæ pretio fortè ſeruandus, magis magíſque auctam cum irâ formidinem vix tenebat. aliquoties impetu ſumpto vt hoſtem confeſſus, & aut moriturus ſtrenuè, aut ſalutem in præmium audaciæ laturus, prorumperet per portæ cuſtodiam. Vna quippe tantùm erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, magnis quoque copiis obſeruata. Nemo in viâ accede-

bat propiùs frænum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in se intentum nouo horrore refugeret.

Cùm pererratâ vrbe non modicum tempus consumpsisset in illo timendi supplicio, nec differri ampliùs posset aliquod consilium; occurrerunt agazones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes sequi instituit, si quà eorum ductu posset ad flumen peruenire. Vrbis autem situs hic erat. Altero à munimentis stadio fluebat amnis, eâ parte quâ itur ad mare; quâ & hostes castra locauerant. At quo latere vrbs erat Sardis maximè auersa, ad ipsa mœnia pertingebat lacus ingens, sex vt minimùm stadia latus, duodecim in longum protensus. Nec erat præter hunc lacum quo equi lauarentur aut biberent. Illic autem nullum ab hoste periculum; ciuitate per tot aquas, nisi nauigiis non peruiâ. Exiguam ergo portam, quæ ad crepi-

dinem lacûs patebat, aliquot militum ſtatione firmauerant, aperiebántque bis de die, animalibus adaquandis, & ad cæteros ciuium vſus. Ad illam tunc calones proceſſere, Quibus Radirobanes miſtus poſtquam ſpatia vndarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix ſpem enatandi eſſe ratus, tamen veluti vltimo horrore vires collegit; & ſic per vota (vt deinde ſuis narrauit) Neptunũ affatus eſt. O potentiſſime illorum deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cuius dona ſunt fluuij, fontes, lacúſque, has vndas quas ſalutis incertus nunc ineo mitiga, ô bone. Ferant me; & in deſtinatas ripas placidè agant. Iſti præterea equo (nam & illi generi præes, equúmque excuſſiſti à verberatâ humo) iſti inquam qui mihi deſtituto pro cymba & vectore eſt, ſuffice vires, vt quem impetu ſuo hoſtibus tradidit, eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubiis expreſſam

in ære tui beneficij, meíque periculi memoriam, in Calaritano littore constitutam; quà tibi fanum & nemus mei Patres sacrauerunt. His votis tacitè obligatus, primùm libauit aquas, in vadi commoditatem leniter desidentes; Equum deinde potu refectum paulò egit vlterius, frustra admonentibus qui cum eo erant in lacu, vastam in proximo altitudinem latêre. Ille autem contemplatus ad quam breuissimè ripam sinus vndarum ferrent, vtrimque calcaribus impulit equum, qui iubâ ferociter concussâ dedit se protinus in vndas, solóque eminens vertice incumbentem dominum ferre cœpit quà iussus est. Exclamant ex crepidine, & primis vndis Mauri, errorem aut casum arbitrati, & monent quâ commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbant, vt in miro & subito casu, diuersa de eo iactantibus,

nec dubitantibus quin periret. Iámque illum non viuere, ſed cadauer deferri fluctibus credebant; vtique poſtquam longè receſſerat, & tantùm ex colore adhuc aliquid ſupra aquam eminere noſcitabatur.

At Radirobani, vt timorem latè circumſtans periculum, ita ſpem dabat validiſſimus equus, quem voce, motíſque interdum habenis reuocabat ad virium memoriam. Præſtabant & facilem curſum aquæ in neutram partem obnoxiæ; Nam nec aliquò fluebant, & tunc ſolito placidiores erant, ceſſantibus ventis. Cœpit tamen ægriùs equus emoliri aquas ſpiritu, videbatúrque deficere; cùm in mediis fluctibus arena ſublimis, neque cedens veſtigio, natandi neceſſitatem opportunè intermiſit. Stetit ergo difflandis feſſus aquis, totóque pectore altior, tanquam laborem miraretur, ſe anhelitu leuabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu

nerui post quietem rigerent, breues inducias ad respirandum fecit; adhúcque calidas suffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoso equo concitum corpus, vndísque & intentione natandi differentibus mortem, ad supremam ripam vixit. Tunc liquente spiritu vix moratus dum dominus sine lapsu descenderet, se in arenâ explicuit. At Radirobanes ad exhausti magnitudinem periculi horrens; quòd in ciuitatem hostium intrasset, quòd per immensum inde lacum, & penè grauiora ipsâ morte pericula, effugisset captiuitatem; nouo metu excitabatur; timebátque aut terrâ aut lacu venturos, qui vincula, vel si recusaret, mortem darent. Longè enim ab eâ lacûs ripâ, suorum castra erant. Sed solatio fuit quòd prima nox ingruebat, semper ad latebras fugámque securior.

Interim Poliarchus diuisis militibus

qui in vrbe pernoctarent, aut essent intra vallum, ipse breuiter Hyanisbæ colloquutus, non mansit in Regiâ; sed in castris sibi prætorium iussit statui, ad omnes fortunæ articulos intentus, si qui commodè in hostem se præberent. Nec cessasset inter tenebras, nisi illum Sardorum consternatio Regem quærentium retraxisset ad cauendi ambigendíque consilia; quia incertum erat, quæ causa tot in illorum castris voces attolleret, tot faces immensis circùm campis accenderet. Namque Sardorum duces ad Regis tentorium collecti, cùm mutuò interrogassent, num redisset, non diuertisset in castrorum aliam partem; quis denique pugnanti adfuisset, quis texisset recedentem ab acie; postquam quisque diuersa dicebat, omnes vno impetu ad tristiora conuersi sunt. Cæsum captúmve crediderunt. Nec aberant à rixâ: Quos cum Rege fuisse, quos seruasse, quos saltem

vera de eo posse renunciare oporteret. Sed maximè militum vulgus, siue curâ, & amissi Principis desiderio, siue insaniâ correpti, non expectato ducum imperio, quorum reuerentia ex Rege pendebat, soluerunt disciplinam. Hi auios petiuere campos, si Princeps errasset, compellatum reducturi; Plures accensis facibus cruentum prælio campum scrutabantur, in cadauerum ora proni, illícque timētes quod quærebant inuenire. Ita Sardorum vocibus, igne, procursu, vndique arua feruebant. Speculabatur omnia de castrorum aggere Poliarchus; & seu nocturna hæc bacchantium militum religio esset, seu vllius alterius dei furor, aut ars denique militaris in se parata; in omnia solertiam, excubias, vota composuit.

Cæterùm in illo officio atque tumultu occupatis subitò nunciatur, Radirobanem in tentorium rediisse.

Quippe ille ad vltimam lacûs ripam expoſitus, antequam noctis caligo vſum oculorum eripuiſſet, ſtrenuè ſpeculatus eſt quo itinere peruenire poſſet ad ſuos. Tum paluſtrem ripam ſequutus eſt, vt ſi qui inſtarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit; & deinde extra viarum frequentiam, per foſſas, aut mœnitos ſepibus campos, ad ſuum vallum contendit. Hoc ipſum formidoloſum ei fuit, quòd ſparſi cum lampadibus milites clamoribus cœlum impleuerant; neſciúſque ſe diligentiâ illâ quæri, omnium anxiè faces & vultus fugiebāt. Tandem in tentorium peruênit; Monſtæque cohortes, omittere ominoſam, iámque ſuperfluam de ipſo quæſtionem, pari licentiâ in lætitiam effuſæ, omnes ad Regis fores venêrunt; Quo viſo cùm diu plauſiſſent, ad ſtationes, aut contubernia, ægrè receſſum eſt. Interim Virtiganes, Sardorúmque

præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ fortuna, quódve consilium, eum à suis tam diu auertisset. Ille prolixè discrimen memorabat, stupentibus cunctis, timorémque ambitiosè promentibus. Dúmque certatim omnes, aut gratias diis agunt, aut Regi tanquam fortunæ fatorúmque victori adulantur; quidam Poëta Virtigani familiaris, extemplo in eum casum versibus sic lusit, vt diceret Radirobanem suis Sardis esse pro Sole; qui ab eo absente emaruissent, & ex restituti spiritu vultúque penderent.

Ergo ausæ fœdare diem nostrúmque tenebris,
Sic nubes miscere polum? Quæsiuimus omni
Æthere pallentis nutantia lumina Solis:
Ille aberat; proh fata deûm! seu texit opaco
Hunc soror occursu, cœli seu calle latenti
Fatidicas pronus Cyrrhæ descendit ad vmbras.

Tunc verò quantis arſerunt pectora curis?
Excidimus miſeri nobis. Ah cedite gentes
Parrhaſiis natæ fœta inter robora ſyluis.
Scilicet exangui fugientem horrore ſequuti
Titanem, Occiduas propiùs pulſauimus oras
Planctibus, æternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis, ô hominum præſes, iam fræna remittat
Iuſtus honos legum, peccéntque impune tenebræ.
Quid ſine te gens tota hominum? quo funere damnas
Diſceſſu nos Phœbe tuo? Reſolubilis aër
Obruet informem ſpiſſatis nubibus orbem:
Et ſe ſe in gelidas ſoluet natura pruinas.
Parcite Mortales lachrymis, nec perdite planctus,
Purpureum redit ecce iubar, capitiſq; coruſci
Fulget apex. Cernis radios, aſſuetaq; ſceptro
Brachia, & igniferas pharetrâ lucente ſagittas?
Salue cura deûm, & noſtros ne deſere cœtus.

Nec facies. Sint noctiuagæ nemora alta Sororis;
At tu vrbes hominésque habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, & cunctas solio componere terras.

Posterâ luce inuicem aduersariorum vires expertis lentiora fuere consilia, vno Poliarcho adhuc prælium cogitante; Huic enim arma placebant, Radirobanis odio, & desiderio petendæ Siciliæ. Sed Reginæ precibus dedit, ne eo die quietum hostem lacesseret. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyanisbem cœpisse diffidere; & ipsam Radirobanis temeritatem solicitudine fuisse mutatam. Quippe animus vtriusque ex immanitate sacrorum ad quæ confugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iussit, qui Saturno immolaretur. Piaculi consuetudo à Tyriis erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africâ Cartha-

ginensibus suis colonis tradiderant. Externámque & barbaram deuotionem in deos territa Hyanisbe vsurpabat; quia miseri aut anxij mortales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere existimant. Apparabatur funesti sacri ratio, infulásq; victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat sceleratæ pietati. Cùm hoc verò Poliarcho nunciatum est; statim turbatus exiliit; & ad Hyanisbem properans; Si hoc, inquit, fœdæ sæuitiæ auxilium, Regina, in hostes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi superstitioni miscebo; nec committam vt mei milites numinis fortitudinem videantur induisse, quodcúque est quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à diis pudendo pretio victoriam; qui non de illis sunt quos debemus colere, vel auersantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum,

aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe verebatur Saturnum, erat tamen præsentior Poliarchus. Ademptæ sunt puero vittæ; iuuítque hoc ipsum populi mentes, quòd Poliarchus non solicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret; aut nisi in procliui sentiret esse victoriam, hanc vnius pueri sanguine dedignaretur à fatis comparare?

Eodem tempore, quasi superstitionibus conuenisset vtraque castra corrumpere, quidam senex inter Sardos illustris (Sitalces appellabatur) olim strenuus manu, tunc consilio spectabilis, venit ad Radirobanem, qui fortè cum suorum delectis varia super bello agitabat; obtulítque suum caput, quo à diis manibus pacisceretur victoriam. Nec interest, inquit, quòd priuatus sum. Satis erit si me Rex meus deuouebis, vt salutem publicam sustineam,

procurémque. Poſtquam ero legitimo ritu morti ſacratus, laceſſam hodie cum modicâ turmâ bellum, in quo terrorem ac diras mecum in hoſtem ferens, cædar à neſcientibus me in exitium ſuum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad lætitiam oblatæ, vt ſperabat, victoriæ; gnarúſque hanc ſui capitis deuouendi vim ab Italicis vatibus efficacem cenſeri, effusè Sitalcem laudauit; Et quoniam, ait, nobis tuo interitu victoriam trades, nec poteris ſentire præmia quæ mereris, at ſcias tuæ ſtirpi apud me immotam gratiam manere; vt nemo Sardorum viuere malit, quàm familiam ſuam ad glôriam euehere quam in tuâ mirabitur. Age ſtrenuè; & breuiſſimi fati curſu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocauere ergo Pontificem, qui deuotionis ſacramentum more Hetruſco perageret: Subitóque Sitalces prætextâ indutus, velato capite,

ſuper abiectum conſtitit telum, tangénſque ſubiectâ manu mentum, ſequutus eſt omnia verba Pontificis, quibus aduerſas Gallorum Maurorúmque legiones, ſecum diis manibus, & Telluri deuoueret. His patratis, Tempus eſt, inquit, adhuc recenti religione, vt terrorem, fugam, interitum, in hoſtes deuoluam. Date leuis armaturæ aliquos, qui excurſionis ſpecie mecum tendant ad hoſtium vallum. Exciemus ad prælium vel eos ſaltem qui pro cuſtodiâ caſtrorum ſtabunt; noſtríſque per fraudem refugientibus, ego pertinaciâ extorquebo mortem ab hoſtibus. Et meo ſanguine damnabuntur funeribus; poteríſque execratos cùm lubebit ad ſatietatem debellare.

Pleriſque Sardorum quàm mira tàm certa videbatur Sitalcis oratio. Statim ſagittariorum aliquot turmæ homini datæ, per quos hoſtem prouocaret ad

certa-

certamen. Sed Sitalci ſeruus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quàm patriæ flagrans. Is herum inſanire in tam properæ mortis voto exiſtimans, poſtquam diſſuadere non potuit, clàm ad Poliarchi caſtra conuerſus eſt; deductúſque ad illum; Venio, inquit, patriæ meæ proditor; & ab illâ ſalutem, à te autem tuíſque perniciem auerſurus. Nec grandius præmium efflagito, quàm vt illius vitam ſeruetis cuius mors vobis in exitium deſtinata eſt. Raptim deinde expoſuit furiale Sitalcis conſilium: Quo audito, Poliarchus non tam exhorruit ad Religionis infernæ vim (neque enim credebat ex vnius deſperati, aut furentis, voluntariâ morte totas acies profligari) quàm terrorem præuerti concupiit in ſuis facilè illapſurum ſuperſtitionis ingenio. Itaque indicem, ſi vera afferret, ſperare præmia imperauit; & indutum Gallicis armis, vinculíſque tamen co-

hibitum, ſagittariis addidit, qui in procinctu intra caſtra conſtiterunt, vt ſi, quod ſeruus monuerat, leuis armatura à Sardorum vallo procederet, ingruentes refellerent. Iis autem præceptum eſt, vt terrore miníſque pluſquam vulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inuiolatum præſtari volebat, temerè peccaretur. Seruo autem ſua & domini libertas decreta eſt, ſi maturè pugnantem commonſtraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cùm velitatio à Sardis coorta eſt Sitalcem ducentibus. Illicò erupere à Poliarcho præparati; & ex aduerſo Sardi haud multùm cunctati miſſilibus, ſimulatione fugæ deſerunt Sitalcem, auidum perire, & mortis ſpe maiora humanis viribus audentem. Sed ſeruus inclamabat illum eſſe quem ſeruari Poliarchus præceperat. Ergo in medium turmæ furentem excipiunt; & armis contecti perferunt ictus, exarmántque circumuentum. Inde ab-

nuentem se dedere, & solicitantem contumeliis iram hostium, tamen trahunt ad castra: quo conspecto, Poliarchus, Meliùs, inquit, apud nos quàm apud deos manes cœnaueris. Nec ingere maledicta; quasi crudeles simus qui coëgimus te viuere. Vbi enim de huius belli exitu disceptauerint fata, in nobis mora non erit si tunc quoque persequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbras glorieris, quasi in tui mercedem nostra omnium fata dij prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, eâ lege illum ad suos dimisit, vt Radirobani nunciaret, benè habere in Gallicis castris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; Victurum hunc saltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos deos, recusasse victoriæ precium quam dare non poterant. His à captiuo nunciatis, accendit Radirobanem cœpti infœlicitas,

ſimúlque inſultatio exprobrantis ſuperſtitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille eſſet quem amabat Argenis, animi tamen odiíque augurio ſuſpicionem fouente, verum exprimere ſtatuit perplexâ epiſtolâ, quam Poliarchus vt vanam obſcurámque negligeret, ſi fortè cum Argenide nulla fœdera iniuerat; ſin autem erat ille quem Seleniſſa prodiderat, ſtatim hiſtoriam agnoſceret, daturus haud dubia iracũdiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & vni viciſſim ex Gallis quos habebat captiuos, literas ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conuiciorum quibus contumelioſiſſima cera legentis oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat. Aiebátque ſe mirari, quòd Theocrine poſt contubernium iuuenculæ Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefelliſſet, ſic ab anu iuſto Cupidinis telo eſſe dece-

ptam. Sed ſe vindicem adeſſe Siciliæ, cui reciſam ſimulatæ Palladis ceruicem vouebat. Irâ turgidus Poliarchus, nec iam magis Hyaniſbæ quâm ſibi geſturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem preſſit, cæterùm tam commoto eâ veſperâ vultu fuit, vt conſtaret nihil paruum agitari. Præter conuiciorum fœditatem, adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis, quærebátque apud ſe quis hæc Radirobani ſecreta retexiſſet; donec memor Argenidem vltimo quod inter eos fuerat colloquio eſſe queſtam de perfidiâ Seleniſſæ; ipſe rem omnem inde emanaſſe coniiciens, cœpit frendens, vnâque iracundiâ Radirobanem atque anum complexus, ſibi de vtroque ſupplicium deſtinare.

Vt verò illuxit, ferro non verbis refutaturus iniurias, exercitum in ordines iuſſit ire; præmonitâ Hyaniſbe ne

cui inter pugnam portæ vrbis paterent. Nec se quidem de victoriâ dubitare; sed si qui suorum fugissent ex acie, nolle se intra munimenta hos recipi. Nunquam alacrior militibus visus conuenientibus verbis vnumquemque affatus est. Gallis, adiutæ Hyanisbes quæ ipsos decora manerent referebat. Mauros tyranni odio sacra patria euersuri agebat in iram. Vtriusque spolia ostendebat, & in vicino esse Sardiniam; quam, inquit, si in isto quem videtis campo vicerimus, obnoxiam nobis eo modo habebimus quo Radirobanes Africam vellet. Omnes quidem illa verba, sed plùs vultus dicentis permouerant. Nec segnior acuendis militibus Radirobanes multos sibi in eâ victoriâ triumphos fingebat. Nam Poliarchum Argenidis sponsum esse inde crediderat quòd tam subito imminebat certamine quasi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipso

vulnere cogitabat, & ſe ſummum de Argenide ſupplicium eſſe ſumpturum, & à regno deiecturum Hyaniſbem; quâ ſubactâ ipſe Mauritaniæ ſceptro auctus traiiceret in Siciliam, non habiturus ex hoſtibus qui victoris ora ferre, aut ipſius impoſterum imperiis intercedere auderet.

Hac immani ſpe ferox, inſtructos ordines admouit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de fortunâ partium decreturum illum diem coniiceret. Intentior itaque cura ſpem ciuium variis terroribus miſcebat. Prohiberi à muris ciuitatis non ſenes poterant, non flebilior turba oneratæ liberis matres, quos innoxios paſſim diis oſtendebant, veneratæ ne teneris corporibus hoſtis illuderet.

Balearici, qui in Radirobanis acie erant, Numidas inchoandæ pugnæ præmiſſos ſuis fundis turbauere. Sed Poliarchus equites Gallos procurrere

iussit, spatiúmque funditoribus adimere quo saxa librabant. Numidas autem monuit, vt relictâ prælij fronte leuiter obirent hostium latera, & quamplurimos à pugnæ recto ordine in se distraherent. Contrà Radirobanes satis agebat; aliquot turmis equitum circuire hostium cornua imperans, & à tergo incautos adoriri; Simul Gallicæ Africanæque linguæ peritos miserat, qui tanquam Poliarcho iubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Maurique. Lixam ad receptum patere. Ea vox non paucos initio perculit, risu deinde excepta est; & pari vociferatione à multis relatum est, vt fugerent Sardi. Nihil medij inter vtramque aciem erat, obstabant corporibus corpora; telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut vincere vnicuique supererat. Hortantium quoque clamor, questibus sauciorum, &

fragore armorum permixtus, terribili sono in vrbem ferebatur. Galli præstabant equitibus. Sardi, & Ligures, phalange non cedebant. Sed Ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium sæuus non planctus, non vota audiebat deprecantium mortem; siue aures belli ardor occluserat, siue in Radirobanem ira; qui ex aliâ parte perruptos vi ordines solus sæpissimè intrabat tanquam oblitus erroris quo inter hostes prouectus ingratiis Lixam peruenerat. Ita Sardi sub Poliarcho laborabant, cedebántque circa Radirobanem Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari sanguine restinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti in Argenidem & Hyanisbem conscium suo vulnere expleret sæuientem. Per suos igitur hostiúmque manipulos, quærere hostem cœpit dignitati & iræ suæ parem, multùm quoque

inclamitans, vt ſi auderet, ſi vir eſſet, proprio diſcrimine totius belli fortunam prouocatus exciperet. Vicit acrem & confuſum præliantium cadentúmque tumultum vox ſæpè repetita aliíſque mandata; & ad Radirobanem haud quietiora cogitantem allapſa eſt; quem hoc vnum puduit, quòd prior non vocaſſet. Ocyùs cætera reliquit certamina, omnibúſque ſubmotis properauit in æmulũ. Non leones Africa illa, non ſerpentes tanto furore incitatos aſpexerat. Breui tamen colloquio ſuſtinuerunt auidas manus; Priórque Poliarchus; Ades, inquit, ô latro; da pœnas turpiſſimæ noxæ. Non mihi hodie elabêris, non ſi pleniùs quàm Achillem inuiolabili Styge tua mater te intinxit. Tibi, Domina, ſacrum hoc fero; ſi tam turpem hoſtiam fortè accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de Gynecæo molliſſime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma

celauerit. Ne dubità, tanquam vir eſſes, iugulum dare.

Neutri vacauit alternis contumeliis prolixiùs reſpondere. Ira quæ addere vires ſolet, iam nimia, impoténſque, penè delibitauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non molliùs quàm ſi alliſas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; & equi, quamquam illo concurſu læſi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, vterque iaculum altè amento quaſſatum vibrauit; quod inuicem parmâ excuſſum eſt. Supererat vnicuique miſſile alterum: Id ne fruſtra periret, diu armorum aditus oculis manibúſque metiti ſunt. Tandem Radirobani nihil certius viſum quàm equum hoſtilem confodere. quod ne impunè eſſet, equum illius viciſſim Poliarchus ferit in capite. mox ambo veriti lapſum, aut beſtiarum iam in morte in-

ſanientium fugam, velut pari conſenſu in terram deſiliunt, raptíſque bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant. Sed ſuorum pietate diuiſi ſunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum, interuenere furentibus. Hæc verò auxilia cùm vterque auerſaretur, ægrè tandem, nec antea quàm ſæpiùs iuſſus, receſſit è medio miles, Regibúſque arenam reſtituit; qui adhuc integri, omiſſis bipennibus, læuâ clypeum tenuere, dexterâ haſtam; quam ab hoſte venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnúſque haud modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum; ſæpe ita conſerti, vt ſolo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati ſupererant. Horror omnes, & deinde miſericordia permouit, tantorum ſpirituum Principes incolumi exercitu perire. Rurſus

igitur agmina coierunt, diuiserúntque pugnaces. quod vterque in dedecus suum accipiens, proximos cum irâ & imperio rogauit, ecquid victum se crederent, quem sic tegere, sic à pugnâ properarent eripere?

Sic militibus, ducibúsque discussis, redeunt ambo ad postremum discrimen; animis quidem inuictis; sed multi sanguinis iactura vires abstulerat; anhelísque corporibus iam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & sanguinis Poliarcho restabat. Memor deinde causæ quæ odium fecerat; nec dubius nisi vinceret perituram dolore Argenidem; altiùs sustulit ferrum, eóque in Radirobanis iugulum obliquè intrauit, inter galeæ loricæque commissuram. Ille se mori intelligens, festinánsque ad vindictam, cursum in Poliarchum præcipitat, affligítque sui corporis mole incautum; sic vt in terram ambo deciderent. Statim

militum vlulatu cœlum inhorruit, his vnum, his alium occidisse, plerisque vtrumque expirasse credentibus. Et quia sub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omine mens Gallorum, Maurorúmque vertebatur; vt nec defuerint qui ad Hyanisbem decurrerent tristia de eo nunciaturi. Inundauere in campum confertissima turba Gallorũ atque Sardorum. Nulla Præfectis reuerentia; nihil vexilla ordinésque tunc poterant. Suum cuique videbatur ad Reges decurrere, eósque seu occidissent, seu viuerent, ab arenâ eripere. Adeò vt tumultuosa auxilia Poliarchum penè obruerint; Sed iam ille paulatim se expedierat ab hostis complexibus; & vltimo singultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc verò vt viuere, & erigi, Galli simul Maurique conspiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur in Sardorum promptiores Radirobanis cadauer te-

gentium, ipſúmque Poliarchum infeſtantium telis. Sed diſcrimen breuiſſimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Senſim igitur Sardi ceſſerunt, aliquid quoque ſuæ virtuti imputantes quòd tantâ in clade à fugâ temperabant. Illis igitur latè ſubmotis, hoſtili potitus corpore, ſpoliiſque opimis, Poliarchus ſyncerè victor fuit.

IO. BARCLAII ARGENIS

LIBER V.

EO modo intra paucissimos dies profligatum est bellum, longiori mole attriturum mutuas opes, nisi in cupidos Principes incidisset, & qui priuati sui fati rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus Sardis minùs infestus in castra reditus fuit, quòd nec effusè fugerunt, & conscius vulnerum Poliarchus properauit in vrbem redire. Interim tamen, dum medici subito remedio sanguinem sistunt, de proximâ arbore exscindi ramum iubet, quem aptatum trophæo, armísque Radirobanis

banis indutum, reclinauit in humerum ſuum. Sic ornatus conſcendit in currum, quem equi candidi trahebant; pulcherrimóque ſpectaculo, circumfuſus militibus, opima ſpolia geſtans, ad Martis delubrum prouectus eſt. Nulla enim in Africâ erat Feretrij Iouis religio. Populus omnes vias impleuerat, vt per ſubitam pompam licuit ornatus, frondibúſque quaſcúque ſors obtulerat nunc onerans manus, nunc vias quà triumphus pergeret ſternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ ſalute gratatio. Hyaniſbe in veſtibulo templi opperiebatur Poliarchum; cui de curru deſcendenti in hunc modum locuta eſt; Priuſquam hæc ſpolia propitio Marti ſiſtis, Magne Rex, ſine me ea tibi dicere quæ tu mox diis. Tuâ virtute ſoſpites ſumus. Reddidiſti liberos cœli hauſtus; vnicuique de populo ſuos agros, neceſſitudines, lares; Mihi verò purpuram, mihi ab-

ſentem filium aſſeruiſti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quòd video vulneratum; & audio non ſine diſcrimine viciſſe? Victima ipſe fuiſti, cuius ſanguis mihi propitiaret victoriam. En igitur Radirobanem modò formidoloſum Africæ, iam ingeſtum humeris tuis armorum ſuorum ſpecie; & quo propius diſcrimen fuimus, nunc gratiori horrore noſtros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et ſiue his ſpoliis ad noſtros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum conſecras; ſiue tantum monimentum diis Gallicis in patriam tranſmittis; ſcias nihil obſtare quo minùs aras tibi ſtatuam, diémque, & flaminem, niſi quòd te inter mortales agere quàm diutiſſimè exopto. Hæc oratio ingenti populi plauſu excepta eſt; inter quem Poliarchus, cùm quæ ſuam modeſtiam dece-

bant Reginæ respondisset, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruentum de prælio religio erat ad aram accedere, deóve libare. Satis fuit sacerdoti trophæum tradidisse, numénque compellare à limine, acciperet libens, & paria sæpè munera sibi dari annueret. Dum sic orat, sensim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant & dilatâ curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in dissimulatione durauit; nihil aliud profatus, quàm aliquantulum quietis fessa labore membra reposcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe; & militum multis in eo adhuc quo pugnauerant habitu latus vtriusque stipantibus. Sed nondum vestibulum subibant, cùm à Sardis adesse legatos nunciatum est. Quippe Sardi nec viuum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, vt in maiorum tumulis

condi posset, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus est, ne captiuo cadaueri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu, quatuor Optimates magis suo quàm communi consilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breuiter pensatâ, sumpsere legationis infulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos verò, Reginâ annuente, Poliarchus venire, & dicere statim iussit in ipso regiæ vestibulo; quasi contemnendam legationem non seriò, aut per ocium, & in cultu dignitatis; sed tumultuariè in viâ auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandauerant. Is cõuenientissimo sermone Poliarchum monebat, vt clementer fortunâ vteretur; neu contemneret tanquam victos Sardiniæ deos; aut etiam suos, duriori in hostem occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam esse odia quæ vltra

mortem procedunt; nec dispariss laudis fore & vitam extorsisse pugnanti, & iam victo indulgere. Meminisset Radirobanem regij ordinis reuerentiâ saltem à tumulo non arcendum. Si Theseum imitaretur, ne insepultos hostis manes pateretur errare: Sin esset Achilles, contrà auro vile non fore genti Sardorum Principis sui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus perorauit. Poliarchus contemptim ad eorum monita respondit, se eundem genium, deósque eosdem in consilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuisset. Cæterùm iis qui mori scelere meruissent, ne quietam quidem mortem esse debere. Nisi fortè & dij, quos illi toties appellabant, defunctorum vmbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore sanctissima cum Hyanisbe fœdera violauisset.

Denique (inquit) scitote mei iuris non esse quod petitis. Reginæ arbitrium est, sæuire an misereri malit. Huic enim pugnauimus; huius cum cæterâ victoriâ Radirobanes vester est. His auditis, Legati, iam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat vsurpare licentiã quam Poliarchus suo sanguine fecerat. Diu ergo altercati vter ferret sententiam, seipsos & legatos suspéderunt. Sed in Poliarcho vulnerũ dolor moram non ferebat: sciebátque præterea præsentibus maximè nec diu libratis beneficiis candidæ liberalitatis genium inesse. Itaque vrgenti Reginæ, vt ipse aut absolueret legatos, aut in alium diem differret; Intelligo, inquit, ô Domina, quid sensûs tibi sit. Nam si pro acceptis iniuriis vlcisci cadauer velles, ipsa palàm imputares hanc seueritatem tibi. Nunc præterquam quòd es misericors, vis liberalitatis authorem me videri quam promis in Sardos. Tol-

lant ſanè, ſi ſic iubes, inutile cadauer impij Regis, flammíſque non ſenſurum imponant, quæ viuentem meliùs excepiſſent. Certè, inquit Hyaniſbe; & intelligant nullas hîc eſſe Thebas, & Poliarchum viciſſe, non Creontem: Cùm autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc ciuitatem bis ab ipſo intratam.

Hæc modico riſu locuta à legatis auertitur; quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, vt erat, armaturâ ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec ampliùs ingredi valens, inter ſuorum manus peruenit in thalamum: víxque moratus dum lorica laxaretur in ſtratum ſe coniecit. Quamquam medicos ſecum aduexerat, memor tamen in Hyaniſbæ aulâ celebres eſſe, ſibíque, cùm à peiratis læſus illic ægrotauiſſet, perſpectos, voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidémque ex Mau-

ris, expectatione profundiùs læsum, mutuo inter se terrore mussabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus desidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia esset. Sub hæc percunctanti Reginæ quid sentirent; clàm referunt, esse in incerto Regis salutem. Illa prudenti dissimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in suis aut hostium castris existerent. Tum amplissimâ pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipsa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adesse ac videre sustinuit. Multum cruoris effluxerat (nam & statim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis sanguinis) lentóque nec æquali venarum pulsu, manus sæpè tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, vnus illorum, Afer, Themison nomine, oris propemodum temnẽdi, staturæque breuissimæ; cæterùm

arte suâ, & euentu consiliorum conspicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quàm quæ istis vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum suâ fæce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatúsque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatem, & mox vitam, ni cauemus, eripiet. Quid, inquies, remedij? Non aliud quàm vt regiam in lacerto venam soluamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam quâ manu, quáve audaciâ, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici asseueratio, eum non aliter viuere posse. Delibauere itaque venam, tristissimâ ex-

pectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis fouerunt; quietíque relictum vetuere vllo tumultu vllóve negocio in eam noctem solicitari. Neque tamen Hyanisbæ persuasum est vt abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquiescens, accedebat identidem ad iacentem, nunc verita ne is defecisset, & anxiè legens anhelitum; nunc seruorum sedulitatem præuertens; & omnia officia exhibens vix scienti à quo tam prolixè iuuaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus suis, & deficiente iam nocte, secessit in thalamum suum. Necdum multum somni ceperat, cùm Principum concursu excitatur, simul gestantium gratulari, simul quid in re nouâ fieri ipsa vellet quærentium. Quippe cùm in Sardorum castris totâ nocte aliquid tumultûs auditum esset, primo mane nec eorum visebantur in flumine naues, nec quicquam circa vallum aut

custodiæ erat, aut omnino frequentiæ. Missi deinde à Micipsâ qui solitudinem explorarent, retulerunt Sardos abiisse; & pretiosiora contentos auehere, non pauca reliquisse victoribus. Liquidiori simul luce extrema profugientium classis conspecta est. Amisso enim Rege, expers consilij cum cæteris purpuratis Virtiganes, non desperauerat modò victoriam (nam cui vincerent, vel cuius auspicio; nihil vnum aut velle, aut timere iam adacti?) Sed & ferociam hostium illo aggere sisti posse diffiderat. Præterea ciuilibus malis exercenda Sardinia armatos reuocabat. Duo enim post Radirobanem erant qui sceptrum deposcerent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum vnus Harsicora, ex iuniori natus, sed senior, suæ ætatis rationem volebat haberi: Alter Cornius dicebatur; nec suum nascendi ordinem, sed parentis referebat, Tot malorum præ-

ſagia, cùm præterea militem ſpes, & alacritas defeciſſet, ducibus perſuaſerunt, vt ſine claſſico ſpargi per caſtra imperium iuberent colligendi ſubitò vaſa, & Afris inſciis ſoluendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimatum conuenerant; quâ auditâ; Vtinam, inquit, hac læticiâ frui poſſit, qui eam nobis peperit. Vtinam, Poliarche, non ſim de te impenſiùs dolitura, quàm de hoſtium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limen proceſſit, pauciſſimis matronarum & Procerum comitata. Languebat ille, vigiliæ & ſopori medius, inter omnes ægritudinis ſummæ notas. Gemitum tamen, queſtuúmve ſolatium nulli dolores expreſſerant. Eadem maieſtatis conſtantia quæ valenti adfuerat, penè pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat; nec quæ accipi, niſi à proximis, poſſet; cúmque Regi-

nam vidit; Numquid, Domina, ab hoste turbatum est? Siue sospitem dij me facient, breui vlciscar contumaces; siue vmbra tantùm ero, adhuc terrorem iniiciam. Interim permitte rem tuo Micipsæ, & si placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuissimo sono exilia, eo affectu vrgebat, vt in vultu videretur viuidioris coloris aliquid arsisse. At Hyanisbe; Nihil opus, inquit, ô Rex, aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ succedere dignus sit? Tu rem heri consummasti, omnium viribus in vno Radirodane excisis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, sociis insepultis, castrorum integro aggere, & prædâ quam auehere celeritas vetuit diripientibus relictâ. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrente totum corpus sensu successûs. Ergo lætitiam vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad conuiuia properantis; quamquam adhuc de ipso time-

retur, iuberétque Hyanisbe differri publicam læticiam, donec illam sua valetudine auxisset. Totam Lixam vana ambitio exhausit castra hostilia intrandi; & de summo littore deuouendi abeuntes. De spoliis deinde rixari; vt vix diis Regibúsque seruarentur primitiæ.

Cùm verò attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi, nouandáque remedia; Principes amicorum, circumstetere lectum, à medicorum vultu miserrimè pendentes. Aderat medicus qui pridie sanguinem mitti iusserat. Is fasciam quæ circa grauissimum vulnerum erat resoluit. Nondum enim medicina trifariam erat secta. sed iidem de morbo sententiam dicebant, diluebántque remedia, & manus ægris membris, aut sauciis admouebant. Tunc verò visum instar prodigij, iam saniem in pus ematuruisse. O deorum munus! exclamat Themison; Reddite quicquid de-

betis cœlo, si qui pro salute Regis vouistis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac subita salutis indicia vidi. Abest febris; non modò vulnera non ardent, sed tanquam in mitigatis tempore plagis pars syncera quicquid emortuum est segregat, resoluítque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum esset, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderũt & in pauimentum multi, Apollini, & Æsculapio, & Hygiæ, commendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cœlesti Punicæ hecatombem vouit, & ludos, cœpítque bonâ fide tunc primùm percipere victoriæ voluptatem. Publicè quoque tridui vacationem hilarior pietas fecit. Poëma Nicopompi quod Soteria dixit, quamquam multò pòst conditum (quippe rem serò in Siciliâ absens resciuit) tamen operæ precium

hîc referri; quia, tanquam adfuisset, subitam celebrat præsentémque læticiam.

Viuet iô. Quid se, velut acceptura merẽtem,
Angusto vacui stipant iam limite cœli
Astra; vel Elysij sperant hæc gaudia manes?
Viuet, & humanas multùm dignabitur oras
Sceptrigerûm egregius Regũ, qui cæde tyrãni,
Gallica Sardois celebrauit robora fastis.
Quà Stygiis limes niueus discriminat aruis
Insontes animas, nullíque adeunda virescunt
Supplicio nemorum latè conuexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos serò concordia iunxit.
Dumq́; per aduersi regnum illætabile Ditis
Pœnarum infandas species, ignesq́;, rotasq́;
Securi aspiciunt, motóque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes sibila nutu:
Ecce recens Stygias turba aduẽtabat ad oras
Sanguineo informis cultu, nondumq́; remissis
Ensibus, & sæuæ crudelis imagine pugnæ.
Mirantur summo Elysiæ de margine syluæ
Magna-

Magnanimi Heroes numerumq́; habitumq́; virorum,
Telaq́; & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lauat horridus vndis,
Dum Phrygias acies, aduersaq́; signa Pelasgûm
Hinc ferus Æacides, maiorq́; hinc submouet Hector.
Tunc ita mussantes; Quod vasta in vulnera ferrum,
Quæ tãtæ valuere manus? Nõ sæcula nostra
Has tulerant vires. Sic ô mortalia crescant
Robora; nec summo timeat Deus omnis Olympo!
Talibus intentos dictis, mox grãdior vmbra
In se se aduertit, Stygijs quam cymba laborãs
Vix dederat ripis; Necdum caligine toruos
Mutarat vultus functi nouus incola mundi.
Quin etiam amissi superant insignia regni,
Murice picta chlamys; nec adhuc direpta comarum
Vincula; Et erecto fulgebat dextera ferro.

Sed multo informes squalent in sanguine vultus,
Pectoraq́; & scissas fallũt spiramina fauces.
Haud mora correptum, quà stat fera iudicis vrna,
Nil veritus traxit lictor. Cessere reorum
Vulgares animæ; vertitq́; huc ardua Minos
Lumina. Terrificos sequitur reuerẽtia vultus;
Et quãquam assuetas mouit formidine sedes.
Ille autem iussus (nec detrectare potestas)
Pandere quæ vitæ series, quo funere raptus,
Quid meritos portet suprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora memor regni. Tristes siluere cauernæ,
Atque audituras voluit Styx molliùs vndas.
Si qua Radirobanis nomen fortuna sub vmbras
Attulerat (certè hostiles huc sæpè cateruas
Egi, & rumpentes lassaui stamina Parcas)
Ille ego Sardoâ modò formidabilis Aulâ
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed ô quid inutile iactẽ

Robur, & armatis insignia castra maniplis,
Si nulla extincto superest reuerentia sceptro,
Et virtus hîc sola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrẽtes differ stimulos. En spõte profabor.
Heu nimiùm fisus regnis, méque inter amicæ
Fortunæ obsequia, & primæui sanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas, aut iura colebã,
Non Superos. Deus ipse mihi, frãgiq; volũtas
Nescia: Tum meritæ nusquam mens conscia famæ;
Nec fidi comites, vilísque ad singula plausus.
Quid memorem Siculo meditatos littore raptus,
Quid Libycas acies; & nullo in limite vota?
Cùm subitò mihi sæua dies, inimicáq; fata,
Vltorésque dei. Simul his suspiria duxit:
Et siluit. Sed plura ferox tũc poscere Minos,
Quæ sæuæ fortuna necis (proh triste superbis
Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege;

Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
Vlla Patrum; non me ille tamen non mortis inultæ
Deiecit fatis. Sensit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tardè emisere lacerti.
Nunc iacet exãguis victor, lucemq; supremo
(Sic reor) obtutu quærit. Proh numẽ! & ista
Num prior antra subit? Dixit, liuẽtia circùm
Ora ferens, cæsi manes ceu quæreret hostis.
Finis erat; iustísque ratæ sortitibus vrnæ
Tantaleum ad laticem, & refugi mala pabula rami
Damnatum, anguicomæ raptim abuexere Sorores.
Spargitur Elysiis velox tunc rumor in aruis,
Te Poliarche mori. Toruus sic dixerat hostis;
Sic metuunt, sperantque pij; comitemque ducemque
Te cupiunt, spondentq; solo meliora relicto.
Quis prior alloquio; quis inanem tangere dextram;
Quis monstrare vias, lucosque, animasque potentum

Heroum, cupidas verſat grauis ambitus
Vmbras.
Hæc dabit herba thoros; iſtâ ſua tempora
lauro
Cinget, & hic feſſos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblæis ſi Regẽ abuexerit error
Vallibus, & reducem præmiſſis nunciet alis
Turba minor) lætũ per cerea limina vulgus;
Anguſtántque fores, paruáſque citãtia vires
Agmina, ſtridenti properant ſe credere cælo.
Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Caſtor adeſt. Tunc fortè poli ſtatione relictâ
Mutabat cum fratre vices. Et lucidus aſtro
Se fundebat apex, & habebant tempora
flammas:
Purpuráque ex humeris, & vultu Martis
imago.
Haud mora decepti ſic te deſcendere Manes
Sic Poliarche, putant; longè ſimul obuia
pandunt
Agmina; Ledæi propior cùm Numinis arſit
Vultus, & errantes ſe collegere cateruæ.
Mirantem cinxere tamen, miſtiſq; rogarunt

Vocibus (interea pressis suspensus habenis
Constitit, atque omnes respexit Cyllarus vmbras.)
Dic age (nam Superis vidisti hæc prælia campis)
Quo regis stant fata loco, quem Gallia nobis
Mœsta dabit, nostrosq́; subit quo limite cãpos?
Substitit incertus primùm; mox sydere toto
Risit, vt irato si pelleret æquore Castor
Nubila & in lætas descenderet igne carinas.
Audite, ô Manes, vestrisq́; haud debita lucis
Gaudia frustrato faciles nunc ponite voto;
Ponite. Nec dispar Superos spes nẽpe fefellit.
Vidi ego pugnantis vultúsque, animósque, piúmque
Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam.
Vidi ego quærẽtes Superos, quâ parte iuberet
Ætheris hanc purus animam cõcrescere flãmis
Iuppiter; Eoo mallet cælóve cadenti
Credere, perpetuæ nitidã vel iungeret Vrsæ.
Cùm pater omnipotens; Non hoc sub tempore, dixit,

Hunc nostro egregium iuuenem dare munus Olympo
Decretum est. Restant terris quæ maxima victor
Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia lustrandi sensere piacula mundi.
Aspice quæ species mẽbris; vt Martia fortis
Bella decet, placidæque tamen non asper oliuæ est.
O decus! O proles nulli aspernanda deorum;
Atque vtinam cõcessa mihi! Placata dedisses
Tu mihi tu veniam coniux, húicque vbera paruo;
Candida nec sparso micuisset semita lacte.
Non hæc non vni debentur gaudia sæclo,
Ille diu florens, iuuenisq; ; diuq; senescet.
Longiùs indulgent Parcæ: Dabit ille nepotes,
Æternam terris sobolem, quæ limite fœlix
Insurget patrio, seniumq; his exuat astris.
I, gnate, accelera; læto cui germina succo,
Pæoniæq; artes, morbiq; & vulnera parent;
I precor: Arcanos plagis infunde liquores,

Qui ſuperant mortem, qui ſaucia numina curant,
Siue meus Mauors, Phrygio ſeu puluere læſa
It Venus, & strictum Tydeidæ exhorret ad enſem.
Quin & Pergameo paulùm ſe tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illuſtrare penates
Approperet ſolers. Timeat nec fulmina rurſus,
Inuidiamq; meam: Nunc ô nũc annuo vinci
Fata libens, tanto quocunque immitia Regi.
Sic fatus genitor, Regiſq; ante ora iacentis
Iam ſtabat medico circùm præcinctus amictu
Phœbus, & occultâ purgarat vulnera lymphâ.
Nunc parcente manu plagarum anguſtat hiatus,
Nunc ſociat gnato plantáſque, artéſque, manúſque,
Et multum ambroſiæ venis ceſſãtibus addit.
Protinus exhauſto redeunt in pectore vires.
Pallor abit. Senſit Superos noua vita fauentes,

Quare agite, ô Sancti manes, celebrate Camœnis
Absentem Elysiis. Teneat seu sydera virtus,
Siue habeat terras, seu vestris incolat vmbris,
Semper chara piis, plausúsq; & vota meretur.
Finierat Castor. læto fremuere tumultu
Securæ Vmbrarum sedes; vnoq; fauore
Et maria, & tellus, & ouans respondit Olympus.

In hunc modum processerunt aliquot dies, nullius tempestatis nouitate notabiles (nam & Poliarchus expectatione celeriùs vires recipiebat) donec literæ quas Arsidæ commiserat Argenis, rursus turbulentæ fortunæ ludos instaurauerunt.

Nam vt Gobryas, Arsidásque, exegere in inopi littore noctem, quò post tempestatem successerant, cœperunt collatis sententiis pensare quò ire, aut quid facere, præstaret. Classem, militésque habebant, hanc quassatam, egentémque auxilij; integros illos, &

desiderio sui Regis flagrantes. Materies illis locis deerat, vasto solo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africâ decus, haud inde procul fluebat, comportant. Sparti quoque copia erat sterilibus in terris, magno ad armamenta auxilio. Iámque aduersi venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quò tempestas egisset Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arsidas, qui Gobryam his verbis secretò compellauit. Nimia silentij fides nunc criminis instar esset, ô Gobrya; si aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego legationis meæ summam à te auerterem, vt communi consilio non possemus nobis ipsis, dominísque consulere. Quid autem interest, quod iam inuicem scimus superstitioso inaníque silentio dissimulare? Age, Gobrya, nónne in Siciliam nauigat ista classis?

Tum Gobryas illâ libertate erectus; Tu verò, Arsida, inquit, nónne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctóque complexu sanciente nouam fidem, simpliciùs inter se ad reliquæ consultationis ordinem secesserunt. Monebat Gobryas paucissimos ex ducibus esse quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium; cæteros falli longioris expeditionis specie. Cæterùm sibi maximè vni, omnia Regem familiarissimè monstrauisse; Promissas Argenidis nuptias hoc exercitu vindicandas, tam aduersus nescio quas Siciliæ leges Gallicam affinitatem prohibentes, quàm in Regem Sardiniæ, intempestiuum & grauem Virgini procum. Tunc Arsidas, discessisse ex Siciliâ quidem Sardos, sed atrociori fluctu inundare salutem Poliarchi atque Argenidis. Esse enim nescio quem Archombrotum, cui filiam Meleander despondisset. Solis Gallorum

armis posse hoc nefas præuerti. Properet in Siciliam Gobryas cum copiis illis. Id solatium Argenidi fore, vt securior maiora expectet auxilia, aut si necessitas non patietur moram, cum eadem classe profugiat. Sed & Poliarchum anticipatâ diligentiâ, aut illic iam esse, aut statim adfuturum. Quòd si, inquit, aderis prior, finges cursum destinatum in Græciam; missóque præcone, flagitabis à Meleandro, vt in anchoris liceat stare, donec socios quos tempestas diuulsit in vnam classem exceperis. Dabo autem ad Argenidem literas; sed quas ipse scilicet reddas. Colloquendi rationem res locúsque, & tua industria aperiet. Huic si obsequêris, scis quanto apud Regem tibi honori futurum sit. Hîc Gobryas; Amplector tuam fidem, solertiámque, mi Arsidâ. Sed cur nobis in patriam te comitem non præbes? Posses vtcunque meum aduentum conciliare Meleandro; & hercule me

ad Argenidem duceres. Imò, inquit Arſidas, ſi tibi videbitur, mihi triremem relinques. Hac ego pererrabo Africæ littora, vt ſi quà Rex veſter tempeſtate eiectus eſt, literæ mihi commiſſæ non pereant; & ipſe præterea me referente intelligat quo loco in Siciliâ res eius reliquerim.

Poſtquam ita conuênit, Arſidas accepta triremi, quæ velox, & maris oras legentibus commoda erat, deſtinatam nauigationem exorſus eſt. Gobryas autem cum nauigiis quindecim, in quibus præter nautas, claſſiarij bis mille & ducenti merebant, in Siciliam curſum inſtituit. Nec diſtulerunt operam venti; non quidem à puppe propitij; ſed ita diſpenſati ab Occidente, vt & ab Africâ Siciliam, & ab Siciliâ Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregiâ hominum manu,

nauibúſque omni ad bellum commeatu quantum ſiuit feſtinatio, inſtructis. Is enim literas matris per ſeruum maturè acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari, nuptiáſque iure materno differebat, donec in Africam tranſmiſiſſet, conſociaſſétque cum ipsâ conſilia. Quamquam gemino motu penè mens Archombroto ſubmota eſt, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiúſque agitabat cur matri placeret tamdiu ſe torqueri, quàm quibus auxiliis hoſtem à patriâ arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quídve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata eſt non ſtatim admitti fœlicitas? Sic turgens, durámque ſæpiùs matrem tacitis intra ſe queſtibus accuſans, breue mitigando animo tempus ſumpſit. Inde primâ dolendi furendíque nube conſumptâ, conatus

in Radirobanem vertere quicquid ira ſuggeſſerat, ad Meleandrum iuit; illíque his verbis locutus eſt. Vtinam meum genus (Rex) profeſſus antè eſſem, cùm me Siciliæ grauem & incommodum eſſe aliena iniuria non cogebat. Nunc ſimul & indicium generis mei facio, & aſſerendæ dignitati efflagito veſtra auxilia. Hyaniſbe Mauritaniæ Regina mater mea eſt. Ea literis ſignificauit imminere formidoloſum ſibi & Mauritaniæ hoſtem. Quamquam in regni diſcrimine moueri debeo, plùs tamen abominor ipſum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille ſcilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput graſſantem hinc fata depulerunt, rurſus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meæ; niſi quòd imparatam aggreditur. Ibo igitur; &, ſi in generum placeo, ſuccinctus tuis viribus; Addám,

que Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniæ ſeruiet, Mauritania verò Siciliæ. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus inſtantia arma, & incerti euentus, ſyncera gaudia eſſe non ſiuerint? Si vincemus, pulcher erit hymenæus pompâ triumphi: Sin aliter fata ſtatuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi eſſe.

His auditis, non pauciora quàm quæ Archombrotum agitauerant mouerũt Meleandrum: Simul audire quòd Archombrotus erat Hyaniſbes filius; ſimul in Radirobanem peti auxilium; ſimul nuptiis filiæ quas tantopere vrgebat, iniici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mœrorémque anceps erat. Archombrotum tamen imprimis amplexus eſt, audito Mauritaniæ nomine chariorem. Diues regio, & olim hoſpita Meleandro, commendabat tantarum

opum iuuenem, iam antea indolis virtute charissimum. Deinde in insignem pietatem referebat, quòd ille asserendæ parenti nuptias posthaberet; ignarus hanc in feruido iuuene, & adacto matris imperiis, non spontaneam esse virtutem. Radirobanem verò acerrimum sibi hostem sciebat; & in lucro ducebat cum eo potiùs apud Mauros quàm in Siciliâ suâ decernere. Regni quoque periculum quod ad Archombrotum spectabat, & ipsius Archombroti gratia eiusmodi beneficio occupanda, facilè impulerunt animum ad armorum consilia. Ergo in bellum societate promissâ, iam illum, vt Reginæ filium magnificentiùs cultum, nihil ampliùs dissimulabat se generum optare. Gratulatus quoque filiæ est, quòd nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, vt fati sibi exitium maturantis præsagia; vno tamen hoc læta quòd inducias ei dabat expe-

ditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium consilia! Iam occultè Radirobani Argenis fauebat: is illi placebat hoc in Africam bello; huius impetum commendabat Numinibus; non tam vt vinceret, quàm aut ne vinceretur, aut in mutuâ clade.

Vbi verò vulgatum est, Argenidis cum Archombroto nuptias solo bello differri quod in Mauritaniâ instabat, haud mora omnium Ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant. Nemo erat in patriciâ iuuentute qui non offerret operam, sumptúque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi se probaret. Ea Argenidi tristissima erant; ad quam multi præterea veniebant gratulatum quòd Mauritaniam suo sceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eíque propitios deos, & breuem in Siciliam reditum incom-

modissimâ humanitate optantes. Nec Poëtæ defuerunt tam publico argumento; quorum vnus operâ Timocleæ, iam olim sibi familiaris, ad Argenidem peruenit, & muneris sui ignarus porrexit hos versus indignanti.

Instat Hymen, totisq; parat connubia votis;
Instat Hymen: Sed tu cupidũ succẽdere castas
Nunc prohibes Gradiue faces. O dure, tuisq;
Sæuior Odrysiis, sic nostra in gaudia pugnas,
Et sancto gemitum ferus internectis amori?
Quid queror inuidiam Superûm? Sunt ista fauentis
Signa deæ, Paphias fumãt cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Lætitiam, differt auidas paulùm improba flammas,
Extimulátque morâ; Ceu paruæ aspergine lymphæ
Grandior exurgit, læsusq; irascitur ignis.
Nũc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libycæque petens discrimina pugnæ;

Hunc Regẽ, ceu tu Superos fortissimus inter,
Sic hominum primum, magnæ tege numine dextræ.
Vos quoque (Sicaniâ thalamos dum mater in Aulâ
Apparat, & similes miratur Cypria vultus)
Ite leues pueri; bellum vocat; ite per auras;
Et vos arma decent, nec frustra tẽditis arcũ;
Ite Cupidinei cœtus. Sed parcite telis,
Inq; feros vester potiùs stet vitricus hostes.
Victores Libycâ postquam remeabitis orâ,
Gratior hîc vestras vacuabit pugna pharetras.

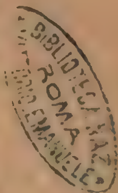
Et Archombrotum quidem ab amandi dolendíque anxiis curis nonnihil reuocabat hæc præsens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuere suorum studia; videre in armis præludentes vero discrimini; instituere qui commeatibus, qui telis, qui nauigiis prouiderent. Auxilij enim non vis modò, sed gratia, celeritate constabat; vt sentiret Hyanisbe, & intelligeret

Argenis, quàm ſtrenuus eſſet. Intra pauciſſimos dies, parata in anchoris ſtetit claſſis triginta triremium. Minora nauigia viginti, ad armamenta, & varios vſus, comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negociorum vſu exercitum, addere Archombroto haud imperitè cogitauit, tanquam ad Hyaniſbem legatum. Ita enim reſcire ſe poſſe, quicquid non hoſtis modò, ſed ipſa cum filio Hyaniſbe moliretur. Vices rerum, & experientia regnandi, multam ſolertiam capaci animo impreſſerant. Nullam tamen ſuorum negociorum partem cautiùs exigebat quàm delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concrederet. reputans illos venarum inſtar eſſe; quæ pro ſuo habitu, occultam ſalutis aut morbi vim ex diuerſo tractu terrarum inſpirarent in patriam. Erat expertus, cùm illi ſe priùs, quàm dominum fidémque

respiciunt, rem patriæ, dignitatem, consilia, aut silendo, aut annuendo prodi. Cùm autem turbulenti impetu animi,aut imperitiâ superbâ laborant; hinc quidem asperiùs obloquendo, illinc verò renunciando deteriora, sæpè turbas concitare quæ superfluæ initiò, ex mutuâ contentione, & subinde crescentibus causis, in necessarios motus exæstuent. Pone denique (aiebat) eos esse æquabiles; At nisi ingenij vigor accedit, & conscius fraudum quæ in illos parabuntur; non modò non consilia gentium deprehendent ad quas legati sunt; sed simulatione & quodam obsequio capti, dominos quoque suos, nihil verum aut exactum referentes, pessimâ simplicitate decipient. Præter hæc, curabat Meleander vt genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodissimus esset orator. haud ignarus consortia morum ad familiaritatis suauitatem plurimùm

procedere, & ægrè mortales cauere ab iis quos amant. Inter has artes magis anxiè pensabat, quos sic dimitteret ad Reges exploratum, quàm quibus præcipuas imperij vires in suâ Siciliâ traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium commendationem sequutus, etiam solebat irasci, si quis auderet sic dubio pendentíque necessarios suos aut affines obiicere.

Tunc verò impensiùs deliberabat, ecquem sibi quàm Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita consultatio extraxit; & denique sedit rem mandare Timonidi. cui ad se vocato ita loquutus est. Si esses edocendus quam curam, quámque fidem legati nomen velit, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficisci, & meo nomine salutare Hyanisbem: apud eam deinde hærere, donec à me successorem accipies. Quæ illi

Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipse admoneo, ne cuiusquam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur; quid velint, aut possint, ne peperceris referre. Nec time ne hæc fides tibi periculosa sit, si quid scribas quòd hi nolint quos lædere nolles. Diu est enim quòd silere perdidici. Timonides non lætior fuit acceptâ dignitate, quàm de scopulis qui in eo cursu latebant solicitus; Sciebat (nam Arsidæ & Nicopompo erat familiarissimus) Archombrotum Argenidi non placere. An hanc autem obiret prouinciam gratus vtrique? Quòd si alterutri in odium veniret, credebat mansuram offensæ memoriam multò altiùs in læso, quàm gratiæ in illo quem iuuisset. Sic igitur Regi; Nec dubito de silentij tui fide, Rex; nec arbitror commissuram Hyanisbem, aut Mauros, vt quidquam nunciem quod tegi oporteat. Sed for-

tuna varia eſt, ſed tempus, ſed homines; denique eſtis Reges. Si quid tale occurret, non tantùm in tuâ, ſed & Cleobuli manu, fata vtique mea erunt; ad quem (vt pote Præfectum ſecretorum) legatos deſtinare literas ſuas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non ſum: Sed quid ſi alteri hanc literarum præfecturam mandabis? quid ſi vicariis ſuis ipſe? Vt non hæc fiant; at hoc ipſum nimis ſupplicij mihi erit, poſſe contingere. Tum Rex. Non iniuſti (inquit) hi metus: Verùm ſi qua eiuſmodi erunt ſcriptis mihi ipſi literis omnia ſecurè commiſeris. At Timonides. Scilicet inſolentiam ad te ſcribendi omnes ſuſpectam non habebunt? Aut non inuidioſum mihi apud Cleobulum, ſi tanquam damnatâ eius fide, ſuo muneri, & integritati ſic detraho?

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit ſolus ſpatiari, ratus quæ Timonides tanquam pro ſe attulerat, ad

Regum ipsorum salutem pertinere. Tunc verò potestatem Præfecti secretorum animo voluens, non sine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum literis posset. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis quàm quod placet Principi referre. In hac verò libertate, quas cum exteris amicitias si velit, non obruat; aut iniurias atque fraudes præcorruptus non mulceat? Quòd si perfidiam quæ argui possit, prudenti scelere vitabit; at ipsa negotia narrando torquere, verbísque premere, aut eleuare omnia poterit; tanquam hoc quoque orator mandauisset. Ita simul & eadem & diuersissima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negocia possunt: & ex supercilio aut remissione dicentis, subitam efformamus, & maximè efficacem, in mentibus imaginem rerum quas primùm audimus. Tantæ quoque

potentiæ viros clàm vicini Principes ſolent vel muneribus aggredi, vel, quod valentiſſimum ambiendi genus eſt, arcanâ familiaritate, penè tanquam æquales ſic colere, vt vix intelligant ſe ſolicitari ad turpiſſimam ſeruitutem. Si igitur his machinis aut omnino conceſſerint, aut debilitatam ſaltem fidem, non opponent illius Principis conſiliis quem illicito fœdere ſic amabunt; ídque apud exteros legatus perſentiſcet; quæ Regis commonendi ſit ratio? Huic ſcilicet quem accuſat literas mittet? hunc iubebit ſua crimina ferre ad Regem? hunc ſeipſum acerrimâ accuſatione proſcribere? Nempe hoc infrequens; dices; Nec deeſſe alios Optimates, per quos ſcilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imò verò ardua erit tantæ accuſationis prouincia (in qua ſcilicet aut actorem aut reum perire neceſſe eſt;) ſi illam hominibus credideris, qui vt ſint ſe-

cretissimi ac penè vt taceant, adhuc nimis loquuntur, ac non potiùs codicillis insontibus, mutis, sui expertibus; quos Rex vnus & legat & premat: Quid si præterea tectiora aut minora scelera erunt, aut de quibus ipse legatus addubitet? An inuidiosissimâ delatione violanda tunc fama Præfecti secretorum, delectis hominibus qui hunc apud Regem insimulent? Nulla pax rebus, nulla dignitati securitas. Et sæpè legatus tantis inimicitiis posthabebit officium. Sed vt eiusmodi Præfecto fides & probitas insit; at saltem, quod sæpe fit, si in gerendis rebus dissentiet legatus ab illius sententiâ, & quid ipse censeat referre Regi volet; quî hoc fiat, si per hunc solum sensus suos Regi ostendit? Non enim in se pugnabit iste Præfectus: non se deseret, non fouebit aduersa, legatum odisse pronior, quàm sensus illius Principi commendare.

Meleander cùm hæc omnia eius

animo nec cogitans ſubieciſſet Timonides, agitare ſimul cœpit de remediis in illa diſcrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, vt in eo non hæreret ſuſpicio; Sed ordinare non tantùm in præſens, verùm ipſis nepotibus rempublicam Reges debent; & ineptiſſimi in vnius hominis virtutem cultûs & admirationis eſt, publicum munus ſi quo ille fungitur multiplici liberáque poteſtate attollere; quaſi fatale ſit vt ea ſemper dignitas cadat in probos; cùm potiùs armatura ſit viribus ſuis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam ſuccedent. Secum ergo conſtituit anxiè legatis præcipere, vt quoties iſti Præfecto ſcribent, ad Regem etiam deſtinent codicillos; non prolixos illos quidem, nec graues negociis; niſi occurrant quæ non interpoſitâ alterius fide nunciare præſtiterit. Hac arte, nec laboraturum Regem breuium literarum, & plerumque non ſeriarum,

lectione; ignarúmque Præfectum quid illic scriptum sit, bonâ vtique fide quæ ipsi legatus mandauerit, quæque senserit, relaturum. Sed & hunc quoque præter legati inuidiam accusari improuidum posse, non suspectâ illius ad Regem literarum frequentiâ. Ea autem sic demum processura, si Rex tanquam salutis aliquod pignus, acceptas epistolas continuò leget, & cæterorum omnium oculis sanctè subducat. Ita enim & legatis in securo futuram libertatem; & neminem resciturum seria an quotidiana perscripserint; quò Regi magis in integro, dissimulandi consulendíque potestas sit.

Sed instituenda hæc sensim, & propemodum non sentiente Cleobulo: & auspicandi pulcherrimam rationem offerri hoc discessu Archõbroti; quasi daret suo in eum amori, vt de ipsius valetudine iuberet Timonidem destinatis ad se literis nunciare. Clàm igitur

Timonidi imperat, vt ſi quæ eſſent ſoli Regi perferenda, vni ſibi concrederet; & ne ſuſpicioſæ literæ eſſent, ſi rariùs & veluti extra ordinem mitterentur, ſcriberet non Cleobulo quàm ſibi frequentiùs. His præceptis ornatum dimiſit; cúmque paulò pòſt adeſſet Cleobulus, rurſus iuueni imperauit, quàm ſæpiſſimè ſcribere, nec Cleobulo modò ſed ſibi, de valetudine ſucceſſúque Archombroti; Paria ficturus vt quiſque ab eo legatus mitteretur ad exteros; donec mos ipſo legatorum ambitu conualuiſſet, amantium hoc per literas maioris dignitatis cum Rege conſortium.

Omnibus ad nauigationem maturis, cùm Archombrotus ſalutaret Argenidem, diſceſſúmque excuſaret; illud quoque miſerrimam virginem torſit, quòd is necdum ſentiret ſe deſpici; Et ipſa ſui amoris opinione inimicum auxiſſet tot opibus, tot ſtudiis Siculo-

rum. Faſtidiosè ergo reſpondit, probare ſe quòd ad matrem rediret. Nemini enim meliùs quàm domi ſuæ eſſe. Tetigit Archombrotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicentis ſpecies & auſteritas augebat. Sed nec queſtus, nec iurgïa, tempus aut locus ferebant. Potiùs veluti non ſenſiſſet ſe ad exilium inuitari, reſpondit, ſanctiorem patriam, & cui plus deberet, illam videri, quæ dominæ, quàm quæ ſibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, interuenit Meleander, quo conſpecto remiſit Argenis de rigore verborum, refecítque inuita Archombrotum; Qui poſtquam litauit in arenâ, cum omni exercitu ſubiit mare: Satis loquutus Proceribus qui in eâdem triremi vehebantur; ſeceſſit tanquam acquieturus, & animum laceſſentibus curis aperuit. Nam Argenidis ſermo turbulentiſſimè in mentem redierat. Quid verò excitaſſet hanc

hanc in virgine crudelitatem? Penè ridiculè admonuiſſe quietis domeſticæ, an erat improperantis quòd omnino abibat, an ſimpliciter ſua fœdera aſpernantis? Sub hæc reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut ſeuerum acceperat, vix regebat moleſtiſſimam metuendi ſperandíque diſcordiam. Quod præterea Aruſpex in littore ſignificauerat, numina nauigationi annuere; ô dolor! an ſic intelligendum, vt dij interdicerent reditum, proſpéris ſed veluti fatalibus ventis diſceſſum vrgentes? Hæc & ſimilia dolendi argumenta congerentem; vrebat maximè Poliarchi memoria; de quo, præter antiquas ſuſpiciones quæ jam æmulationi ſuffecerant, quicquid erat à Seleniſsâ retectum famâ gliſcente cognouerat. Inter ciuſmodi cogitationes acerbitate pleniſſimas, ſuſpenſo iuueni, ſuíſque doloribus nimiâ contemplatione indulgenti, dabat vtique

fiduciam Meleander, amore in ipſum præcipuus, & nuptiarum conciliator. Sed quid ſuarum rerum diſplicebat Argenidi? aut potiùs quis puellæ tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; Quem, ô, inquit, ſi mihi fata obuium dabunt, quantò lubentiùs quàm ipſum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vitâ deiiciam! Et verò meretur odio meo oppetere tot malorum mihi author, ac virgini; quam niſi carminibus teneret, ego tam claro ſanguine, tam opulento regno, tot amoris indiciis, ac etiam (fas ſit tacitè cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexiſſem. Sed illum ſuâ obſcuritate tutum vnde quæram, aut quò perſequar? Niſi eſſet hac ſpe minor quam improbè concipit, non tamdiu abeſſet; aut vbique ſecretus fugeret conſcientiam Meleandri. Hei mihi! ſed & ſi occurret patebítque iræ meæ; & eâ forſi-

tanquam meditor vltione iam dubiam virginis mẽtem peiùs à me auerterim. Imò certus ſum vitam illius mihi obſtare; An item ſit obſtitura mors viderint dij. Certè nec de mortuo quicquam ſperare ipſa poterit; & ſciet vtique fortiſſimum fuiſſe qui vicerit.

Sic apud ſe digerebat Archombrotus malè ſana conſilia, interdúmque dolebat, quod Poliarcho olim amico ſic iraſci cogeretur. Nondum verò ab illius oculis Siciliam venti remouerant, cùm Gobryas haud procul Syracuſis anchoras iecit; miſſóque ad terram præcone vbi Rex degeret quæſiuit: Cúmque audiſſet imminentem pelago arcem, quæ Epeircte dicebatur, ab illo tunc incoli, ipſe vnicâ triremi Syracuſas conceſſit, tanquam commeatuum causâ. Miſit inde delectos, qui Regi ſignificarent Gallorum magnam claſſem in Græciam indéque in Aſiam nauigantium, tempeſtatibus ſparſam per

æquor fuiſſe. Huius partem in Siculo mari expectare ſocios, ſi fortè ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipſum ducem, vt liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti conſpectum, pro maximo tempeſtatis precio ſibi fore, quæ hæc littora dediſſet. Meleander, vt humanitate præcipuus erat, quamuis ambigeret quid Gallorum tanta claſſis in Græciam vellet, tamen ad colloquium inuitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis ſeruuliſque omnino viginti: Cui Epeircten intranti obuiam miſſus Eurymedes, ad ſe hoſpitem deduxit; & humaniſſimum expertus, haud perfunctoriè commendauit Meleandro. Poſterâ die deductus ille ad regiam, ſui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facilè impleuit: Niſi quòd ſentiebat Meleander, cùm quæreret cui cœpto hanc Gallia claſſem ornaſſet, non ſyncerè aut ſimpliciter reſponderi. Itaque explorato-

rem veritus esse, honorarios custodes clàm tribuit; qui incautum, nec ratum se timeri, solerter obseruarent.

Sed Gobryam altior cura versabat, quâ arte quóve ductore, secretò colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quæ nullibi preciosiùs fulgorem, quam in Galliâ admittit, in nauibus suis esse, ei à Poliarcho præparatam; hanc afferri ad se iubet, tanquam in hospitij gratiam regiæ virgini donum. At illa iamdudum non minoribus curis concussa, secum vehementer quærebat, an sperare auderet has naues à Poliarcho præmissas maiorem comparante exercitum. Sed parumper huic solatio innixa, rursus consuetudine lugendi ad deteriora reuoluta est; vt & ludibrio sibi esset hac tantillâ iucunditate spei quam hauserat. Sed quid Arsidas morabatur? cur non procedebant promissa Poliarchi? In ipso, an fortunâ, tarditatis causa erat? Exie-

rant destinati menses ad reditum. Ipsa viuebat non illius auxilio, sed infœlicitate Archombroti, quem in Africam bella vocauerant. Heu in meos luctus, fortis, & sapiens, & dignus amari, Poliarche? cur ego te vidi; cur etiam vna placui quam multiplici morte conficeres? Ego si te nesciissem; hoc quidem ipso vixissem misera; sed saltem non sensissem. Non deerant toto orbe quas amares fœliciùs. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum vnaquæque me diuisam, me fortasse contemptam ad interitum adigit. Hei mihi! quid si & ipse non leuiora iam quereris? quid si dolore quem sentis, & illo quem in me suspicaris, obrutus iaces? timésque præcipuè ne tibi potiùs irata quàm fortunæ, in culpam fatorum te transcribam? Sponsi fœlices quibus vel celeriter successit; vel qui deorum contumaciam & dolos exierunt subitâ morte!

Sic fortè querenti cùm iam aliquot dies in aulâ Gobryas traxiſſet, nunciauit Eurymedes, hoſpitem Gallum ei donum afferre purpuram in Galliâ tinctam. Non recuſauit virgo munus aſpicere; hoc ipſum ad commoditatem colloquij à Gobryâ ſubornatum; & maiora quàm quæ credebat Eurymedes afferri, penè iam ſentiens. Cùm ergo intraſſet Gobryas, explicuiſſétque inuidioſam vel Tyriis muricibus mercem, non Argenis ſatis quæ monſtrabantur cernere; non aut loqui compoſitè, aut loquentibus ſe præbere. Adeò omnes ſenſus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, cùm muneri inſpectando intentiſſimos omnes vidit; voce ſubmiſſâ; Vt, inquit, hoc donum author precioſius faciat; miſit ille ad quem Arſidam legauiſti. Exciderant ad hoc

verbum Argenidi vires; vt ex trepido ſilentio intelligeret Gobryas altiſſimè tactam eſſe. Itaque alia quædam publicè loquuta, velut muneris gratias haberet, ſecretò Gobryæ dixit. Quæſo te, hoſpes, hac veſperâ domi ſies. Arceſſam te, vbi ſublapſa frequentia ſolitudinem faciet. Sub hæc Gobryas diſceſſit; & ipſa laudare impensè inter mulieres cœpit oblati velleris nitorem; precium deinde augere, & ſic loqui Timocleæ; Hoc donum ſimplicis liberalitatis credi vix poſſet. Facilè hoſpitem cenſeam Regi aliquâ de causâ ſupplicaturum; & hoc munere ſibi ſuffragium meum parare voluiſſe. Nam & orauit, vt ſe, vbi ocium eſſet, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac curâ defungi: Vt ſi quid impetrabile in votis eſt, operam promittam; Sin latent grauiora, ne ſupplicem vanâ ſpe extraham; & non imparia ſuæ purpuræ dona remittã diſceſſuro.

Haud multò pòst in hortum ſeceſſit; qui fortè Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipſo viridarij ſecreto admonita, Timocleæ imperauit, vnum ex corporis cuſtodibus mittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi ſibíque non defuit; cui vulgaria aliqua percunctanti cùm publicè reſpondiſſet, paulatim veluti lapſo ad varia ſermone, magíſque intenſo, ſecerni à reliquis cœperunt, ſolíque ambulare. Tum Gobryas: O domina, inquit, non Sicilià tantùm & Galliâ tuâ, ſed quantumcumque in vrbe regnorum eſt digna; ignoſce Regi meo quòd me priorem vides. Cauſam moræ ingratiſſima tempeſtas facit, quæ cum claſſe venientem depulit à curſu. Nos quoque eiecti in Africam fuimus: Ego, inquam, & Arſidas, qui pridie tempeſtatis in me inciderat. Et is quidem per Libyæ oras tuum Poliarchum veſtigat, le-

gationem obiturus quam mandasti: Isthuc verò nauigaui, siue Rex iam adesset, accessurus exercitui quem maximum ducit; siue adhuc expectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc classem. Etenim tuum nutùm simpliciter manemus. Vtere nostro sanguine quâ placebit. Scio te solam esse, in quâ verissimè Rex meus aut despici possit aut coli.

Sic loquutus, literas Arsidæ porrigit, in quibus ferè eadem quæ ipse memorauerat continebantur; Quibus lectis, vt amor nunquam quietus est; Quid ergo credemus (inquit Argenis) Rege vestro esse factum? Si pepercisset illi tempestas, an credis diligentiorem alium futurum, ex quo de eius aduentu cognoscerem? Hîc Gobryas, quamquam & ipse non intactus eo metu, tamen multa congessit, quibus naufragij suspicionem auerteret. Nam nec, inquit, cum vnâ aut alterâ naui maria

ſulcat. Naues longæ, & triremes vltra quinquaginta ſunt quæ illum comitantur. Etiamſi prætoriam nauim (quod dij non ſiuerint) tempeſtas ſoluiſſet, an tot nautæ, tot milites, non manus & humeros præberent, quibus chariſſimus Rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum eſt, aut totam Regis claſſem obrutam vndis; aut qui cladi ſuperfuiſſent non iam nobis funebria nunciaturos. Nimiò citiùs quæ obſunt, quàm quæ optamus amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne iniuſto denique metu crudeles nobis ſimus; reſpice has triremes quas duco. Iiſdem cum Rege fluctibus iactatæ ſunt. Nullam tamen ex iis tempeſtas expugnauit. Vel itaque Regem, in remotiores delatum oras exiſtimo; vel corruptis vi ventorum armamentis iacturam reparare. Neque enim ſoli nauigationi, ſed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis,

Reginâ, feruentem Siciliæ oram fortissimis viris; qui omni studio exprobrabunt hostibus tuis, si quos hîc habes, quòd virtutem apud se genitam indiligentiùs coluerunt quàm nos externi. Erecta consolatione tam magnificâ virgo, adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixiùs percunctari tam de illis quæ sciebat, quàm de ignotis. Dum enim de Poliarcho loqueretur, seria ac leuia virtute amoris delectabant. Sed nec tempus sinebat, iam vesperâ obscurum, nec familiarium curiositas inter se quærentium, quid tantum cum Gallo loqueretur. Rursus igitur suam opem promittenti: Ego, inquit, quid ex re vestri Regis sit, maturiùs expendam. Tu cum Eurymede sis frequens, cui ipsa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas causas non recedendi à littore; hísque ego fauebo apud patrem. Facilè quoque inibo ra-

tionem, quâ ſæpiùs ad colloquium meum,& ſine ſuſpicione, peruenias.

Hoc dimiſſo, cùm quæreret Timoclea, ecquid ille voluiſſet; Nihil magnum, inquit, Argenis: niſi fortè nondùm explicuit animum ſuum,& primo congreſſu noluit grauis eſſe. Laudauit benignitatem hoſpitij; orauítque vt ſuarum nauium vna, cui ſupellectilis pretioſiſſima inſunt, in hunc portum recipiatur, non iſthic plus biduo hæſura; intra quod tempus quædam tempeſtate corrupta refici poſſint. Ad hoc ſe operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur; accerſitúmque ad ſe Eurymedem iubet agere hoſpitis curam; quóque ſolertiùs falleret; Eſt, inquit, vt illi xenia paremus, ſaltem iis quæ obtulit nec pretio nec venuſtate cedentia. Hæc dum quærimus, vide ne ad diſceſſum ſe comparet. Satis erit breuem ad moram vel dilata venatio, vel promiſ-

ſum ſpectaculum. Iterum moneo, caue, Eurymedes, ne improuiſus hinc abeat. Ita inſtitutum vbi dimiſit, & quietis ſpecie nox dedit ad curas libertatem, tunc reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re conſilium capere, fortiúſque quàm antea, & Reginæ more dolere. Poliarchum, ſi viuebat, eſſe venturum, iam ipſa Gobryæ claſſis, iam Arſidæ literæ certiſſimâ ratione monſtrabant. Quærenda igitur remedia, quibus illi viuam quoque ſe ſeruaret. Sin ille perierat, ſe demum non victuram. Sed quâ ratione, quóve prætextu, Gobryæ claſſis aſſideret Siculo littori? Neceſſarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat ſubſidium. Sic enim decreuerat; Si priùs rediret Archombrotus, quàm de Poliarcho quicquam certi eſſet allatũ, clàm fugere ad has naues; & vel inde petere Galliam, vel coactâ Siculorum factione, abſtinere à nuptiis ad quas pater adigeret. Haud incommodè tan-

dem ita rem commenta eſt. Primo mane ad Meleandrum iuit; & Siciliæ ſolitudinem queſta, vereri ſe dixit, ne Radirobanes, vbi Archombrotum audiſſet cum præcipuis Inſulæ viribus iſſe in Africam, rurſum raptui imminens aut ipſe veniret, aut militum in ſe partem ad improuiſum bellum emitteret. Nihil ergo ſecurius, quàm Gallos aliquo propitio numine ad ſe aduectos mercede conducere, qui littorum cuſtodiam agerent; vt ſi bellum ingrueret, peregrini iacturâ ſanguinis, Sicilia defungeretur periculo. Negocium vnius menſis fore; intra quem poſſint de Archombroto & Radirobane referri certiora. Et Gallos nondum (vt audiuerat) ex tempeſtate ad nauigationem inſtructos, non ægrè tantilli temporis moram addito precio audituros: qui præterea nec tam pauci ſunt (inquit) vt iuuare non poſſint; nec eo numero, vt metui à Siculis debeant, ſi

auxilium in perfidiam mutent. Cùm patrem his verbis permouiſſet, ſecretò deinde Cleobulum, & poſtea Eurymedem vocat. Vrget ſuos de Radirobane metus. Gallorum præſidia oſtendit, quorum opera haud magno precio emi poſſet. Cúmque illi in contrarium diſputarent; nam nec ignotis benè credi, nec viros Inſulæ deeſſe; liberiùs Argenis; Si hoc, inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo timori tribui volo. Regem in meam ſententiam iam perpuli. Mihi nõ probabitur, qui eum in aliam partem conſiliis ſuis flectet. Hæc imperioſiùs vrgentem, neuter auſus eſt importunâ irritare prudentiâ. Regi quoque ambitioſè authores fuerunt, præſertim cùm Argenis adeſſet, vt Gobryas ad littoris cuſtodiam inuitaretur: Et ille, quandoquidem ita cenſetis, inquit, tu homini colloquêris, Eurymedes. Sciſcitare an hîc moram pati poſſit. De mercede deinde viderimus. Eu-

rymedes

rymedes mãdato defunctus, Gobryam non difficilem habuit; haud ignarum id commentum ab Argenide esse. Operam igitur suæ classis in mensem promittit, solâ mercedis mentione offensus. Nam quò magis probaretur, liberale præsidium, & in amicitiæ tesseram offerebat.

In hoc statu res Siciliæ erant, dum Arsidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque se breuia terris insinuant, scaphâ prouectus interrogat agrestes, si qua de illis littoribus visa esset classis externa, aut vllos omnino mortales ad eos tempestas reiecisset. Iámque irrito labore defessus languebat, æstum præcipuè non ferens, quem Auster inspirabat ab arenis mediterraneis allapsus; cùm opportunissimè factum vt Mauritaniæ fines contingeret, succederétque ad littus in quo non grandis portus, & inde stadiis octo modicum oppidum inco-

lebatur. Fortè fuit, vt tunc in portu ſpatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentiâ inſignis. Ille Arſidam videns, quem vultus habitúſque peregrinum hominem eſſe monſtrabat, blandiſſimè acceſſit; & tam magiſtratûs ſui quàm humanitatis officio, de patriâ & negociis rogauit. Cúmque Arſidas, quò multa, & varia memorandi neceſſitatem effugeret, quia Gallicâ triremi vehebatur, ſe ſimpliciter Gallum eſſe dixiſſet, ſtatim Maurus inſiluit in amplexum; &, ſatis eſt, hoſpes, audiuiſſe Galliæ nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede ſodes in vrbem hanc; & quacunque te nauigatio vocabit, primùm apud nos à iactatione ſali refectus, nouis commeatibus triremem onera. Stupebat Arſidas ad inſperatæ benignitatis prodigium, in externâ gente atque incognitâ. Subire igitur terram comites iubet; Præfectóque dexterior,

& ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorſus eſt. Veritus deinde ne procedentibus colloquiis proderetur non à Galliâ venire; videretúrque humanitatis officia aliis debita, aut parata, quæſiiſſe mendacio, paucis recenſuit, eſſe quidem ſe Siculum: Sed quia Gallicis remigibus vtebatur, quærebátque præterea Galliæ Regem, ſe Gallis, cùm de gente rogaretur, annumeraſſe. Nempe, ſubiicit Præfectus, illum quæris, abſque quo eſſet in ſeruitutem externam omnes Mauri conceſſiſſemus? Monſtra hæc Arſidæ erant; omnium quæ illic Poliarchus geſſerat ignaro. Ergo ne aut ipſe diutiùs, aut Præfectus erraret, haud perplexè rogauit quid noui accidiſſet; quódve beneficium à Galliâ proceſſiſſet ad Mauros. Se enim vi ventorum in vltimâ Africâ propulſum, & diu iam errantem, hæc neſcire. Tum Præfectus aggerere omnia cupidè cœpit; quâ inſolentiâ Ra-

dirobanes bellum mouiſſet; &, vt veluti ad condictum, diis ferentibus cum exercitu adueniſſet Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna, quàm varij ſub breuiſſimo tempore caſus. Sed ambitioſè morabatur in Radirobane occiſo; vt pugna acris fuiſſet; vt anceps aliquandiu fortuna; & victor haud perfunctoriè vulneratus. Aſt vbi narrandi ſerie Radirobanem Gallici Regis manu perculſum in terram deduxit; non tenuit diutiùs lætitiam Arſidas; ſed vultu ſic diffuſo vt conſtaret lætitiam non fingi; Cæſus ergo eſt Radirobanes? Ille Sardiniæ Rex? ille nuper à Siciliâ reuerſus? & quidem à Gallico Rege? cui, ne fruſtra exultem, quod nomen, mi hoſpes, eſt? Tum Maurus; Geminum illi nomen eſt, inquit: quo errore & diu lapſus ſum, & vidi alios errare. Modò enim Poliarchus, modò Aſtioriſtes à ſuis appellatur. Aſſertus eſt hoc ſermone Arſidas in certiſſimi

gaudij ſenſum; adeò vt & Mauros qui eum deducebant penè in eandem affectuum ſuauitatem adigeret. Non curarum meminerat, non laboris. Tantùm, quaſi diis loqueretur, rogabat quæ fata, quæ ſortes, inimiciſſimos Reges compuliſſent in Africam; aut quod numen ſic ordinauiſſet, vt ſanguis Siculis odiis debitus tanquam Africanæ vtilitati penderetur. Ad ſe deinde ex hac contemplatione regreſſus, quærebat quò ſe ab illâ victoriâ Poliarchus recepiſſet; At Iuba (itâ Maurus vocabatur) retulit adhuc vi vulnerum ægrum, iacere in Mauritaniæ regiâ vrbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam eſſe.

Inter hos ſermones in vrbem peruenerant; & Arſidæ peritos viarum expoſcenti, quibus duceretur ad Regiam (nam recruduerant venti, & timebat ne repetitâ iniuriâ tempeſtas penè re-

pertum Poliarchum eriperet) Iuba negauit itineris copiam se facturum, priusquam exta Hospitali Ioui sacrata simul prosecuissent. Æstus erat; & in horti vmbraculis deductus Arsidas super appositos thoros epulas expectabat; gratissimis Iubæ sermonibus, de bello, & Poliarchi victoriâ, moram subinde fallentibus; cùm tandem opulento conuiuio mensæ conuiuas ad se conuertunt. Et subitum luxum miratus Arsidas, nihil tamen altiori intentione spectabat, quàm inter promulsidaria esse varij generis poma ita glacie circumuenienti inserta, vt aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorsus cõdita tamen sub lucentis aquæ crustâ natiuo colore cernerentur. Quid potissimùm crederet ambigebat, nouitate illâ concussus. Certè enim hæc poma recentia erant; rursúsque sub illorum mensium syderibus aqua frigore non coibat. Tum ne fictâ imagine lu-

deretur, primùm manum glaciei admouet; quæ vt iusto rigore digitos vssit; vt non posset dubitari quin aqua hæc esset; & verissimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat; & hæc quoque natiuo sapore mitia erant; nisi quòd ad nimium algorem obstupescebat gustus. Delectatus admiratione hospitis Iuba, inuitabat ad cibos admiratione nimiâ cunctantem. Sed Arsidas cum risu quæsiuit, quâ ille ex Scythiâ cum Africæ arboribus mistâ hanc gustationem prompsisset: Tum Iuba; Vt magis mireris, inquit, cùm in hortum intrasti hæc poma adhuc ex arboribus pendebant, & quæ modò est glacies ex fontibus vnda manabat. Geminato stupore Arsidas hæsit, exquisiítque ab Iubâ, quo carmine, quóve in antro, tam subitò natura se mutaret. Et ille, Noua est, inquit, apud nos hæc ratio reuocandi arte hyemem sub medio sole; quam exequar post-

quam mulſum guſtaueris. Aderat puer Ægyptius cum mulſo, quod in calice præferebat & ipſo ex glacie facto: quo exhauſto cùm in terram à puero collideretur, dolerétque Arſidas fragile quidem, ſed in æſtatem pretioſum vas perire; Noli indignari (inquit Iuba.) In ſingulas potiones vſus eiuſmodi ſcyphorum eſt. Iteratò eundem in mensâ conſpici vile eſſet. Nihil ampliùs guſtabat Arſidas, auidus cognoſcendi quâ arte ad naturæ veritatem ſic perueniretur; Cùm allata ſunt variarum formarum ex ære prototypa. Orbium, poculorum, paropſidum, omnis denique conuiualis inſtrumenti ſpecies erant. Tum Iuba; hæc ſunt clauſtra, quæ aquis infuſis glaciem concipiunt. Quippe vnumquodque operculo ſuo ſic tegitur, vt oræ inuicem cohæreant, exceptâ foraminis anguſtiâ, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex ſtanno vel plumbo fuſilis ſupellex

conflatur. Alueolo deinde ligneo illa deponimus, cuius fundum ſale primùm nigro illo, parúmque contuſo, & mox niue, contegitur; quæ nobis ſemper ad manum eſt, fulta ſtraminibus, & in vmbrâ antrorum toto anno inuiolata. Supra ipſa deinde prototypa, in alueolum ſic demiſſa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, ſale toties interiecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit vndique circumiectæ niuis frigus; quam ſal acri miſturâ vetat liqueſcere; in locis præcipuè vmbroſis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum ſpatio coit aqua, & ſi quæ poma inſeruimus, qualia nunc miraris, hærent ſepta in glacie. Æſtu deinde languentibus grata eſt hæc vis nimij frigoris; quam & ipſa nouitas commendat. Nuper enim neſcio cuius non inepta luxuries, hoc ſolatium inuenit.

Oblectatus narratione Arsidas, licentiùs marcenti stomacho ingerebat hæc poma, quibus corrupta frigore aqua rigorem insinuauerat; simul auidè nouis semper ex glacie calicibus bibebat, summo frigore sitim, vt solet, acuente. quamquam interdum Iuba monebat, periculosam intemperiem esse, nisi parcè vtentibus. Sed cùm de prandio surrexissent, & Arsidas calidæ vsum multo ioco traduceret, paulatim omnes neruos receptæ hyemis malignitate ita laxari sensit, vt egestas hinc inde epulas penè anima sequeretur. Iuba non misericordiâ tantùm motus; sed & metu, ne huic sponte mortem crederetur propinasse, nulli sedulitati parcebat: Solari Arsidam, medicósque vrgere; & nunc suos, nunc illius ministros verbis conuenientibus affari. Vt verò in deterius fama attollitur, Arsidam fato propinquum haud tardè vulgatum est. Dum trepidant comites,

ſeruulíque; quidam illius mercenarius ex Eubœorum coloniâ, qui in Oſcis Neapolim condiderant, tempus locúmque furto nactus, haud modicam prædam egit. Sacculus erat ex carbaſo quem ſub veſte reconditum idoneâ curâ Arſidas ſeruabat. Illic pretioſum aliquid ineſſe Græculus diu antè coniecerat. Dúmque veſtes laxantur ægrotanti, & ſui ignaro, ipſe familiaris officij ſimulatione acceſſit, detraxítque non ſentienti ſarcinam, & cæteris pietate & metu occupatis, ſeſe domo proripuit.

Vbi autem primo impetu mali ſedato, Arſidas loqui potuit, à Medicis quæſiuit, quid de periculo ſuo, quid de itinere ſentirent. Medici proſpeta eſſe ſigna ad valetudinem reſpondent: Sed ventriculum & cæteros neruos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti ſanguini aſperſerant, aliquâ quiete recomponendos eſſe. Optimè actum iri

ſi non vltra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum diis queſtus tali in tempore moram offerri, ad Iubam conuertitur. Et literas, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas eſſet hîc ſiſti meo caſu. Si dabis qui viæ duces ſint, has ſtatim per vnum ex meis tranſmittam ad Regiam. Hîc deinde acquieſcam patientiùs, donec ire per morbum licebit. Laudauit Iuba conſilium; addidítque; præſtò eſſe qui quemcunque Arſidas deſtinaſſet, ad Regiam comitarentur. Tum Arſidas faſciculum quærere, cui erant literæ Argenidis commiſſæ. Prorſus is erat qui domeſticâ mercenarij fraude perierat; quem vt à veſte diuulſum obſtupuit, & vidiſſe omnes negarunt, ſtatim vires furioſa indignatio ſuffecit. Prohibentibus medicis exiliit de lecto, interminatúſque eſt domeſticis ſuis mortem, ni properè redderetur chariſſimum pignus. Vrgebat inſanus quæ-

ſtionem, deóſque appellabat & homines; nec ſine ſuſpicione circumſpiciebat in Mauros, qui primùm ægrotanti adfuerant. Spoliatam deinde intuens veſtem, & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat quis familiarium propiùs ægrotantem acceſſiſſet. Sed omnes adfuerant, & tali in ſtatu in pietate poſuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languentis robur intenderat, conſumptis viribus, peiùs inualidum deiecit. Ægrè ſuffitu, & violentis odoribus reddita vox eſt: quâ vt primùm vti licuit; Si me, inquit, fortuna deſtituit, morbo, & furum audaciâ violatum: at non ego me deſeram, non Principes meos. Date ceram & ſtylum. Hodie ad Regem ſcribam. Intra biduum, etiam vitæ periculo, vtcunque lecticâ viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate: Hunc volo cum meis hodie literis proficiſci. O fortuna! Is ipſe Phorbas erat,

qui cum furto aufugerat. Ergo & in naui, & per vrbem missi qui quærerent, tandem renunciant, frustra operam à se consumptam. Statim Arsidæ suspicio sceleris incidit: quam tamen dissimulans, ad forum, ad portum, redire præcepit, qui non profuturâ diligentiâ absentem vestigarent. Nec segniùs aduocat Iubam; submotísque cæteris; Fallor, inquit, aut perfidia mercenarij mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret, præsertim mè ægro, & vitæ ambiguo; nisi prædam scelere nactus, non me tantùm sed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vindicate iniuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus, qui nuncient ne vllus temerè peregrinus in nauibus recipiatur. Sed quàm occultissimè potest procuranda hæc quæstio; ne si rescìscat exploratores in littore esse, aliâ fraude nostram solertiam eludat. Ego apud meos hodie dissimulabo

me quicquam duriùs de eo ſuſpicari; vt fallamus flagitij conſortes, ſi quos fortè apud nos reliquit. Iuba rem curæ ſibi fore aſſeruit; ſtatímque per homines fidos vicinorum portuum magiſtratibus quæ videbantur ſcripſit.

Sed hæc Phorbas antè coniecerat, meriti ſui conſcientiâ acuente metuendi ſolertiam. Is perpetrato ſcelere adhuc ignarus quid eſſet in furto; latebras ad recognoſcendam prædam, quæſiuit; ſcilicet ſi nihil inueniret perfidiâ & periculo dignum, omnia ad Arſidam relaturus; quaſi hæc ægro, nec ſentienti, ad tutiorem detraxiſſet cuſtodiam. Ecce autem exſolutus faſciculus catenulam primùm dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia ſpatia tumebant; Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino diuiſos, ne attritu venuſtas artificij periret. Pauci in fundo reſederant nummi ex auro; quæ omnia

Arſidas, ad incerta fortunæ, corpori ſuo applicita ſeruabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longè Arſidæ pretioſiores reliquo cenſu, illæ quæ itineri dederant cauſam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbas omnibus diligenter inſpectis, ſuæ quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum. Sed hæ eum litteræ turbabant. Ad Poliarchum videbat eſſe miſſas. Vnde tamen, aut à quo, non nouerat; & verebatur, ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quàm aurum aut gemmæ. Ire ad portus non placebat, vix dubius hos in ſe obſideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem ſceleris & neceſſitatis ingenium, ad noui facinoris pericula incertum coëgit. Iret vltrò ad regiam; Poliarcho eas literas daret, & in ipſo ſcelere, præmia ſummæ fidei ambiret. Poſtquam igitur

fallendi

fallendi rationem, omnémque mendacij contextum poliuit, in proximum oppidum profectus, illícque percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima ſibi & illi quem viæ ducem aſſumpſerat iumenta conquiſiit. Tertio die, vrbem ex montis cacumine inſpexit: Tum equo, & ductore dimiſſo, ipſe ſolus peruenit ad cuſtodes, vultúque pallenti (quippe quem excompoſitò exterminauerat curſu) ſe ad Regem Poliarchum feſtinare, ambitiosè iterauit. Illicò deductus ad arcem eſt. Et tunc quidem minùs vacabat Poliarcho, poſt longam fortè inſomniam acquieſcenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus, cum ſupercilio monſtrabat, ſe magna, & quorum procuratio celeritate conſtabat, nunciaturum aduenisse. Quis eſſet dicere iuſſus; Regi, inquit, meliùs dixero. A Siciliâ ad eum aduenio. Literas fero; & heu vereor ne hac ipsâ morâ quam facitis, corrumpa-

tur negocium, cui delectus, penè in cursu spiritum amisi.

Siciliæ nomen audisse; illinc quoque afferri literas, & nuncium aliquid ingens trepidatione præferre, visæ sunt Gelanoro causæ idoneæ dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen accessit ad stragula; ne terrorem à somno excitatis, & adhuc sui incertis, periculosum, primæ Regis vigiliæ infunderet. Tussi igitur, & modico vestigiorum strepitu pulsatum, ita affatus est. Adsunt, Rex, à Siciliâ literæ; & nuncius nescio quid festinat. Nihil cunctatus Poliarchus resedit in lectulo, & nuncium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiduciâ cubiculum Phorbas quod secundum deos potissimùm timere debuerat; ornatámque fabulam, non plùs verbis quàm gestu & fronte, in hunc modum exorsus est. Ego, inquit, ex Arsidæ amicis sum, ô Rex. Is ad te Siciliâ proficiscens, inde secum

me abuexit. Cùm te diu quæsiisset, tandem ad victoriæ tuæ famam cursum huc tenuit. Nec iam procul eramus littoribus; cùm nostrum nauigium peiratæ tribus lembis circumsistunt. Arma pauci habebamus; placuítque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arsidas cum familiâ & sarcinis in eorum potestatem concessit. Sed cùm direptis omnibus, nouæ prædæ studio flagrarent, princeps eorum strictam in Arsidæ ora sicam intentans; Video, inquit, ex cultu & supellectili te hominem magnarum opum esse. Itaque nisi præter hæc quæ cepimus tria talenta præsentia numeras, ego ex his catenis (nam illi catenas iam dederant) iugulo soluto in mare te prouoluam. Et Arsidas; Vnde mihi præsentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquistis? Imò, subiicit prædo, cùm de tuâ nauigatione percunctarer, te ad Mauritaniæ Regiam ire professus es.

Certè non te oportet illic esse ignotum. Quemcunque tuorum volueris, eâ lege vinculis eximam, vt nisi intra hoc triduum sit in isto littore cum pensione quam poscimus, certissimè pereas. Nec fraudem mediteris; aut in nos vindices prouoca. In statione sumus vnde liber prospectus est. Non mari, non terrâ, insidias locus capit. Si is quem miseris præter se vllum adduxerit, capite lues. quin si interim naues in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cùm sic impiâ & barbarâ voce dixisset, deiectus Arsidas semel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propiùs iussit accedere; Et vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentiâ tuâ nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco sint meæ fortunæ significa. Non ille talentis tribus parcet in re meâ capitali. Et ne ambigere possit, quin vera pericula nuncies, has literas accipe. (simúlque

de intimo ſinu extraxit.) Scriptæ ad illum ſunt. Quis ſcripſerit tuâ ſcire non intereſt. Ferendas tibi trado, non tantùm vt pignus ſint fidei tuæ; ſed magis ne pereant, ſi me iſti peiratæ immerentem conficient. Ita dimiſſus, ad te, Rex, altero ad meridiem die perueni o: tantundem ad reditum ſupereſt, ſi vis Arſidam viuum aſpicere.

Inter hæc dicta, literas Argenidis Poliarcho tradiderat, quaſi miſſas ab Arſidâ; quas integro lino ſinceras vt tentauit; ſimúlque ſolitum Argenidis ad ſe ſignum conſpexit in cerâ, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arſidæ commotus, dum ſoluit epiſtolam; O quicunque mortalis es, inquit, cui Arſidæ fata commiſſa ſunt; ſi ſtrenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria; ſed tibi ipſi ingentes diuitias portare. Adeò memorem beneficij me dices. Tu Gelanore, propera huic au-

rum quantum satis est dare. Iam promptum esse oportuit. Vade, ne difficiliores ex morâ prædones sint. Sed ô, an incolumi Arsidâ in hos posse iri existimas; & nefarios de suis lembis ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum vtramque vehementer intendit, strictísque oculis, Caue, inquit, caue ô Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces sunt. Insederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arsidam vobis dispergerent, fugáque inultâ despicerent infœlices insidias.

Iam Poliarchus solutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus, vindictámque videbat Selenissæ; simúlque Radirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudicissimæ virgini probra ingerere. Sed hunc quoque iam non viuere; & quidem à se victum, solatio erat. At quid in Archom-

brotum remedij, vrgente hymenæum Meleandro, & bimeſtri ſalute vix donatâ Argenidi? Cùm deinde in vltimam ceram oculos flexit, vbi ſolet dies exaratæ epiſtolæ aſcribi; iam tempus quo aut ipſum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxiſſe intellexit. Nunc igitur ſe damnare; nunc iraſci tempeſtati, nunc Africam deuouere, in quâ ſeruandâ putabat ſe periſſe. Sed omnia in Archombrotum vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me ſeruabo, atrociſſime æmulorum. Sequar fatum Argenidis, ſed perfunctus tuæ mortis ſolatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum eiuſmodi æſtu pectus concutitur, cœpit inuitus dubitare; an Argenidi fides ad promiſſæ mortis conſtantiam duraſſet. Quàm enim naturale, vt vitam amemus? quàm grata vis quæ ſicam in noſtra viſcera euntem moratur?

Denique Poliarche (cogitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & destinatam illuxisse miseriis tuis diem; an velles hanc perisse?

Tanto turbine multò ægriùs quàm vulneribus afflictus, acciri Phorbantem iubet; cui aurum interim numerabatur; increpátque nauigationem lentissimam, quòd secundum post mensem, demum Arsidas adesset. At ille errores cum fide memorauit; vt Cumis necessaria mora fuisset, vt in Gobryam incidissent, vt ab Italia venti impegissent classem in Africam. Lætus, quà esse tunc licebat, Poliarchus de Gobryâ audiuit; & quid illo factum esset percunctatus est: nescio, inquit Phorbas; nisi quòd subaudiebam illum in Siciliam nauigare. Aliquid spei misserrimo amatori subiecerunt hæc verba. Sed Phorbas; Perdimus Arsidam, ô Rex, tam lentâ cunctatione. Patiaris grassatoribus hunc eripi, multò tibi

certiora quàm quæ possim memoratu-rum. Pietatem mercenarij collaudauit Poliarchus; quartúmque addi talentum præcepit; Forsitan quippe fore ex vsu, absolutis latronibus non inanem Arsidam esse. Equum præterea notissimæ celeritatis attribuit; in quem Phorbas inscendens Mauritaniam prætergredi festinauit, & se remotis littoribus cum prædâ subducere.

At verò Poliarchus, quamquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliam iter esse constituit. Acquiescere enim in naui se posse; & necessaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; sed nec frustra repugnare sustinuit. Erat tamen Arsidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiserat. Ergo præcipiti domino, & parari discessum iubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, classiarios atque nautas ad officia

vocabant. commeatus portabantur, solúmque profectioni satis instructæ signum iam deerat. Nec poterat inhibere Hyanisbe festinationem hospitis adhuc cruda vulnera missuri in discrimen; quæ tam subita consilia essent, aut quid illi contigisset turbulentâ profectione dignum, nec apud se coniiciens, & verita nimis anxiâ & indecenti curâ exquirere. Is per ægritudinem animi excussâ quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archombrotum odio æstuans, eâ nocte adhuc imbecillem valetudinem turbauit. Supprimere tamen morbum tentabat valentibus verbis, ne suorum consensu vetaretur per immaturæ nauigationis pericula vitæ suæ illudere.

Cæterùm vix biduum à Phorbantis discessu processerat, cùm Gelanoro regium cubiculum fortè egresso Arsidas occurrit, adhuc quidem ex morbo, sed multò plus indignatione & mœsticiâ

mutatus. Silicet celeriùs quàm expectauerant medici receptis viribus, postridie quàm in eum Phorbas peccauit ausus est se in lecticam coniicere. Reliquis diebus non dubitauit equo vehi, amissarum literarum dolore, non se, non iter, laborémve respiciens. Quò prædonem persequeretur? quibus verbis se excusaret Poliarcho? aut quâ fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam intrauit; & quà Poliarchus habitabat deductus est. Gelanorus insperatò conspectum lætissimo vultu excipiens, Nolo, inquit, alius Regi nunciet te venisse. Ibo, & illum hoc gaudio implebo. Sed Arsidas Gelanoro fortunam excusaturus; Mane, ait, Gelanore. Est quòd priùs meæ cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de captiuitate, prædonúmque auaritiâ, qualem Phorbas narrauerat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præterea mox commodiùs dixeris Regi. Inter hæc verba Ar-

ſidæ elapſus eſt, præcipitatione gaudij nihil moratus reuocantem. Obſtupuit Poliarchus, Phorbantis diligentiam æſtimans, qui tam ſtrenuè Arſidam exemiſſet prædonibus; Iuſſúmque accedere, & ſibi tunc primùm vt Regi loquuturum amplexu occupans, non eſt paſſus venerabundum procumbere. Sed hîc diu vterque errauit, dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus finxerat, pergit loqui; & ille de ipſo Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus quæ tam propera fama hanc iacturam literarum ad eum detuliſſet. Dij benè, ô Arſida (inquit Rex) quòd te poſt tempeſtates, poſt latrociniorum mala, habemus incolumem. Tua clades, ex quo eam accepi, mihi plùs doluit quàm forſitan tibi. Tum Arſidas; & hoc in ea maximè acerbum mihi, Rex, fuit, quòd te ſcirem grauiſſimè illam laturum. Sed ignoſce tuo Arſidæ. Infœlicitate meâ

non ſcelere læſus es. Nec ſubirem tuos vultus, aut auderẽ experiri quid de me tua ira decretura ſit, niſi ſcirem quàm ſapienter intelligas non in cuiuſque poteſtate domeſticorũ mentes eſſe, aut fortunæ iniurias. Tum Poliarchus: Quæ autem irarum hæc in te cauſa, mi Arſida? An quòd maris pericula me propter ſubiiſti? quòd te peiratæ, quòd tempeſtas diripuit? Vbi verò noſter Phorbas? in quo ornando teſtari me decet quàm ſis mihi eximius. Illudi ſe à Poliarcho Arſidas credens: Vtinam verò adeſſet ille Phorbas. Innocentiam meam ſuâ pœnâ aſſereret. Sed vnde tibi (ô Rex) Phorbantis hoc nomen? Quia, inquit Poliarchus, obliuiſci non poſſum hominis tantâ fide tuas res meáſque accurantis. Vtinam hunc vidiſſes, Arſida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiæ tibi eſſent. Dum reſpirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos caſus in com-

pendium confert: inquietudine animi suspensus, iam viam ad te omni voto gestúque videbatur præcipere. Quonam autem euasere peiratæ? Credis si in eos naues dimittam, posse eorum cursum intercipi? Quos verò mihi peiratas, subiicit Arsidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem si ego; quem si tu. O Numina! vt libenter in diem non differrem quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquit Rex, per quem nuperrimè istas Dominæ meæ literas captiuus misisti. Quid autem nunc videris fidissimum amicorum ignorare? Arsidas iis literis visis, turbatissimo affectu, necdum ad lætitiam apto, expalluit; Diúque hoc solùm repetiit; Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monstra, quæve insomnia, ô Rex? Tum recepto spiritu; Propè, inquit, illi ignosco, qui in totum noluit me perire. Sed vbi is est? Hominem non vidi, retulit Poliar-

chus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arſidas. Imò nemo captiuum me habuit. O ſolertiſſimum caput! ô Autolyci parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia inuenit? & poſt me expilatum, non te etiam fruſtra tentauit? Ordine deinde cuncta recenſuit; Vt ipſe apud Iubam ægrotaſſet, vt ſpoliatus à Phorbante veniret excuſatum quòd literæ Argenidis periiſſent. Huic contrà retulit Poliarchus non ſine mutuo riſu, tragœdiæ ordinem qualem Phorbas intulerat: cui ſaltem, inquit, ignoſco, quòd hanc epiſtolam tot talentis permutauit.

Sed negotij moles, quod tunc maximè vertebatur, non eſt paſſa ſermonem vtriuſque in Phorbantis facinore diutiùs verſari. Itaque ſemotum Arſidam cùm de Argenidis valetudine Poliarchus rogaſſet: An tu exiſtimas, inquit, adhuc viuere miſerrimam virginem, &

quam inuitus miſeram facio? Quid auxilij, quid conſilij habes? quo ſatis interitu Archombrotus peribit? Soluerem ab Africâ vel hodie, Arſida. Sed hac nocte recruduerunt vulnera; vt non poſſim maritimam iactationem ferre. Interim dum vires recipio, validiſſimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Conſuletis Dominæ veſtræ; ſi modò fortuna expectauit auxilium. Strenuè ego adero; & vel morte vel victoriâ quietem inueniam. Referebat Arſidas tam quæ Argenis abeunti mandauerat; quàm quæ omnino à diſceſſu Poliarchi contigerant: Maximè loquebatur de inſtitutis à Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his ſermonibus partem habebat Seleniſſa; vt peccaſſet, vtque in ſe ſtatuiſſet vltimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambiendâ blanditiæ. Tertius col-

colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil ſuarum rerum Poliarchus ſinebat ignorare.

Dum igitur illi ſua, & Siciliæ fata diſponunt, præcipuúmque omnium Archombroti exitium habent; Micipſa ab Hyaniſbe miſſus ad Poliarchum venit; nunciátque Reginæ filium patrio tandem littori claſſem applicuiſſe. Huic, vbi in Regiam aſcenderit, nihil præuorſurum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere in regia audiri. Populus pars veſtibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebántque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo præmiſſo qui eum aduentare ſignificaret, mox ſtrenuè ſequutus iam erat in littore. Naues eum comitatæ hæ ad portum, qui oſtio fluminis dexter erat, ſtatutæ ſunt, hæ per

aduersum flumen ventis ac remis agebantur; Militibus qui se ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quòd nemo obstaret. Ipse Archombrotus, vt primùm in arenam exiluit, deos patrios, tellurémque, & auras quas nascens traxerat veneratus, circùm deinde oculos tulit in populum, plausúque & acclamatione feruentibus prolixè respondit vultu hilari, & facilitate oris nihil destruente maiestatem. Ad præcipuos inde conuersus, excipiebat oscula dextræ data, recognoscebátque antiquas necessitudines; & verba vtique tempore & serie ambientium passim arctata, vt plurimùm eadem dispensabat in varios. Diu in eodem vestigio hæsit, numero salutantium vrgente. Toto deinde itinere proximos, de Reginâ, de patriæ rebus, & Radirobanis iniuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, sed à variis, nec quid vnum narrantibus. Hoc vnum

ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuiſſe præſidio; Radirobanem occubuiſſe.

At verò Hyaniſbe alios priùs ſe filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, om[illegible]maieſtatem, exceſsítque cubiculo, & prætextu videndi quàm alacer circum filium populus eſſet, quámque ipſe inſignes (ita enim referebatur) milites ducéſque haberet, ad atrium proceſſit, indéque quà ſe primæ palatij fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conſpicatus Archombrotus deſcendit ex equo, maioribúſque veſtigiis, & alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac vt primùm peruenit ad matrem, ſtolámque extremam oſculis ſtrinxit, flens illa gaudio non diſtulit coram populo blanditias quæ ſecretò debebantur. Tum illius dexteram tenens, Laudo pietatem, ô fili, quòd tanto apparatu ad tuendam parentem veniſti. Sed ne

ſolus ſis cui maternum affectum debeam, Rex Galliæ effecit; cuius victoriâ ſumus incolumes. Ille à Mauritaniâ tuâ exitium depulit; ille matrem tibi ſeruauit, quæ nunc in Sardiniâ ſeruiret: Ipſe tyrannus malè tentatam Africam ſanguine perfudit. Omitto illi Regi adhuc aliquid ampliùs nos debere; quod & ipſe, & præter me omnes ignorant. Veni, fili, neque antè diis patriis luſtrari propera, quàm illum ſalutaueris adhuc ex vulneribus iacentem quæ hoc ſceptrum tibi aſſeruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine perculſus, ſubitâ Gallici Regis charitate flagrabat; ſæpè tamen excuſans quòd externis Principibus lentior fuiſſet in parentis patriæque diſcimine.

Iámque ad Poliarchum præmiſſi, nunciauerant ſi ipſi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is, niſi morbo prohiberetur, ſe occupaturum offi-

cium reſpondet. Simul ex Optimatum ſuorum præcipuis duos ad Reginam & filium legat. Auidiſſimè expectabat Principem videre, quem Maurorum vocibus, & ipſius Hyaniſbes confeſſione, in rariſſimis eſſe àcceperat. Sed Hyempſalem appellabant; vero ſcilicet nomine, paſsímque vſitato. Clàm enim Archombroti nomen aſſumpſerat, diſſimulando generi, cùm ſecretus, cultúque priuato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quàm maximo cultu erant. Proximus Arſidas colloquebatur. Sed poſteaquam Regina intrauit, Archombrotum manu tenens, ſubito veluti monſtro perculſa eſt. Nam vt primùm Poliarchus Archombrotum aſpexit, vicisſímque ab illo eſt cognitus (ô fatum!) quæ procella, quódve fulmen, celeriùs deſtinatos curſus exequitur, quàm tunc rabies, & indignatio, & auidus ſanguinis furor, mutatis vtriuſque animis vultus

quoque corrupit? Ceu Medusam aspexissent steterunt immoti; mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad vestigia contemplationem deduxere. Stupebant fremebántque attoniti. Quæ hæc enim deorum ludibria? Vt se mutuò colerent coiuisse acerbissimos hostes, nec ingratiis in alterno vulnere immorituros. Repeterétne Poliarchus ab Archombroto Argenidem suam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid sanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem misceret sanguini Archombroti, & indignam vtroque orbaret solatio? Sed multò acriùs fortunæ diísque omnibus irascebatur Archombrotus, indignatus illi hosti se patriam atque matrem debere. Erubescebat ad pietatis & odij coëuntes affectus. Nam nec poterat nisi hominum ingratissimus, vrgere fatale cum

Poliarcho diſſidium, nec illo fœlice viuere. Senſim in vtroque exuperabat inſania; nec aliud præter reuerentiam Hyaniſbes obſtabat quin polluerent ſanctitatem hoſpitij, & vel nudis manibus nimis lenta arma præuerterent. Nec minùs Arſidas viſo Archombroto vires amiſerat; trepidánſque; Perimus, Gelanore: Niſi ſe medium aliquis genius immittat, ſine ſcelere & ſanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyaniſbes filius erat? nemo ſciuit? nemo nefaſtos occurſus præuertit? O fœlix Sicilia, quæ furores quos fecit ſaltem non aſpiciet!

Hyaniſbe inexpectato filij hoſpitíſque horrore perterrita, & ignara quid potiſſimùm ſuſpicaretur; priuſquam intractabili veſaniâ furor erumperet, diuidere malè coactum par inſtituit; de morbo deinde atque remediis quæſitura. Ergo primùm Poliarcho; Ignoſce, chariſſime hoſpes, quòd te intempeſti-

uè de quiete exegimus. Cura valetudinem, ſine quâ nec olim ſalui eſſe potuimus, & modò non volumus. Imus ad deos oratum, vt hic dies tibi nobíſque fœlix illuxerit. Conuerſa deinde ad filiũ adhuc in Poliarchi vultu cunctantem, voce ſubmiſſâ, de cubiculo exire ſecum præcepit. Sequebatur ille imperium; Nec aliud Poliarchus adiecit, quàm ſe deos quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyaniſbe proceſſit. Maior tumultus animum agebat quàm qui durare poſſet in votorum ſolemnibus. Cæterùm hæc Principum inexpectata auerſio, ingenti conſternatione regiam primùm, mox & vrbem, & milites impleuit. Pauidi quæ hæc odia eſſent quærebant, aut fingebant. Optimates qui Poliarcho aſtiterant, ſequuti violentiam Regis offenſi, quamquam ignari cur Archombrotus hoſtis eſſe meruiſſet, iam arma inter ſe, pugnámque, & cædes loquebantur.

Vbique in oppido factionibus laborabant paulò antè coniunctissimæ mentes, Galli, Maurique, & qui Siculi cum Archombroto aduenerant. In tanto tumultu dissidere facilius plurimis erat, quàm deliberare cui se parti addicerent. Etenim præter Gallos, qui omnes pro suo Rege steterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum stare, quem salutis suæ authorem paulò antè cecinerant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximiè amabant. Tamen in tanto fauore, iuxta seditionem vbique motus increuerat.

Regina in tot curas vna distracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium nunc Poliarchum mulcere est adorta. Et filio quidem primùm, vbi soli fuerunt, ita loquuta est. Mi Hyempsal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed vtrumque intempestiuus furor in meam perni-

ciem, &, ni cauemus, in Galliæ & Mauritaniæ ſtragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi quibus aſpexiſti Poliarchum? Me miſeram! quàm penè nefas vidi? Sed non quæro odij cauſas; non vter æquiùs inimicitiis arſerit. Te nunc tantùm per patrios deos, & ſi tibi viles ſunt, quia hos nobis Poliarchus ſeruauit, per Siculos illos quos cùm abires ab Inſulâ veneratus es; pérque Argenidem tuam oro; des ſpatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiueris. Non peto nunc odia poni, ſed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis veſtris videro. Tu, ſi hoc abnuis, at conſule ſaltem, quâ ratione poſſis famâ incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc confuſo cùm maieſtate metu ſimul imperans & trepida loquebatur; cùm illi relatum eſt, Poliarchum parare diſceſſum ab Regiâ. Is enim poſtquam æmuli conſpectu ſaucius

cœpit odiſſe illam domum, ne ſuſpicione quidem vacauit, noxæ fore ſi in hoſtis poteſtate perſeueraret, ſi ipſi, ſi illius matri ſe crederet. Accendebant iam ſpontè turbatum Procerum voces, vrgentium metus, & ſedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo iubet Tribunis militum edici; vt ad regiæ fores militum partem ſiſtant, ſibi diſcedenti præſidium; confeſtim alij ex vrbe educantur; & caſtris locum eligant non longè à nauibus: In ijs ſe inter ſuos pernoctaturum. Ne tamen aut nimiâ præcipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, Cubiculi Præfectum cum eiuſmodi mandatis ad eam deſtinat; Habere ſe hoſpitij gratias, charitatíſque in ſuorum vulnerum diſcrimine perſpectæ. Recentibus filij amplexibus occupatam nolle ad ſalutationem prouocare. Neceſſariis rebus ſuis ſe ab Regiâ quidem diſcedere: Sed priuſ-

quam ſoluat à littore, beneficiorum gratiam præſenti habiturum, ſi illa patietur. Hyaniſbe his auditis grauiſſimè concuſſa eſt. Exibat à laribus ſuis optimè meritus hoſpes, ſibíque præterea virtutum commendatione chariſſimus; & exibat quidem, ô facinus! aut hoſtis, aut tanquam ab hoſtibus. Quid faciat? quem priùs alloquatur? vtrum, ſi neceſſe ſit, æmulorum poſſit priùs non amare? Sed tamen filius poterat credi ſeu viribus ſeu pudore ſibi facilior. Ad eum igitur verſa; Spondes, inquit, ô fili, dum mox redeo, quietem hîc agere? Sponde, per iura materna te obteſtor; quæ ſi reſpuis, nec hereditatem meam debebis agnoſcere. Cùm ille promiſiſſet; ipſa properè ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egreſſum, & equi quo veheretur frænum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen vehi lecticà noluerat, ne Archombroto ſpeciem da-

ret ſimulatione valetudinis certamen detrectantis. Hunc vultu Hyaniſbe aſpiciens qualem habere ſolet calamitoſa innocentia, pænulam quoque diſcedentis corripuit; Et per, inquit, tua in nos beneficia rogo, vt priuſquam fidem meam diſceſſu tuo damnes, in ſecretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ ſupplici id negare; rediítque in arcanam cubiculi partem; Quæ poſtquam arbitris vacauit, Regina lachrymas præmittens, Dij ſunt teſtes, ait, me nec fraude, nec conſilio malo obieciſſe oculis tuis illum propter quem me miſeram auerſaris. Vtinam eum adhuc ignorares, vtinam abeſſet, mihi fortè plus mali ſuo aduentu allaturus, quàm Radirobanes vnquam molitus eſt. Si in meâ poteſtate illius animus eſſet; frangerem eum tibi, Rex, tam altè quàm tibi ſubiectam me aſpicis. Inter hæc verba, immemor maieſtatis, ſe de-

miſerat ad repugnantis pedes, crebróque ſuſpirio natans verba perdiderat. Poliarchus haud ſeciùs quàm matrem veneratus illam ſuſtulit ab humo; queſtus non minorem ſibi iniuriam fieri à Reginâ ſupplicatione tam abiectâ, quàm ea erat, quâ eius filius ipſi illuſerat. Tum Regina; Quæ ergo contumelia eſt quâ te ille laceſſiuit; aut quibus in terris in hæc malorum ſemina vos antea fata iunxerunt? Poſſum hoc à te audire, hoſpes? Is enim dicere negat. An tu quoque obſtinato ſilentio me perdes; & neſciam quo me fulmine Iupiter ſubuertit? Ne abſiſte, ne, obteſtor, meis penatibus, donec conſtiterit illud malum carere remediis. Pleraque tempore mulcentur; & odia quæ ſilentio fouemus, profeſſa ſæpiſſimè expirant. Quòd ſi te & filium meum vna domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præſidio regiam. Præter

tuos nefas erit armatum hîc conſpici. Nam ſi perſtas, ſi militiam relinquis, eiiciam domo mecaſtor & filium. Cur te ad naues aut caſtra ſedente, regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam depoſcitis? & tu quidem non iam viribus corporis nixus, quæ pro meâ ſalute exhauſtæ ſunt; ſed odio, & forſitan iubentibus fatis; quæ ſi in alterum veſtrûm peccabunt, ſequar ego morientem, & ſuperſtiti furias meæ mortis relinquam.

Adiecit deinde nouos fletus, & familiariter pænulam quam ille diſceſſurus geſtabat, de collo diripuit; tum cunctationem dubitantis pro aſſenſu callidè vſurpans, gratias beneficij egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax flentis oratio. Ego, inquit, ô Regina, diſceſſum quem tantopere abominaris imputabam humanitati. Scis non ſemper in poteſtate inimicorum eſſe im-

petus quibus odia feruent, quíque potiſſimùm mutuo aſpectu concitantur. Cogitaui itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi poſſet. Si tamen ita cenſes, bidui moram hîc patiar; vt deinde me potiùs negocia obduxiſſe videantur, quàm inimicitiarum atrocitas: Eâ lege ne interim ille me, aut hunc ego conſpiciam. Cultum autem quem hactenus tibi habui, caue, Regina, putes his iurgiis eſſe libatum. Neque enim vel tu efficies vt eum amem, vel ille vt auerſer genium tuum. Atqui, refert Hyaniſbe, deos ſpero intra id biduum compoſitis animis, exituram malignitatem ſortis, quæcunque vos in diſſidia cæcauit. Sub hæc, Gallorum proximos ipſa aduocat; ſubridénſque, Plus, inquit, mihi Rex veſter curæ, quàm omnibus vobis (Proceres) fuit. Affectâ valetudine, necdum cicatricibus ductis, non prohibebatis itineris

laborem.

laborem experiri. Ego autem euici ne ſic perire velit. Extemplo mutata militibus imperia ſunt; & vrbem tam inquietis modò rumoribus laborantem noua hilaritas compoſuit. Quippe omnia in maius famâ tollente, iam plena reconciliatio rediiſſe Principibus, iam ira deſiiſſe in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facilè Gallis Mauríſque conuênit, qui inuiti diſſenſerant: Memórque promiſſi Hyaniſbe, edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum primâ acie mali elusâ; Regina ad maturiora remedia ſe conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos cauſæ inter ſe committerent. Dúmque dubitat vnde certiùs hæc haberet, dedit ſe opportunè occaſio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quò ſui Regis dignitatem tueretur, Archómbroto in vrbem procedente

hæſerat apud naues; per ſe deinde non miſſo comitatu ſecundúſve alteri, Reginam aditurus. Sed illi maturè de hoc tumultu relatum eſt. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nunciare, Poliarchum, quem diu in Siciliâ viderant, Gallorum Regem eſſe; hunc apud Hyaniſbem ægrotare ex vulneribus; & ad conſpectum Archombroti mutuo odio fuiſſe ſuccenſum. Adiecerũt Arſidã adeſſe Poliarcho. Mira hæc omnia viſa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus; & olim ad eum à Meleandro legatus cum armillâ quam Eriſthenes veneno corruperat. Hunc ergo adeſſe, & purpurâ quidem inſignem, lætiſſimus audiuit. Sed vnde Arſidas aduenîſſet haud immeritò mirabatur. Faciliùs de Archombroti diſſidio rem coniecit: ab Argenidis amore eſſe hanc iram. Senſim enim in Siciliâ tanti arcani fama eruperat: Vt nec cuiquam

iam dubium esset quid Radirobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa periisset. De seipso deinde solicitus, cogitabat vtri parti præstaret accedere. Nam si specie officij sui in medio perseueraret, omnibus fore ingratum; nec inultæ, quicunque illorum vicisset, solertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus; & Argenidis in eum animus: Reuocabat ad Archombrotum Meleandri memoria; & habita sibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præmisit qui Reginæ nunciarent se venire. Saltem enim explorare confestim rem debebat, & exactam Meleandro perscribere. Fluctuanti Reginæ spes subitò facta est, per hunc legatum posse causam resciri tam periculosi odij. Et properè illi loquuta, postquam de Meleandro quæ decebat rogauit; deflere Poliarchi & filij dissidium cœpit; illúdque potissimùm, quòd nesciret tanti odij initia,

ideóque nec medendi rationem. Nihil causæ videbatur Timonidi, cur tegeret non secretam, aut pudendam discordiam. Paucis ergo monstrauit, Poliarchum tenuioris fortunæ specie diu in Siciliâ fuisse; & amore captum Argenidis sperasse nuptias quæ deinde paratæ sunt Archombroto. Nihil itaque mirum si æmuli, & imminentes tanto vtique voto, acerbè & pro materiâ rixabantur. Rediit Hyanisbæ animus ad hæc verba; vt vix coram Timonide læticiam teneret; Cúmque ille dubitaret an incolumi Archombroti gratiâ posset salutare Poliarchum, ipsa vltrò vt iret admonuit. In se enim recipere id & gratum filio suo fore.

Postquam Timonides discessit, parumper Regina cogitauit, quo ordine rem maximam exequeretur; certa ex se pendêre tantæ litis fortunam & exitum. Magnificè intumuerat, audebatque fortunam despicere. In memoriam

quoque redierat, Poliarchum ab ipsâ inuitatum vt in Sardos ferret Africæ opem, vultu commoto rogauiſſe, an Argenis Radirobani nupſiſſet. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retuliſſe. Cæterùm ſic apud ſe conſtituit; ſi tractabiles iuuenum animi eſſent; hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maximè quòd in Meleandri conſenſu pars ſanitatis eſſet. Sin hæc odia ſine clade durare non poterant, confeſtim certiſſimâ pace exarmandum ſæuientium furorem. Redit ergo ad filium iam paulò imperioſior, & quaſi docente Poliarcho de inimiciis comperiſſet. Non mihi placet, inquit, ſilentium tuum, maximè cùm nec pudenda aut te indigna ſint quæ retices; & hæc eadem ab æmulo tuo reſcire potuerim. Amatis Argenidem. Magnum vulnus iuuenibus, & odij ambitioſa materies. Virgo, vt audio, quam in diis non eſt

qui aliquâ dote non auxerit. Sicilia eſt in hereditate; Et quod acribus animis præcipuum eſt, neuter à certamine excidere ſuſtinet. Ignoſco nobilibus ſtimulis; Diiſque ſimul gratias habeo quòd non eſt ſupra medicinam iſte morbus. Ego quod creditis neminem deorum poſſe efficere, vtrique hoc negocium ſic peragam, vt ſimul odia ponatis, ametíſque Argenidem, & ſit ipſa vtrique propitia. Scis, mi fili, ſuſtinuiſſe me Argenidis nuptias, quibus inſtabas, donec ad me rediiſſes. Obſequutus es imperio. Intelliges non me fruſtra hæc iuſſiſſe. Sed ſunt quædam de quibus te percuncter, ſi ſperare modò poſſum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ eſt votis tuis Poliarchus? Siquidem nunciabas, modò annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi; Nam & tua intereſt, vt hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quæ-

ſtionem hanc audiuit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis ſuis Poliarchum reſpondit. Sed ſe iraſci æmulationi illius, qui quoad poterat ſimplicem Argenidis animum moleſtis & inutilibus fabulis impleret. Tum ſubdolè Regina; Quid ſi autem his artibus mentem virginis auertet? an ne ſic quidem obſtabit hymenæo? At concitatior iuuenis; Cogeretur mehercule puella à parente, cui non minùs quàm mihi probantur hæ nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi à Siciliâ memorat, bellúmque in Lycogenem, & victoriam ſuam. Sed quamquam toto narrationis contextu ſibi fauebat, non latuit Hyaniſbem illum quidem Meleandro, ſed Poliarchum Argenidi eſſe præcipuum.

Multò igitur quàm antè hilarior, cum filio cœnauit. Satis enim in eam noctem quæſitum videbatur. Poſtero

die ad Poliarchum redit, non instructa verbis modò, sed & consilij serie, quam nox & mora suggesserant. Postquam blandiùs compellauit, iussítque extra sermonum suorum arbitrium qui astabant consistere; Mirabar, ô hospes, quid tu ac filius meus essetis irati; Sed audio id amoris vtique magni & excusabilis ingenium esse, vnámque Argenidem facere vestram litem. Si ita est, ego me vobis salutarem profiteor. Sola sum, cui ad vtriusque morbum medela sufficiat. Quid in re placidâ, tot questibus, tot iurgiis opus? Adhuc res in integro est; fœdera imperfecta, innupta Argenis. Ego te lætum, & sine pugnæ discrimine victorem; ego te filio pacatum (quid horres, abnuísque?) efficiam. Nec mirere quì procedere possit pollitatio tam immanis. Prædem hanc manum accipe, nihil me præter id quod futurum est dixisse. Confusus tot ambagibus Poliarchus, & propè se deludi

existimans, omittere Reginam aut orationem obſcuram, aut hos omnino de Argenide ſermones rogauit; At illa; Adhuc maiori monſtro te ſuſpendam, ſuauiſſime hoſpes; Volo enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum eſt, vt ſubito apertóque remedio curari non poſſitis. Simul vobis in Siciliam eundum eſt; & literæ quas vobis committam reddendæ Meleandro. Illicò finientur diſſidia, & vterque de amore deſinet queri. Inſanire Hyaniſbem Poliarchus credebat; cùm ſuos illa Penates, arulámque deinde afferri imperauit; Quæ poſtquam menſæ impoſita prunis concrepuit; nebuláque ſuffituum obtexit breues deos, his diris Regina ſe obſtrinxit. Audite præſentes genij, Præſtitum vigiles formæ; qui apud nos nati, hanc domum & patriam ſeruatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita ſum, aut niſi ei conſi-

lio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Destituite hanc domum præsidio; vel eâ integrâ mihi & filio malum & perniciem date. Poliarchus ad religionem obstupuit, Reginæque respondit, se diis iisdem quos ipsa appellauerat, innocentiæ testibus vti posse. Nam priusquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, sibi Argenidis affinitatem fuisse promissam. Res illum benè compositas intempestiuis desideriis turbasse; & quia virgo mutari fastidiebat, solicitasse ad tyrannidem Meleandrum; vt liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonij seruitutem. His & similibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace decesserant, continuit Regina: Neque enim se venisse vt iræ tumorem subiiceret; sed vt reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipsis frueretur. Quantulum autem est quod peto,

amicissime hospes? nimirum ne antè ad capitalem rixam descendas, quàm videris perfunctum Meleandrum lectione epistolæ, quam ego perscribam. Pollicere mihi modò hanc à iurgio armísque continentiam, ô Rex. Ego tantundem de filij mei patientiâ & fide recipio, & assero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odiis cuncta miscere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus poposcit: móxque Regina iisdem pollicitationibus filium adorta est; cui & ipsi ea esse deliramenta videbantur. Sed petere, & promittere perseuerátem, durissimum erat pertinaci iracundiâ repellere. Et visum vtrique est, nihil eam nimium flagitare. Moræ siquidem pretium erat, si illius ad Meleandrum literis, sine armis & sanguine exitum inueniret contentio. Sin in vanum promissa reciderent; adeò eius veniâ pugnare li-

cebat, vt nec iure ei poſſet iraſci qui per alterius cædem viciſſet. Itaque aſſentientibus illis in hunc modum fœdera perſcripſit, vt neuter præteritas exequeretur iniurias; neuter ſuos concitaret ad pugnam, donec ſimul vidiſſent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamprimùm vulnera Poliarchi nauigandi poteſtatem facerent, neutérque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compoſitis, deinde Hyaniſbæ difficillimum fuit, à iuuenibus impetrare vt ſibi colloqui ſuſtinerent; quod, inquit, potiſſimùm vrgeo; vt ciuium militúmque iurgia tollantur, quæ fortaſſe vel vobis inuitis paulatim exardeſcent, niſi publico pignore temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde grauamini vos videre, quibus adeò certa ſum interceſſurum fidiſſimæ charitatis ſacramentum, vt ſi eo me voto fata fraudauerint, non repugnem vel hoc odio

quod nunc inter vos est vindicari meorum promissorum vanitatem? Nec contenta authoritate & gratiâ suâ Poliarchum filiúmque tentare; Gelanorum & Arsidam, quos apud Poliarchum potentissimos esse videbat, precibus & donis aggressa est: item eorum præcipuos, quibus familiariùs vtebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio; quid ambo loquerentur, quísve inciperet, vanâ & anxiâ pensitatione libratum est. & coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) se intra præscriptas formulas tenuerunt. Nec sæpiùs coire ferebant; Quamquam amicitiæ genius qui eos in Timocleæ domo primùm afflauerat, iam hostilibus animis se rursus quærebat insinuare; satísque mutuò ipsi irascebantur, quæ hanc odiorum necessitatem fecissent. Sed in mitiora lapsos consilia, reuocabat identidem imago assidua Argenidis, pudórque

ne priores viderentur reconciliationem optauiſſe.

Per eoſdem fortè dies incommodùm accidit, quòd vnum ex vulneribus Poliarchi inter maiora & periculoſiora neglectum, adeò magnis doloribus incenſum eſt; vt adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipſi quàm Archombroto ægrius erat, nauigationem differri. Nam in induciis erat ne altero abſente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & ſaltem ſcribere cupientes; ne literæ inſidiis occuparentur, ex fidiſſimis aliquos eò legare conſtituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atque Argenidi ſcripſit, nullâ in Poliarchum contumeliâ; ſed tantùm excuſans quòd tardiùs rediret, tum ex matris imperio, tum ne fœdo timore inualetudinem æmuli Regis videretur in occaſionem habuiſſe rei gerendæ. Ferendis epiſtolis quidam

Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus est. At verò Poliarchus diu secum exegit, an & scriberet Meleandro. Sed obsequutus est suadenti Arsidæ, scripsítque ne saltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quæsitum est an Arsidas cum iis literis in Siciliam rediret. Verebatur suspiciones Regis; & in tanto fauore Archombroti cæca & ex transuerso pericula. Sed si redibat, hactenus tempestas excusabat hunc cum Poliarcho congressum: sin cum eo perseuerabat, poterat deprehendi furtiua legatio. Ergo eum placuit proficisci: Et huic quoque Timonides, amicitiâ & factione iunctissimus, literas suas ad Regem & Cleobulum credidit; sic publicæ rei memor vt & suam prudentissimè curaret.

Interim ex Sardiniâ afferebatur, flagrare omnia ciuili incendio, Harsicora, & Cornio, Radirobanis nepo-

tibus regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto spes facta est, gentem factionibus diuisam, & adhuc arma Africæ horrentem, si celerem hostem haberet, opprimi posse. Ne ergo collectæ ex Siciliâ vires perirent, secundúsve Poliarchi triumphis apud suos Mauros esset (quandoquidem tunc vacabat; morbúsque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adiunctis Maurorum auxilijs, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, siue vinceret, siue aduersis vteretur numinibus, non vno plùs mense abfuturum sponte ab Africâ. Dimissum his legibus excepit præsentissimus deûm fauor, penè suprà quàm voluisset. Adeò enim fuit victoria in procliui, vt præter audendi inuadendique consilia, & vnius pugnæ laborem, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primùm vacuos portus nactus,

ctus, præſidio illic relicto explicuit milites; mox & inſedit verticem montis vnde illa inſalubris, ſed ſegetibus fœcunda Sardinia proſpici poſſet; probauítque nomina quæ veteres à ſoleæ aut veſtigij formâ indiderant, Sandaliotin aut Ichnuſam appellantes. Iam duobus præliis Sardi inter ſe ſuper regno vires contulerant; & cruenta certamina abſumpſerāt fortiſſimos Optimatum, ac militum. Sic miſeri patriam exhaurientes Archombroto pugnauere; Cuius copijs in monte conſpectis, miſerunt qui de hoſtium genere ac numero referrent. Nam nec longè in ſubiectâ planicie, bina illa patruelium caſtra conſtiterant. Cúmque audiſſent Mauros adeſſe ac Siculos, mare quoque claſſe eximiâ poſſeſſum, omiſere conſilium quod ad ſalutem vnum ſupererat, ciuilia odia ponendi, coniunctiſque viribus eundi in hoſtem externum, & adhuc ignarum regionis,

Alter quoque eorum Harſicora, iam proximã fractus acie, deſperánſque victoriam, vt regnum æmulo ſaltem eriperet, deditionem ſuorum fecit Archombroto. Adeò penatum & patriæ charitas ciuilibus odiis concedit; vt patriam euerti, ſibíque alienum iugum accedere ſæpè homines malint, quàm alicui populari concedere. tanquam parendi vilitas augeſcat, ſi te notis ſubmiſeris; & ſubleuetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem vltimam collegit; ſuóſque eduxit ad prælium; & prouectus in æmulum qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; ſed nec ipſe ſuperuixit numero Maurorum obrutus; qui patruelium ſanguinem funeſto ambitionis exitu miſcuere. Præcipua quoque hoc prælio Archombroti fortitudo Sardos perterruit; quibus tandem aut oppreſſis, aut fugâ dilapſis, ipſe vſus fortunæ

impetu, ad præcipuas arces admouit exercitum. Vix aliquot velitationibus intercessere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuso inconditè populo ad certamen: Sed intra mœnia compulsi, mutatis postero die animis de deditione legatos miserunt. Virtiganem mors opportuna subduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferentes, se ad Cunicularias insulas recepere, angusto in freto quod à Sardiniâ Corsicam dirimit. Inde transmiserunt in Corsicam; quâ etiam sequente victoriam, aduersæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterùm haud obscura inter Sardos fama erat, contigisse irâ deûm hanc Regibus, & patriæ cladem; ob violatam à Radirobane religionem templi, quod sanctissimum habebant, decem à Calari millibus, Ioui cælesti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentóque ad aram donaria: & ipsius numinis

breue ſignum ſolido auro priſci Reges ſacrauerant. Quæ omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in ſumptum belli diripiens, ipſos quoque ſacerdotes contumelioſè repulerat; iam tum quidem multorum triſti præſagio, quod mox omni in Sardos calamitate aſſertum eſt. Nihil enim illo templo ducebant diuinius, & Sacerdotes inclytæ famæ, pro præſentibus penè numinibus populo erant. Is rumor de ſacrilegio Radirobanis, & templi ſanctitate, vt à multis iactabatur, ad Archombrotum peruenit; qui ſeu tactus curâ numinum, ſeu Sardorum animos pronâ in ſuos deos veneratione capturus, templum inuiſit. Ipſe ſitus, & locorum ſacer horror, ſuauiſſimi terroris pietatem ſubiecit incogitanti. Aſperæ erant rupes in radicibus collis, quas anguſtus limes ſecabat. His ſuperatis, breuia latè virgulta placebant, alto ſilentio, & incultâ

ſimplicitate. Mox ingens porticus viſebatur, ita lumen ſupernè accipiens, vt nec tota caligo abſcederet. Subeunti porticum Archombroto, obuij hi verſus fuerunt, quos ligneæ tabulæ impoſitos ſic intrantibus Sacerdotes obiecerant, vt vix omitti poſſent.

Non iſthic aurata domus, luxuq; fluentes
Sunt epulæ, ſpondáve ſopor pretioſus eburnâ,
Aut in carbaſeo Tyrius velamine murex.
Non gemmâ vibrante nitor, non perſona cantu
Limina, non prono famulantum examina collo,
Atque auidas quicquid trahit in certamina gentes;
Sed nemora, & nudæ rupes, neglectáque ſqualent
Confraga: Sunt epulæ viles, iuſſæq; quietis
Hora breuis: Duro velantur corpora texto:
Et labor in pretio, & vitā mors longa fatigat.
At neque crudeles Diræ, viliq; flagello
Sæuit cura ferox; falſo non abditus ore

Ipse sua insanus furit in præcordia liuor.
Alma quies, paruísque habitat Concordia tectis,
Et semper niueo veri de pectore risus.
Ipsa suæ meminit stirpis, seséq; deisq;
Mens fruitur fœlix, & nouit in astra reuerti.

His perlectis Archombrotus porticum intrauit, ad cuius latera pauperes duæ aræ habebant lignea signa; illud quidem Prudentiæ, quæ serpentes gestabat caudâ reductâ vitantes magici carminis imperium; aliud Fortitudinis, manu vtrâque prægrandem gestantis columnam. Iam ex templi mystis duo, admoniti Archombrotum aduentare, ad eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his aris, audiuit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ simulachra posita esse, vt qui in eorum familiam volunt ascisci, intelligant inconsultos impetus non placere numinibus; sed animos sic ad robustam prudentiam exactos, vt sententiam

non temerè capessant aut ponant. Signa autem esse ex ligno, vt egestatem (quâ spontaneâ amant perfrui) humilitas non preciosorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non degenerabat à tam grandi Philosophiâ; notauit macie quoque confectos vultus esse; & tanquam assuetos cœlestibus motibus oculos non benè durare in pompæ regiæ conspectu. Hos ergo religiosiùs veneratus, postquam porticum emensi sunt, rogauit, quis ipsis deorum aut hominum præscripsisset hanc vitam; vnúsque subridens; Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque sed diuersissimo vestigatis itinere. Vos opes quærēdo, nos fugiendo, experimur quæ sint securiores diuitiæ; Mentes quoque & corpora laborē multiplici lassamus; vos quidem vt ad summa humanarum rerum fastigia perueniatis; nos verò ne quid tale cu-

piamus. Ita dij nobis humilitatem, vobis curas, vtrisque laborem dederunt.

Hæc lenissimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, vt illius genium domus iam intentiori affectu suspiceret. Interim & cæteri mystæ coiuerant; à quibus deductus ad templum est, statutúsque ad concipienda vota; haud longè à cœlestis Iouis arâ; quam solam iis vatibus licebat auro sericóque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod vt à proximis Archombrotus intellexit, Curabo verò, inquit, vt iniuria quam sacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis vestris, & summi Iouis memoriâ. Simulachrum ex auro maioris ponderis quàm antea fuit faciundum locabo. Cætera quæ ad numinis cultum sunt eâdem indulgentiâ iubebo cumulari. At illi, deos gratiam habituros retulerunt; Se quidem

nihil auro vel diuitiis moueri; niſi quò vulgus ad aræ maieſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de diis coniiciat. In cæteris, præoptare intra ſuæ domûs ſepta facillimæ egeſtatis ſecuritatem. Scire ſe quoque ex eiuſmodi diuitiis quæ à templis diripi poſſunt ſæpiſſimè concitari auiditatem impiorum. Nec Radirobanem peccaturum fuiſſe niſi incauta maiorum in deos liberalitas, auaritiæ ſuæ irritandæ veluti inſidias ſtruxiſſet. Præſtare his rebus fana ornari, quæ aut ægrè de ſuo loco detrahas, aut inutilia violando effeceris, quàm pondere inuidioſi metalli quod multos ſuo precio inuitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc iiſdem ducentibus, hortos primùm, mox & cellas eorum, nec ambitioſa triclinia aſpexit. Anguſta ſupellex, vilia ſtrata erant; Omnia tamen ſic ad mundiciem facta; vt ſcires fortes animos aſpernari luxuriem, non marcidâ vilíque rerum

ſuarum incuriâ iacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudénſque difficillimæ virtutis non laborioſo aut ingrato conſpectu, vnum ex illis, magnæ ſenem maieſtatis, omnem eiuſmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, iubet expromere. At ille; Quid lucri ſit nobis, ex eorum abdicatione quæ mortales precioſiſſima habent, parco nunc dicere, ô Rex. Nam & magis quærere videris, quid agamus in iſto ſeceſſu, quàm cur in eum conuenerimus; & præterea non verbis humanis ſolet oſtendi huius aſperitatis vtilitas. Dij ſunt ſoli qui arcano ſermone ijs quibus viſum eſt, hanc nouam oculíſque & ſenſibus cæterorum ereptam fœlicitatem commendant. Dicam tamen noſtrorum ſtudiorum eſſe finem, ea mereri quæ ſuis amicis numina indulgent. Huic cœpto commodiſſimum putamus, in vitia, & immodicas cupi-

ditates, assiduâ pugnâ decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à fastu, & facilitati parendi animos aptamus. Vni ex nostris facimus annuum in nos imperium, non emptis aut turbulentis suffragiis. Graue munus est illi quem ab ocio communi seuocat eiusmodi præfectura: & solâ spe redeundi anno emenso in ordinem, succedit ad exigui nauigij clauum. Tantâ autem religione obsequimur, vt hunc putes despexisse in animos nostros, nobísque imperasse quod spontè malebamus. Præcipua tamen est cautio (vt homines sumus) si aut duriùs imperitet, aut nos segni vel rebelli consilio, abeamus à reuerentiâ; ne foris hæc iurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, si ad externos arbitros, aut iudices deficiemus. Secundum hoc parendi institutum, præcipua nobis est in socios comparésque amoris

integritas. Inuicem excuſamus, ac patimur, ſi quid animorum habitus fortè pugnant, geniíque diuerſitas faſtidit. Nobíſque iraſcimur, cùm quid in ſocio laudare, aut ferre non poſſumus. Veſtitus, vt intueris, vilis; menſa frugalis; quietis tempora interſtincta vigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quæ maxima hominibus cura eſt) metuimus vices periclitantis dignitatis, aut voluptatum fugitiuos & mutabiles vultus, quarum commoda ſpontè neſcimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quæſito labore fatigamur, compertis ocij malis, quo vires non fruſtrà humano datæ generi ſoluuntur, & fit ſenſim deſiderium vitiorum. Itaque quicquid temporis à Numinis cultu eſt vacuum, deſtinatis quiſque officiis colimus. Qui plùs ingenio, & animi luce valent, in contemplationes ſublimium rerum diſtribuuntur, quas deinde ſubiiciant oculis;

& veluti ex alto deducant, ad vſum mortalium: Cæteri, quam quiſque natura artem admouet, ſequuntur; vt & ſufficiamus nobis, & alios iuuemus. Neque extollendis hæc nobis, ſed purgandis apud te recenſui; ne te offendat noſtræ vitæ inſolentia. Scio enim & quoſdam noua omnia ad rerum publicarum ſecuritatem nimis vniuersâ ſententiâ damnare: & paucos annos eſſe, ex quo labentem in deos pietatem hoc crudo vitæ robore ſuſtinere tentauimus.

Iam Archombrotum longior ſermo, & iuuenilis impatientia ad alia aduerterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem myſtam iubet poſtridie Calarim ad ſe venire. Ipſe ad remiſſiora inter ſuos conuertitur; qui ex illius vultu pendebant, laudari an traduci præſtaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas, nocturnum ocium fuit, ſummæ vtilitatis

res illi viſa eſt, eiuſmodi exemplis imbui populum, & vocari ad deorum reuerentiam. Cùm igitur illi myſtæ poſtero mane ex imperio ad ſe venerunt; quatuor ex ipſorum familiâ ſibi dari præcepit, qui Africam illis ſacris initiarent. Confeſtim ex ſenioribus duo, totidem de iuuenibus dati. Ac ne Afri contemptu aut odio Sardorum, qui hoſtes modò fuerant, eam faſtidioſiùs diſciplinam acciperent, delecti ſunt omnes externi; Ligures duo, totidémque ex Gallis. Nam ex variis gentibus in eam domum multi conceſſerant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus cùm commodioribus locis impoſuiſſet præſidia, per præconem in concione proclamat, ſe matri Hyaniſbæ quæſiiſſe Sardiniam. Id deos annuiſſe, ne vtrique ampliùs genti diſcordia Regum in perniciem eſſet. Iure quoque maiorum debitam ſuæ ſtirpi Sardiniam tandem fata reddi-

disse. Inde Sardis Proceribus secum assumptis, iisque præcipuè qui Reges sanguine contingebant, tam opportunis vsus est ventis, vt tricesimo ex quo abierat die, noui regni infulas fronti matris circumdaret. At verò Poliarchus & id fatum incubuisse Sardiniæ gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigisse cruciabatur; adhuc ignarus quantum sibi illâ victoriâ esset effectum. Fortè inter milites Gallos qui spectaturi reditum Archombroti se cum vulgo stipauerant in arenâ; quidam auidiùs hæsit in amictu oculis suis insueto, quem seueri illi mystæ à templo Sardiniæ in Africam traducti induerant. Propiùs ergo accessit, socióque Gallicis liberè verbis, in eas vestes iocatus est. Conuerterunt illico vultum ad patria verba mystæ iidem, vt pote Galli, in quos ioci destinabantur; & hoc etiam mirati, in tam longinquâ parte terrarum statim repertos esse ho-

mines qui Gallicè ſcirent. Alter eorum præcipuè, iam prouectæ ætatis vir, cùm de veſte (ea circa totum caput fluebat) ora prompſiſſet, militémque in ſe ludentem, aliquoties tanquam intelligens eſſet intuitus, facilè aſtantibus Gallis ſuſpicionem fecit haud alienæ aut remotæ à Galliâ regionis. Nam & color conueniebat, & oculorum decens vigor; nec corporis ſeſe venuſtè inferentis gentilem habitum pietatis ſimpliciras in totum deleuerat. Et hanc quidem magnâ præter cæteros curâ obſeruare miles cœpit, qui temerè ludibundus acceſſerat; quia ſtatim ictæ memoriæ viſa eſt illius viri ſpecies, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur poſtquam in vrbem eſt ſequutus, vt coniecturam ſuam aſſereret, iam in hoſpitium intrantem Gallicè ſalutauit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum ſaluere quoque iuſſit.

Sic

Sic tunc quidem diſceſſum eſt. Sed inquieta deinde ſolicitudo totâ nocte militem habuit, interdum obiurgantem curam ſuperfluam, ſatíſque mirantem quid ſcilicet ſuâ tantum intereſſet vatem hunc noſſe. Die vix orto repetit Myſtarum hoſpitium; & colloqui iis petit. Sed iam illi ſimulatione ſolitariæ pietatis impetrauerant ab vrbe ſeceſſum in proximum fanum, quod arcano luco deuium erat; reuera Gallorum conſpectum vitaturi, quos in Africâ improuiſos habuerant. Accendit militem hæc ipſa abſentia; præcipitatóque itinere eos antè deprehendit quàm ad templum peruenirent. Tum verò cùm eos ſalutaſſet; quaſi hoc iter aliorum negociorum causâ eſſet exorſus; Multum, inquit, debeo fortunæ, ô Iouis Sacerdotes, quæ mihi ſic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit: ampliùs quoque debebo, ſi quod ominor, ſperóque, populares mei eſtis. Pœnite-

bat ſenem myſtam quòd ſubito & improuiſo errore, ſe pridie Gallico ſermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei ſuſpicionem, irritarétque curioſam militis mentem, & breui colloquio fortaſſe explebilem; ſe quidem Gallum eſſe reſpondit, ſed apud exteros à primâ adoleſcentiâ vixiſſe.

Ita initiato ſermone, cùm vltro citróque perplexæ quæſtiones fuiſſent, magis magíſque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus ſæpiſſimè iuſtiſſimâ veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat vltrò credere cupientem. Poſtquam verò & notiſſima cicatrix læuâ in manu apparuit, (hanc enim conſpecturus, quaſi in amicitiæ teſſeram myſtâ repugnante amplexus eſt,) victus ingenti ſuſpirio exclamat; Vbi verò tamdiu latuiſti, Optime Regum?

Non omnes tui ciues peccaueramus, quos heu miſeros deſtituiſti. Quis verò iſte amictus? quæ à comitibus ſolitudo? quàm omnia faſtigio tuo indigna! Simul repugnantis genua tenens, flere vbertim cœpit. Ille inſanire militem clamitans, riſúſque & indignationis ſpecie mutatus ad ſocios ſuos faſtidiosè conuertitur. Sed & illos iſte militis ſermo turbauerat; in ſententiâ perſeuerantis; Hunc Regem ſuum eſſe, hunc Aneroeſtum appellari: non ſe abſceſſurum à latere; deorúmque beneficio vſurum, qui tot annis fruſtra optatum ſic denique reddidiſſent. Tum ſenex inter iurgia, fictúmque ſtuporem, ſe paulatim ad aurem militis admouit; &, ô miles, ſi tempore, inquit, memoria tua vel oculi labaſcunt, aut aliquâ oris ſimilitudine captus erras, modeſtiæ erit hos pacatiùs ludos mouere. Sin Rex tuus ſum; hoc primum ciuis officium exigo à te, vt ſileas; & ſi lubet me

ſequaris donec ſoli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamuis miles parebat; quidam tamen ex Gallis, & Afris, qui in comitatu erant, nouitate erecti, amantéſque rem tantam primi dare in populum, illicò in vrbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi caſtris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitauerat. Illi ſparſam ſubitò famam amplexi, ſub æſtum nouitatis nunc ſtupore nunc temeritate reciprocante, tota protinus caſtra, mox & vrbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyaniſbe erat, refectis ſcilicet viribus certum diem nauigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem & aſpernantem vultu adortus: Neſcio, inquit, quid de Rege Aneroeſto inaudio; Hunc aduectum à Sardiniâ cum cætera prædâ; & quamquam in veſte abhorrenti à cultu

regio; tamen à populari milite agnitum esse. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in spe nimiâ caligantis, respondit, si vera res esset, hos se pro parentibus habiturum qui Aneroestum reddidissent: oppidò vitâ ipsâ charius munus; iisque se debiturum qui vicissent Sardiniam non modò quod amici, sed propemodum dij merentur. Hæc verba Regina auidissimè excepit, pro maximo deorum munere ducens, si tot nominibus deuinctus Poliarcho suus Archombrotus, vicissim ducente fortunâ fecisset quod iuuaret Poliarchum. Porrectiori igitur vultu, & quasi sponte gaudentem stimulatura, quid accidisset rogat; aut quis ille vir per tot vota seu quæri seu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; In primâ pueritiâ se à prædonibus captum docet, ductúmque ad Regiam Aneroesti, qui multos Alpium sinus tenebat. Illic ita

eductùm, optimi Regis curâ, quid in eâ fortunâ & ætate senserit sorte regiâ indignum. Hinc se adhuc parentibus ignotum, belli casu & fœlicissimâ captiuitate esse receptum. Priùs verò quàm assereretur in suæ stirpis decus, & à patre agnitus esset, Aneroestum seditione populari cum duobus quos habebat liberis, vt ferebatur, cecidisse in prælio. Sed liberorum quidem corpora inter cæsorum cumulos esse reperta; Aneroestum nusquam inuẽtum. quem si stragi clemẽtior fortuna subductum in illum diem seruasset, sibi tunc demum propitios deos, vitámque sine exceptione fœlicem contigisse. Sed temerè tantillis indiciis summa hæc gaudia præcipi; Militem decipi posse; aut deorum hunc vatem forsitan ambitiosam fabulam similitudini vultûs, si qua illi cum Aneroesto extitit, aptauisse. Omnia impigrè excutienda. Plurimos secum esse ex illius Regis do-

mesticis;inter eos,quemdam Crestora, amicorum Aneroesti præcipuum. Se ipsum, quando valetudo hæc erat,tanquam salutandi numinis causâ iturum ad fanum in quod ille sacerdos recesserat.

Hyanisbe spei fauens quam ratam optabat, benè de diis ac fortunâ Poliarchum credere imperat; comitémque ad templum se promittit. Haud mora,accersitus est Crestor,olim Aneroesti familiarissimus, iussúsque præcedere, & sensim omnia explorare, dum Poliarchus cum Reginâ ad viam se comparat. Maior erat spes, quàm vt Crestor eam caperet. Sic propior contemnenti, reuocatúsque ad lugubrem memoriam charissimi Regis, tanquam inutilem prouinciam exorsus, cum paucissimis comitibus lucum intrat; nec longè à templi vestibulo mystas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes con-

ſpexit. Tunc veluti militis affatum peteret, ſparſos per omnia oculos iniecit in Aneroeſtum; Percurrit illicò tota præcordia, (vt in magnis & ſubitis ſolet) exultantis ſanguinis acerrima tempeſtas; Mox verò de geſtu, ac voce, & cicatricibus, poſtquam Regem haud dubiè agnouit, exſolutis gaudio neruis, ſe ad proximam arborem excepit; cùm nec loqui iam poſſet, nec moueri. Sed nec Aneroeſtus ad illius aduentum minùs contremuit. Veteris amici conſpectus blandiſſimo dolore incautum percuſſit. Simul timor eum inuaſit, ne à ſuis agnitus ſuauiſſimæ ſolitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmiſſum ſcilicet Creſtorem, impatienter ſequutus, templúmque ſubibat cum Reginâ; cùm oblitus ſui Creſtor, relictis ſtatim myſtis ad eum decurrit. Iámque ſatis quid afferret perplexo anhelóque gaudio oſtendens; Habe-

mus, inquit, Aneroeſtum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnum. Ipſe eſt; ipſe, ne dubita. Pergíſne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc ſiſto? Nihil moratus Poliarchus quà Creſtor monſtrabat ſe contulit. Sed Aneroeſtus ſe interim arctam in ſemitam, quâ deuius maximè lucus erat, coniicere moliebatur; eum diem latere ſi poſſet, per deſerta, & gentes ignotas, alia templa deóſque alios petiturus; Inuitabátque militem, vt ſi ſibi tanquam Regi morigerus eſſet, aut comitaretur fugientem, aut hoc furtum ſuo ſilentio ſanctum haberet. Miles quidem repugnabat; adhúcque in eâ rixâ erant, cùm acceſſit Poliarchus, nihil penè iam dubitans, quin verè Aneroeſtus eſſet. Vt tamen ad illum peruenit, quia ingens multitudo coiuerat, & turbatiſſimus ſenex non ferebat hunc tumultum, aliam veniẽdi cauſam commentus eſt. Lætor, inquit, Gallicam

pietatem exteris quoque gentibus esse illustrem. Ego deos, Antistes, tuâ operâ exoratos mihi volo, vt ad ea quæ animus destinat propitij adsint. Veni sodes ad templum hoc, quæ vota vel sacra magis è re meâ existimes commodiùs monstraturus. Exanguis illicò Aneroestus sequebatur trahentem. Nam Poliarchus eius læuam corripuerat. Angustum erat fanum, armatíque ad fores cohibebant auidissimum vulgus. Hyanisbe cum suorum præcipuis iam stabat in testudine; quò postquam & Poliarchus cum Aneroesto receptus est, eósque sequuti ad quadraginta circiter viri, statim de imperio Poliarchi clausum est limen. Eò acrior vulgi militúmque expectatio increuit. Populus ab vrbe decurrerat; vix in castris seruabantur stationes. Sic ambitum omnem templi confertissima corona circundedit. Siue tamen reuerentia Regum, qui intus consederant, siue per-

plexæ rei ſubita magnitudo, adeò circumſtantium voces licentiámque continuit, vt ad ea quæ intus agebantur, ſatis quies & libertas ſupereſſet Principibus.

Iámque rem ordiri Poliarchus altiori ſermone parabat, cùm Micipſa ab Archombroto ad Hyaniſbem venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec iam procul à luco, optabat tantæ quæſtioni adeſſe, ſi Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam & ipſe quicquid erat hoc gaudij ex illius habebat victoriâ. Dilatâ igitur quæſtione opperuere aduentum Archombroti; quo inter ſepta admiſſo, ita ad Aneroeſtum Poliarchus; Quod nomen tibi eſſe, vir optime, parentes voluerunt? aut quæ cauſa à Galliis in Sardiniam commigrandi? Ita effuſiori principio vtentem, ſpontè Aneroeſtus ad deſtinatam quæſtioné coëgit. Nam & conſtantiam motu primo excuſſam

receperat; & non Crestore tantùm, aut milite, sed aliis illic multis videbat argui suos vultus, si silere, aut negare obstinauisset. Qui sis, inquit, hauddum scio; nisi quòd ex purpurâ intelligo Regem esse: & lingua est qualis in Galliâ genitis solet. Amicum te esse existimem; quòd videam te amicis quondam meis hîc vti. Nam & Crestora, & Simplidam agnosco, familiares vtique meos. igitur, vt amicum, liceat per deos exorare, vt abire me sinas quò destino. Sed si fortè me odisti: quid vis vltrà supplicij? Regnum amisi, nec repeto: spontè exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere; & num velim ignorari, ipsi sciunt per quos hodie repertus sum. En me pristinæ sortis oblitum; adhuc ingere grauiora; præter deûm iram nihil est quod recusem. Sin præterea non putas, aut non tibi expedit esse me Ancroestum; ne time. Sinas modò ad solitudines abire. Vbi

nemo ad verum coëgerit, Aneroestus non ero.

Hæc modesto sed grandi supercilio dicentem, nemo immotus audierat. maximè vbi Crestor, manu illius sublatâ prodidit cicatricem, quam ex vulnere superfuisse Regi Aneroesto populares meminerant. Ipse quoque Poliarchus repetebat oculis vultus sibi puero toties visos. Etiam aures, quamquam diu desuetæ, redibant ad familiarem olim sonum; & pietatis tenerrimo sensu trepidum pectus lababat. Nondum tamen se confessus, exegit ab Aneroësto, cur patriâ excessisset, cur latêre, cur squalere sic vellet. Tum ille. Nimis heu sciunt mei, quorum & aliquot isthic aspicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus sum. Ausi illi aciem in me educere; & filij mei (nam duos habebam, tunc primum florem adolescentiæ ingressos) dum incautiùs

pugnant, ambo pro patre, & in oculis patris occubuere. Perire & ego tunc poteram, ſi fatum fuiſſet. Sed opinor mens deûm in fugam me compulit. In proximo ſaltu delitui. Hinc conuerſus ad externa auxilia, perpetuo montium dorſo ad Ligures ſum delapſus. Illic enim validiſſimæ gentes mihi omnis fortunæ ſocietatem promiſerant. Per has regnum repetere animus fuit. Cùm deſcendiſſem ad proximum mare, petiturus illam eximiam à Iano conditam vrbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere; dúmque nautæ in anchoris morantur, templi fama vnde nuper aduectus ſum me ad exorãdum Iouem traxit. Illic verò & locorum ſpeciem admiratus, & ſacerdotum vitam; deponere omnes curas conſtitui; iactatúſque humanis tot cladibus, tandem deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum ſanguine perfu-

ſam; rurſúſque non hoſtium magis quàm ſociorum cruore mihi parandam? Cui ſceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacuâ domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum charitatem acceptum; quem de aui nomine Scordanem vocaueram. Mi pupe, ſi ſaltem ſupereſſes, ego te in ſanguinis iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu caſus, tu labores lenires. Sed ille diu antè & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanum incolunt bello laceſſimus, præda hoſtibus fuit; & amiſſi memoria non deinde mihi diem moleſtiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos caſus referenti, non ampliùs poterat Poliarchus ſolatia differre; ſed collectis diu lachrymis ſubitò madens, ſe in illius collum proiecit; paulúmque cunctatus ne vox ſuſpiriis eneruis abiret à maieſtate; O optime

pater, inquit, ſeu te mauis dominum vocem, ſi tibi Scordanem habere tanti eſt, en illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad vitam. Ego Scordanes ſum. In hanc vocem fixis vterque ſed inutilibus oculis dulciſſimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto ſilentio marcentium; vt nil loqui aut quærere vacaret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunque Poliarchi & Aneroeſti colloquia iuſſiſſent impenſuri. Denique Aneroeſtus. Vt Scordanes ſis? ô Rex? Vt Scordanes, inquam, meus? Vt viuas, vt imperes, vt teneas Aneroeſtum? Dij boni! ſed quo pignore affirmatis veſtrum hoc munus? At Poliarchus; Vides præterea, inquit, tuum deorúmque illorum vltorem, quos in te pellendo improbi ciues violauerunt. Oppetiere nefarij, aut acie, aut lictorum ſecuribus. Illis ego prædam eripui; tuóque regno potitus ſum; quod nunc tibi

tibi incolumi, pater, restituo. Quibus viribus quæris tantum in hostes potuerim? Britomandis filius bellum hoc gessi. Nunc & paternum imperium (dij enim meum nuper parentem sibi sociauerunt) tibi trado. Tibi ego, tibi Pater, secundus sim. Tibi obsequi gloriosius erit, quàm cæteris imperare.

Nouo ille gaudio refectus, sæpiúsque ad deos votis & luminibus rediens, amplexus est Poliarchum. Iámque & Hyanisbe accesserat, & Archombrotus Aneroesto reperto deos fauentes, suámque victoriam, gratulabatur. Nec abnuebat Poliarchus tantum sibi hoc casu præstitisse Archombrotum; quantum is ipsi, Radirobanis morte. Crestor ac Simplidas, cæteríque, vt licuit, Aneroesto admoti, non osculis, non alloquio explebantur. Supra omnia iactante suam operam milite, gaudióque & spe præmij feroce, qui Regem prior agnouerat. Sic diuisus in multos vix

tandem ad Poliarchum Aneroestus redit. Ambo mediam Hyanisbem excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digressi, per militum & populi cuneos viam ægrè moliti sunt. Adeò dum officio omnes certant, dum cernere aspicíque concupiunt, nulla viarum libertas satis explicat ab vrbe castrísque proruentes. Nam & illi in quorum rem nihil erat seu Aneroestus, seu Gallia, tamen siue adulaturi lætissimis principibus, siue sponte in immodicam hilaritatem proni à salutatione plausúque non cessabant.

Vbi in regiam venerunt; affuere ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroesti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere suam vestem, nunc purpuram manu repellere; Mirantíque & multùm obtestanti Poliarcho, vt mœstitiæ insignia poneret, negauit ita de se meritos esse deos, vt ab illorum

familiâ abiret. Benè cessisse, quòd is regno suo potiebatur, quem omnibus votis heredem optasset. De cætero, rursus nolle impacatis negociorum fluctibus exerceri. Ne sibi pretiosissimam paupertatem eriperent; aut crederent rebus suorum inutilem esse, qui familiariùs ad accessus deorum promotus, eos amicis conciliaret. Multa hæc & seria optimi senis ad vitam obscuram pertinacia, confestim variis sermonibus præbuit causam; dum illi constantiam laudant; hi verò mirantur quid ad deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus, quibus Aneroesti hæc austera incusaret consilia, reuocarétque cunctantem ad assuetas Regibus curas. Aneroestus omnium voces (plures enim eadem suadebant) excipiebat patientissimo silentio; adeò vt crederent multi hæc ad animum peruenire gaudentem expugnari. Ita diu

cunctatus, siue vt omnia quæ ingerebantur vnâ oratione euerteret, siue vt interim dato spatio ornaret defensionem, mereretúrque audiri pari omniũ pace; vultu tandem modestè sublato in hunc modum exorsus est.

Summam aliquam esse mentem, quæ omnia condiderit, ipsa lex Solis nunquam exerrantis ab orbitâ, tum Lunæ & cæterorum syderum ordo totiúsque naturæ ingenium, satis hominibus persuadet, quos nec sapientiæ suæ superba opinio, nec brutis animantibus peior negligentia cæcauit. Putes autem sanctum hoc Numen, à quo tot sunt eximia, Deum, inquam, qui omnium origo virtutum, fas rectúmque mortalium animis ingeneratâ ratione præscripsit; iis vitiis delectari quibus passim naturam corrupimus? Non potest hanc quam cernimus legem naturæ dedisse nisi iustissimus author; Iustus autem ille non erit, si feret abire im-

punè tot ſcelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cum diis amicitiæ, ſimúlque cœleſtis iræ timor, tetigit animum; nihil illi antiquius eſſe debet, quàm recedere à vitiorum periculis iam tot mortalium exitio infamibus. Ea verò pericula partim nobis inſita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio, iſtam ſolitariæ ſeueritatis religionem inuenimus. Primùm enim cupiditates immodicæ, quibus ipſi nobis ſumus infeſti, ſic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmantur, ac ſi feris manſueſcere edoctis, dentes quoque & vnguium aciem ſubtraxeris; vt neque deinde ſi in naturam redierint facilè poſſint habere quo ſæuiant. Nam deſiderium voluptatum contrario ſeueritatis vſu ſuam pertinaciam apud nos dediſcit; & ſi veluti ex cinere illa flamma reſurget, nihil tamen in egenâ ac veluti agreſti domo effecerit, in quâ

desunt superfluæ instrumenta luxuriæ. Auiditatem quoque frustratur simplicissima paupertas; & ad superbiæ stimulos erubescit squalida vita, & se ipsam despiciens. Sic illa, sic cætera mentium mala, vt est ira, inuidia, timor, audacia, in hoc sancto rigidóque secreto, tanquam destituta alimentis incendia, expirant; Præsertim vbi mens vitiorum iugo excusso sibi ipsa se reddidit; timidæque cupiditates, & assuetæ parêre, priusquam aliquid velle ausint aut nolle, consulunt rationem. Eo modo, qui nobis acerbissimi sumus hostes, reciso aut correcto effrænis naturæ impetu, ad sanam vtilémque virtutem adigimur.

Venio ad hæc tela quæ in nos ex aliorum hominum contagione comparantur, sæua illa, & nimiùm certa; Siquidem plures existimem exemplo quàm ingenio peccare. Quia morum consortio placere amicis cupimus; ra-

rúmque eſt diu viuere cum improbis, nec de vitiis primùm molliùs ſentire, mox illis & infici. Superbiam, aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, cæterorum auiditas. Fraudibus appetitus, animum antea fortè inſontem, ne inultus ſis, ad fraudes applicabis; & ex hoſtium in te odio diſces odiſſe. Cùm præterea multi in virilis gloriæ titulis ponant ipſam peccandi audaciam: timidóſque, & gerendis rebus ineptos, eos exiſtiment qui diis obſequuntur; illius opinionis metu haud pauci aſſueſcunt peccare; magis ſcilicet vt illis probentur quibus virtus eſt vilis, quàm quòd ſint vitia apud ipſos in pretio. Hæc autem omnia à domeſticis ſuis ſubmouet familiæ noſtræ integritas, in quâ, vt paucis abſoluam, contagionem improborum vitamus, & præter ſuſpicionem ignauiæ timere deos licet.

Sed vt preſſiùs ad me accedam; quo-

ties ipſa fortunæ negociorúmque malignitas, Reges ac Principes viros ſummis illecebris, præmiiſque inuitat ad peccandum? maximè cùm ea occurrunt, in quibus illud quod æquum eſt videtur diſcrepare ab eorum gloriâ, aut ſecuritate regnandi? tunc quidem ſimulare, ac fallere, & diſſentire à ſuis vtique verbis, egregium in Regibus putatur; quaſi dij quam ipſis impoſuere mortalium regendorum prouinciam, ſine ſubſidiariâ vitiorum ſcelerúmque cohorte adminiſtrari non poſſe voluerint. Nunc vicinis & immeritis gentibus ſubiicere diſſidia amant; vt occupatis & infœlicibus aliis, ipſi certiùs vacent: Nunc ſociorum Regum amicos largitione ad ſecretorum proditionem ſolicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quaſi crimen ſit poſſe peccare? quid vulgi negligere iniurias, ſi bello vtiles viri eas intulerint? Ea omnia qui

ſagaciùs fecerit, adeò famæ plus comparat, vt vel ex iſtis qui adſunt multos mirari exiſtimem, quòd hæc tanquam iniuſta, diiſque inuiſa, perſtrinxerim. Atqui illa mihi graue regnum fecerunt; non tunc quidem cùm ipſe regnarem, eadémque peccarem, aut paria; ſed ex quo caligine vtilitatis & conſuetudinis excuſsâ, iam veluti ſequeſter nubem miratus ſum vnde euaſi. Ignoſce, Regina, túque mi fili. Veſtram ſortem non damno. Fortium eſt, veſtríque ſimilium, ſancto virtutis fræno, regere nimiæ fortunæ, & exerrare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illis turbinibus impar eſſe. Neque verò purpura ſola iis periculis infeſta eſt. Omni ordini, omni penè ætati vitia inſidiantur; Ingénſque in cuncta remedium eſt à noſtrâ diſciplinâ, quæ iubet ea pro vilibus habere propter quæ alij peccant.

Poliarchus tam inſuetam rigidám-

que ſapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At ſi te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues; Non arua exercebit agricola; Non nauta, non vector ſingularum commoda regionum mutatis mercibus peruulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quaſcunque non neceſſarias hominibus eſſe veſtra ſeueritas putabit. Sola erit in veſtris deſertis frequentia; ac quoniam connubia reſpuitis, vnius ſeculi genus humanum. Aſſentiebatur Poliarcho Hyaniſbe; multíque, tanquam publicam cauſam agenti, vultu & oculis fauebant. Sed Aneroeſtus, quaſi in ſe ſeductus; mox frontem hilariùs porrexit; vt eum ſcires parum Poliarchi argumentis moueri. Si quem verò ex iſtis qui nos audiunt (ait) animus ſubit experiundæ ſuauitatis quam habet noſtra auſteritas, ne illum, ô fili, argumenta tua deterreant, néve ſuo cœ-

libatu credat ſolitudinem quam times orbi inducere. Vltrò nobis accedat. Adhuc populis proletarij ſupererunt; adhuc artificia vigebunt; reſtabúntque non modò quot ſat erunt vrbibus terríſque colendis; ſed etiam quos exuberante hominum genere fata gregatim aut vehementi Sirio, aut terrâ mouente, aut denique bellis exhauriant. Deſine, inquam, vereri, ne toti hominum generi deſiderium veniat ſe in diſciplinam noſtræ Philoſophiæ dedendi. Dij enim hoc beneficium magis habent eximium, quàm vt illud tantò populo indulgeant; Nemini autem abſque eorum impulſu venire hæc ritè mens poteſt; nemóque in eâ, niſi iiſdem iuuantibus, durare; Quia defecti animi ſuauitate humanâ (quam nos ſcilicet omnem abiicimus) tanquam ab exoſâ cruce diſcederent, abſque arcano paſtu eſſet diuinæ voluptatis. Vt verò non aliis quàm in legitimam le-

ctis militiam numerat Imperator stipendia: Ita Superi iis solis quos ad hoc vitæ genus ipsi accersiuere, hanc gustationem promunt solidæ suauitatis, & ad constantiam valituræ. Si quis igitur non tam sibi propitius quàm fortunæ iratus (quia fortè non spes illi, aut ambitus, successit) nostrum portum turbulento petit ingenio, in quo ei impunè liceat indignari queríque de fatis; hunc ego nisi certâ Deûm ope exuat hos affectus, nec fore constantem in disciplinâ auguror, & plus mali inuecturum nostros in mores, quàm boni in suos. Præterea, qui leui impetu, (qualis sæpè adolescentum est) ex quadam inconsultâ teneráque imagine quam de virtutis præmiis concepere, ad labores nostros accedunt, illi, vt librata fundis saxa, primùm quidem in his studiis immodicè feruent, mox cessante machinâ mirantur se languere. Præter stimulos pietatis, metúmque

deorum, rationis, fortitudinis, patientiæ res eſt; quæ omnia cadunt in paucos. Non veſte quam gerimus, non nomine, non domo, conſtat noſtra diſciplina; addo nec laboribus corporis; quos haud rarò grauiores auaritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla vel remi. Sola eſt animi ſimplex ac hilaris in deos propenſio quæ hæc omnia conſecrat, inutilia alioquin, aut ſæpè profana. Quippe abiicere diuitias, à dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarum rerum curas, magnæ demum virtutis eſt, ſi hæc fiant conciliandorum ſibi numinum causâ. At ſi quis ab honoribus aut diuitiis abit, vt ea iactetur reliquiſſe, vel vt ad maiora perueniat; ſi quis negocia effudit vt torpeſcat in ocio, aut de paupertate ſe iactat, quam minantem ideo ſponte præuenit ne neceſſaria videretur; illum quidem fraude nihil profuturâ vel

hominibus vel etiam diis imponere velle existimo.

Non igitur omnes, (fili,) ad hanc philosophiam compello. Nam pro ingenti mortalium numero, pauci omnino volent sectari vitæ nostræ reconditam fœlicitatem, & ex his ipsis adhuc quosdam suo non deorum consilio nixos, aut frustra aut cum pernicie illam viam instituros denuncio. At omnibus saltem bonis precari me dices hanc mentem, vt à rerum ciuilium tumultu ad nos secedant. Ne id quidem mihi in votis est. Quis enim pia bella improbis inferet; quis Rempublicam geret? aut vnde impotentibus vitiis frænum; si omnis se virtus ita in solitudinem ac paupertatem det, vt fracta & absens, non viribus aut pudore sceleribus impiorum possit obstare? Magna est prouincia, quam dij illis destinant, quos sorte nascendi, vel secretis stimulis, iubent, non fugâ sed bello in

vitia certare; neque cupiditates enecare, sed regere. Tales viros & esse, & honoribus frui publicè interest; tum sacris præsidere, tum fieri patresfamilias, impiisque in hoc terrarum orbe mistos, temperare illorum audaciam in deos, numinúmque in mortales sæua consilia. Vt cæteros hîc omittam; quid sapienti Rege fortíque præstantius? Si exemplo, si legibus emendabit sæculum, si ad deorum cultum suo exemplo ciues adiget, quantò fœcundior virtus hæc erit, quàm si in solitaria sanctitate senesceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipse à diis non expetam quæris? Quia arcano sensu admonuere me consilij sui, vt senectutem meam oblectem suâ pace, nec de regno iam curem, quod non præter eorum arbitrium amisi; Sed hodie maximè visi sunt, hanc mihi quam amplector solitudinem imperare, postquam, ô fili, in te relatam intellexi mei regni, domús-

que fortunam. Tanti heredis quem dij ſpontè tribuerunt auſpicium facit, vt quod regnum in hunc libens deponerem non ſuſtineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus ſis, optime fili: Si à negotiis abhorreo, ſi templa nunc tantùm, & victimæ, & cæteri deorum cultus placent; at in tantâ tuâ fortunâ ſeruorum greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos ſternant, qui conuiuia parent, & euntem ſtipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbidi habituras, quia dum ſoluto animo diis vacabo, tu in ſolicitudinem ſuccedes, illíque præterea quos præpones familiæ meæ. Ne ſic quidem mihi perſuadebis abiicere inopiæ libertatem. Nam vt abſit hæc cura parandi aut ſeruandi diuitias; certè alia mala ab opulentiâ abeſſe vix poterunt. deliciarum conſuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quaſi ſuperfluæ obliuio; tum illi affectus,

affectus, qui ſerie iuncti diuitiis hærent, ſibi eſſe in precio, alios tanquam ex ſolio deſpicere, nullam ferre iniuriæ imaginem, & aſſenſu eorum corrumpi, qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admiſſis opibus cæteras cupiditates excludere, quàm in concitato mari, ſe rapidiſſimo alicui fluctui permittere; ſed in alios nolle deuolui. Cùm igitur quod reliquum eſt vitæ, donare deorum cultui ſit animus, liceat infeſtam huic conſilio opulentiam fugere, ne ſuo vtique guſtu, eorúmque affectuum quos perpetuò comites habet, captæ & impari menti vitia reponat, grauéſque cogitationes & fruſtra in ſydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem reſpicere, non quidem in quâ egeam, ſed paruo contentus ſim? quæ neglecto corpori inducat ſui contemptum? quæ vacuo animo libertatem faciat cœleſtis commercij? ac ne me

tuæ gloriæ salutísque incuriosum existimes, quæ tibi, tuísque exercitibus, fili, propitios deos paret?

Tam seueram orationem adeò miti & composito vultu habuit, vt constaret non hanc fingi constantiam, à quâ cuperet cogentibus amicis discedere. Omnibúsque non adumbratam virtutem veriùs, vt solet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, nostrum in Siciliam iter ne desere, ô Pater. Te Dij verebuntur. Seu mari, seu terrâ, fœlix auspicium facies. Vbi in Galliam redierimus, spondeo quo placebit instituto te victurum. Et id quoque patriæ debes, vt hanc potissimùm tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroestus, id saltem flagitanti non negauit. Ad conuiuium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisbem cœnauit; satísque viribus instauratis, diem cum Reginâ ad

profectionem destinauit, qui post eum secundus succesceret. Scripsit igitur Hyanisbe promissas ad Meleandrum literas, filióque commisit, cum arculâ quam à peiratis eripuerat Poliarchus; identidem admonens, vt hanc instar fatalis sarcinæ cum curâ seruaret, offerrétque Meleandro. Puta autem (inquiebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula resignas, si quid feras intueris, fortasse te perdes, & operam meam. Sin trades Meleandro arcam intactam, videbísque ex eâ depromi fœlicitatem tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum scelere amissam restituit. Agitatum deinde est, an vnâ triremi vehi vterque posset. Sed maiestas, & æmulatio, securiora flagitabant consilia. Tutius visum, distinctâ quoque classi ire vtrumque: sed qui prior appulisset, alium in portu expectaret. Inde ambo sustinerent coniuncto comi-

tatu proficiſci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum aſſueta Archombroti domeſticis imponebantur. Ipſe maieſtatis inſignibus cultus eſt, appellatúſque à matre Sardiniæ Rex, ne dignitate inferior æmulo eſſet. Memor quoque Hyaniſbe ſe Gallorum fortitudine eſſe ſeruatam, diſceſſuris Poliarchi militibus numerauit viritim donatiuum. Edicto deinde diſceſſu nulli ordines aut homines ceſſabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi impleuerant rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborabant inter ſe factione. Multis enim priſtinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta virtus, paulatímque vulgatum ſub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maximè cùm eum Regem aſpicerent. Rurſus quòd & ipſe Archombrotus virtutibus famâque erat clariſſimus, quódque eius

auſpiciis à Siciliâ venerant, pudore o-
nerabat tranſituros ad æmulum. Nam
affinitas cum Argenide, quæ potentiùs
quàm cætera traxiſſet obnoxios, in in-
certo ſic erat, vt paſſim moderarentur
affectibus; eſſéntque in aduerſam fa-
ctionem clementes, ne ſi ea vinceret,
excuſationi & gratiæ locus deeſſet.

Erat vetus in littore ara; Incertus
quis Regum poſuiſſet; Pollebátque re-
ligione, quam tot ſecula auxerant. Illic
Neptuno, ventíſque, aut thura pau-
peres Nautæ, aut victimam ſoluebant;
ſiue in mare irent, ſiue terra recepiſſet
incolumes. Ad eam Poliarchum & fi-
lium iam claſſem petituros, coëgit Hy-
aniſbe; Nec dubito, inquit, vtrique ad
ea quæ mihi promiſit integram fidem
fore. Sed de præteritis tantùm iurgiis
hactenus caui; Scio verò quàm facilè
cupidis belli principibus ea eueniant
quibus ſoluta eſſe induciarum pacta
aut iactent aut credant. Præterea ve-

ſtrorum amicorum aut militum culpâ, oriri poſſunt nouæ iniuriæ, neque iſtis comprehenſæ induciis. Si quid erit huiuſmodi, ego vos per Sanctiſſimam aram dei cuius regna iam ſubitis deuinctos hîc cupio, vt illa noua annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei causâ diſtuliſtis; neu quis turbo fœlicitatem præcipiat in quam ego vos mitto. Agite, chariſſimi iuuenes, & mulieri veſtrâ causâ anxiæ hanc veniam date. Interim paribus votis vtrumque commendabo numinibus. Nam ſi rationem poſſim inire, cui plùs timeam, deos veneror vt mandata mea neuter accuret, aut ſoſpitem deinde aſpiciat. Victi ſunt tam ingenuo amore; quódque illa iubebat ad aram ſancinerunt. Tunc vtrumque illa amplecti; & nunc vni nunc alteri per littoris ſpatia ſe iungere, plurima & ſæpè eadem monens: nec ſatiata abeuntium vultu, ſalutatos iuſſóſque valere, ite-

rum reuocato ſermone morabatur. Neque illi ad tot ſuſpiria immoti reſtiterant. Aneroeſtum quoque cum Poliarcho nauigaturũ Regina anxiè monebat, vt in eam firmandorum fœderum curam ſuccederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum. Tanquam patrem, deorúmque interpretem, eum vtrimque valiturum. Quàm ſæpè mortales, & maximè iuuenes, ad ſalutem compellendos. Denique cogitaret, maximum ſibi Europæ Africæque depoſitum creditum eſſe. Aneroeſtus ſolicitudine Reginæ laudatâ, ſe illius quidem, & iuuenum, ſed deorum maximè causâ, hanc prouinciam curaturum promiſit.

Tandem hoſpitali officio datum, vt prior Poliarchus ad naues deduceretur, etiam comitante ad vndarum confinia Archombroto. Cæſæ de more tunc victimæ, quarum exta poſt roga-

tam Neptuni, deorúmque qui maris potentes ſunt paçem, ambo duces primos in fluctus proiecerunt. Tunc & ipſe Archombrotus in prætoriam ſuam ſchaphâ delatus eſt. Strepebant longè littora voce nautarum, rudentúmque gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & claſſicum miles, per opportuna nauigiorum loca in pompam diuiſus. Dubitabat Timonides lætari deberet; an dolere, quòd legationis onus tunc reditum ſibi prohibebat in patriam. Certè enim futura illic omnia ſciebat ſummo in motú; quali tempore in fortunâ eſt an præſtet abeſſe an miſceri tempeſtati. More tamen humani ingenij, cùm vtrumque eſſet intutum, maximè redire placuiſſet; non aliâ magis causâ, quàm quia non licebat. Cæterùm induciis ritè ſeruandis, inter Reges conuenerat, vt ſi qui Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium eſſet; Ex illius

etiam comitatu noxam eandem quicunque meruiſſet, de eo Gallorum eſſet iudicium. Ne confusâ denique claſſe irent, partiti ſunt maria; pauló-que interior Archombrotus nauigauit; Poliarcho curſus apertos, & ne obſtaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Siciliâ Poëta, qui diſceſſuris Principibus breue hoc carmen cùm tradere vellet, à Timonide eſt prohibitus; quia illis verſibus de eorum inimicitiis meminerat, quarum memoriam ſic obiici inconſultum videbatur.

Cærulei fluctus, aſſuetáque flamina curuis
Horrēdum iraſci ratibus; nunc parcite raucis
Nunc animis: Tantùm liquido quâ tramite fines
Quærūtur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non cùm Theſſalicæ primùm de margine ripæ
Semideos Argo vexit trans cærula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita fata procellis.
Europæ Libyæq; deos cerno æquore toto

Omnia solicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alij torquere rudentes
Adproperant; alij rostris venientibus æquos
Subiiciunt fluctus, aurasq; ad carbasa ducũt.
Præcipuè niueo latè subnixa volatu
Pax Iouis imperio verba inter talia pontum
Mulcet, & alternis classes amplectitur alis.
Este deûm iussu mites vectoribus undæ;
Tuq; ferox sanctas Discordia spargere bello
Non ausis sperare rates. Satis arma cruorq;
Hactenus, & dubiis pulsata timoribus Aula.
Nunc mihi debẽtur mẽtes, quas fœdere longo
Componam. Nec quòd sunt Martia pectora
Regum,
Desperanda quies. Eadem quæ feruere bello
Corda iubet, iubet emeritos mitescere virtus.

Dies iam plures erant ex quo in Siciliam applicuerat Arsidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem literas ferens; Nec tardior multò Bocchus aduenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed vtroque celerior fama, mox certis firmata au-

thoribus, iam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliæ Regibus maximum, in Mauritaniâ cum Radirobane pugnâ congressum, vitam hosti eripuisse. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, priùs tamen quàm cum Siculâ classe Archombrotus peruenisset ad matrem, discesserant ab Africâ. Motus rei nouitate Meleander præcipuum mercatorum iubet ad se acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipséne audita referret, an adfuisset discrimini. Mercator, se tunc verò in Mauritaniâ fuisse respondit, cùm primò in auxilium Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum exposuit; & mox summis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quámque inconditè Sardi ab Africâ cessissent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis casum animo voluens, & fœlicitatem Hyanisbes,

maximè tamen hærebat in nomine Poliarchi; illéne esset sui seruator, ille Lycogenis hostis, ille priuato sub habitu sibi olim charissimus; sed & denique expulsus iniuriâ.

Neque minùs Argenis (nam eadem omnia ab accersito mercatore acceperat) stupebat ad omnia lætis quidem, sed suspiciosis pluribus rebus tacta. Præcipuè mirabatur quid Poliarcho tantum commercij esset cum Archombroti matre, vt despectâ Siciliâ eius præsidio vacaret. Ergo absenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditûs immemor, dum fœdam lachrymis sponsam, omnis dies, omnis solitudinis locus exercet. Oderat ipsa amantem Archombrotum, non aliâ magis causâ, quàm quòd se Poliarcho ereptam volebat; Et ille eundem æmulum, oblitus amoris & odij, sic iuuabat, vt deinde florentior procus in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationi-

bus virginis animum, placabat Radirobanes cæſus; procliuíque in Poliarchum animo, Forſitan ille, dicebat, non Hyaniſbæ, ſed mihi pugnauit; nec iuuari Archombrotum, ſed Radirobanem euerti ſic voluit. Nihil gratius accidere poſſe putabam, quàm ſi Radirobanes periret. Cumulauerunt beneficiùm dij, vt Poliarchi maximè ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum ſuum victoriæ magnitudine quâ Poliarchus celebrabatur, ſperabátque confeſtim aliquid literarum ab ipſo accipere. Nam & commodùm acciderat, quòd ille mercator vel non audiuerat in Mauritaniâ quanto ille periculo vulneratus iaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referens idipſum negligenter omiſerat.

At verò cùm Arſidas veniſſet ab Africâ, vt certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi & Timonidis literis Regi porrectis,

eadem quæ in iis nunciabantur longiori oratione exposuit; maximè in Poliarchi laudibus hærens, quàm latè diceretur imperare; qualibus viris, quantâ opulentiâ classem instructam adueheret; Vt benè pugnasset in Sardos; iámque ex vulneribus conualescentem aduentus Archombroti atque conspectus, irâ, odio, æmulatione turbasset. Nec fuisse certamen dilaturos, nisi intercessisset Hyanisbe furoribus, cuius precibus ambo dederunt, vt vel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, vel in Siciliâ potissimùm odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem causam multùm Arsidas dissimulabat; quas sciebat & à Timonide esse perscriptas, & à Boccho, vbi mox aduenisset, offerendas in publicum. Cùm verò adiisset Argenidem, & omnia narrando extulisset (vt solent qui se credunt libenter audiri, referúntque absentia) facilè excussæ suspiciones

ſunt, quæ virginem vrebant. Omnis lætitiæ Gobryas conſors, captatis temporibus, nunc clàm nunc publicè conueniebat cum Argenide aut Arſidâ. Iiſdémque diebus Bocchus adueniens, quæ Arſidas attulerat confirmauit.

At Meleander quicquid ſpei aut conſilij poſt expulſum Radirobanem ſumpſerat omittens, penè certam expectabat perniciem. Fruſtra non eſſe quòd cum ſuis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parua Lycógenem, vel Sardos potuiſſe. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copiis Sicilia ſuſtineat? Sic dubius, & ſatis iratus, iubet Gobryam vocari. Et ille tunc fortè cum Argenide erat; quæ nihil dubitauit, quin pater de Poliarcho interrogaturus illum accerſeret. Nam ſuper eâ rerum nouitate ſciebat acerrimè eſſe commotum. Monet ergo diſcedentem, ne timidè agat, aut de ſuo Rege diſſimulet. Eo loci rem eſſe, vt

paulatim exui laruam oporteat. Fortè qui vocando Gobryæ missus erat, retulit Regi, eum loqui Argenidi, & confestim adfuturum. Hoc quoque Meleandrum cœptæ suspicionis pondere altiùs pressit. Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus, Quid tu, inquit, bone vir, tot diebus dissimulasti Principis tui nomen? cui mehercule tantum debeo, vt me in ingratitudinis discrimen perduxeris, non hactenus passus eius gratiâ te meliùs haberi. Excusauit silentium Gobryas. Neminem quippe ipso Meleandro meliùs scire, non esse sui iuris qui ad Principum amicitiam vocati sunt. Timuisse effundere, quod nesciebat an celatum suus Rex mallet. Addidit subitò Meleander, habere se à Poliarcho ex Africâ literas, quibus significabat se propediem adfuturum. Sed hoc ipsum diu est, ait, quòd resciebas, (Gobrya;) ideóque cum classe illum isthic opperitus es.

Imò,

Imò, inquit Gobryas, nihil de tempeſtate (Rex) mentitus ſum, quæ me à cæterâ claſſe diuulſit. Nec deinde aut meum Regem, aut comites vidi. Hanc autem Inſulam petij, quia licèt incertus quò Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, nauigationis ſuæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil ampliùs à Gobryâ Meleander elicuit; eóque relicto ſolus in ſecreto conclaui diu animum variis cogitationibus vexauit. Cur ſcilicet Gobryam præmiſiſſet Poliarchus, cur cum tantâ ipſe claſſe diſceſſiſſet à Galliâ, niſi vindicaturus bello Argenidem, & fortaſſe volentem? Num eâ ſpe hactenus illa deſpexiſſet Archombrotum? Num ipſa hos motus exciuiſſet è Galliâ? Literæ Radirobanis, Seleniſſæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & in calamitatis faſtigium filiam denique timenti. Repete-

bat etiam animo virtutes Poliarchi, sibíque præſtitam tanquam à virgine opem, & omnia genero digna. Pudore deinde quòd eum eiecisſet, quòd non ſine periculo abire paſſus eſſet, illum amare verebatur. Nam & illi iuſtum ſui odium aut deſpectum ineſſe credebat. Denique ſi affinem eum vellet, præter famam leuitatis nunc reſpiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes connubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus, & Siculorum fauore eximium. Nec cum filiâ iurgari diſtuliſſet: Sed adhuc ignarus quid molirentur dij, ne eum qui ſibi è duobus gener debebatur offenderet, tenuit iram; Niſi quòd ſemel indignanti excidit; Expectas mea filia Poliarchum, quem oppidò parum amas, cùm niſi ſuo aut Archombroti ſanguine fœdatum nolis aſpicere. Illa præparato ſilentio atque vultu, ea verba ſic tulit tanquam non intel-

ligentem præterlapsa. Cleobulus verò atque Eurymedes, & cæteri Optimatum, haud parum de consiliorum sagacitate remiserant; si quid noxium struxissent Archombroto, Regem reueriti; nec dubij se in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire iuberetur à Regiâ. Anticipatâ igitur necessitate exilij, tanquam suas triremes curaturus, ad eas reuectus est; habuítque, vt cum Argenide conuenerat, in statione dispositas.

Inter hæc Poliarchus propitiis ventis ferebatur ad insulam. Prima Lilybæi cacumina, se venientibus aperuere; & mox remis inter hilares militum tonsarúmque clamores crebriùs actis, certiùs terra innotuit. Denique circa Ægusam insulam sistitur classis; incerto Poliarcho, an Syracusis, an versus Epeircten esset quærendus Meleander. Sed missi Lilybæum qui certa re-

ferrent, Panormi esse Meleandrum renunciant. Drepanum igitur versus aguntur triremes, superatóque Agathyrso, prope Paconiam insulam Gobryas cum suis nauibus exceptus est. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat; si quid Argenis imperaret, præstò futurus. Opportunissimè repertum non aspectu Poliarchus, non amplexibus satiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari; Regem incolumem atque victorem tenere adeò lætus, vt non militia, non ætas, aut sexus, lachrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis; cùm diuersum reuocans Poliarchus, rogauit ecquid illic egisset; num in Siciliam intrasset pace Regis; num vidisset, num adiisset Argenidem; quid tunc denique in insulâ aut consilij esset, aut virium. Ille à principio rem totam exorsus, variâ voluptate perfudit Regis animum; nunc

extollendo fidem Argenidis, & charitatis constantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytum apud omnes victorem fecisset. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad beneuolentiæ speciem se cogebat, non tamen simpliciter amicum videri; séque consilio Argenidis rediisse ad classem, & ea littora obseruare. His monitis instructus Poliarchus, & maximè de Argenide lætus, euestigio anchoras iecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is sensim classe diuisâ lato in mari etiam à conspectu abiuerat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrum nuncij fuere, fidem ægrè fecerunt, tot naues, tantum belli apparatum cum eo aduenisse. Et sub tantæ tempestatis discrimine, parum literis Hyanisbes credebat pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri irascebatur, quæ ab oculis suis auertis-

ſet hoc bellum, mandaſſétque Siciliæ. Accerſit deinde Argenidem, nec iam inuidioſè, ſed anxiè rogat, bellúmne in Siciliam illis armis inſtructum ſit. Se enim ſatis ſcire, nihil eâ inuitâ vel inſciâ Poliarchum moliri. Illa, nec ſe adeò Poliarchi conſiliis miſtam reſpondit, nec, quod ſciret, Poliarchum Siciliæ eſſe infeſtum. Cæterùm quamquam ad diſſimulandi prudentiam ſexu, & negotiis facta, exundantem tamen lætitiam non ſatis capiebat; hoc vno macerata, quòd ceſſabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam: Nihil enim iam aut breue aut celere erat impatientiâ moræ confectæ.

At verò Archombrotus, tanquam Regem conuenturus Syracuſis, iam penè ad Pachynum proceſſerat, cùm intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Huius quoque mox viribus ad Melcandrum perlatis, eum nouus

ac propior metus inceſſit. Hinc furere amantem Poliarchum; hinc Archombrotum Mauritaniæ viribus auctum redire ad nuptias. Sat conſtare nihil ad mitiganda iurgia profuiſſe, quòd Poliarchus pro Hyaniſbe in Radirobanem pugnauerat. Nam ſi ideo reconciliatione iunxiſſent æmulas mentes, non vtique curſu diuiſo ab vnâ Mauritaniâ in Siciliam nauigaturos. Ergo triſti diſcrimine, lacerandam ſub inſaniâ vtriuſquè Siciliam, vel ſaltem imbuendum mutuo ſanguine mare, Argenidémque parandam alterutrius naufragio! Quæ Scylla, quæ Charybdis tot vnquam funera hauſiſſet? Feralem poſt tot odia, & omnibus gentibus ominoſam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipſe Poliarchum ſanguine Archombroti perfuſum poſſet aſpicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi ſpoliis grauem? Iura deinde

gentium inuocabat; quòd de filiæ nuptiis ſtatuendi ſibi libertas eriperetur; quòd affinitas, quòd amicitia peteretur vi, armis, ingratiis. Tantis in malis, tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad ſe prælio idoneos cum armis præcepit coire. Naues præterea obiecit portui; vt defenſionis ſaltem ſpecies eſſet. Sed præcipuum fiduciæ in ſeipſo & Argenide erat. Nam & omnia ſe ab Archombroto impetraturum credebat, nec verò obſtiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum eſt Regi, naues Archombroti admotas Poliarcho eâ pace ſteti ſſe, tanquam ſi vna hæc claſſis fuiſſet. Vix credenti nunciatur eſſe in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire ſe dicerent. Namque vbi ad Paconiæ oram Archombrotus Poliarcho ſuas copias coniunxit, Siculi qui ſimul nauigauerant, feſtinantes in patriam,

flagitauerunt quidem illicò agi ad portum; Sed vno consilio vterque Rex vetuit, ne qua nauis à classe discederet: Ipsi in lembo Gelanorum & Micipsam ad Meleandrum miserunt. Obstupuit ille ab his simul Principibus legatos venisse. Ea res quoque turbauit Argenidem. Igitur æmulis conuenisse? Tantâ lite cessisse alterutrum? Vter suam gratiam in liberandâ bello Siciliâ facere voluisset? quo fœdere, quáve lege hæc dirempta odia essent? Regem quoque vocari Archombrotum adhuc insolens auribus erat; timuítque Meleander ne fatis cessisset Hyanisbe. Et is quidem lætior erat, spe pacis iniectâ. At non Argenidi constabat quid doleret gauderétve; nisi quòd metuebat hæc pacta, cœperátque vereri, ne de suis nuptiis illi arbitria fecissent. Quid autem, cogitabat, si vt vile aut facile pignus me sortibus permiserunt? quid si ad Archombrotum reiecta sum?

Vbi verò cum Micipſa Gelanorus ad Regem peruenit tunc filiæ colloquentem, omnium oculos auidiſſima in eum expectatio conuertit. Et Rex vtrumque amplexus eſt; Statímque Gelanorus (nam honori Galliæ datum, vt ante Micipſam loqueretur) Poliarchus Galliæ Rex, inquit, & Archombrotus Sardiniæ, tuo in mari cum claſſibus, ô Rex, ad Paconiam inſulam hærent, miſerúntque nos oratum vt tanquam amicis ſubire portus liceat & in tuum conſpectum vnà venire. Adiecit deinde Micipſa, non expectaturum fuiſſe Archombrotum vlla fidei pignora, aut legationem præmiſſurum; niſi quòd ita res erat, vt neque ritè Siciliam tangere, neque Regem poſſet adire, niſi comite Poliarcho. Reſpondit Meleander, patêre amicis Siciliam. Succederent portubus quos ex inſulâ totâ mallent, ſe in extremo littore excepturum venientes, aut obuiam quo-

que nauigantibus iturum. Retulere ilicet ambo legati; ſuis Regibus fore gratiſſimum, ſi occurſu omiſſo eos ipſe maneret in Regiâ. Tum Meleander, Renunciabitis ergo Regibus veſtris, hoc me illis etiam dare, vt officium potiùs meum quàm eorum mandata negligam. Debebam vel ad Paconiam occurrere; At quando ſic iubent, huc illos opperiar. Tum Gelanorus, Eſt præterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorum inimicitiis eſſe infeſtum, ipſe Rex noſti. Nunc vt tutò huc commeet, petit exercitum ſuum in Siciliam admitti. Nihílque milites nocituros, regiâ fide ſpondet. Exhorruit Meleander renouatâ vtcunque iniuriarum memoriâ; Simul vires in regnum accipere, incertum an ſat amicas, eò grauius formidabat, quòd armato Poliarcho quicquid ſtrueret, quicquid optaret, nihil negari, niſi cædibus & diſcrimine po-

terat. Sed & peiora instare videbantur, si ipse ad bellum vix paratus, & de Argenidis fide iam dubitans, inficiaretur hanc veniam instructissimo Regi, & forsitan ita belli causam quærenti. Ergo metum altè recondidit, & quò prolixior humanitas esset; De commeatu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me sine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quæsiit postea cur Archōbrotus Rex Sardiniæ appellaretur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de victoriâ & vulneribus Poliarchi percunctatus est; verbis maximè humanitati & lætitiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publicè Gelanorus dicere debuit; nec priuatim ad eam aditus fuit; quamquam anxia, & salutis incerta, sæpissimè in respicientem intuebatur. Tempore denique constituto, vt inde quarto die, si venti pateren-

tur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repetunt lembum, eúmque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; & Argenidi nihil magis addebat animos, quàm quòd Poliarchus cum exercitûs robore admitti petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur, siue amicus veniebat Poliarchus, dignâ pompâ culturus tantum Regem; siue suberat aliquod nefas, saltem magnificè periturus. Itaque omnis generis cibos, & cætera à mari venientibus solatia, conuehi iussit. Quæ autem in supellectili preciosissima erant, Regiam ornauere; aureis & eburneis lectis, tapetúmque coloribus, & egregiis ex ære vel argento simulachris. Populum qui ad euentum atque spectaculum Panormum confluxit, angustè mœnia capiebant; Et cùm regiam publicè ornari a-

ſpicerent, hominum ingeniis ad laſciuiam pronis, ignari quid gauderent, cúrve timere deſiiſſent, repentè in læticiam effuſi ſunt. Quæ cuique diuitiæ, ferebant templis ſacra; Alij extis pleni, quibus opulentiores litauerant, per ludos & choreas diis gratias agere ſe credebant. Nec auerſatus eſt Meleander hos temerè exultantium ludos; vtique omina captans, compulſúſque in tanto tumultu ad læta aut triſtia, ex ſuperſtitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antemnæ viſebantur venietium Regum. Eurymedes, & Arſidas, à Meleandro cum nauibus ad vtrumque dimiſſi, auxerant claſſem. Littus Proceribus & populo plenum, tanquam deos ea pompa adueheret. Sed non prætoriæ naues ad portum primæ appulſæ ſunt. Tunc portus viginti ſtadiis diſtabat ab oppido. In eum Gallici exercitûs partem Gobryas tribus vix horis expli-

cuit. Sex armatorú millia fuere. Mauros quoque ad duo millia Micipsa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis instructi, nisi quòd galeis vt plurimùm capita nudauerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliæ dedit; quâ tactâ veluti genio terræ grauiores affectus inspirante, iam propiori spe metúque, penè ad oris mutationem exhorruit. Cæterùm in summâ arenâ expectauit Archombrotum; qui non integrâ horâ serior in idem littus descendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo ascenderunt regio cultu eximij. Poliarchus gentile sagulum multo colore variatum, braccásque gestabat propemodum sub gemmis latentes. Aureus torquis ceruicem læuúmque humerum cingens, eburneam gladij vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliquâ parte nudos colebant armillæ recocto auro fulgentes. Verticem pro-

pexâ & rutilâ cæſarie vel ſine alio cultu placiturum, inſuper regia faſcia ex murice, auróque reuinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amœnæ gratiæ genius, cuius virtute omnes ipſius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in priuato habitu vidiſſe meminerant, ſeipſos accuſare quòd iam tum non deprehendiſſent indolem illam niſi Regibus à diis non tribui. Cùm verò & ipſe Archombrotus euaſit in equum, vix formâ deterior, aut fortunam minori ſpiritu implens, amictúque inſignis quem Mauri regium habebant, incerta ac propè diuiſa aliquandiu ſtudia fuere; móxque votis meliori præſagio confuſis, vtrique mirabili conſenſu applauſum eſt.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, ſuis & Siculis Proceribus medij, longâ militum, longioríque populi

puli turbâ, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad vrbem itineris erat, intuentium & comitantium series vno examine obtexit. In vrbe matronæ virginésque fenéstras impleuerant, mistis pueris, quibus ad spectaculi tanti memoriam, animos aut subito metu, aut lætitiâ pulsabant. Humanissimi Reges, memorésque qui eos sic colerent haud esse suos ciues, non deerant salutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regiæ vestibulo Meleander apparuit. Hunc ad se pedibus properantem vbi simul conspexere, de equis desilierunt. Excusantem deinde quòd non præstò ad portum fuisset; neque verò id se dedisse superbiæ, sed eorum legatis qui quò progrederetur præscripserant; ambo lenissimâ oratione vetant in iuuenes, & iam olim hospites, superfluo cultu esse. Gratulatus deinde Poliarcho victoriam, & Ar-

chombroto Sardiniam, perplexè querebatur, quòd olim passus esset tantæ Galliæ Rex priuatæ se fortis in Siciliâ haberi.

Iam ad aulam peruenerant; inuitabátque hospites Meleander ad solia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendæ rei tempus, sustinuere ambo gradum; porrigénsque Meleandro Archombrotus literas matris, postulauit vt eas extemplo perlegeret. Priùs enim acquiescere se non posse. Idem & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam soluit, & prolixas exorsus est. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus, haud paruæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos vterque tanquam propria fata spectabat. Si seciùs quàm promiserat Hyanisbe res cessisset, si aut nulla fœdera, aut ingrata

offerrentur, iam comparabant ſe ad iurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iuſſerat) Archombrotus Meleandro ſimul cum literis obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multum ex epiſtolâ Meleander legerat, cùm attoniti inſtar nunc ſeipſum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epiſtolam, morarique in omnibus. Puſilla erat clauis incluſa literis: ea ſcilicet quâ reſerari arculam oportebat; Eam Rex auidè manu tenens, perſeuerabat in lectione Epiſtolæ. Nihil ampliùs Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficaciſſimæ literæ afferrent. Tandem ad menſam vicino parieti applicitam Meleander accedit, ſolúſque curiosè in apertâ ciſtulâ recognoſcit quid lateret. Aliquot epiſtolæ inerant; quas ille perlectas cum ſuſpiriis & fletu

chombroto Sardiniam, perplexè querebatur, quòd olim passus esset tantæ Galliæ Rex priuatæ se sortis in Siciliâ haberi.

Iam ad aulam peruenerant; inuitabátque hospites Meleander ad solia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendæ rei tempus, sustinuere ambo gradum; porrigénsque Meleandro Archombrotus literas matris, postulauit vt eas extemplo perlegeret. Priùs enim acquiescere se non posse. Idem & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam soluit, & prolixas exorsus est. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus, haud paruæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos vterque tanquam propria fata spectabat. Si seciùs quàm promiserat Hyanisbe res cessisset, si aut nulla fœdera, aut ingrata

offerrentur, iam comparabant ſe ad iurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iuſſerat) Archombrotus Meleandro ſimul cum literis obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multum ex epiſtolâ Meleander legerat, cùm attoniti inſtar nunc ſeipſum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epiſtolam, morarique in omnibus. Puſilla erat clauis incluſa literis: ea ſcilicet quâ reſerari arculam oportebat; Eam Rex auidè manu tenens, perſeuerabat in lectione Epiſtolæ. Nihil ampliùs Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficaciſſimæ literæ afferrent. Tandem ad menſam vicino parieti applicitam Meleander accedit, ſolúſque curiosè in apertâ ciſtulâ recognoſcit quid lateret. Aliquot epiſtolæ inerant; quas ille perlectas cum ſuſpiriis & fletu

oſculabatur. Annulus quoque, & arcanæ rei pignora quædam ipſi notiſſima, fidem ſeni faciebant, vera ſcripſiſſe Hyaniſbem.

Ergo victus magnitudine improuiſi affectûs; ſimul à Poliarcho petit, vt excuſet neceſſaria quædam arcana breuiter exequentem, ſimul mirantem Archombrotum rapit familiariùs ad eandem illam menſam, & oculis literas Hyaniſbes obiicit; quas ille dum legit, Meleander in eius collum effunditur; móxque iuuenis obiectus ad genua, confuſione oris, alióque quàm ſolebat venerationis genere, omnium qui aſtabant mentes permouit. Præcipuè Poliarchum ſcena illa turbabat. Viderétne æmulum ſuum, ad amplexus, & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipſe interim neglectus Meleandro, relictúſque ſcilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officij causâ paulatim ad illius latus acceſſerat, dum

Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in mediâ aulâ solus ille Rex esset. Hæc tumidè agitanti ingens ad sæuissimam indignationem pondus accessit. Nam admonita Argenis à patre se vocari, intrat cœnaculum, cúmque Rex aliqua venientem docuisset quæ percipi à remotis non poterant, spontè ipsa ceruicem Archombroti petentis osculum vtraque manu iunxit. Miscuere deinde lachrymas quas gaudio esse expressas ex reliquo vultu scires; dextrámque tanquam in fidissimi amoris sacramentum, in cupientis Archombroti manum inseruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, erátque impetus hæc inuisa sibi gaudia turbandi. Ignarus quos peiùs deuoueret, Hyanisbem, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid ampliùs irascebatur, eminente rabie in Argenidem, quam vlcisci saltem illatâ sibi morte decreuerat. Et vt omni ser-

mone celerior eſt cogitatio, præſertim irata, multa ille atque atrocia breuiſſimo tempore animo ſuo complexus eſt. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyaniſbe, per mea meorúmque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Eius medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, niſi antè contemptus, & coràm violatus, non abiudicatam modò, ſed faſcinatam Argenidem in ſui filij collo aſpicerem. Miſiſti me ad iſtius mortis atrocitatem, venefica? Hæc ſunt literæ, hæc promiſſa, hæc concepta in penatum deorum auribus ſacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africâ. Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham herculè ad internecionem tuæ gẽtis. Quid cogito amens; & longorum ſolatiorum ſpem, tanquam victurus, ſolicito? Nónne vides quos perire illicò, ſed tecum oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam

ſpiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potitus, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inuerecundæ Argenidi ſaltem eius ſanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc ſenem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo, priuſquam ad auxilium vlli procurrant. Simul ipſi Argenidi, Argenidi, inquam. Hæſit miſer in cogitatione decreti crudelis. Sed quid attinet virgini amenti ſanguinem mittere? Meliùs flagitij ſui memoriâ, & meo vulnere morietur. Aperiam meum pectus, &, vbi cruore exũdabit, iniiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam niſi mori ſic vellem, poſſem excire meos milites, poſſem hæc tecta incolumis in hoſtium capita effundere. Sed viuere nolo, ne reconciliari poſſim Argenidi.

Hæc & ſimilia furoris conſilia agitandi ſpatium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombro-

mone celerior est cogitatio, præsertim irata, multa ille atque atrocia breuissimo tempore animo suo complexus est. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorúmque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Eius medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, nisi antè contemptus, & coràm violatus, non abiudicatam modò, sed fascinatam Argenidem in sui filij collo aspicerem. Misisti me ad istius mortis atrocitatem, venefica? Hæc sunt literæ, hæc promissa, hæc concepta in penatum deorum auribus sacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africâ. Sed nòn inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham herculè ad internecionem tuæ gẽtis. Quid cogito amens; & longorum solatiorum spem, tanquam victurus, solicito? Nónne vides quos perire illicò, sed tecum oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam

ſpiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potitus, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inuerecundæ Argenidi ſaltem eius ſanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc ſenem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo, priuſquam ad auxilium vlli procurrant. Simul ipſi Argenidi, Argenidi, inquam. Hæſit miſer in cogitatione decreti crudelis. Sed quid attinet virgini amenti ſanguinem mittere? Meliùs flagitij ſui memoriâ, & meo vulnere morietur. Aperiam meum pectus, &, vbi cruore exũdabit, iniiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam niſi mori ſic vellem, poſſem excire meos milites, poſſem hæc tecta incolumis in hoſtium capita effundere. Sed viuere nolo, ne reconciliari poſſim Argenidi.

Hæc & ſimilia furoris conſilia agitandi ſpatium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombro-

tum, atque Argenidem, per cæterarum rerum obliuia trahunt. Præcépsque, & obfirmatâ ad facinus mente, iam tangebat capulum; cùm numina tam fœdè errare insontem non tulerunt. In ipso igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander, ad illum accedens, Ignosce, inquit, hospes, quòd nos ab officio tui colendi paulisper insperata auertit lætitia, quam non minùs forè gaudebis, quàm me modò & Argenidem vidisti. Veni mortalium charissime, fœlicitatis nostræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc sermone Poliarchus, & in tantâ varietate affectuum nescius quid expectaret, sentirétve, non repugnauit ducenti Meleandro. Vbi verò propter Archombrotum, & Argenidem constitere, tum Meleander iam non adeò pressâ voce, vt circunstantium proximi non audirent; O fœcundum, ait, hunc diem! ô meæ sene-

ctuti propitium, quam antea in vnâ filiâ acquiescentem, duobus & talibus liberis auxit! Absit Cœlitum inuidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui preciosius debeat esse id pauxillum vitæ quod superest? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta, erumpens industria fatorum, hæc mihi præsidia, hæc decora familiæ parabat? Desine Archombroto irasci, ô hospes, ô maxime Regum, & quod vtroque præstantius nomen est, Poliarche. Diu est quòd sensi odia vestra. Vterque amabatis Argenidem; vtriusque erit Argenis. Huic enim quam genui, in sororem affectus durabit. Tibi autem, nisi aliter sentis, eam vxorem despondeo. Nam quòd à Siciliæ hereditate excidit, agnito fratre, nihil minùs, vt te noui, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit (quod deinde & passus es Archombroti esse)

hanc in dotem ſequetur. Ita mecum filius meus conſtituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam eiura; & Regi Poliarcho ſororem tuam trade.

Putaſſet hoc quiſquam? Archombroto conciliatore, dextrámque puellæ admouente, inuitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur credere ſe eſſe fœlicem. Erubeſcebat quoque Argenis; & modò dum obſtabant votis bella, vel pater; tam viriliter audax, tam propè contumax in parentem, & ſequutura Poliarchum quocunque iuberet; nunc facilibus rebus, ſe virginem eſſe meminerat. Poliarchus ſimul virgini manum dare, ſimul gratias agere Melcandro; etiámque mirari quâ ratione Archombrotus tam ſubitò euaſiſſet Argenidis frater. Tum, vt fit in magnis & repentinis rebus, omnes ſine ordine, ſimúlque loquebantur. Redibat iuuenibus mutua inter ſe gra-

tia, quam olim auſpicati apud Timocleam fuerant. Senex cum virgine receperat ſpiritum; & Principum alacritas ſe in intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres ſilentio defixi, nunc confuſis inter ſe vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, támque publicas, ab omnibus ſciri intererat. Itaque clarâ voce, quámque in ſene impetus gaudij fortiùs pulſabat; Optimi ciues, inquit, & hoſpites, quos hic dies in multiplicis fœderis ſanctitatem coëgit; Agite omnes, gratamini Regibus veſtris, & quod ſupereſt lucis inter ſacra impendite. Venire in craſtinum vniuerſos iubeo ad aulæ veſtibulum. Illic & populus præterea & milites implebunt concionem, ne quis deorum conſilia ignoret, qui neſcio an aliis vnquam veriùs quàm nobis indulſerint. Vos tamen & cenſeo æquum

iam nunc cõpendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum esse. Hunc mihi vxor inscio peperit. Regi autem Poliarcho filia meâ nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, si lubet, peruigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem sunt constituam.

Sic dimissis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, eâ vesperâ inter charissimorum consortia exultaturus. Quæ tum vota singulorum, qui sensus fuere? Castissimæ Argenidi aderat fructus constantiæ; peruiceratque tot malis, ne quà videretur optimâ sorte dignior esse. Poliarcho iam æmulationis, iam ægritudinis oblito, iucundissimum erat traduci soceri risu, quòd osculis inuidisset quæ Argenis Archombroto sororiâ charitate posuerat. Vtrumque præterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum The-

ocrinem vocãdo. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid ſe agnito lætata potiſſimùm eſſet; an quòd fratrem ſe haberet, an quòd ſponſum non eſſet habitura? Inter hos iocos, vix quicquam negociis permittebat hilariras. Ipſe Aneroeſtus ſupercilium poſuerat, audebátque lætari; & quãquam in ſubhorridâ veſte, Regis in modum à Meleandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex ſecretiori cohorte amicorum tãtæ remiſſionis conſcij. Tamen Aneroeſtus, Ibburranes, Dunalbius, cũ Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arſidas, Gobryáſque intererant, Maurúſque Micipſa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulò ſeriùs venit. Nam condendo epithalamio ſeceſſerat. Vna porrò ex Matronis Timoclea Argenidẽ comitabatur. Hi propemodum ſoli Regibus ad eam cœnam miniſtri fuere. Et omnibus quidẽ præcipuus de Poliarcho erat ſermo, vt

amaſſet, vt tanquam ſuæ ſortis oblitus adiiſſet pericula, ignotus, prodigus ſui, nec à fortunâ nec ab hoſtibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ conſtantiæ amorem fuiſſent! Ille verò auidiſſimè audientibus referebat, ſe de Argenidis formâ atque virtutibus multa inaudiſſe in Galliâ; hinc ſubiectos iuuenili animo ſtimulos, qüos tantæ indolis admiratio, aut veriùs ipſa fata ſenſim auxerunt; Ac cùm ſciret ſpem connubij Siculis legibus interciſam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acriùs exarſiſſe; Et ſe quidem ſimulatâ pietate in deos externos quaſi eorum templa peteret, ſolum cum Gelanoro (qui quãquam ingenuus ſpontè liberti perſonam induerat) nauigauiſſe in Siciliam, eo conſilio vt præſens agnoſceret eſſétne par famæ Argenis, & eo bello digna quod ipſe in Siculas leges meditabatur; ſi illâ, vt aliquando fore

ſperabat, obſequiis ſuis demeritâ, eæ ſolæ morarentur felicitatem ſuam; Cùm verò Siciliam intrauit, ne vſurpare quidem oculis virginem licuiſſe, quam ſcilicet munimentis arcis incluſam nefas erat à viris tunc conſpici. Hinc fœliciſſimæ temeritatis cõſilium ſe ſumpſiſſe, vt muliebri ſtolâ virginem ſimularet, vt Seleniſſæ imponeret, appellaretúrque Theocrine. Cætera narraturum adiuuit Meleander, inter riſum ſtuporémque repetens memoriâ, quàm ille omnia ſimilis puellæ veniſſet; quàm lachrimabili fabulâ elicuiſſet miſericordiam ſuam, aditúmque inueniſſet ad Argenidem; quâ denique virtute, quo robore, domuiſſet Sicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuiſſet.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum ſermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, inſciúſque

quem coleret Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuisset rem secretam! vt tempori retexisset! quàm similem repertis ad aurium voluptatem commentis dij hunc contextum rerum dedissent! Eos interim docebat Meleander suum in Africâ coniugium; & quantum fas erat per præsentem lætitiam, ingemiscebat vxori defunctæ: Sæpiúsque, & per partes cuncta narrando, ea ipsa digerebat quæ postridie in concione dissereret.

Multùm noctis processerat, cùm à cœna recessum est. Vbi prope ortum sol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Angusta multitudini atria erant. Hi in muros euasere, aut subitaria theatra impleuerunt. Alij applicuerant scalas, quibus plùs iusto oneratis, haud paucæ defluxerunt in subiectos. Ad ipsas palatij fores, exiguæ scenæ species penè ad altitudinem hominis

minis attollebatur. Illic Regum ſuggeſtus eminebant; duo quidem fronte æquali quibus Poliarchus & Meleander ſederunt; Totidem paulò interiùs ad latus receſſerant, Archombroto Argenidíque ornati. Poſtquam Reges præbuere ſe populo, & præco plauſum compeſcuit; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominoſum, inquit, afferrem, (optimi hoſpites, atque ciues) arte aliquâ eſſet opus, & veluti condimento, quo illud apud veſtra mitigarem ingenia. Nunc quid opus eſt anxiâ eloquentiâ commendare deorum munera, quæ ipſi tantopere ornarunt? Affero vobis læticiam, Regibus gentibúſque pacem ac fœdera, hoſtibus noſtri nominis pauorem, tumultus, exitium. Nec vos credo hæc ipſa ad quæ audienda conueniſtis ignorare. Aliquis deus, & ipſa ſi quod numen habet fama, haud dubiè ſparſit in vobis celebrari hunc diem filiæ meæ

nuptiis cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filij mei (flexáque ceruice in aſſurgentem Archombrotum reſpexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnouerim, operæ precium erit (ciues) & vos quoque cognoſcere. Accipe Reginæ Mauritaniæ literas, Præco, & quantum voce vales publicè recita.

Tum præco traditam epiſtolam in hunc modum exorſus eſt. Regina Hyaniſbe Regi Meleandro ſalutem. Tuâ virtute an vitio dicam factum, vt ante hunc diem non cenſerem gaudium tibi dandum, quo nunc miratem impertiar? Nam & vitio duco, quòd cum Annâ meâ ſorore nuptias me celatam voluiſti, nec deinde eâ extinctâ quæſiiſti, an inde tibi aliquid ſupereſſet. Virtutem porrò tuam ſic colui, vt tradere tibi ſtirpem noluerim, niſi experimento priùs capto, an te digna adoleſceret. Nunc cùm omnia generi

consentiant, aperiendum est quod tot annis apud me continui. Cùm sororem meam Annam tibi occultis nuptam auspiciis, apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses quibus ipsa crescentem vterum variâ arte celauit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me solam affata est. Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quàm silentij culpam. Meleandri Siciliæ Regis vxor sum. In partu iam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum viuet, tuum arbitrium esto, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem tamen secretum asseruari; ne me populus matrem priùs quàm nuptam intelligat. Cæterùm supprimendi fœderis nostri causæ variæ fuerunt; tum quòd Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi fortè vsurum,

metuebamus; tum quòd Meleander regiâ pompâ, quam ornatuius discessit, sibi me iungi concupiit; denique miseram me pudor tenebat; quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, soror, ad puluinum coniugij leges ipsius Meleandri manu scriptæ, quibus & ego meo nomine apposito addidi fidem. (simúlque tabellas tradidit) In istâ autem pyxide sunt arcanorum nostrorum consciæ notæ, aliquot literæ, annulíque, & ex vtriusque crine armilla. Cùm hæc ostendes, sciet me tibi omnem rem credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego refectam solata, paucas fidissimarum matronarum aduocaui; & sedulò quæ necessaria erant curauimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis viuentis admouimus. Petij deinde, an cogere vires posset ad breuissimam scriptionem; nescio quo numine ad res quas hodie agimus iam

tum meam curam instituente. Fecit illa, & in tabellis exarauit se mori, se filium tuum mihi relinquere. Agnosces manum illius (ô Rex) quamuis literas malè ductas morbi tremor confuderit. Nec multò pòst inter meos complexus extincta est. Quatuor omnino matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potissimùm fides erat, infantem permitto; ageret eius curam; nutricem inueniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot consciis vlla effunderet, per eandem deinde Sophonemem cæteras fallo, vt crederent infantem obiisse. Inter eosdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vitâ functus est. Ego tot luctibus plena, non tui Meleander, non sororis oblita sum. Prægnantem me fingo; deinde posthumum edere mentior, adiuuante eâdem So-

phoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conueniſſet tot menſium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inſeruit; quem deinde meo iuſſu alēdum abuexit; Ego ſimulans faſcini metum, vetui ne quis vltra nutrices, vnámque Sophonemem, filium meum inſpiceret. Ita biennio circumacto facile fuit Hyempſalem tuum (ita moriens mater appellauit de nomine aui) tanquam ex me natum oſtendere. Huic me deinceps, huic & regnum ſeruaui. Nullæ me impulere ad nuptias vicinorum Regum preces. Poſtquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendaui virtutes tuas: hortata ſum, vt in rudimentum regnandi ad te profectus, animum ſuum formaret ex tuo. Et hæc faciliùs effecturum ſi omitteret ſuæ fortunæ inſignia, nec pro matre me iactaret; Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam

verámque virtutem auferret, quæ ſæpè Principibus viris negata, priuatorum diſcrimina & fortunam nobilitat. Obſequens dicto iuit; & mirum eſt adeò placuiſſe, vt magnus Rex filiam nouiſſimo coniugio ſuſceptam & in quâ liberorum ſummam tibi credebas, ei velles deſpondere. Cùm id mihi nunciaſſet, quamquam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat vt adhuc ignotum filium amares; tamen ad inceſtarum nuptiarum omen expaui, ne frater ſorori iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur noſtro Hiempſali, quem Archombrotum appellatis, ita ſcripſi, vt nuptias iam apud vos vt audio conſtitutas differrem; & ipſe ad auxilium meum accitus cum claſſe veniret. Sera tamen fuiſſent auxilia, nec inueniſſet quam iuuaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum ſuorum

exercitu nobis tempeſtas dediſſet. Huius virtute, opima Radirobanis in Martis noſtri templo ſunt. Sed penè triſtiora fuere apud nos pace quàm bello diſcrimina: Poliarcho atque Hyempſale ſæuiſſimâ æmulatione ardentibus. Cauſa odij tua Argenis; cuius nuptias vterque ſupra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filij tui errore, ab iis impetraui, ne priùs furioſa lis ad ferrum perueniret, quàm tibi tradidiſſent has literas. Illicò vtrumque voti compotem fore. Quod ita demum erit, ſi tuum filium agnoſces, & Poliarcho Regi, quo propior factis deorum, & virtutibus, hodie nemo viuit, filiam tuam dabis vxorem. Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recénſque incrementum Sardinia, ſatis erunt, vt & filius opulentiſſimè regnet; & gnata pro genere & ſorte collocetur. Mitto in arculâ quicquid arcani mihi

ſoror moriens reliquit; inter cætera vltimas ad te literas, quibus ſe ſuperſtite filio extingui ſignificat. Quæ omnia ipſo hoc anno tantùm non perierunt. Arculam, proh nefas! rapuerant peiratæ. Sed Rex Poliarchus cæſis latronibus mihi inuiolatam reſtituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes; debeo ego regnum, iamdiu tuo Hyempſali deſtinatum. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis eſt. Vale; & fœlicitate quam dij faciunt ſenium tuum oblecta.

Longiſſimas literas raucus præco vix abſoluit. Lectionem confuſæ in populo voces ſequutæ ſunt. Plerique audierant, alij quærendo rogandóque peritos turbabant. Multis quoque literæ erant obſcuræ; quod futurum haud dubius Meleander, cœpit has ipſas aliâ oratione exponere. Hiſtoriam ſuæ iuuentutis repetiit; vt patre iubente vxorem olim duxiſſet Brutio-

rum Principis filiam, quæ sexennio nupta ac sterilis, decesserat ex vulnere, quod de equo inter venandum lapsa in stipite accepit. Tunc se tricesimum quintum ætatis annum egisse, patre adhuc superstite. Eâdem tempestate regnasse in Mauritaniâ Iubam Siciliæ amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus est, auertendi luctûs causâ, quem mors vxoris faciebat. Deinde memorabat duas sorores Iubæ fuisse. Seniorem Hyanisbem, Syphaci, potenti illic viro collocatam; Annam iuniori nomen fuisse, eámque habuisse ex Numidiâ procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, vt hunc Iuba, quamuis sibi non probatum timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum; virginíque illum Numidam exoso placuisse. Secretis ergo fœderibus cõsensisse vtrumque in nuptias; eáque admonente contrahendas ex Siciliâ vires priusquam

huic Numidæ palàm obſtaret, ſe nauigaſſe in patriam; Et illic, ne promiſſo tempore in Africam rediret, patris funere fuiſſe tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audiuiſſe, & omiſsâ Mauritaniâ amauiſſe Siculam virginem, patruo ſuo genitam; ex quâ nata erat Argenis. Cætera ex Hyaniſbes epiſtolâ habetis, Optimi ciues, vt ipſa fratri Iubæ in regnum ſucceſſerit, vt hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pignora in obſignatâ arculâ miſit; mihi quidem maximo præteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te verò maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cuius munus eſt quòd viuimus, quódque regnamus? Tu me vinculis, tu Argenidem exemiſti, cùm in Gynecæo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus præiuiſti ad victoriam iter; denique vnus hoſtes fudiſti. Inde meo

heu malo, & quicquid excuſes dedecore, exceſſiſti Siciliâ. Nec contumeliæ noſtræ tuam bonitatem vicerunt. Læſus quoque amauiſti Argenidem. Quid dicam te indicia per quæ ego ad filij notitiam, ille ad patrem perueniret, inueniſſe diis ducentibus apud peiratas, & virtute ſeruauiſſe? In Africâ autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondùm toto ſanguine reparato, in tuo vultu pallor oſtendit. Vtinam nomen amares quod me tibi ſubmitteret. Socerum dici mauis. Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem tuâ virtute damnaſti nimis formidoloſam maiorum noſtrorum ſolertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeò expauere, vt Siculis Principibus interdicerent coniugia veſtra; quaſi tanta affinitas ſeruitutis inſtar eſſet. Meruiſti vt conſenſu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed &

dij fecerunt, ne opus ſit ab eiuſmodi ſanctione recedere. Filium enim ad quem Sicilia perueniat, mihi reſtituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet; quæ regna, nihil vetantibus legibus noſtris tuæ Galliæ adiunget. Hic Archombrotus, vti conuenerat, pacem patris petiit ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sardiniæ poſſeſſio, quam habeo, inquit, quid eſt aliud quàm victoriæ tuæ fructus? Eam debellaſti in Africâ. Veni ego ad triumphum. Tu ergo, chariſſima ſoror, tu quam à me fuiſſe amatam vel ipſe Poliarchus ignoſcit, ſume regium inſigne, & pro ſpe Siciliæ, in quam me natalium iura inſeruere, terrarum omnium quæ ſub Radirobane fuerunt, eſto Regina. Feres ad virum, quod ipſe victoriæ iure ferre potuerat. Simul diadema Sorori impoſuit; flente quidem præ lætitiæ copiâ Meleandro; populo

autem tátis acclamationibus rem probante, vt diutiſſimè auribus vſus abfuerit. Poliarchus vt eloquentiâ pollebat, ita cœpit beneficiorum ſuorum memoriam eleuare, vt ſolerter augeret; reuerentiſſimus Meleandri; Archombroto, Argenidi, populo blandus; vt dubium eſſet arma an pacem magis deceret.

Iámque omnibus ad templum proceſſuris, filius Nicopompi vix decennium egreſſus, patre ducente ſe admouit Argenidi, blandéque epithalamium à patre conditum tradens, ſe illius authorem non ineptâ aut timidâ iocoſitate aſſeruit. Cúmque eum Meleander vocaſſet, ſibi & Poliarcho iuſſit eiuſdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandóque cuius opus hoc eſſet, ſæpiùs adegit ridentem mentiri. Pauci verſus, vt ad Principes, & occupatos, erant; ideóque & plures à quibus lege-

rentur habuere.

Lapsus ab astrifero festa ad connubia cœlo
Phœbus adest. Vos, ô Superi, vos cernere coràm
Possumus Aonij Vates. En panditur æther,
Et longo in nostras descenditis ordine terras.
Dúmque faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina deûm, paruúsque Cupido
Lene facit vulnus, nullóque exerrat in ictu;
Ecce coronatâ plectrum testudine ducens,
Sic pulcher roseo Latonius inchoat ore.

Iungite cõcordes mãsura in fœdera dextras,
Quæ non vlla dies, quæ non fata impia rumpant,
Iungite iô Reges. Blandis lux aurea surgit
Auspiciis; Hymenæus adest; Date laurea serta
Postibus, & quinos fax pronuba surgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungũt sibi numina diuos.
O socer! ô sponsi! sperat áque turba nepotũ!
Aspice nunc fœlix promissæ virginis ora.

Palladijs hæc forma genis; has alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cùm Latonia cinctus
Exuit, éque suis magnum petit æthera syluis.
Talis sponsa venit: Tu diuûm hæc munera, Princeps,
Cuncta vide; mentísque bonis tamen acrius omne
Fige animi lumen: mortalia corda puellæ
Esse neges, sortésque tuas æquabis Olympo.
Illa etiam vultúsque tuos, auroq; nitentem
Cæsariem, & castis vibrantia lumina flāmis,
Cernere gaudet amans; & tunc te mente sub altâ
Effingit, qualis sæuis quatere ardua bellis
Arma soles; nunc quantus eris patria agmina quando
Occurrent reduci; pariliq; inuecta triumpho
Ipsa per effusas tecum spectabitur vrbes.
Iamq; timet, ne vana ferant hæc gaudia vēti
Quæ cernit, redeatq; nouis insomnia curis.
Ah ne, Virgo, time: Non hæc efficta sopore
Lætitia est, cupidæve errant ludibria mentis.

Certa vides. Adsunt genialia numina mecũ.
Stat cũctis mens vna deis; vox omnibus vna;
Iungite cõcordes mansura in fœdera dextras,
Iungite iô dextras, tu formosissima virgo,
Tuq; viros inter qualis sub nocte serenâ
Purpureus socios extinguit Lucifer ignes.
At tu sancta veni, tandemq; merẽtibus adsis,
Exorata Quies. Satis exhausere pericli,
Sat pigras perpessa moras insignia Regum
Pectora; nunc votis expectatoq; fruantur
Connubio. Sic & Tirynthius astra subire
Non nisi bisseni potuit mercede laboris.
Iungite cõcordes mãsura in fœdera dextras,
Iungite iô dextras. Quò tandem nubila rerũ,
Et fœdi cessere dies? En leniùs aura
Ridet, & ingenti cumulant sua dona fauore
Cælicolæ. O nunquã tranquilla exordia fatis
Heroũ eximiis, nec denique naufraga virtus!

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant; Augurésque & Pontificum ordo, nuptiis omen facturi. Populus viam hymenæo, aut pæane celebrabat: Et quia Argenidi mater non

erat, quæ facem nubenti filiæ luceret, is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti commendatione collatus est. Inuocatis genialibus diis, tutelísque præcipuè ignium qui velatæ Argenidi præferebãtur, cùm iam in victimas caderet ferrum, Poliarchus sacrorum ministros iubet subsistere, dieíque lætitiâ augustior, ita Archombroto loquutus est. Si fas est mihi apud te fidem esse, ô frater, doleo me marito adhuc matronam te quærere. Mihi soror est vultu & indole quæ vel ignobilem commendaret; annorum plùs minùs viginti. Si solida fœdera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno despondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere potest, dos erit talenta sexcenta præsentia. Meleander sermonis erat arbiter qui Archombrotum non tam cunctantem assentiri (nam placebat affinitas) quàm ius patri facientem vt de nuru statue-

ret, interrogauit an eam ſibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, vt fratrem in mutua fœdera ſolicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo vultu reſpondit; amplexúſque Poliarchum; Præcepiſti mea vota, fortiſſime Regum. Quis te deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo hæc etiam ſacra mihi abſentem coniungant. Tu fidem, chariſſime, vtrimque præſtabis. Admoniti ſacerdotes vt geminarent auſpicia, ſedulitate eximiâ circa templum omnia turbabant; Cúmque res emanaſſet in populum, nouo gratulantium clamore plenus aër præteruolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium læticiæ proximi; Cœtúque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim profecta dabantur: & cùm hostiæ, quarum vna vittati iecoris fuit, placuissent Haruspici; thure accenso Sponsi in fœdera nuptiarum ad aram subiere. Perpetratis denique sacris, iam pompa vertebatur ad regiam, cùm in templi vestibulo Aneroestus occurrit discessuris, pallido vultu, & diuinandi stimulis pleno. Nam meritum pectus numina insederant. Igitur quassans emotum deorum furoribus caput, Saluete, inquit, ô Reges, ô numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorundem clementiâ experturi nihil virtute iucundius. Fœlicissime senum, ah ne diis exprobra, Meleander, istos annos inter bella scelúsque tuorum ciuium consumptos. Viuida ætas, annísque adhuc plurimis suffectura, nihil publicè, nihil domi timebit. Nunc in Africâ videbis Hyanisbem, nunc in Siciliâ illam excipies. Procul mala factionum, procul insi-

diatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentúſque Archombroti, reuerentiâ & errore ſubiget omnes; Hunc triumphantem fœlix pater de proximis Brutiis, Lucaníſque, & Epeirei littore aſpicies; huius pignora in veſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſeriem datura Siciliæ; Nec charior tibi gnata nunc Galliæ deſtinata, quàm quæ inde nurus adueniet. At vos ſæculi gemmæ, tu Poliarche, túque Argenis, ne hîc fidei, hîc virtutum præmia, quæ certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoro; multa ſilenda ſunt. Fata ipſa fœlicitatis partem in quam producti eſtis, deos celant, ne illi vobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodie jungit, ad ſenium inuiolatos deducet. Non eum iurgia, non faſtidia, non ægrarum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperij fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aſpi-

ciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines, ſæpe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam veſtram, fortitudinem, nutus; ſuſpicient vicinæ latè gentes; Non abnuent vinci, non regi. Si quò ibitis, ipſa vos ſalus feret. quicquid optabitis, dij vota præuenient. Ac ne fœlicitas mortem deſtituat; nox vna feſſos ſenio exoluet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de famâ dubitate. Hanc præſtabit æternam hiſtoriæ genius, quam in gentibus olim ſparſam, nulla vis, nulla ætas extinguet.

FINIS.

ANTONI QVÆRENGI
CARMEN.

AVDIIT vt magni primùm Ciceronis ab ore
Eloquij præstante Molon celeberrimus arte
Illita Cecropio manantia nectare dicta,
Obstupuisse diù tacitus, dein fertur acerbis
Aspera Graiugenûm fata incusasse querelis;
Quos decus oblitos priscæ virtutis in armis,
Oblitos doctæ studium immortale Mineruæ,
Ipsa etiam patriæ insignis facundia linguæ
Desereret, dominámque orbis migraret in Vrbem.
Quàm mutat Fortuna vices! nunc maxima rerũ
Roma dole; quibus en populis trans ardua claustra
Italiæ, non laude magis fera bella gerendi,
Quàm veteris purè cultum sermonis ob vsum
Gaudebas meritò quondam admiranda videri,
Hos inter nunc mœsta vides, te verba sonante
Barbara, & infecto Geticas ab sanguine voces,
Antiqui dulces Latij florere lepores.
Aspice ad Oceani extremos quem Gallica fluctus
Ora Caledonij genuit de stirpe parentis,
Vt simul ingenio, & linguæ vernantis honore
Augusti referat felix BARCLAIVS *æuum.*
Aspice quot famæ iam commendata perenni
Ediderit doctis pridem monumenta libellis.

Et nunc ille animi certissima signa latentis,
Et docet ingenitos populis deprendere mores,
Subiiciens oculis longè distantibus orbem.
Nunc Regum innumeris exercita pectora curis
Scissa inter procerum studia, insidiásque clientum,
Semper & infidas sperantibus exprimit aulas.
Ille etiam æratas in prælia sæua cohortes
Ducit, & humana perfundit sanguine campos;
Aut fessæ iucunda ciens certamina menti
Dissidiis placidos pugnacibus armat amores.
Flexamina ô Charites fandi, ô latè inclyta tanto
Dedecus in nostrum miseri, terra vltima ciue.
Parce tamen mea Roma queri, sese ille tuorum
In numerum iam sponte refert, noménque Latinũ
Principis Ausonij donis ingentibus auctus
Prouehit, & segnes post tempora longa Quirites
Ad veteres scriptis insignibus excitat artes.

ERRATA.

PAg. 43. lin 5. *colles.* lege, *calles.*
Pag. 57 lin. 8. *dominum.* lege, *domum.*
Pag. 90. lin 7. *imperat.* lege, *imperauit.*
Pag. 94. lin. 13. *Cúmque desiisset.* lege, *Cúmque ille desiisset.*
Pag. 95. lin. 6. *Matronæ, seruuli* lege, *Matronæ seruuli.*
Pag. 97. lin. 14. *Timocleæ.* lege *Timoclea.*
Pag. 102. lin. 16. *latrantibus.* lege, *latratibus.*
Pag. 115. lin. 18. *sit.* lege, *est.*
Pag. 128. lin. 8. dele *discedere.*
Pag. 130 lin. 7. *ad se.* lege, *se ad.*
Pag. 156. lin. 17 *vnum.* lege, *vllum.*
Pag. 163 lin. 18. *quidem tecum.* lege, *tecum quidem.*
Pag. 168. lin. 1. *laturos?* lege, *Laturos qui.*
Pag: 169. lin 16. *quæ contemni.* lege, *quæ vt contemni.*
lin. 17. *potest; sed:* lege, *potest, ita.*
Pag. 180. lin. 17. *redit.* lege, *rediit.*
Pag. 186. lin. 15. *deuotà.* lege, *deuota.*
Pag. 213. lin. 19. *Sicano.* lege, *Sicanio.*
Pag. 229 lin. 17. *aduexisse.* lege, *abuexisse.*
Pag. 261. lin. 8. *inimicis Ephyræi.* lege, *inimicis. Ephyræi.*
lin. 10. *præcipui. dum.* lege, *præcipui, dum.*
Pag. 268. lin. 18. *demisso.* lege, *dimisso.*
Pag. 282. lin. 11. *admonuit.* lege, *admouit.*
Pag. 286 lin. 20. *veniens*, dele.
lin. 21. *mutui.* lege, *muti.*
Pag. 292. lin. 23 *perculsus.* lege, *perculsis.*
Pag. 308 lin. 21. *capræ.* lege, *capreæ.*
Pag. 312. lin. 11 *frontibus.* lege, *frondibus.*
Pag. 329 lin. 10. *quem.* lege, *quam.*
Pag. 331. lin. 18. *labentem.* lege, *labantem.*
Pag 332 lin. 21. *crudelitatis.* lege, *credulitatis.*
Pag. 336. lin. 14. *accipiant.* lege, *accipient.*
Pag 342. lin. 9. *ne parceret volenti præcipere.* lege, *ne parceret quæ videbantur præcipere.*
Pag. 347. lin. 6. *se se* lege, *sese.*
Pag. 380. lin. 21. *naufrago.* lege, *naufragio.*

Pag. 391. lin. 10. *insana æmulatio referebat; & hunc quidem dissimulato.* lege, *per insanam æmulationem oblatum, dissimulato.*
lin. 14. *Polyarchus.* lege, *ille.*

Pag. 417. lin. 16. *viriumque suarum fiducia.* lege, *quibus maxima erat virium suarum fiducia.*

Pag. 418. lin. 4 *acriot.* lege, *acrior.*

Pag. 425. lin. 21 *Et quidem gratias dijs habeo.* lege, *Et dijs quidem gratias habeo.*

Pag. 442. lin. 4. *ferendum.* lege, *ferendam.*

Pag. 456. lin. 12. *montibus hasta.* lege, *mortibus hasta.*

Pag 433 lin. 1 . *moli.* lege, *mole.*

Pag. 559. lin. 20. *inexpectaram.* lege, *inexpectatam.*

Pag. 587. lin. 8. *palatim.* lege, *paulatim.*

Pag. 617. lin. 20. *&.* lege, *e.*

Pag. 887. lin. 16. *auditis.* lege, *audistis.*

Pag. 1027. lin. 12. *absque quo esset in seruitutem.* lege, *absque quo in seruitutem.*